

**Onorúgame Nila Ra'íchali**  
**Napu Ruwime Ju Alué 'We 'Ya Osirúgame**  
**Napu Antiguo Testamento Anilime**

**Resumen del Antiguo Testamento**  
**en el idioma ralámuli de la Tarahumara Baja**  
**del municipio de Guazapares, Chihuahua, México**

**LicaBíblica®**  
INTERNACIONAL

Las ilustraciones de las páginas 3, 6, 10, 12, 19, 22, 30, 32, 37, 43, 46, 50, 52, 57, 71, 73, 138, 143, 145, 148, 155, 158, 193, 210, 232, 241, 262, 278, 339, 341, 345, 347, 351, 372, 379, 392, 405 y 442 son propiedad de ©1978 David C. Cook Publishing Co., y son usadas con el permiso correspondiente.

Las ilustraciones de las páginas 77 y 82, realizadas por Louise Bass, son propiedad de ©The British & Foreign Bible Society, 1994.

La ilustración de la página 426, por Alice Paschal, es usada con el permiso correspondiente.

Las mapas son propiedad de ©2000 por Holman Bible Publishers. Todos los derechos reservados. Usados con permiso.

Primera edición  
**Resumen del Antiguo Testamento**  
Tarahumara Baja  
tac 11-151 1M

**©2012 Liga Bíblica Internacional**

## Introducción

Para obtener el máximo provecho de esta traducción, hay que entender cómo fue hecha. Se usaron varias versiones del Nuevo Testamento y comentarios para llegar a una traducción fiel al original que fuera lo más clara y entendible posible. Cuando no se encontró una sola palabra en rálámuli que dijera exactamente lo que dice el original, se tradujo el significado usando más palabras. También se añadió información y algunas notas para hacer más entendible el pasaje. Por esa razón esta traducción es más extensa que las versiones en español y a veces parece muy diferente, pero esperamos que lo que se hizo esté dentro del marco aceptado por los comentaristas y consultores de Biblia que revisaron esta traducción. Hubiera sido más fácil hacer la traducción de una forma más literal, pero hubiera sido menos entendible para la gente y se hubieran introducido muchas formas no usadas en el idioma rálámuli quedando fuera de sus reglas gramaticales.

Hay varios conceptos en el original que fue difícil traducir en rálámuli. A continuación se encuentran algunos de ellos:

1. Divisiones políticas como: nación, territorio, estado, etc. No se quiso usar palabras tomadas del español, pero de todos modos en algunos casos fue necesario utilizarlas para que hubiera un mejor entendimiento del contenido.

2. Figuras y parábolas. Se usan poco en rálámuli, pero en la Biblia hay muchas. Algunas veces sólo se tradujo el significado de la figura o parábola, en otras se tradujo tal y como está en el original y en varias partes se hizo una combinación de los dos.

3. Palabras como: pecado, oración, amor, iglesia, bautismo, etc. Son palabras en español de las cuales no fue posible encontrar una traducción en rálámuli que correspondiera exactamente al significado del original, aunque era parecido. Algunas veces no fue posible precisar el significado exacto. Por ejemplo, hay una palabra en rálámuli para *bautizar*, pero no significa exactamente lo que significa el original. Por esa razón, algunas veces se introdujo la palabra nativa del rálámuli con una breve explicación.

## Aclaraciones a cerca del idioma

Si usted sabe leer en español y quiere leer en rálámuli de la Baja Tarahumara con fluidez y comprensión, tendrá que saber cómo se pronuncian los sonidos representados por las letras l y r. La l se pronuncia con la punta de la lengua hacia atrás y la r también se pronuncia con la punta de la lengua hacia atrás, pero soltándola hacia el frente.

Hay un signo en el alfabeto del tarahumara que representa un sonido que no existe en el español. Este signo es el saltillo (!) que indica una pequeña pausa en la pronunciación de la palabra, tal como sucede en la palabra **se'wá** *mosca*. Note la diferencia entre dicha palabra y la palabra **sewá** *flor*.

Cuando hay dos sílabas seguidas no acentuadas, la vocal de la sílaba que está más cercana a la sílaba acentuada se pronuncia más corta y en ocasiones apenas se oye. Por ejemplo: **alekeri** *por eso*, el acento cae en **ke**, la primera vocal casi no se oye y algunos rálámuli quieren escribir la palabra sin la vocal, como **alkeri**.

Cuando hay dos sílabas acentuadas juntas, usualmente se pronuncia la vocal de la primera sílaba como si fuera doble. También cuando la última sílaba de una palabra es **-chi** y va en seguida de una sílaba acentuada, la vocal de la sílaba acentuada se pronuncia como si fuera doble.

Hay muchas diferencias dialectales entre los hablantes del rálámuli de la Baja Tarahumara. Al final de esta obra se incluye una lista de algunas de ellas.

# Índice

## Jena ruwimela napu aní jena líbrochi

1. Onorúgame newale gawí 'lige rewagátiri abiena napu ekí tábiri eteru jipe *(Génesis 1:1–2:4)* ..... 1
2. Onorúgame newale bajchá bejtégame rió 'lige alué bajchá bejtégame mukí *(Génesis 2:5-25)*.....2
3. 'Ya bajchá bejtégame rió 'lige alué bajchá bejtégame mukí tabilé e'wale napu nulale Onorúgame *(Génesis 3)*.....4
4. Arani 'lige Eba 'kúchigame nile *(Génesis 4–5)* ..... 6
5. Onorúgame 'ma gajúnale gawí u'kite *(Génesis 6–9)*.....7
6. Onorúgame we'ká se'winati ra'íchali 'yale alué ralámuli *(Génesis 11:1-9)*.....10
7. Onorúgame owile Abrani napurigá nejkúromala *(Génesis 11:10–12:20)*.....11
8. Abrani 'lige Loti 'ma rojale *(Génesis 13)*.....13
9. Abrani gu'írale alué bo'né richilala Loti *(Génesis 14)*.....13
10. Onorúgame 'yámoríle bilé towí alué Abrani *(Génesis 15)*.....15
11. Ochérale Ismaeli Abrani inolá *(Génesis 16)* ..... 16
12. Onorúgame 'yale bilé nóchili alué Abrani *(Génesis 17:1–18:15)* ..... 16
13. Onorúgame suwábale ralámuli Soroma 'lige Gomora ejperégame *(Génesis 18:1–19:38)* ..... 18
14. Ochérale Isaki anilime Abraámi inolá *(Génesis 21)* ..... 21
15. Onorúgame machinale pala 'la sébali olame ka alué Abraámi *(Génesis 22)* ..... 21
16. 'Ma we'kale Sara 'lige Isaki rewale Rebeka anilime mukí *(Génesis 23–24)* ..... 23
17. 'Ma Mukule Abraámi *(Génesis 25:1-18)* ..... 25

18. Akobo 'yégile alué Esaú *(Génesis 25:19–28:22)* ..... 25
19. Akobo rewale Lea 'lige Rakeli anilime umugí *(Génesis 29–33, 35–36)* ..... 28
20. José o'tóliru alé Ejipto *(Génesis 37, 39–41)* ..... 32
21. José ku napuúle bo'né rijimala 'yuga *(Génesis 42–45)* ..... 35
22. Akobo rijimala si simíbale alé Ejipto *(Génesis 46–50)* ..... 38
23. Alué ralámuli Ejipto ejperégame 'we resí olale  
alué ralámuli israelita *(Éxodo 1)* ..... 41
24. Alué Moisesi gu'írinile alué ralámuli israelita  
*(Éxodo 2:1-22)* ..... 42
25. Onorúgame Moisesi owile napurigá simela alué  
ralámuli israelita gu'íromia *(Éxodo 2:23–4:31)* ..... 44
26. Alué baraoni Ejipto nulame tabilé najkile napurigá  
simámala uché bilénami alué ralámuli israelita  
*(Éxodo 5–10)* ..... 48
27. Alué wa'lula baraoni nulale napurigá buyásimala  
alué ralámuli israelita alé Ejipto *(Éxodo 11:1–13:16)* ..... 51
28. Onorúgame gu'írele ralámuli israelita napurigá bajunímala  
Ba'wí Sejtákame rewégichi wa'lú ba'wí ilígichi  
*(Éxodo 13:17–15:21)* ..... 53
29. Jena ruwimela 'ma simíbaligo alué israelita ralámuli  
alé rabó Sinaí rewégichi alé Ba'wí Sejtákame rewégichi  
yéniga wa'lú ba'wí manígichi *(Éxodo 15:22–17:16)* ..... 56
30. Onorúgame ra'íchale alué ralámuli israelita 'yuga alé  
gawichí Sinaí anilichi 'lige 'yale makué nulalí rejcholi  
*(Éxodo 19:1–20:20)* ..... 59
31. Onorúgame 'ya bilé nulalí churigá oliame ka bilé ralámuli  
chigosa 'lige churigá nochárilime ka ralámuli ralirúgame  
*(Éxodo 20:21–23:33)* ..... 61
32. Moisesi elá werógile alué we'ká ralámuli israelita  
alé amóbami *(Éxodo 24)* ..... 64

33. Onorúgame nulele Moisesi napurigá alué ralámuli israelita nulémala newínliga alué bilé re'obá wi'chí o'póligame (Éxodo 25:1–31:11, Levítico 24:1-9) ..... 65
34. Alué israelita ralámuli 'ma pe bilé besero newale 'órote iwérali tánimia (Éxodo 31:18–34:35) ..... 68
35. Jena ruwimela alué israelita ralámuli newamio alué re'obá wi'chí o'póligame Onorúgame galila tabernákulo anilime yolí ra'íchaga (Éxodo 35–40) ..... 70
36. Onorúgame ruyele alué Moisesi alieti go'ame kógimili ka alué ralámuli israelita Onorúgame (Levítico 1–7; 17; Números 5; 15:1-31; 28:1-15) ..... 73
37. Balé chojkile nocha alué we'ká nóchili napu Onorúgame nulele (Levítico 8–9) ..... 78
38. Onorúgame nulele 'we 'la sébali olánliga alué balé (Levítico 21–22) ..... 80
39. Oká Aroni 'kúchila ejtemali balé tabilé sébali olale Onorúgame nulalila 'lige 'ma suwile (Levítico 10:1-7) ..... 80
40. Onorúgame tase elile ralámuli israelita napurigá go'mela jaré ajágame (Levítico 11) ..... 81
41. Onorúgame ruyele alué Moisesi churigá ku 'la bi'wígame alawégame gayéname nílga bilé ralámuli chátiri alawégame gainasa (Levítico 12–15, Números 19) ..... 82
42. Onorúgame 'yale chejaré we'ká ra'íchali najteme alué Moisesi napu najkile Onorúgame napurigá e'wámala alué israelita ralámuli (Levítico 18–20) ..... 85
43. Onorúgame ruyele alué Moisesi churigá o'inámalalúe omali napu alué israelita newámili nile (Levítico 16, 23, Número 28:16–29:40) ..... 87
44. Bilé rió gawélile Onorúgame i'kirú anigá (Levítico 24:10-23) ..... 92
45. Onorúgame nulele alué Moisesi chekí bamí echisá tabilé echimeli nílga echiachi gawichí (Levítico 25) ..... 92
46. Alué Moisesi ruyele alué ralámuli israelita alué balé gu'írinilisaká 'la ko gu'írlia (Levítico 27) ..... 93

47. Jena ruwimela Onorúgame nuléligo alué Moisesi napurigá apélichí uchuchámala alué we'ká ralámuli rewalá 'lige napurigá ruyémala a'pili alué makué oká chojkégame ralámuli israelita napu ejperega mochime nile pe'wera  
(*Números 1–2*) ..... 94
48. Jena ruwimela Onorúgame nóchali 'yáligo alué ralámuli Lebí rijimala chojkégame napurigá gu'íromala alué balé  
(*Números 3–4; 7–8*) ..... 95
49. Jena ruwimela Onorúgame ruyéligo Moisesi 'la sébali nochámili ko alué nasareo ralámuli napurigá nochánele a'boi  
(*Números 6; 30*) ..... 97
50. Jena ruwimela alué ralámuli israelita 'ma simíbaligo alé Sinaí mochiga  
(*Números 9:15–10:36*) ..... 98
51. Jena ruwimela alué ralámuli israelita osá resí aníligo  
(*Números 11*) ..... 99
52. Jena ruwimela alué María 'lige alué Aroni nakuélaligo alué Moisesi 'yuga  
(*Números 12*) ... 100
53. Jena ruwimela alué ralámuli israelita júlaligo makué oká rió e'néniliga alé Kanani anilichí gawí bo'ígichí  
(*Números 13–14*) ... 101
54. Jena ruwimela alué bakiá rió Koré, Ratani 'lige alué Abirami tase 'la nóchaligo Onorúgame 'yuga  
(*Números 16–17*) ... 102
55. Jena ruwimela Moisesi 'lige Aroni tase 'la sébali oláligo Onorúgame 'yuga  
(*Números 20:1–13, 22–29*) ... 104
56. Jena ruwimela alué ralámuli israelita cha aníligo 'lige Onorúgameka we'ká sinowí náboligo alemi napurigá i'kímala alué ralámuli  
(*Números 20:14–21; 21:4–9*) ... 105
57. Jena ruwimela alué ralámuli israelita okaná neyúraligo nakoga  
(*Números 21:21–35*) ... 106
58. Jena ruwimela alué wa'lula selígame Moabi rewégichí nóchame Balaki rewégame tániligo nejkúroli napurigá Balami sukumúmala alué ralámuli israelita  
(*Números 22–25; 31*) ... 107



59. Jena ruwimela Moisesi uché apélichi uchúchaligo  
we'ká ralámuli rewalá *(Números 26)* ... 111
60. Jena ruwimela okaná chojkégame ralámuli miná nasipa  
tániligo Moisesi gawí napurigá nejímala alé bakochi  
Jorani na'omi neraga napu ma'chíname ju rayénali  
*(Números 32)* ... 112
61. Jena ruwimela Onorúgame nuléligo ralámuli israelita  
napurigá rojanámala gawí alué Kanani rewégame  
*(Números 27:1-11, 34-36)* ... 113
62. Jena ruwimela Moisesi 'we a'lá rejcholi 'yáligo alué  
ralámuli napu o'chérale alé jami e'yénaga  
*(Deuteronomio 1-11)* ... 114
63. Jena ruwimela Moisésika uchéchigo siné 'la ruyéligo alué  
rejcholi Onorúgame nila alué ralámuli israelita  
*(Deuteronomio 12-26)* ... 118
64. Jena ruwimela Moisesi 'yáligo rejcholi alué ralámuli  
israelita 'ma guwichí *(Deuteronomio 27-30)* ... 120
65. Jena ruwimela Moisesi 'ma mukúligo 'lige alué Josué  
anilime gayénaligo wa'lula ralámuli israelita nuleme  
*(Números 27:12-23; Deuteronomio 31-34)* ... 121
66. Jena ruwimela alué ralámuli israelita simáriligo alé  
Jorani anilime wa'lú bakochi *(Josué 1-5)* ... 122
67. Jena ruwimela alué ralámuli israelita 'ma uméraligo  
najkoga Jerikó anilichi ejperégame ralámuli sayega  
*(Josué 6)* ... 125
68. Jena ruwimela alué israelita ralámuli neyúraniligo alué  
Aí mochígame ralámuli 'yuga nakoga *(Josué 7-8)* ... 126
69. Jena ruwimela alué ralámuli alé Gabaoni anilichi  
mochígame 'yéligo alué israelita ralámuli *(Josué 9)* ... 127
70. Jena ruwimela alué israelita ralámuli we'kaná riógichi  
uméraligo nakoga *(Josué 10-12)* ... 128
71. Jena ruwimela Josué rojánaligo alué gawí alué makué  
oká chojkégame ralámuli israelita *(Josué 13-22)* ... 130

72. Jena ruwimela alué Josué 'ma pe jípecho 'yáligo  
rejcholi alué israelita ralámuli (Josué 23–24) ... 131
73. Jena ruwimela alué israelita ralámuli 'ma tabilé  
e'wáligo napu nulale Onorúgame (Jueces 1:1–3:6) ... 133
74. Jena ruwimela Onorúgame mochíligo e'wélela jues  
anelime ra'íchali gajteme napurigá gu'íromala alué  
we'ká ralámuli israelita (Jueces 3:7–5:31) ... 134
75. Jena ruwimela Gereoni anilime rió gu'íroligo alué  
ralámuli israelita napurigá tabilé resí olawa alué  
marianita anilime ralámulite (Jueces 6:1–8:29) ... 137
76. Jena ruwimela Onorúgame mochíligo uché jaré  
e'wélala ra'íchali gateme napurigá gu'íromala alué  
ralámuli israelita (Jueces 8:30–12:15) ... 140
77. Jena ruwimela Sansoni anilime rió gu'íroligo alué ralámuli  
israelita napurigá tabilé resí olawa alué bilisteo ralámulite  
(Jueces 13–16) ... 142
78. Onorúgame gu'írole oká umugí (Rut 1–4) ... 146
79. Jena ruwimela Samueli gayénaligo Onorúgame  
ra'ichálila 'yame ralámuli (1 Samuel 1–3) ... 157
80. Jena ruwimela alué we'ká sontalo bilisteo 'ma uméroligo  
nakoga alué israelita sontalo sayega (1 Samuel 4–7) ... 160
81. Jena ruwimela Onorúgame ajcháligo wa'lula selígame alué  
Sauli anilime alé Israeli nulame (1 Samuel 8:1–13:2) ... 162
82. Jena ruwimela alué wa'lula selígame Sauli tase 'la sébali  
oláligo Onorúgame 'yuga 'lige Onorúgameka ruyéligo tase  
wa'lula nimio alué rió (1 Samuel 13:3–15:35) ... 166
83. Jena ruwimela Onorúgame uché bilé selígame ajcháligo  
Rabí rewégame (1 Samuel 16:1–13) ... 169
84. Jena ruwimela Rabí alué arpa rabisíligo 'lige wikáraligo  
alué Sauli (1 Samuel 16:14–23) ... 170
85. Jena ruwimela Rabí me'áligo bilé wa'lú sontalo re'pá  
ilígame Goliati rewégame (1 Samuel 17:1–18:5) ... 171
86. Jena ruwimela alué wa'lula selígame Sauli nakuélaligo  
alué Rabí 'yuga 'lige me'lináleligo (1 Samuel 18:6–20:42) ... 173

87. Jena ruwimela Rabí 'másaligo alué Sauli majaga 'lige alué ralámulika alué Rabí gompaniérola gayénaligo  
(1 Samuel 21–23) ... 175
88. Jena ruwimela alué Rabí osá tabilé me'áligo alué Sauli  
(1 Samuel 24–27) ... 178
89. Jena ruwimela alué wa'lula selígame Sauli 'lige alué 'kúchila si 'ma suwíligo alé nakólichí  
(1 Samuel 28–31; 1 Crónicas 10) ... 181
90. Jena ruwimela Rabí wa'lula selígame rey ajchálirigo alé Israeli anilichí gawichí nulame  
(2 Samuel 1–6; 8–10;  
1 Crónicas 11–16; 18–20; 26:29–27:34) ... 184
91. Jena ruwimela Onorúgame 'we 'la semáriga gu'írimoríligo alué Rabí napurigá 'we 'la machirume nímala  
(2 Samuél 7; 1 Crónicas 17) ... 188
92. Jena ruwimela alué wa'lula selígame rey Rabí 'we resí 'síligo, 'lige Onorúgameká 'la e'káligo alué Rabí  
(2 Samuel 11–12) ... 190
93. Jena ruwimela alué Absaloni anilime re'malí alué bo'né o'nola sairáligo alué wa'lula selígame rey Rabí  
(2 Samuel 11:3; 13–15; 23:34) ... 193
94. Jena ruwimela Onorúgameka resiti raweli rekíligo alué Absaloni napurigá tabilé 'la ma'chínamala alué Absaloni na'tálila alué wa'lula selígame rey Rabí me'linállichí  
(2 Samuel 16–20) ... 196
95. Jena ruwimela alué wa'lula Rabí 'ma napabúligo e'karúgame tábiri alué wa'lú re'obá newamia Onorúgame galila  
(2 Samuel 24; 1 Crónicas 21:1–26:28; 28:1–29:22a) ... 200
96. Jena ruwimela alué wa'lula selígame rey Rabí we'ká wiká osáligo Onorúgame nila wiká  
(2 Samuel 22–23; 1 Crónicas 16; Salmos 18; 96; 105:1–15) ... 204
97. Jena ruwimela Salomoni, alué Rabí inolá, wa'lúla selígame rey asíbaligo alé Israeli anilime gawichí nulame  
(1 Reyes 1:1–2:12; 1 Crónicas 29:22b–30) ... 206

98. Jena ruwimela Salomoni wa'lula selígame rey asíbaligo alé Israeli anilime gawí bo'ígichi nulame  
(1 Reyes 2:13–4:34; 2 Crónicas 1) ... 208
99. Jena ruwimela alué wa'lula rey Salomoni bilé wa'lú re'obá newáligo Onorúgame galila  
(1 Reyes 5–7; 2 Crónicas 2:1–5:1) ... 211
100. Jena ruwimela alué wa'lula rey Salomoni napabúligo we'ká ralámuli ra'íchali 'yamia, 'ma 'yamio Onorúgame alué wa'lú re'obá (1 Reyes 8:1–9:9; 2 Crónicas 5:2–7:22) ... 213
101. Jena ruwimela 'we benégame gayénaligo nejkoga alué wa'lula Salomoni  
(1 Reyes 9:10–10:29; 2 Crónicas 8:1–9:29) ... 215
102. Jena ruwimela Salomoni 'ma 'we o'chérame ka tabilé sébali oláligo Onorúgame 'yuga  
(1 Reyes 11; 2 Crónicas 9:30–31) ... 217
103. Jena ruwimela Israeli okaná rojáligo  
(1 Reyes 12:1–24; 2 Crónicas 10:1–11:4) ... 219
104. Jena ruwimela alué wa'lula rey Jeroboami alué makuémana chojkégame ralámuli nuleme níligo  
(1 Reyes 12:25–14:20) ... 220
105. Jena ruwimela e'wélala nulame mochíbaligo Narabi, Basá, Ela, Simri, 'lige Omri alé Israeli rewégichi nulame  
(1 Reyes 15:25–16:28) ... 223
106. Jena ruwimela e'wélala selígame níligo bakiá rió alé Jurá rewégachi (1 Reyes 14:21–15:24; 2 Crónicas 11:5–16:14) ... 224
107. Jena ruwimela Elíasi 'we 'la ma'chígame ruyéligo alué Akabi 'we ená 'sime ko (1 Reyes 16:29–19:21) ... 227
108. Jena ruwimela alué selígame rey Akabi 'we enátiri nóchali nóchaligo, 'lige Elíasika anéligo Onorúgame wa'lú resiti rawéli 'yamio (1 Reyes 20–21) ... 233
109. Jena ruwimela Josapati wa'lula asíbaligo alé Jurá nulame (1 Reyes 22:1–50; 2 Crónicas 17:1–21:1a) ... 230

110. Jena ruwimela regá nuláligo alué wa'lula selígame rey Akabi 'kúchila alé Israeli rewégachi, 'lige alué Eliseo cha'píligo alué Elfasi nochálila  
(1 Reyes 22:51-53; 2 Reyes 1-3) ... 239
111. Jena ruwimela alué Eliseo rewégame rió Onorúgame rejchólila benírame ralámuli 'we 'la gu'írologo we'ká ralámuli Onorúgame a'walílate (2 Reyes 4-5) ... 243
112. Jena ruwimela Onorúgame tabilé elíligo napurigá me'liboa alué ralámuli Israeli mochígame alué Siria mochígame ralámulite (2 Reyes 6:8-8:15) ... 246
113. Jena ruwimela wa'lula selígame níligo alué Jorami alé Jurá rewégachi nulame (2 Reyes 8:16-24; 2 Crónicas 21:1b-22:1) ... 249
114. Jena ruwimela Jeú 'ma suwábaga me'áligo alué selígame rey Akabi 'kúchila 'lige upila (2 Reyes 8:25-10:36; 2 Crónicas 22:2-9) ... 250
115. Jena ruwimela alué wa'lula mukí Atalía 'lige wa'lula Joasi churigá nóchaligo (2 Reyes 11-12; 2 Crónicas 22:10-24:27) ... 253
116. Jena ruwimela alué rió Onorúgame oyérame Joeli anilime ruyéligo we'ká ra'íchali alué Jurá anilichi ejperégame ralámuli (Joel 1-3) ... 256
117. Jena ruwimela churigá nóchaligo alué e'wélela rey ka alué Joakasi 'lige Joasi 'lige chebilé Jeroboami alé Israeli e'wélala 'lige Amasíasi napu nile wa'lula alé Jurá (2 Reyes 13:1-14:24; 2 Crónicas 25) ... 257
118. Jena ruwimela alué Jonasi ra'íchaligo 'yuga alué wa'lula selígame rey alé Israeli ajtígame 'lige pe a'kinana Onorúgame náboligo bilé ra'íchali alué ralámuli Nínibe ejperégame (Jonás 1-4; 2 Reyes 14:25) ... 260
119. Jena ruwimela bilé rió Onorúgame oyérame Amosi anilime rejcholi ruyéligo alé Israeli mochígame ralámuli (Amós 1-9) ... 263
120. Jena ruwimela alarigá nóchaligo alué wa'lula Usíasi alé Jurá asagá (2 Reyes 15:1-7; 2 Crónicas 26) ... 266

121. Jena ruwimela alarigá tétiligo rejcholi alué Oséasi  
(*Oseas 1–14*) ... 267
122. Jena ruwimela alué Isaíasi anilime rió chojkíligo  
Onorúgame nila ra'íchali ruyea alué ralámuli Jurá  
anilichi ejperégame (*Isaías 1–6*) ... 272
123. Jena ruwimela wa'lula selígame rey níligo alué Jotami  
'lige Akasi alé Jurá rewégachi  
(*2 Reyes 15:32–16:20; 2 Crónicas 27–28; Isaías 7:1–9:7*) ... 274
124. Jena ruwimela Isaíasi beníriligo Onorúgame nila ra'íchali  
alué ralámuli Jurá ejperégame 'lige Israeli ejperégame  
(*Isaías 9:8–12:6*) ... 277
125. Jena ruwimela alué Mikéasi rewégame rió beníriligo  
ralámuli Onorúgame nila rejcholi (*Miqueas 1–7*) ... 279
126. Jena ruwimela alué Asiria ejperégame ralámuli 'ma  
me'áligo alué Israeli ejperégame ralámuli 'lige 'ma galítiri  
gajúnaligo (*2 Reyes 14:26–29; 15:8–31; 17*) ... 282
127. Jena ruwimela alué Esekíasi 'we a'lá selígame rió níligo  
alé Jurá anilichi  
(*2 Reyes 18–20; 2 Crónicas 29–32; Isaías 36–39*) ... 285
128. Jena ruwimela Manasesi anilime rió wa'lula simíraligo  
'lige abé a'kinana Amoni 'lige Osíasi anilime simáraligo  
e'wélala  
(*2 Reyes 21:1–23:30, 2 Crónicas 33–35, Jeremías 1–6*) ... 284
129. Jena ruwimela alué rió Naumi rewégame napu  
Onorúgame ra'ichálila ruwime nile, alué rió rejcholi  
ruyéligo ralámuli Nínibe riógame (*Nahúm 1–3*) ... 294
130. Jena ruwimela alué rió Sophoníasi rewégame Onorúgame  
nila nawésali rejcholi beníraligo ralámuli Jurá ejperégame  
(*Sofonías 1–3*) ... 295
131. Jena ruwimela alué rió Abakuk rewégame nawésili  
rejcholi ruyéligo alué Jurá ejperégame ralámuli  
(*Habacuc 1–3*) ... 296

132. Jena ruwimela churigá ikíligoalué wa'lula Joakasi anilime  
 'lige alué Joasimi  
*(2 Reyes 23:31–24:7; 2 Crónicas 36:1-8;  
 Jeremías 22:11-12; 25–26; 31; 36) ... 298*
133. Jena ruwimela alué ralámuli Kalreo 'ma o'tóligo alé  
 Babilonia anilichi we'ká ralámuli Jurá ejperégame  
*(Daniel 1–3) ... 301*
134. Jena ruwimela alué rió Joakini wa'lula rey níligo alé  
 Jurá nulame *(2 Reyes 24:8-17; 2 Crónicas 36:9-10;  
 Jeremías 22:24-30; 29:1-4) ... 304*
135. Jena ruwimela alué Esekieli 'we 'la tétiame níligo rejcholi  
 alué ralamuli Jurá ejperégame napu Babilonia o'tóliru  
*(Ezequiel 1–24) ... 305*
136. Jena ruwimela Nabukoronosori, alé Kalrea rewégichi  
 wa'lula selígame rey 'ma gajúnaligo galí alé Rusaleni  
 jágame *(2 Reyes 24:18–25:21; 2 Crónicas 36:11-20a;  
 Jeremías 21; 24; 27:12–28:17; 32–35; 37–39;  
 Ezequiel 17:11-18) ... 307*
137. Jena ruwimela ye wikaka ruwime ko churigá ikíliga  
 Rusaleni *(Lamentaciones 1–5) ... 309*
138. Jena ruwimela alué Abríasi 'lige alué Esekieli 'we  
 a'lá ma'chígame ruyéligo 'we cha ikimeo alué Eromi  
 ejperégame ralámuli *(Ezequiel 25; Abdías 1) ... 311*
139. Jena ruwimela ralámuli napu ejtebile alé Jurá 'ma  
 simíbaligo Ejipto ejperélimia  
*(2 Reyes 25:22-26; Jeremías 40–44; Ezequiel 29–32) ... 312*
140. Jena ruwimela alué Esekieli uchéchigo rejcholi 'yáligo  
 alué ralámuli napu Jurá ejperégame nile  
*(Ezequiel 33–34; 36–48) ... 313*
141. Jena ruwimela alué Nabucoronosori 'ma lo'íraligo  
*(2 Reyes 25:27-30; Daniel 4) ... 316*
142. Jena ruwimela alué we'ká ralámuli Meria ejperégame  
 'lige Persia rewégichi ejperégame resí oláligo alué  
 ralámuli Kalrea rewégichi ejperégame *(Daniel 5; 7–8) ... 317*
143. Jena ruwimela Onorúgame gite tabilé go'léliru mawiyate  
 alué Ranieli *(Daniel 6) ... 320*

144. Jena ruwimela Onorúgame eláligo napurigá alué Ranieli  
remúmala napu'lige wa'lula kachi alué Ararío 'lige alué  
Siro anilime *(Daniel 9–12)* ... 321
145. Jena ruwimela alué Isaíasi osilí náboligo alué ralámuli  
israelita ku alé Jurá sébame *(Isaías 40–66)* ... 324
146. Jena ruwimela alué wa'lula rey Siro lisensia 'yáligo  
napurigá ku alé Rusaleni simámala alué Jurá ejperégame  
ralámuli napu mochile alé Babilonia  
*(2 Cronicas 36:20b-23, Esdras 1–2)* ... 328
147. Jena ruwimela alué ralámuli israelita ku gatéligo alué  
wa'lú re'obá alé Rusaleni *(Esdras 3–6; Hageo 1–2)* ... 330
148. Jena ruwimela Sakaríasi rewégame rió nawésali ruyéligo  
alué we'ká ralámuli napu ku sébale alé Rusaleni  
*(Zacarías 1–14)* ... 333
149. Alué Esteri anilime mukí 'we e'wérali olale napurigá tabilé  
me'liboa alué ralámuli jurío *(Ester 1–10)* ... 334
150. Jena ruwimela alué wa'lula balé Esra anilime ku alé  
Rusaleni nawáligo *(Esdras 7–10)* ... 358
151. Jena ruwimela Neemíasi anilime rió 'we oiláriligo  
alué we'ká ralámuli israelita napurigá ku gatewa alué  
wa'lú tegoli napu bo'ile alé Rusaleni anilichi we'ká  
riógichi nolíga *(Nehemías 1–7)* ... 360
152. Jena ruwimela alué Esra 'lige alué Neemíasi 'we a'lá  
rejcholi ruyéligo alué suwábaga ralámuli napurigá 'la  
sébali e'wámala napu najkí Onorúgame *(Nehemías 8–13)* ... 364
153. Jena ruwimela alué Malakíasí rewégame nawésili ruyéligo  
alué ralámuli israelita *(Malaquíás 1–4)* ... 367
154. Jena ruwimela bilé rió 'we a'lá sébali olame 'we  
resí ikíligo *(Job 1:1–2:10)* ... 369
155. Jena ruwimela bakiá rió Jobi amígola alué Jobi 'yuga  
ra'íchaligo *(Job 2:11–14:21)* ... 371
156. Jena ruwimela alué Jobi amígola uchéchigo ne'óchaligo  
alué Jobi *(Job 15–21)* ... 374



157. Jena ruwimela alué Jobi amígola ralámuli uchéchigo  
'we anéligo alué Jobi (Job 22–31) ... 375
158. Jena ruwimela uché bilé rió ne'óchaligo alué Jobi  
(Job 32–37) ... 377
159. Jena ruwimela Onorúgame nejéligo alué Jobi (Job 38–42) ... 378
160. Proverbios  
(1:1-19; 3:5-19; 6:20-35; 9:8; 10:1-5, 10:9; 12:1, 12:20;  
13:7, 13:20, 13:24; 14:15, 14:29; 15:1, 15:3, 15:16-17,  
15:32; 16:1-2, 16:6, 16:18; 17:15, 17:17, 17:28; 18:2;  
19:8; 20:1, 20:3, 20:11, 20:22; 22:2, 22:6; 24:29; 25:6,  
25:16, 25:17, 25:21-22, 25:24-25; 26:9, 26:20; 27:1-2,  
27:23, 27:26, 27:27; 28:9, 28:26; 29:25; 30:5; 31:8,  
31:10-31) ... 380
161. Salmos  
(1-23, 34, 37, 40, 46, 51, 73, 89, 91, 95, 103, 110, 118,  
119, 121, 135, 137, 139, 146) ... 392
162. Jena machiboa napu chukime nile abé a'kinana napu'lige  
suwénasa osá alué Antiguo Testamento napusí ochérale  
Esukristo napu nile naó sientó bamí  
(El Periodo Intertestamentario) ... 474
- Índice del Antiguo Testamento en el Nuevo Testamento ... 488
- Jena ruwimela jaré ralámuli pe'tá se'wináriga ra'íchame ko  
jena iwérachi (Cambios dialectales de la Baja Tarahumara) .. 502



# Génesis

Alué libro Génesi anilime bajchá chujkú alé Bíbliachi. Alué Génesi aniáká regá aniname kéré “'ya bajchibé rawé”, 'lige alué líbroka 'la semáriga ruwime ju churigá newale Onorúgame alué ye gawí, 'lige aminami churigá nóchale Onorúgame jaré 'ya bajchibé mochígame ralámuli 'yuga. Ya 'ma oká mili bamí ju napu'lige jaré ralámuli osale ye libro.

Ye napu jena chujkú osiruga ra'íchame ju pe u'kabi ra'íchalite napurigá ra'íchame ju alué Génesi anilime libro. Napurigá 'la suwéniga machiboa churigá ka alué libro, leériwa bilena Bíbliachi.

## 1. Onorúgame newale gawí 'lige rewagátiri abierna napu ekí tábiri eteru jipe

*(basado en Génesis 1:1–2:4)*

'We 'ya pe kulí siné tabilé 'wesi i'tele tábiri jena, tabilé gawí. Tabilé i'tele rabó, tabilé bakó, tabilé e'wele ba'wí, tabilé rojá, tabilé gajsalá, tabilé ajágame, nibilé ralámulitiri. Tabilé i'télechigó rewagá, tabilé i'tele rayénali, 'lige nibilé so'pilítiri, pe Onorúgameka 'la asale.

'Lige alué bo'né Onorúgame 'nátale gawí newamia 'lige rewagátiri. Napu'lige Onorúgame gayénasa ye gawí, 'ya siné, 'we chóniga ilile, 'lige tabilé tábiri nerule. 'Ya siné jena wijchimoba ba'wí bochí ilile jena bochígimi. 'Lige Onorúgame Alawala alemi ba'wichimi amóbami eyénale. 'Lígeko Onorúgameka 'nátale: “Nerusa 'la kéréko bilé ra'ósali, 'lige yati nerule ra'ósali.” Alarigá newale alué chónali 'lige ra'ósali, pe 'nátaga 'la 'yati gayénale newá.

'Lige 'nátale melénala rawé uché rajpé: “'La kéréko pe nasípasi alué ba'wí re'pami nolíchimi eyenasa gayénaga nolí.”

'Lige 'ma bakiá rawé kachi wanápale alué we'é alé ba'wichí, 'lige 'nátale: “O'chérasa 'la kéréko rojá alé we'echi 'lige gasalátiri.” 'Lige 'nátalechigó: “Alué rojá rakeme nisa 'la kereko 'lige alué gajsalátirichigó napurigá aminabi we'ká rojá o'chéramala 'lige gasalátiri.” 'Lige machile 'we 'la ko suwábaga napu newale.

'Lige 'ma naó rawé kachi rayénali newale Onorúgame, 'lige mechátiri 'lige so'pilítiri, 'lige 'pa amoba rewagachi mochile napurigá 'la machiboa rukó ko, 'lige napuriga 'la machiboa rawé ka, 'lige napurigá 'la machiboa aliéniko guwesa, bamunú, balá, romó, 'lige aliéniko seba uché bilé bamí. 'Lige machile 'we 'la ko suwábaga napu newale.

'Lige 'ma malige rawé kachi Onorúgame newale suwábaga ajágame napu nerú ba'wichí, 'lige abiénachigó suwábaga chulugí. 'Lige 'nátale 'we 'la ko suwábaga napu newale. 'Lige anele alué ajágame ba'wichí ejperégame 'lige chulugítiri:

—We'ká o'chérwaká 'emi 'lige bochígimi gawichí ejperélawaká.

'Lige 'ma ujsani rawé kachi Onorúgame newale suwábaga ajágame napu ejperé jena wijchimoba. Newale alué ajágame wijchimi oyame, sinowí, ochá, 'lige alué ajágame 'we jobátigame jami e'yéname, 'lige alué ajágame galírale bukurúgamechigó alué napu chi'ime ju napu'lige u'kuchí ka. Pe aba a'lige rawé Onorúgame newálechigó ralámuli 'lige 'yale nóchili napurigá suwábaga ajágame repúmala 'lige gawítirichigó. Newale bilé rió 'lige bilé mukí. Alué ralámulika napu Onorúgame newale 'we a'lá 'nátame nile Onorúgame 'yuga, tase napurigá alué ajágame. Onorúgameka anele alué oká ralámuli:

—Napu'ika okópua 'lige we'ká 'kúchiga mochíwaká, 'lige alué 'kuchi juláwaká bochígimi gawichí napurigá alemi ejperega mochímala. Unéwaka alué gasalá abiena rojá rakala go'ame neraga.

Onorúgameka machile 'we 'la ko suwábaga napu newale.

'Ma ujsani rawé alí, Onorúgame 'ma suwénale gawí newá, rewagá, 'lige suwábaga tábiri napu nerú jena wijchimoba. Napu'lige 'ma gichao rawé kachi, Onorúgameka resíbale 'lige anile:

—Senibí gichao rawé kachi najteme rawé nímalala ralámuli níriga, alekeri senibí a'lige rawé resíbopua.

## **2. Onorúgame newale bajchá bejtégame rió 'lige alué bajchá bejtégame mukí**

*(basado en Génesis 2:5-25)*

Napu'lige Onorúgame newale 'ya kulí bilé rió pe we'ete newale, ajkabola buchegá ajágame newale. 'Lige bilena jami we'ká rojá jáwale, we'ká gasalá, we'ká sewá 'lige e'karúgame tábiri napurigá 'we semáriga ilimela, 'lige bilé rewá ajchele Ereni anilime, alé napu rojá nerule we'ká, napurigá alé bejtélamala alué rió.

'Lige abiena 'yálechigó nóchali napurigá echagá go'mela 'lige napurigá repúmala suwábaga alué jawárigame 'lige rojá. 'Lige anele 'la ko napurigá go'poa alué suwábaga rojá rakala, 'lige ruyele pe bi'lepi rojá rakala tase 'la ko go'á. Alué rojaka napu tabilé 'la nile go'á rakala tase 'la nile, alekeri tabilé go'núlaga ajchale alué rió alué rojá rakala. Alué rojá rakala go'sáká alué rió machimérah alué ko semati 'nátali 'lige alué resítiri 'nátali. Onorúgame anele alué rió alué rojá rakala go'sáká a'líko mukumérah alué rió.

'Lige 'nátales Onorúgame alué rió najkió bilé gompaniérola napurigá si asimela 'lige napurigá gu'íromala. 'Lige alé alué rió ajtígichi a'pale suwábaga ajágame napurigá rewá a'chémala i'pílipi ajágame, nobi tabiléchigo 'wesi ajágame 'la nejkúrili níleko alué rió níriga. Alekeri Onorúgame gojchírile alué rió, 'lige ma'chí pale bilé alué rió a'chigálila, 'lige bilé mukí newale. Napu'lige busisá alué rió, Onorúgameka alué mukí 'yale. Alué rioka 'we ra'sálále alué mukí rewisá, 'lige anile:

—¡Mueka pe rió sa'pálate newárigame júkuru! 'Lige jípeko mukí rewégame nímalá mué.

A'lígesí akiná bilé rió newisa 'ma waname ju bo'né eyela 'yuga 'lige o'nola napu'lige bilé mukí rewisá, 'lige okánika napu'íka mochiga pe bi'lépiriga 'nátame nile napurigá pe bi'lepi ralámuli.

'Ya a'liko alué rió 'lige alué mukí pe 'yeri oyame nile 'lige tabilé chijúname nile.



### 3. 'Ya bajchá bejtégame rió 'lige alué bajchá bejtégame mukí tabilé e'wale napu nulale Onorúgame

(basado en Génesis 3)

Alué 'ya bajchá newárigame rió 'lige mukí, ejperégame nile alé napu we'ká rojá jale 'lige e'karúgame tábiri jáwale Onorúgame. Alé sinowichi bajkile remónisi alawala, alekeri 'we 'yégaga ra'íchale alué sinowí. 'Lige siné rawé alé a'bemi simile napu eyénale alué mukí 'lige rukele:

—¿Tabiléchalaká najkí Onorúgame napurigá go'poa alué rojá rakala, alué we'ká rojá napu echale Onorúgame?

'Lige alué mukika nejele:

—Ramueka nígame niru lisensia napurigá go'poa suwábaga rojá rakala, pe bi'lepi rojá rakala tabilé go'núlirigame niru ramué. Onorúgameka aní, ramué alué rojá rakala go'sáká 'ma suwibórá ramué, 'lige pe chébisa abiena suwibóráchigó ramué.

'Lige alué sinowika pe 'yégiga regá anele:

—Tabilé suwimela 'emi alué rojá rakala go'sá, abiena machimela 'emi alué ko chati 'nátili 'lige alué ko semati 'nátili. Alésíko 'emi a'chigóriga nímala napurigá Onorúgame.

Alué mukika yati e'wale napurigá anile alué sinowí 'lige enale alemi a'bemi rojá ilígichi. Etele 'we 'la semáriga uchuko alué rojá rakala, 'lige mayele 'we ra'ígame ko, aminami korule alué 'nátali a'chigóriga na'tálime napurigá Onorúgame. Alésíko cha'pisá bilé alué rojá rakala, go'ale. 'Lige chebilé repunasa o'tóale alué mukí alué gunala kógimia, 'liko alué riólaka go'álechigó alué rojá rakala.

Napu'lige alué rojá rakala go'sá a'lige pe yati machile 'yeri ka alué ralámuli. Napu'lige machisá tabilé o'páchiga mochiga, yati rejpúnale alué chuná anilime rojá sawala, o'pacha newamia alekete.

'Ma alí rapogachi rayénili bokuíchi, alué mukí 'lige alué rió akele Onorúgame ra'íchachi alé rojáraleka Ereni anilichi. Alué ralámuli 'we majá mochile, tabilé nakile napurigá Onorúgame etémala, 'lige yati chíbale. Onorúgameka sináchale alué rió, anele:

—¿Koche ajtí mué?

'Lige alué rioka nejele:

—Aké ne ra'íchachi mué, 'lige 'we majá ne mué cha 'yeri ajtigame ne, alekeri chiba ke ne.

A'liko Onorúgameka anele:

—Aka peka 'wesi ralámuli ruyépache mué 'yeri ajtigó. ¿Go'apa mué alué rojá rakala, napu ne tabilé go'núlige? Go'áligereko mué, tase go'sáká mué, a'liko pecha machimélikéko mué 'yériká.

'Liko anile alué rió:

—Alué mukí napu mué nejí, alué 'sietu alué rojá rakala kogia ne'chí, 'lige neka yati go'áturu.

A'liko Onorúgameka rukele alué mukí tachiri chu'síliga, 'lige alué mukika nejele:

—Alué sinowí 'simí ne'chí 'yegia 'lige alekeri go'á ne alué rojá rakala.

A'liko Onorúgame bilé gastigo 'yale alué sinowí, abiena alué mukí, 'lige alué rió. Onorúgameka anele alué sinowí:

—Jípesíko wijchí bo'igá einámala mué, 'lige suwábaga sinowí alué mukí 'kúchila i'kímala ranígilachi, 'lige alué mukí 'kúchilaka yati me'limela mo'ola rajsániga.

'Lige anéliru alué mukika:

—Napu'lige ochérachi bilé u'tátiri 'we o'kómala mué, abiena 'we a'lá sébili e'wámili júkuru mué napurigá nulá mué gunala.

'Lige alué rioka anéliru:

—Cha 'sile mué e'wía alué mukí, alekeri go'lékuru mué alué rojá rakala, jípesíka asíriga a'wágame nochámala mué napurigá 'la nígame nímala mué go'ame, alé asarachi asíriga we'káchigo nerúlimili kame gasalá wejchégame.

'Lige anélechigó:

—Mué sa'pala pe we'ete newárigame ju, alekeri o'chéramala mué, 'lige mukumela mué, 'lige ku we'é ganámala mué.

A'liko alué rioka napu Arani anilime nile, bilé rewá 'yale alué mukí, Eba anilime rewá ajchele. Arani aniáká pe we'é aniame ju, 'lige Eba aniáká ajalí aniame ju. Aluéchigo nímili níligame eyela suwábaga ralámuli napu ekí o'chéramili nile abé a'kinana jena wijchimoba.

Onorúgameka newale o'pacha napurigá Arani 'lige Eba o'pachátamala, alué o'páchaka ajágame wi'chílate newárigame nile. 'Lige Onorúgame buyánale alué okánika alé Ereni anilichi rojárale, tabiléchigo najkíligame napurigá go'mela alué uché bilé rojá rakala napu ilile alé 'we rakega. Arani 'lige Eba go'sá alué rojá rakala nabí ejperélimili nile alé Ereni, tabilé siné suwigá. Alué rojaka abiena alé jale alé rojárale chejaré rojá 'yuga.

'Lige bo'né Onorúgame náole rewagáchika jaré bo'né gu'írome, kerubini anilime, napurigá repúmala alé yochi alé rojárale napurigá alué rió 'lige alué mukí 'ma tabilé ku sebámala chéchigo go'mea alué rojá rakala ajalí rewégame.

#### 4. Arani 'lige Eba 'kúchigame nile

(basado en Génesis 4-5)

Alué Arani Eba upila nile, 'lige Ébaka 'ma rojparale alué Arani 'yuga asagá. 'Lige 'ma ochérale alué Eba ranala, 'lige alué towí Kaíni anilime rewá ajchele. 'Lige abé a'kinana chéchigo rojparale Eba 'lige chéchigo bilé u'tátiri towí ochérale, 'lige alué towika Abeli anilime rewá ajchele. Napu'lige Kaíni wa'lú ochérasa echame rió gayénale, 'lige alué Abeli anilime ka bo'á bujkurale.

Siné rawé alué oká rió 'nátale bilé yawiyame newálime, Onorúgame 'yamia go'ame. Kaínika we'ká e'karúgame go'ame a'pale napu echale Onorúgame 'yamia, 'lige Abélíka jaré bo'á me'ale, 'lige okaka napuíka Onorúgame 'yale. Onorúgameka 'we galele alué Abeli nila go'ame, 'lige tabilé galele alué Kaíni nila go'ame. A'liko Kaínika 'we ayole. 'Lige Onorúgameka ruyele alué Kaíni napurigá tabilé ayómala, anele:

—'La semati nóchili nochásaká mué, a'liko 'we 'la ganíliga asimela ne mué 'yúgachigó.

'Lige anélechigó:

—Tabilé 'la semátiri nóchali nochásaká mué, a'liko senibí chátiri nóchame níkala mué.

Kaínika tabilé e'wale napu anile Onorúgame. Siné rawé, Kaíni anele alué Abeli:

—Nabá e'yénowa 'mimi wasachi.

Napu'lige 'ma alemi nibásaká, Kaínika alué bo'né bonila me'ale. Onorúgameka tabilé galele Kaíni alarigá 'sisa, 'lige rukele:

—¿Koche ajtí mué bonila?

Kaínika 'yégiga nejele:  
—Neka tase machí,  
neka pecha repuka eyenia  
—anile.





'Lige Onorúgameka anele:

—'We 'cha 'sile mué. Neka 'we 'la machí mué bo'né bonila me'áligo. Alekeri jípesíko 'we resí níliga einámala mué. Napu'lige echisá mué go'ame tase we'ká rakélimala mué, 'lige mejkami simela mué.

Káínika ruyele Onorúgame tabilé anachamia, 'lige 'we majaga einamia napurigá me'liboa apiépiri riote bilénami najtepasa. A'liko Onorúgame bawérale alué rió napurigá tabilé 'wesi me'limela alué rió Kaíni. A'liko alué Kaínika simile mejkami bejteramia. 'Lige bilé towí inógame nile alué Kaíni, 'lige Enoko anilime rewá ajchele. Abé a'kinana we'ká riógichi gayénale alé napu bejtele alué Kaíni, napugiti we'ká o'chériligame Kaíni 'kúchila. 'Lige abé a'kinana ochérale Enoko inolá, arigá we'ká bamigá we'ká o'chérale Kaíni rijimala. Jaré alué Kaíni rijimala bo'elo nile, jaré rabilelo, 'lige jaré jiero me'chome nile.

Arani 'lige Eba 'we seweka mochile napu'lige Abeli mukusá. 'Lige abé a'kinana chéchigo bilé ochérale alué Arani 'lige Eba ranala, alué towika Seti anilime rewá ajchele. Napu'lige Seti 'ma wa'llú ochérasa, rewale bilé mukí 'lige bilé alué inolá ochérale napu Enosi anilime rewá ajchele. Enosi 'kúchila suwábaga 'we 'la Onorúgame oyérame nile. Alué ralámuli chojkile bajchá Onorúgame 'yuga ra'icha.

Bilé alué Enosi umúlila Enoko anilime nile. Alué Enoko anilímeka senibí 'la e'wame nile napu nulale Onorúgame, 'lige Onorúgame tabilé a'rele napurigá o'chériga mukumela, Onorúgame bo'né o'tole alé 'pa rewagachi. Alué Enoko bilé inógame nile Metusaleni anilime rió alué napu gí makué sientó miná usánisa makué miná gi makué bamí bamisá mukule. Bilé alué Metusaleni ochila Noé anilime nile.

## 5. Onorúgame 'ma gajúnale gawí u'kite

*(basado en Génesis 6–9)*

'Ya a'lige Onorúgame etele 'we cha noká mochigo ralámuli jena wijchimoba, 'lige aminabi cha nokinalio. Alekeri Onorúgameka uché bilé 'nátily 'nátile alué ralámuli 'yuga, 'lige 'ma suwábamoríle 'ma re'wániga Onorúgame tase oyérame ralámuli, pe Onorúgame oyérame ka tase che ikimérá, abiena ejtebímará pe u'kabi alué ajágamechigó.

Alué Noé abiena upila 'kúchila suwábaga 'we a'lá oyérame nile Onorúgame. Alué ralámuli 'we 'la e'wame nile Onorúgame 'yuga. Noé bakiá 'kúchigame nile, bilé Semi anilime nile, 'lige bilé Kami, 'lige bilé Japet. Siné rawé anele Onorúgame alué Noé:

—'We 'la ma'chígame etiá ne suwábaga ralámuli jena wijchimoba ejperégame 'we cha noká mochigo, alekeri 'ma suwábama olá ne.

Neka alekeri najkí napurigá newámala mué bilé barko igute, 'lige bilé cholome ujchewa amoba. Wa'lú newáwaká pe bilé 'yógame, 'lige amoba 'we 'la na'ógame o'póligame. Pe 'we wa'lú u'kí julama olá ne, napurigá suwábaga ralámuli suwimela abiena alué ajágame.

'Bajchá 'we 'la gatema olá ne mué 'yuga. Mué 'lige mué 'kúchila, abiena mué mo'lila, abiena mué upila 'ma suwábagaká mo'imela alé bárkochi, 'lige mo'ámala mué jaré ajágamechigó alé bárkochi, alué ajágame naó ronégame, alué ajágame wijchí bi'tigá e'yéname, 'lige chulugítiri i'niga oyame. Na'loga mo'áwaká alué ajágame e'karúgame se'winátiri, 'lige gichao u'mugila 'lige gichao o'wila alué napu ne'chí 'yálime ju, 'lige bilé mukila 'lige bilé owila 'yúrigachigó alué chejaré ajágame. 'Lige mo'áwachigó go'ame 'emi go'yame 'lige alué ajágame go'yame. 'We 'la 'yériga mochímala 'emi alé pachá bárkochi 'lige tabilé suwimela 'emi si'lika alué u'kite.

Noeka 'yati e'wale suwábaga napu nulele Onorúgame, 'lige we'ká bamí nokale alué barko newá, bilé siento miná bilé liá bamí nokale newá barko.

Napu'lige suwénasa alué barko newá, Onorúgameka nulele napurigá alué Noé bajkimela alé bárkochi alué upila si, 'lige 'kúchila 'lige mo'lila 'yuga, 'lige suwábaga alué ajágame napu Onorúgame nulálige mo'ániliga. Noé 'lige bo'né upila, 'lige bakiánika 'kúchila abiena mo'ile, 'lige abiena alué bakiá mo'lílachigó. Suwábaga alué mo'isá abiena mo'ale alué ajágamechigó. Pe nujubapi Onorúgame 'yérale alé yochi. Alué Noé ujsani siento bamígame nile.

A'lige Onorúgame náole wa'lú u'kí, a'wágame u'kiá ilile naosa makué rawé rukomi. Aminami we'éraleka ma'chínale ba'wí. Wa'lú ba'wí maníbale jena wijchimoba 'ma na'puliga suwábaga we'é wakígame jena wijchimoba, 'lige alué barko arigá alé ba'wichí amoba chujkíbale bojchuka. Arigá 'ma na'polile suwábaga e'wele rabó. Suwábaga ralámuli napu mochile jena wijchimoba 'ma suwile, 'lige 'ma suwile alué ajágame naó ronégame, 'lige alué wijchí bi'tigá e'yéname, 'lige alué chulugítirichigó. Pe alué Noé, Noé upila, 'lige alue Noé 'kúchila, Noé mo'lila, 'lige suwábaga alué ajágame napu mochile alé pachágana bárkochi tabilé suwile.

'Lige a'kinana we'kabé mechá kachi, alué bo'né Onorúgame wakibárele alué ba'wí wa'lú napu maníbale jena wijchimoba. Alué bárkoka bilena re'pá rabó asíbale alué ba'wí wakichechi, 'lige alué ba'wika basúligame go'nágana.

Noeka i'pule alué barko bentánala, 'lige ma'chí pale bilé golachi machínaliga pala 'ma basúliga alué ba'wí, alué goláchika tabilé ku sébale. Bilé tarali kachi a'kinana, bilé baloma ma'chí pale, alué

balómaka ku ro'ile 'wéchigo wa'lú maníligame bijí ba'wí jena wijchimoba. Uchéchigo bilé tarali kachi a'kinana chéchigo ma'chí pale alué baloma, 'lige alué balómaka ku nawale bilé rojá sawala u'chuga alué rojá olibo anilime sawala. Bilé tarali abé a'kinana uchéchigo ma'chí pale alué Noé chulugí baloma, a'liko 'ma baisá neraga nile alué baloma ma'chí pásiga alé pachaka bárkochi, a'liko alué baloma 'ma tabilé ku nawale. Alarigá machile Noé 'ma wakigá iligó ba'wí jena wijchimoba. A'liko Noé i'pule ma'chimi e'nemia, abiena bijí rejpile alé bárkochi we'kabé tarali.

Napu'lige Noé 'ma bilé bamisá alé bárkochi asagá, a'liko Onorúgame nulele alué Noé napurigá ma'chínamala alué Noé abiena suwábaga alué bo'né rijimala 'yuga, 'lige alué ajágame 'máchigó. Onorúgameka anele alué ralámuli napurigá we'ká 'kúchiga mochímala napurigá uchéchigo bochímala ralámuli jena wijchimoba bochígimi.

Noé 'lige alué 'kúchila buyale, 'lige Noeka newale bilé tegoli pachókili napurigá bilé mesa, aleka iwérili tánilime nile Onorúgame alé jaga. A'lige Noé cha'pile jaré alué gichao ajágame, alué napu bo'né Onorúgame 'yálime nile, 'lige jaré chulugí, 'lige me'ale Onorúgame 'yamia 'lige e'kósile alué ajágame sa'pala alé mésachi tególíchi ajchagá. Onorúgameka 'we galele alué Noé nila go'ame, 'lige anele Onorúgame:

—Mué Noé, jípesíko tase siné me'limé olá ne alué we'ká ralámuli wa'lú u'kite rekó 'we cha nokame kachi.

Onorúgameka anélechigó alué Noé:

—Jípesíko 'we majalégame nímala alué ajágame alué ralámuli 'yuga.

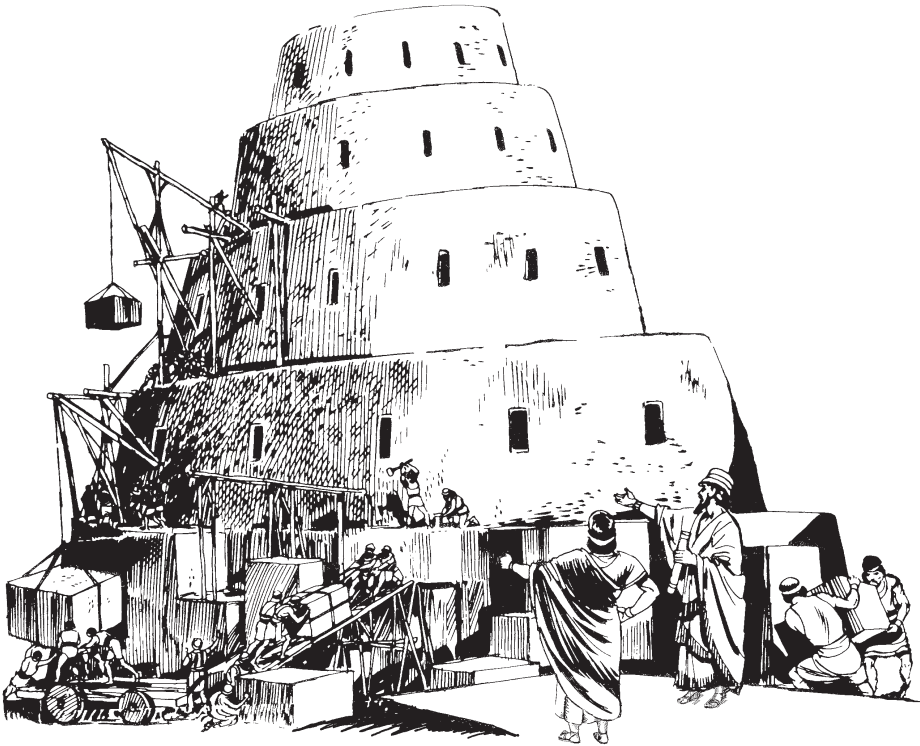
A'lígesíko alué ralámuli 'la lisensia nígame nímala napurigá go'mela alué ajágame me'agá, nobi tabiléchigo go'meli nílekó alué ajágame elalá. 'Lige abiena anílechigó Onorúgame, napu'lige bilé rió chebilé rió me'lisá, a'lige a'chigóriga me'libórá alué rió, alueka pe alué gastigo neraga nímará. Bilé ajágame bilé ralámuli me'lisá, alueka abiena me'liboli nílechigó gastigáriga.

'Lige anélechigó Onorúgame alué Noé tabilé siné me'limeo alué ralámuli 'lige alué ajágame wa'lú u'kite. 'Lige Onorúgame rekale alé re'pá rewagachi bilé benolá, alueka pe ruyame nile 'la bijchiá ko napu anile Onorúgame.

## 6. Onorúgame we'ká se'winati ra'íchali 'yale alué ralámuli

(basado en Génesis 11:1-9)

'Ya a'lige rawé suwábaga ralámuli pe bi'lepi ra'íchali ra'íchame nile jena wijchimoba. Napu'lige 'ma we'ká o'chérasa ralámuli, alé bilena Sinari anilichi mochíbale ejperegá, 'lige alué ralámulika bilé galí newale re'pá ilígame, rewagachi chébaga elánele alué wa'lú galí. Alarigá 'la najteme ralámuli nira mayele a'bóikó, alarigá 'la 'we a'lá nirámará alué uché jaré ralámuli, 'lige aminami tase ra'laga mochíniliga nokale ichúromi jena wijchimoba.



Onorúgameka tabilé galele alué ralámuli alarigá nóchachi, a'liko 'yale bilé ra'íchali se'winátiri napu ekiana chojkégame nile alué ralámuli, a'liko 'ma tabilé námole alué ralámuli a'nagupi ra'íchaga. Alarigá olale Onorúgame alué ralámuli napurigá ra'lámala bochígimi jena wijchimoba.

Babeli anilichi nile alé napu mochile newá alué wa'lú galí. Alué Babeli aniáká ra'íchali na'luala aniname ju.

## 7. Onorúgame owile Abrani napurigá nejkúromala

(basado en Génesis 11:10–12:20)

Bilé alué Semi rijimala Taré anilime nile alué napu abé a'kinana o'chérigame nile. Semi anilime ka Noé inolá nile. Alué Taré anilímeká bakiá ejtemali 'kúchigame nile: Abrani anilime bilé, 'lige bilé Nakori anilime, 'lige chebilé Harani anilime. Alué bakiánika alé Ur anilichi riógichi ejperégame nile. Bilé alué Harani inolá Loti rewégame nile.

'Lige abé a'kinana alué rió Arani mukule alé Ur anilichi. A'liko Taré o'tole alué Abrani 'lige alué Loti, simíbale alé Ur anilichi mochige alé Kanani anilichi sebánilia 'yéna. 'Lige pe Harani anilichi we'ká riógichi mochíbale alué ralámuli, 'lige alé we'ká rawé mochile, alé mukule Taré. Abránika 'yúgame nile bilé mukí Sarai anilime we'ká bamí, alué mukika tabilé 'kúchigame nile we'ká bamí 'yuga asagá alué rió.

Napu'lige alé Harani mochígichi alué ralámuli, Onorúgameka anele alué Abrani:

—Pe alé a'resa simiboa mué rijimala, 'lige alué mué nila gawí, 'lige simiboa mué alé 'mi napu ne nejima alué bilé gawí napurigá alé bejterámala mué, 'lige alé we'ká o'chéramala mué 'kúchila 'lige rijimala, 'lige 'we a'lá semáriga gu'íroma ne mué alé bejtégichi napurigá 'we a'lá ganíliga bejtélama mué alé. Abiena 'we a'lá semáriga gu'íroma ne alué ralámuli napu 'we 'la galeme ju mué, 'lige alué ralámuli tase 'la nirame 'emí, alueka 'we resiti raweli 'yama ne. Alué mué rijimala we'ká ralámuli nujubá o'chérigame ne 'we a'lá gu'íromala napurigá alué ralámuli giti wa'lú nejkúroli nímala nujubapi suwábaga ralámuli níriga napu ejperélamala jena wijchimoba.

'Lige Abrani yati e'wale napurigá anele Onorúgame, 'liko uchéchigo siné simíbale alé Harani mochige. 'Ya a'lige Abrani gicháosa makué na malige bamígame nile. O'tole alué bo'né upila Sarai, 'lige bo'né rechilala alué Arani inolá Loti anilime, 'lige alué bo'né 'yuga nóchame, 'lige o'tólechigó alué suwábaga tábiri bo'né nila. Alé Harani anilichi simiba alé Kanani anilichi wa'lú gawí nerúgichi simíbale.

Napu'lige sebasa alé Kanani anilichi rewale alé alué ralámuli alé ejperégame alé mochígichi. Alueka suwábaga Kami rijimala nile, alué Kami anilime ka Noé inolá nile. Abrani sébale bilena Sikemi anilichi we'ká riógichi, alé sebasa alué Abrani iwérili tánele Onorúgame. 'Lige Onorúgame anele alué Abrani:

—Ye gawí 'yámolá ne mué 'lige mué 'kúchila 'lige mué apalóchila 'lige mué umúlilachigó.



Alé Abrani newale bilé mesa tegoli newárigame alé iwérili tánilime Onorúgame, 'lige uchéchigo siné simile alé aminami Beteli anilichi riógichi, 'lige alé chéchigo bilé mesa tegoli newale alé iwérili tánilime Onorúgame. 'Lige pe a'kinana Abrani simile uchéchigo, a'liko sébale bilena Negebi anilime gawí bo'ígichi. A'lige bamí 'we gurúgichi nile go'ame, 'lige simile alé Ejipto anilime wa'lú gawí bo'ígichi. 'Lige ku sébale alé Negebi, a'liko 'ma ku uchéchigo nerúgichi nile alué go'ame, a'liko 'ma bejteramia nawale alé.

## 8. Abrani 'lige Loti 'ma rojale

*(basado en Génesis 13)*

Abrani 'we nígame nile enomí 'lige we'ká bujkégame nile ajágame, 'lige alué Loti abiénachigó. Okánika 'we nígame nile enomí órote newárigame, 'lige plátate newárigame. Napu'lige ku ro'isa alé Beteli anilichi a'bemi napu newálige Abrani bilé mesa tegoli napu jaga tánilime nile iwérili Onorúgame, alué Abrani 'yuga nóchime we'ká rió, 'lige Loti 'yuga nóchame 'ma nakósale, 'máchigo tabilé nachuga nokáligame gawí we'ká ajágame uchuchala alué oká rió bujkula.

A'lige alué Abránika anele alué richilala Loti anilime:

—Tase 'la ju na'áwaka járilia, ramueka pe a'bé rijimala nírigame. Ramueka wa'lú gawí nerúgichi mochiru, abé 'la jule nalina i'wana ejperédiriga, 'lige ramué 'la waná cha'pisá mochiwa alué gawí. Mué bo'né cha'pibógrú gawí napu mué bo'né 'la galé.

'Lige alué Loti machime nile alué bakó Jorani anilime, abiena machile a'bemi epó nerugo ba'wí manígichi 'lige 'we 'la ko napurigá echiboa go'ame, a'liko cha'pile alué gawí 'lige alé bejterale, 'lige alé newale jaré galí alé a'bé Soroma anilichi riógichi. Alué galí ulumí pe gemate newárigame nile amoba, 'lige pe gujsí jáwaga o'tónigame. Alué ralámuli Soroma anilichi ejperégame 'we cha nokame nile, 'lige tabilé nirame nile Onorúgame. Abránika aba alé Kanani anilichi rejpile se'wí tabilé alé napu Loti bejterale.

Napu'lige 'ma i'wana e'yénachi Abrani 'lige Loti, Onorúgame anele alué Abrani:

—'Néguru chiena ra'sárékuru gawí jena. Alué suwábaga ye gawí mué inolá 'lige mué rijimala 'yámolá ne alué a'kinana ejperégame. Mueka we'ká rijimégame nímala, tabilé 'wesi umubámala tetia suwábaga alué ralámuli napugiti 'we we'ká nímala. Tabilé tase majaga eináwaká mué jemi, 'ma mué nila nímala suwábaga ye gawí.

'Lige pe abé a'kinana Abránika simile alé Ebroni anilichi riógichi, 'lige bilé mesa newale alé tegoli newárigame alué napu alé tánilime nile iwérili Onorúgame.

## 9. Abrani gu'írale alué bo'né richilala Loti

*(basado en Génesis 14)*

Sinéchigo rawé, malige e'wélala selígame napu'fle, bilé alué wa'lula, Soroma anilichi bejtégame nile, 'lige chebilé Gomora anilichi bejtégame nile. Alué malige e'wélalaka nakósile Kerolaome sayega



alué napu nile wa'lula alé Elami anilime gawí bo'ígichi ajtíggame. Alué Kerolaome abiena bakiá gompaniérogame nílechigó. Kerolaome 'lige alué gompaniérola neyúrale nakoga alé. 'Lige 'ma o'tole suwábaga ajággame alué Gomora 'lige Soroma ejperéggame ralámuli bujkula, 'lige o'tólechigó suwábaga tábiri alué ralámuli nila. Loti abiena o'tóleruchigó 'ma suwábaga tábiri alué ralámuli nila. Loti abiena o'tóleruchigó 'ma suwábaga alué rijimala 'yúriga 'lige 'ma suwábaga alué bujkula ajággame 'yúriga. Loti alé Soroma bejtéggame níle.

Bilé rió neyúsale napu'lige o'towá, 'lige alué rioka simile ruyemia alué Abrani alarigá ikíliga alé Soroma anilichi. 'Lige Abránika yati napabule alué bo'né 'yuga nóchame we'ká rió 'lige yati simíbale alué Kerolaome 'lige alué bo'né gampaniérola 'yuga najátamia. Napu'lige nápara, yati nakósile, 'lige neyúrole alué Abrani gompaniérola.

Alarigá gu'írale Abrani we'ká ralámuli, 'lige ku bujele alué we'ká ajággame napu chigólige alué ralámuli Soroma mochíggame. Abrani abiena gu'íralechigó alué Loti anilime, 'lige Loti rijimala, 'lige ku bujele suwábaga alué Loti bujkula ajággame. Aminami we'ká e'karúgame tábiri alué Kerolaome nila Abrani niga rejpila, abiena Kerolaome gompaniérola nila tábiri 'yúriga. 'Lige 'ma ku simíbale ku bejtélachi.

A'lige bejtele bilé rió Melkísare rewéggame, alué rewaka wa'lula gustisia olame aniname ju. Alué rioka wa'lula nile alé Salem anilichi riógichi. Salem aniáká ra'sálalí tabilé siné nakoga aniname nile. Alué rioka nile Onorúgame 'yuga nóchame. Napu'lige Abrani ku sébachi napu'lige nejkoga einasa, Melkísare simile Abrani najteparia, 'uba sugí tabilé a'wággame o'ká enale 'lige baní 'yúriga, 'lige anele:

—'We 'la gu'írilia mué Onorúgamete, Onorúgame napu newale gawí 'lige rewagátiri. Neka wa'lú cheliera 'ya Onorúgame, alueka 'wéchigo 'la nejkúriligame napurigá mué 'la neyúramala alué saíla 'yuga nejkoga.

A'lige Abránika 'yale alué Melkísare pe u'kabi tábiri napu bujele alué Kerolaome 'lige alué gompaniérola.

Alué wa'lula Soroma anilichi nulame 'we ra'sálagá rejpila 'la gu'írísiga Abránite, 'lige anele alué Abrani:

—Neka pe nakí alué ralámuli napu nile ne gompaniérola ku 'yálime, tabilé chéré rekó jaré mué niga rejpige alué jaré tábiri ramué nila, 'lige napu bujele mué alué wa'lula Kerolaome 'lige alué gompaniérola.

'Lige Abránika anile:

—Neka tabilé 'wesi tábiri niga rejpima, napurigá ta animela ralámuli nígame gayénigo ne 'emi gobláliga. Pe alué go'ame gu'linasa



'la nímaleke mué alué napu ne gompaniérola ralámuli go'ale. 'Lige alué ejtemali Amoreo chiliwewa tábiri napugiti 'we a'lá semáriga nejkúrogamechigó alué ejtemali.

## 10. Onorúgame 'yámoríle bilé towí alué Abrani

*(basado en Génesis 15)*

Siné rawé Onorúgame anele alué Abrani:

—Neka 'we semati raweli rekima mué.

Abránika nejele:

—Pecha 'la nímalakó, neka pecha 'kúchigame kame, 'lige mué nejísaká bilé tábiri, napu'lige ne mukusá, pe bilé ne 'yuga nóchame niga rejpímalaké alué tábiri.

Onorúgame anele:

—Tabilé alarigá nímala. Mueka bilé inógame nímala 'la mué bo'né inolá, 'lige we'ká 'kúchigame nímala mué inolá. 'Lige we'ká o'chérama mué ochila, 'lige mué umúlila napu ekí alué so'pilí.

Abránika 'la bijchígile napu anile Onorúgame, 'lige Onorúgameka 'we ra'sálale 'liko. Abránika 'we 'la nirame nile Onorúgame, 'lige Onorúgameka 'we 'la sébili kóríle alué Abrani olagá. 'Lige anele aminami:

—Tabilé siné we'kuawa ne ko Onorúgame, 'lige ne 'siko mué ma'chí pa alé Ur ajtígichi mué, 'lige tabilé we'kuáwachigó jena a'pagó ne mué 'yamia ye gawí.

'Lige Abránika rukele Onorúgame churigá 'la bijchiga anió nejmia alué bo'né gawí Onorúgame. 'Lige Onorúgameka nulele Abrani napurigá a'pama jaré ajágame alé napurigá me'limela chiliwema Onorúgame. Abrani yati e'wale napurigá nulale Onorúgame. 'Lige Abrani etele Onorúgame napurigá remume neraga. 'Lige anele Onorúgame alué Abrani:

—We'ká bamí a'kinana kachi 'lige sebámará alué ralámuli alé bilena gawichí, 'lige alé sebasa alué ralámuli sineko 'we a'lá galéwará, 'lige alué ralámuli alé ejperégame a'kinana we'ká bamí kachi 'we resí olámará, we'ká bamí naó sientto bamí resí oláwará alué ralámuli.

'Liko Onorúgameka wa'lú gastigo 'yámoríle alue ralámuli 'we resí olame alué ralámuli Abrani rijimala. Onorúgameka 'ma buyanámoríle alué ralámuli resí oliame alé alué ralámuli Abrani rijimala. 'Lige alué ralámuli 'we nígame buyámará alé, 'lige abé a'kinana alé Kanani sebasa Onorúgame 'ma wa'lú gastigo 'yámoríle alué ralámuli Amoreo rewégame, alué gawika alué Abrani rijimala niga ejtebímará. Regá anele Onorúgame alué Abrani.

## 11. Ochérale Ismaeli Abrani inolá

*(basado en Génesis 16)*

Saraí, Abrani 'yula mukí, tabilé siné 'kúchigame nile. Alué Saraíka anele Abrani:

—Alué mukí go'ame newame 'yuga gojchibógó, alué Agari anilime napurigá bilé inógame nímala mué.

Abrani alarigá 'sile, a'liko Agari 'ma rojparale. A'lígesí Saraí tabilé 'la ganíliga eteme nile alué Agari, 'lige Saraíka 'we resí olagá nochárimo nile alué Agari, arigá simile alué Agari alé galírale.

A'liko Onorúgame júlale bilé bo'né Onorúgame gu'írome santo ángeli rewégame pa rewagáchika napurigá Agari gu'íroma. Alué santo ánjeli rewale alué Agari alé a'bemi ba'wí túlachi ilígame, 'lige alué santo ánjelika nulele napurigá simela ku alé napu asale Saraí. 'Lige alué santo ánjeli abiena anélechigó bilé towí ranégame nímio alué Agari, 'lige Ismaeli anilime nímio.

Agárika simile ku alé napu Saraí bejtégame nile, 'lige 'ma ochérale alué Ismaeli. A'lígerikáchi Abrani 'ma osá naosa makué na usani bamígame nile.

## 12. Onorúgame 'yale bilé nóchili alué Abrani

*(basado en Génesis 17:1–18:15)*

Napu'lige Abrani 'ma gi makuesa miná gi makué bamígame kachi, Onorúgame uchéchigo ra'íchale alué Abrani 'yuga. Regá anele:

—Nabí 'la sébali olawa 'emi napurigá nulá ne, tase chátiri nóchaga ilírowaká, 'lige ne bilé ra'íchali gatema mué 'yuga. Neka nochama ye: Alué we'ká rijimala 'yama ne mué, 'lige nakulima olá ne mué rewalá. Abrani aniáká “o'nó 'we najteme” aniname ju, 'lige Abraámi anilime nímala mué. Abraámika “we'ká ralámuli o'nola” aniname ju. Ne 'we a'lá repuma mué rijimala i'libeko o'chérigame, abiena 'yama ne alué Kanani anilime gawí napurigá alué niga ejperélamala senibí rawé.

'Emi 'la sébili olámili júkuru alué nóchili abiena mué rijimálachigó suwábaga alué nóchili napu 'emi niga rejprima. Rejpunáwaká alué mué 'kúchila isílala pe'tá guwala wi'chila, 'lige alué mué rijimala pe kulí bilé tarali mochígame ochérisa, 'lige alué ralámuli napu ekí ralá mué nochárimia abiénachigó.

'Lige nakulima olá néchigó alué mué upila rewalá Saraí. Saraí aniáká pe “gawélili” aniname ju, 'lige Sara anilime rewá ajchémolá ne, alueka “wa'lula chi'mame mukí” aniname ju. 'Lige 'la semáriga

gu'íramolá ne alué mukí. Alué mukika bilé towí ranégame nímala mué inolá 'lige we'ká ralámuli o'chéramala alué mué upila 'yula rijimala, 'lige we'ká alué ralámuli selígame nímala.

Napu'lige Abraámi akisá alanichi Onorúgame, pe achile, tabilé bijchígile, tase siné 'kúchigame mayele aliena o'chérame rió bilé sientu bamígame, abiena alué mukí gi makuesa makué bamígame 'kúchigame nímiochigó. 'Lige anele Abraámi Onorúgame:

—Jena ajtíke'e 'ye Ismaeli, yáwago iwérili napurigá alué rió we'ká 'kúchigame nímala, 'lige alué 'kúchila we'ká o'chérasa 'lige we'ká ne rijimala nímala, napurigá aní mué.

'Lige Onorúgameka nejele:

—Neka abiena 'we a'lá semáriga repuma kaka Ismaélíka 'lige we'ká 'kúchigame nímala alué rió, nobi abiena uché bilé nóchili 'yámolá ne. Abiena alué 'ye ra'íchali napu ne ruwí 'emi ologá, 'la bijchiga aní ne, 'la 'yámolá ne mué Abraámi 'lige Sara u'tá towí. Bilé bamí kachi ochérama alué towí, 'lige mueka Isaki anilime rewá ajchékala alué towí, 'lige alué rió wa'lú ochérasa a'chigóriga gatema ne alué nóchili napurigá newale ne mué 'yuga, abiénachigó alué we'ká ralámuli Isaki rijimala.

'Lige Onorúgameka alanisá, yati simile uchéchigo bilénami.

Abraámika napurigá nulele Onorúgame yati e'wale, 'lige rijpúnale alué isílala pe'tá wi'chila guwala suwábaga rió napu ejperégame nile alué bo'né bejtélachi, alué bo'né inolá Ismaeli, alué suwábaga bo'né piónila napu o'chérale bo'né bejtélachi, 'lige suwábaga alué nóchame 'lige 'ma bo'né síchigó.

'Lige abé a'kinana Onorúgame uchéchigo ma'chiná ílbale. Napu'lige Abraámi alé galí 'yólachi ajtígichi, alué galí gemate newárigame amoba, etele bakiá rió. Napu'lige etesa, yati simile najtepamia. Najtepasa 'lige bayérole galírale. Alé galírale sebasa 'lige go'ame kógile. Alué bakiá rió 'la go'náliríle go'ame, 'liko Abraámika nulele Sara napurigá newámala baní, 'lige bilé alué go'ame newame nulele napurigá wajsémala pe'tá sa'pá.

Napu'lige go'yá mochiga, alué ralámulíka rukele kochiena ajtigó Sara, 'lige Abraámika ruwile alé pachá ajtigó galírale. A'liko alué bilé rió napu go'yá mochile napu bo'né Onorúgame nile, napurigá bilé rió neraga ajtile, alueka anile chebilé bamí kachi chéchigo nawamia alé Abraámi galílachi, a'liko 'ma ochéramará alué Abraámi inolá 'lige alué Sara.

Sáraka achile akisá alanichi Onorúgame, alué Sáraka mayéligame tase 'kúchigame nimio, napugiti 'ma 'we o'chérame koríligame. 'Lige Onorúgame anele alué Abraámi, tase achimérá Sara, Onorúgameka

tabilé nóchili olame karamé e'karúgame tábiri nóchili newá,  
Onorúgameka 'láchigo sébili olame níligame napurigá aní bo'né.  
'Lige uchéchigo siné anile, bilé bamí kachi uchéchigo siné nawamia  
alé, a'liko 'ma ochéamará Abraámi inolá 'lige Sara. Alué Sáraka tase  
achigóríle 'wéchigo majáligame, 'lige Onorúgameka anele:  
—Achichi ne mué.

### 13. Onorúgame suwábale ralámuli Soroma 'lige Gomora ejperégame

*(basado en Génesis 18:1–19:38)*

Alué bakiá rió napu sébale alé Abraámi bejtélachi pe'wera mochisa  
alé, uchéchigo siné simíbale alemi Soroma, 'lige Abraámi si enale pe  
u'télamana boichimi simíbachi alué rió. 'Lige bilé alué rió napu nile  
bo'né Onorúgame 'nátale: “Ye Abraámi rewégame rió tase 'yégisiga  
'la kereko napugiti we'ká ralámuli o'chérama 'ye Abraámi 'kúchila  
umúlila ególila, alué we'ká ralámuli o'chérasa 'we a'lá oyérame  
nímala ne'chí, abiena 'la 'we a'wágame najteme nímala alué ralámuli  
alé napu ejperélamala. We'ká ralámuli jena wijchimoba ejperégame  
'we a'lá semati wa'lú nejkúroli narema alué ralámuli gite. Neka alué  
Abraámi wanapa napurigá alué rió 'kúchila 'we a'lá semáriga beníríma  
napurigá nakí ne, abiena napurigá beníríma churigá nawesawa ne'chí  
iwérili tania, abiena beniria alué nulalí napu ne nakí.”

'Lige Onorúgameka anele alué Abraámi bajchabé ta'chó me'á  
ralámuli Soroma 'lige Gomora ejperégame, e'némoríle pala 'la  
bijchiá cha nokame ko napurigá akéligé bo'né. Alué chejaré oká rió  
Onorúgame 'yuga nóchame simíbale, alué napu santo ánjeli anilime  
'pa rewagáchika sígame, simíbale alémí Soroma. 'Lige Onorúgame  
rejpile alé Abraámi 'yuga, 'lige Abraámi rukele Onorúgame:

—Malígisa makué ralámuli 'la mué Onorúgame oyérame ejperélasa  
alé Soroma, ¿abiena me'limé olá mué suwábaga ralámuli? Pecha  
'la kereko alué a'ká ralámuli me'liá alué tabilé 'la a'ká ralámuli  
'yúriga. Mué ju suwábaga ralámuli gastigárome, 'lige mueka olame ju  
napurigá bo'né mué 'la nirá.

Onorúgameka tabilé me'liméríle alué ralámuli Soroma mochígame  
malígisa makué ralámuli 'we a'lá Onorúgame oyérame nísaká alé  
ejperégame.

'Lige alué Abraámika tase majaga rukele uché rajpé Onorúgame  
pala me'límeo alué suwábaga ralámuli Soroma ejperégame naosa  
makué na malige a'ká ralámuli mochisa alé, 'lige Onorúgameka  
tabilé me'liméríle. Abraámika abiena rukele pala me'límeo suwábaga  
ralámuli Soroma ejperégame naosa makué ralámuli mochisa, baisá

makué, bilé liá, makué ralámuli mochisa Onorúgame oyérame, Onorúgameka tabilé me'limérile. Alanisá Onorúgame yati simile 'minami 'lige Abraámika ku simile galírale.

Alué oká Onorúgame 'yuga nóchame ka sébale alé Soroma alí chónachi 'lige rewale Loti alé tegoli wa'lú 'yólachi ajtígichi alué tególíka bo'ígame níle alé we'ká riógichi noligá. Napu'lige alué Loti etesa, simile najtepamia, 'lige napuísá bayérole bo'né bejtélachi napurigá alé che'labama. Alué oká Onorúgame 'yuga nóchame yati simíbbale Loti 'yuga.



Napu'lige 'ma suwénisa go'ame go'yá alé galírale, ta'chó okoa, suwábaga rió na'wí Soroma ejperégame napuíle alé 'lige noligá jábale alé Loti galílachi. 'Lige alué rioka na'wika anele alué Loti napurigá buinámala alué oká rió sígame alé napurigá suwábaga na'wí 'yuga okoma. Lótika 'we ilile nemía napurigá tase alarigá nokimela alué na'wí alué oká rió 'yuga. Alué Lótika iligá nulele napurigá bo'né malala 'nalina o'tomela alué rió, tase alué oká rió. Nobi alué na'wika tabiléchigo e'wáleko, 'lige 'we ayole alué Loti 'yuga. 'Ma gajponámili nile alué 'yera Onorúgame 'yuga nóchame ta gu'írasaká alué Loti. Onorúgame 'yuga nóchame pachá bajchale alué Loti, 'lige 'yérale yochi, 'lige alué ralámulíka tabilé ma'chílíme newale alué na'wí, alésíko tase machile alemi ko yochi.

'Lige Onorúgame 'yuga nóchame nulele alué Loti napurigá simela uché bilénami se'wí suwábaga alué rijimala 'yuga, Onorúgame 'yuga nóchame ta'chó me'achi suwábaga ralámuli Soroma mochígame. Lótika yati simile pe aba a'lige rukó ra'ichamia alué oká rió 'yuga napu Loti malala 'yuga mochímili nile, alué oká rió napu Loti mo'nela nímili nile tabilé bijchígile Onorúgame suwábaga ralámuli Soroma ejperégame me'limeo, 'lige tabilé simámoríle Loti 'yuga.

'Lige 'ma che'lachi, Onorúgame 'yuga nóchame nulele alué Loti napurigá 'we jigama buyasia alé Soroma alué 'yula 'lige okánika a'malala 'yuga. 'Lige alué ralámuli tabilé jigará, 'liko Onorúgame 'yuga nóchame sekachí cha'pigá o'tole alué Loti abiena alué upila 'lige a'malala. 'Lige Onorúgame 'yuga nóchameka anele alué ralámuli napurigá iwégame júmama mejkami rabó tabilé e'nénasiga ku guwana. Onorúgameka 'máchigo suwábaga ralámuli me'liméríligame ralámuli alé Soroma ejperégame, 'lige 'ma gajunámorílechigó suwábaga galí. Loti 'we majale, 'lige bo'né lisensia tale napurigá simela alé bilena riógichi Soar anilichi aba alé a'bemi. 'Lige Onorúgame 'yuga nóchameka 'la lisensia 'yale, 'lige 'we sajpuka bayérole. 'Lige Loti yati simile suwábaga alué ralámuli 'yuga alé Soar, 'lige alué upílaka guwana e'nale alemi júmaka 'lige oná gayénale, 'lige alé rejpile o'weti iligá.

Loti sébale alué okánika malala 'yuga alé Soar 'ma che'lachi, a'lige Onorúgame e'kósile alé Soroma anilichi, 'lige Gomora anilichi 'lige bochígimi riógichi, pe alé Soar anilíchika tabilé e'kósile. Suwábaga ralámuli alé ejperégame suwile 'lige suwábaga echirúgame re'wániga rajale. Onorúgameka gu'írole Loti napurigá tabilé mukumela, alueka Abraámi richilala níligame, 'lige Onorúgame nabí 'la na'temale alué Abraámi.

Melénala rawé be'á be'lí e'nele Abraámi alemi napu rajale alé re'pabemi rabomi simigá, 'lige etele bijí moloá iligó alemi napu rajale.

Abé a'kinana, simile Loti bejteramia alé bilena resoquí. 'Lige alué Loti a'malálaka we'ká 'nata mochile, 'ma tabilé newita mayele chejaré rió 'yuga 'lige 'ma tabilé o'chérira mayele alué Loti apalóchila. Alekeri bilé rawé wa'lú 'yale bajílime rekútime alué a'boi o'nola Loti, 'lige okánika umugí o'nola 'yuga okole. 'Lige 'ma rojparale okánika alué i'wé. Alué wa'lula go'chirúgame ranele bilé towí Moabi anilime. Alué rió wa'lú ochérasa we'ká o'chérale 'kúchila moabita anilime. Alué abé u'tabela mukika ranele bilé towíchigó, Benamí anilime. Alué rió wa'lú ochérasa we'ká o'chéralechigó 'kúchila amonita anilime.

## 14. Ochérale Isaki anilime Abraámi inolá

*(basado en Génesis 21)*

Onorúgameka sébali olale napurigá anélige alué Sara, 'lige Sara rojparasa ranele bilé towí Isaki anilime. Napu'lige osánó rawé kachi Isaki ochérisa Abraámika 'la sébali olale napu nulale Onorúgame, 'lige rejpúnale alué Isaki isílala pe'tá guwala wi'chila.

A'lige Abraámika 'ma bilé sientó bamígame nile, alué Abraámi 'lige bo'né upila Sara 'we ra'sálagá mochile alué u'tátiri ochérasa.

Napu'lige Isaki 'ma a'resa chi'yá, Abraámika wa'lú yawí newile. Napu'lige alué yawiyame olílichí alué u'tátiri, Sáraka etele Ismaeli 'we gawelia ajtigó alué bo'né bonila napu nile nasípasi bonila uché bilé o'nógame towí. 'Lige alué Sáraka 'we ayole Ismaeli 'yuga, 'lige anele alué bo'né 'yula Abraámi napurigá mabúmala alué Ismaeli, 'lige alué eyela Agari 'yúriga, alué napu Abraámi rememe nile. Alué Sáraka tabilé najkigá anile napurigá Ismaeli nachuámalachigó we'ká e'karúgame napu Isaki nachuámili nile nujubapi. Abraámika tase 'la nirale alarigá napu anile Sara, alueka abiena 'wéchigo 'la galéligame alué Ismaeli.

'Lige Onorúgameka nulele alué Abraámi napurigá mabúmala alué Ismaeli, alué Agari, 'lige alué Ismaeli we'ká 'kúchigame nímarámechigó pe nujubapi, 'lige alué Isaki abiénachigó we'ká 'kúchigame nímará a'kinana rawé. A'liko Abraámi 'ma júlale alué Ismaeli 'lige alué Agari, 'lige Onorúgameka 'we a'lá repule alué Ismaeli 'lige alué Agari 'yúrigachigó.

## 15. Onorúgame machinale pala 'la sébali olame ka alué Abraámi

*(basado en Génesis 22)*

Siné rawé, napu'lige Isaki 'ma wa'lú kachi, Onorúgame machinálile alué Abraámi pala 'la bijchiá bijchiga napurigá anile alué bo'né Onorúgame. Onorúgameka nulele napurigá Abraámi o'tomela bo'né inolá Isaki bilena rabó Moría anilichí Onorúgame 'yamia, a'chigóriga chiliwema alué towí napurigá chiliwélime nile bilé ajágame me'agá. Abraámika 'la sébali olánele napurigá nuléleru Onorúgamete 'lige simíbale, 'ma bakiá rawé kachi sébale alé Moría anilichí. Napu'lige amulí seba alé Moría anilichí, Isaki anele bo'né o'nola:

—'La suwábaga sébali o'ká ená mué napurigá chiliwémala Onorúgame, pe ajágamecho rokáré.



'Lige Abraámika ruwile Onorúgame nejmio alué ajágame ka. Napu'lige sebasa alé rabó, Abraámika newale bilé tegoli mesa alé 'yálime go'ame Onorúgame, 'lige igú napabusa alé amoba ro'ale na'yamia. 'Lige pe nujubapi bulele alué Isaki sekala 'lige ronola, 'lige alé iguchi amoba rekale, 'lige bilé rejpigá 'wile alué Isaki me'limea. A'lige Onorúgameka anele:



—Abraámi, Abraámi.

'Lige Abraámika nejele:

—Ja, ¿tachiri ju?

'Lige Onorúgameka anele:

—Tase me'liboa mué inolá. 'Ma 'la sébali machipa ne 'we 'la bijchiá 'la e'wánilio mué napu nulá ne, mueka 'yati me'linálime ne'chí 'yamia mué bo'né inolá.

Abraámika na'pabérimi e'néniga, 'lige etele bilé bo'á bilena wejchachi chujkúgame cha'igá. 'Liko Abraámika cha'pile alué bo'á, 'lige me'ale Onorúgame chiliwemia.



'Lige Onorúgameka uchéchigo siné ra'íchale, 'lige anele:

—Mueka me'linali mué bo'né inolá, 'la sébali olániliga napu nulá ne, jípesíko 'we 'la semáriga gu'íroma ne mué. We'ká o'chérama mué 'kúchila 'lige mué rijimala napu ekí so'pilí o napu ekí saté bakochi ajtígame. 'Lige alué ralámuli mué rijimala a'kinana o'chérigame senibí neyúrame nímalá saíla 'yuga nakoga. 'Lige mué rijimala gite a'kinana o'chérigame ralámuli jena wijchimoba mochígame narema alué semati raweli bi'ígame. Suwábaga ye nóchili 'la sébali olama ne mueka 'la sébali olame kame napurigá nulá ne.

Pe abé a'kinana, Abraámi simile alé Berseba anilichi bejteramia.

## 16. 'Ma we'kale Sara 'lige Isaki rewale Rebeka anilime mukí

*(basado en Génesis 23–24)*

'Lige abé a'kinana Abraámi 'lige suwábaga alué rijimala simí bale Ebroni anilichi bejteramia, 'lige alé we'kale Sara. Bilé sientó miná osá makué miná gichao bamígame nile napu'lige we'kale, 'lige Abraámika 'we chalagá wa'lú omáwale.

Abraámika simile gawí 'yasia alué mukí tomia, 'lige simile alué eteo anilime ralámuli e'nemia napu ejperégame nile alé Ebroni anilichi. 'Lige bilé rió resó ráléle Eproni anilime, naó sientó e'chirúlame plata nejile alué resó ralagá. Alué resó Makpela rewégame nile.

'Ma a'kinana Sara we'kasa, Abraámi bilé mo'lí najkile napurigá Isaki 'yuga asimela, nobi tabiléchigo najkíleko napurigá Isaki bilé mukí kananea rewimela, a'liko nulele bilé bo'né 'yuga nóchame napurigá simela alué rijimala ejperélachi alé Harani anilichi bilé mukí 'yálimia Isaki napurigá 'yuga asimela. Pe iligá 'we a'lá anigá juláleru alué rió napurigá alué rió ruyema alué mukí rijimala tase lisensia 'yámoríle Abraámi napurigá bejterama alé alué muki bejtélachi, alué mukika simérá Isaki bejtélachi 'ma alué rió rewisáká.

Alué Abraámi 'yuga nóchame ka yati makué kameyo cha'pile, 'lige murule alué e'karúgame tábiri alué mukí kógilime. 'Lige simile alé Harani anilichi Nakor bejtélachi, alué Nakor Abraámi bonila. 'Ma alí sébale alé bilena rekolichi ba'wí túlichí alé a'mulipi Abraámi rijimala ejperélachi Harani anilichi. Alué kaméyoka balámaka 'yénale, 'lige alué Abraámi 'yuga nóchame wijchí chojkómaka ro'ale alué kameyo. A'lígerikáchi suwábaga i'wé alé Harani ejperégame 'ma chojkile ba'wí tua, a'liko alué Abraámi 'yuga nóchame yati ra'íchale Onorúgame 'yuga, 'lige anele:

—Mué Onorúgame júkuru alué napu e'kali tánime ju alué rió Abraámi rewégame alué ne'chí nuleme. Neka mué tániba napurigá

ne'chí gu'íramala mué napurigá 'la semáriga ma'chínama alué napu Abraámi nulé ne'chí. Neka 'ma seba jena a'bé ba'wí 'túlichí, 'lige alué umugí ya'má síguru ba'wí 'tumia jena pe rekó nejkúrogo mué Onorúgame, napurigá 'la sébili ma'chínama alué 'ye nóchili alué mukí napu ba'wí 'yama alué kameyo napu'lige ne tánichi pe'tá ba'wí bajíliame, alué nímala alué Isaki 'yula. Alarigá 'la machimé ne 'la bijchiá 'la gu'irio mué alué rió napu ju ne'chí nuleme.

Napu'lige bijí e'kali ta ilígichi, etele bilé mukí 'we chi'mame ba'wí 'tumia enágichi. 'Lige alué mukí 'ma bochiasa ba'wí alé sikolichi, alué Abraámi 'yuga nóchame yati a'bemi simile, 'lige pe'tá ba'wí tánele bajíliame. Alué mukíka yati nejile ba'wí, 'lige alué kameyo abiena 'yálechigó ba'wí.

Napu'lige alué kameyo 'ma bosasa ba'wí bajía, alué Abraámi 'yuga nóchameka buyánale alué tábiri napu o'ká enale alué mukí kógilime, 'lige 'yale alué mukí, 'lige rukele chiérika alué mukí o'nola abiena rukele pala 'la lisensia nejimio alué mukí tátala napurigá alé galírale che'lebawa. Alué mukíka Betuel malala kóríle, Betuel Nakor inolá. 'Lige alué mukí ruwile bejtélachi 'la nerugo go'ame alué kameyo go'yame, 'lige abiena ruwílechigó 'la ko gojchiá alé galírale.

'Lige alué rioka oká jiero 'we najteme ujchele alué mukí sekálachi, 'lige ujchele bilé we'lá alué mukí ajkabólachi.

'Lige wa'lú cheliera 'yale Onorúgame, 'we semáriga nejkúrogoriká Onorúgame napurigá alué rió 'la sebámala alué Abraámi rijimale ejperélachi, 'lige 'la sébali gu'íriligame alué rió 'yuga nóchame.

Alué mukíka Rebeka anilime nile, 'lige yati 'male bo'né bejtélachi, 'lige ruyele alué bo'né rijimale chukíligo alé ba'wí túlichí. Labani, alué mukí ba'chila, yati ma'chínale alué Abraámi 'yuga nóchame najtepamia, alé galírale o'tole najtepassa, 'lige alemi 'la sébali 'yale napurigá gojchimela.

'Lige pe'tá nujubapi go'ame go'núlale, 'lige alué rió Abraámi 'yuga nóchame tase 'cho go'méríle go'ame napusí 'ma ruwisá alieti nóchaga eyena alemi 'lige kulí go'méríle go'ame. Alésíko 'la sébali ma'chígame ruwile Abraámi 'yuga nóchame, alieti nóchaga eyena, julárigoríle mukí 'yániliga napurigá Abraámi inolá Isaki 'yuga asimela alué mukí. 'Lige ruyélechigó 'we 'la semáriga tániga Onorúgame nejkúroli 'lige churigáriga nawagó alué mukí alé ba'wí 'túlachi, 'lige churigá 'la yati nejíligo ba'wí napurigá alué rió bajima ba'wí, 'lige alué kameyo. 'Lige rukele alué bo'né rió Abraámi 'yuga nóchame alué mukí o'nola pala 'la elimio napurigá alué mukí simela alué rió 'yuga alué Isaki 'yuga newimia.

'Liko Betuel alué mukí o'nola 'lige Labani alué mukí ba'chila yati machile Onorúgame 'síligo alué 'nátali newá, a'liko alué okánika 'la nirale alué 'nátali 'lige 'la a'rémoríle napurigá simela Rebeka alué Isaki 'yuga asimea. Alué rioka yati bo'tánale 'liko alué e'karúganti tábiri kógilime 'we najteme, 'lige kógile alué mukí rijimala alé galírale mochígame. 'Lige 'ma go'sá go'ame abiena 'ma ra'ichasa 'lige a okole.

Melénala be'á, Abraámi 'yuga nóchame rukele alué mukí rijimala pala 'la nítika alué Rebeka yati si simiá alué Isaki bejtélachi. 'Lige alué mukí rijimálaka najkile napurigá abé we'kabé rawé asimela alé, nobi alué rioka 'wéchigo siminalia asáleko, 'lige Rebeka yati 'la simérílechigó, 'liko yati simí bale a'lige be'á alé Isaki bejtélachi.

Napu'lige sebasa alué mukí Isaki bejtélachi, Isaki yati 'yuga asíbale alué mukí, 'lige 'we 'la semáriga na'temaka repule.

### **17. 'Ma Mukule Abraámi**

*(basado en Génesis 25:1-18)*

'Ma abé a'kinana alué Abraámi upila Sara we'kasó, Abraámi chéchigo bilé mukí rewale, 'lige usani rió ranele. 'Lige alué Isaki abé we'ká tábiri nachule alué o'nola nila, aminami o'nola neraga asíbale o'nola mukusá. Abraámi mukule bilé sientó na gicháosa makué náchigo malige bamigá, 'lige alué 'kúchila Isaki 'lige Ismaeli okaka tole alué Abraámi alé a'bé Sara bo'ígichi alé resochí Makpela rewégichi.

A'lige Ismaélíka 'ma we'ká 'kúchigame nile 'lige bilena bejtégame nile alé Kanani anilíchi na'omi níraga rayénali ma'chínachi. Onorúgameka abiena 'we 'la semáriga gu'írole Isaki.

### **18. Akobo 'yégile alué Esaú**

*(basado en Génesis 25:19–28:22)*

Alué mukí Rebeka Isaki upila, tabilé 'kúchiga asale bilé liá bamí, alekeri Isaki tánele Onorúgame napurigá alué mukí Rebeka 'la 'kúchigame nímala. Onorúgameka e'wale napurigá anile Isaki, 'liko alué mukí Rebeka 'ma rojparale. Rebeka 'ma wa'lú rojpégame ka 'we ená nílele, 'wéchigo a'wágame nokáligame oká 'kuchi rojpachí, 'lige Rebeka rukele Onorúgame chonigá alajká, 'lige Onorúgameka yati ruyele oká gawalá 'kúchigame nimio alué mukí. Abiena ruyele, alué bilé gawalá 'kúchila wanáchigo chojkégame ralámuli nímará, 'lige alué uché bilé gawalá 'kúchilaka wanáchigo chojkégame nímará, 'lige

abiena ruyélechigó abé rejcharúgame nimio alué abé u'tabela abé wa'lú a'walí nígame.

Alarigá ikile napurigá ruwile Onorúgame, oká gawalá ranele alué Rebeka. Alué bajchá o'chérigame tátiri sejtáname sa'pégame ochérale, 'lige 'we bo'égame, 'lige Esaú anilime rewá ajchéleru. Alué chebilélaka pe 'yati ochéralechigó, 'lige Esaú ronólachi cha'pigá enale, 'lige alueka Akobo anilime rewá ajchéliru.

Napu'lige e'wele o'chérasa alué 'kuchi, Esauka 'we 'la benégame rió nile i'muga ajágame, 'lige Akóboka pe galírale asagá ganílime nile. Isaki 'we galele alué Esaú, 'lige 'we go'yame níligame sa'pá Esaú serúlila. 'Lige alué eyélaka Rebeka 'we galeme nile alué Akobo.

Siné rawé Akobo rejpile alé galírale newamia nóchili napu nóchame nile bo'né senibí, 'lige pe'tá e'pasuni newale. Napu'lige Esaú ku seba mejkami einasa i'muga, 'lige 'we resibaka sébale ku galírale, 'lige alué Esaú pe'tá e'pasuni tánale alué Akobo go'mea, 'lige Akóboka 'la nejímoríle alué e'pasuni Esaú 'la nirásaká napurigá wa'lula ba'chirúgame nímala alué Akobo. Esauka tabilé chelagá 'yati 'la nirale Akobo ba'chirúgame nímala rekó 'we najteme kachi wa'lula ba'chirúgame níriga bilena galírale. 'Lige anele:

—'La ju, mué nímala wa'lula ba'chirúgame, rekó mué nujubá o'chérigame ke.

'Lige Akóboka 'yale pe'tá e'pasuni abiena baní 'yúriga.

A'lige bamí 'we gurule alué go'ame alé Kanani, 'lige Onorúgameka ma'chiná ilíbale alé Isaki ajtígichi a'bé, 'lige ruyele napurigá tase simela alé Ejipto anilichi. Regá anele:

—Mué 'yuga simé olá ne, 'lige 'we 'la nejkúromolá ne. 'La sébili olámolá ne napurigá ané ne alué Abrani mué o'nola, 'lige suwábaga alué ye Kanani nerúgame we'é 'yámolá ne mué rijimala a'kinana o'chérigame. We'ká o'chérama mué rijimala napu ekí so'pilí. Suwábaga 'la sébili olámolá ne napurigá aní ne, alué Abránika 'wéchigo 'la sébili olame rió níligame.

Onorúgame 'we 'la sébali gu'írole alué Isaki. Isaki we'ká bujkégame gayénale ajágame 'lige we'ká nile alué rió nóchame alué Isaki 'yuga.

Napu'lige Esaú oká liá bamisá oká umugí rewale, alué umugí 'mi mochígame e'sena ralámuli. Isaki 'lige Rebeka tabilé galegá etele, alué umugí Etea ejperégame, tase 'la galele uché jaré e'sena umugí rewisao alué towí.

'Ma we'ká bamí kachi a'kinana, Isaki 'ma 'we o'chérame nile, 'lige 'ma tase ma'chíliame gayénale, 'lige pe'wé mukumea mayele, 'liko bilé nawésali 'yánele alué bo'né inolá abé wa'lula, alarigá nokame nile alué a'boi. Bayele alué inolá wa'lula Esaú 'lige nulele napurigá

simela bilé ajágame i'mumia napurigá a'pámala 'lige napurigá gisáriga 'yámala napurigá go'mela, 'lige alué Isaki a'lige 'yámoríle bilé rejcholi 'lige bilé nóchili napurigá abé najteme nímalá alué Esaú, alué Esauka ba'chirúgame níligame.

Rebeka akele suwábaga alué ra'íchali, 'lige napu alué Esaú ma'chínasa i'mumia yati bayele alué Akobo 'lige nulele napurigá nolámala oká chibá ranala. 'Lige Akóboka yati 'nólale alué oká chibá, 'lige Rebeka Akobo eyela, gisárale alué chibá sa'pala napurigá iyágame nile alué Isaki. 'Lige alué Rebeka o'pachátale alué Akobo Esaú o'páchala, 'lige alué chibá wi'chila ujchele sekálachi, 'lige gujtámachi abiena ujchele alué wi'chí bo'égame napurigá 'la bo'égame kárélamala napuyeri nile alué rijimala. 'Lige 'yale alué go'ame napu newálige bo'né Rebeka, 'lige júlale o'tóriga alué go'ame napurigá alué bo'né Akobo o'nola 'yámala. Alarigá alué o'nola alué Akobo 'lina 'yámala alué rejcholi 'lige bilé nóchali 'we najteme alué Esaú kologá, tase alué Esaú.

'Liko Akobo simile napu alué o'nola ajtile alué Esaú o'páchala o'páchiga napurigá 'la Esaú mayémala o'nola. Isaki mayele 'la Esaú ko alué pe Akobo kachi, alué chibá bo'ala ujchágame níligame, alekeri 'la Esaú káréle abiena Esaú o'páchala o'páchigame níligame, aba ta'mé alué Esaú mayele 'abe napugiti ra'íchalika se'winati ra'ícharáme. 'Lige Isaki tánale Onorúgame napurigá 'we a'lá semáriga rakérima alué bo'né inolá we'ká go'ame, 'lige napurigá wa'lula selígame nímalá nuleme we'ká ralámuli. 'Lige tánalechigó napurigá alué Isaki bo'né inolá nuleme nímalá suwábaga alué rijimala, 'lige tánalechigó Onorúgame napurigá 'la gu'íroma suwábaga ralámuli napu 'la gu'írome ju alué Isaki inolá Akobo, 'lige alué ralámuli tabilé 'la galeme alué Akobo Isaki inolá, alué ralámulika 'we resiti raweli rekímará Onorúgame bo'né.

Napu'lige Isaki suwénachi rejcholi 'ya alué Akobo 'lige nawale alué Esaú alué sa'pá o'ká i'musa, 'lige tánale o'nola Isaki napurigá 'yama alué rejcholi, 'lige alué bilé nóchali 'we najteme 'yama alué Esaú. A'lige Isaki napu'lige machisá alué Akobo 'lina 'yáligo rejcholi nóchili najteme, 'liko 'we chalagá rejpila, 'lige 'ma tabilé chérésa nílele. 'Lige alué Esaú abiena nakílechigó napurigá 'yawa alué nóchili 'we najteme abiena rejcholi, alekeri tánele alué o'nola. A'liko alué Isaki bo'né inolá Esaú ruyele 'we mejká bejtégame nímará napu tase 'la we'é nerúgichi go'ame echíá, 'lige bilé rió 'we nejkoga oyame nímará. 'Lige abiena ruyélechigó alué Akobo nimio alué Esaú nuleme, abiena ruyele bilé rawé ku guwana sayega nejkomio alué rió Esaú alué Akobo 'yuga bo'né rijimala.

Esau asiriga ayole Akobo 'yuga 'machigo nejpósigaráme alué rejcholi abiena alué nóchili 'we najteme, 'lige alué nóchali alué Akobo napu Esau nachuámili nílige sinékó, 'lige chojkile 'nata churigá 'la nimio me'liá alué Akobo napu'lige o'nola mukusá alué a'boi o'nola. Rebeka machile alarigá 'nata ajtigó alué Esau, 'lige 'nátale abé 'la ko napurigá Akobo simela chebilénami mejká bejteramia. 'Lige nulele napurigá simela alué Akobo alué ukula bejtélachi, Labani rewégame, alué bejtélachi asimérá bejtega napusí 'ma ge'ela alué Esau. 'Lige pe'tá nujubapi Rebeka simile alé napu asale Isaki 'lige ruyele tabilé najkió napurigá Akobo rewimela bilé mukí Etea. 'Liko Isaki bayele alué Akobo 'lige alé sebaso alué Akobo, nulele napurigá simela alué Rebeka rijimala mochígichi bilé mukí 'yamia. Akóboka yati e'wale.

Boichimi enagá, bilé rukó gojchigá bo'igá, remule bilé mulá 'mola alé 'pa rewagachi chega ilígame, 'lige aleri jímiorá 'lige jaré e'tigirá Onorúgame 'yuga nóchame. Abiena Onorúgame alé iligará, 'lige aniára Onorúgame:

—Ne ju Onorúgame alué Abraámi 'lige Isaki gu'írome. Mué 'kúchila 'lige rijimala i'libeko o'chérigame 'yámolá ne alué gawí Kanani rewégame, 'lige we'ká ralámuli rijimégame nímala mué. 'Lige suwábaga alué 'we a'lá sébali repúmolá ne abiena mué, 'lige mué bejtélachi ku a'pámolá ne mué 'la tabilé che ikíriga.

Napu'lige Akobo ku busisá machile alé nawáligo Onorúgame, alekeri Beteli anilime rewá ajchele alé jami boichimi napu remule alué rió. Beteli aniáká Onorúgame Galila aniname ju. 'Liko Akobo anele Onorúgame:

—Mué 'we 'la repúsaká ne'chí, 'lige 'la ku galílachi a'pasa mué ne'chí tabilé cha ikíriga, a'liko neka 'we 'la e'kali tánima mué, 'lige we'ká e'karúgame tábiri napu ne nila ju muéchigo abiena nachuámala.

## 19. Akobo rewale Lea 'lige Rakeli anilime umugí

*(basado en Génesis 29–33, 35–36)*

Akobo sébale alué ukula bejtélachi Labani anilime, alué Labani galílaka alé Harani anilichi riógichi ilile, 'lige alé asale bilé mechá nocha. Labani oká i'wé malégame nile, bilé Lea anilime 'lige bilé Rakeli anilime. Léaka wa'lula go'chirúgame nile pe tase 'me chi'mame nile alueka, 'lige Rakéliká abé u'tala nile 'lige abé chi'mame nile alueka. 'Lige a'kinana bilé mechá simérasa, Labánika najtétimoríle nochárigichi, 'lige rukele tachiri najkió napurigá najtétíwa. Akóboka gichao bamí nochámoríle alué Labani 'yuga 'la nejísaká malala alué

Rakeli rewégame napurigá alué 'yuga asimela. Labani 'la nirale, 'liko Akóboka gichao bamí nóchale alé.

A'liko Labani bilé wa'lú yawiyame newile alué Akobo newichi, 'lige Akóboka 'yégiliru. A'lige rukó pe Lea 'nalina 'yáliku tase Rakeli napu nakile alué rió, 'lige Akobo tabilé machile se'nú mukí 'yárigo, 'ma melénala be'á kulí machile pe Lea 'nalina n'ligo alué mukí, 'máchigo 'yuga gojchíleko alué rioka a'lige rukó.

'Lige melénala be'á rukele chonigá se'nú mukí nejíligo alué Labani, 'lige Labánika anile tabilé 'la ko Rakeli bajchá newía ta'chó newichi Lea alué wa'lula go'chirúgame. 'Liko Labani 'la 'yámoríle napurigá 'yuga asimela alué Rakeli chéchigo gichao bamí nochásaká alué Akobo alué Rakeli meka. Akóboka okánika 'yuga asíbale alué umugí najarémala.

'Lige o'nólaka 'yale a'pílipi alué bo'né malala oká umugí go'ame newime. Alué Lea reméimeka Silpa anilime nile, 'lige Rakeli reméimeka Bila anilime nile.

Akóboka alué Rakeli 'nalina abé najkile me'tagá alué Lea. 'Lige Onorúgameka 'we na'temale alué Lea, 'lige naó 'kuchi 'yale. Alué bajchá o'chérigame Rubeni anilime nile, 'lige Rubeni bonílaka Simioni anilime nile, 'lige Simioni bonílaka Lebí anilime nile, 'lige Lebí bonílaka Jurá anilime nile. Rakélika tabilé 'wesi 'kúchigame nile, 'liko 'we nakuélile alué Lea, 'lige nulele Akobo napurigá Bila 'yuga gojchimela alué napu nile Rakeli reméime. Akóboka e'wale 'yuga gojchile, 'lige Bila 'ma rojparale, 'lige bilé towí ranele. 'Lige Rakélika Rani anilime rewá ajchele. Bila chebilé towí ranele, 'lige Rakélika Neptalí anilime rewá ajchele.

Alué Jurate 'ma naó 'kúchigame nile alué Lea, 'lige 'ma abisí tase 'kúchigame nile Lea we'ká bamí, 'liko nulele napurigá Akobo Silpa 'yuga gojchimela, alué napu nile Lea reméime. Sílpaka rojparale 'lige bilé towí ranele, 'lige Gari anilime rewá ajchéleru, 'lige a'kinana chebilé towí ranele, alueka Aseri anilime rewá ajchéleru, 'lige abé a'kinana Lea chéchigo oká rió ranele, bilé Isakari anilime nile, 'lige chéchigo bilélaka Sabuloni, 'lige ranélechigó bilé iwé, Rina anilime. 'Lige abé guwachí suwábaga o'chérasa, Onorúgame 'la e'wele alué Rakeli tachi e'kali, 'lige Rakeli rojparale, 'lige bilé towí ranele José anilime.

Napu'lige José ochérasa a'kinana Akóboka ku bejtélachi siminálile, 'we 'la semáriga ra'íchale Labani 'yuga tachiri o'ká rejpio alué Akobo nochárigichi, 'lige 'la sébali ra'íchale okaka, nobi Labánika abiénachigo 'yégiga ra'íchaleko. Onorúgameka 'wéchigo 'la semáriga gu'íraleko alué Akobo, 'lige Akobo we'ká ajágame bujkégame gayénale me'tagá Labani. 'Lige siné rawé Onorúgame nulele alué



Akobo napurigá 'we 'yati simela alué ku bo'né gawílachi. A'lige anele alué bo'né rijimala napurigá napuímala alé bilena jami napu Akobo ajágame repume nile. Napu'lige 'ma suwábaga napuísá yati simíbale kameyo asigá, 'lige alué Labánika tabilé ruyesa.

Napu'lige simiba, Rakélika chigole alué u'kuchí mono napu Labani e'kali tánime nile, 'lige Akóboka tabilé sayele ala'sichi Rakeli. Napu'lige machisá Labani alué Akobo simíligo yati machílechigó tabilé asemi i'tigó alué u'kuchí mono alé galírale, 'lige 'we ayole, 'lige yati simile najátasia alué Akobo. Nápale alemi boichimi, tabiléchigo rewáleko napugiti alué mukí Rakeli muteka asáligame pabé mono ra'kórigame. 'Liko Labani 'lige Akobo si 'we a'lá gatele ra'íchali napurigá tase na'áwaka ejperélamala tabilé nakoga. 'Liko Labánika ku bo'né bejtélachi simile, 'lige alué Akóboka uchéchigo siné simile alé Kanani anilichi napu simiba 'yénilige.

Akóboka abiena 'we majásiga enale alué Esaú, 'lige amulí seba alé Kanani, rojánale alué ajágame, 'lige alué nóchame 'yúrigachigó okaná chojkégame neraga, 'lige tánale Onorúgame napurigá gu'íroma. 'Lige we'ká chibá wanápale, 'lige bo'á, 'lige kameyo, 'lige akasí, 'lige bulito alué bo'né bujkula, alué Esaú kógimia, 'lige bajchá júlale. Alué Akóboka 'la tabilé ayórá mayele alué Esaú alakí tábiri kógisiká.

A'lige rukó Akobo júlale alué bo'né ujubila bajchá okánika, 'lige 'kúchila 'yúriga, 'lige bo'neka guwana rejpile. 'Lige rukó bilé rió nawile alé Akobo jami ajtígichi, 'lige nejkósile alué rió Akobo 'yuga,



tabilé umérale alué rió Akobo, pe alué gasila o'pole. 'Ma bi'íbichi alué rió nejkome tánele alué Akobo napurigá lisenia nejímala simiachi, 'lige Akóboka tabilé a'rele napurigá simela, alué rió 'la nejísaká bilé rejcholi a'liko Akobo 'la a'rémoríle. 'Liko alué rioka ruyele alué Akobo nakulimia



alué rewalá 'lige Israeli anilime rewá ajchémoríle. Israeli aniáká Onorúgame 'yuga nejkólime 'lige rió 'yuga nejkólime 'lige neyuro, aniname ju. 'Lige Akóboka rukele alué rió chonilime ka, 'lige alué rioka tabilé ruwile alanilime ka. 'Lige alué rioka abiena 'la 'yale alué rejcholi alué Akobo. A'liko Akobo yati machile pe Onorúgame 'yuga nejkólíga, pe Onorúgame nawáligo alemi napu asale alué rió Akobo ralámuli neraga.

Akóboka ilísele, 'lige uchéchigo siné simile. 'Lige etele alué Esaú alé o'weka enegó naó siento rió 'yuga 'lige 'we 'male najtepamia. Okánika 'we ra'sálále, 'lige gomoruka jábale repará. 'Lige alué rió Akóboka yati ruyele alueka upila, 'lige alueka a'boi 'kúchila. 'Lige alué we'ká ajágame napu 'meka enáligo wanápaga, alué Esaú kógilime, yati kógile. 'Lige alué Esauka sineko tase najkile alué bujkú kógilia, 'lige arigá we'sá anilía narele. Napu'lige chéchigo rojá alué Akobo Esaú si, 'ma 'la gatéligo bilé ra'íchali, 'lige 'ma tabilé uchéchigo nakómoríle.

'Lige alué Akobo simile alé bilena Sukot rewégichi. 'Lige alé sebasea ralale bilé wasá alé a'bemi riógichi Sikemi anilichi. 'Lige bilé siento bo'á nejile alué we'é ralagá.

Abé a'kinana Onorúgame júlale alué rió Akobo napurigá simela bejteramia bilena riógichi Beteli rewégichi, 'lige napurigá newámala alué bilé u'tá mesa tegoli, alué mesa napu jaga tánilime nile e'kali Onorúgame. 'Lige bijí ta'chó simiba alé galírale alué Akobo, nulale napurigá gajsinawa suwábaga mono napu nerule alé galírale. 'Lige alué ralámulika alué Akobo 'yale alué mono, 'lige Akóboka we'érale tole alué mono.

'Lige pe yati simíbalance alé Beteli anilichi alé napu remule alué Akobo Onorúgame 'yuga ra'icha napu'lige Akobo 'másiga enagá Esaú bejtélachika, 'lige alé newale bilé u'tá mesa tegoli napu iwérili tánime nile Onorúgame.

Napu'lige simiba 'yénigichi alé Beteli mochisa 'ma ranele alué Rakeli boichimi, wa'lú rojpégame níligame. 'Lige alué mukí Rakeli 'ma we'kale alué u'tátiri ochérasa. 'Lige Akóboka tole alué mukí alé boichí chajkena. Alué u'tá towí rewá ajchele Benjamini anilime.

Abé a'kinana simile Akobo ku alé Ebroni anilichi alé napu bejtégame nile alué o'nola. Pe abé a'kinana Isaki mukule, 'lige Akobo Esaú si okaka tole.

Esauka simile bejteramia bilena gawichí 'we rabótigichi Seir rewégichi, tabiléchigo nachúligame aleka cha'wechi níligame alé Kanani napurigá Akobo 'lige Esaú bujkula akasí uchúmala, cha we'ká níligame alué ajágame. Abiena alué ralámuli Esaú 'kúchila rijimala we'ká o'chéralechigó.

## 20. José o'tólriru alé Ejipto

(basado en Génesis 37, 39–41)

Alué Akobo bejterale alé Kanani rewégichi, 'lige we'ká 'kúchigame nile makué oká, 'lige alué Akóboka pe bi'lepi towí 'la galele pe alué Osecho, alekeri alué José rijimálaka tabilé siné galele. Joseka we'sá remule wa'lula 'we najteme gayena, 'lige alekeri gite alué rijimálaka abéchigo iwégame ayole alué José 'yuga.

Siné rawé Akobo júlale alué José alé bilena napu mochile alué José rijimála nesea alué ajágame. Alué Joseka julárigame nile e'néniliga chiena 'la enagá alué nóchili. Napu'lige José alé a'bemi enágichi, alué rijimálaka etele, 'lige anile:

—Alé 'naka enapa alué rió wa'lula korí bo'nepi. 'Ma me'lisuga 'la kereko alué rioka 'lige bilena wa'lú rejkolichi pápua. 'Lige o'noka ruyewa 'ma koko jami oyame me'áligo.

'Lige Rubénika alué José ba'chila tabilé najkile napurigá me'liboa alué José. 'Liko tabilé me'líleru, pe alué o'páchala bujesa bilena rejkolichi pale.

'Lige pe'tá nujubapi alemi 'yénale jaré ralámuli alué napu e'wele galí nígame nile tábiri ralinélime, alueka Ejipto simiba 'yénale. Alué



Jurá etesa alemi 'yénigichi alué rió, ralignele alué José alué ralámuli alemi 'yénigame napurigá o'tomela a'boi ejperélachi nochárimia napurigá bujkú neraga. 'Lige alué rijimálaka regá anele:

—Tabilé tábiri mépua ramué rekó alué rió José me'lisuga, abé 'la kereko alué jemi 'yénigame ralámuli ralignísiga.

'Lige alué chejaré alué rijimálaka 'we

'la kóríle alué 'nátali. 'Lige ralinele bilé liá enomí plata nakuliga. 'Lige alué Rubénika tase asale alé napu'lige alué José ralinélichí, pe nujubapi sébale, 'lige simile alué José 'yamia alé rejkolichí, 'lige tabilé rewale. Rubénika 'we sewele tabilé rewisá alué José alemi rekolichí.

'Lige alué José rijimala chibá elalá ujchele alué José o'páchala. 'Lige simíbale alué o'pacha o'ká alué o'nola 'yégimia. 'Lige sébale alé o'nola ajtígichí 'lige etérile alué o'pacha elégame, 'liko o'nólaka mayele ajágame me'áligo alué José napugiti elégame karame alué o'pacha. 'Lige 'la bijchiá mukúligo mayele alué José, 'lige 'we chalagá omáwale. 'Liko suwábaga alué Akobo 'kúchila 'we jale semá anea ku ra'sálária alué Akobo, Akóboka abiena 'wéchigo chalagá rejpilekó.

Alué ralámuli José ralágame alé Ejipto sebase, bilé rió Potipar anilime raligile, alué rioka bilé sontalo nile wa'lula repume alué wa'lula selígame. Rekó ralinérigame kachi alué José, Onorúgameka abiena 'we 'la repule, 'lige aminami 'we 'la gu'írale nochálichí napurigá 'la semáriga nochámala alué José. 'Lige alué rió Potipar machile siné rawé Onorúgame 'we a'lá gu'irio alué José, 'liko Potiparka wa'lula nulame newale alé galírale alué José, nuleme nile alué we'ká rió nóchame alé galírale, alué Potipar 'yuga nóchame. Onorúgameka abiena 'we 'la semáriga gu'írole alué José, 'lige 'we 'la semáriga ma'chínale nóchili alé Potipar bejtélachi.

Sinéchigo rawé Potipar upila 'we galegá etele alué José, 'lige owile si gojchiachi. 'Lige Joseka anile:

—Tase 'la jule alarigaka, aka wa'lú gastigo karáché alarigá nokiá. Neka tase 'la nirá alué nóchili, 'lige ne we chati nochámala Onorúgame 'yuga, abiena alué mué gunala 'yuga.

Alué mukika abiena abichilubi owile napurigá alué mukí 'yuga na'pema alué José. 'Lige bilé rawé napu'lige pe okábika mochile galírale alué mukí José si, alué mukika cha'pile alué José o'páchala, 'lige 'we bayérole napurigá na'pema. 'Lige alué Joseka tabilé 'nátale alué mukí 'yuga na'pemia. 'Lige alué Joseka cha'piá neyúsiga 'másile alué o'pacha a'resa, 'lige alué o'páchaka alué mukí o'ká rejpile.

'Lige alué mukí Potipar upila 'we ayole alué José 'yuga, 'lige 'yégiga ruyele alué chejaré Potipar 'yuga nóchame, 'lige ruwile alué mukí cha'pinalio alué José. Napu'lige Potipar ku sebase ku alé galírale abiena 'yégiga ruyélechigó. 'Lige Potipar yati bijchígile alanichi alué mukí bo'né upila, 'lige Potipar 'we ayole José 'yuga, 'lige nulale napurigá bajchawa galírale.

Onorúgameka abichilubi 'we gu'írole alué José rekó alé galírale ajtígichí bajcháriga. Joseka 'we 'la semáriga nóchale alé galírale

asagá, arigá alué wa'lula alé galírale nóchame 'yale bilé nóchili napurigá nulame nímala nuleme alué galírale mo'áriga mochígame.

Sinéchigo rawé alué wa'lula selígame Ejipto nulame ayole oká rió 'yuga, alué napu nile bo'né wa'lula 'yuga nóchame. 'Lige nulele napurigá mo'awa galírale alé napu mo'lime nile ralámuli, alué Joseka alé nulame nile. Bilé rió alué wa'lula selígame 'yuga nóchame alué baní newame, 'lige bilé 'uba ba'wila ro'gá kónime. Sinéchigo rukó remule alué oká rió napu'lige galírale mochiga mo'áriga, 'lige okánika tabilé machile chonigá alieti remua, 'lige Onorúgameka gu'írale José napurigá 'la machimela chonigá remua alieti alué ralámuli, 'lige anele alué napu nile 'uba ba'wila ro'ame:

—Mueka ya 'ma ma'chí pápoli ju jena galírale, 'lige ku simela mué nochamia napu a'rélige mué alué nóchili galírale.

'Lige alué baní newámeká regá anele:

—Alué wa'lula selígame nulámala napurigá me'liboa mué jena.

'Lige suwábaga 'la bijchiá nile, ma'chínale alué 'uba ba'wila básochi ro'ame, 'lige alué Joseka bilé ra'íchali o'tórule alué rió 'uba ba'wila ro'ame napurigá ruyémala alué wa'lula selígame. Alué ra'íchalika regá ruwime nile:

—Neka tase chojkila ke napurigá jena galírale bajcháriga asimela —anime nile.

Alué Joseka alarigá anile napugiti nejkúrogoríligame, alekeri nakigá anile gu'írilime ku guwana.

'Lige alué rió 'uba ba'wila ro'ámeka oká bamí tase nélegá asale alué José, alé ajtigó bajcháriga galírale, arigá alué wa'lula selígame remule sinéchigo rukó gichao akasí a'sabégame 'lige gichao akasí e'chétiri, alué e'chétiri akasí go'yará a'bopi alué akasí a'sabégame. 'Lige gichao ri'ligó 'we resiti mulégame 'lige gichao ri'ligó 'we a'lá a'ká mulégame go'yará a'bopi. 'Lige melénala be'á alué wa'lula selígame alieti remusa, bayele suwábaga alué ralámuli napu sayeme nile machime alieti ruwime ka alué remugí napurigá rumela tachiri ka alué alieti remugí, 'lige tase 'wesi ralámuli machile tachiri ruwime ka alué remugí. A'liko napu nile 'uba ba'wila ro'ame rió, alueka yati nelale José 'la machime ko alieti ruwime ko alué remugí. 'Lige ruyele alué wa'lula selígame 'we 'la sayeme ko alué José. 'Lige alué selígameka nulale napurigá bayewa alué José. Napu'lige José sebasea alé napu asale alué selígame, alué selígameka yati ruyele tachiri remú ko, 'lige Joseka anele:

—Alué oká remugí pe aba alué bi'lepi tábiri ruwime ju.

Onorúgamete ruyelía mué alarigá ikimeo i'libékomi. Alué gichao akasí a'sabégame, 'lige alué gichao ri'ligó 'we a'lá semátiri mulégame,

alueka ruwime ju gichao bamí 'we a'lá rakemio go'ame. 'Lige alué gichao akasí e'chétiri, alueka ruwime ju gichao bamí 'we gurúlima go'ame jemi gawichí. 'Lige alué gichao ri'ligó 'we resítiri mulégame, alueka ruwime ju gichao bamí pe e'lowichi nerumio jena wijchimoba, 'lige tabilé rakemio go'ame. Bajchako gichao bamí 'we a'lá nerúlamala go'ame 'lige kúchigo gichao bamí tabilé nerúlamala go'ame 'lige 'we nerúlamala e'lowichi. 'Lige mueka 'ma osá remule remugí, alué remugika 'we a'lá bijchiá nímala tabilé 'yégili ju.

Jípiko pe rokárékuru napurigá mué 'yamia bilé wa'lula selígame 'we a'lá sébili olame, napurigá alué selígame chojkiamana napabua go'ame jipe 'la bijí rakechi go'ame, nejpomela alué selígame, napu'lige maligi gostali 'wisa bilé rió, nejima bilé gostali. Alueka gatewa bilena galírale. Alué go'ame ka 'we 'la gatega ajchawa bilena galírale napurigá go'mela ralámuli Ejipto mochígame abé i'libeko napu'lige 'we gurúgichi go'ame.

Alué wa'lula selígameka 'we 'la nirale alué ra'íchali alarigá, 'lige wa'lula ajchale alué José. Alésíko José pe'tá u'tubela gayénale alué wa'lula selígame 'yuga alé Ejipto. 'Lige aminami alué wa'lula selígame 'yale bilé mukí napurigá 'yuga asimela alué José, 'lige aminami 'we 'la repule. A'lige bamí José baisá makué bamígame nile. 'Lige alué Joseka chojkile nocha napurigá 'nátale, tébile alué ri'ligó ejtebígame, asríga we'ká ri'ligó napabule tabilé umubárume tetia.

Gichao bamí napuíka mochiga oká 'kúchigame nile alué José 'lige upila. Joseka Manasesi anilime rewá 'yale alué bajchá o'chérigame towí, 'lige alué abé nujubá o'chérigame ka Epraíni anilime rewá 'yale. 'Lige gichao bamí a'kinana 'ma tase rakele go'ame, 'lige alé a'bemi 'ma tabilé rakele go'ame, 'lige 'we nerule e'lowichi. Alé Ejíptoka 'wéchigo 'la nerúlekó go'ame. 'Lige we'ká ralámuli echúromi ejperégame 'sile alé Ejipto riligó ralimea.

## 21. José ku napuíle bo'né rijimala 'yuga

*(basado en Génesis 42–45)*

A'lige bamí, Akobo bijí alé Kanani bejtégame nile suwábaga alué 'kúchila 'yuga, alué napu nile José rijimala. Napu'lige 'ma 'we gurúgichi go'ame alé Kanani, Akóboka júlale makué bo'né 'kúchila go'ame ralíniliga alé Ejipto, 'lige alué bilé José bonila Benjamini rewégame, alueka galírale asale.

Alé Ejipto sebasea ralele ri'ligó alué José. Alué ralámulika tabilé machile alué a'boi bonila ka alué José, alué Joseka 'la machile alué bo'né ba'chila ka alué ralámuli, 'lige a'wágame ayoga ra'íchale alué

ralámuli 'yuga. 'Lige e'chewale pe e'néniga e'yenio alué ralámuli chiena a'wálite ka nakoga. 'Lige alué ralámulika ruwile tase alieti nóchaga e'yenio. Joseka abiena 'we rukele chieri ka o'nola, 'lige José tabilé bijchígiríle napu anile alué ralámuli. Napu'lige si nawá alué ralámuli bonila abé u'tala Benjamini, a'liko 'la bijchígimoríle chieri ka alué ralámuli.

Alué Simioni anilime, alué José ba'chila napu si enale alué najarémala nile, alué Joseka 'ma galírale bajchale. Alué uché jareka ku júlale. 'Lige 'yale alué ri'ligó napu najkile alué ralámuli, 'lige alué enomí napu ri'ligó raliame nile, alueka alé ri'ligochi ajchale alé pachágana gostálichi. 'Lige pe yati alué ralámuli ku 'mi Kanani simíbale.

Napu'lige 'ma suwasa alué ri'ligó, Akóboka uchéchigo julánilia asale alué ralámuli ri'ligó ralíniliga alé Ejipto, 'lige tabilé julánile alué Benjamínika, 'ma bi'lepi karame alué Rakeli ranala pe Benjamínicho. Alué chejarela Akobo 'kúchila rioka 'we anile bayeria alué Benjamini napurigá si simela ri'ligó ralimea. Alué Benjamini ba'chílaka aminabi 'we jale bayeria napugiti José abalarigá aniáráme napurigá alué rió si nawámaráme uché sineko alué ri'ligó ralimea alé. Arigá anile alué rijimala Jurá alué bo'né repumia Benjamini si simisáká, 'liko Akobo 'la elile alué Benjamini napurigá si simela. Alésíko Akobo o'tóriga júlale alué enomí ri'ligó 'yabé nolárigame najtétilime, abiena o'tóriga júlale alué enomí ri'ligó raliame, 'lige uché jaré tábiri o'tóriga júlale alué rió 'we a'wágame ra'íchame kógilime. Akóboka tase machile José ko alué ri'ligó ralineme.

A'liko suwábaga alué Akobo 'kúchila simíbale alé 'mi Ejipto. Napu'lige José etesa alemi 'yénigo alué ralámuli, Joseka nulele alué mukí go'ame newame napurigá 'yati newama go'ame. Ma'chí pale Simioni, 'lige alé mochile suwábaga nologá mészachi, alué wa'lula ba'chirúgame bajchá ajchale, 'lige alué abé nujubá o'chérigame ka, alueka abé guwana mochile. Alarigá 'we a'lá semáriga súliga mochile. 'Lige alué ralámuli José rijimala 'nátale chonigá 'la machió alué rió José, alueka alué wa'lula bajchá o'chérigame 'lige alué ko abé u'tala.

Napu'lige 'ma o'pasasa, alué Joseka nulele alué bo'né 'yuga nóchame napurigá chéchigo siné mochiámala alué enomí alé gostálichi alué ralámuli nílachi napu najtétilime nílidgechigó alué ri'ligó. 'Lige nulélechigó napurigá alé Benjamini nila gostálichi rekámala alué baso napu José ro'gá bajjime nile 'we najteme, 'lige alué nulérigame alarigá 'sile. 'Lige alué ralámuli José rijimala yati simíbale, 'lige alué Joseka yati júlale alué bo'né 'yuga nóchame napurigá alué ralámuli najátamala, 'lige napurigá e'chewámala alué José nila baso

'we najteme chigóligo alué rió. 'Lige alué José rijimálaka 'we 'la sébali machigá 'yénale tase asé chigoa alué baso. 'Lige alésíko 'nátale alué ralámuli:

—Jípeko alué napu pabega ená alué baso, alué José 'yuga nóchame níkala —anile.

Alué José 'yuga nóchame náposa alemi boichimi alué ralámuli, yati 'yale alué baso alé pabechi, alué baso Benjamini nila gostálíchi rewale. 'Lige alué José rijimála ralámulika 'we chalagá rejpile, tabiléchigo



najkíligame Akobo bajchabé rawé napurigá si simela Benjamini alé Ejipto ri'ligó ralimea. A'liko suwábaga o'maka ku ro'ile, ku alué José bejtélachi simíbale. Joseka ne'óchale alué bo'né rijimála ralámuli, 'lige aminami anele alué Benjamini alué José 'yuga nóchame nimio. 'Lige alué uché jarela Benjamini rijimála ku ejperélachi júlale.

A'liko Jurá anele alué José:

—Pe rekó elíwagó alué rió Benjamini kumi simichi —anele.

'Lige aminami ruyeale alarigá ka alué rió Benjamini alué o'nola 'yuga. Ruyeale chonigá tania lisensia napurigá a'rémala kumi simichi Benjamini, 'lige alué Jurá 'nalina rejpímoríle alué Benjamini neraga napurigá tabilé che lámala alué o'nola Akobo.

Napu'lige José akisá alaníchi Jurá, Joseka we'ká 'nátale. Alué Joseka alué bo'né 'yuga nóchame 'minami ma'chí júlale, 'lige alué



ralámuli 'minami simasa, 'liko ruyele alué bo'né José rijimala najarémala ka alué ralámuli, 'lige anele:

—Rekó ne'chí ralinege 'emi napurigá bilé bujkú, Onorúgameka 'we 'la gu'iro ne'chí, 'lige aminami nulé ne'chí napurigá ne gatema alué go'ame napurigá go'poa napu'lige gurúgichi, napurigá ju jipe.

'We 'la sébili ruyele churigáriga nejkúriliga Onorúgame napurigá wa'lula gayenámala alé Ejipto. 'Lige abiena anélechigó alué ralámuli:

—Ku galírale simáwaka 'emi, 'lige anéwaka Akobo ramué o'nola napurigá jeka Ejipto simela suwábaga alué rijimala 'yuga 'lige 'ma 'mékachigó suwábaga alué ajágame bo'né bujkula napurigá 'la repúmala ne suwábaga napurigá tabilé jelia mochímala alué maligi bamí napu'lige tabilé i'tégichi go'ame.

Alué wa'lula selígame alé Ejipto nulame 'we ra'sálále alué José rijimala sebasa alé Ejipto, 'lige aminami 'la elale napurigá suwábaga alué José rijimala alé Ejipto ejperélimala. 'Lige we'ká kareta tanémoríle alué selígame napurigá alé mochiga e'inámala. Alué José rijimala yati ku Kanani simíbale, 'lige yati ruyele alué o'nola José ajagá ajtigó, 'lige wa'lula selígame ko alé Ejipto.

## 22. Akobo rijimala si simíbale alé Ejipto

*(basado en Génesis 46–50)*

Alué Akobo 'lige 'kúchila si simiba alé Ejipto bejteramia. Alemi boichimi 'yéniga me'ale jaré ajágame Onorúgame chiliwemia iwérili tániga. Alemi boichimi 'yénigichi alué we'ká ralámuli ra'íchale Onorúgame alué Akobo 'yuga, 'lige anele:

—Tase majaga enawa alé Ejipto simiá, ne 'we a'lá semáriga gu'íroma 'emi abiena mué alé Ejipto ajtígichi. We'ká o'chéramala mué rijimala alé, 'lige ku Kanani simama suwábaga alué ralámuli a'kinana we'ká bamí kachi.

'Liko alue José rijimala abichilubi 'we simíbale alé Ejipto simiba. Alué Akobo 'kúchila 'lige apalóchila 'lige umúlila 'ma bo'né Akobo 'yúriga tétilia usánisa makué miná gichao israelita sébale alé Ejipto suwábaga tétilia alué riocho, pe umugicho tabilé tétilia. José 'lige chéchigó oká alué 'kúchila 'ma alé Ejipto mochile, 'liko gicháosa makué rió nile napu 'sile alé Ejipto. Alué wa'lula selígame 'yale lisensia napurigá alé bilena Gosén anilichi bejterámala alué ralámuli sígame, alé napu 'we 'la nile akasí uchuchalia. 'Liko alué ralámulika simíbale alé bejteramia. 'Lige Joseka 'we 'la gu'írole alué ralámuli alé mochígichi. Alé Gosén anilichi mochiga we'ká o'chérale Akobo rijimala ochila, apalóchila 'lige umúlila.



Akóboka bilé sientu miná baisá makué bamígame nile napu'lige alé Ejipto simiá, 'lige uché makué gichao bamile alé Ejipto asigá. 'Lige pe a'kinana machile pe yati mukumeo, 'lige bayele alué inolá José 'lige anele napurigá tabilé alé Ejipto tópua napu'lige mukusá. 'We 'la anele napurigá tópua alé resoquí Makpela anilichi napu bi'tile tótiga alué rijimala. 'Liko José alarigá olámoríle.

'Lige José o'tole alué bo'né 'kúchila napu nile Manasesi anilime, 'lige Epraíni alé napu ajtile Akobo. 'Lige Akobo anele alué José:

—Onorúgame we'ká nejmariéturu 'kuchi, apalochi, 'lige we'ká rijimá, 'lige alué gawí Kanani anilime.

'Lige anélechigó:

—'We galé ne alué Epraíni 'lige alué Manasesi napurigá ne bo'né 'kúchila neraga.

'Lige alekeri gawí 'yámoríle napurigá alué uché jaré alué Akobo 'kúchila, 'la sébili rojánaga a'chigó echelú. 'Lige Akobo alué Manasesi, 'lige Epraíni mo'ólachi nochale, 'lige bilé rejcholi 'yale, 'lige bilé nóchili, alué ralámulika abarigá nokame nile. Joseka alué Manasesi elale alé wajtonaka napu bo'ile alué Akobo. 'Lige alué Epraínika bonirúgame o'iná elale. Nobi Akóboka wajtoná sekate nocháleko mo'ola alué Epraíni alué bonirúgame, Akóboka 'ma machílige alué Epraíni wa'lula nimio abé najteme a'kinana rawé me'tagá alué Manasesi. Alué Akóboka Onorúgame iwérili tánele napurigá Onorúgame 'we 'la semáriga gu'íromala alué oká rió. 'Lige alué Akobo uché rajpé abé wa'lú a'walí 'yale alué Epraíni napurigá alué nímala abé a'wágame nulame.

'Lige Akobo bayele suwábaga alué 'kúchila napurigá mochíbamala alé a'bé napu bo'ile alué Akobo, 'lige a'pílipi ruyele alakimeo a'kinana. Alué wa'lula Rubeni napu nile ba'chirúgame, anéliru:

—Mué júkuru kaka wa'lula ba'chirúgame, iligá tase nachuámala mué alué we'ká tábiri, napugiti mueka 'yuga gojchíligame ne 'yuga nóchame mukí napu ju ne pe'tá upíliti.

Alué Simioni, 'lige alué Lebí, anéliru:

—'Lige 'emi rioka tase we'ká nachuámachigó, napugiti 'ya bachá rawé 'we resí olale 'emi we'ká ralámuli me'á peka chojkila kachi.

Alué Juraka anéliru:

—Mueka nuleme nímala alué mué bo'né rijimala.

Alué Sabulónika anéliru:

—Mueka bejtélamala alé a'bé wa'lú ba'wí ilígichi.

Alué Isakárika anéliru:

—'Lige mueka tase ganílimala echúromi eyénaga, abiena 'we iwégame nóchame nímala mué.

Alué Ránika anéliru:

—Alué mué 'kúchila 'lige alué mué ochila abiena mué apalóchila, alueka we'ká napu'íka ejperélamala, pe iligá alué ralámulika tase najtékame neraga etélime nímala.

Alué Gárika anéliru:

—Alué mué saíla 'we cha olámala mué, 'ma chigómala mué nila we'ká tábiri, 'lige mueka najátaga ku bujémala alué tábiri chigósiga.

Alué Asérika anéliru:

—Mueka 'we a'lá benégame nímala alué go'ame newagá, alekeri 'we a'lá go'ame go'yame nímala mué.

Alué Neptalika anéliru:

—Mueka napurigá chomalí alieri nímala jami ro'írale oyame.

Alué Joseka anéliru:

—Mueka napurigá bilé rojá we'ká rakeme alarigá nímala. 'Lige Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'íromala mué.

'Lige abé guwachika alué abé u'tala Benjamini anéliru:

—'Lige mué rioka pe resí 'sika ilírome rió nímala nejkoga.

'Lige 'ma suwénasa alué rejcholi 'ya, 'lige bilé nóchili 'yale a'pípili alué makué oká rió alué bo'né Akobo 'kúchila, 'lige chéchigo siné ruyele alué suwábaga napurigá bo'né najkiá tólime alé 'mi Kanani anilichi alué Akobo mukusá, alé Makpela anilichi resoquí napu bi'tile tótiga alué bo'né rijimala.

Pe abé a'kinana mukule alué Akobo. 'Liko Joseka yati nulele alué 'yuga nóchame napurigá ujchémala bilé tábiri napurigá tase 'we bikamela alué Akobo sa'pala. 'Lige suwábaga ralámuli alé Ejipto mochígame omáwale, 'lige 'we sewele Akobo mukusá.

'Lige alué Joseka tale lisensia napurigá simela alué o'nola tomia alé Kanani, 'lige alué wa'lula selígame 'yale lisensia, 'lige simífbale alué José 'lige rijimálatiri alué o'nola tópuá alé resoquí Makpela anilichi. 'Ma tosa, alué José 'lige rijimala ku alé Ejipto simífbale.

'Lige alésíko alué José rijimala 'we majale alué José. Alué ralámulika mayele alué Akobo mukusao José 'we ayomio 'lige me'limeo mayele alué ralámuli. 'Lige Joseka anele bo'né rijimala:

—Tabilé majawa 'emi rijimá, rekó 'emi ralinege ne'chí, nobi Onorúgameka 'we a'lá semáriga gu'íroko ne'chí, Onorúgameka 'we a'lá 'nátale alué ralámuli gu'íriga napurigá tabilé suwimela jeloka napu'lige tabilé i'tégichi go'ame. Alué ralámuli José rijimala machile 'la bijchiá tabilé ayoa ajtigó José, a'liko 'ma tabilé majale alué José rijimala. Joseka mukule bilé sientó miná makué bamigá. Bajchabé napu'lige ta'chó mukiá alué José 'la ma'chígame ruyele we'ká ra'íchali alarigá 'simio Onorúgame alué ralámuli 'yuga alué suwábaga bo'né

rijimala. Onorúgame 'we a'lá nejkúramará alué 'símará o'toa ku alé Kanani a'kinana rawé. Nulele napurigá ku Kanani o'toboa alué José rekó pe o'chílacho ke napu'lige ku simiba, napurigá alé Kanani tópuá. 'Lige alué ralámuli José rijimala alarigá olámoríle.

---

## Éxodo

Ye ra'íchali napu ju Onorúgame ra'ichálila uchúkame yolí ra'íchaga Biblia anilime we'ká libro uchúkame kéré, napu ju Génesi, Éksoro, Lebítiko, Número, 'lige we'ká uché jaré libro napu leéramala 'emi Éksoro anilime ju. Éksoro aniáká “La Salida” aniname kéré yolí ra'íchaga, alekeri Éksoro anilime ju ye libro napugiti ruyame kame churigá 'ma simíbaligo alué israelita ralámuli alé Ejipto mochiga. Abiena ruyame ju ye libro churigá nulale Onorúgame napurigá 'la sébali olámala alué ralámuli israelita napurigá 'we 'la oyériga ejperélamala Onorúgame.

### 23. Alué ralámuli Ejipto ejperégame 'we resí olale alué ralámuli israelita

*(basado en Éxodo 1)*

'We 'ya sébale José alé Ejipto 'lige bejterale alé Ejipto. Alé Ejipto alué José wa'lula baraoi 'yuga nóchame nile. Alué José 'lige ba'chila 'lige bonila abiena sébale alemi Ejipto rewégichi 'lige abiena alé bejterálechigó. Napu'lige alué José, 'lige alué ba'chila 'lige bonila 'ma suwisá we'ká ejtebile alué rijimala a'kinana o'chérigame napu nile rijimala, 'ma we'ká nile. 'Lige a'kinana 'ma aminacho we'ká o'chérile alué José rijimala we'ká bamí mochiga alé Ejipto. Suwábaga alué ralámuli nile alué israelita anilime, 'lige pe nóchame nile alé Ejipto. Naó sienta bamí a'kinana, sebasa alué José alé Ejipto, bilé alué wa'lula baraoi napu tabilé pe'tá machime nile chieri nílga alue José tabilé 'la nirale aminacho we'ká o'chérachi alué israelita ralámuli alemi Ejipto mochiga napu nile José rijimala pe sígame alemi. Alué baraónika lale siné rawé na'áwamio alué israelita ralámuli alué ejpsio ralámuli 'yuga 'lige 'ma nakomio 'lige neyúrimio alué israelita ralámuli napugiti cha we'ká nílgame alué ralámuli israelita.

Alekerí alué wa'lula baraoi 'we a'wágame nochárimo resí oligá, napurigá nochárimo nile ralámuli ralurúgame tabilé najtétiga, alué wa'lula baraoi nila nóchali nóchame nile. Alésíko alué ralámuli

israelita tabilé meka enomí. Abiena alué wa'lula baraoni we'kaná chojkégame rojánale alué ralámuli israelita. 'Lige 'yale alué nóchili napu ekiana chojkégame nile alué ralámuli, alé napu ekiana chojkégame nile ralámuli israelita bilé ralámuli ejipsio ajchale wa'lula nulame. Alué baraoni nulale newániliga okaná chokégame we'ká rekoa pe go'ámecho gatéliame.

'Lige alué ralámuli israelita rekó alarigá nochárilichi resí oligá, Onorúgameka abiena 'la semáriga repule. Alué ralámuli israelítaka abiena we'ká 'kúchiga mochírale aminabi rekó 'we resí oliae.

'Lige alué ejipsio ralámuli ka abéchigo ayole, 'lige abéchigo resí olale alué israelita ralámuli tabilé siné anaga, arigá alué baraoni nulele alué umugí napu repume nile napu'lige u'kuchítiri o'chérachi, suwábaga u'kuchítiri o'chérachi me'líniliga pe riocho. 'Lige alué umugí nejkúromeká u'kuchítiri o'chérachi pe tase e'wile alué baraoni, pe Onorúgame 'lina 'la e'wile. 'Lige Onorúgameka 'we ra'sálale alué umugí 'yuga tabilé me'lisá alué u'kuchítiri pe riocho pe kulí o'chérisiame. 'Lige 'we semáriga gu'írole alué umugí napurigá 'we a'lá ganíliga ejperélamala.

A'líko alué wa'lula baraoni nulele alué ralámuli ejipsio napurigá 'lúmala suwábaga alué u'kuchítiri israelita 'kúchila, pe riocho, alé ba'wichí bakochi Nilo anilichi napu'lige pe kulí o'chérisa.<sup>a</sup>

## 24. Alué Moisesi gu'írinile alué ralámuli israelita

*(basado en Éxodo 2:1-22)*

'Ya a'lige bilé mukí israelita ranele bilé u'tá towí. Alué riólaka pe Lebí rijimala nile abé 'ya bejtégame. Alué Lebika Akobo inolá nile. 'Lige alué u'tá towí 'we semati nile. Alué eyélaka tase najkile napurigá alé bakochi Nilo anilichi pápua alué u'tá towí. A'líko alué eyélaka nasole alué u'tátiri towí alé bo'né galílachi bakiá mechá. Arigá machile tabilé 'la ko nasoka asiruga alué u'tátiri towí napugiti pe a'kinana yati machimeli níligame alué ralámuli ejipsio alemi bo'igó nasótiga alué u'tátiri towí.

A'líko newale mo'yérigame baká si'panárigame napuyeri bilé u'tá ganawá, cholé 'we cholome ujchele bochígimi amoba napurigá tabilé bajkimela ba'wí pachágana 'lige alé pachágana rekale alué u'tátiri towí, 'lige alé pachágana rekasa alué u'tátiri, rekale alué mo'yérigame ganawá alé ba'ichí suweke bakochi Nilo anilichi, alemi ro'írale. 'Lige

---

<sup>a</sup> Ejipto anilime gawika 'we re'ná ju, 'lige alué bakó Nilo anilime ka tabilé re'letu gomichi bo'í, napugiti cha re'ná kame alemi.

alué towí go'chila ka aleka mejkabeka rejpile machináliga chukirá alué ganawá alué u'tátiri bo'ígame.

'Lige pe abé i'libeko bilé mukí alué baraoni Ejipto wa'lula alué malala alemi bakochi enale u'bamia, 'lige etele alemi ba'ichí ro'írale bo'ígame alué u'tá ganawá mo'yérigame. 'Lige alué mukika nulele bilé alué bo'né 'yuga nóchame napurigá ma'chí pákala alué ganawá mo'yérigame. 'Lige ma'chí pasa i'puga e'nele pachágana, 'lige etele alué u'tátiri alé bo'ígame. Alué u'tátirika 'we nalá bo'ile, 'lige alué baraoni malálaka 'we na'temaka etele alué u'tá towí.

A'lígerikáchi alué u'tátiri towí go'chila alemi a'bemi ilíbale, 'lige anele:

—Ne 'la owímala bilé mukí napurigá ye u'táriri towí neséromala, mué 'la najkisáká alarigá.

A'liko alué baraoni malala yati 'la nirale.

Alué mukí u'tátiri towí go'chila yati 'male, 'lige bayele alué bo'né eyela, 'lige alué mukí baraoni malálaka najtétele alué towí eyela napurigá repúmala alué towí.

Napu'lige alué towí wa'lubé ochérasa, alué towí eyelaka o'tole napu ajtile alué mukí baraoni malala. 'Liko alué baraoni malálaka bujkurule alué towí, 'lige nesérole napurigá 'la bo'né ranala neraga, 'lige Moisesi anilime rewá ajchele. Moisesi aniáká “ba'ichí bo'ígame ma'chí pátigame” aniname kéré.

Alué towí Moisésika 'ma wa'lú rió ochérasa, siné rawé simile pe'wera enamia 'minami, alemi etele a'wágame nochárilichi alué israelita ralámuli, 'lige na'temale aliena a'wágame nochárilichi alué ralámuli napugiti alué Moisesi abiena israelita nílgame.



'Lige pe'tá abé nujubapi etele bilé rió israelita 'we wejpisókichi alué bilé rió ejípsio, 'lige 'we ayole Moisesi. 'We 'la e'nele pala 'wesi e'negá jaga, 'lige me'ale alué rió ejipsio, 'lige me'lisá tole alé satebó napurigá tabilé 'wesi rewimela alué rió me'lirúgame.

Melénala rawé uchéchigo siné simile enamia, a'liko etele oká rió israelita nakoá uchúkichi. Alemi a'bemi

simigá ne'óchale alué bilé rió napu chojkila nile, 'lige alué rioka ayole Moisesi 'yuga napu'lige ne'ochásiga, 'lige anele:

—Mueka pecha wa'lula juko napurigá ne'chí ne'ochámala.

'Lige pe aba alué ayome rió rukele:

—¿Me'limé olá mué ne'chíchigó napurigá me'á mué alué rió ejpsio rapako?

Moisésika 'we majale napu'lige lanichi alué rió israelita, 'ma suwábaga ralámuli machió lale. Napu'lige alué baraoni machisá ala'síligo Moisesi, yati nulale napurigá me'liboa alué Moisesi, nobi Moisésika yati 'másale ko alé Ejipto asigá, alé Mariani rewégachi simile chíbimia, 'lige tabilé cha'píleru. 'Lige bilé balé galíachi bejterale alé. 'Lige bilé alué balé malala 'yuga newile a'kinana. Alué mukika Sépora anilime nile, 'lige alué mukí bilé towí ranele alué Moisesi 'yuga asagá, alué towika Gersoni anilime rewá ajchéliro.

## 25. Onorúgame Moisesi owile napurigá simela alué ralámuli israelita gu'íromia

*(basado en Éxodo 2:23–4:31)*

'Ma we'ká bamí kachi a'kinana, napu'lige alué rió baraoni wa'lula alé Ejipto anilichi nulame 'ma mukusao, a'lige napu uché bilé baraoni asibasa, a'lígesíko Onorúgame 'la sébali gu'írinile alué ralámuli israelita Onorúgame oyérame. Onorúgameka we'sá eteme nile napu'lige alué ralámuli israelita resí oliachi, 'liko Onorúgameka yati e'wale napu'lige alué ralámuli iwérali tachi. 'Lige arigá 'nátale Onorúgame Moisesi julamia napurigá ruyémala alué ralámuli israelita napurigá 'ma buyámala alé Ejipto mochiga.

Siné rawé Moisesi napu'lige eyena jami mejká bo'á nesegá alué bo'né bujkula, sébale bilena wa'lú rabó Horebi anilichi napu abiena Sinaí anilime nile, 'lige etele se'wena ilígame bilé u'tá rojá re'lé ilígame napuyeri i'wí, 'lige tabiléchigo rajíname kéréleko alué u'tá rojá. 'Lige a'bemi simile machináliga pala 'la bijchiá rajá iligá.

'Lige Onorúgameka anele alué Moisesi:

—¡Mué Moisesi!

'Lige Moisésika yati anile:

—¡Tachíribá!

'Lige Onorúgameka nulele alué Moisesi napurigá bujumela aká, napugiti Onorúgame alé ajtfligame a'lígerikáchi alemi ilígachi alué Moisesi.

'Lige Moisésika yati e'wale, bujale aká, 'lige Onorúgameka anele:

—Ne ju Onorúgame napu gu'írile alué 'ya mochígame ralámuli Abraámi, Isaki, 'lige Akobo. Eté ne aliena resí oliachi alué ralámuli israelita alé Ejipto mochígame, 'lige neka najkí napurigá tabilé aminabi jelímala. Alekeri chebilena gawichí mochiamama olá ne, alé Kanani anilichi o'tomé olá ne, aleka 'we a'lá we'lé bo'í we'é, aleka 'we a'lá ganlíga ejperélamala alué ralámuli israelita.

'Mué Moisesi, neka najkí napurigá mué simela alé Ejipto napu ajtí alué wa'lula baraoni Ejipto rewégachi nulame napurigá ra'ichámala mué alué baraoni 'yuga. 'Lige mué níkala o'tome alué ralámuli israelita alé Kanani simiba 'yénigichi alé Ejipto yéniga.

'Lige Moisésika nejele:

—Neka ta'mé 'we ikisá nili alué ralámuli israelita bayeria.

'Lige Onorúgameka anele:

—'Wéchigo a'lá semáriga gu'íromalágó ne mué napurigá 'we a'lá ganámala alué nóchili nocha.

Moisésika rukele:

—Alué ralámuli israelita rukesa ne'chí chiérite julárigame ka ne, 'liko ¿chonewa?

'Lige Onorúgameka anele:

—Regá anéwaguru: “Onorúgame napu a'walí 'yale alué Abraámi, Isaki 'lige Akobo, alué jula ne'chí”, anewa. 'Lige ruyewa Jeobá anilime ko ne. (Jeobá aniáká Senibí Ne Ju aniame kéré.)

—Bajchá 'la ra'ichawa suwábaga alué e'sélikame israelita 'yuga, 'lige alué e'sélikame bayérowa napurigá simámala alué baraoni alé Ejipto nulame 'yuga ra'ichamia. 'Lige ruyéwaka ne Onorúgame nulao napurigá simámala mejkami jami ajágame me'limea ne'chí 'yamia, napu bakiá rawé kachi sebárume ju. Alué wa'lula baraoni Ejipto nulame tabilé elámala napurigá simámala 'emi alé mejká jami. 'Lige ne Onorúgame 'we e'karúriga resí olámala alué ralámuli ejipsio. Napu'lige 'we resí ikiá alué ralámuli 'liko alué baraoni elámala 'emi simíbachí alé mejká jami.

'Lige Moisésika anile:

—Alué israelita ralámuli e'sélikame tase bijchígamala napu'lige ne alanichi.

'Lige Onorúgameka nulele napurigá wijchí pákala alué gujsí napu o'ká eyéname nile alué Moisesi napu'lige eyénea bo'éliga. 'Liko Moisésika wijchí pale alué gujsí, 'lige alué gujsí yati sinowí gayénale. 'Lige Onorúgame anele:

—Cha'pí alué sinowí wajsila.

'Liko Moisésika alué sinowí cha'pile wajsílachi, 'lige alué sinowí ku 'la gujsí gayénale. 'Lige Onorúgame abiena anélechigó:



—Jípeko alé pachari bajchá mué sekala mué o'páchalachi, 'lige ku ma'chí pápua.

'Liko Moisésika yati ala'sile, 'lige alué sekala 'we wejchénigame ma'chí pale 'we nayume. Napu'lige Moisesi chéchigo o'páchalachi pachari bajchasa sekala, a'liko 'ma ku 'la sa'wígame ma'chí pale. 'Lige Onorúgameka anele:

—Napu'lige alarigá 'sichi mué, alué israelita e'sélikame ralámuli alieti etega 'we 'la bijchígamala ne 'síligo mué júlá. Tabilé bijchígasaká alué e'sélikame, a'liko pe'tá ba'wí túpua mué alé Nilo anilichi bakochi ename, 'lige alé wijchimi werópua, 'lige alué ba'wí elá ganámala.

Nobi Moisésika abiena 'wéchigo majale ko ala'sika napu nulale Onorúgame, 'lige anile:

—Tabilé siné 'la gayéname ju ne ra'icha we'ká ralámuli mochígichi nasípami iligá.

'Lige Onorúgameka anele:



—'La na'tawa, ne júkuru Onorúgame alué napu 'sile mué chu'ala newá. 'We yati simigá 'lige yati e'wawa napu ne nulá. Ne nejkúramala napurigá mué 'we 'la ganámala 'la suériga ra'icha tabilé majaga alé nasípami we'ká riógichi iligá.

Moisésika bijíchigo tabilé siminále'ile ko, 'lige Moisésika anele Onorúgame napurigá chebilé rió julámala. A'liko Onorúgameka ayole alanichi Moisesi, 'lige anele:

—Mué ba'chila Aroni 'la nejkúramala. Neka 'we a'lá ma'chígame ruyémala mué 'lige mueka alué Aroni ma'chígame ruyémala suwábaga napu ruwimela ne, 'lige Arónika uchéchigo jaré ralámuli ruyémala. Mué najtepámala alué Aroni alemi boichimi enágichi mué ku alé Ejipto simiá.

A'liko alé Sinaí rewégachi yéniga, Moisésika simile napu asale alué bo'né si'lá 'lige lisensia tánale, 'lige ruyele alué rijimala e'nemia simea alé Ejipto anilichi. Jetro rewégame nile Moisesi si'lá, alueka yati 'la elile, 'liko Moisésika alué 'yula 'yuga simile 'lige 'ma 'kúchila 'yúgachigó alé Ejipto anilichi.

'Lige boichimi Onorúgame me'linálile Moisesi, tabilé siné sikiréligame alué inolá isílala pe'tá wi'chila napurigá nuléligé Onorúgame. Nobi a'liko alué bo'né 'yúlaka yati sikirele ko. A'liko Onorúgame yati 'la a'rele napurigá uchéchigo aminabi simámala boichimi. (Alaregá nokame nile alué ralámuli israelita sikireka pame pe'tá isílala wi'chila u'kuchí ejtemali. Alué ralámuli israelita jipe ejperégame bijí alarigá nokame ju. Alaregá nulele Onorúgame alué 'we 'ya ejperégame ralámuli napu'lige bejtégachi Abraámi. Napu'lige sikirea pe'tá isílala wi'chila ruigá nokame nile suwábaga ralámuli israelita a'lige ejperégame 'we 'la neraga mochigo Onorúgame, we'ká ralámuli israelita Abraámi rijimala o'chérímio nujubami, we'kaná gawichí ejperélimio alué Abraámi rijimala a'kinana nujubami o'chérigame, 'lige alué ralámuli israelita 'we 'la neraga mochigo Onorúgame, Onorúgame nimio alué israelita ralámuli nuleme, 'lige Onorúgame 'la 'yamio alué gawí Kanani rewégame napu jipe Israeli anilime ju alué gawí. E'nesi Génesi 17.)

'Lige Onorúgameka alué Aroni 'yuga ra'íchale napurigá simela alué Moisesi najtepamia, alué Arónika 'la simile alué Moisesi najtepamia 'lige najtépa'e boichimi. Alemi Moisésika ruyele alué Aroni napu anele Onorúgame, 'lige simíbale alé Ejipto napu mochile alué ralámuli israelita, 'lige alemi Ejipto sebasa napabule suwábaga alué israelita e'sélikame. Arónika ruyele alué e'sélikame israelita suwábaga ra'íchali napu Onorúgame nulele alué Moisesi.

'Lige alué Moisesi alué e'sélikame israelita etériga wijhí pale alué gujsí napurigá 'la etémala sinowí gayénachi alué gujsí, 'lige kúchigo gujsí gayénachi. 'Lige pachari o'páchalachi bajchale sekala napurigá suwábaga etémala wejchágame ma'chínigo alué sekala 'lige napurigá etémala 'la ku tabilé wejcháganti ma'chínigo alué sekala sineko 'we wejchágame ma'chínasa. Alarigá alué e'sélikame israelita Ejipto mochígame 'la bijchígale 'la bijchiá nejkúrimio Onorúgame, 'lige chojkóbasiga jábale alué e'sélikame 'we 'la niraga Onorúgame.

## **26. Alué baraoni Ejipto nulame tabilé najkile napurigá simámala uché bilénami alué ralámuli israelita**

*(basado en Éxodo 5–10)*

Moisesi 'lige Aroni simíbale e'nemia alué baraoni napu nulame nile Ejipto, 'lige ruyele Onorúgamete julárigame ka napurigá 'yúrimala suwábaga alué ralámuli israelita bilénami jami Onorúgame chiliwemia ajágame. 'Lige alué baraónika anile:

—Onorúgame 'emi oyérame neka alueka tabilé oyeri. 'Émika tabilé asemi o'tomela alué ralámuli israelita. 'Émika pe nejkuméniliga aní napurigá alué chejaré israelita tabilé nochámala ramué ejipsio ralámuli 'yuga.

'Lige alué baraónika nulele alué e'sélikame ejipsio napu nulame nile napu ekiana chojkégame mochile alué israelita ralámuli napurigá abé a'wágame nochárimala alué ralámuli israelita. 'Lige aminami nulale napurigá 'ma tabilé 'yawa gajsalá samí ajchigá newálimea 'liko a'boi 'yáamili nile alué gajsalá, 'lige rekó tabilé 'yalíe gajsalá alué ralámuli abiena pe abalakí samí newámili nile napu ekí newame nile 'yabesi.

A'lígesíko alué ralámuli israelita tabilé we'ká samí newale, aluéchigo a'boi simíbame nílígame gajsalá nolamia napu ajchigá newalime nile samí, 'lige alésíko alué ralámuli ejipsio uché rajpé abé resí olale alué ralámuli israelita.

A'liko suwábaga ralámuli israelita asíriga chárigá ayole alué Moisesi 'yuga, 'lige alué Aroni 'yúgachigó. O'maka 'we e'chéwale alué okánika chojkila ko napurigá resí nilia mochímala alué ralámuli israelita.

'Liko Moisésika simile Onorúgame 'yuga ra'ichamia, 'lige anele:

—¿Muéká, chonigá loláché suwábaga ramué ralámuli israelita? Jípeko abéchigo resíriga ikiáguru ramué ralámuli.

Onorúgameka nejele:

—Jípeko pe'wera buwéwagó 'lige 'la machimela 'emi. Suwábaga napu ne aní 'la sébali ma'chínamala, tase ayoga mochiwa. Alué wa'lula baraoni nulámala napurigá buyásimala 'emi jena Ejipto, 'lige o'tomé olá ne 'emi napu Kanani anilime gawí bo'í, 'lige 'emi 'yama olá ne alué gawí.

'Liko Moisésika simigá ruyele suwábaga e'sélikame israelita napu anile Onorúgame, nobi alué ralámuli israelita e'sélikameka 'máchigo tabilé e'wámoríle ko.

Moisesi 'lige Aroni simíbale ku napu ajtile alué wa'lula baraoni Ejipto nulame, 'lige alué Aroni alé sebasa wijchí pale alué gujsí, 'lige alué gujsika sinowí gayénale, nobi alué baraónika tabiléchigo e'wale ko napu ruwile alué Moisesi.

'Lige Onorúgameka nulele alué Moisesi napurigá regá anémala alué Aroni: “Simawa ramué be'lí be'á alé Nilo rewégame bakó bo'ígachi 'lige alué baraoni alemi nawámala, 'lige mueka yati alemi ilibawa a'bemi ba'wichí suweke, 'lige mué nila gujsite chébawa alé ba'wichí napurigá elá ganámala.” 'Lige Moisésika yati 'la alaregá nulele alué Aroni, 'lige melénala simíbale okánika, 'lige Arónika chébale alé ba'wichí alué bo'né gujsílate 'lige bochígimi nerúgame ba'wí 'ma elá gayénale. Alésíko 'ma tase 'la nile bajilia alué ba'wí 'lige suwábaga ro'chí napu nerule alé ba'wichí 'ma re'wániga suwile. Abarigáchigo tabilé eláleko alué baraoni napurigá alué Moisesi 'lige alué Aroni alué ralámuli israelita 'yúrimala Onorúgame chiliwemia go'ame alé jami mejká.

'Liko Onorúgameka we'ká remó o'chéririle alemi bakochi 'lige 'mélele alemi we'kaná riógichi alé Ejipto, 'lige pe abé a'kinana Onorúgame alué Aroni nulele napurigá wejpimela alué we'é biwígame pe alemi panápuri wijchimi ajtígame we'é napurigá we'ká wajó ganámala alué we'é biwígame, 'lige pe abé a'kinana we'ká se'walí 'lige nepalí náole napurigá resí nílamala alué ralámuli ejipsio. 'Lige alué we'ká remó 'lige alué we'ká wajó 'lige alué we'ká se'walí 'lige we'ká nepalí tabilé sébale alé napu alué israelita ejperele.

'Lige abé nujubami bilé nayulí náole 'we a'wágame suwábaga alué ajágame alemi jami e'yéname alué ejipsio ralámuli bujkula naulila napurigá re'wániga suwimela alué gawé, alué bulito, alué kameyo anilime yolí ra'íchaga, alué akasí, 'lige alué bo'á. 'Lige alué ralámuli israelita bujkúlaka tabilé suwile.

'Lige abé nujubami Onorúgame náole bilé nawilí 'we a'wágame wejchagoni, 'lige alué nayulí ujchábale alué ralámuli ejipsio. 'Lige náolechigó bilé u'kí pe rejsísicho, 'lige we'lé echirúgame 'ma



me'chole, nobi tabiléchigo u'kúleko rejsisi alué ralámuli israelita ejperélachika.

Abé nujubami náolechigó we'ká ojchí napurigá go'mela suwábaga alué echirúgame napu rejpile rejsísite me'chórigame.

'Lige abé nujubaka náole chónali alé bochígimi Ejipto, pe alé napu alué ralámuli israelita ejperele tabilé chóniga ilíbale. Bakiá rawé 'lige bakiá rukó neraga 'we chóniga ilíbale. Suwábaga gí makué nile alué chátiri gastigo napu náole Onorúgame alemi.

Napu'lige resí ikiá alué ralámuli ejipsio, 'liko alué baraoni 'la elime nile simíbachi alué ralámuli israelita, 'lige 'ma ku taché ikiáká kúchigo tase elime nile simíbachi alué ralámuli israelita.

## 27. Alué wa'lula baraoni nulale napurigá buyásimala alué ralámuli israelita alé Ejipto

*(basado en Éxodo 11:1–13:16)*

Napu'lige alué wa'lula selígame rey alé Ejipto bijí tabilé a'rénalichi napurigá alué ralámuli israelita buyásimala alé Ejipto, a'liko Onorúgame 'nátales uchéchigo siné resí olamia alué ralámuli, lale: “'Ma me'limé ne suwábaga alué bajchá o'chérigame ejtemali alué ralámuli alé Ejipto mochígame 'kúchila napu ju ejipsio ralámuli 'kúchila, abiena alué bajchá o'chérigame alué ejipsio ralámuli bujkula. 'Lige alué ralámuli israelita tabilé che ikimela”, regá 'nátales.

Onorúgame 'we 'la ruyele alué Moisesi 'lige alué Aroni churigá 'la tabilé suwimeo alué ralámuli israelita bajchá o'chérigame 'lige alué bujkula ajágame bajchá o'chérigame. 'Lige nulele napurigá nulémala alué israelita ralámuli napurigá wanápamala bilé chibá o bilé bo'á kómá, makué rawé enágichi alué mechá, alué ajágame bilé bamígame 'we a'lala tase nayume. Nulele napurigá nulémala alué israelita ralámuli napurigá repuka mochímala napusí seba makué naó enágichi alué mechá. Nulele napurigá alarigá nulémala napu ekiana riógame nile alué ralámuli israelita.

'Lige okaná galírale pe u'kabi riógame nísaká, a'liko alé okaná riógame napuíka me'limeli nile alué ajágame.

Makué naó enágichi alué mechá a'lige me'liboli nile alué bilé ajágame pe rayénali bokuíchi, 'lige alué elalá ka alé yochi iguchi ujchémili nile pe'tá.

Ralámuli alé galírale ejperégame ka, alé galírale mochímili nile a'lige rukó tabilé buyásiga rukó che'lébaga, 'ma che'lisá kulí buyámili nile.

Alué sa'pálaka awega go'meli nile alué a'boi ralámuli, 'lige gilibá chijpúgame 'yúriga 'lige baní tabilé kawali ajchigá newárigame 'yúriga. 'Lige tase 'wesi o'chí gajponámili nile alué ajágame o'chilá. 'Lige sa'pá rasírisaká alueka e'kósimili nile.

Napu'lige alué sa'pá go'yá, 'la akega go'meli nile, napurigá 'la yati simawa bilénami mejká. Alarigá nulele Onorúgame alué Moisesi 'lige Aroni.

Moisésika ruyele ye ra'íchali alué e'sélikame israelita, 'lige suwábaga ralámuli israelita yati 'la alarigá nokale napurigá nulale Onorúgame.



'Lige Onorúgame alué suwábaga alué bajchá o'chérigame rió ralámuli ejipsio 'kúchila 'ma me'ale, 'lige alué bajchá o'chérigame ajágamechigó.

'Lige alué ralámuli israelita galila napu 'la ujchérigame nile elá, aleka tabilé 'wesi suwile.\* Alémiká Onorúgame pe amóbami simírole tabilé 'wesi me'agá.<sup>a</sup>

Nasipa rukó suwile alué ejipsio ralámuli 'kúchila ejtemali bajchá o'chérigame, 'ma alué wa'lula baraoni Ejipto nulame inolá 'yúriga mukule bajchá o'chérigame, 'lige alué bujkú bajchá o'chérigame abiénachigó. Pe aba a'lige rukó alué wa'lula selígame anele alué Moisesi 'lige Aroni:

—Simíbaga, 'ma tabilé ku siboa jeka, 'ma 'yúriwa suwábaga alué ralámuli israelita.

A'liko alué ralámuli israelita 'we jigale yati ra'kole alué ri'ligó parsi tabilé 'cho ajchérigame kawali, 'lige 'ma ra'kole suwábaga tábiri napu ekí nígame nile.

Abiena 'ma tánalechigó alué ralámuli ejipsio alué suwábaga we'ká tábiri 'we najteme napurigá we'lá 'lige golosali, 'lige we'ká e'karúgame tábiri 'órote newárigame, 'lige o'páchachigó, 'lige alué ejipsio ralámulika yati 'yale.

'Lige alué ralámuli israelita pe aba a'lige rukó simíbale alé Ejipto mochiga 'lige simíbale alemi we'ká riógachi Sukot anilichi.

Amulí ujsani sientu mili nile alué rió israelita, alué umugika tase tétiga, abiena alué kuchítiri tase tétiga, 'lige 'ma suwábaga 'métele

<sup>a</sup> Alué jureo ralámulika bijí alanokame ju aleké rukó wa'lú omégachi 'nátaga tabilé 'wesi suwíligo alé napu ujchérigame nile elá yochi, pe amóbami simíriligo tabilé 'wesi me'agá. Páskua aneme ju alué omali.



akası 'lige chibá 'lige bo'á. Alué ralámuli israelita naó sientu miná baisá makué bamí mochile alé Ejipto anilichi.

Onorúgameka nulele napurigá 'la senibí bamí omawámala Páskua omégachi, alué rukó 'nátaga 'we a'lá semati 'we najteme ko alué omali aleké rukó.

'Lige bilé bo'á ranala me'limeli nile o bilé chibá kómá napurigá nokálige a'lige rukó napu'lige simiba alé Ejipto mochiga. 'Lige alué kawali 'ma suwábaga ma'chí pápoli nile alé galírale aleké rukó. 'Lige alué baní napu go'yame nile alué ralámuli, aleké tarali tabilé ro'igá newámili nile alué kawali, 'lige bilé tarali go'meli nile baní alarigá newárigame. Alarigá nulele suwábaga ralámuli napurigá omuámala 'nátaga aleké rukó 'we jigaga simíbaligó alé Ejipto mochiga.

Onorúgame 'la nulele alué ralámuli israelita napurigá omuámala senibí bamí a'lige rawé, 'lige Onorúgame abiena nulélechigó napurigá 'la ruyémala a'boi 'kúchila tachiri 'nátaga oliá alué omali.

'Lige Onorúgame abiena nulélechigó alué ralámuli israelita napurigá 'la wanápamala alué bujkú bajchá o'chérigame 'lige alué bajchá o'chérigame alué israelita 'kúchila rió. Alué rió bajchá o'chérigame ka balé nímili nile, 'lige alué ajágameka Onorúgame 'yáwili nile, napugiti Onorúgame tabilé me'áligame alué bajchá o'chérigame ejtemali israelita ralámuli 'kúchila a'lige rukó alé Ejipto.

'Lige nulélechigó napurigá me'limela alué bajchá o'chérigame ajágame o'wila alué wanáparigame Onorúgame 'yálime.

Abiena me'limeli nile 'yamia Onorúgame bilé chibá o bilé bo'á ma Onorúgame najtétiga tabilé me'áligame Onorúgame a'lige rukó alué ralámuli israelita 'kúchila bajchá o'chérigame. Onorúgame 'we 'la ruyele alué ralámuli israelita napurigá 'la ruyémala alué ralámuli 'kúchila, napurigá alué ralámuli 'kúchila tabilé we'kuámala alué 'náatali Onorúgame 'we 'la semáriga gu'íriligo alué ralámuli israelita.

## **28. Onorúgame gu'írele ralámuli israelita napurigá bajunímala Ba'wí Sejtákame rewégichi wa'lú ba'wí ilígichi**

*(basado en Éxodo 13:17–15:21)*

Ejipto yéniga bo'ile bilé bowé si'nemi Kanani simiame napu simírome nile alemi napu ejperele alué ralámuli bilisteo napu nile alué ralámuli israelita saíla. Alekeri Onorúgameka tase o'tole alemi mayega alué ralámuli bilisteo nakomio 'yuga alué israelita alemi 'yénigichi, 'lige 'we cha lamio alué israelita ralámuli, pe uché bilena mejká chajkena simérole alué ralámuli israelita.

Napu'lige 'ma simiba alé Sukot anilichi mochiga, Onorúgame o'tole bilé nolite alué ralámuli israelita. Alué nolika gajpíligame nile o'weti ilígame, 'lige bajchabemi enale alué nolí napu 'yénale alué ralámuli bowesia rawé. 'Lige rukoka 'we rajisia ename nile alué nolí we'lé túbaga, 'lige 'we 'la ma'chigá ilime nile boichimi napurigá 'la ma'chílimala alué ralámuli israelita bowesia 'yéniga.

Alué ralámuli israelita José rijimala nile, alué napu abé 'ya bejtégame nile, naó sienta na baisá makué bamí abé 'ya, 'lige o'ká 'yénale José o'chilá, alé Kanani anilichi o'tomea. Alué José alarigá nuláligame napu'lige ta'chó mukiá. Alekeri o'ká 'yénale, alé Kanani anilichi tomia alué o'chí José o'chilá.

Alé Sukot mochiga simasa alué ralámuli israelita we'ká riógichi sébale Etami anilichi, Onorúgameka nulele napurigá simámala alué wa'lú ba'wí ilígichi Ba'wí Sejtákame anilichi suwékimi mochíbamia bejtébaga pe u'kabi rawé. Onorúgameka najkigá 'sile napurigá alué wa'lula baraoni Ejipto nulame mayémala alué ralámuli israelita we'kaga e'yenio alemi, 'lige napurigá simámala alué a'boi ejipsio alué ralámuli israelita najátamia. 'Lige alué ralámuli israelita simíbale alé wa'lú ba'wí ilígichi suweke bejtébamia.

'Lige alué baraoni Ejipto nulame 'lige alué uché jaré e'wélala lale: “Tabilé 'la 'nátame niru ramué, 'ma a'rérukuru ramué alué ralámuli napurigá simámala.” A'liko napabule we'ká sontalo, alué sontálaka karétachi jaga simíbale alué ralámuli israelita najátisia alué u'kuchí kareta napu o'toame nile nakólichí, aba alué wa'lula baraoni 'yuga simíbale, 'lige alué wa'lula baraónika bajchá 'male alué bo'né karétalachi iligá. 'Lige alé Ba'wí Sejtákame anilime ilígichi suweke mochígame rewale napurigá 'nátaga 'yénilige alué ejipsio ralámuli.

Alué ralámuli israelítaka 'we majale napu'lige etesa alué ralámuli ejipsio alé 'naka mejkaka 'yénigichi, 'lige yati tánele Onorúgame iwérili napurigá nejkúramala. 'Lige 'we ayole alué Moisesi 'yuga alué ralámuli israelita, 'lige anile:

—Mué chojkila ju, ¿chonigá bayérokó mué ramué jeka? Peka cherigá nímekuru abajá Ejipto mochíriká.

'Lige alué Moisésika anile:

—Tase majawa 'emi ralámuli, aka 'we a'lá 'nátaga mochísibá, 'we a'lá semáriga nejkúramala Onorúgame jipe. Pe'wé suwimela alué sontalo ejipsio, 'lige 'ma tabilé siné etémala 'emi.

'Lige pe abé nujubapi nulele Onorúgame alué Moisesi napurigá Moisesi nulémala alué ralámuli israelita napurigá jigámala uché simamia, 'lige nulele o'weti o'winániliga alué Moisesi alué gujsí alé ba'wichimi suweke iligá napu o'ká enale. A'lige Onorúgame



chebilénaka elale alué nolí napu ename nile bajchabemi alué ralámuli israelita 'yénigichi, 'lige alué ralámuli ejípsioka 'ma tabilé etele alué israelita ralámuli napugiti alué nolí alé nasipa ilíbaligame.

'Liko alué Moisesi o'weti o'wínale alué gujsí napu o'ká enale alé ba'wichí suweke iligá napurigá nulélige Onorúgame. 'Lige yati 'we a'wágame ekénele alemi ba'wichimi, 'lige okaná neraga rojale alué ba'wí alué ekate, alarigá bilé bowé gayénale alemi ba'wichí nasípami. 'Lige abichilubi che'léballi ekale. Alué ralámuli israelítaka bajonile alé wakígichi ba'wichí nasípami alué bowé bo'ibasa alé nasipa.

Napu'lige alué ralámuli ejipsio etesa alué bowé nasípami ba'wichí bo'ígame, abichilubi simíbale alué ralámuli israelita najátisia. 'Lige Onorúgameka 'we resí olale alué ejipsio ralámuli pe kulí alé nasipa 'yénigichi, alué kareta chijkala 'ma buyale, 'lige pe alésí 'ma tabilé aminabi gayénale alué israelita ralámuli najata.

Napu'lige suwábaga ralámuli israelita 'ma simárasa alé wakígichi ba'wichimi nasipa, Onorúgameka nulele Moisesi napurigá uchéchigo o'weti o'winámala alué gujsí napu o'ká enale alé wa'lú ba'wichí suweke iligá. 'Lige Moisésika alarigá olale, 'lige alué ba'wika ku napuíle pe kulí nasipa 'yénigichi alué ralámuli ejipsio, 'lige alué ralámuli ejípsioka 'ma na'polile alué ba'wite, 'lige 'ma si'lile.

Suwábaga ralámuli israelita 'ma neyúsele alé na'lebo 'nálige bajuniga, 'ma tabilé me'líleru alué ralámuli ejípsote. Alarigá gu'írale Onorúgame alué ralámuli israelita bowesia 'yénigichi.

Napu'lige alué ralámuli machisá aliena 'la semáriga nejkúriligo Onorúgame, 'liko 'we ra'sálále Onorúgame 'yuga, 'lige 'la bijhígile Onorúgame ra'ichálila, 'lige Moisesi ra'ichálilachigó. 'Lige bilé wiká newale alué ralámuli israelita Onorúgame wikárilime, 'lige alué wikaka ruwime nile napurigá ikíligo alué ralámuli israelita. Alué wikaka regá anime nile:

Wa'lú cheliera 'yalía ramué Onorúgame.

'We semáriga nejkúrigampá.

'Ma si'lírale alué ralámuli ejipsio napu ramué saíla nile alé Ba'wí Sejtákame rewégichi.

Tase i'té chebilé Onorúgame.

Onorúgame 'we 'la semáriga nejkuro napurigá sebawa ramué alé Kanani.

**29. Jena ruwimela 'ma simíbaligo alué israelita  
ralámuli alé rabó Sinaí rewégichi alé Ba'wí Sejtákame  
rewégichi yéniga wa'lú ba'wí manígichi**

*(basado en Éxodo 15:22–17:16)*

Moisesi uchéchigo siné bayérole alué ralámuli israelita alé Sejtákame Ba'wí anilichi mochígichi, 'lige simíbale jami 'we wakígachi tabilé pe'tá ba'wégichi, 'lige tabilé rojégachi 'lige aminami nibilé pe'tá gajsalégachi. 'Lige alemi e'yénale bakía rawé.

Arigá sébale bilena Mara anilichi alé napu bilena rejkolichi ilile ba'wí, nobi alué ba'wika 'wéchigo chippúgame nílíko. (Mara aniáká chippúgame aniame ju.) 'Lige suwábaga alué ralámuli israelita 'we ayole Moisesi 'yuga, 'liko Moisésika rukele Onorúgame tachiri chu'simio Moisesi. 'Lige Onorúgameka ruyeale alé bo'igó bilé chalawá napurigá alué chalawá alé ba'wichí pasa 'la ku ra'ígame ganámala alué ba'wí bajilia. 'Liko Moisésika yati alé ba'wichí pale alué chalawá, ku 'we a'lá ra'ígame gayénale alué ba'wí.

Alé Mara mochígichi alué israelita, Onorúgameka rejcholi 'yale napurigá alué ralámuli 'la nabí 'la e'wámala, a'liko Onorúgame 'la gu'írimoríle napurigá tabilé ujchábamala nayulí napu ujchábale alué ejipsio ralámuli. 'Lige simíbale, sébale uchéchigo bilénami Elimi anilichi. Alé Elimi anilichi makué oká bajisoli nerule, alé sébale alué ralámuli resíbmia.

Alé Elimi anilichi mochiga uchéchigo simíbale, 'lige alué ralámulika uchéchigo 'we ayole alué Moisesi 'yuga, 'lige anile:

—Abé 'la nílige alé Ejipto ejtebilía, aleka 'we 'la neruge go'ame, jémika pe suwisá ju jeloka, pe jami kame tabilé tábiri nerúgachi, tabilé rojégichi, 'lige tabile gajsalégichi.

'Lige Moisésika anile:

—'Émika pe Onorúgame ne'ocha napu'lige ne'chí ne'ocha. Onorúgameka 'we a'lá semáriga nejímala go'ame napu rokáré.

'Lige Onorúgameka júlale we'ká recholí a'lige alí, alué recholika alemi amóbami júmala i'niga napu mochile alué ralámuli, 'lige alué recholí alemi a'bemi mochíbale, 'lige alué ralámulika yati cha'pile me'agá go'mea.

Melénala be'á napu'lige 'ma wakisá ba'wichili, alué ralámuli israelita etele alé wijchimi rojsánaga ilígame, napuyeri rejulili, ajkabóligame napuyeri silantro rakala.

'Lige Moisésika ruyeale alué ralámuli alué ko go'ame napu Onorúgame náole napurigá go'poa. 'La ruyélechigó napurigá senibí



be'á napabúmala oká litro neraga bilé ralámuli go'yame, pe alakipi 'yale bilé ralámuli go'yáame. 'Lige 'la ruyélechigó napurigá tabilé nutémala melénala go'mea, nutésaká 'ma cho'kólimio 'lige 'ma nowiyamio.

'Lige alué ralámulika yati simíbale alué rojsákame go'ame napabumia napuyeri silantro rakala, 'lige napabusa tétale alué go'ame, 'lige 'la oká litro buyale, rekó jaré abé we'ká napabuge abiena pe oká litro gayénale.

Nobi jaré ralámuli tabiléchigo e'wáleko napurigá nulale alué Moisesi, 'lige nutele pe'tá melénala go'mea, 'lige napurigá anélige Onorúgame alarigá ikile, 'ma cho'kóligame che'lale alué go'ame 'lige 'ma nowígame, 'lige 'we cha júkame.

'Lige aminami 'we 'la ruyélechigó napurigá tabilé napabúmala rawé resíbilichi, resíbilichi rawé rapakónala a'liko 'la nile naó litro

napabulia bilé ralámuli go'yáame melénala, 'liko 'la tabilé che ikimeli nile alué go'ame. 'Lige jaréchigo tabilé naó litro napabule resíbilichi rawé rapakónala, 'lige alueka simíbale napabumia alué go'ame napu'lige resíbilichi rawé nile, nobi tabiléchigo rewale ko, napugiti Onorúgame bo'né najkíligame napurigá resíbamala alué ralámuli a'lige rawé.

A'liko 'la bijchígile alué ralámuli napu anélige Onorúgame alué Moisesi alaregá ikime ko alué go'ame rojsákame. 'Lige alué ralámulika maná rewale alué go'ame rojsákame. Alué maná napurigá melalo ajkame nile. 'Lige atónili 'la gayéname nile newalía 'lige remétiri. (Maná aniáká, ¿tachiri ju alué?, aniname kéré.)

Onorúgameka nulele Moisesi napurigá boichiámala alué maná bilena u'tá sikolichi oká litro chewame, 'lige napurigá gatémala alué go'ame napurigá alué israelita ralámuli rijimala we'ká bamí a'kinana o'chérigame 'la machimela chuyeti níliga alué go'ame alué a'kinana o'chérigame napu nile rijimala. 'Lige alarigá 'sile alué Moisesi.

Alué ralámuli israelita nabí rawé napabule alué maná, pe resíbilichi rawé a'lígecho tabilé napabule, 'lige alué go'ame go'meli nile napusí seba alé Kanani anilime gawí bo'ígichi. Oká liá bamí go'meli nile alué go'ame maná anilime.

Abichilubi 'yénale simibia 'lige sébale alué israelita bilena Repirim anilichi, 'lige alé bejtébale. 'Lige alemi 'yéniga alué ralámuli tabilé o'ká 'yénale bajílime ba'wí, 'lige aminami tabilé nerule alemi, 'lige uchéchigo siné resí anile, 'lige anile:

—'Ma suwibóleké ramué jemi balámoká.

'Lige Moisésika anile:

—Tabiléchala che aniboa napugiti pe Onorúgame resí aneme kame 'emi alanigá.

A'liko Moisésika rukele Onorúgame:

—¿Tachiri chu'sípua jípeko?

'Lige Onorúgameka nulele alué Moisesi napurigá simela alé bilena Horebi rewégachi napu abiena Sinaí rewégachi nile napu asimérile Onorúgame, 'lige napurigá alué gujsite wejpimela alé bilena rejpólachi alé Horebi rewégachi, alué gujsí napu o'ká enale. (Alué gujsí napu wejpale alé rejpólachi pe aba alué nile napu chéBILE alué Nilo anilichi bakochi ename ba'wí.) Alarigá 'sile Moisesi, wejpale alé rejpólachi, etériga suwábaga alué e'sélikame ralámuli israelita, 'lige yati ma'chínale ba'wí alé rejpólachi wejpisuga. Alésíko 'ma 'la nerule alué ba'wí napurigá bajímalala alué ralámuli.

Napu'lige alué ralámuli amalesita machisá alué ralámuli israelita alemi e'yenio, 'lige yati simíbale nakomia alué israelita 'yuga. Alué

ralámuli amalesítaka nile alué Esaú rijimala 'we a'kinana o'chérigame. Esauka alué Akobo ba'chila nile. 'We 'ya ejperégame nile alué oká rió, abé 'ya, ta'chó o'chérachi alué ralámuli israelita napu alué Moisesi 'yuga 'yénale. Alué Moisésika júlale Josué we'ká sontalo 'yúriga napurigá nemímala. 'Lige alué Moisésika simile alé bilena re'pá rabó oká rió 'yuga. Napu'lige alué Moisesi alé rabó iligá, o'weti sekega ilime nile, a'liko neyúrome nile alué ralámuli israelita nakoga. Napu'lige alué Moisesi o'wékana sekega asibasa, 'liko neyúrome nile alué sairúgame. 'Lige alué Moisesi 'ma resibale o'weti sekega iligé, 'liko alué oká rió napu si simíbale Moisesi 'yuga alé rabó, gu'írole Moisesi sekala o'wina o'weti, 'lige alé mochile alué oká rió Moisesi sekala o'wínaga alísí. Alarigá 'la neyúrule alué ralámuli israelita nakoga alé alué sairúgame 'yuga.

Onorúgame 'we ayoga asale alué ralámuli amalesita 'yuga. Alekeri Onorúgame anele alué Moisesi napurigá nulémala alué Josué napurigá 'ma re'wániga suwábamala alué ralámuli israelita alué amalesita.

### **30. Onorúgame ra'íchale alué ralámuli israelita 'yuga alé gawichí Sinaí anilichi 'lige 'yale makué nulalí rejcholi**

*(basado en Éxodo 19:1–20:20)*

Alué ralámuli israelita simíbale, 'lige sébale alé a'bé re'lege Sinaí\* anilichi, 'lige alé bejtébale. 'Lige alué Moisésika simile alé Sinaí anilichi re'pá rabomi 'lige Onorúgameka anele alé:

—Ku 'le simigá ruyewa alué we'ká ralámuli israelita 'la semáriga gu'íriliga ne alué ralámuli napu'lige wa'lú nayulí 'yale ne alué ralámuli ejipsio 'emi saíla, 'lige ruyéwakachigó jena Sinaí anilichi a'pagó ne alué ralámuli israelita ruyemia alué ralámuli 'la e'wásaká, 'lige 'la sébali olásaká alué ne nochálila, a'liko 'la ne gompaniérola wanáparigame nimio alué ralámuli. Neka suwábaga ralámuli nuleme ju jena wijchimoba, nobi alué israelítaka abéchigo 'la wanáparigame nímalagó napurigá alué ralámuli israelita nokimela alué chejaré ralámuli beniria ne nila rejcholi.

Moisésika ku re'kínale alé napu mochile alué ralámuli israelita alé Sinaí rewégichi, 'lige yati ruyele napu Onorúgame anele, 'lige alué ralámulika 'la sébali olámoríle napu Onorúgame nulale. 'Lige Moisésika uchéchigo siné simile alé re'pá rabomi 'lige ruyele Onorúgame 'la sébali e'wámorió alué ralámuli israelita. 'Lige Onorúgameka anile:

—'La ju. Jípeko najkí ne napurigá jena rabó re'lege bowériga elawa 'lige alué ralámuli tabilé e'yénamala abé re'pabékiri napu bowéririga

ilí 'lige aminami tabilé simámala jékiri jena rabó. Bilé ralámuli tase e'wasa, 'liko o'maka bajsibuga me'liboli nímala.

—Nulewa suwábaga ralámuli napurigá ichómala a'boi o'páchala, 'lige abiena nulewa suwábaga rió napurigá tabilé 'yuga okómala a'boi 'yula umugí jipe rukó si. Bakiá rawé kachi re'kínamolá ne jena abé re'pá rabó —anile Onorúgame.

Moisésika ruyele alué ralámuli israelita napurigá anile Onorúgame, 'lige bakiá rawé kachi wa'lú nótale alé re'pá rabó, chóniga ilíbaga, 'we ne'wile, 'we a'wágame re'ole 'lige wa'lú molole. 'Lige ma'chí anile 'we e'wele gusume napurigá trompeta, 'lige ralámuli 'we majale alieti akisá. A'liko Moisésika nulele alué ralámuli napurigá napuímala alé a'bé rabori re'lege, 'lige Onorúgameka nulele alué Moisesi napurigá 'moinámala alé re'pá rabó.

'Lige Onorúgameka alé re'pá rabó nulele napurigá alué Moisesi ku re'kínamala napurigá 'we 'la ma'chígame ruyémala napurigá tase e'yénamala abé re'pabérimi napu bowéririga ilile. 'Lige Moisésika re'kínale.

'Lige Onorúgameka ye rejcholi 'yale alué ralámuli alé re'pá rabó iligá, regá anele:

—Ne ju Onorúgame. Ne 'smíkuru 'emi gu'iria napurigá buyámala 'emi alé Ejipto mochiga 'we resíriga nocha 'we jeliga.

'Lige 'emi ralámuli tase tániwa iwérali uché jaré e'karúgame tábiri, pe ne'chicho napugiti pe necho kame Onorúgame.

'Lige aminami tase newawa mono iwérali tániga, neka tase najkí alarigá, neka 'we ne'kuélame ju mono 'yuga.

'We 'la nirawa ne'chí.

'Lige 'we a'lá resíbupua a'lige rawé resíbulichi nabí tarali. Pe usani rawé nochawa, 'lige bilé rawé resíbopua,<sup>a</sup> aminami tabilé nocháriwachigó mué piónila, 'lige alué go'ame newame tabilé newámalachigó go'ame, aminami tase nocháriwachigó alué ajágame. 'Lige tabilé we'kábaga nokísiwa ujsani rawé kachi 'ma gayéniligo ne ye gawí newá 'we 'ya chojkiná rawé, 'lige rewagátiri, 'lige resíboligo ne. A'ligésí akiná, napu'lige sebasa alué resíbulichi rawé tase a'chigóriga ju napurigá uché jaré rawé.

'Abiena 'we a'lá niraga járome niwa 'emi a'boi o'nola 'lige 'emi e'yela, alarigá nokisáká 'emi a'liko we'ká raweli 'yámolá ne 'emi napu'lige 'emi 'ma mochígichi alemi gawichí napu ne 'emi 'yámala.

'Tabilé 'wesi ralámuli me'agá járome niwa.

---

<sup>a</sup> 'Ya a'liko sawalachi resíbame nile ralámuli nocha, jípeko resíbilime ju romíkichi. Alué ralámuli israelítaka se'wináriga tétime nile raweli. Rayénali bokuísa chojkime nile bilé rawé.

'Lige abiena alué 'ma gunégame umugí tabilé chejaré rió 'yuga okómili ju, 'lige alué rió a'chigóriga.

'Lige tabilé siné chigoga járowa.

'Tase 'yégiwa ralámuli.

'Tabilé we'ká 'nata mochiwa, tase 'nata mochiwa churigá bujeti ka umugí chejaré rió, tase na'tawa bilé galí bujilime bilé ralámuli, tase 'nata mochiwa bujilinti uché jaré ralámuli alué nóchame go'ame newame, aminami tase alué ajágame, tase na'tawa bujilinti apiépiri tabiri napu nila ju uché bilé ralámuli.

Alué ye rejcholi ruyele Onorúgame alué ralámuli israelita. Alué ralámuli israelita majale napu'lige Onorúgame ra'íchachi, 'lige alué ralámuli anele alué Moisesi napurigá a'lígesí a'kinana alué Moisesi nímala ruyame suwábaga napu Onorúgame najkí. Suwirá mayele majaga alué ralámuli uché akisáká Onorúgame ra'íchachi.

'Lige Moisésika ruyele napurigá tase majámala alué ralámuli, Onorúgameka najkile 'nalina napurigá alué ralámuli majámala cha nokogá.

### **31. Onorúgame 'ya bilé nulalí churigá oliame ka bilé ralámuli chigosa 'lige churigá nochárilime ka ralámuli ralirúgame**

*(basado en Éxodo 20:21–23:33)*

Alué Moisésika uchéchigo siné simile alé re'pá rabó alé Sinaí anilichi, alé napu asale Onorúgame bemolírale. Napu'lige Moisesi alé sebase, Onorúgame yati ra'íchale Moisesi 'yuga regá:

—Ruyewa suwábaga alué ralámuli israelita napu ruimela ne jipe jena. Ruyewa 'we 'la machigá mochigo alué ralámuli 'yuga ra'íchaligo ne jena rabó asagá nolírale. Tase e'kali tániwa 'lige aminami tase iwérali tániwa alué mono 'órote 'lige plátate newárigame, tase newiwa bilé yawiyame iwérali tánaga.

'Napu'lige iwérali tánilisiká ne'chí, a'liko newámala 'emi wejsogate o rejtete kómá 'la suériga napu nímala amoba ajchagá e'kósilime alué ajágame sa'pala ne'chí 'yamia. Tase i'tégame nímala teka 'mólime.

Onorúgame ruyele 'we 'la ma'chígame churigá nochárimili nílga bilé ralámuli nóchame ralirúgame, alué napu tabilé najtétiga nochárilime nile, 'lige churigá gatémili nílga bilé ra'íchali napu'lige bilé rió tábiri najsabusa chebilé rió nila o bilé ralámuli 'yuga se'winá 'sisa ma.

Regá anile Onorúgame:

—'Emi ralisá bilé ralámuli israelita alemi 'emi ejperélachi a'mulipi ajtúgame nochárimia tabilé najtétiga, pe usani bamí nochárimala 'emi,



'lige 'ma a'rémili júkuru 'emi napurigá ku bejtélachi simela. 'Lige 'emi bilé mukí 'yasa alué rió ralirúgame alé napu ajtí nocha, napu'lige kumi simiá alué rió, tabilé o'tomeli ju alué mukí nibilé 'kúchilatiri, abajá a'resa simeli ju.

'Alué rió tabilé najtétiga nochárilime 'we najkisáká alué mukí napu 'yáaliru 'lige 'kúchila, 'lige alué wa'lula nóchili nígame 'yúriga abiena 'we galésachigó, 'lige alé rejpinilisa alué rió tabilé najtétiga nochárilime, 'la asimeli ju alué rió alé nocha senibí bamí. A'liko alué wa'lula alué rió nóchame najkala ewarámili ju, a'liko alué rió alé asimela nocha senibí.

'Bilé rió mukí ralisá nochárimia tabilé najtétiga, 'lige alué mukí 'yuga gojchisá napurigá bo'né upila, 'liko napurigá bo'né upila alarigá nesérimili ju, 'ma tabilé a'wágame nochárimala. 'Lige tabilé chérelamala rekó uché bilé mukí rewae, pe iligá 'la 'yámili ju go'ame 'lige o'páchatiri alué bajchá rewágame.

'Lige alué rió bilé mukí ralirúgame nóchame tabilé najtétiga nochárilime 'yasa alué bo'né inolá, alueka 'la napurigá mo'lila neraga etémili nímala, tase pe napurigá apiépiri mukí ralirúgame. 'Lige aminami tabilé lisensia nímala napurigá me'liboa bilé rió ralirúgame. Alué rió nóchili nígame resí olasa alué rió nóchame tabilé meka, cho'nagá busila najsibusa, bilé ramalá gajponasa ma, a'liko alué wa'lula pe a'rémili júkuru alué rió tabilé meka nóchame napurigá 'minami simela nochamia.

'Bilé rió me'lisá uché bilé rió ayóniga, alué rioka me'liboli nímala, alué alé bilena riógachi nulame nulámala me'línaliga rekó 'we taga chujkíriga anichi e'kali alé napu ajágame 'yárimé nímala ne'chí. Bilé rió me'lisá uché bilé rió tabilé ayóniga, 'liko alué me'ágame miná uché bilena waná ajchilime nímala, alaregá nulámala alué alé riógachi nulame napurigá ta'wesi che olámala alué uché jaré napu ju ayónime.<sup>a</sup>

'Abiena me'liboli ju alué ralámuli napu 'we resí olá bo'né o'nola, abiena pe ne'ochasa ma. 'Lige bilé rió, ralámuli nasoka ajchame napurigá enomí 'yásiga ku su'panámala, alueka pe yati cha'pisá me'liboli júchigó, alué nulame nulámala me'línaliga.

'Lige bilé rió chigosa alué bilé roló, me'agá go'sá, abiena ralinesa 'ma 'minami, 'liko ku gu'línimili ju maligi roló bilé chigosa. 'Lige bilé bo'á chigosa naó bo'á gu'linámala.

'Bilé rió akasí chigosa 'lige bijí ujchagá asisá alé bejtélachi 'lige alé rewisá bujkégame, 'liko pe uché bilé akasí 'yúriga nejímala. 'Lige

---

<sup>a</sup> Aleka mochiálime nile suwábaga alué ralámuli napu tabilé ayóniga me'ale chebilé.



bilé bo'á chigosa 'lige bijí ujchagá asisá alé bejtélachi, alé rewisá bujkégame, 'liko pe uché bilé bo'á 'yúriga nejímala.

'Bilé rió bajchá 'ma 'wisa alué ri'ligó bo'né gawílachi 'lige e'kosa alé bo'né gawílachi napu 'ma 'wile, 'lige alué na'í sebasa uché bilena echégichi uché bilé rió nila, 'lige rajisá we'lé echerúgame, alué rió e'kókame najtétimili ju bo'né 'wígame go'ámete, napugiti alué rió chojkila nímime e'koka alemi —anile Onorúgame.

Abiena regá anile Onorúgame:

—Bilé rió resí olasa alué uché bilé rió, alueka najtétimili júkuru. Bilé rió me'lisá uché bilé rió, alueka yati me'liboli nímalachigó. Bilé rió 'we jechasa uché bilé rió, alué rioka a'chigóriga jechálime nímalachigó.

Onorúgameka ye rejcholi 'yale:

—'We 'la sébali niraga nokísiwa o'maka a'nigupi tase na'áwaka.

'Lige ye ra'íchali 'yálechigó Onorúgame alué Moisesi churigá nirálime ka Onorúgame:

—Pe ne'chicho 'we a'lá nirámili ju 'emi. Pe ne'chicho tánimili ju iwérali. Alué ralámuli israelita napu ajágame me'lime ju pe e'karúgame tábiri newárigame iwérali tániga, alarigá 'sime ka se'winá 'sime nímala. Me'liboli júchigó alué ralámuli israelita napu sukurúgame ju.

'Suwábaga ralámuli resíbimili ju alué rawé resíbilichi, 'lige tabilé asarámili ju alé wasachi napu resíboka bo'í wasá a'lige bamí. Baisá newámili ju yawiyame bilé bamí, alué napu suwábaga ralámuli ne'chí tániga nokame ju iwérali.

'We a'lá semáriga galegá etémili ju 'emi alué ralámuli mejkaka sígame tabilé israelita, 'emi abiena pe sígame níligamechigó alé Ejipto mochiga, 'lige 'we resí oláliru 'emi alé.

'Tase rasígame goblálowa enomí tanesa bilé rió israelita tabilé enomígame. Tase resí olawa alué bilé mukí gunámakame, 'lige alué bilé ba'lagéchili.

'Tase gawéliwa ne'chí, aminami tase gawéliwa alué napu ju wa'lula alé napu 'emi mochí ejperegá. Tase go'poa 'emi alué ajágame sa'pala napu rewá 'emi mukigá bo'ígágame alé jami. 'Lige alué ralámuli 'we nígame 'lige alué 'we resítiri pe abisibi 'we a'lá neraga etewa suwábaga.

'Lige Onorúgame anile:

—Bilé ne 'yuga nóchame santo ánjeli julámala ne 'pa rewagáchika napurigá 'emi repúmala, abiena napurigá o'tomela alé napu bo'í gawí Kanani rewégame, alué gawí napu ne 'yámoríe 'emi 'ya bajchá rawé napu'lige 'emi bijí alé Ejipto mochígichi. 'Emi 'la sébili olásaká

napurigá nulá ne a'liko 'la semáriga nejkúramala ne napurigá 'la neyúramala 'emi nakoga alé Kanani anilichi mochígame sayega. Pe kilimi buyánamala ne alué 'emi saíla ralámuli, 'we 'la semáriga gu'íromolá ne 'emi alué ralámuli 'emi saíla me'liachi, 'lige suwábaga alué gawí Kanani 'emi nila nímala.

'Alué ralámuli regá anichi: “Napuíka nochawa jípesíko ramué 'emi 'yuga”, 'lige 'émika tase 'yuga nochawa. Aminami tase iwérali tániwa mono napu nígame ju alué ralámuli. Alueka tabilé Onorúgame ju. Pe ne'chicho 'la iwérili tániwa. 'Ma gajunawa alé napu mono tánime ju iwérili alué ralámuli Kanani ejperégame.”<sup>a</sup> Suwábaga alué ralámuli 'ma me'liboa pe mono oyérame tase 'la ne'chí. Pe arigá a'résika alué ralámuli, a'liko ra'íchali 'yégili ruyémala 'emi, 'lige alué neyúrasaká a'liko 'emi pe alué mono oyérame nímala tase ne'chí.

Ye rejcholi 'yale Onorúgame alué Moisesi alé Sinaí anilichi re'pá rabó.

## **32. Moisesi elá werógile alué we'ká ralámuli israelita alé amóbami**

*(basado en Éxodo 24)*

'Lige Moisésika ku re'kínasa yati ruyeale alué ralámuli israelita napurigá anele Onorúgame alé rabó Sinaí anilichi. 'Lige suwábaga alué ralámuli 'la nirale, o'maka 'la nejele, 'la e'wámoríle alué nulalí rejcholi Onorúgame nila, 'lige Moisésika osale suwábaga napu anéleru Onorúgamete.

'Lige uché melénala, Moisesi 'we 'la suériga newale alué napu amoba ajchigá e'kósiwili nile ajágame sa'pala Onorúgame 'yamia alé rabó re'lege. 'Lige nulele suwábaga ejtemali napurigá me'limela jaré o'toló, 'lige napurigá alué o'toló sa'pala 'yámala Onorúgame. 'Lige alué ejtemálika yati 'la sébali olale. 'Lige nasípasi alué roló elalá werole alé amoba napu a'bé jaga iwérili tánimili nile Onorúgame. 'Lige alué elá rasírigame ka e'wele bejtólihi ro'ale.

'Lige pe nujubapi leérale alué osilí e'wele ra'íchaga napu osálige rapakónala, alué ra'íchalika ruwime nile 'la e'wamio alué ralámuli israelita napu nulale Onorúgame, 'la oyériga mochigo alué ralámuli Onorúgame.

'Lige alué ralámuli uchéchigo anile 'la ikigá mochiga, 'lige 'la sébili olamio alué suwábaga ralámuli.

---

<sup>a</sup> Alué ralámuli Kanani ejperégame nígame nile napu kógime nile ajágame iwérali tániga alué mono a'boi nila napu yolí ra'íchagaká “altar” aniname ju, 'lige alué israelita ralámuli nígame nílechigó napu Onorúgame 'yame nile ajágame abiena napu yolí ra'íchagaká “altar” aniname júchigó.

'Lige Moisésika bachímale alué elá e'wele bejtólichí manígame alué ralámuli mochígichí amóbami, 'lige anele:

—Ye elaka ruwime júkuru 'emi ralámuli 'ma gatéliga Onorúgame 'yuga, 'la oyérimio Onorúgame.

'Lige pe nujubapi Moisesi o'tole alué bo'né ba'chila Aroni anilime, 'lige alué Aroni 'kúchila napu nile Narabi 'lige Abiú, abiena gicháosa makué rió e'wélela, o'tole alé rabó re'leri. Onorúgame nulele alué Moisesi napurigá aleri o'tomela, 'lige abiena ruyele napurigá tabilé elímala napurigá simámala aleri chejaré ralámuli alé rabori.

'Lige Onorúgame ma'chiná ilíbale alé pe'wera, 'lige pe yati ku tané ikile, 'lige 'oni ejtebisa alué ralámuli, o'maka go'ale pe'tá sa'pá napu Onorúgame 'yárigame nile.

'Lige Onorúgame nulele alué Moisesi napurigá pe bi'neli simela alé re'pá rabó, 'lige alé 'yámoríle alué oká rejté ijchibérame napu osirúgame nile alué makué nulalí rejcholi. Moisésika simile alé abé re'paberi rabó, 'lige Onorúgameka ra'íchale alé re'pá nolíraleka, 'lige Moisésika bokuíle alé rabó nolite, 'lige alé asale Moisesi naosa makué rawé.

Moisésika a'rele alué Aroni 'lige chebilé rió 'yúriga napu Ur anilime nile ralámuli israelita repútiga.

### **33. Onorúgame nulele Moisesi napurigá alué ralámuli israelita nulémala newíniliga alué bilé re'obá wi'chí o'póligame**

*(basado en Éxodo 25:1–31:11; Levítico 24:1-9)*

Napu'lige Moisesi alé rabó Sinaí ajtígichí, Onorúgameka nulele napurigá alué Moisesi nulémala alué ralámuli israelita newániliga Onorúgame galila re'obá wi'chí o'póligame. Regá anele:

—Nulewa ralámuli israelita napabúniliga suwábaga tábiri newalime alué ne nila galí re'obá wi'chí o'póligame. 'La alarigá newawa napurigá nulámala ne newániliga.

'Lige alé ra'pachí bilé liá na malige metro ra'lágame nímala, 'lige malígesa makué metro nímala we'lí, 'lige 'yógame nímala napu ma'chínime ju rayénili.

'Lige noligá alé ra'pichí suweke uchúkame nímala chiní rojsákame 'we wajtákame, lino anilime chiní. 'Lige alué o'tona napu chega uchúmala alué chiní 'yétigame lino anilime, alué o'tónaka pe amoba jawárigame nímala napurigá ta nóchili nímala o'polia uché bilena o'towá.

'Alué re'obá wi'chí o'póligame malige metro ra'lágame nímala, 'lige makué malige metro we'límana. 'Lige noligá jággame nímala we'ká

marko napuyeri alué marko galí 'yógala maligi metro i'weli o'wétiri. 'Lige a'pili alué marko techónigame nímala chijtochi, alué techónalaka plata newárigame nímala, 'lige ta'mé 'we a'bé chega jágame nímala alué marko.

'Lige kuchí go'lé ro'érigame nímala noligá napu uchú jiero ijchirúligamechi pachatu napurigá 'la a'wagá jámala alué marko.

'Alé re'obachi amoba naó tábiri o'póligame nímala alué re'obá. Alué chiní we'lí newárigame lino rewégame 'we najteme, bajchá chujkumela alé pachárale. Alueka bawégame nímala oká kerubini. We'ká e'karúriga yogárigame 'ilo suka bawéririgame nímala. Abé amóbaká ujchewa alué gemá wa'lú newárigame chibá bo'álate. Abé amóbaká ujchewa bo'á wi'chila sejtákame yogárigame we'ká napasuka we'lí newasa. Abé amóbaká ujchewa ajágame ba'wichí oyame wi'chila waketa newárigame napasuka we'lí. Alarigá naó tábiri o'póligame nímala alué re'obá. Alué chiní 'lino rewégame 'lige alué gemá chibá bo'álate newárigame, alué oká wi'chí si rasiga uchúmala 'lige márkochi re'lege chojkirá bulérigame nímala.

'Alé pachaka okaná rojanárigame nímala bilé wa'lú chinite. Alué chinika pe aba alué chiní nímala napuyeri alué re'pá pachari amoba, alué chiní 'we najteme lino rewégame 'we semati.

'Lige alé abé pachámana ka nímala napu ne Onorúgame re'kínamala napu tase pe apiépiri ralámuli mo'ime nímala. 'Lige alé rekawa alué gajoni rabilétate newárigame, 'lige alé bochígimi amoba 'oro ujchérigame nímala alué gajoni. 'Lige alé pachágana mo'awa alué rejté ijchibérigame napu nímala alué makué ra'íchali nulalí 'we najteme uchúkame. Alué gajoni o'pólala 'órote newárigame nímala, 'lige oká kerubini jawawa a'nagupi rawega ma'sala chériga, alué kerubínika 'órote newárigame nímala. 'Lige alé gajónichi amoba iligá ra'ichámala ne alué ralámuli israelita 'yuga, alé 'we a'lá ma'chígame ruyémala ne chonokimeli ka alué ralámuli.

'Lige pe alé pachámana ka, tase abé pachámana aleka bakiá tábiri jawámala 'emi bilé mesa baní mochiála, alué mésaka rabilétate newárigame nímala 'lige bochígimi amoba 'órote ujchérigame nímala 'ma ronola 'yúriga. 'Lige 'órote newawa bilé alué rajalí jawálime gichao atawégame. 'Lige newámala 'emi bilé gajoni ajkaná chujkúgame naó chijtógame 'oro ujchérigame bochígami amoba, 'lige alé amoba naogana chijtochi gujsí ujchubégame jágame nímala, 'lige alé gajónichi amoba ajchagá e'kósilime nímala o'kuí.

'Lige usani baní mochiawa okaná súliga alé mésachi a'nigú suweti res'bulichi rawé. 'Lige alué baní wanápurigame nímala ne'chí 'yálime. Alué baleka o'kuí molémala alé amóbami napu mochí alué makué

oká baní alé mésachi mochiárigame senibí rawé resíbulichi. 'Lige alué baleka go'mela alué baní melénala rawé, nobi tabiléchigo 'wesi lisensia nígame nímala go uché jaré ralámulika napurigá alué baní go'mela.

'Alué balé 'we 'la repúmala napurigá tabilé cho'imela alué gichao rajalí, rajabi jámala rawé 'lige rukomi.

'Alé ma'chí ra'pichí oká tábiri jawámala 'emi. Ujchámala 'emi bilé gajoni ajkaná chujkúgame naogana chijtochi ujchubégame gujsí jágame. Alué gajónika rabilétate newárigame nímala, 'lige bronse anilime ujchérigame bochígimi amoba, napu ne'chí 'yálime nímala ajágame sa'pala. 'Lige brónsete newámalachigó 'emi bilé ba'wí ro'ala napuyeri bejtoli, 'lige elámala 'émichigó alué ba'wí ro'ala alé ra'pichí, alué ba'wí napu nímala pee suériga panígilime pe'tá sa'nabáchaga sekala.

'Suwábaga alué tábiri 'la suwériga newárigame nímala 'la yati su'panáliame napurigá tabilé nóchili nímala su'panalia uché bilena o'towá. Abiena jaré tábiri jiero ijchirúligame uchúkame nímala napurigá 'la alé bajchawa alué u'tá go'lé majtórilime chebilena o'toa.

'Lige alué uché jaré tábiri napu ekí rokárélamala alé pachá re'obachi wi'chí o'póligame, alué 'ma newáwachigó napu ju wa'lú baso mésachi elilime 'lige jaré bejtoli, 'lige 'órote newárigame nímala alueka. 'Lige kuchí pálatiri newawa alé ra'pichí unilime, 'lige we'lí guchala sujtégame newawa, abiena newawa bilé gajoni brónsete newárigame napurigá e'kósiwa alué sa'pá alé gajónichi napu ilimela alé ra'pichí —anele.

'Lige pe nujubapi Onorúgame 'we a'lá ruyele alué Moisesi churigá na'lowámili ko alué o'kuí molélime e'karúgame tábiri 'yúriga 'we semá júkame napu unéwili nile alé pachá wi'chí o'póligame re'obachi Onorúgame galila. Tabilé 'wesi lisensia nígame nimio napurigá na'lowámala a'chigóriga alué o'kuí e'karúgame tábiri 'yúriga pe a'boi unemia.

'Lige anélechigó Onorúgame alué Moisesi, alué Aroni nimio alué wa'lula balé, 'lige 'kúchila 'lige alué Aroni rijimala 'we a'kinana o'chérigame abiena balé nímiochigó, alé wi'chí o'póligame re'obachi Onorúgame galílachi nóchame. 'Lige abiena ruyélechigó alieti unemio alué balé alé pachá re'obachi. Anele 'la alué o'pacha napu alué balé o'páchiga nóchame nímili nile alé pachá wi'chí o'póligame re'obachi, alué o'páchaka 'we semátiri chinite newárigame nimio alué chiní lino anilime.

'Lige alué Aroni, napu'lige wa'lula balé ka, alueka se'winati go'yachi uneme nimio, tase napuyeri uché jaré, 'lige bilé o'pacha we'lí

siyókame ronólachi si chujkúgame, 'lige bilé chaleko tabilé sekégame, 'lige bilé rejté chijpérame ajtígame bilena majtogálachi 'lige chebilé rejté ajtígame chebilena majtogálachi, 'lige alé a'pílipi rejtechi uchúkame nimio rewalá alué makué okaná chojkégame ralámuli israelita. Ujsani rewá uchúkame a'pílipi rejtechi, 'lige sulachí bilé u'tá chiní ujchágame nimio alé mochíggame makué oká rejté 'we najteme 'we semátiri. Alué a'pílipi rejté bilena chojkégame ralámuli israelita ruwime.

'Lige Onorúgame nulélechigó Moisesi napurigá newámala bilé ba'wí 'we semá júkame gulúgame, napu unéwili nile alé pachá wi'chí o'póligame re'obachi Onorúgame galílachi napu'lige alué balé chojkía nocha alé. 'Lige ruyele tabilé 'wesi lisensia nígame nimio uché bilé rió napurigá newámala alué alieri ba'wí semá júkame pe bo'né unemia. Onorúgame 'we a'lá ruyele alué Moisesi napurigá me'limela ajágame Onorúgame 'yamia napu'lige alué Aroni 'lige alué 'kúchila si pe kulí chojkía nocha.

Onorúgame abiena 'we a'lá ruyele Moisesi oká rió mochigo 'we 'la jebénigame e'karúgame newagá alué we'ká e'karúgame alé pachá re'obachi unilime. Bilé rió Besaleli anilime 'lige alueka wa'lula nulame nimio we'ká e'karúgame newalichi, 'lige uché bilé rió Aoliabi anilime, alueka pe nejkúrome nimio.

### **34. Alué israelita ralámuli 'ma pe bilé besero newale 'órote iwérali tánimia**

*(basado en Éxodo 31:18–34:35)*

'Lige alué israelita ralámuli alé a'bé re'lege Sinaí anilichi, najsínale buigá mochiga. 'We najsina mochile buigá, 'ma tabilé ku re'kínara mayele alué Moisesi, 'lige alué ralámuli nulele alué Aroni napurigá newámala jaré tábiri iwérali tánilime napurigá nejkúramala sebálichi alé Kanani anilichi. 'Lige Arónika tánale suwábaga umugí alué we'lá 'órote newárigame. Alué umugí yati nejile suwábaga we'lá 'lige Arónika a'yébase alué we'lá 'oro, 'lige a'yébase newale u'tá besero, alésíko alué besero iwérali tánile 'we 'la neraga peka 'la Onorúgame kachi. 'Lige alué Arónika ruyele alué ralámuli pe 'yégiga, alué besero gite 'la buyáligo alué ralámuli israelita alé Ejipto anilichi mochiga. 'Lige nulele napurigá uché melénala wa'lú yawiyame newímala alué besero napu 'we 'la niraga etele, napu iwérali tánile. Alarigá olale, wa'lú yawiyame newile, 'lige me'ale jaré ajágame alué 'órote newárigame besero kógilime.

Onorúgameka etele alarigá nokachi alué ralámuli israelita, 'lige Onorúgame yati nulele alué Moisesi napurigá yati ku re'kínamala, 'ma se'winá noká mochíligame alué ralámuli israelita, 'ma a'rea alué nulalí rejcholi Onorúgame nejílala. Onorúgameka 'we ayole alué ralámuli 'yuga, 'lige anele alué Moisesi 'ma suwábaga me'limeo alué ralámuli israelita. Ruyele alésíko pe alué Moisesi 'lige 'kúchilacho si ejtebimio ajagá, 'lige alué 'kúchila gite we'ká gainamio uchéchigo alué israelita ralámuli we'ká bamí a'kinana.

'Lige Moisésika anele:

—Tase me'liboa, pe a'rewa.

Ruyele napurigá anílige Onorúgame 'we 'ya chojkiná rawé, we'ká o'chéririmio alué Abraámi, 'lige alué Isaki 'lige alué Akobo rijimala napu nímili nile rijimala 'we a'kinana o'chérigame (descendiente). 'Lige abiena ruyélechigó me'lisáká alué ralámuli 'liko alué ralámuli ejipsio animeo Onorúgame alekeri giti buyániligo alé Ejipto resí olamia alué ralámuli israelita. 'Lige Onorúgameka na'temale alanichi Moisesi, 'lige tabilé che olale alué ralámuli israelita.

'Lige Moisésika re'kínale alé rabókana alué oká rejté o'ká alué rejté ijchibérigame napu uchule Onorúgame osilila alué nulalí rejcholi Onorúgame nila. Napu'lige 'ma re'kínasa alé rabó, etele alué besero 'órote newárigame, etele alué israelita ralámuli, yawea uchúkichi alué besero 'órote newárigame iwérali tániga, 'liko Moisesi 'we ayole alué ralámuli 'yuga. 'Lige 'ma wijchí 'lule alué okánika rejté ijchibérigame napu o'ká enale, 'lige a'tabé mojale alué rejté. 'Lige cha'pile alué besero, 'ma gajsínalechigó wijchí paka, 'lige 'we a'wágame ne'óchale alué Aroni. Alué Arónika yati nemile regá anigá:

—Neka tase chojkila káwé, neka alarigá oláke'é napugiti alué ralámuli alarigá nulame, alekeri alué we'ká umugí tani ne we'lá, 'lige alué we'lá na'ichí 'lu ne, 'lige alé bo'né gayena alué besero —alarigá anile pe 'yégiga.

Moisésika etesa alué we'ká ralámuli tabilé e'wao alué Onorúgame nulalila rejcholi, 'liko anele:

—Suwábaga 'emi ralámuli napu ekí oyérinilime Onorúgame, jeka napu ne ilí jábawa waná, alarigá 'la machimé ne chieri 'la bijchiá 'la Onorúgame oyérame ka.

'Lige alué we'ká ralámuli israelita napu nile Lebí rijimala, alué Moisesi 'yuga jábale. Alésíko alué ralámuli Lebí rijimala yati me'ale alué 'ma tabilé oyérinilime Onorúgame napu mochile alemi bejtébagá, amulí bakiá mili ralámuli me'líliru alemi.

'Lige pe abé nujubapi Moisésika Onorúgame 'yuga ra'íchale, 'lige anele napurigá Onorúgame ku 'la e'kámala alué ralámuli israelita



napu tabilé me'líliru. 'Lige Onorúgame 'la e'kale, pe iligá 'ma tabilé 'yuga enámoríle alemi boichimi. 'Lige Moisésika anele Onorúgame napurigá tabilé a'rémala alué ralámuli. 'Liko Onorúgameka 'la 'yuga enámoríle kúchigo.

'Lige Onorúgameka nulele alué Moisesi napurigá newámala uchéchigo oká rejte ijchibérigame, 'lige napurigá simela uchéchigo alé re'pá rabó alé Sinaí anilichi, 'lige alé rabó Onorúgame uchéchigo osiméríle aleké oká rejtechi alué makué nulalí rejcholi. Napu'lige Moisesi moinasa alé re'pá rabó alé Sinaí anilichi, Onorúgameka nulele alué Moisesi napurigá alué ralámuli israelita tase oyéramala alué Kanani ejperégame, 'lige napurigá tase iwérali tánimala alué e'karúgame tábiri alué napu tánime nile iwérali alué Kanani mochígame.

Alué Moisesi uchéchigo siné oká liá rawé asale alé re'pá rabó Sinaí, 'lige osale alué makué nulalí rejcholi Onorúgame nila. 'Lige 'ma sébali olasa, ku re'kínasa alé raboka, bochígimi alué banalá, 'lige gowala, 'lige ajkabó, 'we rapame gayénale Onorúgame 'yuga ra'ichasa, 'lige alué bo'neka tabilé machile rapame ko. Napu'lige uché jaré ralámuli etesa alué Moisesi 'we rapame, 'we majale 'lige tabilé nawile a'bemi. Arigá a'bemi jábale alué ralámuli, 'lige Moisésika ruyele suwábaga napu Onorúgame nulale 'pa rabó. A'líko Moisesi bilé chiní rojsákame mo'kole napurigá tabilé majámala ralámuli, 'lige senibí napu'lige Onorúgame 'yuga ra'ichamia bujame nile alué chiní, 'lige kúchigo mo'kome nile.

### **35. Jena ruwimela alué israelita ralámuli newamio alué re'obá wi'chí o'póligame Onorúgame galila tabernákulo anilime yolí ra'íchaga**

*(basado en Éxodo 35–40)*

Moisesi napabule suwábaga alué ralámuli israelita, 'lige ruyele churigá najkió Onorúgame alué re'obá newalime. 'Lige tánale alué rabileta 'lige alué chiní lino anilime alué re'obá newalime. Abiena tánale gemá, 'lige alué ajágame ba'wichí oyame wi'chila, 'lige bo'á wi'chila, 'lige 'oro 'lige plata, 'lige suwábaga tábiri alué re'obá newalime. Jaré ralámuli jebénigame tábiri newagá abiena nulele napurigá nejkúramala newá alué tábiri alé pachá re'obachi unelime. 'Lige nulele alué ralámuli napu nile jebénigame galí newagá napurigá nejkúromala nejkúrínilisaká. Abiena ruyélechigó Besaleli 'lige Aoliabi, alué oká rió nimio 'we 'la jebénigame alué re'obá wi'chí o'póligame



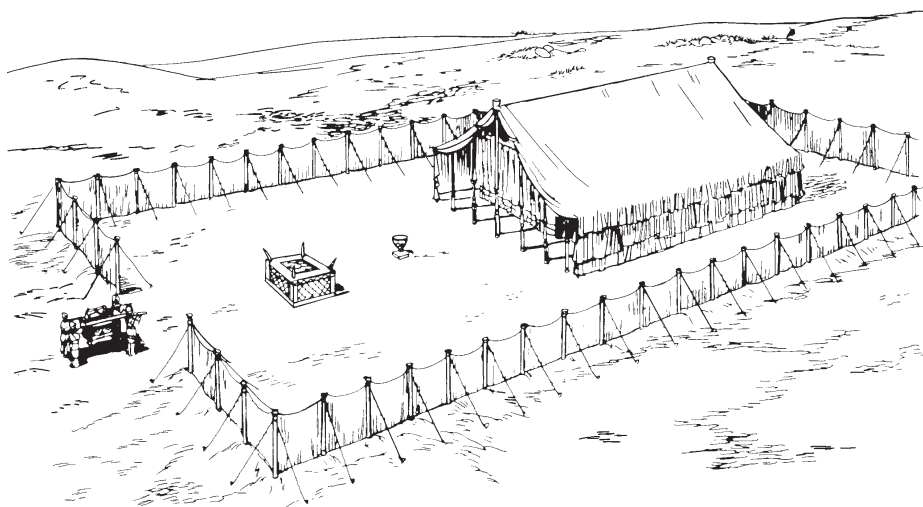
newagá napu nímala Onorúgame galila, 'lige abiena alué e'karúgame tábiri newagá.

Suwábaga ralámuli 'we yati oyérale alué wi'chí o'póligame re'obá newalichi, yati chojkile a'pá suwábaga napu Moisesi tánale, 'ma rasírale, aregá Moisesi anele alué ralámuli napurigá 'ma tabilé aminabi a'pámala, 'ma 'la sébali kóríle.

Alué ralámuli 'la alarigá newale alué re'obá Onorúgame galila napurigá nuléligé Onorúgame alué Moisesi alé Sinaí anilichi re'pá rabó iligá. Newale alué marko rabilétate newárigame napuyeri galí yógala, abiena alué wa'lú chiní napu chujkumeli nile alé nasipa re'obachi okaná rojánaga galí pachá nasipa re'obachi, newale tábiri napu unélime nímili nile alé pachá, abiena newale alué ba'wí wi'ime 'we semá júkame, 'lige na'lóle alué o'kuí e'karúgame tábiri 'yúriga 'we semá júkame alé pachá chiní re'obachi molélime. Abiena napabúlechigó enomí plata 'lige a'yébale 'lige newale alué marko rabileta techónala, alué marko napuyeri galí 'yógala. Abiena newálechigó alué balé o'páchala.

Alésíko alué Moisésika simile e'nemia machináliga pala cho 'ma sébili nerugo napu nuláligé newániliga Onorúgame tábiri alé chiní re'obachi unilime, 'lige suwábaga napu nuláligé napabúniliga. 'Ma suwábaga nerule.

A'líko Onorúgameka nulele alué Moisesi napurigá chojkiámala newá alué chiní re'obá bo'né Onorúgame galila, 'lige anele napurigá alué ba'wí 'we semá júkame bachímamala alé pachá chiní re'obachi napu'lige 'ma suwénisa napurigá machimela ralámuli pe Onorúgamecho nila ko alué chiní re'obá. 'Lige nulele napurigá bilé



yawiyame o'inámala napurigá chojkiámala alué balé nocha. Alarigá olale Moisesi.

Napu'lige alué ralámuli chojkichi re'obá newá alé Sinaí 'ma bilé bamí nile Ejíptoka buyasa alué ralámuli israelita.

Napu'lige alué ralámuli 'ma gayénisa alué re'obá, alué nolika napu ename nile bajchabemi alué israelita ralámuli 'yénigichi, alueka alé re'kínale napu ilile alué re'obá, 'lige 'ma bochígimi na'pólale alué re'obá 'ma alué i'rá 'yúriga, alué nolí napu'lige 'ma bochígimi na'polia alué re'obá ruwime nile napurigá machiboa Onorúgame 'la alé re'kínigo. A'lígesí akinana alué nolí o'tome nile alué ralámuli israelita. Napu'lige Onorúgame najkichi napurigá uchéchigo simámala alué ralámuli bowesia, re'pá o'weti o'wime nile, 'lige bajchabemi ename nile.

---

## Levítico

Alué libro napu ju Onorúgame ra'ichálila, napu ju yolí ra'íchaga Biblia, we'ká libro uchúkame ju, napu ju Génesi, Éksoro, Lebítiko, Número, Reuteronomio, 'lige uché jaré we'ká libro. Ye libro napu chojkiámala mué leeria Lebítiko anilime ju, 'lige Moisesi osale 'we 'ya, 'ma bakiá mili bamí rasígame ju jípesí. 'Lige ye líbroka ruyame ju alué balé nokame níligo chiliwea alé re'obachi ra'pichí re'obá wi'chí o'póligame alué suwábaga tábiri chiliwélime napu a'pame nile alué ralámuli israelita. Yolí ra'íchaga “tabernákulo” anilime nile alué re'obá wi'chite o'póligame. Alué re'obá wi'chite o'póligame newáliru napu'lige bijí alemi jami e'yénachi alué israelita ralámuli. 'Lige aminami ruyame ju napu Onorúgame nulale churigá e'wálime najkíligo alué ralámuli israelita.

Ye napu jena chujkú osiruga ra'íchame ju pe u'kabi ra'íchalite napurigá ra'íchame ju alué Lebítiko anilime libro. Napurigá 'la suwériga machiboa churigá ka Lebítiko anilime libro, leériwa bilena Bíbliachi. Napurigá 'la inámapua ye libro Lebítiko rewégame, 'we 'la leériwa alué libro Hebreo rewégame napu chujkú alé Nuevo Testaméntochi.

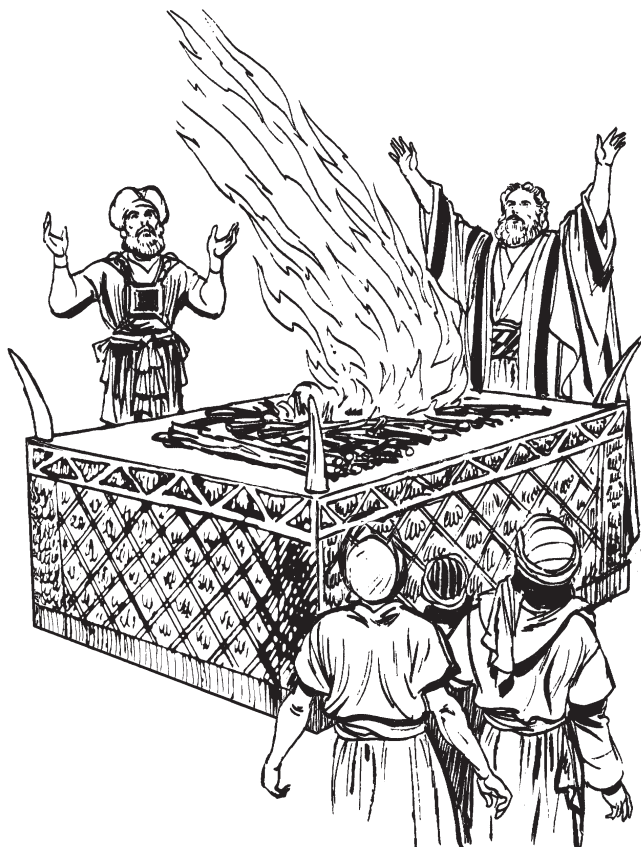
**36. Onorúgame ruyele alué Moisesi alieti go'ame  
kógimili ka alué ralámuli israelita Onorúgame**

*(basado en Levítico 1-7; 17; Números 5; 15:1-31; 28:1-15)*

**Chiliwélime suwábaga e'kósiga napu ruwime nile 'we 'la  
sébali olame nimio alué chiliweme napu nulá Onorúgame**

Onorúgame ruyele alué Moisesi nerugo malige chojkégame ajágame Onorúgame chiliwémili alué ralámuli israelita. Alué ajágame me'lisá tabé rijpúnaga suwábaga e'kósilimili nile alué ajágame sa'pala. Alué bilena chojkégame nile bilé roló, 'lige uché bilena chojkégame bilé bo'á, 'lige uché bilena chojkégame bilé chibá, 'lige uché bilena chojkégame bilé cho'lopoki, 'lige uché bilena chojkégame bilé baloma.

'Lige alué ajágame 'we a'lá a'ká najkime nile, tase nayume, tase gajpógame, 'we 'la semati 'la sébali ma'ségame.



Alué bilé rió napu a'pá alué roló alé re'obachi ra'pichí alué re'obá wi'chite o'póligame, alué roló bajchá mo'ólachi cha'pigá ilimeli nile pe'wera, 'lige me'limeli nile, me'limeli nile napurigá alawala bi'wewa Onorúgame. 'Lige alué balé ka pachímamili nile alué elá gajónichi bochígimi, alué gajoni 'yérigame napu nile ra'pichí rekárigame napu e'kósiwili nile alué sa'pá,<sup>a</sup> 'lige suwábaga alué ajágame sa'pala e'kósimili nile alé. 'Lige Onorúgameka narémili nile alué ajágame chiliwérigame. Alésíko 'we a'lá semáriga galegá etémili nile Onorúgame alué rió napugiti 'ma ku bi'ígame nímili nílgame alué rió alawala.

### **Chiliwéliame ri'ligó rusí 'lige ri'ligó sakí**

Alué uché bilé chiliwélime Onorúgame chiliwélime nile rusí ri'ligó rusurúgame. (Abiena 'we chiliwele alué senteno napu ju napuyeri ri'ligó.) 'Lige jarena chojkégame chiliwéwili nímili nile ri'ligó rusí newárigame aseite olibo rakala newárigame na'lógame, 'lige uché bilé Onorúgame chiliwéwili nile ri'ligó sakirúgame alué sakí wi'lí na'lowárigame. 'Lige pe'tá alué o'kuí na'loga chiliwéwili nile alué rusí aseite olibo rakala newárigame na'lógame 'lige alué ri'ligó sakirúgame. Alué uché jaré chiliwéwili ka, alueka wajsérigame nímili nile alé bilena pachá 'we 'yérigichi 'we rajtágichi ajchagá, napuyeri alué gayeta alieri nímili nile. Jaré newáwili nile remélachi, 'lige jaré bejtólichí. Alué chiliwélimeka suwábaga oná 'lige aseite olibo rakala newárigame na'loga newáwili nile. 'Lige Onorúgameka nulele alué Moisesi napurigá tase alué kawali na'loga newámala alué chiliwélime alué ralámuli israelita, 'lige tase na'loga alué se'walí ba'wila.<sup>b</sup>

Napu'lige ralámuli a'pasa alué ri'ligó rusí chiliwélime 'lige e'kósimili nile ajchagá alé gajónichi amoba napu e'kósiwili nile sa'pá Onorúgame chiliwea, abiena 'ma suwábaga alué o'kuí molí e'kósimili nile, alué napu chiliwémili nile 'yúriga a'pámili nile alé. 'Ma nujubá alué balé 'la go'meli nile rejpíggame chiliwérigame. 'Lige alué bo'né balé chiliwesa alué ri'ligó rusí, alueka 'ma suwábaga e'kósimili nile, tase a'rigá, tase go'gá.

### **Chiliwéliame nasípasi go'yame ajágame**

Uché bilé chiliwélime, alueka nímili nile sa'pá napu tabilé suwábaga chiliwéwili nile, alué alarigá chiliwélime ka me'liboli nile

<sup>a</sup> Yolí ra'íchaga “altar” aníame ju, nobi tabiléchigo alieri juko napuyeri jipe jena re'obachi nerúgame.

<sup>b</sup> Se'walí ba'wila aniáká melalo aníame kéré. Jaré mayé tabilé ejampra ba'wila nílgame, pe iwasi rakala newárigame nílgame rajkú rakala.

bilé roló. Roló ta i'télasaká, bilé akasí me'liboli nile. Abiena 'la nímili nílechigó bilé bo'á owila me'liá, 'lige ta i'télisaká bilé bo'á owila 'la nímili nile me'liá bilé chibá owila.

Alué ralámuli napu'lige a'pá alé alué ajágame Onorúgame chiliwemia bajchá alé mo'ólachi cha'pisá tániga Onorúgame napurigá mukumela alué ajágame alué rió neraga resiti alawégame kóriká ku 'la a'kubámana einamia, a'lige me'limeli nile. 'Lige alué baleka alué ajágame elalá bachímimili nile alé gajónichi bochígimi napu e'kósiwili nile sa'pá, 'lige ma'chí pámili nile alué chi'kabúnila, abiena alué pe'tá wemalá, abiena suwábaga alué wi'ila, 'lige e'kósimili nile Onorúgame chiliwea alé gajónichi napu e'kósiwili nile alué sa'pá.

Alué ralámuli napu a'págame nile alué ajágame chiliwemia alé re'obachi ra'pichí, re'obá wi'chite o'póligame, alueka kógimili nile alué ajágame gajsila wajtoná ilígame 'lige sulala alué balé. 'Lige alué sa'pá rasírigame ka 'la go'meli nile alué apiépiri ralámuli.

Nerule baikiná chojkégame Onorúgame chiliwélime ajágame napu tabilé suwábaga sa'pala chiliwélime nile. Bilé alué ajágame Onorúgame chiliwélime, Onorúgame cheliera 'yagá chiliwéwili nile. Alué ralámuli napu chiliwémili nile napabúriga a'pámili nile alué ajágame we'kaná chojkégame gayeta 'yúriga, se'wináriga newárigame, abiena alué baní, jaré alué kawali na'loga newárigame baní, 'lige jaré tase alué kawali na'loga newárigame baní. 'Lige alué ajágame sa'pala ka 'ma go'meli nile alué ralámuli pe aba a'lige rawé napu'lige me'lisá.

'Lige uché bilé chiliwélime ka, alueka nile napu'lige bilé rió 'la sébili olá Onorúgame 'yuga, alarigá támili nile alué rió 'la sébali olámoriká. 'Lige alué uché bilé chiliwélime ka pe a'boi 'nátaga a'pámili nile ralámuli alué ajágame alé chiliwélime. 'Lige alué ajágame sa'pala a'lige rawé ta suwisáká, melénala rawé re'wániga suwámili nile. 'Lige apiépiri ralámuli go'nálime alué sa'pá Onorúgame chiliwérigame, 'la bi'íggame alawégame nímili nile.

Onorúgameka 'we 'la ruyele alué Moisesi napurigá tase elímala alué ralámuli israelita napurigá go'mela alué ajágame wi'ila, aminami tase elátiri, alué ajágame elalá. Aminami tase me'limeli nile alué ralámuli pe napunápurí echúromi alué ajágame napu'lige sa'pala go'nálisa. Onorúgameka najkile napurigá o'tóimala alué ajágame alué balé, 'lige napurigá alé re'obachi ra'pichí me'limela alué balé alué ajágame Onorúgame chiliwemia go'nálisaká sa'pá. Napu'lige alué chulugí me'lisáká sa'pala go'mea, alué elalá alé re'obachi ra'pichí bachímimili nile 'lige o'pólime nile we'ete alué elalá.

## Chiliwéliame bo'né resí síkoriká najtétiga

Alué uché bilena chojkégame Onorúgame chiliwémili nile napu chiliwémili nile najtétiga inílasa alué rió tabilé machigá.

Alué bilé balé inílasa, o'tomeli nile bilé roló Onorúgame chiliwemia alé re'obachi ra'pichí, re'obá wi'chite o'póligame, alé a'pasa mo'ólachi cha'pigá ilisá a'lige me'limeli nile alué ajágame Onorúgame chiliwemia. 'Lige alué pe u'tá elá roló elalá o'tomeli nile alé pachá re'obachi re'obá wi'chí o'póligame. Alé napu jágame nile igú chujpégame alué u'tala gajónichi o'kuí molélime chijtogálachi, alé ujchémili nile alué elá, abiena bachímamili nile alué elá alé wijchí i'bemi napu chujkule ojaga alué chiní najteka alué gajoni 'we najteme. Abiena bachímamili nile alué elá rasírigamete alué wa'lú gajónichi ra'pichí ilíggame napu e'kósiwili nile sa'pá.

'Lige alué chi'kabuni alé e'kósiwili nile, abiena alué pe'tá wemá alé e'kósiwili nilechigó, abiena alué aseite olibo rakala newárigamechigó alé napabúriga e'kósiwili nile. 'Lige suwábaga e'kósiwili nile alué sa'pá rasírigame 'miná mejkabé o'togá tase a'bé alé napu bejtébagá mochímili nile alué ralámuli.

Suwábaga alué ralámuli israelita inílasa, 'liko alué ralámuli israelita e'sélikame rió o'tomeli nile alué roló alé re'obachi ra'pichí, re'obá wi'chí o'póligame, 'lige alé a'pasa pe'wera cha'pimeli nile mo'ola alué roló, cha'pisá 'lige me'limeli nile Onorúgame chiliwemia alué roló sa'pala. 'Lige bilé balé chiliwémili nile alué sa'pá Onorúgame, najtétiga iníligoriká alué suwábaga ralámuli israelita, a'chigóriga napurigá nokame nile a'boi 'oni chiliwea ajágame inílasa alué balé.

Bilé rió wa'lula 'we najteme inílasa, alueka bilé chibá owila o'tomeli nile alé re'obachi ra'pichí, re'obá wi'chite o'póligame. Pe iligá pe bilé rió inílacaká, 'liko alué rió chiliwémili nile bilé chibá mukila, bilé bo'á mukila ma. 'Lige alué rió tase bujkélasaká bo'á mukila, aminami tase chibá mukila, 'liko pe oká baloma chiliwémili nile. Alué ralámuli ta bujkélasaká baloma, 'liko oká cho'lopoki chiliwémili nile. Bilé alué baloma chiliwémili nile iníligoriká. Alué uché bilena chiliwéliame ka, alueka nímili nile suwábaga e'kósilime alué ajágame sa'pala napu ruyame nímili nile 'la sébali oyéramia Onorúgame. 'Lige alué bilé rió tase bujkégame nísaká alué ajágame, 'liko o'tomeli nile chiliwemia alué rusí ri'ligó rusurúgame, tase na'loga alué aseite olibo rakala newárigame, aminami tase o'kuí 'yúriga. (Alué rojá olibo wa'lú ju napurigá masana. Rajsáname nile alué olibo rakala 'lige ma'chínáme nile alué aseite.)



Pe nujubapi napu'lige inílasa bilé rió, 'lige yati chiliwémili nile alué ajágame, 'lige Onorúgameka alarigá ku e'kame nile iníligoriká alué rió.

'Lige alué ajágame me'lirúgame napu elalá alé pachá re'obachi wi'chite o'póligame bachímirigame, alué sa'pálaka 'ma suwábaga o'pólime nile. 'Lige tase bachímirigame ka alué ajágame elalá alé pachá re'obachi wi'chite o'póligame, alué sa'pálaka 'la go'meli nile alué balé.

### **Churigá gatélime nile bilé rió napu'lige chibi ikisá alué rió ku najtétame nile**

'Lige uché bilena chiliwélime ka nile bilé ralámuli se'winá sisa tase machigá, tase napurigá nulá Onorúgame, alueka chiliwémili nile bilé bo'á owila se'winá 'síkoriká.

'Lige bilé rió pe 'yégiga Onorúgame oyérame kórisá, 'lige alanigá bujesa alué bilé tábiri uché bilé ralámuli 'liko abiena alué bo'á owila chiliwémili nile Onorúgame iníligoriká bo'nepi.

Abé nujubapi inílasa, o se'winá 'sisa ma alué rió, 'liko alué bo'á owila o'tomeli nile re'obachi ra'pichí, re'obá wi'chite o'póligame chiliwemia Onorúgame iníligoriká, alarigá Onorúgame ku e'kámili



nile alué rió. 'Lige alué baleka alué ajágame elalá bachímamili nile alé gajónichi amoba napu e'kósiwili nile sa'pá alé re'obachi ra'pichí, 'lige e'kósimili nile alué chi'kabúnila, abiena alué pe'tá wemá, 'lige abiena alué wi'í. 'Lige alué baleka 'la go'meli nile alué sa'pá rejpigame. 'Lige alué rió 'yégiga bujégame ku gu'línimili nile alué napu bujele aba a'lige rawé napu'lige a'pá alué go'ame Onorúgame chiliwélime. Regá nile: Maligi chibá bujesa 'liko ku bujkégame ujsani chibá gu'línimili nile, 'lige chibá ta bukégame nísaká alué rió, 'liko enomite najtétimili nile, abiena abé we'ká napu najteme nile alué ajágame. Bilé bo'á bilé sientu najteme nisa, 'liko alué rió napu chigole ku nejímili nile bilé sientu aminá bilé liá enomí.

### Nabí rawé chiliwéliame

'Lige Onorúgameka najkile napurigá 'la sébali olámala alué ralámuli israelita chiliwea alé re'obachi ra'pichí, re'obá wi'chite o'póligame. Senibí rawé me'limeli nile alué oká bo'á o'wila bilé bamígame, suwábaga e'kósilime alué ajágame sa'pala, bilé be'á be'lí, 'lige bilé alí rayénili bokuíchi me'limeli nile alué ralámuli. Abiena alué bajíliame 'uba (u'lisí) ba'wila newárigame pee rekútame<sup>a</sup> 'yúriga chiliwémili nile napabúriga alué ri'ligó alué a'pili bo'á a'tanala 'yúriga. 'Lige alué rawé resíbilichi sawalachi oká bo'á a'tanala o'wila bilé bamígame me'agá Onorúgame chiliwémili nile be'á be'lí, 'lige uché oká alí rayénili bokuíchi. 'Lige senibí uché bilé mechá bajkichi, bilé alué chibá owila me'limeli nile chiliwea Onorúgame iníliga e'yénagoriká alué ralámuli, 'lige oká u'kuchí o'toló 'yúriga, 'lige bilé wa'lú bo'á owila 'yúriga, 'lige gichao bo'á a'tanala u'kuchí bilé bamígame, suwábaga alué a'pili ajágame e'kósimili nile. Alué chiliwélime ruyame nile abé a'lá sébali oyérame nimio Onorúgame alué rió.

### 37. Balé chojkile nocha alué we'ká nóchili napu Onorúgame nulele

*(basado en Levítico 8–9)*

Napu'lige alué rió Moisesi ajtígichi alé bilena rabó Sinaí rewégichi, Onorúgame 'we a'lá ma'chígame ruyele alué Moisesi churigá chojkiámala alué balé alué nóchali nocha. Alekeri alué rió Moisesi napabule suwábaga alué ralámuli israelita alé ma'chí i'rachi 'yólachi ma'chímana o'wemi.<sup>b</sup> 'Lige suwábaga alué ralámuli etériga, Moisesi u'bárule alué Aroni 'lige 'kúchila ejtemali ba'wite e'wélala balé

<sup>a</sup> Yolí ra'íchaga “vino” anilime nile alué bajílime. Tabilé ronérigame nile tase napurigá sugí.

<sup>b</sup> Siné kachi pe alué e'wélalacho napuílegeréko alé ra'pichí.



mochiga. 'Lige 'we semati o'pachátirile alué rió Aroni, 'lige alué 'kúchila ejtemali abiena o'pachátirilechigó, 'we semati o'pacha 'we najteme. 'Ma sébili o'pachátasa 'lige alué rió, Moisésika pachímale alué aseite olibo rakala newárigame 'we semá júkamete alué we'ká tábiri napu unéwili nile alé pachá re'obachi, re'obá wi'chite o'póligame, abiena alué balé napu pe kulí mo'ime nile nochamia abiena pachímale alué aseite olibo rakala newárigamete. Alué aseiteka 'we gawíggame nile.

A'lígeko alué Aroni 'lige alué 'kúchila ejtemali si cha'pile bilé roló mo'ólachi 'lige alué Moisésika me'ale alué roló, alarigá olasa chiliwele Onorúgame napurigá Onorúgame ku 'la bi'wémala alué Aroni alawala 'lige alué 'kúchila. 'Lige e'kósile alué wi'í alé gajónichi amoba ajchagá napu e'kósiwili nile sa'pá, 'lige alué sa'pá rejpigame alé, alueka e'kósile 'miná mejkabé o'togá.

Pe nujubapi alué Moisesi me'ale alué bilé bo'á owila napu suwábaga chiliwéwili nile alué ajággame sa'pala, 'lige uché bilé bo'á owila me'ale napu wanápilige me'limea a'lige rawé alé napuíkichi napu'lige 'ma o'winámilichi nile nocha alué Aroni.

'Lige alué nujubapi me'lirúgame bo'á elalá u'sá ujchele alé wajtoná najkálachi, abiena alé wajtoná sekala wa'lula makúsachi, 'lige alué wajtoná ralá makúsala wa'lula abiena ujchele alué elá. 'Lige pachímale alué elá alé chojkirá napu bo'ile alué gajoni napu e'kósiwili nile alué sa'pá napu ilile alé ra'pichí.

'Lige 'wile bo'á chi'kabúnila, abiena pe'tá wemalá, abiena wi'ila, 'lige alué gajsila wajtoná ilíggame, abiena alué baní napu newárigame nile tase kawali ro'igá. 'Lige alué Moisesi nulele alué Aroni 'lige alué 'kúchila ejtemali si napurigá cha'pigá pami owegá chiliwémala sekate Onorúgame alué chiliwéwili, 'lige alué Arónika 'lige alué 'kúchila ejtemali si alarigá chiliwele, 'lige Moisesi pe nujubapi 'ma suwábaga e'kósile alué chiliwérigame alé ra'pichí. Abiena chiliwele alué bo'á sulala. Nujubapi me'lirúgame bo'á alué Aroni 'lige 'kúchila si wajsele alué sa'pá napu tase e'kósile. 'Lige wajsesa 'ma go'ale alué baní 'yúriga. Alésíko gichao rawé mochile alué Aroni 'lige 'kúchila alé ra'pichí, napurigá nulele Moisesi. Tabilé 'la sébali olásaká alué Aroni 'lige 'kúchila 'liko 'ma suwimeli nile.

'Lige 'ma osá no rawé kachi, Onorúgame chiliwele alé ra'pichí alué Aroni bilé u'tá roló 'lige bilé bo'á, napurigá bi'wewa bo'né alawala Onorúgamete. Abiénachigó chiliwele Onorúgame e'karúgame ajággame tániga napurigá bi'wémala alué we'ká ralámuli alawala.

'Lige alué ralámuli israelita 'la alarigá olale napurigá nulele Onorúgame alué Moisesi. Alekeri Onorúgame alé 'pa nolíraleka pale

alué bilé na'í wa'lú alé gajónichi amoba napu ilile ra'pichí i'rachi pachá napu mochile Onorúgame chiliwérigame tábiri napurigá 'ma suwábaga rajimela najpisó asíbiga alué ta'mé 'la rajágame alué napu mochile alé. Alué alieti etesa alué ralámuli 'lige 'la machile Onorúgame 'we a'lá wa'lú a'walí nígame ko.

### **38. Onorúgame nulele 'we 'la sébali olániliga alué balé**

*(basado en Lebítico 21–22)*

Bilé baleka tabilé simeli nile tomia bilé mukúgame bo'né rijimala, pe o'nólacho tólichika 'la simeli nile, 'lige pe 'kúchilacho tólíchi, 'lige pe ba'chílacho tólíchi, 'lige pe waíla ta'chó gunégame tólíchi napugiti alué baleka 'we najteme nóchali nochámili níligame, pe Onorúgamecho 'yuga nochámili. Nochásaká bilé mukúgame, a'lígeko resiti alawégame rejpmíli nile Onorúgame 'yuga. Alésíko 'ma tabilé cherigá nochámili nile napurigá balé neraga. 'La newímili nile, newínilisaká bilé mukí iwé 'yuga, abiena bilé mukí gunámakame 'yuga.

Alué balé abé wa'lula ajchárigame ka alué uché jarela u'kuchípala balé nuleme, alueka abé najteme nóchali nígame nímili nile, tase napurigá alué u'kuchípala balé, alueka abé 'la sébali olámili nile. 'We rejsulírígame nile Moisésite napurigá tase a'bé e'nenámala alué bo'né o'nola mukusá, aminami tase nejkúromili nile toa alué bo'né rijimala 'lige o'nola. Aminami tase elílime nile Moisésite mukí gunámakame rewachi, pe bilé mukí iwé 'yuga ka 'la newímili nile.

Aminami tase elíwili nile bilé ralámuli balé gayénachi ta'mé a'lá sébili nisa ronola, sekala, busila, najkala.

Onorúgame 'la elile pe alué balé 'la bi'wígame alawégame napurigá go'mela alué go'ame 'lige sa'pá napu a'pámili nile alé alué israelita ralámuli Onorúgame chiliwemia. Ejperélisa ralámuli alé alué balé galílachi, alué abiena 'la go'meli nílechigó alué go'ame.

Aminami Onorúgame 'la ma'chígame ruyele alué balé napurigá tabilé narémala alué ajágame Onorúgame chiliwélime ta'mé a'látiri nísaká, che'tí, nayunti, gajpóginti nisa ma.

### **39. Oká Aroni 'kúchila ejtemali balé tabilé sébali olale Onorúgame nulalila 'lige 'ma suwile**

*(basado en Lebítico 10:1-7)*

Alué oká ejtemali abé e'wélala alué Aroni 'kúchila bilé Narabi rewégame 'lige bilé Abiú, bilé rawé tase 'la sébili olale napu nulale

Onorúgame. Tabilé 'la sébali olale napu'lige molele alué o'kuí Onorúgame chiliwemia alé u'tá gajónichi napu ajchigá moléwili nile alué o'kuí alué wa'lú chiní chujkúgichi i'bemi ilígame alé pachá alué sawí alé ra'pichí aminá abé ma'chí re'obachi.<sup>a</sup>

Onorúgame tabilé galele tase 'la alarigá oláligame napurigá nulálige alué bo'né Onorúgame, 'lige wa'lú na'í pásile 'lige 'ma rajagá suwile alué oká ejtemali alé pachá re'obachi. 'Lige alué Moisésika anile:

—Onorúgameka 'la sébili oliame najkí napurigá bo'né nulá.

'Lige alué Moisesi nulele napurigá bayewa alué Aroni rijimala, napurigá alué ralámuli buinámala alué suwígame 'minami ma'chí mejká alé tabilé riógachi. Alué Aroni 'lige alué chejaré oká aba alué Aroni 'kúchila napu ejtebile, alué Eleasari uché bilé Itamari, alueka tabilé elíliru napurigá a'mibemi simámala alé re'obachi wi'chí o'póligame napurigá nejkúromala repúkichi alué rijimala suwígame, napugiti alué ralámulika pe kulí pachímarigame níligame alué 'we semá júkame aseite Olibo rakala newárigame. Alué aseite napu ruwime nile napurigá nochámala Onorúgame 'yuga alé re'obachi wi'chí o'póligame. Alésíko alué Aroni 'lige alué oká inolá si 'la e'wile alué Moisesi napurigá nulale.

#### 40. Onorúgame tase elile ralámuli israelita napurigá go'mela jaré ajágame

*(basado en Lebítico 11)*

Onorúgame nulele Moisesi 'lige Aroni napurigá alué oká rió anémala alué ralámuli israelita 'la ko napurigá go'mela alué jaré ajágame sa'pala, 'lige chejaré ajágame sa'pala ka tabilé. Alué jaré ajágame napu jena wijchimoba e'yéname nile, napu 'la go'meli nile sa'pala, alueka nile: alué ajágame napu 'la biwigá go'yame ju go'ame rojpachí ajtígame napu ra'págame sujtégame ju, alué akasí, bo'á, chibá, abiena chomalí, alué alakí ajágame 'la go'meli nile. Chejaré ajágame sa'pala ka tase go'meli nile: alué gowí,<sup>b</sup> ba'luísi, kameyo, alué alakí ajágame tase go'meli nile. Aminami tabilé pe'tá nochámili nile suwisá alué ajágame napu'lige jami bi'tígichi suwigá. Alué ralámuli israelita 'we gichímili nile alué ajágame suwígame, alué napu tase go'meli nile. Nochasa suwigá bi'tígichi jami, 'liko 'ma tabilé 'la bi'wígame alawégame ganámili nile.

<sup>a</sup> Siné kachi alué oká rió nólale alué sawí alé ra'pichí aminá abé ma'chí na'yárigame. Onorúgame tabilé najkile napurigá alué sawite molewa.

<sup>b</sup> Siné kachi alué gowí gusigi niligeréko.



'La go'meli nile alué ro'chí kuchí ma'ségame gajóligame wi'chégame, nobi tabiléchigó go'meli nile ko uché jaré ajágameká alé ba'wichí oyame. Abiena 'la go'meli nile apiépiri chulugí sa'pala. Tase go'meli nile alué gusá sa'pala, 'lige alué wilú, 'lige golachi, 'lige utugulu, 'lige kabósali, 'lige sopichí, 'lige a'wé, 'lige rawía, 'lige wachó. 'La go'meli nile ojchí, 'lige alué uché jaré ajágameká, alué u'kuchí ajágame i'nime, tase go'meli nile. Tabilé go'meli nile alué ochá, aminami alué reposi, 'lige chijkuli, 'lige remó.

'Lige alué u'kuchí ajágame tase go'ame suwígame rujsusa alé galírale bilena tábirichi alé go'ame newalichi, 'liko alué tábiri 'ma tabilé unéwili nile go'ame newá. Alué we'ká tábiri napu 'ma tabilé unéwili nile alué go'ame newá jiero newárigame napu unilime nile alé galírale, alueka 'we a'lá pagosa uché unéwili nile alué tábiri. 'Lige alué uché jaré tábiri napu nile bejtoli, sikolí wejcholite newárigame, alueka 'ma re'wániga gajsinámili nile alué ralámuli israelita.

**41. Onorúgame ruyele alué Moisesi churigá ku 'la bi'wígame alawégame gayéname níliga bilé ralámuli chátiri alawégame gainasa**

*(basado en Lebítico 12–15; Números 19)*

**Bilé mukí ranélasa, chati alawégame gayéname nile**

Onorúgame ruyele alué Moisesi napurigá ruyémala alué ralámuli israelita alieti chiliwémili ko Onorúgame bilé mukí napu'lige ranélasa.

Napu ekisá ranélasa alué bilé mukí bilé towí, oká liá rawé chati alawéga eyéname nile alué mukí.<sup>a</sup>

'Lige 'ma sebárisa naosa makué rawé alué mukí ranélasa, 'lige alué mukí bilé bo'á o'tomeli nile alé i'rachi yochi ma'chige alé re'obá wi'chí o'póligame ilígichi ma'chige napurigá alué balé chiliwémala Onorúgame alué bo'á sa'pala 'lige bilé baloma 'yúriga. Ta i'télasaká baloma 'liko cho'lopoki o'tomeli nile. Alué balé chiliwémili nile chátiri alawégame rejpígariká alué mukí ranélasa. Alésíko alué mukí ku 'we a'lá bi'wígame alawégame ganámili nile.

'Lige alué mukí ranélasaká bilé tewé, 'liko osá naosa makué rawé buwémili nile napurigá o'tomela alué chiliwélime ajágame napurigá alué balé chiliwémala Onorúgame napurigá ku bi'wígame alawégame ganámala alué mukí. Abiena 'we 'la u'bámili nile 'lige 'we 'la wichómili alué si'púchala.

### **Bilé ralámuli wi'chila nayúnasa, chati alawégame gayéname nile**

Onorúgame anele alué Moisesi 'lige alué Aroni napurigá bilé balé nulémala 'we 'la e'néniliga chiena resiti ka alué nayume napu'lige nayúnasa wi'chílachi. 'Lige 'we resiti nísaká alué nayume 'liko ruyémili nile alué balé, 'ma resiti alawégame ko. 'Liko 'mi mejká simeli nile alué rió nayume bejtébamia alé napu bejtébaga mochile alué ralámuli nayume, 'lige tase 'wesi ralámuli a'bé nawímili nile alué rió nayume.

Alué nayume ku abé 'la sa'wiyárélasaká, 'liko bilé balé simeli nile e'nemia, 'lige alué balé ruimeli nile pala 'la bijchiá 'ma 'la abé 'la sa'wiyá alué rió. 'Ma abé 'la sa'wígame nísaká alué rió nayume 'liko regá nile: Alué rió nayume oká chulugí 'yámili nile alué balé abiena alué wa'lú bejtoli 'yúriga ba'wí bajichi ma'chínagame ro'agá, 'lige alué balé bilé alué chulugí me'limeli nile alé wa'lú bejtólichí owegá napurigá alé bejtólichí pachúmala alué chulugí elalá. 'Lige alué balé pachímamili nile bochígimi alué riochi amóbami alué chulugí elalá gicháosa. 'Lige alué chulugí napu tabilé me'ale, alueka alé elachi pagesa a'rémili nile napurigá 'mimi i'ní kibámala. 'Lige alué rió napu nayume nile, 'we a'lá bi'wígá wichómili nile alué o'pacha, abiena 'ma sijkimeli nile bo'nepi gupala chojkichí ajchagá (Yolí ra'íchaga “rapar” aniname ju.), abiena 'we a'lá u'bámili nile bochígimi.

Pe a'kinana gichao rawé kachi uché 'we a'lá bi'wígá wichómili nile alué o'pacha, alué napu nayume nílige abiena uchéchigo sijkimeli nile bonepi gupala chojkichí ajchagá, abiena 'we a'lá u'bámili nile

<sup>a</sup> Alué u'tátiri towí simaloni rejpúnimili nile alué isílala pe'tá guwala wi'chila, osá naó rawé kachi ochérasa alué towí. Alueka ruwime nile Onorúgame nila nímili níliga alué u'tátiri.

bochígimi. 'Lige melénalaka alué rió a'pímili nile alué balé alé i'rachi yochi ma'chige napurigá alué balé Onorúgame chiliwémala alé ra'pichí: oká bo'á o'wila, 'lige bilé bo'á mukila. 'Lige alué rió 'we resiti nísaká, tase we'ká bujkégame bo'á, 'liko bilé bo'á owila a'pámili nile, oká baloma 'yúriga. Baloma tase bujkélasaká, oká cho'lopoki 'yúriga a'pámili nile alué bo'á Onorúgame chiliwemia, abiena alué ri'ligó rusí Onorúgame chiliwémili nile 'lige abiena pe'tá aseite Olibo rakala newárigame. Alué bo'á 'lige alué balómaka nile chiliwélime ku sa'wigáriká bo'né alué nayume.

'Lige alésíko alué balé pe'tá alué ajágame elalá ujchémili nile alué ralámuli najkálachi wajtoná, napu'lige 'ma me'lisá alué ajágame napu chiliweme nile sa'wigóriká alué rió nayume, 'lige abiena ujchémili nile alué ajágame elalá alué wa'lú makúsachi sekachí ilígame wajtoná, abiena alué wa'lú makúsachi ralachí ilígame wajtoná. 'Lige pe nujubapi pachímamili nile aseite Olibo rakala newárigame alé wa'lú gajónichi amoba ra'pichí ilígame napu ajchagá e'kósiwili nile sa'pá, 'lige abiena ujchémili nile alué aseite napu nayume nílige alué ralámuli alé sa'pachí baikiná napu ujchélige bajchabepi alué elá. 'Lige alarigá ku 'we a'lá bi'wígame alawégame ganámili nile alué rió.

#### **Bilé rió wejchagoni nayulí ujchábasa, chati alawégame gayéname nile**

Bile rió wejchagoni nayulí ujchábasa 'we bejsome, tabilé bajkimeli nile alé re'obachi ra'pichí 'we resiti alawégame níligame, napusí sa'wisá kulí bajkimeli nile alé ra'pichí, 'lige alué rió nochasa apiépiri tábiri tabilé 'wesi unémili nile alué tábiri. 'Lige uché bilé ralámuli nochasa alué tábiri napu nochale bajchabepi alué rió wejchagónigame, alueka aleké rawé rukuchega tabilé bajkimeli nile alé re'obachi ra'pichí re'obá wi'chí o'póligame. Alué rió napu tabilé bajkimeli nile alé re'obachi ra'pichí, wichómili nile alué o'páchala 'lige 'we a'lá u'bámili nile, a'lige napu'lige 'ma bokuísa rayénali ku 'la bajkimeli nile alé re'obachi ra'pichí. 'Ma 'la bi'ígame alawégame nile.

'Lige alué rió wejchagónigame sa'wisá alué wejchate nayua, 'liko alué balé o'tomeli nile oká baloma oká cho'lopoki kómá napurigá alué balé Onorúgame chiliwémala alé re'obachi ra'pichí. Alésíko 'ma 'la bajkimeli nile alé re'obachi ra'pichí, alué re'obá wi'chí o'póligame.

#### **Bilé rió bo'né upila 'yuga gojchisá, 'liko okánika chati alawégame gayéname nile**

Napu'lige bilé rió bo'né upila 'yuga gojchisá 'liko u'bámili nile, melénala tabilé bajkimeli nile alé ra'pichí re'obá ilígichi napugiti 'ma

tabilé bi'wígame alawégame gayéname níligame napusí 'ma rayénali bokuísa a'lige kulí 'la bajkimeli nile. (Alué israelita ralámulika se'wináriga tétime nile raweli, rayénali bokuísa chojkime nile bilé rawé.) 'Lige bilé mukí rojpachí nayume bilé mechachí, tabilé bajkimeli nile alé i'rachi yochi napu yétigame nile alué re'obá wi'chí o'póligame 'ma napusí sa'wisá kulí, a'liko 'la bajkimeli nile. Onorúgame nulele napurigá bilé rió tase gojchimela alué upila 'yuga napu'lige alué mukí rojpachí nayume kachi mechachí.

**Napu'lige bilé ralámuli nochasa bilé ralámuli mukúgame, chati alawégame gayéname nile**

Napu'lige bilé ralámuli nochasa bilé ralámuli mukúgame, abiena alé pachami bajkisá napu bo'í mukúgame, 'lige 'ma tabilé bajkimeli nile alé re'obachi ra'pichí. Bilé tarali 'we resiti alawégame níмили nile alué ralámuli. 'Lige uché bilé ralámuli napu tabilé nochágame nile alué mukúgame, alueka pachímamili nile alué ba'wí najpisó na'lógame alé amóbami alué rió ilígichi, osá neraga pachímamili nile bilé tarali. Alué ba'wí najpisó na'loga newárigame níмили nile bilé akasí sejtákame sa'pala e'kósirigame. 'Lige alué rió gichao rawé kachi 'we a'lá u'bámili nile, abiena 'we a'lá wichómili o'páchala gichao rawé kachi, alí rayénali bokuíchi 'la bajkimeli nile alé re'obachi ra'pichí.

**42. Onorúgame 'yale chejaré we'ká ra'íchali najteme alué Moisesi napu najkile Onorúgame napurigá e'wámala alué israelita ralámuli**

*(basado en Lebítico 18–20)*

Onorúgame 'yale Moisesi chejaré we'kaná chojkégame ra'íchali 'we najteme, napurigá alué Moisesi nulémala alué ralámuli israelita napurigá 'la sébili olámala napurigá bo'né Onorúgame najkí. Onorúgameka anele alué Moisesi:

—'La sébili olásaká napu ne najkí, 'liko 'la nabí ne'chí oyérome níमala alué ralámuli.

**Chieri 'yuga 'la newímili nile bilé rió 'lige mukíchigó**

Bilena chojkégame napu 'la sébali olámili nile alué israelita ralámuli regá nile: Tase newímili nile alué ralámuli israelita a'mulipi rijimala 'yuga. 'Lige uché bilena chojkégame regá nile: Tase newímili nile alué riocho ka, 'lige alué umugí tase na'pémili umugicho ka. Aminami tase che nokogá járomili nile ajágame 'yuga. Onorúgameka ruyele alué ralámuli israelita 'we cha nokame ko alué ralámuli alé Kanani ejperégame, rijimá na'pega e'yéname, alekeri bujémoríle gawí

alué ralámuli, 'lige alué ralámuli israelita 'yámoríle. Onorúgameka najkile napurigá 'we a'lá sébili olámala alué ralámuli napu Onorúgame najkí, alarigá 'la tase resí olámorílechigo alué ralámuli israelita.

### **Onorúgameka najkile napurigá 'la nirame ralámuli nímala alué ralámuli israelita**

Onorúgameka anele alué ralámuli israelita napurigá 'la bi'wígame alawégame nímala tase resiti alawégame tase napurigá chejaré. (Onorúgameka najkí napurigá 'la wanápurigame nímala Onorúgamete 'lige 'la bi'wígame alawégame tabilé chibiyeti 'nátame napurigá 'nátame ju alué tabilé oyérame Onorúgame.) Onorúgameka najkile napurigá 'la nirámala alué ra'íchali napu bo'né 'yale. Abiena uchéchigo ruyele ye ra'íchali rejcholi napurigá a'lá semáriga nirámala a'boi o'nola, 'lige abiena napurigá 'we a'lá resíbamala rawé resíbilichi, 'lige aminami napurigá tase newámala alué mono napurigá Onorúgame neraga unémala, 'lige aminami napurigá tabilé chigómala, aminami napurigá tabilé 'wesi bujémala tábiri 'yégiga, aminami napurigá tase animela:

—Neka 'la sébili oyérame ju Onorúgame —peka sébili olame ke.

Abiena ruyele napurigá 'we a'lá nabí alí najtétimala alué nóchame, 'lige abiena napurigá 'we a'ká ralámuli nímala alué najkacholo 'yuga, abiena alué ralámuli tase ma'chílime 'yuga, 'lige abiena alué resítiri ralámuli 'yuga tabilé nígame, abiena alué na mejkaka sígame ralámuli 'yuga.

Abiena anele napurigá tase siné na'áwaká mochímala alué a'boipi ralámuli israelita, 'lige aminami napurigá tabilé siné ku guwana resí olámala jaré ralámuli cha nokisá. 'Lige aminami napurigá tase siné owímala alué rió sayeme, alué suwígame alawala 'yuga ra'íchame.

'Lige abiena napurigá 'la sébali tétiga ralinémala napu'lige tábiri raline abiena 'we 'la sébali pesáriga. 'Lige abiena apiépiri rió bo'né inolá me'ágame pe bilé mono kógiga 'ma me'liboli nile, alarigá nulale Onorúgame. Onorúgame uchéchigo siné 'we a'lá ruwile napurigá tase siné a'rémala Onorúgame nulalila, napurigá alarigá a'lá senibí alé Kanani mochímala ejperegá alué ralámuli israelita.



### **43. Onorúgame ruyele alué Moisesi churigá o'inámala alué omali napu alué israelita newámili nile**

*(basado en Levítico 16; 23; Número 28:16–29:40)*

Onorúgame nulele Moisesi napurigá alué Moisesi uchéchigo siné ruyémala alué ralámuli israelita napurigá resíbamala senibí alué tarali suwíbachi, napurigá bilé rawé resíbamala ujsani rawé nochasa bilé tarali, 'lige napurigá napuímala alé i'rachi yochi 'naka ma'chímana 'we 'la oyériga, semati ra'íchali akimea, 'lige anigá 'la bijchiá wa'lú a'walí nígame ka Onorúgame. 'Lige aminami nulele napurigá 'la sébali olámala alé re'obachi ra'pichí napu'lige sébachi apiépiri omali.

#### **Omali napu rewégame nile Páskua 'lige chebilé omali napu rewégame nile Go'yachi Baní Tase Ro'igá Newárigame Kawali**

Alué omali napu omawámili nile alué ralámuli israelita napu pe kulí siné omawia, alueka Páskua rewégame nile, alueka omawámili nile alué ralámuli makué naó rawé enágichi senibí bamí chojkiasa napu'lige chojkime nile tetia bamíbalí\* alué ralámuli israelita 'ya a'lige. (Ralámuli israelítaka se'wináriga tétime nile bamíbalí. Alé 'mi alué ejperélachi 'we 'ya abrili mechá chojkime nile bamí.) Alué omálíka nímili nile 'nátaga tabilé siné we'kuániliga Onorúgame buyánaligo alué ralámuli israelita alé Ejipto. A'lige rawé Onorúgame nulele bilé santo ánjeli alué ejipsio galílachi napurigá me'limela suwábaga alué inolá abé wa'lula, tabiléchigo me'áleko alué inolá abé wa'lula alué we'ká ralámuli napu israelita anilime nile. Pe amoba galírale simírale napugiti alué ralámuli israelita we'ká bo'á me'áligame 'lige ujchele alué bo'á elalá alé yochi re'page. (Páskua aniáká pe simírale aníame kéré.) 'Lige melénala, makué maligi rawé enágichi chojkiasa uché bilé omali omawámili nile, bilé liá na bilé enágichi si guwárima nile alué omali napu rewégame nile Go'yachi Baní Tase Ro'igá Newárigame Kawali napugiti a'lige tarali go'meli nílígame alué baní tabilé ro'igá newárigame kawali. Onorúgameka najkile napurigá tabilé we'kábagá nokísimala 'we jigaga júmisiligo alé Ejipto mochiga, 'lige tabilé ikíríligo newá baní kawali ro'igá newárigame.

Napu'lige alué nujubá enágame omali chojkiasa, alué ralámuli senibí rawé me'límili nile alué ajágame Onorúgame chiliwemia. Senibí rawé oká u'kuchí o'toló me'límili nile, bilé bo'á wa'lú, 'lige gichao kuchí bo'á bilé bamígame Onorúgame chiliwemia, suwábaga ajágame a'tabé rejpúniga e'kósímili nile alué ajágame, 'lige a'pílípi alué

ajágame senteno rusí 'yúriga 'yámili nile Onorúgame. Abiena senibí rawé me'limeli nile bilé chibá owila chiliwélime napurigá Onorúgame alué ralámuli alawala bi'wémala.

### **Omali napu rewégame nile Pe Kulí 'Wírigame Senteno Kógilime Onorúgame**

Alué tarali napu go'meli nile alué baní tase alué kawali ro'igá newárigame, resíbulichi rawé melénala, napu'lige ku chojkiálíchi nile nocha, alué ralámuli o'tómili nile alué balé bilé bularúgame alué senteno bajchá 'wírigame napu'lige chojkía 'wía a'lige bamí rakégame, Onorúgame chiliwemia. Alué omali a'lige rawé omawálime regá rewégame nímili nile Pe Kulí 'Wírigame Senteno 'Yálime Onorúgame.

Abiena o'tómili nile alué bilé bo'á Onorúgame chiliwemia suwábaga sa'pá, ruwime abé 'la sébali oyérame nimio alué ralámuli Onorúgame, 'lige alué pe u'kabi senteno bularúgame 'yúriga abiena alué bajlíame 'uba ba'wila newárigame pee rekútame 'yúriga. Alué ralámuli tabilé go'meli nile alué senteno pe kulí 'wírigame napusí 'ma Onorúgame chiliwesa alué bilé bularúgame senteno, abiena tase newámili nile baní ta'chó chiliwea Onorúgame alué bo'á 'lige alué bajlíame 'uba ba'wila newárigame pee rekútame. 'Ma chiliwesa 'lige kulí go'meli nile baní newagá. Pe jami 'yénaga bowesia tase chérigá chiliwémili nile alué go'ame senteno, pecha chérigá echimeli níliga jami 'yénaga. Nobi Onorúgameka 'wéchigo a'lá ruyele ko napurigá alé Kanani sebasa 'la alarigá chiliwémala bilé bularúgame senteno.

### **Omali napu rewégame nile Pentekostesi**

Napu'lige chojkía 'wía alué senteno, malígisa makué rawé a'kinana chebilé wa'lú omégachi rawé nímili nile, Pentekostesi rewégame. Pentekostesi aniáká “malígisa makué rawé” aniame kéréle. Aleké rawé wa'lú omégichi a'liko alué ralámuli israelita alé re'obachi i'rachi yochi o'tomeli nile bilé bularúgame alué ri'ligó napu rakele senibí bamí, napurigá alué balé chiliwémala Onorúgame alé re'obachi ra'pichí. Senteno bajchá iwame nile 'lige ri'ligó abé a'kinana iwame nile.

Abiena me'limeli nile alué ajágame chiliwemia Onorúgame: gichao bo'á a'tanala a'pili bamígame, 'lige bilé roló wa'lú, abiena oká bo'á e'wele, suwábaga ajágame e'kósiga a'tabé rejpúniga, ruyame abé 'la sébali oyérame nimio alué ralámuli Onorúgame. Abiena me'limeli nile bilé chibá owila, tánaga Onorúgame napurigá bi'wémala alawala, 'lige oká bo'á kuchí bilé bamígame, alué napu tabé rejpúniga chiliwéwili nílechigó. 'Lige alué raweka resíbumili nile.

'Lige aminami nulele Onorúgame alué Moisesi napurigá nulémala alué ralámuli napurigá pe'kabi a'regá 'wímala alé asarachi senibí bamí napu'lige 'wía alué ri'ligó, a'chigórige nímili nílechigó napu'lige 'wía alué senteno napurigá alué ralámuli 'we resítiri tabilé nígame tébimala alué ri'ligó 'lige aminami alué senteno.

### **Omali napu rewégame nile Trompeta**

'Lige bilé rawé enágichi alué gichao mechá kachi bamí sebase,<sup>a</sup> wa'lú omégichi nímili nile aleké rawé “Trompeta” rewégame. (Trompeta anilime ju yolí ra'íchaga alué buchigá gusírilime.) 'Lige alué rawé abiena resíbimili nile. A'lige rawé suwábaga ralámuli napuímili nile alé i'rachi yochi ma'chímana napu 'yétigame nile alué re'obá wi'chí o'póligame, 'lige alé ra'pichí me'limeli nile jaré alué israelita ralámuli alué we'ká ajágame Onorúgame chiliwea. Me'limeli nile: bilé besero, bilé bo'á wa'lú, 'lige gichao bo'á kuchí a'pili bamígame, suwábaga e'kósilime. I'pílipi alué ajágame ri'ligó rusí 'yúriga chiliwémili nile. Napu'lige alué chiliwea chiliwémili nile 'we 'la sébali oyérame kóriká Onorúgame alué ralámuli. 'Lige bilé chibá owila chiliwémili nile napurigá Onorúgame bi'wémala alué ralámuli alawala.

### **Omali ku guwana na'tálime**

Makué rawé enágichi gichao mechá kachi senibí bamí sebase, wa'lú omali omawámili nile regá rewégame: “Ku Guwana Na'tálime.” Alué omálíka 'we najteme nile, napugiti alué ralámuli israelita aleké rawé omégichi ruyémili níligame Onorúgame, a'rigóriká resítiri 'nátali 'lige tánimili nile e'kali Onorúgame cha nokogáriká aleké bilé bamí suwéniga. Alué rawé resíbumili nile.

A'lige rawé alué wa'lula balé alé re'obachi pachá alué re'obá wi'chí o'póligame, e'kali tánimili nile Onorúgame cha nokogáriká aleké bilé bamí. Pe aluecho rawé nímili nile senibí bamí napurigá alué wa'lula balé bajkimela alé napu bo'imeli nile alué gajoni 'we najteme, alé abé pachá na'nalíka napu chujkumeli nile alué chiní najtékame alé re'obachi pachá, alé napu ma'chínamili nile alué bo'né Onorúgame nolírale ka alé amoba napu bo'ile alué gajoni 'we najteme. Pe alué balé wa'lúlacho 'la bajkimeli nile alé pachá a'lige rawé. Nobi 'láchigo sébali olámili nílékó napurigá nulale Onorúgame napugiti tabilé sébili olásaká alué wa'lula balé napurigá nulá Onorúgame 'liko mukumeli níligame.

---

<sup>a</sup> Jípeko yolí ra'íchaga otubre mechá aneme niru.

A'lige rawé alué wa'lula balé 'we a'lá semáriga u'bámili nile, 'lige 'we a'lá semati o'pachátamili nile alué chiní 'we semati lino rewégame chinite newárigame o'pacha. 'Lige o'tomeli nile alué wa'lula balé bilé u'tá roló Onorúgame chiliwemia napurigá Onorúgamete bi'wewa bo'né alawala 'lige napurigá Onorúgamete bi'wéwachigó alawala alué uché jaré balé, 'lige o'tomeli nile bilé bo'á owila Onorúgame chiliwemia napu ruwime nímili nile 'la sébali oyérame nimio Onorúgame alué wa'lula balé 'lige 'la sébali oyérame nimio Onorúgame alué uché jarela balé. 'Lige o'tomeli nile oká chibá o'wila alé re'obachi ra'pichí, alué re'obá wi'chí o'póligame, Onorúgame chiliwemia napurigá Onorúgamete bi'wewa bo'né alawala, 'lige o'tomeli nile bilé bo'á owila Onorúgame chiliwemia ruwime 'la sébali oyérame nimio Onorúgame alué suwábaga israelita ralámuli.

'Lige regá anigá re'émili nile: “¿Chieri chibá me'liboa?” 'Lige wanápimili nile bilé chibá me'limea Onorúgame chiliwemia, 'lige alué chebilela ka pe a'remia 'minami jami mejká napu mochile bejtébaga.

Napu'lige alué wa'lula balé bajkiá alé pachá napu bo'ime nímili nile alué gajoni najteme napu bo'imeli nile alué wa'lú chiní chujkúgichi abé pachámana, o'ká bajkimeli nile alué bejtoli napu ajchigá moléwili nile alué o'kuí, sawí rajame 'yúriga, 'lige oká makomí o'kuí 'yúriga molemia alé gajoni bo'ígichi. 'Lige pachímamili nile alué gajoni o'pólala alué elá u'tá roló elalate. Pe nujubá ku ma'chí ra'pichí ma'chínamili nile alué chibá owila me'limea chiliwélime 'lige kúchigo alé pachá re'obachi bajkimeli nile alé pachá abé najtechi alué o'kuí o'ká, abiena pachímamili nile alué chibá elalá alué gajoni o'pólala. Abiena pachímamili nile chiní chujkúgichi i'bemi wijchí bochígimi alé pachá re'obachi. 'Lige alésíko alué wa'lú gajónichi pachímili nile napu bo'ile alé ra'pichí alué roló elalate 'lige alué chibá elalate alé napu chiliwéwili nile sa'pá.

'Lige pe nujubapi cha'pimeli nile alué chibá ajágame mo'ólachi alué wa'lula balé 'lige e'wele ra'íchiga ruimeli nile suwábaga alué cha nokogáriká alué israelita ralámuli aleké bamí. Suwénasa alué wa'lula balé ra'icha, bilé rió 'minami mejká jami tabilé riógichi a'rémili nile alué chibá owila. Alueka ruwime nile alué cha nokogáriká alué ralámuli israelita aleké bilé bamí, ruwime nile alué chibá owílachi mo'ime ko alué chátiri 'nátali 'lige 'ma o'torúgame ko bilénami mejkami alué chátiri 'nátali. (Yeka ruwime nile nawamio bilé alué chátiri 'nátali o'tome we'ká bamí kachi a'kinana.)

'Lige 'ma suwénasa alué balé wa'lula, 'lige nujubapi 'ma bujimeli nile alué o'pacha 'we najteme 'we semati lino anilime chiní newárigame, 'lige o'pachátamili nile alué o'pacha napu unémili nile

napu'lige eyenia repuka suwábaga tábiri alé pachá re'obachi. Alésíko napu'lige 'ma suwena, ma'chí ra'pichí e'kósímili nile suwábaga alué ajágame sa'pala alé wa'lú gajónichi amoba, alué we'ká ajágame sa'pala napu chiliwémili nile suwábaga ajágame napu ruyame nile 'we 'la Onorúgame oyérame ko alué ralámuli israelita. 'Lige abiena 'ma e'kósímili nile alué ajágame wi'ila napu chiliwérigame nile napurigá bi'wewa alawala Onorúgamete.

'Lige bilé rió e'kósímili nile alué sa'pá rasírigame Onorúgame chiliwérigame napurigá Onorúgame Alawala bi'wémala alué suwábaga ralámuli israelita alé 'minami mejká o'togá tase a'bé alé napu mochile alué ralámuli bejtébaga. A'lige rawé alué ralámuli israelita abiena me'limeli nílechigó bilé u'tá roló, 'lige bilé bo'á wa'lú, 'lige gichao bo'á kuchí bilé bamígame Onorúgame chiliwélime, i'pílipi ajágame alué ri'ligó rusí 'yúriga ruigá 'la sébali oyérame nimio Onorúgame alué israelita ralámuli. Abiena me'limeli nile bilé chibá owila, napurigá Onorúgame 'la bi'wémala alué ralámuli israelita alawala.

### **Omali napu alué ralámuli israelita ulumí newámili nile**

Napu'lige 'ma sebasea alé Kanani 'lige makué maligi rawé enágichi gichao mechá kachi, napuímili nile o'maka ralámuli israelita alé re'obá ilígichi ma'chímana alué re'obá wi'chí o'póligame ilígichi ma'chímana, osá naó rawé mochímili nile napuíka. Alué ralámuli newámili nile alué we'ká ulumí 'lige alé bejtébaga mochímili nile bilé tarali. Alarigá nokimeli nile 'nátaga chuyena resí níliga 'yéniligo napu'lige bowésiga 'yéniga alé jámika, alé Ejíptoka simiba 'yéniga, alé Kanani rewégachi simiba.

'We ra'sálagá napuímili nile osá naó rawé. Cheliera 'yámili nile Onorúgame aleké tarali cheliera 'yagá semáriga nejkúrogoriká Onorúgame 'lige go'ame nejígariká. Alué ralámuli israelita a'lige tarali senibí rawé chiliwémili nile Onorúgame ajágame me'agá Onorúgame 'yamia suwábaga alué sa'pá napu ruwime nile abé 'la sébali oyérame nimio Onorúgame alué ralámuli. Abiena chiliwémili nile alué sa'pá napurigá bi'wewa alawala Onorúgamete. Pe kulí chojkíalíchi alué omali, wa'lú rawé nile, resíbumili nile. Abiena 'ma osá naó rawé kachi, a'lige abiena resíbumili nile.

#### 44. Bilé rió gawélile Onorúgame i'kirú anigá

*(basado en Lebítico 24:10-23)*

Sinéchigo rawé bilé re'malí napu o'nola alé Ejipto bejtégame nílige 'lige napu alué eyélaka israelita nile, nejkole alué uché bilé rió 'yuga, 'lige aminami 'we gawélile Onorúgame i'kirú anigá. 'Liko Onorúgameka anele alué Moisesi:

—Ye rió 'mi ma'chí mejká o'toboa jena napu bejtébaga mochiru 'emi, aminami suwábaga ralámuli 'yúriga alué napu ekí akele ne'chí gawélichi alué rió i'kirú anigá. Alué suwábaga ralámuli napu ekí akele ne'chí gawélichi alué rió i'kirú anigá, alueka mo'ochí nochámala alué rió, 'ma nochasa mo'ola a'lige iwégame bajsibúmala napusí me'á. Alarigá olawa alué bilé rió gawélisa ne'chí i'kirú anigá —anele Onorúgame alué Moisesi.

#### 45. Onorúgame nulele alué Moisesi chekí bamí echisá tabilé echimeli nílige echiachi gawichí

*(basado en Lebítico 25)*

Onorúgame nulale napurigá tabilé echimela nujubá a'kinana bamí ujsani bamí echisá napu'lige 'ma alé Kanani mochiga napurigá resíbamala alué gawí a'lige bamí. Onorúgame nulele alué ralámuli israelita napurigá tabilé na'pónimala a'boi o'chérigame go'ame, 'la napabúmili nile kákobá alué go'ame alé o'chérigame pe iligá alué go'ámeka yati suwámili nile tase we'lisi a'rigá, tase gatémili nile nujubami go'mea.

Alué ralámuli tase nígame go'ame aminami alué 'naka mejkaka sígame ralámuli abiena 'la mo'imeli nile alé napu o'chérile alué go'ame napurigá tébimala a'lige bamí rakégame alé. Alué ajágame 'la go'meli nile alué gajsalá napu ya'wile alé napu nile echiachi.

'Lige aminami naosa makué na gi makué bamí echisá, a'kinana bamika tase echimeli nile. Bilé rió israelita gawí ralágame nisa, aleké malígesa makué bamí kachi ku 'yámili nile alué gawí alué rió napu bajchá nígame nílige napurigá ku bo'né niga asibámala alué gawí alué rió napu bajchá nígame nílige, 'lige alué rió ku narékame alué gawí mukusá, 'liko 'kúchila niga ejtebímili nile. Yeka pe ruyame nile suwábaga gawika pe Onorúgame nila ko.

Abiénachigo bilé galí ralágame nisa bilé rió israelita tabilé pachámana wa'lú tegoli newárigame re'pá ilígame ilígichi, a'lige malígesa makué bamí kachi ku 'yámili nile alué galí alué rió napu

bajchá nígame nílige napurigá ku bo'né niga asibámala alué galí alué rió napu bajchá nígame nílige. 'Lige ralágame nisa galí alé pachámana ilígame wa'lú tegoli newárigame re'pá ilígame ilígichi, alué galika tabilé ku 'yámili nile alué rió napu bajchá nígame nílige.

Aleké bamika Jubileo anilime nile. “Trompeta Buchilichi” aniname kéré Jubileo aniáká.

Abiénachigo bilé rió resiti nisa, tabilé nígame go'ame simisá nóchali 'yasia, 'lige 'ma rewisá nóchali alé asimeli nile nocha tabilé meka, pe go'ámecho mea, tabilé chebilénami simigá. Aleké bamí Jubileo anilime sebase, alué rió 'ma 'la simeli nile uché bilénami siminálisaká, tabilé aminabi asinálisaká alé.

#### **46. Alué Moisesi ruyele alué ralámuli israelita alué balé gu'írinilisaká 'la ko gu'írlia**

*(basado en Lebtico 27)*

Bilé rió bilé galí 'yánilisa alué balé aba 'la 'yámili nile napurigá unémala alué balé, 'lige napurigá unémala alué suwábaga napu nochámili nile alué re'obá repua, 'lige napurigá e'karúgame tábiri gatega unémala alué galí. 'Lige alué ralámuli alué galí nejígame ku najkísá alué galí, 'liko pe enomí nejímili nile. Bilé sientu najteme nisa alué galí, bilé liá nejímili nile rasígame, o bilé wasá 'yánilisa ma alué ralámuli aba'lá 'yámili nile napurigá echimela alué balé, 'lige alué ralámuli ku najkísá alué wasá 'liko enomí nejímili nile napu ekí najté alué wasá 'lige pe'kabi rasígame, bilé sientu najteme nisa, bilé liá nejímili nile rasígame, o bilé ajágame 'yánilisa ma alué ralámuli aba'lá nile 'yaa bilé ajágame alué balé, o pe nochánilisa 'ma alé re'obá repua aba'lá nochámili nile pe iligá bajchá enomí 'yámili nile alué balé.

#### **'We 'la e'wiwa Onorúgame**

Onorúgameka anile, 'we 'la e'wásaká alué ralámuli israelita napu nulá Onorúgame 'liko 'we 'la semati raweli rekimio alué ralámuli israelita napurigá 'la ganíliga mochímala suwénaga bamí, 'lige aminami 'we 'la rakemio go'ame senibí bamí 'lige tabilé neyúrimio alué saíla alué israelita saega nakoga napugiti Onorúgame alé asiméríligame gu'iria.

Tabilé e'wásaká napu nulá Onorúgame, a'liko 'we majaga ejperélimio, i'sínami noli 'ma júmasiga animeo peka 'wésite me'lísilie. 'Lige 'we nayumio e'karúgame chátiri nawilite, 'lige alé echiachi gawí 'ma bewárigame ganamio, tabilé umabárimo asará, 'lige 'ma tabilé nerúlimio go'ame, 'lige simeo we'ká ajágame jobátigame jami

ejperégame 'lige 'ma go'meo alué ralámuli 'kúchila 'lige alué bujkula ajágame, 'lige 'we nerúlimio e'lowichi, noli 'ma me'agá go'meo pe a'boi 'kúchila 'we rasigá e'lowika, 'lige 'ma neyúrimio alué saíla alué israelita 'yuga nakoga 'lige 'ma o'tomeo uché bilénami mejkami.

Rekó jami mejkami e'yénachi alué ralámuli alué saílate o'tosuga, 'lige tabilé nélegá e'yénachi Onorúgame, Onorúgameka abirigá 'we 'la e'negá asiméríle alué israelita ralámuli, 'lige 'we 'la e'kamio, ku 'la bi'wemio alawala 'la tásaká e'kali 'we cha nokogóriká alué israelita ralámuli, 'lige 'we cha nokáligorikáchigó alué abé 'ya ejperégame ralámuli israelita. 'Lige 'la e'kamio aminami 'ma ku 'la na'tásaká, 'lige 'ma ku 'la semáriga gu'írimio napurigá gu'írime nile 'ya bajchá.

Onorúgame suwábaga ye ra'íchali ruwile alé rabó Sinaí anilichi napu'lige alué israelita alé re'lege mochígichi bejtébaga.

---

## Números

**47. Jena ruwimela Onorúgame nuléligo alué Moisesi  
napurigá apélichí uchuchámala alué we'ká ralámuli rewalá  
'lige napurigá ruyémala a'pili alué makué oká chojkégame  
ralámuli israelita napu ejperega mochime nile pe'wera**

*(basado en Números 1–2)*

Bilé bamí a'kinana napu'lige júmasasa alué ralámuli israelita alé Ejipto mochiga, 'lige Onorúgame nulele alué Moisesi 'lige alué Aroni si napurigá alué okaka uchuchámala alué ralámuli israelita rewalá apélichí. 'Lige aminami Onorúgame mochile makué oká ríó napurigá e'wélela nímala napurigá gu'íromala alué Moisesi 'lige alue Aroni.

Alésíko chojkile tetia apélichí uchucha alué we'ká ralámuli rewalá, alué ralámuli napu 'ma bilé liá bamígame si aminá, alué ralámuli napu nile 'ya ejperégame rijimala: Rubeni, Simioni, Jurá, Isakari, Sabuloni, Epraíni, Manasesi, Benjamini, Rani, Aseri, Gari, 'lige Neptalí, alué alakí ralámuli rijimala rewalá apélichí uchucháliku. Ye makué oká ralámulika 'ma suwile 'we 'ya, pe mejká rijimálacho mochile a'lige rawé 'we a'kinana o'chérigame makué oká chojkégame ralámuli israelita. 'Lige alué Lebí rijimálaká tase tétilliru napu nílechigó uché bilena chojkégame. Suwábaga napu ekí tétilliru usani sientu miná bakiá mili miná maligi sientu miná malígisa makué nile pe riocho (603,550).



Onorúgame nulele alué Moisesi napurigá nulémala alué suwábaga makué oká chojkégame ralámuli israelita napurigá ejperébamala alé a'bemi noligá napu ilile alué pe u'tá re'obá wi'chite newárigame. Alué re'obaka 'yoga ilimeli nile napu ma'chínime nile rayénali, aleka ejperébamili nile alué ralámuli napu Jurá chojkégame nile, Isakari chojkégame, 'lige Sabuloni chojkégame. 'Lige alué baikiná chojkégame ralámuli nímili nile bajchá simámili napu'lige sebasa raweli uché bilena simálíchi. Alemi rayénali bokuíchi e'negá iliruga ka alé o'inami alué re'obá ilígachi aleka ejperébamili nile alué ralámuli napu nile alué Rubeni chojkégame, Simioni chojkégame, 'lige Gari chojkégame. 'Lige alué ralámulika pe nujubapi simámili nile. Alué ralámuli napu mochímili nile ejperébaga alé napu rayénili bokuíme ju, aleka ejperébame nile alué Epraíni, Manasesi, 'lige alué Benjamini chojkégame. 'Lige alué ralámulika abé nujubá simámili nile uché bilena simibálíchi. Alé 'mimi wajtoná neraga ka napu ilime nile alué re'obá, aleka ejperébame nile alué Rani, Aseri, 'lige alué Neptalí chojkégame. 'Lige alué ye ralámuli ka abé nujubá simíbame nile napu'lige simibálíchi uché bilena.

#### **48. Jena ruwimela Onorúgame nóchali 'yáligo alué ralámuli Lebí rijimala chojkégame napurigá gu'íromala alué balé**

*(basado en Números 3–4; 7–8)*

Napu'lige alué ralámuli israelita uché bilena simasa júmisiga alé Ejipto mochige, Onorúgameka ruwile suwábaga alué ejtemali bajchá o'chérigame 'we najteme ko Onorúgame níriga, napugiti tase me'áligame alué 'kuchi napu'lige suwábaga me'ale alué we'ká 'kuchi bajchá o'chérigame alué ralámuli Ejipto mochíggame 'kúchila abé 'ya. Napu'lige alué ralámuli israelita a'bé mochígichi alé rabó Sinaí, a'lige 'we a'lá ma'chíggame ruyele Onorúgame alué ralámuli tase mochiámia napu nile bajchá o'chérigame Lebí chojkégame 'nalina mochiámiríle napurigá gu'íromala alué balé napu nile Aroni 'kúchila alé re'obachi. 'Lige alué ralámuli Lebí chojkégame lebita rewálime nile 'lige Moisesi alué Lebí rijimala nile. Moisesi 'we a'kinana o'chérigame nile. Abiena alué Aroni Lebí rijimala nile. Arónichigó 'we a'kinana o'chérigame nile.

'Lige Onorúgame 'we a'lá anele alué ralámuli lebita napu tabilé balé nile napurigá gu'íramala alué Aroni abiena alué uché jaré balé Aroni 'kúchila, iligá tase elile napurigá Onorúgame chiliwémala, pe alué balecho 'la elile napurigá chiliwémala go'ame Onorúgame. Alué napu nile ralámuli Lebí chojkégame, alueka pe alué re'obá gajunasa

o'tome nile simálíchi, abiena alué we'ká tábiri napu unelime nile alé re'obachi o'tome nile, abiena alué balé gu'írimili nile napu ekí tábiri nochálíchi alé re'obachi.

### **Baikiná chojkégame ralámuli lebita**

Alué rió Lebí bakiá 'kúchigame nile, regá rewégame: Gersoni, Koati, 'lige Merari. Ye bakiá rió 'we 'ya ejperégame nile, 'lige we'ká o'chérale mejká rijimala 'we a'kinana. 'Lige Moisesi abiena alué Aroni 'lige abiena alué uché jaré we'ká balé, Koati rijimala nile. Koátika abé 'ya bejtégame nile. Alué uché jaré ralámuli alué Koati mejká rijimala, alueka we'ká e'karúgame o'tome nile uché bilena simiba alé re'obachi unelime.

Alué Gersoni 'we mejká rijimala ka, alueka chiní o'tome nile napu ujchilime nile alé pachá re'obachi nasipa osámána rojágame galí, abiena alué chiní napu nogókime nile nalí suweke noligá re'obachi 'lige alué chiní napu chujkúgame nile alé re'obá 'yólachi 'lige alué i'rá 'yólachi, abiena alué wi'chí na'pichoka sútigame nile alé re'obachi amoba ujchilime. 'Lige alué Merari mejká rijimálaka a'kinana o'chérigame, alueka we'ká rableta alé re'obachi unelime o'tome nile, abiena alué go'lé re'obachi o'wepo ro'álime 'yúriga, 'lige suwábaga alué go'lé o'tona alé i'rachi jawálime 'lige alé i'rachi o'wepo ro'álime.

Alué makué oká rió e'wélala usani kareta nígame nile tábiri o'towame alué oisite banasuka owame, 'lige makué oká oisí bujkégame nile kareta banirome tábiri muruka alé re'obachi unelime. Alué Moisesi narele alué ujsani kareta 'lige alué makué oká oisí, 'lige pe aba alué ujsani kareta 'yale naó kareta alué Merari mejká rijimala 'we a'kinana o'chérigame osá no oisí 'yúriga, 'lige alué uché oká kareta 'yale alué Gersoni mejká rijimala 'we a'kinana o'chérigame naó oisí 'yúriga, napugiti alué rabilétaka 'we rasigá bejtégame níligame a'pega eyenalia.

Alué Koati mejká rijimálaka a'kinana o'chérigame tase 'wesi kareta 'yáliru napurigá unémala napugiti alué tábiri napu o'tome nile alué ralámuli 'we najteme níligame. Alué bo'né Onorúgame alarigá nulale napurigá 'we a'lá na'temaka kilí majtoga o'toboa iguchi ujchagá.

'Lige alué Moisesi bi'wele alué lebita ralámuli alawala napurigá 'la sébali oyérame nímalá Onorúgame 'yuga. Alésíko 'we a'lá bi'wisá alué ralámuli alawala 'la Onorúgame nila nóchili nóchame nímalá, alé si aminá 'la sébili olámili nile Onorúgame 'yuga. 'Lige alué ralámuli lebita oká roló me'ale Onorúgame chiliwemia, alué bilé roló nile Onorúgame chiliwélime omarúgame sa'pala bilé roló, alueka ruwime

nile 'we a'lá oyériga nochamio Onorúgame 'yuga, 'we a'lá niraga, 'lige bilé roló chiliweme nile najtetia resítiri nochasa.

Alué ralámuli lebita ka abé a'bé ejperébale alé noligá napu ilile alué re'obá. Alué uché jaré tase lebita ka pe'tá abé mejkabeka ejperébale napu ilile re'obá. Alué Moisesi, 'lige alué Aroni, abiena alué balé, alueka alé 'nákatu ejperébale napu ma'chíname nile alué rayénali, alé a'bé napu nile yochi re'obá ulumichi. Alué Koati mejká rijimala ka 'we a'kinana o'chérigame ejperébale alé na'túgana napu rayénali bokuíme nile, 'lige alué Gersoni mejká rijimala ka a'kinana o'chérigame 'mimi o'inami neraga ejperébale, alué Merari mejká rijimala ka 'we a'kinana o'chérigame 'mimi wajtonami neraga ejperébale alé re'obá ilígichi.

#### **49. Jena ruwimela Onorúgame ruyéligo Moisesi 'la sébali nochámili ko alué nasareo ralámuli napurigá nochánele a'boi**

*(basado en Números 6; 30)*

Onorúgame 'we 'la ruyele Moisesi tachiri nóchali tabilé nochámili níluga bilé ralámuli napu nochámili nile Onorúgame 'yuga rekó pe'wera nochánile alué nóchili, abiena rekó senibí nochánilie. Alué nóchili napu tase nochámili nile napu'lige Onorúgame nochálila nocha bilé ralámuli, Onorúgameka ruyélekuru alué Moisesi alarigá nochámili ko bilé ralámuli Onorugame 'yuga nochánilime pe u'kabi rawé o senibí rawé. Ye nóchili nile: tase bajímili nile alué 'uba rakala ba'wila pee rekútame newárigame aminami tase go'meli nile alué 'uba rakala, aminami tase sijkimeli nile gupala, aminami tase a'bé nawímili nile bilé ralámuli mukúgame, rekó a'bé rijimala ke alué mukúgame. Alué ralámuli 'uba sugí bajísaká 'lige go'sá alué 'uba rakala 'lige sijkisá alué gupala 'lige nawisa bilé mukúgame, a'liko 'ma tabilé 'la bi'wígame alawégame gayéname nile Onorúgame 'yuga.

Alué ralámulika 'la sébili nochámili nile Onorúgame 'yuga napu eki bamí nochánelebá alué bo'né. 'Lige siné kachi chátiri nóchali nochasa alué ralámuli, a'liko uchéchigo nuevo neraga chojkiámili nile a'liko 'la sébali olá Onorúgame 'yuga napasí suwena si.

'Lige 'ma suwénasa alué rió sébili olá Onorúgame 'yuga, a'liko o'tomeli nile alué bakiá bo'á Onorúgame chiliwemia, oká bo'á o'wila 'lige bilé mukila. Alué bilé bo'á owila Onorúgame chiliweme nile omarúgame e'kósiga sa'pala, alueka ruwime nile abichilubi 'we 'la oyeria Onorúgame alué rió. 'Lige alué bo'á mukila Onorúgame chiliweme nile, alueka najtétiga resítiri nóchili nochasa tase machigá. 'Lige alué uché bilé bo'á owila, alueka Onorúgame 'yálime nile

napu'lige 'ma sébili olasa Onorúgame 'yuga, alué baní 'yúriga. Bilé balé Onorúgame chiliwesa suwábaga alué ajágame sa'pala 'lige alué banítiri. Aminami sijkame nile alué rió gupala chojkichí ajchigá.

'Lige bilé mukí alarigá anisáchigó sébili olámirisá Onorúgame 'yuga, 'lige alué mukí o'nola ta elisa napurigá alieti nochámala, 'lige gunégame nisa 'lige ta elisa alué gunala, 'liko Onorúgameka e'kame nile alué mukí. Alué o'nola 'la elisa, 'lige gunala 'la elisa, 'liko 'la sébili olame nile Onorúgame 'yuga alué mukí napurigá olámorílige bo'né.

## **50. Jena ruwimela alué ralámuli israelita**

### **'ma simíbaligo alé Sinaí mochiga**

*(basado en Números 9:15–10:36)*

Napu'lige pe kulí siné newásiga alué re'obá lumí, 'lige alué wa'lú nolí amoba chujkí bale tase chébaga alé re'obachi amoba chujkule senibí rawé, 'lige rukoka rajame nile alué nolí napurigá 'la ma'chigá ilimela alué re'obá. Alésíko alué ralámuli israelita 'we lá sébili machile napurigá tase simámala bowesia napu'lige alué nolí ta simichi ka. 'We a'lá machile napurigá 'ma simámala uché bilena napu'lige alué nolí simichi.

Makué bakiá mechá miná bilé liá rawé nile napu'lige simasa alué ralámuli alé Ejipto mochiga. Alakí rawé enágichi a'liko alué nolí uchéchigo simile alé re'obachi. 'Liko alué ralámuli israelita 'ma uché simíbale bowesia. Bajchako simíbale alué napu nile ralámuli Jurá chojkégame, abiena alué Isakari chojkégame, 'lige alué Sabuloni chojkégame. Pe nujubapi ka simíbale alué Lebí chojkégame napu o'ká 'yénale we'ká rabileta, abiena chiní re'obá newalime napurigá alué we'ká tábiri alé pachá re'obachi unelime a'peli 'lige alué tábiri jawala lige suwábaga tábiri napu jame nile alé pachá 'ma newáriga ilime nile alué re'obá alé uché bilena napu ejperébamili nile alué we'ká ralámuli. Abé nujubami simíbale alué Rubeni chojkégame, abiena alué Simioni chojkégame 'lige Gari chojkégame. Alésíko alué uché jaré lebita chojkégame simíbale alué napu o'ká 'yénale alué we'ká tábiri alé pachá re'obachi unelime 'lige alué tábiri jawala 'lige suwábaga tábiri alé pachá jame.

Alésíko abé nujubá chojkile simiba alué ralámuli napu nile Epraíni chojkégame, abiena Manasesi chojkégame 'lige alué Benjamini chojkégame, 'lige abé guwachika alué Rani chojkégame, alué Aseri chojkégame, 'lige alué Neptalí chojkégame simíbale. Alarigá nokale alué makué okaná chojkégame ralámuli Kanani simiba 'yénaga.

## 51. Jena ruwimela alué ralámuli israelita osá resí aníligo

(basado en Números 11)

### Alué ralámuli israelita 'we resí anile, 'liko Onorúgame ayole alué ralámuli 'yuga 'lige na'í wa'lú júlale

Pe abé a'kinana alué ralámuli israelita 'we resí anile, 'we nóchali kóríle alué we'ká nóchili sébili oliá napu Onorúgame nulale. 'Liko Onorúgameka ayole alué ralámuli 'yuga 'lige wa'lú na'í júlale alemi napu ejperega mochile alué ralámuli, 'lige 'ma rajale jaré alué we'ká u'kuchí galí ulumí napu ejperega mochile alué we'ká ralámuli. 'Liko alarigá ikiá ka, alué ralámuli nulele alué Moisesi napurigá alué Moisesi tánimala Onorúgame napurigá ku cho'ámala na'í. Alué Moisésika yati e'wale, nulele Onorúgame napurigá ku cho'ámala na'í. A'liko Onorúgame yati cho'ale alué na'í.

### Onorúgame nulele Moisesi napurigá mochiámala gicháosa makué rió e'sélikame 'lige Onorúgame we'ká rejcholí 'yale alué ralámuli

A'kinana we'ká rawé kachi, alué ralámuli israelita 'ma anéreleke'e alué maná anilime go'yá mochige, alué napu Onorúgame náole napurigá alué ralámuli go'mela, 'lige go'nálele uché jaré go'ame napu go'gá ejperégame nílige 'ya bajchá rawé alé Ejipto mochiga. Alésíko 'we resí anile.

'Liko Onorúgameka ayóle alué ralámuli 'yuga. Moisesi abiena ayóleke'e alué ralámuli 'yuga. A'liko Moisesi ra'íchale Onorúgame 'yuga 'lige ruyeke 'ma tase ikiria alué ralámuli nulea, 'lige tánele napurigá Onorúgame nejkúramala. Onorúgameka nulele Moisesi napurigá mochiámala alué we'ká rió e'sélikame gicháosa makué rió, Onorúgameka 'we 'la rejcholí 'yámoríle alué e'sélikame napurigá 'we 'lá machigá gu'íromala alué Moisesi.

Onorúgame sa'pá 'yámoríle alué ralámuli israelita napurigá alué go'gá ejperélamala bilé mechá napusí anera. 'Lige alué Moisésika tase 'la sébili bijchígile Onorúgame 'la 'yamio sa'pá alué ujsani sientu mili rasígame ralámuli pe riocho tétiga, 'lige Onorúgameka anele:

—Neka napu ekí nóchili newánilisa yati 'la gayéname ju, aka machibóbala'é.

'Liko alué Moisésika yati mochile alué gicháosa makué rió e'sélikame, 'liko Onorúgame 'we 'la semáriga gu'írole alué rió e'sélikame, alarigá alué e'sélikame 'we a'lá semáriga gu'írole Moisesi.

A'liko Onorúgame we'ká recholí júlale alemi napu mochile alué ralámuli ejperega napurigá alué recholí me'gá go'mela alué ralámuli, 'lige alué recholí alemi napu mochile alué ralámuli ejperébaga re'lé júmala i'niga amóbami. Alué we'ká ralámuli napu mochile alemi sajpuka bochí nokale alué recholí cha'pigá me'gá go'mea, 'lige wakele alué recholí sa'pala. 'Lige Onorúgameka ayoga asale alué ralámuli 'yuga cha resí aníligame, 'lige Onorúgame wa'lú nayulí júlale alemi napu mochile alué ralámuli ejperébaga, alésíko alué we'ká ralámuli ujchábale alué nayulí 'lige we'ká suwile nayuka.

## **52. Jena ruwimela alué María 'lige alué Aroni nakuélaligo alué Moisesi 'yuga**

*(basado en Números 12)*

Pe abé a'kinana napu'lige Onorúgame we'ká recholí julasa alemi napu mochile ejperega alué ralámuli, alué María 'lige alué Aroni si chojkile gawelia alué Moisesi. Alué okaka tase galele Moisesi chókame mukí rewisao, abiena 'nátale 'lige Moisesi 'we gunarume ko bi'neli neyúriga ta'wesi anaga. Alueka tase bijchiá nile, alué Moisésika 'we a'lá kilí rió nile tase gunarume.

Onorúgame 'we 'lá sébili machile alarigá 'nátachi alué María 'lige alué Aroni, 'liko nulele alué bakiá ralámuli napurigá simámala alé re'obachi. 'Lige alé iwégame ne'óchale alué María 'lige alué Aroni cha ená anéligame Moisesi. Onorúgameka 'la ra'íchame kóríle Moisesi yuga, Moisésika 'we 'lá rió kóríle tase napurigá alué uché jaré ralámuli, 'lige alué uché jareka tase siné 'yuga ra'íchame kóríle. 'Liko chati raweli rekile, nayulí 'yale alué María, 'we a'wágame nayulí nayule wi'chílachi, 'we rojsákame gayénale napurigá tabilé elégame, alieri nile.

'Lige alué Moisésika na'temáleke'e alué mukí alué nayulí ujchábaga ajtígichi resí nilia, 'liko Moisésika Onorúgame táneleke'e napurigá ku 'yómala alué mukí. Onorúgameka yati e'wale sa'wáleke'e alué mukí, 'lige anele:

—Pe iligá 'miná mejkabé simibógó gichao rawé napu ju tabilé riógichi cha ená anéligame mué alué Moisesi.

Apiépiri ralámuli napu'lige ujchábasa bilé nayulí wi'chila rojsákame gayéname, napu lepra anilime ju yolí ra'íchaga, 'miná mejkabé julálime nile tabilé riógichi.

**53. Jena ruwimela alué ralámuli israelita júlaligo makué oká rió e'néniliga alé Kanani anilichi gawí bo'ígichi**

*(basado en Números 13–14)*

**Alué ralámuli simíbale alé Kanani 'we a'lá  
'nátaga e'yéniga e'yénamala alemi**

Pe a'kinana napu'lige alué María ku sebasa napu ejperébaga mochile alué we'ká ralámuli, 'lige alué ralámuli israelítaka simíbale alé bilena napu nile Parani anilichi. 'Lige alé sebasa nulele Onorúgame alué Moisesi napurigá alué Moisesi 'yámala makué oká rió napurigá julámala alé Kanani e'néniliga 'we a'lá 'nátaga. A'pílipi alué makué oká rió chebilena chojkgame nile.

Alué Moisésika 'yati júlale alemi Kanani alué makué oká rió e'néniliga alué ralámuli alemi Kanani riógame chieti ka alué ralámuli alemi ejperégame, abiena e'néniliga júlale alué gawí chieti ka pala 'la ka echiá. Alésíko alué makué oká rió yati simíbale ale Kanani rewégachi.

**Alué ralámuli napu simíbale e'nemia suwabagá  
'we a'lá ruwile alarigárikó alemi**

'Lige naosa makué rawé a'kinana ku sébale alué ralámuli, 'lige 'ma suwabaga ralámuli israelita ruyele 'we a'lá ka echiá alé Kanani, 'lige pe iligá alué ralámuli alé ejperégame 'we a'wágame ko, 'lige jaré 'we re'pá jágame rió ko, aminami alé we'kaná we'ká namó riógachi suweke 'we enáriga 'yétigame ko wa'lú tególite.

Alué oká rió napu nile Josué 'lige Kalebi, pe alué oká riocho 'we 'la nirale napurigá alué israelita ralámuli tase guwana rujsúmala napurigá simámala nakomia alé Kanani mochíggame ralámuli sayega, machíligame 'we a'lá nejkúrimio Onorúgame.

'Lige alué uché jaré makué rió napu simíbale e'nemia Kanani, alueka tase kórúle alarigá. Alueka lale tabilé umérimio alué ralámuli alé Kanani riógame. 'Lige alué we'ká ralámuli israelita abé 'la kórúle napurigá anile alué makué rió napu simíbale e'nemia, alué Josué 'lige alué Kalebi ra'ichálilaka tase kórúle. Alésíko alué we'ká ralámuli uchéchigo 'we ayónile alué Moisesi abiena alué Aroni. Abé 'la kórúle ejtebísiga alé Ejipto. Alésíko chojkile uché bilé wa'lula nulame ajchá napurigá o'tomela ku alé Ejipto.

### **Onorúgame 'we ayole alué ralámuli israelita 'yuga**

'Liko Onorúgameka ra'íchale Moisesi 'yuga, suwábaga ralámuli israelita me'liméoríle, pe Moisesi rijimálacho a'kinana o'chérigame gu'íromoríle. Onorúgameka 'we ayoga asale alué ralámuli israelita 'yuga, rekó 'we a'lá semáriga gu'írillie tase bijchígiligame nejmio Onorúgame alué gawí Kanani rewégame. 'Lige alué Moisesi anele Onorúgame:

—Alué ralámuli Ejipto mochígame machisá me'áligo mué alué ralámuli israelita, a'liko animela tase a'walí nígame ko mué napurigá 'yámala gawí ramué ralámuli israelita nila, alué gawí Kanani nerúgame, 'lige alekeri 'ma suwábaga me'áligo mué alué ralámuli israelita.

'Lige Moisésika uchéchigo tánile Onorúgame napurigá uchéchigo e'kámala alué ralámuli israelita rekó 'we resí anichi.

### **Onorúgame elale napurigá alué ralámuli e'yénamala naosa makué bamí jami wakíggame gawí nerúgichi**

'Liko Onorúgameka anele:

—'La nímaleké, iligá alué ralámuli we'ká bamí e'yénamala jami wakígichi 'we pe ba'égichi naosa makué bamí e'yénamala, 'lige alakí bamí kachi 'ma suwábaga suwimela alué ralámuli napu tase bijchígile napurigá aní ne nejmio alué gawí Kanani rewégame. Pe Josué 'lige alué Kalébicho 'la tabilé suwimela, alueka 'la alé Kanani bejterámala.

'Liko alué Moisésika ruyele alué we'ká ralámuli napurigá anile Onorúgame, 'liko alué ralámulika alué ra'íchali akisá 'we seweka mochíbale. 'Liko arigá oyérile nakólichí alué ralámuli sayega napu ejperele alé Kanani, 'lige Onorúgameká tase gu'írole, alekeri tabilé mele nakoga. Alarigá ikile alué ralámuli napugiti bo'né Onorúgame alarigá eláligame, napugiti najkíligame napurigá naosa makué bamí e'yénamala jami tabilé 'me ba'wégichi.

### **54. Jena ruwimela alué bakiá rió Koré, Ratani 'lige alué Abirami tase 'la nóchaligo Onorúgame 'yuga**

*(basado en Números 16–17)*

### **Koré, 'lige alué Ratani, 'lige alué Abirami chojkila newale alué Moisesi**

Bilé rió Koré rewégame bilé rawé anele alué Moisesi 'ma tase e'wímoríle alué Moisesi. Alué Koreka 'lige Moisesi Koati mejká



rijimala nile 'we a'kinana o'chérigame. Alué Koátika abé 'ya bejtégame nile, Lebí inolá nile. Alué rió Ratani 'lige alué Abirami 'we 'lá nirale napurigá anile Koré, abiena alué uché jaré we'ká ralámuli oká siento miná nasipa napu nile 'we najteme, alué si 'la nirale.

Alésíko simíbale e'nemia alué Moisesi abiena alué Aroni. Sebasá alé napu mochile alué rió, iwégame ne'óchale, anele alué oká rió e'wélala gayéniliga a'boi alué israelita ralámuli nuleme. 'Liko alué Moisesi rukele melénala be'á bo'né Onorúgame napurigá ruyémala chieri rió cha'píligo Onorúgame napurigá Onorúgame 'yame nímala.

'Lige Moisesi 'we ne'óchale alué Koré napugiti rekó Onorúgame 'la 'yálige nóchali napurigá o'tome nímala alué we'ká e'karúgame tábiri alé re'obá ulumí ilígichi unelime, 'lige alué Koré tase ganíliga rejpile rekó alué nóchili 'yásiga, iligá wa'lula balé ganánilile.

Moisésika nulale napurigá bayewa alué Ratani abiena alué Abirami, 'lige alué oká rióká tase simíbale alé napu bayéliru Moisésite, 'lige alué oká rioka náole bilé ra'íchali ruigá pe 'yégiligo alué Moisesi napugiti 'we a'lá gawí 'yámoríligame napurigá ejperélamala alué israelita ralámuli 'lige pe jami 'we wakígichi e'yénoríle alué ralámuli israelita. 'Lige aminami anile alué oká rió tabilé inigo lisensia alué Moisesi napurigá wa'lula asibámala bo'nepi 'nátaga alué we'ká ralámuli israelita nuleme.

### **Onorúgame resiti raweli 'yale alué Koré 'lige alué Ratani 'lige Abirami, 'lige 'ma me'ale alué bakiá rió**

Alué Moisésika nulele alué Koré napurigá napabúmala suwábaga ralámuli melénala rawé, alué napu cha anele Moisesi, napurigá napuímala alé a'bé napu ju re'obá 'yólachi, 'lige napurigá suwábaga alué ralámuli o'ká sebámala bejtoli o'kuí molela 'lige o'kuí 'yúriga. 'Liko alarigá nokale alué ralámuli. 'Lige Onorúgameka nulele alué uché jaré ralámuli napurigá mejkabé mochímala alé napu ejperébaga mochile alué bakiá rió.

'Lige Onorúgame elale napurigá alué gawí we'é o'tuímala alé napu mochile ejperébaga alué bakiá rió, 'lige alué bakiá rió alé pachágana rujsuka suwile, abiena alué 'kúchila 'lige jubila 'yúriga abiena 'ma suwábaga tábiri napu nígame nile alué ralámuli. Abiena Onorúgame náole alué na'í alé napu uchule molea, 'lige alé rajale alué we'ká ralámuli oká siento miná nasipa ralámuli. 'Lige alarigá 'la machírile Onorúgame alué we'ká ralámuli bo'né Onorúgame cha'píluga alué Aroni napurigá wa'lula we'ká balé nuleme nímala.

'Lige melénala rawé alué uché jaré we'ká ralámuli chojkile alué Moisesi sayega ra'icha abiena alué Aroni si, alué oká rió chojkila ko

suwigó alué we'ká ralámuli israelita alé. 'Liko Onorúgameka ayole alué we'ká ralámuli 'yuga, alésíko chojkile me'á alué we'ká ralámuli. 'Lige alué Moisésika nulele alué Aroni napurigá molémala alué o'kuí molelime alé napu jale alué we'ká ralámuli. 'Lige anile siné kachi alarigá Onorúgame a'remio alué ralámuli me'á. 'Liko Arónika molele, 'lige alué ralámulika 'ma suwílige makué naó mili ralámuli rasígame.

### **Alué wa'lula Aroni nila resola**

'Lige Onorúgame nulele Moisesi napurigá nulema alué ralámuli napurigá nolama bilé resola alué i'pílipi chojkégame ralámuli, napurigá Moisesi alé i'pílipi resólachi uchuchámala rewalá alué i'pílipi rió napu abé najteme nile napu ekiana chojkégame ralámuli nuleme nile. Nulele Moisesi Aroni rewalá ujchániliga alé resólachi alué ralámuli napu nile alué Lebí chojkégame. 'Lige aminami nulele napurigá alué resola alé pachá re'obachi jawámala alé pachá bilena galichi abé najtémечи napu bo'ime nile alué gajoni 'we najteme. 'Lige ruyele 'yámará alé iligá alué resola napu nila nile alué rió napu bo'né Onorúgame cha'pile napurigá wa'lula nímalá we'ká balé nuleme.

'Liko alué Moisesi yati ruyele alué ralámuli israelita napurigá anile Onorúgame. Alésíko alué makué oká chojkégame ralámulika chojkile bilé resola a'pá i'pílipi chojkégame alé re'obachi. 'Lige alué Moisésika alé pachá re'obachi mo'ale alué makué oká resola. Melénala be'á rewale alué Moisesi Aroni rewalá resólachi chujkúgame, 'lige 'we yaga ilile alué resola abiena 'we sewagá iligó aminami 'we rakega ilile. A'liko ma'chí o'tole alué makué oká resola napurigá etémala alué ralámuli israelita sewáligo 'lige rakéligo alué resola.

'Lige Onorúgame nulele Moisesi napurigá ku alé pachá re'obachi elámala alué resola Aroni nila. Ye resólaka ku alé pachá re'obachi gatéliru napurigá alué ralámuli cha anisá ta gayénagoriká balé 'lige 'la nélagá nokísimala napurigá tabilé sayega ra'ichamio Onorúgame 'yuga.

### **55. Jena ruwimela Moisesi 'lige Aroni tase 'la sébali oláligo Onorúgame 'yuga**

*(basado en Números 20:1-13, 22-29)*

Alué we'ká ralámuli israelita ejperébale alé bilena Karesi\* rewégachi 'lige tabilé ba'ele alé.<sup>a</sup> 'Lige alué we'ká ralámuli ayole alué Moisesi 'lige Aroni 'yuga, 'lige anele:

---

<sup>a</sup> Karesi aniáká gawí najteme napu Onorúgame cha'pile aniamé nile.

—Abé 'la nílige Onorúgame 'ma suwábaga me'lisá ramué alué Koré, Ratani, 'lige Abirami 'yúriga. 'Lige 'émika pe buyánalekuru ramué alé Ejipto. Resí nílige e'yénaliguru 'lige ramué jemi jami, tase ba'wí i'tékuru jemi napurigá bajiwa.

'Liko alué Moisesi 'lige Aroni si, simíbale alé alué re'obá 'yólachi, 'lige Onorúgame anele alué Moisesi:

—Cha'pí alué resola mué nila, 'lige 'emi okaka suwábaga napabuwa alué ralámuli. 'Lige ba'wí tániwaká alué wa'lú rejté bewárigame alé 'mi ilígame 'lige ma'chínamala ba'wí alé rejtechi.

'Lige alué Moisesi 'lige Aroni napabule alué ralámuli, 'lige Moisésika anele alué we'ká ralámuli 'we ayoga ra'íchaga:

—¿Neka chonigá ma'chí pámalawé alué ba'wí jena rejpólachi, cha ne'ome káré 'emi?

'Lige alarigá anisá alué Moisesi a'lige wejpale resólate alé gawichókata, osá wejpale, 'lige alué ba'wika yati wa'lú ma'chínale alé rejpólachi. 'We a'lá nachule alué we'ká ralámuli, abiena alué we'ká ajágame bukú.

'Lige Onorúgameká ayole alué Moisesi 'yuga abiena alué Aroni 'yuga pecha 'la sébili bijchígiliga napurigá anile Onorúgame. Bo'né Onorúgame nuléligé Moisesi napurigá alué Moisesi ra'ichámala alué rejté 'yuga, 'lige alué Moisésiká pe alué we'ká ralámuli 'we ayóniga ra'íchile, 'lige ayoga wejpale alué rejté.

'Lige alésíko Onorúgame anele Moisesi abiena alué Aroni napurigá 'ma tabilé aminabi 'yúrimala alé Kanani alué we'ká ralámuli israelita, nulele napurigá a'rémala alé tabilé ba'wégichi 'lige alé suwimela alué oká rió. Pe a'kinana mukule alué Aroni. 'Lige Aroni inolá Eliasari wa'lula bajchá ochérigame, alué gayénale wa'lula balé nuleme. 'Lige Moisésika pe nujubapi mukule ta'chó 'me seba alé Kanani.

**56. Jena ruwimela alué ralámuli israelita cha aníligo 'lige Onorúgameka we'ká sinowí náboligo alemi napurigá i'kímala alué ralámuli**

*(basado en Números 20:14-21; 21:4-9)*

Alué ralámuli israelítaka abichilubi e'yénale alé Kanani simiba, iligá uché bilé bowechi simíbale abé mejká napugiti alué Eromi ejperégame tabilé elíligame napurigá alué Eromi gawílachi simáromala. Eromi ejperégame ralámulika Esáú rijimala nile 'we a'kinana o'chérigame. Esauka Akobo si napuíka o'chérigame, gawalá nile.

A'lige alué ralámuli israelita 'ma najsínoríle alemi e'yénaga, abiena 'ma anéróríle alué maná go'gá. Alekeri uchéchigo ayole Onorúgame alué ralámuli 'yuga, alekeri we'ká sinowí náole alemi napu mochile alué ralámuli ejperébaga napurigá alué sinowí i'kímala alué we'ká ralámuli.

'Lige we'ká ralámuli suwile sinowite i'kísiga.

'Lige alué ralámuli machisá Onorúgame we'ká sinowí náboligó gastigo neraga resí anisá, 'lige simíbale alué ralámuli Moisesi e'nemia. Sebasa napu asale Moisesi 'lige nulele napurigá tánimala Onorúgame napurigá se'wí julámala alué we'ká sinowí. 'Liko Moisésika Onorúgame 'yuga ra'íchale.

'Liko Onorúgameka nulele napurigá newámala alué bilé sinowí bronse anilime jíerote, 'lige napurigá alé re'pá iguchi ujchámala ojaga napurigá alué apiépiri ralámuli i'kísiga sinowite yati simámala e'nemia alé re'pá chujkúgame sinowí brónsete newárigame napurigá tabilé suwimela. Moisésika newale alué sinowí brónsete 'lige alué sinowí e'néniga bilena re'pá chujkúgame 'la yati sa'wime nile alué israelita i'kísiga sinowite, tase suwime nile. 'Lige alué bo'né Onorúgame 'yome nile alué ralámuli sinowite i'kírígame, 'lige yati sa'wime nile.

## **57. Jena ruwimela alué ralámuli israelita okaná neyúraligo nakoga**

*(basado en Números 21:21-35)*

Alué ralámuli israelita náole bilé ra'íchali alué wa'lula selígame amoreo napu ejperele alé bakochi Jorani na'omi rayénali ma'chínachi alé asiruga napurigá elámala alué wa'lula alemi simáríchi israelita alé wa'lú gawichí alué amoreo gawila.

'Lige alué wa'lula selígame ka tase elile napurigá alemi simáromala alué ralámuli, a'liko alué ralámuli israelita yati napabule sontalo, alésíko nakósile alué amoreo sayega. 'Lige neyúrule alué israelita, we'ká ralámuli me'ale, 'lige alé ejperébale alué ralámuli israelita.

A'kinana simíbale uché bilena napu Basani rewégame gawí bo'ile. 'Lige alué wa'lula selígame alé Basani ajtígame yati napabule alué we'ká sontalo, 'lige yati nakósile alué israelita sontalo sayega. 'Lige Onorúgame iwérili 'yale alué ralámuli israelita napurigá tase majámala nakoga, Onorúgameka 'we a'lá semáriga gu'íromoríle alué sairúgame umérilichi napu nile alué ralámuli Basani ejperégame. Alésíko 'we a'lá semáriga neyúrele alué israelita nakoga, we'ká ralámuli me'ale alé Basani ejperégame.

**58. Jena ruwimela alué wa'lula selígame Moabi rewégichi  
nóchame Balaki rewégame tániligo nejkúroli napurigá  
Balami sukumúmala alué ralámuli israelita**

*(basado en Números 22–25; 31)*

**Alué ralámuli israelita ejperébale alé Moabi anilichi**

Abé a'kinana 'ma umérasa alué ralámuli israelita alué ralámuli amoreo, abiena alué Basani ejperégame ralámuli, 'lige simíbale uché bilena napu nile a'bé Moabi anilichi 'lige alé ejperébale. 'Lige alué ralámuli Moabi ejperégame 'we majale alué we'ká ralámuli israelita etesa a'bemi mochígachi, napugiti cha we'ká níligame alué ralámuli israelita, aminami ya'má okaná neyúriligame alué ralámuli nakoga.

**Alué wa'lula rey Moabi anilime wa'lú gawí  
bo'ígichi nulame bayele alué Balami**

'Liko alué wa'lula selígame alé Moabi rewégichi, Balaki rewégame, júlale alué bilé rió bayéniliga sujkurúgame napu Balami rewégame nile, napurigá alué rió sujkumúmala alué we'ká ralámuli israelita. Abiena alué ralámuli Mariani anilichi mochígame gu'írale alué ralámuli Moabi ejperégame. 'Lige alué Balami machisá alué rió julárigame bayéniliga alieti 'nátaga e'yénigo 'liko anile:

—Buwewa 'emi chonirá Onorúgame.

'Lige Onorúgameka nulele napurigá tase sujkumúmala alué ralámuli israelita, napugiti alué bo'né Onorúgame 'we na'temáligame alué ralámuli israelita, alekeri najkile napurigá tase che olawa alué ralámuli israelita napurigá 'la ganíliga ejperélamala senibí. 'Liko alué Balámika tase siméríle.

'Liko alué wa'lula selígame Balaki uché jaré rió e'wélela júlale uché bilé ra'íchali o'tóriga abé e'wélela me'tagá alué napu júlale bajchabé, alué rioka 'we anele bayeria alué Balami. Alué selígameka we'ká tábiri najtétimoríle alué Balami 'la sujkumúsaká alué ralámuli israelita. 'Liko alué Balámika rukele uchéchigo siné Onorúgame chu'símili ko, 'lige Onorúgame 'la elile simichi, 'lige anele napurigá 'la e'wámala napurigá animela bo'né Onorúgame.

'Lige Onorúgameka tase najkíligo napurigá alué Balami simela alemi alué ralámuli israelita mochígichi, 'liko náole alué bilé santo ánjeli napu bo'né Onorúgame 'yuga nóchame nile napurigá tase elímala napurigá sebámala alué rió napu simiá enálige. 'Lige Balámika bulito mukila asigá enale bowesia, 'lige alué bulito mukila etele alué

santo ánjeli alé boichí o'wemi najteka ilígichi siparina o'ká, 'lige Balámiká tabilé etele.

'Liko alué bulítoka se'wí chajkena simile tase boichimi, 'lige alué Balámika wejpale alué bulito mukila, 'lige alué bulítoka ku ro'ile alé boichí. 'Liko alué santo ánjelika ilíbale alé boichí alé nasipa napu nile okaná jágame tegoli, 'lige 'we chega simírole alué bulito alemi bilena tegochi, 'lige alué Balami bilena ronola 'ma chi'lale, 'liko alué rioka wejpale alué bulito uchéchigo siné. Alué santo ánjelika uchéchigo siné ilíbale alé boichí napu nile abé 'wechi napu pe 'la sébali simírome nile bilé rió bulito asigá. Alué bulítoka uché etesa alué santo ánjeli a'liko wijchí bo'íbale. 'Liko alué Balámika 'we rasigá ayole alué bulito 'yuga, 'liko iwégame wejpale.

'Lige bo'né Onorúgame elale napurigá alué bulito ra'ichámala. Alué bulito rukele tachiri najkió alué rió Balami, chonigá iwégame wejpao. 'Lige alué rioka wejpagóríle napugiti tabilé e'wará alué bulito. 'Lige alué bulítoka uchéchigo siné ra'íchale, uché rukele alué Balami chekisá tase e'wame ka alué bulito, 'lige alué rioka anele: “Tase siné che'sime ke mué.” 'Liko Onorúgameka etérile alué santo ánjeli alemi ilígichi boichimi alué siparina o'ká. 'Lige alué santo ánjelika ne'óchale Balami napugiti wejpáligame alué bulito, 'lige alué santo ánjelika nawagóríle tabilé elimia napurigá simela alué rió alemi gawichí Moabi anilichi. 'Liko alué Balámika ku ro'ímoríle, kumi siméríle napu bejtele. 'Lige alué santo ánjelika ruyele 'la ko napurigá simela Balaki e'nemia, ruyele napurigá ruwimela pe napurigá nulele bo'né Onorúgame.

A'liko alué Balami rewégame simile alé wa'lula selígame Balaki e'nemia, a'lige melénala rawé simíbale okaka alé bilena re'pá rabó uché jaré u'kuchípala nulame 'yuga napu Balaki 'yuga nóchame nile. Alé rabó iliruga ma'chígame nile alé napu mochile alué ralámuli israelita ejperébaga. 'Lige alué Balámika nulele alué wa'lula selígame newániliga gichao mesa tegoli alé chiliwélime sa'pá Onorúgame, napurigá alé chiliwémala bilé roló 'lige bilé bo'á i'pílipi mesa tegóichi. 'Liko alué wa'lula selígame alarigá nulale. 'Lige alué Balámika nulele alué selígame napurigá alé buwémala, 'lige alué bo'neka siméríle Onorúgame 'yuga ra'ichamia tachiri nulara Onorúgame anile. 'Lige alué Balami pe'wera 'minami simile, 'lige alé Onorúgame 'we a'lá sébali ruyele tachiri rumeli níluga alué rió. 'Lige pe nujubapi ku aleka nawale, 'lige anele alué selígame:

—Mueka júlale ne'chí bayéniliga napurigá ne jena nawámala alué ralámuli israelita sujkumumia, 'lige neka tase chérigá sujkumúmala alué ralámuli israelita napugiti Onorúgame najkiame napurigá 'we a'lá ganíluga mochímala alué ralámuli israelita. 'Lige Onorúgame

we'ká ralámuli o'chéririle ralámuli israelita, 'ma tabilé umubáriame nile tetia. 'Lige neka alué ralámuli israelita gompaniérola nisa nílikurúchigó.

'Lige alué wa'lula selígame akisá ye ra'íchali, 'liko 'we ayole Balami 'yuga. 'Lige Balámiká ruwile napurigá rumeli níligo napurigá nulele bo'né Onorúgame.

'Liko alué wa'lula selígameka o'tole Balami alé miná uché bilena re'pá rabó, 'lige alué Balámika nulele napurigá newámala gichao mesa tegoli alé napu chiliwélime nile alué ajágame Onorúgame, 'lige alé chiliwele Balaki alué gichao roló abiena alué gichao bo'á, 'liko Balámika regá anile:

—Onorúgameka pecha we'ká 'nátame juko tase napurigá nokame niru ramué ralámuli. Onorúgameka ruwíturu 'we 'la semáriga gu'írimio napurigá 'we 'la semáriga ejperélamala alué ralámuli israelita, 'lige sébili olámili júkuru Onorúgame. 'Lige ye ra'íchali Onorúgame nuléturu ne'chí napurigá ne 'emi ruyémala 'lige neka tase uché bilé ra'íchali se'nú rumeli júkuru. 'Lige Onorúgameka tase chati ralámuli neraga etiá alué ralámuli israelita, alekeri Onorúgame 'we a'lá senibí gu'iro alué ralámuli. Alekeri alué ralámuli tabilé che'wimela rekó a'piépiri rió sujkurúgame najsibúnilichi.

'Lige alué wa'lula selígame tase galele ye ra'íchali akisá, 'liko anele alué rió Balami anilime:

—Mué rió tase sukumúnilisaká alué ralámuli israelita, 'liko tase a'ká ralámuli koripoa alué israelita.

Alésíko alué wa'lula selígameka o'tole alué Balami alé uché bilena rabó, 'ma baikiná rabó nile alésíko napu sébale alué rió, alé uchéchigo gichao mesa tegoli nulale newánaliga alué selígame, 'lige alé me'ale bilé roló abiena bilé bo'á i'pílipi mesa tególichí rekagá. Aleka alué Balami tase simile 'minami Onorúgame 'yuga ra'ichamia napugiti alué rioka 'we a'lá sébili machíligame Onorúgame 'we a'lá gu'írimio alué ralámuli israelita. 'Liko e'néleke'e alemi napu mochile alué ralámuli israelita ejperébaga, 'lige Onorúgame Alawala anele alué Balami churigá animea alué selígame Balaki 'yuga. Regá anile alué Balami:

—Onorúgame bo'né 'we a'lá machiri ne'chí napurigá ne 'we a'lá machimela alarigá ko alué ralámuli israelita 'lige alarigá nimio nujubami. Alué ralámulika asíriga najteme ganama pe i'libeko napugiti Onorúgame bo'né 'we a'lá semáriga gu'írame alué ralámuli israelita. Onorúgame bo'né 'la semáriga gu'íromala alué ralámuli napurigá 'la semáriga neyúrimala nakoga saíla 'yuga. 'Lige alué ralámuli napu najkime ju napurigá resí ikimela alué israelita, alueka 'we resí ikimela a'boi 'nalina. 'Lige alué ralámulika napu najkime ju



napurigá 'we a'lá ganlíga ejperélamala alué israelita, alueka 'we a'lá raweli rewimela.

Ye ra'íchali akisá alué selígame Balaki 'we ayole we'ká 'nátale, alésíko kumi bejtélachi júlale alué Balami. Alué Balaki 'nátoríle 'we enomígame newamia alué Balami aminami 'we najteme, 'lige alésíko 'ma tase alarigá olámoríle pecha e'wáligame alué rió nóchili nulelí. 'Lige Balámika uchéchigo ruyele pe napu Onorúgame nulale. A'liko alué rió yati siméríle kumi bo'né bejtélachi, 'lige uché pe u'kabi ra'íchali ruméríle:

—Onorúgame bo'né alarigá elá napurigá ne 'we a'lá machimela alarigá nokimeo alué ralámuli israelita pe i'libeko, aminami napurigá ne 'la machimela ochérimio bilé towí israelita a'kinana uché jaré bamí, 'lige alué towí wa'lú ochérasa 'ma umérimio nejkoga alué ralámuli Moabi ejperégame, abiena alué ralámuli Eromi ejperégame, abiena alué ralámuli amalesita, 'lige alué ralámuli seneo 'yúriga —alarigá anisá ku galírale simile alué Balami.

### **Balami nila rejcholi**

Alué rió Balami tabilé sujumule alué ralámuli israelita, iligá nulele alué umugí alé Moabi ejperégame abiena alué Mariani ejperégame umugí napurigá uché bilé 'nátali tétimala alué ralámuli israelita. Alué umugika 'we rejcharúgame nile, yati simíbale alué ralámuli israelita e'nemia napu mochile ejperébaga ralámuli israelita, 'lige bayérole alé napu chiliweme nile go'ame alué tabilé Onorúgame alué ralámuli Moabi ejperégame 'lige Mariani ejperégame. Alué tase 'la Onorúgame oyérame nile, pe tábiri oyérame nile alué ralámuli, pe ralámuli newalila oyérame nile alué ralámuli napu kógime nile yawí newagá. 'Liko alué jaré ralámuli israelita chojkile e'kali tania alué tase 'la Onorúgame rewagachi ajtígame, abiena newile jaré umugí alué rió israelita 'yuga.

'Liko Onorúgameka 'we ayole alieti etega alué ralámuli israelita 'yuga, 'lige nulele alué Moisesi abiena alué uché jaré e'wélela israelita napurigá suwábaga me'limela alué ralámuli napu tase 'la Onorúgame oyérame nile napu pe tábiri e'kali tánime nile. Abiena nulele alué ralámuli napurigá nakómala alué Mariani ejperégame sayega napugiti alué nokáligame alué ralámuli israelita nulea napurigá alué a'boi nila tábiri go'ame newagá kógimia yawiyame nerúgichi.

'Liko alué ralámuli israelítaka yati napabule alué we'ká sontalo, alésíko nakósile alué ralámuli Mariani ejperégame sayega, 'lige neyúrole alué israelita nakoga. 'Ma me'ale alué Balami alemi nakólichí abiena we'ká umugí 'ma cha'pile, abiena we'ká 'kuchi 'yúriga,



abiena alué we'ká akasí napu bujkégame nile alué ralámuli Mariani ejperégame, uché jaré ajágame 'ma suwábaga bujele 'ma napu ekí tábiri nígame nile alué ralámuli Mariani ejperégame. 'Lige we'ká ralámuli napu cha'píliru o'tóliru napu asale Moisesi, 'lige alué we'ká tábirika alué Moisesi 'yale abiena alué Eleasari napu nile wa'lula balé u'kuchípala balé nuleme.

Alué Moisésika 'wéchigo ayólekó pecha na'périga me'áliga alué umugí alé Mariani ejperégame, alué umugí 'nalina abé chojkila nílgame napugiti alué umugí nokáligame tetia chati 'nátali alué ralámuli israelita napurigá oyérimala alué tase 'la Onorúgame nila rejcholi. Alésíko 'ma me'ale alué we'ká umugí, abiena alué we'ká 'kuchi, 'lige alué we'ká umugí i'weka tase me'ale.

'Lige alué Moisésika ruyele 'we chátiri alawégame ko alué ralámuli israelita napugiti a'bé jáligame alué suwígame bi'tígichi, 'lige newámili nile alué bilé yawí nawésili yowame napurigá ku bi'wimela alué napu 'we chátiri alawégame nile napugiti Onorúgameka abalarigá nuléligame alué ralámuli israelita. Abiena 'we a'lá semáriga bi'welime nile alué napu ekí tábiri nígame nile, jaré tábiri alé na'ichí jawálime nile bi'wea, 'lige jaré pagókime nile.

'Liko alué Moisesi 'lige alué Eleasari si chojkile alué we'ká tábiri nachuta napu bujégame nile alué ralámuli Mariani ejperégame, 'yale alué we'ká sontalo a'boi gompaniérola, abiena alué lebita nachule, abiena uché jaré ralámuli israelita.

## **59. Jena ruwimela Moisesi uché apélichí uchúchaligo we'ká ralámuli rewalá**

*(basado en Números 26)*

Napu'lige alué ralámuli israelita bijí mochígichi alé epomi Moabi anilichi a'mulipi alé bakochi Jorani anilichi, Onorúgameka nulele alué Moisesi abiena alué Eleasari napurigá uchéchigo apélichí uchuchámala alué we'ká ralámuli rewalá napugiti naosa makué bamí nílgame apélichí uchuchásiga alué ralámuli rewalá. Ye bamika we'ká rió rewalá apélichí uchúchale napu nile bilé liá bamígame, ujsani sientu miná bilé mili mináchigo gichao sientu miná baisá makué ralámuli nile (601,730), pe riocho.

'Lige Onorúgameka anile: “Alué ralámuli we'ká tétirigame 'la nejkúromio waná newalichi alé Kanani. 'Lige alué bilena chojkégame ralámuli abé we'ká nisa 'lige abé wa'lú gawí nachuámili nile, 'lige alué abé u'kabi ralámuliká, alueka abé u'tá gawí nachuámili nile. 'Lige ye bamika tase 'yúriga uchucháleru rewalá apélichí alué ralámuli

lebita, napugiti alué ralámuli ka tase pe'tá nachuámili nílgame gawí. Alué ralámuli lebita ka wanáchigo tétilliru, alueka nile bilé liá miná bakiá mili ralámuli. Alué ralámulika tétilliru napu nile alué towí pe bilé mechá ajtíggame ochérasa, abichigó pe riocho tétilliru.”

Napu'lige suwénasa apélichí uchucha rewalá alué Moisesi 'lige alué Eliasari suwábaga ralámuli suwílgame napu tétirigame nile alé rabó Sinaí 'ya, pe alué Josué, 'lige alué Kalebi, 'lige alué Moisesi, alué alakipi ejtebile napu 'ya apélichí uchucháleru rewalá. We'ká ralámuli suwile alé jami 'we wakígichi 'we pee ba'égichi e'yénaga napurigá anígame Onorúgame 'ya bajchá rawé. Alué ralámulika suwile napugiti pecha 'la bijhígiliga napurigá anile Onorúgame 'yamio alué gawí Kanani nerúgame.

**60. Jena ruwimela okaná chojkégame ralámuli miná  
nasipa tániligo Moisesi gawí napurigá nejímala alé bakochi  
Jorani na'omi neraga napu ma'chínime ju rayénali**

*(basado en Números 32)*

Alué ralámuli israelita napu nile Rubeni chojkégame, 'lige alué Gari chojkégame, alueka we'ká akasí bujkégame nile, 'lige alué ralámuli ka 'we a'lá machigá tale alué wa'lú gawí Kanani na'lebo napu neyúrilige nakoga alé 'we a'lá ko alué akasí uchuchalia, alekeri alué ralámuli tánile alué Moisesi alué wa'lú gawí napu nile alé Kanani na'lebo rayénali bokuíchi neraga. Tabilé najkióríle alué gawí napu 'yáwali nile alé Kanani nerúgame.

'Lige sinékó alué Moisésika ta'mé 'la nirale napurigá anile alué ralámuli gawí taa alé, mayele guwana rujsunamio alué uché jaré ralámuli, napurigá nokale alué makué rió e'neme naosa makué bamí abé 'ya. 'Lige alué we'ká ralámuli napu nile alué Rubeni chojkégame abiena Gari chojkégame, alueka a'rémoríle alué a'boi ujubila 'lige 'kúchila we'kaná we'ká galí jágichi Kanani na'lebo, 'we a'lá 'yérigichi nolíga re'pá ilígame tególite simamia alué uché jarela israelita gu'írimia alué Kanani mochíggame sayega nakólichí.

'Liko alué Moisésika 'la nirale alarigá, 'lige ruyele napurigá pe iligá 'we a'lá sébili olámala napurigá anile alué ralámuli. Alésíko 'yale alué gawí alué ralámuli alé Kanani na'lebo bo'íggame napu nile alué Rubeni chojkégame, abiena alué Gari chojkégame, abiena alué nasípasi chojkégame ralámuli alué Manasesi 'yúriga.

## 61. Jena ruwimela Onorúgame nuléligo ralámuli israelita napurigá rojanámala gawí alué Kanani rewégame

(basado en Números 27:1-11; 34-36)

Onorúgame ruyeale alué Moisesi koche si nímili nílga alué gawí Kanani rewégame. Onorúgame ruyeale alé si cha'pimeli nílga alué gawí 'la neyúrosaká nakoga alué ralámuli israelita alué Kanani mochígame sayega. Ruyeale alué Moisesi napurigá ruyémala alué ralámuli israelita napurigá rojanámala alué gawí re'eka, gi makuémána chojkégame ka aminá nasipa chojkégame ralámuli. Alué gawika bo'ile na'tumi rayénali bokuíchi alé bakochi Jorani rewégachi asiruga. Alué Josué anilime rió wa'lula nímili nile alué Moisesi mukusá. 'Lige anele Onorúgame alué Josué 'lige alué Eleasari napurigá alué nokimela gawí nachuta. Onorúgameka cha'pile pe i'pílipi rió makué okámána chojkégame napurigá gu'íromala alué Josué 'lige Eleasari gawí rojanálíchi.

### Alué napu nachume ju alué i'wé

'Lige uché bilé ra'íchali regá ruyeale Onorúgame alué Moisesi:

—Bilé rió tase 'wesi 'kúchígame nísaká ejtemali, pe malégame nisa, 'liko pe alué malala nachuámala alué gawí wasá, pe iligá alué iweka tabilé uché bilénaka chojkégame nawágame rió rewimeli ju, alarigá 'la tase uché bilena chojkégame ralámuli nila nímala alué gawí wasá.

### Alué we'ká riógichi alué ralámuli lebita nila

Alué lebita ralámuli ka tabilé nachuámili nile gawí 'la waná pe iligá we'ká galí namó jágame we'kaná chojkégame naosa makuémána na osánó chojkégame 'yáboli nile alué makué bilé chojkégame ralámulite alé Kanani napu nachule napurigá alé ejperélamala. Napu ekiná chojkégame we'ká galí namó jágichi nologá 'we a'lá gajsalégichi nímili nile napurigá ajágame go'mela.<sup>a</sup>

Alué lebita ralámuli 'yáboli nile we'ká galí namó jágame we'kaná chojkégame. Ujsani alué we'ká galí jágichi alué lebita ralámuli 'yárigame, napu'lige 'ma alemi rioga, alueka nímili nile napurigá bejterámala alemi riógichi se'winá ikisá apiépiri ralámuli. Baikíná nímili nile alé Kanani 'lige baikíná nímili nile alé Kanani na'lebo. Napu'lige bilé ralámuli uché bilé ralámuli me'lisá tase o'wétiga alué

<sup>a</sup> Alué we'ká galí namó jágame we'kaná riógichi alé Kanani 'ma 'oni jábimili nile napugiti 'ma me'liboli nligame alué ralámuli alé ejperégame, 'lige alé Kanani nákatu napu ma'chínáme nile rayénali 'ma 'oni jale 'ma me'líligame alué ralámuli alé ejperégame.

ralámuli alé bilena ujsámána we'ká riógichi bejterámili nile napurigá tabilé che olawa alué mukúgame rijimálate. 'Lige apiépiri ralámuli 'la o'wétiga me'lisáká bilé ralámuli, 'lige bilena alé ujsámána we'ká riógichi sebasa napurigá tabilé me'liboa, alué ralámuli tabilé e'káwali nile abarigá me'liboli nile.

Alué ralámuli napu bejtega asimeli nile alé we'ká riógichi napurigá tabilé me'liboa, alueka senibí alé asimeli nile napusí mukú alué wa'lula balé nuleme, a'lige kulí simeli nile alué rió 'minami uché bilena we'ká riógichi. Ku bo'né bejtélachi siminálisaká, abiena 'la simeli nile. 'Lige bajchabé ma'chínasaká ta'chó mukuchi alué wa'lula balé, a'liko alué mukúgame rijimala najtepara, yati me'liboli nile alué rió alué mukúgame rijimálate, 'lige alué nejkógame me'ágame ka tabilé chojkila nile, alekeri tabilé galírale bajchalime nile alueka.

---

## Deuteronomio

### 62. Jena ruwimela Moisesi 'we a'lá rejcholi 'yáligo alué ralámuli napu o'chérale alé jami e'yénaga

*(basado en Deuteronomio 1–11)*

Oká liá bamí a'kinana napu'lige alué ralámuli israelita buyasa alé napu ejperégame nile 'ya siné Ejipto, 'ma 'la sébili mochile mo'imea alé Kanani anilichi, alué gawí napu 'yámorílige Onorúgame alué ralámuli. Moisésika 'la sébali machigá enale tabilé seabamia alé Kanani alué uché jaré ralámuli israelita 'yuga, Onorúgame 'máchigo 'la ruyéligame mukumeo alué Moisesi ta'chó seba alé Kanani. Moisésika bajchá ta'chó mukiá 'we 'la ruyénele alué we'ká ra'íchali rejcholi napu Onorúgame 'yale 'ya alé rabó Sinaí anilichi. 'Lige we'ká o'chérale israelita ralámuli alakí bamí e'yénachi pe jami.

#### **Moisesi ruyele churigá gu'íriligo Onorúgame alué ralámuli israelita**

Moisésika ruyele alué we'ká ralámuli churigá aníliga Onorúgame 'ya, Onorúgameka najkiáráe napurigá 'we a'lá sébili sebámala alé Kanani ejperélimia alué we'ká ralámuli o'nola. 'Lige abiena ruyélechigó júliligo makué oká rió e'néniliga alé Kanani anilichi, lige ruyélechigó 'we majáligo alué o'nola abé bajchabé mochígame alé Kanani simíbaga, alekeri Onorúgame elale napurigá naosa makué bamí e'yenamala jami alué we'ká ralámuli. Abiena 'we a'lá ruyele Onorúgame tabilé 'yáligo lisensia napurigá simámala ejperélimia alé

Kanani anilichi napurigá suwimela alué we'ká rió tabilé sebánilime alé Kanani.

Pe okabi rió alué 'yasi mochígame ta'chó suwíligé, napu nile Josué 'lige Kalebi, alueka 'láchigo tabilé guwana rujsúligame napu'lige julásiga e'néniliga churigáriga ejperégintiká alué ralámuli Kanani ejperégame, 'lige aminami alué nokálechigó iwérali 'ya alué israelita ralámuli napurigá sebámala alé Kanani anilichi.

'Lige ruyálechigó osá neyúriliga nakoga, ruyeale alué amoreo ralámuli 'yuga nakoga neyúriliga 'lige sinéchigo alé Basani anilichi mochígame 'yuga nakoga neyúriligachigó. 'Lige ruyélechigó Rubeni rijimala chojkégame 'lige Gari rijimala chojkégame 'lige pe nasípasi alué Manasesi rijimala chojkégame nila alué gawí alé Jorani anilichi bakochi bajoniga nerúgame gawí, alué gawí napu rayénali ma'chínachi neraga bo'ile, alué gawí napu alé Basani anilichi mochígame 'lige alué amoreo 'ya mochígame nílige.

'Lige anélechigó Moisesi alué ralámuli bo'né aníligo napurigá tabilé sebámala alué Moisesi alé Kanani anilichi alué israelita ralámuli 'yuga, 'lige ruyálechigó Moisesi alué ralámuli Josué nimio wa'lula napu'lige Moisesi mukusá.

### **Moisesi anele napurigá 'we a'la sébali olámala napurigá aní Onorúgame**

Moisésika 'we a'la ma'chígame ruyeale alué ralámuli israelita napurigá bo'né Onorúgame najkile napurigá alué ralámuli sebámala alé Kanani napurigá alé ejperega mochímala. 'Lige ruyélechigó napurigá alué ralámuli israelita 'la semáriga benírimala rejcholi 'lige Onorúgame nila nulalí alué a'boi 'kuchila 'lige apalóchila 'lige ochílatiri.

'Lige ruyeale tase oyériwa alué ralámuli newalila riosi, tase iwérali tánewará alué, pe bi'lepi Onorúgamecho, aminami tase iwérali tániwará rayénali, mechá, 'lige so'pilítiri. Moisesi 'we a'la ruyeale alué ralámuli israelita napurigá tabilé oyériga járomala alué tábiri ralámuli newalila. Ruyélechigó 'we ayomio Onorúgame rewagachi ajtígame pe alué tábiri oyérasaká alué ralámuli israelita. Resítiri raweli 'yámará ku buyánaga alé Kanani napurigá ku guwana na'támala Onorúgame 'yuga.

### **Moisesi ruyeale alué makué nulalí napu Onorúgame nejíligé**

Abiena ruyélechigó we'ká e'karúgame tábiri 'we 'la semátiri newáligo Onorúgame alué israelita ralámuli gu'íriga. Pe alué ralámuli israelítacho 'la ra'íchame nile Onorúgame 'yuga. Aminami Onorúgame

tabilé siné buyáname nílega abé 'ya bajchabékó alué aliena we'ká ralámuli napu nóchame nile napurigá ajágame. 'Lige Moisesi 'la ruyélechigó alué ralámuli israelita:

—Alué ra'íchali napu gatele Onorúgame 'emi o'nola 'yuga 'ya ejperégame alué napu jipe 'ma tabilé i'té, alué ra'íchali bijí najtéra 'emi 'yuga. Alué ra'íchalika senibí najté mala ralámuli israelita 'yuga.

'Lige aminami Moisesi uché ruyele alué israelita alué makué nulalí nóchali napu Onorúgame nejílige alé Sinaí anilichi rabó. 'Lige aminami ruyele alué uché jaré nulalí napu Onorúgame nejíligechigó, 'lige ruyélechigó alakisá se'winá nokáligo alué 'ya mochígame, alakisá gawéliliga alué ralámuli israelita Onorúgame 'yuga napusí buyásisa alé Ejíptoka. 'Lige 'we a'la rejcholi 'yálechigó napurigá tabilé siné resí nokigá járamala Onorúgame 'yuga, 'lige napurigá tabilé se'winá nokigá járamala pe machináliga chu'sita Onorúgame.

### **Onorúgame 'yale 'we e'lowítame raweli alué ralámuli israelita**

'We 'la ruyélechigó Onorúgame nejíligó alué oká liá bamí 'yabé bajchabé pe machináliga pala 'la sébali olárá alué ralámuli Onorúgame 'yuga napurigá najkile bo'né Onorúgame. Ruyele Onorúgame nejíligo 'sínimi 'we e'lowítume raweli, 'lige pe yati nejíligo alué go'ame napu maná rewégame nile napurigá 'la machimela alué ralámuli tase pe go'ame go'gacho ejperélimili ko, abiena 'we 'la sébali oyéraga ejperéliwará Onorúgame nila rejcholi.

### **Alué ralámuli israelita 'we a'la nirámili ju Onorúgame**

Aminami, alué bo'né Moisesi anélechigó:

—'We 'la gepusi suwábaga 'emi ralámuli israelita. 'We a'lá 'nátaga gepusi ye ra'íchali. Onorúgameka júkuru wa'lula ramué o'nola, 'lige tasiné mukume ju, aminami tasiné o'chéráme. Aluecho ju bi'lepi wa'lula Onorúgame. Alekeri 'we a'la sébali nirálime júkuru. Tabilé we'kuátékuru alué nulalí napu Onorúgame nejí. Senibí 'nata mochiwa Onorúgame nila rejcholi ra'íchali najteme. 'We a'la semáriga ruyewa Onorúgame nila rejcholi alué ramué 'kúchila senibí rawé rekó panápuri ejperege. Abiena ujchátékuru alé apélichi osilí ye ra'íchali najteme 'lige mo'awa alé kuchí gajónichi pachágana, 'lige buligá e'yénawa alé sekachipo abiena alé gorabo. Aminami osiboa alé rabilétachi yochi jágame Onorúgame nila rejcholi.

### **Churigá nokimela alué ralámuli alé Kanani**

Alué Moisesi abiena ruyélechigó alué ralámuli napurigá suwábaga ralámuli alué Kanani mochígame me'limela alé sebasa, napugiti alué

ralámulika 'we chati nóchame níligame. Alué ralámuli israelítaka tase lisensia 'yáliru Onorúgamete napurigá gatema bilé ra'íchali nóchali alué uché jaré ralámuli 'yuga, 'lige tabilé nígame nílechigó lisensia napurigá newímala alé Kanani ejperégame 'yuga. Alué ralámuli israelita alué Kanani mochígame ralámuli 'yuga newísaká, a'liko alué israelita a'chigóriga nokame gayenámará 'síchigó, napugiti alarigá najkiméráme alué ralámuli Kanani ejperégame, alueka pe tabilé Onorúgame e'kali tánime nile.

'Lige anélechigó napurigá gajunámala suwábaga alué mesa tegoli napu jáwaga tánime nile alué tabilé 'la Onorúgame, 'lige napurigá gajsinámala suwábaga tábiri napu uneme nílige alué 'yawiyame newá alué alé Kanani ejperégame ralámuli. Alarigá nulale napurigá alué a'boi israelita ralámuli tabilé a'chigóriga 'la nokimela napurigá alué Kanani mochígame ralámuli, iligá 'we a'lá wa'lula Onorúgame rewagachi ajtígame oyérame nímala.

Moisesi abiena ruyele alué ralámuli israelita Onorúgame tase cha'píligó alué ralámuli napurigá 'we a'lá semáriga nóchiligó, anele Onorúgameka cha'píligó alué ralámuli Onorúgameka 'we 'la na'temame níligame 'lige 'la sébali olamio napurigá olámoríle Onorúgame alué israelita ralámuli 'yuga alué 'ya bajchá rawé mochígame napu nile Abraámi, Isaki 'lige Akobo. 'La ma'chígame ruyele napurigá tabilé a'rémala alué israelita ralámuli Onorúgame oyeria napu'lige 'ma 'we nígame ganasa e'karúgame tábiri alé Kanani mochiga.

Abiena ruyele Onorúgame gu'irio alué israelita ralámuli, 'la nejío alué Kanani nerúgame gawí napugiti alué ralámuli alé ejperégame cha chátiri karame, alekeri suwimela. Alué israelita ralámulika gu'írileru Onorúgamete rekó tabilé wa'lú semátiri nóchachi. Ruyélechigó alakisá resí nokáligo alué israelita ralámuli Onorúgame 'yuga napu'lige jami e'yénele tabilé riógichi. Aminami anele:

—Alué wa'lula Onorúgame nulá napurigá 'la sébali olawa alué pe u'kabi nulalí. Onorúgameka najkí napurigá 'we a'lá nirawa, najkí napurigá 'we a'lá sébali olawa alué rejcholi napu bo'né jireti, najkí napurigá 'la semáriga galewa Onorúgame, najkí napurigá 'la sébali olawa napurigá najkí bo'né, 'lige najkíchigó napurigá 'la e'wawa napu aní Onorúgame nila nulalí ra'íchali najteme. Ye 'we najteme rejcholi 'we a'la júkuru 'emi a'boi níriga. ¡Aka na'tásibá! Onorúgame newale gawí 'lige rewagátiri, alué 'sílekuru 'emi cha'piá 'lige alué 'ya bajchá rawé mochígame napurigá Onorúgame 'yuga járome nímala.

Aminami alué Moisesi 'we a'lá ma'chígame ruwile, anile:

—'La oyérasaká 'emi Onorúgame ra'ichálila, a'lígeko Onorúgame 'ma buinámala alué ralámuli Kanani anilichi mochígame napurigá 'emi israelita ralámuli bejterámala alé Kanani, 'lige aminami 'la sébili u'kírimala u'kí napurigá 'we a'la rakémala go'ame.

### **63. Jena ruwimela Moisésika uchéchigo siné 'la ruyéligo alué rejcholi Onorúgame nila alué ralámuli israelita**

*(basado en Deuteronomio 12–26)*

Moisesi ruyele alué israelita ralámuli alué nulalí rejcholi Onorúgame nila napurigá 'la semáriga sébali olámala. We'sá ruyele Moisesi alué nulalí rejcholi napu ruyélirige alué Moisesi alé Sinaí anilichi rabó, 'lige we'sá ruyélechigó alué nulalí rejcholi napu ruyélirige Onorúgamete abé a'kinana.

Ruyele churigá oliame ko bilé wa'lula ajchá napu nulame nímala, napurigá nígame nile alué uché jaré ralámuli alué napu ejperégame nile uché bilénami napu se'winátiri rewégame gawí bo'í. 'Lige alué wa'lula tabilé napabúmili ko we'ká gawé, aminami tabilé rewimeli kóchigó we'ká umugí, aminami tabilé napabúmili kóchigó we'ká enomí. Ruyele alué Moisesi tabilé 'wesi alué e'wélala ku julámili ko alué israelita ralámuli ku Ejipto, 'lige alué wa'lula ajchárigame 'la nígame nímala bilé apeli osilí uchúkame alué nulalí nóchali Onorúgame nila 'lige 'la senibí alé e'néniga ra'ichámili ju. Abiena ruwílechigó tase ajcháwará wa'lula selígame bilé rió naka mejkaka nawágame.

### **Churigá nokame ka alué ralámuli Onorúgame nila rejcholi ruwime 'lige chonokame ko alué sayeme**

Alué Moisésika abiena ruwile churigá nokame ka alué ralámuli Onorúgame nila rejcholi ruwime. Alué ralámuli Onorúgame nila rejcholi ruwime ka we'ká ra'íchali ruwime nile. 'Lige jaréchigo alué alieti ra'íchali ruwime ke, tase Onorúgame 'yuga járome ke anime kará, alekeri alué ralámuli buigá mochime nile pala 'la bijchiga ra'íchame ka alué ralámuli, buigá mochime nile machináliga. Onorúgame wa'lú resitiri raweli 'yámará alué 'yega járome ralámuli. Onorúgame bo'né alarigá elámará napurigá suwimela alué ralámuli.

Abiena anélechigó napurigá tabilé simámili ko bilé sayeme e'nemia napugiti Onorúgame tabilé galé napurigá alué ralámuli alarigá nokimela.

'Lige anélechigó Moisesi alué israelita ralámuli Onorúgame abiena julámará uché bilé rió Onorúgame nila rejcholi ruwime napurigá



Moisesi, napurigá ruwimela tachiri najkió Onorúgame. Anele tabilé e'wásaká ralámuli napu nulá Onorúgame nila rejcholi ruwime, a'liko Onorúgame bo'né gatémará alué ralámuli 'yuga.

### Uchéchigo jaré nulalí

Anélechigó bilé rió nekosa o chigosa, tabilé gastigárowali ju alué rió tabilé etésaká oká ralámuli.

Abiena ruyele Moisesi alué israelita ralámuli, ojasa bilé rió chátiri nóchali nochasa, napu'lige mukusá, 'liko re'kibúwará yati pe aba'lige rawé tópuará.

'Lige bilé rió najtepasa bilé alué chulugí rasolá alemi wijchimi ajtúgame, alemi re'pá rojachi asisá ma, 'lige mochisa alué kuchí chulugí a'tanala, alueka o'toboa bujkurúpua. 'Lige eyela bo'isá alé, alueka a'rewa napurigá 'minami simela.

Tabilé 'wesi ralámuli amonita aminami tase ralámuli moabita tabilé ejpereramala alué israelita gawílachi, alué nokáligame Balami najtetia napurigá sukumúmala alué israelita ralámuli.

'Lige bilénami boichimi bowésiga e'yénaga a'lige simárasa alemi nasipa 'uba echégichi tase a'boi nila nisa, a'lige 'la go'mérá rakala rejpúnaga. Pe iligá tase ra'kóromará, pe abajá go'mérá tase o'togá, regaka 'la tase chigólame kárélimala. Alarigá oláwará alué ri'ligóchigó, 'lige abiena a'chigóriga uché jaré tábiri echirúgame.

Bilé rió 'ma a'resa alué bo'né upila 'ma julasa alé galírale chati nochásaká alué mukí. A'lígeko alué gunálaka newámili nile bilé apeli ruwime a'lige rawesi 'ma rojaga mochimia alué ralámuli.

Chátiri nochasa bilé rió inógame, 'lige alué inolá tase najtétimará o'nola niraga, pe bo'né najtétimará alué rió.

Naosa makué wejpibóará bilé rió cha 'sísaká tase rasigá che'wáwará.

Tase buléwará alué roló chu'ala napu'lige nocharia ri'ligó olá. 'La elíwará napurigá go'mela a'tabemi alué ri'ligó rakala e'lowísaká alué roló.

Bilé rió mukusá 'lige bi'neli rejpisa alué upila tabilé cho 'wesi 'kúchigame nisa, 'liko bilé alué rió mukúgame rijimala rewimeli nile alué mukí gunámakame, a'lige alué bajchá o'chérigame alué mukí ranala alué uché bile rió 'yuga asagá ranega, alueka napurigá alué mukúgame inolá neraga nímili nile, regá 'la narémili nile alué towí alué wasá napu nígame nile alué mukúgame.

#### 64. Jena ruwimela Moisesi 'yáligo rejcholi alué ralámuli israelita 'ma guwichí

*(basado en Deuteronomio 27–30)*

Napu'lige Moisesi 'yale rejcholi alué ralámuli israelita 'ma guwichí, regá anele:

—'We a'lá sébali oyera mochiwa senibí Onorúgame nila rejcholi. Onorúgameka asíriga wa'lú resiti raweli nejímala tabilé sébali oliá ka alué ra'íchali rejcholi najteme. Pe aba a'lige rawé napu'lige bajonía 'emi alé bakochi Jorani anilichi, o'weti jawawa jaré ajkabílame i'weli rejté alé Ebal anilichi rabó, 'lige 'la re'wame newasa we'é bi'wígame ujchegá 'lige osiboa alé alué nulalí rejcholi Onorúgame nila. 'Lige newawa alué bilé mesa tegoli napu jaga tánilime nímala e'kali Onorúgame, 'lige alé me'liboa ajágame chiliwélime omarúgame alué ajágame sa'pala 'lige jaré ajágame a'tabemi mojániga. Newawa bilé yawiyame 'we ra'sálagá.

Moisesi uchéchigo ruwile aliena a'lá semáriga nejkúrimio Onorúgame alué ralámuli 'la e'wásaká napu nulá Onorúgame, 'lige ruwílechigó 'we resítiri raweli nejimio Onorúgame tabilé e'wásaká alué ralámuli napu Onorúgame nulá. Aminami ruyele 'we 'la semáriga rakemio alué go'ame napu echá alué ralámuli alé wasachi 'la sébali olásaká Onorúgame nila ra'íchali, 'lige 'la we'ká o'chéramará akasí alué ralámuli bujkula, 'lige we'ká o'chérímio alué ralámuli rijímala, 'lige aminami 'we a'la semáriga neyúrame nímala alué ralámuli nakoga saíla 'yuga.

Ruyélechigó tabilé 'la sébali olásaká alué ralámuli 'liko Onorúgame 'yámoríle bilé nayulí 'we a'wágame 'lige tabilé i'télimio ba'wí 'lige we'ká e'karúgame ajágame seabama alué ralámuli ejperélachi 'lige tabilé i'télimala go'ame. Ruyélechigó tabilé e'wásaká tabilé neyúrimará napu'lige nakoga alué saíla 'yuga, 'lige Onorúgame elimio alué ralámuli napurigá o'toboa wamí mejkami uché bilena se'winátiri rewégame gawí bo'ígichi napurigá ra'laga mochímala, napu tabilé ganlíga mochímala.

Moisésika rukele alué ralámuli pala 'la bijchiá 'la oyerio alué ra'íchali rejcholi napu alué ralámuli o'nola naréligé 'ya, 'lige 'la machírile tabilé nóchiliko oyérilia Onorúgame nila ra'íchali napu bo'né nulá. 'Lige alué ralámuli israelita ya'má machiárá tase nóchili kame ko Onorúgame nulalila oyérilia. Abiena anele a'boi ralámuli cha'pimérá 'la a'lala nulalí rejcholi 'la ganlíga ejperélanasaká alué ralámuli. 'Lige suwinálasaká alué ralámuli 'liko chátiri nochámará.

Alué Moisésika najkióríle 'nalina napurigá alué ralámuli 'la semáriga oyéramala rejcholi Onorúgame nila 'nalina.

Uchéchigo siné ruyele tabilé sébili olásaká alué ralámuli napu Onorúgame nulá abiena pe alué tase 'la Onorúgame e'kali tánisa, a'liko Onorúgame resítiri raweli nejímará, napurigá suwábaga ralámuli jena gawichí ejperégame machimela 'we resí ikiá mochigo alué ralámuli israelita, 'lige tabilé rakeo alué go'ame alué ralámuli nila echirúgame gawí pe tabilé sébili olagá a'boi napu nulálige Onorúgame.

'Lige anele Moisesi alué ralámuli, ku 'la Onorúgame oyérisaká alué ralámuli, Onorúgame 'we a'la semáriga nejkúromará napurigá alué ralámuli 'la ganíliga ejperélamala, alué ralámuli 'la e'wásaká napu najkí Onorúgame. 'Lígekó Onorúgame ku alé Kanani o'tomérá alué ralámuli israelita.

#### **65. Jena ruwimela Moisesi 'ma mukúligo 'lige alué Josué anilime gayénaligo wa'lula ralámuli israelita nuleme**

*(basado en Números 27:12-23; Deuteronomio 31-34)*

Napu'lige alué Moisesi 'ma suwénasa alué ra'íchali ruyá, 'lige ruwile bilé sientó miná bilé liá bamígame ka alué bo'né Moisesi 'lige pe u'kabi rawé rokárekará mukumea alué rió. 'Lige ruwile alué Josué nimio alué ralámuli selígame 'lige alué 'símará o'toa alué ralámuli israelita ku Kanani, 'lige aminami anele alué Josué 'lige alué ralámuli israelita napurigá 'we a'wágame sulégame nimio tabilé majalégame.

Moisésika osale suwábaga alué ra'íchali Onorúgame nila bilena apélichí wa'lú kabítigame 'lige 'yale alué lebita ralámuli 'lige alué israelita e'sélikame. 'Lige nulele napurigá ra'íchimala alué osilí resíbalichí bamí, senibí gichao bamí kachi, napurigá e'wele ra'íchámala napu'lige ra'icha alué suwábaga ralámuli israelita, umugítiri 'yúriga 'lige u'kuchítiri 'yúriga suwábaga.

Napu'lige Onorúgame anesa alué Moisesi 'ma pe u'kabi rawé nigo mukumeo Moisesi, anele Onorúgame alué Moisesi napurigá bayémala alué Josué 'lige napurigá napuíka simámala alé u'tá ulumí re'obachi. 'Lige Moisésika yati bayele alué Josué, 'lige Onorúgameka ma'chiná ilíbale alé re'obachi bilé rojsákame nolíraleka. 'Lige ruyele alué Josué napurigá 'la a'wágame sulégame nímala tase majalégame, Onorúgameka 'la senibí alué Josué 'yuga ilíromoríle gu'iria alué ralámuli israelita o'toachi alé Kanani anilichí. 'Lige Onorúgame anélechigó alué Moisesi napurigá Josué mo'ola nochámala alemi bajchabemi iligá suwábaga israelita ralámuli etériga, napurigá 'la

machimela Josué nareo alué nóchali napu nígame nile alué Moisesi. 'Lige Moisésika alarigá 'sile.

'Lige Moisesi 'lige Josué wíkarale alué ralámuli israelita 'yuga. Alué wíkáka ruwime nile Onorúgame 'we a'la semáriga ka, alekeri tase siné a'rewará oyeria.

A'líko alué Moisesi iwérili 'yale napu ekiana chojkégame nile alué we'ká ralámuli israelita.

'Lige simile alué Moisesi alé re'pá rabó Nebo anilichi 'lige alé iligá etele alé Kanani rewégame gawí bo'ígichi. Alé mukule alué Moisesi, 'lige jípesíko tabilé 'wesi ralámuli machí koche bo'igó. Alué Moisesi ma'chínale abé 'la semáriga nóchame napu'lige wa'lula ganasá alué ralámuli israelita gu'írame 'lige nuleme.

Alué ralámuli israelita baisá makué rawé omáwale alué Moisesi mukusá, a'lige gayénale wa'lula alué Josué, 'lige Onorúgameka 'we a'lá gu'írale alué Josué napurigá 'we a'lá machime nímala.

---

## Josué

Alué ralámuli israelita nejpó gawí Kanani anilime 'lige alé bejterá

### **66. Jena ruwimela alué ralámuli israelita simáriligo alé Jorani anilime wa'lú bakochi**

*(basado en Josué 1–5)*

Napu'lige Moisesi mukusá, a'kinana Onorúgame anele alué Josué napurigá bayéromala alué ralámuli israelita alé na'lebo 'nálige bakochi Jorani anilichi, 'lige napurigá bayéromala alé Kanani anilichi alé napu ruwílige Onorúgame alué ralámuli 'yamia alué gawí. 'Lige Onorúgame abiena ruwíligechigó gu'írimia alué ralámuli israelita napurigá 'la neyúramala saíla 'yuga nakoga alué gawí nejpogá.

Alekeri Josué 'we a'lá ruyele alué ralámuli israelita napurigá 'la néligá e'yénamala nabí Onorúgame nulalila, aminami napurigá 'la sébali e'wámala. Alarigá nokisáká, Onorúgame 'la semáriga gu'íromala alué ralámuli.

'Lige pe abé nujubapi anele Josué alué ralámuli israelita napurigá 'la sébili mochímala alé Jorani anilichi bakochi bajoniga. 'Lige 'la ma'chígame ruyele alué okaná chojkégame ralámuli na nasípasi chojkégame napu 'ma naréligé we'é Jorani anilichi bakochi alé 'omi

nerúgame napu ma'chíname ju rayénali, abiena simamio nakomia alué Kanani mochígame ralámuli sayega.

### **Oká rió simíbale e'nemia chíbaka alé Jerikó rewégachi**

'Lige alué Josué júlale oká rió napurigá simámala e'nemia chiena a'wágame rioga, 'lige aminami chekí sontalo mochiga alé Kanani riógichi. 'Lige alué oká rioka simíbale 'lige sébale bilena we'ká riógichi Jerikó rewégachi, 'lige alemi sebasa chíbale a'lige rukó bilena galírale bilé mukí we'ká rió 'yuga gochime bejtélachi napu Rajabi anilime nile. 'Lige alué wa'lula alé Jerikó nulame machile alé Rajabi galílachi mochigo alué oká rió machinálime churigáriga mochigo alué Kanani ejperégame ralámuli, 'lige júlale jaré sontalo napurigá cha'pimela alué oká rió sígame.

'Liko Rajábika yati nasole alué oká rió sígame, re'pá galimopa o'póluga we'ká chinite lino anilime napu ajtile alemi. Napu'lige alué sontalo sebasa alemi alué oká rió 'yasia, alué mukika tabilé ruyele:

—'Ma simíbale —anele.

Alarigá anésiga, alué sontalo yati simíbale najátasia.

'Lige Rajabi yati simile alué oká rió 'yuga ra'ichamia 'lige ruyele Rajabi alué bo'né 'la machió Onorúgame 'yamio suwábaga we'é Kanani alué israelita ralámuli napugiti Onorúgame 'we 'la gu'írole simíbachi alé Ejipto abiena simárochi alué Wa'lú Ba'wí Sejtákame rewégame. 'Lige alué mukika anele napurigá gu'írowa alué oká riote napurigá alué mukí gu'írale aluéchigó, anele napurigá tabilé me'liboa alué mukí 'lige alué mukí rijimala napu'lige nakoa alué oká rió gompaniérola alé Jerikó mochígame sayega, 'lige alué oká rioka 'la ikile.

Alué Rajabi galílaka alé wa'lú tegochi amoba ilígame nile, alué tegoli napu ilígame nile suweka noligá alé Jerikó anilichi. Alué mukika cha'pile bilé iwíá 'lige alakete o'wiga kolígana re'kibule alué galí bentánalachi ma'chí paka napu ma'chímana bentánagame nile alué galí alé wa'lú tególichí. 'Lige alué mukika anele alué oká rió napurigá simámala chíbimia jami mejkami bakiá rawé neraga ta'chó simiba alué a'boi ejperélachi.

Alué ralámulika anele alué mukí napurigá ujchámala bulegá bilé sejtákame chiní alé bentánachi 'lige napurigá napabúmala suwábaga alué mukí rijimala alé galírale napurigá alué ralámuli israelita 'la machimela alué ko alué mukí galila 'lige napurigá alué israelita ralámuli tabilé me'limela alé pachá mochígame ralámuli. Rajábika alarigá olámoríle, 'liko alué oká rioka simíbale.

Napu'lige 'ma bakiá rawé chíbaka mochisa alué oká rió, 'lige simíbale ku alé napu ajtile alué Josué abiena napu mochile alué we'ká ralámuli israelita, 'lige ruwile ku sigá Onorúgame nejkurio napurigá alué Kanani mochígame ralámuli 'we majámala.

### **Alué ralámuli israelita bajuní alé bakochi Jorani anilime**

'Liko Onorúgame nulele alué Josué napurigá julámala oká balé e'wélala alé bakochi suweke Jorani rewégame o'tóriga alué gajoni napu mochile alué oká rejté napu uchuchárime nile osilí makué nulalí ra'íchali najteme Onorúgame nila. Alarigá 'sile Josué. Napu'lige alué balé ralala chébasá alé ba'ichí, yati rejpuale alué ba'wí enae rekó wa'lú enae alué ba'wí alué bakó. Alué e'wélala baleka alué gajoni o'kame alé bakochi nasipa jábale we'lisi, 'lige simíbale napusí alué ralámuli 'ma suwábaga simárosa.

Aminami alué Josué nulele alué makué oká rió napu makué okaná chojkégame gu'írome nile alemi 'yénigame, napurigá a'pílipi rió cha'pimela bilé wa'lú rejté alé nasipa bakochi mochígame alé napu jale alué e'wélala balé, 'lige napurigá namó mochiámala alé napu mochímili nile pe'kabi rawé alué israelita ralámuli bowésiamé. Alué rejté namó mochiárigame alé, alué etega ralámuli a'kinana o'chérigame machimérá 'la semáriga gu'íroligo alué ralámuli simeria alué wa'lú bakochi.

A'liko alué e'wélala balé napu o'ká 'yénale alué gajoni bajonile alué bakó Jorani rewégame, alemi neraga napu bokuíme ju rayénali, 'lige pe kulí pe buyásisa alué balé e'wélala alé bakochi napu jálige, alué ba'wí yati uché 'másele.

Alué u'kuchítiri napu o'chérale alemi napu'lige alué ralámuli oká liá bamí e'yénale jami, tabilé 'cho rejpunárigame nile pe'tá alué isílala guwala pe osánó rawé kachi napu'lige o'chérisa napurigá Onorúgame anélige alué Abrani napurigá alarigá olámala 'kuchi. (Yeka aniamé nile napurigá Onorúgame 'la sébali olá napurigá anílige alué 'ya bejtégame Abrani 'yuga.) A'lígeko napu'lige alué ralámuli bajonisa alé bakochi, Onorúgameka nulele alué Josué napurigá pe'tá isílala rijpunámala suwábaga rió, alué ejtemali abiena alué 'ma o'chérame rió 'yúriga.

A'lige rawé pe kulí bilé mechá enágichi nile uché bilé bamí sebasá, alué ralámuli israelita newale wa'lú yawiyame Páskua anilime napu'lige makué naó rawé enágichi. Unele alué ri'ligó napu rakele alé Kanani napu'lige newamia alué baní tabilé ajchérigame kawali napu go'ale bilé tarali kachi alué piesta Páskua anilime newasa. A'liko 'ma

tabilé aminabi wijchile alué go'ame maná anilime napugiti 'ma pecha rokáréligame napurigá go'mela alué israelita ralámuli.

### **67. Jena ruwimela alué ralámuli israelita 'ma uméraligo najkoga Jerikó anilichi ejperégame ralámuli sayega**

*(basado en Josué 6)*

Alué ralámuli napu ejperégame nile alé Jerikó anilichi 'we majale alué ralámuli israelita. Suwábaga alué Jerikó mochígame ralámuli tabilé asemi buyásiga mochile ma'chí alué wa'lú tegochi. Alué wa'lú tegoli nologá yétigame alé we'ká riógichi.

#### **Onorúgame ruyeale churigá 'la uméritika alué ralámuli Jerikó mochígame**

'Liko Onorúgame 'la sébali ruyeale alué Josué churigá 'la umériti ka alué ralámuli Jerikó mochígame, regá anele:

—Napabúwaká suwábaga alué sontalo 'emi nila 'lige suwábaga alué balé e'wélala napurigá majtoga i'námala alué ne nila gajoni 'we najteme, 'lige e'yénamala nologá alé Jerikó anilichi we'ká riógichi si'nepi noléramala bilé rawé, ujsani rawé nokimela alarigá. 'Lige tabilé 'wesi ra'ichámará e'yénaga alemi noléraga. Napu'lige 'ma gichao rawé kachi, a'liko gicháosa simáramará si'nepi rawé, napu'lige 'ma gicháosa simárisa, alué e'wélala baleka buchémala alué bo'á a'wala. Napu'lige alué sontalo akisá alué e'wélala balé buchechi alué bo'á a'wala, e'wele sinámala, 'lige alué tegoli alé Jerikó suweke ilígame gajúmala.

'Neka suwábaga ralámuli napu ejperégame ju alé Jerikó me'limela 'lige ajágamechigó. 'Lige alé ne galílachi mo'awa suwábaga tábiri napu nerú alemi newárigame jíerote, 'lige e'kósiwaká alué suwábaga galí alé jággame. Tabilé tábiri niga rejpímala 'emi alué tábiri napu nerú alé Jerikó anilichi.

Josueka ruyeale alué suwábaga ralámuli suwábaga ra'íchali napurigá anílige Onorúgame, 'lige ruyeale napurigá tabilé 'wesi ralámuli ajagá a'rémala. Nulale napurigá tabilé me'liboa alué Rajabi 'lige alué rijimala 'yúriga, alué mukika 'we 'la gu'íriligame alué oká rió napu júlale Josué alué Jerikó mochígame ralámuli e'neme.

#### **Ralámuli israelita 'ma umero ralámuli Jerikó ejperégame**

Alué ralámuli israelítaka 'la alarigá nokale napurigá nuléligé alué Josué. Simárule alé Jerikó anilichi nologá ujsani rawé, si'nepi neraga nabí rawí, 'lige 'ma gichao rawé kachi gicháosa simárale a'lige rawé. 'Lige alué e'wélala baleka yati buchale alué bo'á a'wala, 'lige alué

sontáloka e'wele sinale, a'lige alué tegoli alé Jerikó ilígame 'ma gajule.

Alué sontalo israelita yati mo'ile alé Jerikó 'lige me'ale suwábaga ralámuli alé mochígame 'lige suwábaga ajágame napu bujkégame nile alué ralámuli, pe Rajábicho tabilé me'líleru 'lige alué Rajabi rijimálachigó. 'Lige alué oká rió napu Josué júlale napurigá e'némala alué Kanani mochígame ralámuli, alué nokale alué Rajabi o'toa 'lige rijimala 'yúriga, 'lige o'tole napu mochile bejtébaga alué israelita ralámuli. 'Lige e'kósale suwábaga galí 'lige suwábaga tábiri napu nerule alé Jerikó.

### **68. Jena ruwimela alué israelita ralámuli neyúraniligo alué Aí mochígame ralámuli 'yuga nakoga**

*(basado en Josué 7–8)*

#### **Alué Akani anilime rió tabilé 'la sébali olale napurigá nulálige Onorúgame**

Bilé rió israelita tabilé 'la sébali olale napurigá nulálige Onorúgame, chigole jaré tábiri alemi Jerikó nerúgame napu Onorúgame tase alarigá nulálige. Alué rió Akani anilime nile. Alué rioka rewale bilé 'oro gajpílame, abiena we'ká enomí plata, 'lige abiénachigó bilé chiní 'we semati 'we najteme, 'lige 'we korule alué, alekeri o'tole alé napu bejtégame nile. 'Lige alé pachá tole. 'Lige uché jaré ralámuli tabilé 'wesi machile ala'sichi alué rió.

Pe a'kinana alué sontalo israelita, simíbale nakomia alué Aí mochígame ralámuli sayega. Tabilé we'ká sontalo simíbale napugiti tabilé we'ká ralámuli ejperégame nílgame alé Aí anilichi. Napu'lige o'wínachi nako alué israelita ralámuli, alué Aí mochígame ralámulika yati nemile 'lige neyúrale. Napu'lige 'ma umérisiga 'lige we'ká ralámuli israelita 'ma guwana rujsule. 'Liko Josueka iwérali tánale Onorúgame. 'Lige Onorúgameka anele alué Josué:

—'Emi ralámuli israelita me'tíleru alemi nakoga napugiti bilé 'emi gompaniérola tase sebali oláligame napurigá ne nuligé, chigole alué alé Jerikó nerúgame tábiri.

'Lige melénala newale bilé re'egí machínaliga chieri rió ka chojkila. 'Lige Onorúgame gite machíliru alué rió Akani nílga chojkila, alué rió napu nile Jurá chojkégame 'yuga oyame. 'Lige Josueka rukele tachiri 'wílga alué rió, 'lige alué rioka ruwile suwábaga. 'Liko alué israelita ralámulika o'tole alué rió bilena mejká, tabilé a'bemi napu mochile alué ralámuli bejtébaga. 'Ma re'wániga o'tole napu ekí nígame nile



alué rió, 'lige napu chigólige alué rió alué abiena 'ma 'yúriga o'tole, 'lige alemi o'togá me'líleru alué rió rejteje basibuga.

### **Alué ralámuli israelita umérole alué ralámuli Aí anilichi ejperégame**

'Lige Onorúgame anele alué israelita ralámuli napurigá okaná chojkégame neraga simámala alué Aí mochígame ralámuli 'yuga nakomia. Bilena chojkégame sontalo júmasele majaga 'lige alué Aí mochígameka yati najátale alué júmisichi. A'liko alué uché bilena chojkégame israelita sontalo yati buyásile alé gomichi napu chíboka mochile alé Aí anilichi riógichi a'bé, 'lige yati simíbale alé Aí anilichi 'lige e'kósile suwábaga galí alemi jágame. Napu'lige alué sontalo napu júmasele napurigá majágame napurigá najátiwa alué Aí mochígame ralámulite, alué sontáloka yati ku ro'ile 'lige nakole 'lige suwábaga alué Aí mochígame ralámuli me'ale. A'lígesí 'la 'yale lisensia Onorúgame napurigá 'la o'tomela alué israelita ralámuli suwábaga tábiri 'lige ajágame napu nerule alé Aí anilichi.

### **Alué mesa tegoli newárimo re'pá rabó Ebal anilichi**

Abé a'kinana Josué newale alé Ebal anilichi rabó bilé mesa tegoli napu e'kali tánilime nile Onorúgame, 'lige alé alué israelita ralámuli me'ale jaré ajágame Onorúgame 'yamia.

'Lige Josué alemi abiena osale bilena rejtechi alué ra'íchali najteme nulálí napu Onorúgame 'yale alué Moisesi 'we 'ya, 'lige e'wele ra'íchiga ruwile napurigá akimela suwábaga alué israelita ralámuli. Alué ra'íchali ruwime nile churigá Onorúgame 'we 'la semáriga nejkúrimio alué ralámuli 'la e'wásaká napurigá aní alué nulálí nóchali Onorúgame nila 'lige ruwime nílechigó churigá Onorúgame 'we resí olamio alué israelita ralámuli tabilé 'la e'wásaká napurigá aní Onorúgame ra'ichálila. Josueka alarigá nulale alemi napugiti alué Moisesi alarigá nuláligame 'yabé ta'chó mukía.

### **69. Jena ruwimela alué ralámuli alé Gabaoni anilichi mochígame 'yégiligo alué israelita ralámuli**

*(basado en Josué 9)*

Alué ralámuli napu ejperégame nile alemi riógichi Gabaoni anilichi napu nile alé Kanani anilime gawí bo'ígichi, alué ralámulika 'we majaga eteme nile alué israelita ralámuli. Alué ralámuli Gabaoni anilichi ejperégame ka 'la machime nile Onorúgame 'we 'la semáriga gu'írome ko, machime nile we'kaná neyúriligo alué ralámuli israelita nakoga alemi e'yénaga, 'lige 'ma suwábaga 'ma me'ao alué ralámuli

alemi mochígame. Alué ralámulika tabilé najkile napurigá alarigá oláwachigó, 'liko 'yégile alué ralámuli israelita alemi mochígichi. O'pachátale alué ralámuli o'pacha o'chéráme, 'lige simíbale napu alué israelita ralámuli mochile, 'lige alué baní muyágame o'ká simíbale. Alemi sebase, 'we mejká mochígame kóríle, 'lige bilé ra'íchali gatele Josué 'yuga, 'we 'la nakúriga nokísimoríle alué Josué gompaniérola 'yuga.

'Liko alué ralámuli Josué gompaniérola tabilé chélagá yati narele alué ra'íchali napurigá anile alué ralámuli Gabaoni anilichi ejperégame, alué israelita ralámulika tase tánele Onorúgame bilé a'walí napurigá nejkúramala alué ra'íchali gatélíchi. 'Lige alué israelita ralámuliká tabilé siné me'liméríle alué ralámuli Gabaoni ejperégame. Pe bakiá rawé kachi machile alué israelita ralámuli pe alé Kanani anilichi ejperégame ko alué ralámuli Gabaoni ejperégame, 'lige 'ma gatélige tabilé me'limeo alué ralámuli, 'lige alekeri tabilé chérigá me'ale alué ralámuli. 'Lige alésíko alué a'bopi piónila newale alué ralámuli Gabaoni ejperégame pe igú majtome, 'lige pe ba'wítiri tume nile alué ralámuli.

## **70. Jena ruwimela alué israelita ralámuli we'kaná riógichi uméraligo nakoga**

*(basado en Josué 10–12)*

### **Alué ralámuli israelita umérale alué rey Rusaleni anilichi nulame**

Alué wa'lula alemi Rusaleni anilichi nulame machile alué ralámuli Gabaoni anilichi mochígame gatéligo ra'íchali napuíka e'yénamia alué israelita ralámuli 'yuga. Alué wa'lúlaka tabilé ganílile alué ra'íchali akisá, 'lige yati napabule alué uché jaré naó e'wélala, 'lige napuísa suwábaga alué sontalo 'lige simíbale alué Gabaoni mochígame ralámuli 'yuga nakomia.

'Liko alué ralámulika simíbale alué israelita ralámuli owimia napurigá nejkúramala nakólíchi alué Rusaleni mochígame sayega, alueka 'máchigo 'la gatélígame bilé ra'íchali. Onorúgameka anele alué Josué alué bo'né Onorúgame 'we 'la gu'írimio alué israelita ralámuli nakólíchi napurigá 'la neyúramala, 'liko Josué yati napabule alué bo'né gompaniérola sontalo 'lige simíbale nakomia. Bilé rukó che'lébagame 'yénale 'lige sébale alé Gabaoni. Neyúrale alué sontalo Josué gompaniérola, 'lige 'ma júmasale suwábaga alué malige e'wélala gompaniérola sontalo napu ekí tabilé suwile, napugiti Onorúgame 'we 'la semáriga gu'írilígame alué israelita ralámuli. Aminami alué sontalo

israelita Josué gompaniérola me'lísale alué uché jarela sontalo 'lige we'ká me'ale.

'Lige Onorúgame abiena 'la gu'írole alué israelita ralámuli 'lige náole bilé wa'lú u'kí e'wele rejsisi na'pégame, 'lige alué rejsisi abéchigo we'ká me'ale alué malige e'wélala gompaniérola, tase napurigá alué israelita ralámuli. A'lige rawé Onorúgame uché rajpé gu'írole. Josueka tánale Onorúgame napurigá abé we'lí rawé newámala a'lige rawé. Onorúgameka yati e'wale napurigá abé we'llibesi nokimela nako, 'lige Onorúgameka ajchábale alué rayénali abé we'lí rawé newale.

Napu'lige alué sontalo israelita 'ma umérasa alué saíla, alué sontalo israelita simíbale nakomia alué malige e'wélala ejperélichí napu nile saíla, 'lige uché jarénami riógichi alué saíla ejperélachi 'lige neyúrale bochígimi napu nakole. Aminami me'ale suwábaga ralámuli alemi we'kaná riógame 'lige 'ma alué malige e'wélala 'yúriga.

### **Alué ralámuli israelita umérale alué Asori anilichí nulame**

Bilé wa'lula alé Asori anilichí nulame yati akele alakíligo alé Gabaoni 'lige we'kaná riógichi 'lige yati napabule we'ká e'wélala. Napabule alué suwábaga sontalo a'bopi gompaniérola 'lige jaré kareta napu unilime nile nakólichí 'lige we'ká gawé, 'lige simíbale nakomia alué israelita ralámuli 'yuga.

Onorúgame anele alué Josué napurigá tabilé guwana wijchimela, 'lige anele pe melénala neyúrimio alué Josué 'lige alué gompaniérola alué saíla 'yuga nakoga. Alésíko alué Josué yati we'ká sontalo napabule 'lige simíbale nakomia. 'Lige tabilé sanátiga sébale napu mochile alué saíla 'lige nakósale alemi sebasa, 'lige yati neyúrole nakoga alué israelita ralámuli, we'ká ralámuli me'ale, 'ma e'kósale suwábaga alué kareta 'lige 'ma rejpúnale alué gawé ronola rawala ranígilichí ilígame alué sairúgame ralámuli bujkula. 'Lige Josué pe yati alemi nokisá nako, simile alué sontalo 'yuga alé Asori anilichí mochígame ralámuli 'yuga nakomia, 'lige neyúrale alué ralámuli 'yuga nakoga, suwábaga ralámuli me'ale 'lige e'kósale suwábaga galí alemi jágame.

'Lige pe abé a'kinana Josué 'lige alué sontalo gompaniérola simíbale uché jarénami riógichi mochígame ralámuli me'limea, 'lige alemi sebasa me'ale suwábaga ralámuli, 'lige 'ma a'boi bujkega ejtebile alué akasí, 'lige suwábaga tábiri niga napu nígame nile alué ralámuli me'lirúgame. Alarigá umérale Josué alué we'ká israelita sontalo 'yuga we'ká ralámuli we'kaná riógichi ejperégame. 'Lige 'ma a'boi niga ejtebile alé napu we'kaná riógame nile.

## **71. Jena ruwimela Josué rojánaligo alué gawí alué makué oká chojkégame ralámuli israelita**

*(basado en Josué 13–22)*

Alué israelita ralámuli we'ká bamí nokale nakoa alué Kanani mochígame ralámuli sayega. Arigá neyúrale alué israelita ralámuli. Josué nile nulame wa'lula. Arigá a'kinana we'ká bamí kachi Josué 'ma o'chérale.

'Lige Onorúgame ra'íchale alué Josué 'yuga napu'lige ta'chó umérachi alué we'ká ralámuli alemi Kanani anilichi ejperégame, 'lige anele napurigá nachutámala alué gawí nejporúgame alué gi makué na nasípasi chojkégame ralámuli napu ta'chó nígame nile gawí. Alué Eleasari anilime rió napu wa'lula nuleme nile alué balé, 'lige alué ralámuli israelita e'wélala, alué nokale alué Josué gu'ira alué gawí nachuta. Napu'lige alué gawí nachutamia, re'ele bilé re'igí napurigá nokame nile a'boi.

### **Kalebi narele alué gawí Ebroni anilime**

Bijí asale alué Kalebi anilime rió, alué rioka abiena eyéniligechigó alué makué bilé rió 'yuga abé 'ya alé Kanani mochígame ralámuli e'néniga napu'lige pe kulí siné simíbale. Alué Kalebi anilime 'we anele napurigá simámala alué we'ká ralámuli israelita napurigá simámala alé Kanani mochígame 'yuga nakomia, 'liko Moisésika anele naremio alué Kalebi anilime alué we'é napu ekiná eyénale e'néniga alué Kalebi. 'Lige alué rió Kalebi tánale alué Josué alué gawí napurigá anílige Moisesi. 'Lige Josueka 'la nirale napurigá anile Kalebi, 'lige 'yale alué gawí Ebroni anilime, 'lige simile ale Ebroni anilichi riógichi mochígame ralámuli 'yuga nakomia, 'lige pe abiéniko umérale 'lige 'ma bujele.

### **'Ma nachútale alué gawí Kanani nerúgame**

Alué Kalebi anilime rió alué we'ká ralámuli Jurá gompaniérola nile. 'Lige alué gawí napu nachule alué Kalebi aba alemi nílechigó napu bo'ile alué gawí napu nachule alué ralámuli Jurá. Alué gawí napu nachule alué Jurá alé pachá nile Kanani anilichi gawichí.

Alé wajtonámika chégame nile alué we'ká riógichi Rusaleni anilichi. Alué ralámuli Jurá gompaniérola tabilé umébbale alué Rusaleni anilichi mochígame ralámuli.

Abiena nachule gawí alué Epraíni chojkégame rijimala, 'lige alué Manasesi chojkégame rijimálachigó, 'lige alué okaná chojkégame

ralámulika tabilé wa'lú kóríle alué we'é, tabilé suwábaga nachuámala mayele gawí alué ralámuli. 'Lige Josueka anele alué ralámuli napurigá mabuwa alué rabomi ejperégame ralámuli, 'lige alarigá nachuámala gawí abé we'ká ralámuli.

'Lige alué ralámuli israelita elale alué u'tá re'obá ulumí Onorúgame galila alé we'ká riógichi Silo anilichi napu Epraíni rewégame gawí bo'í, 'lige nachútale alué we'é bilé re'gí re'eka. Alué Simioni gompaniérola 'lige alué Benjamini gompaniérola nachule gawí alé a'bemi bo'ígame napu bo'ile alué gawí Jurá gompaniérola nila. 'Lige alé napuíle ralámuli alué gicháona chojkégame alué gawí nachuamia ta'chó na'chutárigame napu nerule alé Kanani. 'Lige alué Rani chojkégameka abiena nachule alé Kanani nerúgame gawí. 'Lige alué Sabuloni, 'lige Isakari, 'lige Aseri, 'lige Neptalí gompaniérolaka nachule gawíchigó alé pachá Kanani anilichi.

Abé a'kinana 'yáleru naosa makué na osánó chojkégame gawí we'ká riógame alué balé 'lige alué lebita. Ujsani alué we'ká riógame wanápale napurigá alé chíbopua napu'lige chibi ikisuga me'lisuga bilé rió. Alé bejterámili nile alué ralámuli napurigá tabilé me'liboa alué mukúgame ralámuli rijimálate.

### **Rubeni chojkégame, 'lige Gari chojkégame, 'lige Manasesi chojkégame 'ma ku ro'ile aboi ejperélachi**

Pe nujubami 'ma suwábaga nachutasa alué we'é, Josueka anele alué Rubeni chojkégame 'lige Gari chojkégame 'lige nasípasi alué Manasesi chojkégame 'ma 'la ko ku simiba ejperélachi, alueka ejperégame nile napu ma'chíname nile rayénali, alué ralámulika 'láchigo sébali nejkúriligame alué Kanani mochígame ralámuli 'yuga nakólichí. Josué 'we 'la anele alué ralámuli napurigá 'la senibí 'la e'wámala alué 'nátali napurigá nulálige Onorúgame, napurigá 'la senibí ganlíga 'la sébili olámala.

### **72. Jena ruwimela alué Josué 'ma pe jípecho 'yáligo rejcholi alué israelita ralámuli**

*(basado en Josué 23–24)*

'Ma 'we o'chérame ka alué Josué anilime rió we'ká ralámuli israelita e'wélala napabule rejcholi 'yamia alué we'ká rió. 'Lige pe a'kinana mukule. Regá anele:

—'Emi ralámuli jipe 'la machíguru Onorúgame 'we 'la sébali nejkúrigo napurigá jemi nerúgame gawichí ejperéramala. Alekeri jipe 'emi 'we a'lá machigá mochiwa, 'lige tase siné a'rigá mochiwa alué

nulalí napu nejile alué Moisesi. Alué ralámuli kananeo 'yuga tase napuíka járowa, alueka we'ká riókuru alemi napu 'emi ejperé. 'Emi ralámuli tase newípua alué ralámuli 'yuga, tase oyériwa alué ralámuli riósila tabilé rewagachi ajtígame. 'Emi a'chigóriga nokisáká napurigá nokame ju alué ralámuli, a'liko Onorúgame rewagachi ajtígame 'ma tabilé aminabi nejkúramala buinálichí alué ralámuli jena, pe abalemi a'rémala napurigá nejkumea mochímala 'emi 'yuga.

'Wa'lú cheliérabá Onorúgame nabí nejkúrole napurigá 'we a'lá ganíliga ejperélawa jena wijchimoba. Ramué tabilé 'la sébali olásaká Onorúgame 'yuga, uché jaré tabilé rewagachi ajtígame riosi e'kali tánisiga, 'liko Onorúgame ayómala 'lige 'ma ku bujémala ye gawí napu niga mochiru ramué jipe napu Onorúgame nejile.

Alué Josué abiena we'ká ra'íchali ruyele alué ralámuli churigá gu'íriligó alué ralámuli Onorúgamete napu'lige bijí ajtígachi Abraámi 'ya bajchá rawé. 'Lige nujubapi Josué abiena ruyélechigó alué ralámuli napurigá tabilé iwéricali tánimala alué ralámuli newalila tase Onorúgame, iligá oyérawará alué wa'lula Onorúgame rewagachi ajtígame. 'Lige alué Josué ku galírale júlale alué ralámuli, ku napu nígame nile gawí a'pílipi ralámuli. Alésíko alué israelita 'ma tabilé Kanani anele alué gawí, 'ma Israeli anilime rewá ujchele, 'máchigo alué israelita ralámuli nila níligame.

### **'Ma mukule alué Josué anilime**

Pe abé a'kinana mukule alué Josué 'lige tóleru alemi napu nachule gawí alué Josué alé napu nachúlige gawí alué Epraíni chojkégame ralámuli, alué Josueka pe aba alué ralámuli gompaniérola nile. Napu'lige bijí ajtígichi alué Josué, alué israelita ka 'we 'la sébili tánale iwéricali Onorúgame rewagachi ajtígame, 'lige abiena abichilubi tánale iwéricali napu'lige bijí mochígichi alué o'cherame ralámuli napu etele Onorúgame 'yachi alué gawí alué ralámuli. A'lige alué israelita ralámuli tole alué Osé o'chilá alué napu bi'tílige alé Ejipto, 'lige alé Israeli anilichi a'pale 'lige tole alé gawichí napu alué Osé rijimala nila nile.

---

## Jueces

### 73. Jena ruwimela alué israelita ralámuli 'ma tabilé e'wáligo napu nulale Onorúgame

*(basado en Jueces 1:1–3:6)*

Alué ralámuli israelítaka etele Josué mukuchi 'lige alué o'chérame suwichi, alué napu etele Onorúgame gu'írichi alué israelita ralámuli alué Kanani mochígame ralámuli me'liachi. Alakisá alué ralámuli, alué 'kúchilaka abiéniko 'ma ta'mé 'la sébili e'wale Onorúgame nila ra'íchali najteme.

A'lige bamí alué israelita ralámuli tabilé 'cho me'álige suwábaga ralámuli alé Kanani ejperégame, bijí we'kaná nerule gawí we'ká riógame, alué kananeo ralámuli nila gawí. 'Lige arigá 'ma a'rele alué Kanani mochígame ralámuli me'á, we'ká ralámuli ejtebile alemi kananeo anilime, arigá 'ma napuíka e'yéname gayénale. 'Lige najtétale enomí alué ralámuli kananeo napurigá tajché olawa, 'lige alué israelita ralámuli tabilé aminabi nakómiríle alué enomí nejísaká alué kananeo ralámuli.

Alésíko jaré alué ralámuli kananeo anilime alé ejtebile ejperega napu anilichi ju jipe Israeli. 'Lige aminami alué ralámuli israelita iwérali tánile alué kananeo ralámuli riósila 'lige aminami alué kananeo 'yuga newílechigó.

#### **Onorúgame jula bilé santo ánjeli Onorúgame 'yuga nóchame**

A'lígeko Onorúgameká ayole alué israelita ralámuli 'yuga, alué ralámulika tabiléchigo e'wáligame alué napu Onorúgame nulele. Onorúgameka nuléligé alué ralámuli israelita napurigá me'limea alué ralámuli kananeo anilime, aminami tase elíligé napurigá newímala alué kananeo ralámuli 'yuga, aminami tase napuíka járomala alué ralámuli 'yuga. Onorúgame nuléligéchigó alué ralámuli israelita napurigá tabilé tánimala iwérali alué kananeo ralámuli riósila. Alué israelita ralámulika tabilé e'wale Onorúgame nila nulalí, alekeri Onorúgame júlale bilé santo ánjeli napurigá ruyémala tabilé gu'írimio alué israelita ralámuli alué kananeo buyana alemi mochígame. 'Lige anele alué ralámuli israelita alué kananeo saíla nimio. Alué ralámuli israelita tabilé e'wásaká napu nulale Onorúgame, a'liko alué ralámulika 'we resí ikimérá. Alué israelítaka 'we sewele alué ra'íchali akisá, 'lige me'ale jaré ajágame Onorúgame 'yamia e'kali tániga. Aleka rewáleru Bokimi. (Bokimi aniáká Nalálachi aniname ju.)

## **Alué ralámuli israelita tabilé e'wale napurigá nulale Onorúgame**

Alué ralámuli israelita abalé ejtebile ejperégame alué ralámuli kananeo 'yuga, alué kananeo napu ejperégame nile 'yasi alemi, 'lige alemi mochiga jaré alué israelita e'kali tánile alué kananeo ralámuli riósila tabilé rewagachi ajtíggame, 'lige alué kananeo 'yuga newile aminami. Napurigá anéligé Onorúgame alué ralámuli israelita, alarigá olale. Onorúgameka a'rele napurigá alué israelita ralámuli umérowa nakólichí, 'lige a'rele napurigá resí olawa alué saílate. Napu'lige 'we resí nilia alué ralámuli e'kali tánile Onorúgame rewagachi ajtíggame napurigá nejkúramala, 'lige Onorúgameka ajchale bilé wa'lula jues anilime nóchali nígame ra'íchali gateme. Alué ajtígachi ka'lá sébali olale alué ralámuli Onorúgame 'yuga. Napu'lige alué wa'lula mukusá, uchéchigo siné chojkile iwérali tania alué riosi tabilé rewagachi ajtíggame. Alarigá nokale ye ralámuli we'ká bamí.

### **74. Jena ruwimela Onorúgame mochíligo e'wélela jues anilime ra'íchali gajteme napurigá gu'íromala alué we'ká ralámuli israelita**

*(basado en Jueces 3:7–5:31)*

#### **Wa'lula Otonieli anilime ra'íchali gajteme**

Alué ralámuli napu ejperégame nile alé Mesopotamia anilichi, alué nokale pe kulí siné umeria alué Israeli anilichi mochíggame ralámuli 'yuga nakoga. Onorúgame alarigá elale napurigá alué israelita umérowa alué uché jaré ralámulite napugiti alué israelita ralámuli pe alué se'nú riosi iwérali tánime níligame tabilé rewagachi ajtíggame. Alué rió alé Mesopotamia selíggame, a'kinánaká abiena wa'lula selíggame nile alué ralámuli israelita 'yuga, osánó bamí nulele alué ralámuli israelita. 'Liko alué israelita ralámuli 'we a'lá tánile e'kali Onorúgame rewagachi ajtíggame. 'Lige Onorúgameka ajchale bilé wa'lula jues ra'íchali gajteme, alué rió napu rewégame nile Otonieli, alué Kalebi a'tela, napurigá mabúmala alué ralámuli Mesopotamia ejperégame. Onorúgame 'we 'la gu'írale alué rió, 'lige Otoniélika napabule we'ká ralámuli napurigá nakómala alué Mesopotamia ejperégame ralámuli 'yuga 'lige neyúrale nakoga alué ralámuli 'yuga. 'Liko alué wa'lula naosa makué bami nóchale wa'lula ka.

#### **Wa'lula Aori anilime ra'íchali gajteme**

Napu'lige alué Otonieli anilime rió mukusá, a'lige uchéchigo siné a'rele Onorúgame oyeria alué ralámuli israelita. A'liko Onorúgame



elale napurigá alué moabita ralámuli neyúramala alué ralámuli israelita 'yuga nakoga, 'lige alué ralámuli nuleme nile alué ralámuli israelita makué osánó bamí. Alué ralámuli israelita najtétime nile enomite alué wa'lula napurigá tajché olawa alué wa'lula. A'liko alué israelita ralámuli tánale Onorúgame, 'lige nulele alué Aori anilime rió napurigá gu'íromala.

Alué rió Aori rewégame napu nile alué Gera inolá o'iná sekate nóchame, alué rioka ajchárigame nile napurigá ronólame nímala alué enomí alé napu asale alué wa'lula selígame. 'Lige alué rioka alarigá 'nátele pe Onorúgame gite napurigá alarigá olámala alué wa'lula moabita nuleme, alekeri alué bilé we'lí rejjigá a'nigú olame o'ká simile alé alué enomí ronolamia. 'Lige alué enomí 'ma nejisa a'lige pe nujubapi 'we a'lá semáriga ra'íchiga yégiga nawile alué wa'lula pe me'lináliga anile.

Alemi pachami galírale napu nóchame nile alué wa'lula alemi nawiga bi'neli 'lige me'ale ta'wesi etériga alué rejjigate ejchega alé rojpachipo o'iná sekate cha'pigá, 'lige 'ma ejchésaká 'yériga elale alué 'yera alé, 'lige 'másele chíboka alué rió kumi. Alué rió Egloni 'we sa'pégame rió nile, alekeri alué wa'lú rejjigá abajá re'lé sa'pachí rejpíle omarúgame bokuíka.

Pe abé i'libeko alué uché jaré rió alé galírale nóchame alué wa'lula 'yuga sile alemi ku, 'lige etele alué 'yera 'we a'lá 'yériga iligó, 'liko tase mayele alué wa'lula resí olálirigo alemi pachami, pe mayele 'minami isiga eyeno, arigá we'lisi tané 'sioko alué rió wa'lula selígame we'ká 'nátale alué ralámuli alemi ma'chimi jágame. Alésíko alué i'pula 'yasa i'pule alué galí, 'lige rewale alé pachá bo'íggame alué wa'lula mukugá ejchériga.

'Lige alué rió Aori 'we mejká simile, sébale alé 'mi we'ká riógichi Seirati rewégichi, alésíko sebale alé napu bo'ile alué gawí Epraíni rewégame. Alé sébaga buchale alué trompeta e'wele gusume, alarigá napabule alué we'ká ralámuli napu nile nakómili sairúgame 'yuga. 'Lige 'ma napabusa anele:

—Ne'chí najátawa, wa'lula Onorúgame 'ma 'we a'lá semáriga gu'íromala ramué napurigá neyúromala ramué najkoga.

Alésíko alué we'ká ralámuli simífbale nakomia alué moabita ralámuli 'yuga, 'lige sébale alé bakochi Jorani rewégichi, alé sebasa alé mochile bakochi suweke 'lige tase 'wesi a'rele napurigá bajonímala alué jaré ralámuli alé Moabi rewégame gawí bo'ígichi. Alésíko nakósele alué we'ká ralámuli moabita sayega, 'lige neyúrole alué we'ká ralámuli napu nile alué Aori gu'írome, alésíko we'ká ralámuli moabita me'ale, makué mili ralámuli.

Alésíko alué israelita ralámuli osá naosa makué bamí 'we 'la ganíliga ejperele, tabilé nakoga uché jaré ralámuli 'yuga.

### **Wa'lula Samgari anilime ra'íchali gajteme**

Uché bilé rió jues nóchame, Samgari anilime, alué rioka ujsani sientio ralámuli bilisteo me'ale bilé gujsí roló ejchélate ejchega.

### **Wa'lula Rébora anilime ra'íchali gajteme**

Abé a'kinana napu'lige mukusá alué Aori anilime rió uchéchigo siné se'winá nokale israelita ralámuli, ku a'rele Onorúgame oyeria. A'liko Onorúgame elale napurigá alué wa'lula kananeo ralámuli nuleme níkala 'lige alué ralámuli kananeo gompaniérola neyúramala alué israelita ralámuli 'yuga nakoga, 'lige napurigá alué níkala alué wa'lula israelita nuleme. Alué sontalo kananeo wa'lula Sísara anilime nile. Alué rioka 'we resí olale alué israelita ralámuli bilé liá bamí, 'lige alué israelita ralámuli resí oliáká tánale Onorúgame napurigá nejkúromala. Alué wa'lula napu nulame nile Israeli a'lige bamí bilé mukí nile Rébora anilime.

Onorúgameka nulele alué mukí napurigá simela ruyemia bilé rió Baraki anilime napurigá napabúmala alué we'ká sontalo napurigá simámala nakomia alué Sísara sayega. Alué mukika simile ruyemia, 'lige aminami ruyélechigó Onorúgame 'we 'la sébali nejkúrimio napurigá umérowa alué rió Sísara 'lige gompaniérola. Baraki anilime rioka ta'mé olasa nílile alué napu Rébora anilime mukí nulale, 'liko alué rioka siméríle nejkomia alué mukí 'la si simisáká. Alué mukika 'la siméríle alué Baraki 'yuga, 'lige anélechigó Onorúgame elimio bilé mukí napurigá me'limela alué Sísara anilime rió, tabilé alué Baraki 'simio alué Sísara anilime me'á, alué rioka ta'méchigo 'la sébali oláligame alué napu Onorúgame nuláligé, pe majá ilíligame napu'lige julalia.

'Liko simíbale Baraki 'lige Rébora, 'lige napabule alué sontalo israelita, nakole alué kananeo sontalo 'yuga 'lige neyúrale alué Baraki 'lige Rébora gompaniérola, 'lige alué Sísaraka 'másale alé nakólichí.

### **Jaeli me'ale alué rió Sísara anilime**

Sísaraka simile chíbimia bilé rió seneo galílachi, alemi napu mochile bejtébaga alué ralámuli seneo. Alué rioka alué seneo gompaniérola nile. Alué rió alué galí nígameka tabilé asale alé galírale, pe alué upílacho asale napu Jael anilime nile, alué mukika alé pachami galírale bayérale. Alé pachá ajchagá pe'tá rechí 'yale napurigá bajímala 'lige chíboka ajchale. Alué mukika 'la gu'íranti ka

'sile alué rió Sísara anilime, pe alué ralámuli israelita 'nalina gu'friga 'sile ko. Napu'lige alué Sísara 'ma gojchigá bo'ígichi, alué mukika me'ale mo'ólachi elagá gujsí chupégame martíyote me'choga.

Pe'tá nujubapi nawale alué Baraki alué Sísara 'yasia, 'lige alué mukika etérile alué mukúgame alemi bo'ígame. A'lige rawé alué israelita ralámuli 'ma umérisa a'rele alué kananeo ralámuli 'yuga nakoga. 'Lige alué Baraki 'lige Rébora newale bilé wiká, alué wikaka ruwime nile churigá gu'íriliga Onorúgame alué ralámuli israelita. 'Lige alésíko alué ralámuli israelita 'we ganíliga ejperele oká liá bamí.

**75. Jena ruwimela Gereoni anilime rió gu'íroligo alué ralámuli israelita napurigá tabilé resí olawa alué marianita anilime ralámulite**

*(basado en Jueces 6:1–8:29)*

**Alué ralámuli marianita umérale alué ralámuli israelita**

Napu'lige alué Rébora anilime mukí wa'lula mukusá uchéchigo siné a'rele Onorúgame rewagachi ajtígame oyeria. A'lígeko Onorúgame gu'írale alué ralámuli marianita 'nalina napurigá neyúramala alué israelita 'yuga nakoga, 'lige napurigá bilé ralámuli marianita wa'lula nímala alué israelita ralámuli nuleme gichao bamí. Alué marianita ralámuli 'lige alué amalesita ralámuli 'lige chejaré we'kaná riógichi mochígame sime nile alé israelita ejperélachi 'lige 'ma najsibume nile re'wániga alué go'ame.

A'liko alué ralámuli israelita iwérali tánile Onorúgame napurigá nejkúramala. 'Lige Onorúgameka ruyele tabilé sébali oláligo Onorúgame 'yuga. Anélechigó pe alué riosi tabilé rewagachi ajtígame tani mochigo e'kali, 'lige alekeri resí ikió alué ralámuli.

**Onorúgame bilé rió Gereoni anilime owile  
napurigá neyúramala nejkoga**

Onorúgame náole bilé santo ánjeli 'pa rewagáchika napurigá ruyémala alué bilé rió Gereoni anilime napurigá simela nejkomia alué marianita sontalo 'yuga. Alué santo ánjeli abiena ruyele alué Gereoni napurigá gajunámala alué mesa tegoli napu newálige o'nola alé kógimia go'ame alué riosi Baali anilime tabilé rewagachi ajtígame. 'Lige anélechigó napurigá me'limela bilé roló 'lige napurigá omarúgame 'yamia Onorúgame. Alué rió Gereoni anilímeka 'la sébali olánile kaka napurigá nulale Onorúgame, pe iligá tabilé che ikisá nílile alué bo'né o'nola rijimala 'lige alé a'bemi mochígame majaga, alekeri rukó 'nalina siminálile alué roló me'limea 'lige Onorúgame

'yamia. Melénala be'á etele alué ralámuli ala'síligo alué rió Gereoni anilime alemi.

A'lígeko alué ralámuli me'linálile alué rió Gereoni, iligá alué Gereoni o'nola sulile napurigá tabilé che olámala, 'lige regá anele:

—Alué 'emi riósila Baal anilime 'la Onorúgame rewagachi ajtígame nísaká, 'la bo'né nemímalake.

A'liko tabilé che olale alué ralámuli.

### Gereoni we'ká sontalo napabule

A'liko alué ralámuli marianita, alué amalesita, 'lige uché jaré ralámuli napuúle 'lige napabule alué a'boi gompaniérola sontalo 'lige alé Israeli anilichi bejtébale. Onorúgameka 'we a'lá gu'ira asale alué Gereoni anilime rió, 'liko alué rioka abiena napabúlechigó we'ká sontalo, 'lige Onorúgameka anele 'we rasigá we'ká ko alué sontalo alué Gereoni gompaniérola.

'Liko Gereoni ku galírale júlale alué napu majale nakoga alué napu tabilé simánile nakomia. 'Lige rekó jaré kumi simíbige abiena we'ká nile alué ralámuli, 'lige alésíko bayérale alué ralámuli bilena napu ba'wí ma'china napurigá bajímala ba'wí. Pe bakiá sientu rió bajile ba'wí sekate 'tuka, 'lige alué uché jaré ralámuliká chojkóbaka uchuka bajile alué ba'wí alé napu ba'wí ma'chínale. 'Lige Onorúgame nulele alué Gereoni napurigá julámala ku galírale alué ralámuli ejperélachi suwábaga alué sontalo napu chojkóbaka uchuka bajile ba'wí, 'lige



anele napurigá o'tomela nakomia alué sontalo sekate 'tuka bajígame ba'wí. Alarigá olale alué Gereoni.

### **Gereoni umérale alué ralámuli marianita**

Alué rió Gereoni a'lige rukó 'yale a'pílipi sontalo bilé trompeta anilime napu buchigá rabisíkime nile, 'lige abiena 'yale bilé rajame 'lige amoba o'póluga bilé sikolite.

Pe bajchabé ta'chó nakoa, a'lige simile alué rió Gereoni 'lige bilé gompaniérola sí alé a'bé napu mochile alué saíla bejtébaga, kilí chíboka simíbale alué rió alemi e'nemia, 'lige alué Gereoni akele alué rió alemi mochígame ra'íchachi. Bilé alué rió remúriará alué Gereoni 'ma neyuro nejkoga. Alué ra'íchali akisá alué rió 'liko 'yati 'male ku alé napu mochile alué gompaniero, alésíko 'yati suwábaga simíbale nakomia alué saíla 'yuga.

Alésíko sébale alé a'bemi napu mochile bejtébaga alué saíla. Alué Gereónika buchele alué trompeta buchigá rabisíkime 'lige alué uché jaré ralámuli napu ekí o'kame nile, alué abiena buchálechigó 'lige gajsínale alué sikolí napu o'póluga 'yénale alué rajilime napurigá 'la ma'chílamala, 'lige napurigá majámala sairúgame. 'Lige o'maka a'nárika sinale. Regá anile:

—¡Onorúgame 'lige Gereoni! —anile.

Alué we'ká sontalo israelita pe abalé suwékimi jábale we'lisi napu mochile bejtébaga alué saíla. 'Lige alué saíla ka napu nile marianita sontalo 'we majaga pe a'bopi nakósile ta'lá ma'chíliga alue ko saíla, 'lige yati jásigá júmasale. 'Lige jaré sontalo israelita napu ejtebílige alé galírale alemi sile alué sontalo marianita júmisime najátimia. 'Lige jaréchigo alemi jale repuka napurigá ta simáromala alemi bakochi Jorani anilichi. Alarigá me'ale we'ká sontalo marianita 'lige oká e'wélala abiena me'líleru alemi.

'Lige alué Gereoni 'lige alué bakiá sientó sontalo Gereoni gompaniérola bajonile alé bakochi Jorani anilichi, 'lige alemi cha'pile uché oká e'wélala, 'lige me'ale cha'pisá.

### **Bilé o'pacha 'órote newárigame**

Abé a'kinana napu'lige alué Gereoni 'ma umérisa alué we'ká marianita ralámuli, alué israelita alué Gereoni gompaniérola wa'lula newánele alué Gereoni. 'Lige alué Gereóniká anile:

—Pe Onorúgame 'nalina ju wa'lúlaká, tase ne.

'Lige tánale suwábaga alué we'lá 'orote newárigame napu mochile alé nasípami alué e'karúgame tábiri ra'kórigichi alué napu bujele alué ralámuli marianita. Alué ralámuli yati nejile alué we'ká we'lá

'oro, 'lige Gereoni aleké we'late newale bilé o'pacha ru'nágame tabilé sekégame napuyeri alué o'pacha alué napu e'wélala balé uneme nile.

Alésíko alué israelita ralámuli 'we ganíliga ejperele oká liá bamí napusí mukule alué rió Gereoni anilime. 'Lige abé a'kinana alué we'ká ralámuli israelita chojkile iwérali tania alué o'pacha 'oro napu newale alué Gereoni anilime rió, 'lige 'ma a'rele iwerali tania Onorúgame rewagachi ajtígame.

## **76. Jena ruwimela Onorúgame mochíligo uché jaré e'wélala ra'íchali gateme napurigá gu'íromala alué ralámuli israelita**

*(basado en Jueces 8:30–12:15)*

### **Alué wa'lula Abimeleki anilime**

Alué rió Gereoni anilime gicháosa makué 'kúchigame nile. Bilé alué Gereoni inolá Abimeleki anilime nile. Alueka bilé alué Gereoni 'yuga nóchame mukí ranala nile. Napu'lige alué Gereoni mukusá, alué ralámuli israelítaka chojkile iwérali tania alué riosi tabilé rewagachi ajtígame. Alué Abimeleki anilime rió simile Sikemi anilichi, napu bejtégame nile alué bo'né eyela, 'lige owile bo'né rijimala napurigá nejkúromala wa'lula ajchálíchi alué bo'né. Owile alué we'ká rió bo'né gompaniérola enomite najtétiga. Ye rioka 'we inílame rió nile. Napabule we'ká ralámuli 'lige simíbale me'límea alué gicháosa makué rió napu nile pe nasípasi neraga rijimala bi'lepi o'nógame, pe alué bo'né bonila Otami anilime tabilé me'ale napugiti chíbiligame alué rioka.

'Lige alué Otami a'mibemi ilíbale ale Sikemi anilichi 'lige alé iligá sináchile alué ralámuli alemi ejperégame, anele:

—'Emi resí olale ne o'nola rijimala, Alueka peka chojkila kachi. 'Emi 'lige alué Abimeleki 'we resí ikimela alanokisá.

Pe bakiá bamí kachi, Onorúgame elale napurigá nakósamala alé Sikemi anilichi mochígame alué Abimeleki gompaniérola 'yuga. Alué Abimeleki 'lige gompaniérola neyúrale alué Sikemi mochígame 'yuga nakoga, 'lige uché bilena bilé galí wa'lú re'pá ilígame 'ma e'kósale 'ma alué we'ká ralámuli 'yúriga napu mochile alé pachá wa'lú galíchi.

Sebasa alé uché bilena riógichi 'lige e'kósinele alué bilé galí re'pá ilígame alué rió Abímeleki rewégame. 'Lige bilé mukí alé re'pá galimopa iligá bajsibule alué rió Abimeleki majtasúlate 'lige mo'ochí che'wale, 'lige 'we jeliga bo'ile amulí mukiá alué rió alemi. Alarigá bo'igá alué rió, 'lige nulale napurigá 'we 'yati me'limela alué bilé rió napu nile bo'né gompaniérola. Alué rioka alarigá anile tase

najkíligame napurigá we'ká ralámuli machimela alué mukí 's'ligo alué rió me'á. 'Lige alué bilé rió yati ma'chí paka alué wa'lú rejpigá. Alekete ejchega me'ale. 'La alarigá ikile napurigá anílige Otami.

### **Alué e'wélala Tola rewégame 'lige Jaíri**

A'kinana napu'lige mukusá alué Abimeleki anilime rió, alué Tola anilime rió wa'lula asale bilé liá miná bakiá bamí, 'lige mukule. Alué mukusáká, alué Jaíri anilime rió asíbale wa'lula neraga. Alueka bilé liá miná oká bamí nóchale wa'lula ka.

### **Alué wa'lula Jepté anilime**

Alakí bamí kachi, napu'lige 'ma suwisá alué okánika e'wélala alué Tola 'lige Jaíri, alué bilisteo 'lige alué amonita ralámuli arigá kilimi 'ma umérale alué israelita ralámuli. E'wélala gayénale alué bilisteo 'lige alué ralámuli amonita. Makué osánó bamí 'we resí olale alué ralámuli israelita. Onorúgame elale napurigá alakimela alué ralamuli israelita, napugiti pe ku oyériligame alué riosi tabilé rewagachi ajtígame Onorúgame alué israelita. 'Lige alué israelita ralámuli uché tánele iwérali Onorúgame, 'lige Onorúgameka anele alué israelita napu'lige iwérali tachi:

—Alué riosi napu 'emi ralámuli iwérali tánime ju, alué tániwaguru iwérali napurigá umérowa alué sairúgame pala 'la sébali olara.

A'lígeko alué israelita ralámuli a'rele alué tabilé riosi iwérali tania, 'liko Onorúgame rewagachi ajtígame uché gu'írale alué ralámuli israelita.

'Ya a'lige asale bilé rió Jepté anilime, alueka 'we a'lá semáriga nóchame sontalo nile. Alué rioka tabilé galilífame nile alué rijimálate. Alué rioka se'nú eyégame nile, alué Jepté 'lige alué rijimala pe aba alué bi'lepi o'nógame nile. Jepté anilime rioka pe bilé muki we'ká rió 'yuga gojchime ranala níligame, alekeri tabilé galilime nile.

'Lige alué ralámuli amonita nakole alué israelita ralámuli 'yuga, alué Jepté rijimala ka owile alué Jepté napurigá wa'lula níjala alué israelita sontalo nuleme. 'Lige neyúrasaká nejkoga a'liko ajchámoríle alué rió wa'lula neraga suwábaga alué israelita ralámuli nuleme.

Alué rioka yati e'wale alarigá anilía, 'lige náole bilé ra'íchali alué wa'lula ralámuli amonita nuleme, wa'lula rukigá chonigá alarigá oliá alué israelita ralámuli. 'Lige alué wa'lula ralámuli amonita nuleme nejele alarigá olao alué israelita ralámuli, alueka pe alué gawí najkigá nokáríle alué gawí napu alué amonita nila nile 'ya bajchabé rawé. 'Lige alué Jepté anilime rioka nejele alué israelita tabilé nejpóligo alué amonita nila gawí. 'Lige alué wa'lula ralámuli amonita nuleme tabilé



gepúnele napu ruwile alué Jepté, a'lígeko Onorúgameka gu'írale alué ralámuli israelita napurigá 'la uméramala alué ralámuli amonita.

Alué bilena chojkégame ralámuli napu nile Epraíni rijimala 'we ayoa mochile alué Jepté anilime rió 'yuga, Jepté tabilé owíligame nakólichí alué Epraíni gompaniérola ralámuli. A'lígeko alué bilena chojkégame Manasesi rijimala napu Jepté gompaniérola nile nakósale alué Epraíni gompaniérola 'yuga pe a'boipi. We'ká alué Epraíni chojkégame ralámuli suwile. Alué Jepté anilime rió usani bamí wa'lula nile alé Israeli anilichí ra'íchali gateme.

### **Alué e'wélala ra'íchali gateme Ibsani 'lige Eloni 'lige Abroni**

Abé a'kinana napu'lige alué Jepté mukusá, 'lige bajkile wa'lula ra'íchali gateme neraga alué Ibsani anilime rió, alueka gichao bamí wa'lula nile alé Israeli anilichí. 'Lige alué Ibsani mukusá bajkile alué Eloni anilime, alueka makué bamí wa'lula ra'íchali gateme nile alé Israeli anilichí. 'Lige alué Eloni mukusá alué Abroni anilime bajkile wa'lula ra'íchali gateme neraga, alueka osánó bamí asale wa'lula neraga alé Israeli anilichí.

### **77. Jena ruwimela Sansoni anilime rió gu'íroligo alué ralámuli israelita napurigá tabilé resí olawa alué bilisteo ralámulite**

*(basado en Jueces 13–16)*

A'kinana napu'lige alué rió Abroni anilime mukusao, alué ralámuli israelita 'ma uchéchigo a'rele Onorúgame rewagachi ajtígame oyeria. A'lígeko Onorúgame gu'írole alué ralámuli bilisteo napurigá uméramela alué ralámuli israelita 'yuga nakoga 'lige napurigá alué ralámuli bilisteo nulémala alué ralámuli israelita.

### **Bilé santo ánjeli ruwí ochérimio alué Sansoni**

'Ya a'lige asale bilé mukí alué Rani chojkégame rijimala, tabilé siné 'kúchigame, 'lige Onorúgameka júlale bilé santo ánjeli napurigá ruyémala alué mukí 'la ranélimio bilé towí, 'lige anele alué santo ánjeli Onorúgame 'yuga nóchame alué mukí:

—Ranélamala mué bilé towí Onorúgame gite. Tase bajímala mué alué rekútume. Alué mué ranala ka 'we a'lá sébali oyérame nímala Onorúgame nila nóchali wa'lú ochérasa, pe aluecho 'yuga nóchame nímala senibí napusí mukú. Tabilé siné rijpunáwaká gupala. 'Lige alué towika alué bilisteo 'yuga nejkómala.

Napu'lige alué santo ánjeli simisá, alué mukika ruyele alué bo'né gunala alarigá anésiga alué santo ánjelite. 'Lige Onorúgame uchéchigo



júlale alué santo ánjeli napurigá simela ra'ichamia alué mukí 'yuga 'lige alué mukí gunala 'yúgachigó, napurigá alué mukí gunala 'la bijchígamala alué ra'íchali.

### **Sansoni wa'lú ochérale 'lige wa'lula ra'íchali gateme gayénale**

Napurigá anílige alué santo ánjeli 'la bijchiá nile, pe abé a'kinana ochérale alué towí, 'lige alué mukika Sansoni anilime rewá ajchele alué towí. Onorúgameka 'we a'lá semáriga gu'írole alué rió Sansoni anilime, 'lige alué Sansoni 'we a'wágame rió ochérale. Alué rió wa'lú ochérasa, we'ká ralámuli bilisteo me'ale.

Bilé rawé ayole alué Sansoni alué we'ká ralámuli bilisteo 'yuga napugiti alué upila o'nola uché bilé rió 'yáligame, 'liko simile alué rió i'mumia alué we'ká geyochi, bakiá sientó geyochi, 'lige oká geyochi na'pachótiga wajsila bulele alué chojpé rajame, 'lige mabule alemi epomi alué ri'ligó we'lé échégichi. Alué ri'ligoka 'ma wakigá bo'ile, alekeri 'ma rajale alué ri'ligó alué ralámuli bilisteo echila. 'Lige alué ralámuli bilisteo 'ma e'kósale alué mukí Sansoni upila 'lige alué mukí o'nola.

'Lige cha'pinálile ralámuli bilisteo alué rió Sansoni, 'lige alué rioka 'we ilile nemía nejkoa 'lige cha'pile alué bulito chalola o'chí, 'lige alekete wejpisoka bilé mili ralámuli me'ale.



Alué rió Sansoni anilime bilé liá bamí wa'lula nile alué israelita ra'íchali gateme.

### Sansoni 'lige Ralila

'Lige alué ralámuli bilisteo 'we me'linálile alué Sansoni anilime rió. Alué rió Sansoni bilé mukí ra'íchame nile napu Ralila rewégame nile. Alué mukí bilisteo rewégame ralámuli nile. 'Lige alué ralámuli bilistéoka nulele alué mukí napurigá rukémala chonigá aliena a'wágame ko alué rió Sansoni anilime. Alué ralámuli we'ká enomí najtétimoríle alué mukí 'la sébali olásaká napurigá nulálige alué a'boi ralámuli. A'liko alué mukika rukele alue rio tachiri gite aliena a'wágame ka. 'Lige alué Sansoni anilime rioka 'yégile, regá anele:

—Neka bulésiká gichao akawíate tabilé 'cho wakígame, a'liko 'ma ku tase a'wágame ganámala ne.

'Lige alué mukika yati nulele alué bilisteo ralámuli napurigá 'yámala gichao wi'chí akawía napurigá buléniliga alué Sansoni anilime rió, 'lige bulele, 'lige alué ralámuli bilistéoka alemi mochile chíbaka pachami alé galírale. 'Lige alué mukika ruyele alué Sansoni anilime rió alemi a'bemi mochigo alué ralámuli bilisteo 'lige alué ralámulite cha'piboli ko. Alué Sansoni anilime rioka pe yati rijpúnale alué gichao wi'chí akawía napu bulériga asale.

'Lige alué Ralila anilime mukí uchéchigo rukele machináliga tachiri gite aliena a'wágame ko alué rió Sansoni anilime. 'Lige anele:

—Tabilé 'la bijchiá ruwile mué 'yabé, jipe 'la bijchiá ruwírigo chonigá aliena a'wágame ka mué.

'Lige alué Sansoni anilime rioka uchéchigo 'yégile, regá anele:

—Mué ne'chí bulésaká tabilé unérigame iwíate wi'chite newárigame, a'lígeko tabilé su'pámala ne, napurigá pe bilé rió tabilé a'wágame nímala ne.

'Lige alué mukika yati bulele alué wi'chí iwíate, 'lige alué ralámuli bilistéoka alemi mochile pachami chíbaka alé galírale. 'Lige alué mukí uchéchigo siné ruyele alé a'bemi mochigo alué we'ká ralámuli bilisteo, 'lige aluete cha'piboli ko alué rió Sansoni. 'Lige alué Sansónika pe yati repúnale alué iwía napu bulériga asale.

'Lige alué mukika uchéchigo siné rukele, 'lige alué rioka 'yégile, regá anele:

—Mué ne'chí gupala gemá 'yúriga mo'yesa tabilé rejpúniga 'we rajchíniga a'liko tabilé a'wágame ganámala ne.

'Lige alué mukika alarigá olale alué rió. Napu'lige ruyésiga alué rió Sansoni anilime cha'pibólíkó alué ralámulite bilisteo 'yati ilísale alué rió 'lige 'ma banagá kíbale alué gemá.

Alué mukika aminabi rukele, 'lige anele:

—Mueka tabilé najkí ne'chí, alekeri tabilé 'la bijchiá ruwí mué napu ne ruké. Mué 'la bijchiá 'la najkisáká ne'chí, 'la yati ruméleke mué napu ne ruké.

Alué mukika aminabi rukele, arigá 'ma najsínale alué rió alieti rukilá, 'liko ruwile, anile:

—Ne rioka a'wágame júkuru napugiti Onorúgame rewagachi ajtígame alarigá 'nátaligame, 'lige neka Onorúgame nila nóchali nóchame júkuru. Ne gupala tabilé siné rijpunárigame ju, nibilé ne eyela rejpúnale napu'lige u'tá kachi ne. Ne gupala rijpunásiká tabilé a'wágame ganámala ne, pe napurigá apiépiri rió tabilé a'wágame.

A'liko alué mukika, júlale alué ralámuli bilisteo bayéniliga, 'lige alué Sansoni anilime 'ma gojchile. Alué mukika owile bilé rió bilisteo napurigá 'ma sijkimela alué Sansoni anilime rió gupala. A'lige alué mukika a'wágame anele alué bilisteo ralámulite cha'pibólikó Sansoni. A'lige alué Sansoni anilime rió yati asísale alemi gojchigá bo'igé, tase machigá asísale Onorúgame 'ma tabilé gu'irio alué rió. Alésíko 'ma cha'píli ru alué rió alué bilisteo ralámulite, 'ma ma'chí páli ru alué rió busila, 'lige o'tóleru alé bilisteo ejperélachi. Alé galírale bajchasa karénate buligá a'rele 'lige rusírime nile alemi go'ame newamia.

### 'Ma mukule alué Sansoni anilime rió

We'ká rawé asagá galírale bajcháriga, alué rió uchéchigo i'weli o'chérale alué gupala. 'Lige siné rawé alué we'ká ralámuli bilisteo 'we nokale yawiyame olá iwérali tániga alué riosi tabilé rewagachi ajtígame, 'lige nulale napurigá a'pawa alemi alué rió Sansoni anilime pe gawélimia alemi iligá. 'Lige bilé re'malí simile nolamia. Napu'lige 'ma buyásisa alé galírale, alué Sansoni anele alué re'malí bilisteo



napurigá o'tomela alé napu jale alué oká e'wele o'tona. Alué o'tónaka alé jágame nile napurigá tabilé na'mímala alué wa'lú galí. 'Lige alué rió Sansoni anilime iwérali tánile Onorúgame 'lige tánale napurigá uché pe si'nepi nejkúramala. A'lige napu'lige 'ma tánasa iwérali, a'wágame rajkibule 'lige 'ma emega pale omarúgame galí.

'Lige alué ralámuli alé pachá mochígame 'ma me'táchale alué galí gajuchi. Sansoni abiena mukúlechigó a'lige rawé, nobi abéchigo we'ká ralámuli bilisteo me'áleko a'lige rawé me'tigá napu ekí me'álige 'yabesi rawé.

---

## Rut

### 78. Onorúgame gu'írole oká umugí

(Rut 1–4)

Ye ra'íchali napu ruwime ju churigá gu'íroliga Onorúgame oká umugí 'we 'ya newárigame ju 'ma bakiá mili bamí rasírigame ju jípesíko. 'Lige ruwime júkuru churigá ejperégame níliga alué ralámuli alé Israeli rewégame gawí bo'ígichi. Alé Israeli rewégachika 'we mejká ju jena yéniga. Alé bejtele alué Esukristo bilé mili bamí nujubá alué ye apeli osisuga. 'Lige jena apélichu ruwime ju Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'írome ka alué ralámuli 'la sébali oyérame Onorúgame nila rejcholi.

**1** <sup>1</sup> Napu'lige alué ralámuli israelita 'ma alé Kanani mochígichi ejperega nejogá alué gawí Kanani anilime, bakiá sientu bamí rasígame tabilé i'tégame nile selígame alé Israeli, pe juescho mochile selígame neraga. Onorúgame alarigá elale. 'Ya a'lige sinéchigo we'ká bamí gurule go'ame alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi. A'lige bamí bejtele bilé rió Elimeleki rewégame alé Beleni anilichu we'ká riógichi napu nile alué wa'lú gawichi Jurá bo'ígichi. (Alé Beleni abiena Eprata rewalime nile.) <sup>2</sup> Alué rió Elimeleki rewégame simile e'luíka na'lebo 'omi, alemi nóchali 'yasia napu bo'ile alué wa'lú gawí Moabi rewégame. Abiena 'yuga simile bo'né upila Noemí rewégame, 'lige alué 'kúchila oká ejtemali Maloni 'lige Kilioni. 'Lige sébale alé Moabi rewégachi 'lige alé bejterale. (Elimeleki aniáká Nulame Ju Onorúgame Napu Ne Oyérame Ju” regá aniname kéré. Noemí aniáká Ra'sáralí aniname kéré. Maloni aniáká “Nayume” aniname kéré. Kilioni aniáká 'We Gawía 'Simí Rió aniname kéré. Beleni aniáká Galí Go'ame

Gatélachi aniamé kéré. Eprata aniáká We'ká Iwasí Rakechi aniamé kéré. Alé Moabi rewégichi sineko bilé rió bejtele Moabi rewégame, 'lige alué wa'lú gawí alaké rewá ajchéliro Moabi anilime, 'lige alé Moabi ejperele alué Moabi rijimala a'kinana o'chérigame. Alué Moábika Loti inolá nile, Abraámika Loti richilala nile.)

<sup>3</sup> 'Lige a'kinana mukule alué rió Elimeleki rewégame alé Moabi napu nile alué Noemí gunala. Alésíko bi'neli rejpilé alué mukí, pe oká ejtemali 'kúchila 'yuga rejpilé. <sup>4</sup> 'Lige rewale umugí alué oká ejtemali, alé Moabi ejperégame umugí. 'Lige alué bilé Noemí mo'lila Orpa rewégame nile, uché bilé Ruti rewégame nile. Pe makué bamí mochile alué ralámuli alé <sup>5</sup> 'lige suwile alué oká ejtemali Noemí 'kúchila. Alésíko bi'neli rejpilé alué mukí Noemí, pe mo'líllacho 'yuga rejpilé alué Noemí. (Orpa aniáká Tabilé E'wánilime aniamé ju. Ruti aniáká siné kachi 'We Na'temame Uché Jaré Ralámuli aniamé ju, siné kachi Chi'mame aniamé ju.)

<sup>6</sup> 'Lige bilé rawé a'kinana alué mukí Noemí akele Onorúgame 'la semáriga gu'íroráo alué ralámuli israelita, akele 'la nerugo go'ame alé Beleni. <sup>7</sup> A'liko 'nátale: “Ku simea ne alé Beleni”, regá 'nátale alué mukí Noemí, 'liko simile pe alué oká mo'lila 'yuga. <sup>8</sup> 'Lige boichimi alué Noemí anele alué bo'né mo'lila:

—'Émika ku ejperélachi simáwagó napu mochí 'emi e'yela. Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'írosa 'la kékuru 'emi napurigá gu'iro 'emi ne'chí abiena napurigá gu'irole ne 'kúchila. <sup>9</sup> 'Lige Onorúgame elisa 'la kékuru napurigá uché jaré rió rewimela 'emi, 'lige 'we a'lá ganíliga ejperélasa 'la kékuru 'emi alé bilena galírale.

'Lige chu'migá ariosi anele Noemí alué umugí mo'lila. 'Lige alué mo'lílaka 'we chalale, 'lige 'we a'wágame nalale. <sup>10</sup> 'Lige anile alué umugí:

—Ramueka si simánelia mué 'yuga alé mué bejtélachi.

<sup>11</sup> 'Lige alué mukí Noemika abichilubi 'we e'wérelí júlale ku ejperélachi alué umugí. 'Lige anele:

—Neka 'ma tase 'kúchigame ju ejtemali napurigá 'emi 'yuga newima. <sup>12</sup> Pe rekó anáchaga ku ejperélachi simáwagó 'emi. Neka 'ma o'chérame mukí júkuru 'lige tase chérigá 'kúchigame nímala ne cherajpé. Rekó ne uché bilé rió rewagé, 'lige rojparasa ne, 'lige 'kúchisa ne, <sup>13</sup> we'ká bamí nímala buwériga. Ku simáwaguru 'nalina. Neka 'we resí nílga einámala napugiti alué bo'né wa'lula Onorúgame alarigá rekíligame raweli ne'chí.

<sup>14</sup> 'Lige uchéchigo siné 'we nalale alué umugí. 'Lige alué mukí Órpaka chu'migá ariosi anele wasila 'lige simile ku bo'né bejtélachi. Pe Rúticho rejpilé alé Noemí 'yuga. <sup>15</sup> Noemika regá anele:

—Alué mukí Kiloni upila mué chenela, 'ma kumi kíbakuru bejtélachi bo'né galíachi asimea suwábaga alé mochígame 'yuga 'lige iwérali tánimia alué e'sena tábiri tase 'la Onorúgame rewagachi ajtígame. Mué 'ma ku simiátikékuruchigó.

<sup>16</sup> 'Lige Rútika regá nejele:

—'Ma tase julawa ne ku ne bejtélachi, neka tabilé arémala mué. Neka apanápuri simí mué alemi si simela mué 'yuga, 'lige mué 'yuga bejterámala ne alé napu mué bejtará. Alué ralámuli mué



gompaniérola, ne gompaniérola nímalachigó, 'lige alué napu mué oyérame ju Onorúgame, abiena oyéramala néchigó Onorúgame, suwábaga sébili olámala ne napurigá 'sime ju mué. <sup>17</sup> 'Lige mukumea néchigó napu mué mukú. 'Lige najkí ne napurigá abalé tópua ne. Tabilé wanámala ne bijí 'la ajagá mochíriká okánika. 'Lige ne tase sébili olásaká napu aní ne, 'liko Onorúgame wa'lú resiti raweli 'yárale ne'chí.

18 'Lige alué Ruti wasila Noemí machisáká tase rejpnílio alué mo'lila, 'ma tabilé che anele, 'liko bayérole alemi napu simile bo'né.

'Lige sebasa alé Beleni we'ká riógichi, alé ejperégame umugí we'ká 'nátales 'lige we'ká ra'íchale. A'bopi rukele alué umugí:

—¿Tacha Noemí ju alué mukí? ¿Chukile che? —anile.

20 'Lige alué Noemika nejele akisá alarigá anigá e'yénachi alué umugí, regá anile:

—Tase Noemí rewawa ne'chí, pe Mara rewawa neka. (Noemí aniáká “Ra'sáralí” aniamé kéré. Mara aniáká “'We Chalagá Bejtégame” aniamé kéré.) Onorúgame wa'lú a'walí nígame resiti raweli rekíligame ne'chí, alekeri 'we seweka eyena ne. 21 Napu'lige ne jena simichi, we 'la semáriga gu'irie Onorúgame ne'chí. 'La gunégame ke ne abiena oká 'kúchigame. 'Lige jípeko pe bi'neli nawákuru ne kuka tase gunega aminami tase 'kúchiga. ¿Chonigá Noemí rewáché 'émika ne'chí? Onorúgame napu senibí rawé bejtégame ju, alué 'simíguru resiti raweli 'ya ne'chí, alekeri 'we seweka eyena ne.

22 Napu'lige sebasa alué ralámuli alé Beleni Moábika simíbagá, guwé nile 'wílichí alué sebara rewégame. Napuyeri ri'ligó alieri rakeme ju alué sebara.

**2** 1 'Lige alué Noemí gunala mejkabé rijimala bejtele alé Beleni, Bosi rewégame. Alué rioka 'we nígame nile, 'lige 'we a'lá nirálime nile alué rió wa'lubela níligame alé. (Bosi aniáká “A'walí” aniamé kéré.)

2 Bilé rawé alué mukí Ruti anele bo'né wasila Noemí:

—Pe rekó elíwagó ne simichi alé 'mi sebara echégichi sebara tébimia a'rérigame, pala e'lílira ne tébichi.<sup>a</sup>

Noemika anele:

—'We a'lá ju, simibógó.

3 'Lige alué Rútika simile sebara tébimia. 'Lige alemi echégichi napu sébale sebara tébimia, alué echirúgame ka Bosi nila nile, Elimeleki rijimala.

4 Napu'lige alemi 'sichi alué Ruti sebara tebia, a'lige rawé sébale alué echirúgame nígame Bosi rewégame rió, alé galírale we'ká riógichika simigá. 'Lige sébaga repórale alué ralámuli nóchame sebara 'wime:

—¡Riosi kuirá! Onorúgame 'we 'la semáriga gu'írosa 'la kápá 'emi —regá repórale.

'Lige alué nóchame ka regá nejele:

—Kuirá. Mué 'we 'la gu'írísá 'la kápáchigó.

<sup>a</sup> Alué ralámuli israelita a'rigá 'wime nile 'lige 'luka napu'lige 'wia echarúgame napurigá tébimala alué tabilé nígame.



<sup>5</sup> 'Lige pe nujubapi rukele alué wa'lula nóchame nuleme alé:  
—¿Chieri ju alué mukí?

<sup>6</sup> 'Lige alué wa'lula nóchame nuleme ka regá anele:

—Alué mukika Moabi anilichi bejtégame ju, Noemí 'yuga nawale.

<sup>7</sup> Alué mukika be'á be'lí lisensia taní tébimia alué sebara a'rérigame 'wilia. 'A chojkiásaká pe'wera resíbaturu jena ulumichi.

<sup>8</sup> 'Lige alué rió Bosi rewégame a'bemi nawile alué Ruti 'lige anele:

—Kuíra tewé. 'La gepú ne'chí. Senibí jena nawawa sebara napabuwa, 'yuga 'sípua alué umugí napu ne'chí 'yuga nóchame ju. Tase uché bilena simiboa, <sup>9</sup> alemi nujubami sípua napu noká alué 'wime. 'Lige neka 'ma resulí alué nóchame rió napurigá tajché anémala mué. Napu'lige balámasa mué, bajiwa alué ba'wí wa'lú sikolichi ro'árigame napu 'tule alué nóchame rió.

<sup>10</sup> 'Lige alué mukí Ruti wijchí chojkóbisiga chujkíbale napurigá nokame nile alué ralámuli 'we 'la nirá bilé wa'lula. 'Lige alué mukí rukele alué Bosi:

—¿Chonigá mueka 'we a'lá na'temaka etiá ne'chí? Neka pe bilé mukí júkuru naka mejkaka nawágame.

<sup>11</sup> Bósika regá nejele:

—Neka 'we a'lá sébali machí semáriga gu'írome ko mué bo'né wasila abiena 'we a'lá semáriga na'temame ko mué wasila senibí 'yasi. Abiena machí ne mué a'réligo bo'né o'nola 'lige eyela jeka simiá bejteramia ramué 'yuga uché bilé gawí bo'ígachi. Mueka sébalekuru jeka tase machime ke ramué ralámuli. <sup>12</sup> Jípeko Onorúgame 'we a'lá semati raweli rekima mué. Mueka nawale jeka naréniliga Onorúgame nila nejkúroli, Onorúgame napu gu'írome ju ralámuli jena Israeli mochígame. 'Lige Onorúgame 'we a'lá semati raweli 'yasa 'la kékuru mué jemi ajtígichi bejtega.

<sup>13</sup> 'Lige alué Rútika regá nejele:

—Mueka 'we a'lá semáriga ra'icha ne'chí 'yuga. 'Lige mué wa'lú iwérili 'ya ne'chí, rekó peka mué 'yuga nóchame kachi ne. Neka tabilé najteme ju mué níriga, peka napurigá alué mué 'yuga nóchame.

<sup>14</sup> 'Lige rawilí, bayele Bosi alué Ruti go'ame go'pochi, anele:

—Jeka simí go'ame go'poa.

'Lige alé sebaso go'núlale regá anigá:

—'Wiboa pe u'tá baní 'lige chi'wániga pagewa alé 'uba (i'wilí) ba'wila binágrechi.

'Lige alué Ruti mukika asíbale alé a'bé napu mochile alué nóchame 'wime. 'Lige alué Bosi abiena 'yale alué sebara sakirúgame, 'lige alué mukí 'we a'lá bosale alué go'ame go'gá 'lige tase suwale napugiti abisí



'ma bosáligame. <sup>15</sup> 'Lige 'ma go'sá uchéchigo simile sebara tébimia, 'lige alué Bosi regá anele alué nóchame:

—'La eliwa alué mukí napurigá 'wímela alué sebara napu mochí alé namó mochiárigame o'weti jáwaga. Tase resuliwa 'wichi.

<sup>16</sup> Abiena we'ká a'rigá napabuwa napurigá alué mukí 'la 'yati we'ká nerámala.

<sup>17</sup> 'Lige alué mukí Ruti rukachégame 'sile go'ame tebia alé wasachi Bosi nila napusí chónasí. Napu tébile alué mukí we'ká nile, 'lige 'ma wejpomósiga 'lige ekisúsiga tétele, oká alimuli rasígame ma'chínale.

<sup>18</sup> 'Lige ku simile sebara raboka alé we'ká riógichi Beleni anilichi wasila galílachi, 'lige 'yale alué sebara alué bo'né wasila. Pe nujubapi 'yale alué go'ame napu o'ká enale go'ame rawilí ta suwárigame go'yá.

<sup>19</sup> 'Lige Noemika rukele:

—¿Koche eyéneko mué sebara tébiga 'la we'ká napabú 'sílekuru mué sebara? Onorúgame wa'lú 'we semati raweli 'yasa 'la ke alué sebara echágame, 'we semáriga na'temáligame mué.

'Lige alué Rútika anele bo'né wasila:

—Neka napabú sebara bilena echerúgachi, alué echerúgame ka bilé rió nila ju Bosi rewégame —regá anele.

<sup>20</sup> 'Lige alué mukí Noemí regá anele:

—Onorúgame 'we semáriga gu'írosa 'la kékuru alué rió napugiti 'we semáriga gu'írome alué rió ramué oká umugí. Aka 'la ma'chígame néréché alué rió 'we a'lá semáriga na'temá ramué, abiena alué suwígame ramué u'kunala abé a'bé rijimala ju, alekeri neséromili júkuru ramué jipe 'oni mochígichi.<sup>a</sup>

<sup>21</sup> 'Lige Rútika cherajpé abichilubi ruyeale, regá anile:

—Alué rioka 'la elí ne'chí napurigá ne alé 'símala alué umugí 'wime 'yuga sebara tebia napusí suwiba alué 'wílime, a'lígesí a'rémara ne.

<sup>22</sup> 'Lige alué Noemika regá anele:

—Neka 'we 'la nirá napurigá mué tase uché bilena simela, senibí alé 'sípua mué alué umugí nóchame 'yuga sebara tebia, aleka ta'wésite che olawa mué.

<sup>23</sup> 'Lige alué mukí Ruti alé nóchale sebara tebia we'ká rawé alué ralámuli Bosi 'yuga nóchame 'yuga napusí suwile 'wíliame sebara 'lige ri'ligó.<sup>b</sup> 'Lige asagá 'sile napu bejtégame nile alué wasila.

<sup>a</sup> Napu'lige mukusá bilé rió 'lige tabilé 'cho 'kúchigame nisa, 'liko alué upila newime nile chebilé rió 'yuga alué rió mukúgame ba'chila, bonila kómá, pe alué rió rijimala 'ma. 'Lige alué rió inolá bajchá o'chérigame, alué 'yame nile alué wasá napu nígame nile alué rió we'kágame. Alarigá nokame nile alué ralámuli israelita. Alarigá nulérigame nile alué ralámuli israelita Onorúgamete.

<sup>b</sup> Sebáraka bajchá 'wíliame nile 'lige re'ligoka abé nujubami.

**3**<sup>1</sup> Bilé rawé alué Noemí anele alué mo'lila Ruti:

—Neka bilé rió 'yálíma mué napurigá 'we a'lá ganíliga bejtélamala mué.<sup>2</sup> Alué Bosi napu 'yuga nocha mué, alueka abé a'bé rijimala júkuru napu mué gunala nile, alekeri alueka gu'íromili júkuru ramué. Alué rió 'yuga newínalisaká mué aba'lá nímala alué rió 'yuga newía mué. Alué rió Bosi jipe rukó simela alé 'mi napu wejpmókime ju sebara, 'lige alué rió Bosi alé simela alué sebara e'kisumia.<sup>3</sup> Jipe kulipi regá 'sípua mué: 'We 'la u'bawa mué, abiena ujchawa alué 'we semá júkame ba'wí, 'lige 'we semati si'putawa mué, 'lige yati simiboa mué alé 'mi e'kisúlichí. 'Lige 'la kilí chíbika asiboa alué Bosi bijí go'yá ajtígichiká napurigá ta etémala.<sup>4</sup> 'Lige 'we a'lá e'newa koche gojchime ka alué rió, 'lige alé napu bo'í alué rió alemi kilí nawiwa alé sebasá 'lige gemabuwa 'lige alé ronorage bo'ibawa, 'lige alué rió bujsasá bo'né 'la ruimela churigá 'símili ka mué.

<sup>5</sup> Alué mukí Rútika nejele:

—Neka 'la sébali olámala napurigá aní mué.

<sup>6</sup> 'Lige alué Rútika simile alé 'mi napu nile sebara e'kisúlichí sébali olamia napurigá nulélige bo'né wasila.<sup>7</sup> Alué rió Bosi go'lé go'ame abiena bajile rekútame 'lige 'we ra'sálále pee rekuka. 'Lige péele alé a'bemi napu bi'tile sebara rakala, 'lige alé bo'igá gojchile. 'Lige 'ma gojchibasa alué Bosi alué mukí Ruti nawale alemi kilí tase ajsóchiga. 'Lige gemabule ronola 'lige alé ronorage a'bé bo'íbale.<sup>8</sup> Nasipa rukó alué rió Bosi bujsale 'lige rewale bilé mukí alemi bo'ígame ronorage.<sup>9</sup> 'Lige regá rukele:

—¿Chieri mukí ju mué? —anele.

'Lige Rútika regá nejele:

—Neka pe Ruti ju mué 'yuga nóchame. Gemé ne'chí mué gemala suwélate. Mueka abé a'bé rijimala nílekuru napu ne gunala nile. (Alué Rútika pe anime ke anile: “Ne'chí 'yuga newipo ka mué.”)

<sup>10</sup> 'Lige alué rió Bósika anele alué mukí:

—Onorúgame 'we 'la semáriga gu'írosa 'la ke mué. Mueka 'we a'lá semáriga na'temame nile alué mué bo'né wasila 'yasi, 'lige jípeko abéchigo 'la semáriga na'temágó mué. Alekeri newínale mué alué bilé rió 'yuga napu 'we a'lá semáriga neséromala mué 'lige mué wasila, tase newínale mué alué apíépiri rió 'yúgaká pecha 'la semáriga nesérimili kame mué wasila napugiti pecha rijimala nímempá mué si'lá Elimeleki.<sup>11</sup> Tase chelawa mué tewé, neka 'la sébali olámala napurigá najkí mué. Suwábaga napu ekí jena riógichi ejperé 'we a'lá sébali machí mué 'we a'lá mukí ko.

<sup>12</sup> Abiena regá anele Bosi:

—'La bijchiá ju, ne mué gunala 'la rijimala kétégó, 'lige uché bilé rió ajtí jena, alueka abéchigo a'bé rijimala nile mué gunala tase napurigá ne. <sup>13</sup> 'Lige jipe rukó jena che'labawa mué. 'Lige be'lí be'á rukimea ne alué rió napu abé a'bé rijimala nile mué gunala pala 'la newínalia mué 'yuga. 'La newínalisaká 'yuga newípoguru mué alué rió, 'lige alué rió ta newínalisaká mué 'yuga 'liko ne 'la 'yuga newímala mué. Onorúgame 'we 'la machíguru jipe alanichi ne. 'Lige jipe rukoka pe alégimi ronorágimi che'labáwogó.

<sup>14</sup> A'lige rukó alué mukí Ruti che'lébale alé ronorágimi napu Bosi bo'ile, 'lige melénala 'we be'á asísale ta'chó che'lachi bijí 'we chónaga ilígichi napugiti alué rió bo'né Bosi bo'né alarigá nuléligame napugiti alué rioka tase najkíligame napurigá machimela alué uché jaré ralámuli alé che'lébale alué mukí. <sup>15</sup> 'Lige ta'chó simichi alué mukí alué rió Bosi anele:

—Bujá alué chiní reboso napu mué gemagá ilí 'lige a'wágame cha'pigá iliboa.

'Lige alué mukí Ruti cha'pigá ilígichi 'lige alué rió Bosi alégana ro'ele alué sebara naó alimuli. 'Lige 'ma ra'kosa gu'írole rabotia napurigá alué sebara raboka simela ku Beleni, alesiko simile alué mukí wasila galílachi alué sebara raboka.

<sup>16</sup> Napu'lige alué mukí Ruti ku sebara alé galírale, 'lige wasílaka rukele regá:

—¿Chonígobá alué Bosi? ¿Pala 'la newínalegobá mué 'yuga?

'Lige alué mukí Rútika ruyele suwábaga napu anele alué rió Bosi. <sup>17</sup> 'Lige aminami regá anele:

—Ekí sebara 'ya ne'chí. Abiena regá ané ne'chí: “Tabilé arigá enawa kumi mué wasila bejtélachi, pabega simiboa sebara”, ané ne'chí.

<sup>18</sup> 'Lige Noemika anele:

—Jípeko pe buigá asibógó churigá gatera bo'né. Alué bo'né Bosi gatémala suwábaga napusí gayénasa a'rémala.

**4** <sup>1</sup> Abé alí alué rió Bosi simile alé wa'lú yochi buwemia alué bo'né Bosi rijimala napu mo'yame nile alé we'ká riógichi napu alé napuíme nile ralámuli ra'íchali gatemia. Alemi ajtígichi Bosi 'lige alemi enale alué rió napu nile Ruti gunala rijimala abé a'bé rijimala me'tagá alué Bosi. 'Lige anele:

—Jeka simí mué rió. Asá jena a'bé. Ra'ichawa pe'wera.

'Lige alué rió Bosi rijimálaka nawile alemi, 'lige alé asíbale a'bé. <sup>2</sup> 'Lige pe nujubapi alué rió Bosi bayele makué rió alé we'ká riógichi nulame napurigá e'sélikame. 'Lige alé sebara alué makué rió abiena

anélechigó napurigá alé a'bé mochímala. <sup>3</sup> 'Lige Bosi anele alué rió bo'né rijimala:

—Alué mukí Noemí ku nawale alé 'naka Moábika 'lige ralinénale alué gawí napu nígame nile alué rió we'kágame Elimeleki rewégame napu nílige ramué rijimala. <sup>4</sup> Mué machíliké pala ralinalia mué alué gawí. Ralinálisiká ralibóguru. Jipe 'la jena mochíkuru ye makué rió nulame, aminami mochí uché jaré rió napurigá 'la machigá ejtebímala. 'Lige mué 'we a'bé rijimala nílekuru alué rió 'ma mukúgame Noemí gunala Elimeleki rewégame, alekeri 'la ikiárékuru mué alué wasá ralá. 'Lige mué ta ralinálasaká alué wasá 'liko yati jipe kulipi rupo a jena asagá. 'Lige ne ralimémpá 'liko alué wasá. 'Lige ne alué wasá ralisáká, ne 'nalina nila nímala alué wasá.

'Lige alué rioka regá nejele:

—Ralimea ne alué wasá 'liko.

<sup>5</sup> 'Lige alué rió Bosi regá anele:

—Mué alué wasá ralisáká Noemí nila 'liko newímili júkuru mué alué mukí Ruti 'yuga, alué mukí Moabi bejtégame. Napu'lige 'emi 'kúchisa bilé towí, 'lige alué towí bajchá o'chérigame alué nila nímala alué wasá napu mué ralale napurigá alué rió Maloni Ruti gunala inolá kárélamala alué towí, 'lige 'la ta'wesi uché jaré bujémela alué gawí.

<sup>6</sup> 'Lige alué ra'íchali akisá alué Bosi rijimala, regá nejele:

—A'liko tase cherigá raliméréko ne alué wasá.<sup>a</sup> 'Lige mué ralinálasaká alué wasá, mué ralibóguru. Neka 'la nirá napurigá mué ralimela alué wasá, neka tase ralinale.

<sup>7</sup> 'Ya a'lige riógame ralámuli israelita regá gateme nile bilé ra'íchali: Napu'lige bilé rió uché bilé rijimá 'ya alué wasá, aminami ralinesa bilé tábiri, 'lige alué ralineme bujame nile bilé aká 'lige 'yame nile alué ralame. Alarigá gateme nile alué ra'íchali napurigá 'la najtémala, abiena napurigá 'la i'kíiga mochima alué uché jaré ralámuli.

<sup>8</sup> 'Lige alué rió Bosi rijimala bujale alué aká, 'lige 'yale alué rió Bosi, 'lige anele:

—Mué ralibóguru alué wasá.

<sup>9</sup> 'Lige alué rió Bosi regá anele alué makué rió nulame napurigá e'sélikame abiena alué uché jaré rió napu mochile alé akea:

—Suwábaga 'emi napu mochí jena 'we a'lá akéguru ne ralachi wasá alué Noemí nila napu nila níligechigó alué rió Elimeleki rewégame 'lige alué inolá Kilioni 'lige alué Maloni. <sup>10</sup> Aminami abiena 'we 'la aké 'emi ralámuli ne 'la nira newimia ye mukí gunámakame

<sup>a</sup> Siné kachi mayelia tabilé ralárigo alué wasá tabilé nóchali olánliga wasá nachuta napu 'ma nígame nile alué bo'né alué rió Bosi rijimala napu'lige 'kúchisa 'ma Ruti 'yuga asagá.



Ruti rewégame 'yuga alé 'mi Moabi bejtégame, 'lige ne bilé towí inógame nimio alué mukí 'yuga, 'lige alué towí a'kinana nachuamio alué wasá napu nila nile alué ochila Elimeleki rewégame napurigá senibí o'chéramala alué Elimeleki rijimala jena we'ká riógichi Beleni anilichi a'kinánami. ¡'Lige jípesí aminá 'we a'lá machigá járowa!

<sup>11</sup> 'Lige alué nulame abiena alué uché jaré ralámuli napu mochile alé nejele:

—¡'We a'lá júke'é! ¡Ramueka 'we 'la niralía! Alué mukí napu mué bejtélachi sebámili ju, alueka nisa 'la kékuru napurigá nile alué 'ya ejperégame umugí Rakeli 'lige alué Lea napu nile alué rió Akobo<sup>b</sup> ujubila. We'ká o'chérale alué umugí 'kúchila, alekeri we'ká ralámuli israelita o'chérale ramué 'ya kulí siné jena napu jipe we'ká rióliru. Onorúgame 'we 'la semáriga 'yasa 'la kápá semati raweli napurigá we'ká 'kúchimala 'emi jena we'ká riógichi napu Beleni rewégichi ju napu abiena Eprata rewégame ju. 'Lige 'we 'la nirálime ralámuli

<sup>b</sup> Abiena Israeli rewégame nile alué rió Akobo.

nisa 'la kékuru 'emi jena we'ká riógichi. <sup>12</sup> Abiena 'we a'lá semáriga we'ká 'kúchiga mochisa 'la kékuru 'emi napu ekí 'kúchigame nile alué Péresi<sup>a</sup> alué mukí Tamari ranala.

<sup>13</sup> Alésiko alué rió Bosi newile alué mukí Ruti 'yuga. 'Lige Onorúgame rekile napurigá rojparámala. 'Lige alué mukí Ruti a'kinana ranele bilé towí.

<sup>14</sup> 'Lige alué we'ká umugí alé we'ká riógichi ejperégame anele alué Noemí:

—Onorúgameka 'we a'lá semáriga nejkúrome ju, alekeri 'la elale napurigá o'chéramala mué ochila napurigá nejkúromala alué rió pe nujubami wa'lú ochérasa. 'Lige alué towí 'we a'lá nirálime nisa 'la kékuru bochígimi jena Israeli. <sup>15</sup> Alué towí ochérigoriká 'ma tabilé seweka bejtélamala mué, 'lige repúmala mué napu'lige mué o'chérame kachi. Alué mué mo'lila Ruti ranélekuru alué towí, alué mué mo'lila napu 'we na'temá mué, 'lige napu 'we najteme ju mué níriga me'tegá gichao ejtemali neraga mué 'kúchila —regá anile alué umugí.

<sup>16</sup> 'Lige alué Noemika mutule alué towí. 'Lige 'we a'lá semáriga repule napurigá wa'lú ochéramala. <sup>17</sup> 'Lige alué we'ká umugí alemi ejperégame regá anile etega alué u'tátiri towí:

—¡Alué towika napurigá Noemí inolá karé! —anile.

'Lige ajchele rewá alué u'tá towí Obeli rewá. Wa'lú ochérasa alué Obeli, inógame nile Isaí anilime. 'Lige wa'lú ochérisa alué Isaí, inógame nile Rabí anilime. (Obeli aniáká “Onorúgame 'Yuga Nóchame” aniame kéré. Jaré ralámuli mayé “'We 'La Niraga Ra'íchame Onorúgame 'Yuga” aniame ko.)

<sup>18</sup> Jena uchú rewalá alué Bosi rijimala napu 'ya ejperele napu'lige alué Bosi ta'chó ochérachi, 'lige jaré a'kinana o'chérigame: Alué Péresi rewégame rió bilé towí inógame nile Eseroni rewégame. <sup>19</sup> 'Lige Eseroni inógame nile Rami rewégame. 'Lige Rami inógame nile Aminarabi rewégame. <sup>20</sup> 'Lige Aminarabi inógame nile Najsoni rewégame. 'Lige Najsoni inógame nile Salmoni rewégame. <sup>21</sup> 'Lige Salmoni inógame nile Bosi rewégame. 'Lige Bosi inógame nile Obeli rewégame. <sup>22</sup> 'Lige Obeli inógame nile Isaí rewégame. 'Lige Isaí inógame nile Rabí rewégame.<sup>b</sup>

Pe jena si suwena ye ra'íchali churigá gu'írole Onorúgame oká umugí.

---

<sup>a</sup> Alué Péresi o'nola Jurá nile. Juraka nile alué bilé alué makué oká temali napu nile alué Akobo 'kúchila, alué napu chojkile pe kulí siné bejterá Israeli anilichi.

<sup>b</sup> Alué rió Péresi rewégameka abéchigo 'yabé bejtele napu'lige alué ralámuli israelita ta'chó bejterachi alé Ejipto. Alué rioka Jurá inolá nile. Alué rió Rabika abé a'kinana bejtele alué Bosi 'ma mukusao. Wa'lula selígame rey nile alué Rabí alé Israeli rewégame gawí bo'ígachi. Alué Esukristo ye we'ká ralámuli rijimala nile. Esukrístoka 'we a'kinana ochérale.

---

# 1 Samuel

## 79. Jena ruwimela Samueli gayénaligo Onorúgame ra'ichálila 'yame ralámuli

(basado en 1 Samuel 1–3)

### Ana anilime mukí 'we tánale Onorúgame napurigá ranélimala bilé towí

Bilé rió Elkana rewégame, alué rioka bejtele alé napu bo'ile alué gawí Epraíni anilime ralámuli chojkégame gawila, 'lige alué rió oká upégame nile. 'Lige bilé alué mukí Ana rewégame nile 'lige bilé Penina rewégame nile, 'lige alué mukí Ánaka tabilé 'kúchigame nile 'lige 'we seweka bejtégame nile, 'lige alué mukí 'kúchigame ka 'we gawélime nile alué Ana. 'Lige alué Elkana nabí bamí o'tome nile alué umugí 'lige alué 'kúchila 'yúriga alé bilena Silo rewégichi, napugiti alé ilíggame nílíggame alué re'obá<sup>c</sup> Onorúgame galila. Alé sebasa alué rió Elkana rewégame 'yame nile Onorúgame alué ajágame me'agá.

'Lige bilé rawé alué Elkana alé re'obachi sebasa alué oká umugí 'yuga, Ana 'lige Penina, 'lige alué Penina 'kúchila, 'lige alué Ana alé iligá tánele nejkúrili Onorúgame napurigá Onorúgame nejímala bilé towí. 'Lige 'we a'lá wanápomoríle alué towí napurigá nóchame nímala Onorúgame nochálila senibí, alarigá olámoríle alué mukí 'la elísaká Onorúgame napurigá ranélamala bilé towí. 'Lige alué balé etele alué mukí 'lige rekulí mayele napugiti alué mukí chu'ala noká ilíligame 'lige tabilé akele ra'íchachi. 'Lige alué mukika tabilé rekulí kóríle. 'Lige melénala rawé alué rió Elkana 'ma suwénasa alé ajágame 'ya Onorúgame, 'lige kumi galírale simile alué oká umugí 'yuga, abiena alué 'kúchila 'yuga simílechigó, 'lige alué mukí Ana rewégame pe abé a'kinana 'ma rojparale, 'lige ranele alué mukí bilé towí, 'lige Samueli anilime rewá ajchele.

'Lige alué towí 'ma a'resa chi'yá chichi, 'lige alué eyélaka o'tole alé Silo anilichi napu ilile alué re'obá Onorúgame galila. 'Lige alé sebasa 'yale alué balé Elí rewégame napu we'ká balé selíggame nile, 'lige alué Ánaka 'we a'lá sébali ruyeke Samueli rewégame ko alué towí 'lige aminami ruyeke alué towí ko napu Onorúgame tánilige abé 'yabé, 'lige Onorúgame 'yuga nóchame nimio alué towí wa'lú ochérasa. Alésíko alué mukí Ana cheliera 'yale Onorúgame, napugiti 'we a'lá semáriga nejkúroligame alue towí nejía. 'Lige alué u'tá towí Samueli rewégame

<sup>c</sup> Alué re'obaka gajunáliame nile napu'lige uché bilénami o'toa. 'Lige amóbalaká pe gemá o'póligame nile. Yolí ra'íchagaká tabernákulo anelime nile.

ká alé re'obachi rejpile alué wa'lula balé 'yuga Elí rewégame. 'Lige alué mukí Ana alué Samueli eyela nabí bamí simile Silo rewégachi



o'tome nile alué towí Samueli alué o'pacha ta'chó unérigame.

### **Onorúgame ra'icha alué Samueli 'yuga**

Alué wa'lula balé Elí rewégame oká ejtemali inógame nile, bilé Opni rewégame, 'lige bilé Binesi rewégame, 'lige alué oká ejtemali tase oyérame nile Onorúgame. Napu'lige alué ralámuli israelita a'pachi alué we'ka ajágame alé re'obá ilígichi Onorúgame chiliwemia, 'lige alué oká ejtemali Elí 'kúchila, alueka tase buweme karae alué wi'í e'kósilichi, pe 'ma me'lisúká alué ajágame 'yati tánime nile e'wérili alué ralámuli alué sa'pá go'mea, ta'chó 'la sébili oliachi. Aminami alué umugí re'obá tebúkame 'yuga okome nile. 'Lige alué o'nólaka, alué wa'lula balé Elí, alueka 'we ne'óchame nile alué ejtemali alarigá nokachi, 'lige alué ejtemáliká tase e'wame nile. 'Lige alué Samuélika tabilé alieri nile napurigá alué oká ejtemali napugiti alueka 'we a'lá sébili olánilime nílgame Onorúgame 'yuga.



'Lige bilé rawé nawale bilé rió alé Elí bejtélachi, alué rioka Onorúgame ra'ichálila 'yame nile ralámuli, 'lige alué rioka ruyele suwimeo Elí 'lige alué Elí 'kúchila napugiti Elí elíligame alué bo'né 'kúchila alué sa'pá go'yachi ta'chó 'la sébili oliachi, aminami tase nirame nílgame Onorúgame. Alué rió Onorúgame 'yuga nóchame ruwílige suwimeo alué oká ejtemali Elí 'kúchila a'kinánami aba'lige rawé.

Napu'lige alué Elí 'we o'chéráme kachi, 'lige bilé rukó bi'tile okoka alué Elí 'lige alué Samueli alé re'obachi, Samuélíka akele napurigá bilé ralámulite bailime alué Samueli 'lige alué rioka bujsale gojchigá bo'igé ra'íchame akigá. 'Lige alué Samuélíka mayele alué Elí anió bayea. 'Yati simile Elí e'nemia alemi machinálíga chu'síka aníá. 'Lige alemi sébaga anele:

—Jena ílí ne.

'Lige alué Elíka tase asé bayéoríle. 'Lige alué Samuélíka ku alé 'miná simile gojchimea, 'lige uchéchigo siné alarigá akele kilí bo'igé. 'Lige 'ma baisá kachi alué Elí machile Onorúgame anió ra'ícha, 'lige alué Elí nulele alué Samueli napurigá 'we a'lá gepúmala alué ra'íchali napu rumela Onorúgame alé kilí bo'ígichi, 'lige napurigá nejiámala alué Samueli uchéchigo ra'ichásaká Onorúgame, napurigá anémala Onorúgame: “Ruwígó napu mué ruwinali.”

'Lige alué Samuélíka uchéchigo siné kilí bo'íbale, 'lige Onorúgameka pe 'yati uché ra'íchile alué Samueli. A'lígeko alué Samueli 'la nejele napurigá nulélige alué Elí, 'lige Onorúgameka regá anele:

—Suwabaga napu anélige ne alué Elí, 'we resí ikimeo alué 'kúchila, alarigá ikimela. Anéwaka alué Elí: “'We resiti raweli 'yámala ne mué 'kúchila. Mué 'we 'la machile alanokachi alué ejtemali 'lige tabilé che anéligo.”

'Lige melénala be'á alué Samuélíka majale alué Elí ruigá alué ra'íchali napu Onorúgame ruyele a'lige rukó. 'Lige alué Elíka, 'we e'wérili rukele alué ra'íchali tachiri ra'íchali ruyéliriga a'lige rukó Onorúgamete, alésíko alué Samuélíka ruwile. Alésíko alué Elí anile: “Onorúgame alarigá olámala ne'chí 'yuga napurigá bo'né elá.”

A'kinana alué Samueli wa'lú re'malí ochérale, 'lige Onorúgameka ruyeme nile alué Samueli alarigá ikimea pe a'kinánami, 'lige alué ra'íchali 'we a'lá bijchiá nile, 'la alarigá ikime nile napurigá ruwílige alué Samueli, 'lige alué we'ká ralámuli machile alué Samueli Onorúgame ra'ichálila nareme nílgo.

## 80. Jena ruwimela alué we'ká sontalo bilisteo 'ma uméroligo nakoga alué israelita sontalo sayega

(basado en 1 Samuel 4–7)

'Ya a'lige rawé alué we'ká ralámuli bilisteo rewégame suwábaga napuíle napurigá 'la we'ká sontalo ganámala nakomia alué ralámuli israelita sayega, 'lige alué ralámuli israelita abiena we'ká sontalo napabúlechigó. 'Lige pe bilé rawé nakoga, alué sontalo bilisteo neyúrole.

'Lige alué ralamuli israelita umérisiga nakoga, 'liko ma'chí pánele alé re'obachi alué gajoni 'we najteme<sup>a</sup> napu mochígime nile alué makué nulalí 'we najteme, 'lige o'tonálele alé napu nokale nakoa. Alarigaka 'la nejkúroora mayele Onorúgame nakoga umérilichi alué sontalo bilisteo. Alésíko júlale alué jaré rió alé riógichi Silo rewégichika napurigá a'pámala alue gajoni alé napu nokale alué we'ká sontalo israelita nakoa. 'Lige alué ejtemali Elí 'kúchila e'yénale alué gajoni najteme o'ká.

### 'Ma mukú alué Elí 'lige alué 'kúchila abiena

Alésíko alué we'ká israelita sontalo nakósale alué bilisteo sontalo sayega uchéchigo siné, 'lige uchéchigo 'ma umériliru alué sontalo israelita, 'ma me'líliru baisá makué mili sontalo israelita, abiena alué oká Elí 'kúchila 'ma suwile alemi nakólichí. 'Lige 'ma bujéliru alué bilisteo sontálole alué gajoni 'we najteme.

'Lige alué Elí akisá 'ma me'líligo alué baisá makué mili sontalo 'lige alué okánika 'kúchila 'lige 'ma bujélirigo alué gajoni 'we najteme, 'lige 'ma re'niwía kíbale alé mutélachi ajtigé alué Elí, 'lige alé wijchí bo'íbaga alé gujtámachi chíbile 'lige alé mukule. Alueka wa'lula nile ra'íchali gateme napu nóchale naosa makué bamí, 'lige aminami wa'lula balé nile alé Israeli.

### Alué gajoni 'we najteme bo'i alé ralámuli bilisteo mochígachi

'Lige alué sontalo bilisteo 'ma nejpole alué gajoni 'we najteme, 'lige o'tole alé 'mi napu ejperégame nile alué a'boi, 'lige alé pachá a'boi re'obálachi rekale a'bé napu ilile alué ralámuli nila mono napu uneme nile napurigá a'boi riósila neraga napu nile rejtete newárigame. Melénala be'á, alué mono pe wijchí bo'ígame rewale. 'Lige ku alé

<sup>a</sup> Alué gajoni napu mochígime nile alué makué nulalí 'we najteme, alué gajónika 'we najteme nile Onorúgame níriga napugiti bo'né Onorúgame nuláligame alué gajoni newániliga.

elale napu ilime nile, 'lige uché melénala be'aka uchéchigo alé wijchí bo'ígame rewale, 'ma wijchígame mo'ola, abiena alué okánika sekala 'ma gajpoga bi'tile. 'Lige alué ralámuli bilisteo chojkile resí ikiá, we'ká rolí buyale alemi napu ejperégame nile alué ralámuli, abiena ujchábale bilena nayulí 'we a'wágame. 'Lige alué ralámuli pe alarigá ikile alué resiti raweli nareka, pe alué gajoni 'we najteme o'tosá alemi a'boi re'obálachi.

'Lige alué ralámuli bilisteo uché jarénami riógichi o'tole alué gajoni 'we najteme, 'lige alemi napanápuri enegá alué gajoni 'we najteme, alemi riógame ralamuli abiena 'we nayúpale alué nayulí 'we a'wágame, 'lige alésíko alué ralámuli rukele alué e'wélela balé, abiénachigó rukele alué ralámuli 'we sayeme alué alieti we'ká e'karúgame, machináliga rukele tachiri 'siá alué alieti nayulí nejía. 'Lige alué baleka 'lige alué rió sayeme nulale napurigá oká akasí u'kuchí a'tanégame wanápamala, 'lige napurigá alué akasí alé bilena karétachi o'wiga chega uchuchámala napurigá baníramala alué kareta, abiena napurigá alé rekámala alué gajoni 'we najteme 'lige 'yúriga jaré kónilime 'órote newárigame, napurigá Onorúgame ku tabilé ayómala alué ralámuli 'yuga.

### **Alué gajoni 'we najteme ku Israeli seba**

Alarigá nokale alué ralámuli bilisteo, 'lige a'rele napurigá alué akasí simámala alemi napu a'boi simánele. 'Lige alué akasika tase simíbale alemi napu uchule alué a'tanala, iligá simíbale alemi si'nemi napu riógame nile alué ralámuli israelita alemi abé a'bé. Alésíko alué ralámuli bilisteo machile pe alué gajoni 'we najteme o'tosá nayua mochiga, tase uché bilé tábiri nílga nayulí nejime.

'Lige alemi riógichi napu sébale alué akasí alué kareta banagá alémika nile alé napu ejperégame nile alué balé israelita. 'Lige alué ralámuli alemi riógame napu sébale alué akasí alué kareta banagá, 'lige etesa alué gajoni 'we najteme o'ká e'yénigo, a'liko asíriga ra'sálále alué ralámuli. Alésíko alué ralámuli alemi riógame 'yati me'ale alué oká akasí Onorúgame 'yamia suwábaga alué akasí sa'pala, 'lige alué igú napu kareta newárigame nile, alueka pe igú neraga unele alué sa'pá e'kósimia. 'Lige rekale gajoni 'lige alué jaré kónilime 'órote newárigame ka pe alé bilena rejtechi.

'Lige jaré ralámuli mochile alemi tase 'la sébili nirame alué gajoni 'we najteme ku alemi Israeli sebasa, 'lige alué ralámulika alé pachágana gajónichi e'nele. 'Lige Onorúgameka 'we ayole alué ralámuli alarigá nokisá, alekeri elale napurigá alué ralámuli alé pachágana e'nénigame 'ma suwimela.

Alué we'ká ralámuli israelita alemi riógame etesa we'ká ralámuli suwichi 'lige 'we sewele, alésíko najkile napurigá uché bilena o'toboa alué gajoni 'we najteme. Alésíko nuléleru alué ralámuli napurigá o'tomela uché bilena riógichi Kirioti-Jearimi anilichi, 'liko alué ralámuli alé Kirioti-Jearimi ejperégame o'tole alemi a'boi ejperélachi. Alé bo'ile alué gajoni bilé liá bamí.

### **Samueli wa'lula ra'íchali gateme gayénale alé Israeli**

Napu'lige alué wa'lula ra'íchali gateme Elí mukusá, alué Samueli asíbale wa'lula ra'íchali gateme alé Israeli. Lige bejtele alé Ramá rewégachi, 'lige alué Samueli senibí bamí simime nile alemi baikiná riógichi alé Israeli alué ra'íchali gatemia.

'Lige bilé liá bamí a'kinana napu'lige ku sebasa alué gajoni 'we najteme alé Israeli a'lige kulí a'rele alué ralámuli alué mono e'kali tania tabilé 'la Onorúgame, alésíko chojkile 'la Onorúgame e'kali tania. A'liko alué Samuélíka anele alué suwábaga ralámuli israelita napurigá simámala alé we'ká riógichi Mispa anilichi. 'Lige alué ralámuli sebasa alé we'ká riógichi, ruyele Onorúgame 'we resíríga ejperégame ka Onorúgame 'yuga.

'Lige alué ralámuli bilisteo ka, yati nakónele alué ralámuli israelita 'yuga. 'Lige alué ralámuli israelita akisá alué ralámuli bilisteo e'yénigaráo aleka nakomia 'lige 'we majale, alésíko majaga nulele alué Samueli napurigá alué rió tánimala Onorúgame nejkúrili. 'Lige alué Samuélíka alarigá 'sile, abiena me'ale alué bilé bo'á u'tá Onorúgame 'yamia suwábaga sa'pala.

Onorúgameka 'la e'wile Samueli, alekeri náole alué a'wágame ra'name. A'liko alué ralámuli sontalo bilisteo 'we majale 'lige júmasele. Alésíko alué we'ká sontalo israelita najátale alué sontalo bilisteo, 'lige nápasa we'ká sontalo bilisteo me'ale. 'Lige alésíko, alué ralámuli bilisteo 'ma simíbale ku a'boi ejperélachi, 'lige we'lisi tase che olale alué ralámuli bilisteo alué ralámuli israelita.

### **81. Jena ruwimela Onorúgame ajchálígo wa'lula selígame alué Sauli anilime alé Israeli nulame**

*(basado en 1 Samuel 8:1–13:2)*

#### **Alué ralámuli israelita tale napurigá ajchawa bilé wa'lula rey**

Napu'lige alué Samueli 'ma 'we o'chérame ka, mochile e'wélala ra'íchali gateme alué bo'né 'kúchila napurigá nochámala alé Israeli, 'lige tase 'la nóchame nile alué ejtemali tase napurigá alué o'nola.

Alueka nareme nîle alué enomí 'yalía bilé rió tábiri najsibusa najtétisa, napu tase 'la nile. 'Liko alué ralámuli e'wélela alué israelita ralámuli nuleme 'sile e'nemia alué Samuéli 'lige nulale napurigá ajchawa bilé wa'lula selígame rey alé, napurigá alé nulame nímala. 'Lige alué Samuélika tase 'la nirale alarigá, alekeri Onorúgame tánale nejkúrali napurigá Onorúgame 'la ruimela alarigáriga 'sítika.

'Lige Onorúgameka nulele napurigá e'wámala alué Samuéli napurigá nulá alué e'wélela. Aminami ruyele alué alieti 'nátaga alué ralámuli 'ma tase 'la nirao Onorúgame, 'lige pe a'kinana 'we resí nílga ejperélamio alué ralámuli. Alué wa'lula selígame napu ajchánele alué ralámuli, alueka 'we we'ká nejpomeo alué enomí, aminami alué wa'lula 'we a'wágame nulame nimio alué nóchali pe bo'né nila nóchili. Alésíko pe cha lamio bilé wa'lula selígame ajchasa alué ralámuli, 'lige 'ma taché ikimeo rekó ma'chí pánilie.

A'liko alué Samuélika simile alué e'wélela e'nemia 'lige alé sebasa ruyele alué ra'íchali napurigá anlíge Onorúgame, 'lige alué e'wélalaka tase e'wale rekó 'we a'lá ruilíe. 'We tale bilé wa'lula selígame rey napurigá alué ralámuli nuleme nímala napurigá nile uché bilena gawichí, alarigá najkile.

### **Samuéli ajchale bilé wa'lula rey Sauli anilime**

Alésíko Onorúgame nulele alué Samuéli napurigá nochámala napurigá najkí alué ralámuli. 'Lige abiena 'we a'lá ruyele chieri rió ajchátiká wa'lula selígame alé, regá anele:

—Be'lí ye ora kachi julámala ne bilé alué rió napu gompaniérola ju Benjamini chojkégame. 'Lige jena nawasa alué rió mué ba'wí sowime ro'ewa alé mo'ólachi napurigá alué we'ká ralámuli 'we 'la machimela wa'lula selígame ajchalío jena Israeli alué rió. 'Lige alué rió wa'lú gu'írímio alué ralámuli israelita napu'lige resí olachi alué ralámuli bilisteo.

'Lige 'la alarigá ikile. Melénala rawé, napu'lige alué Sauli sébachi alemi e'nemia alué Samuéli rukemia koche rewyate alué bulito napu nile alué bo'né o'nola bujkula napu e'wagáwilige, 'lige Onorúgameka ruyele alué Samuéli alué ko alué wa'lula selígame asibámili bajchá alé Israeli nulame. 'Lige alué Samuélika ruyele alué Sauli 'ma rewílrigo alué bulito, 'lige owile go'ame go'achi alé napu nerule alué yawiyame a'lige rawé. Alué yawiyáme nile Onorúgame cheliera 'yalime semáriga nejkúrogoriká.

Alésíko alué oká rió simífbale alé napu ilile alué mesa tegoli. 'Lige alé alué Samuéli 'yale alué Sauli sa'pá abé a'lala napu nerule alé napurigá go'mela alué Sauli. A'lige rukó Samuélika bayérole alué

Sauli alé bo'né bejtélachi napurigá alé gojchimela alué rió Sauli. 'Lige melénala be'á, okaka simíbale alemi 'minami suwé tase riógichi, 'lige alemi sebasa alué Samueli ro'ele alué ba'wí sowime alué Sauli mo'ólachi, 'lige 'we a'lá ma'chígame ruyele 'ma alué rió n'ligo wa'lula selígame alé Israeli nulame. Abiena 'we a'lá ruyele alué ra'íchali alarigáriga ikimeo a'lige rawé, 'lige 'la alarigá ikile napurigá anile alué Samueli.

Napu'lige ku galírale sebasa alué Sauli, 'lige tase ruyele alué bo'né o'nola nibilé bo'né eyela nibilé alué ralámuli alué galílachi ejperégame alué Samueli wa'lula selígame ajcháliga, pe ruyele 'ma rewílrigo alué bulito e'wegágame.

### **Sauli ju bajchá wa'lula rey alé Israeli**

Alésíko alué Samuélíka nulele napurigá suwábaga ralámuli israelita napuímala alé we'ká riógichi Mispá rewégichi. 'Lige alé napuísá alué we'ká ralámuli 'lige re'ele machinálíga chieri 'nalina ma'chínámala alué wa'lula selígame rey ajchalime. Bajchaka re'ele pe machinálíga chieri chojkégame ma'chínámala, 'lige Benjamini chojkégame ma'chínale. Alésíko re'ele machinálíga chieri rió rijimála ma'chínámala, 'lige alué Sauli rijimála ma'chínale. Alué Sauli rijimálaka pe aba alué Benjamini chojkégame gompaniérola nile. 'Lige uchéchigo re'ele, 'ma baisá nile alésíko, machinálíga chieri rió ma'chínara napurigá wa'lula nímalá, a'lígeko alué Sauli ma'chínale mékame alé re'egichi, 'lige alué nímlí nile wa'lula selígame. Napu'lige alué rió ma'chínasa mékame ko, alué rioka tabilé asale alemi, alué rioka chíbaka bo'ile alué we'ká pabé mochígichi, alé rewílríru alué rió, alé ma'chí pálríru alué rió.

'Lige alué Samuélíka ruyele alué we'ká ralámuli alarigá nochámíli ka alué wa'lula selígame rey, 'lige osale bilena apeli gajp'ligamechi suwábaga napu anile, 'lige 'ma gayenasa alué osílí 'lige rekale alé pachá alé re'obachi. 'Lige 'ma suwénasa, alésíko 'ma kumi galírale júlale alué ralámuli. Abiena alué rió Sauli kumi bejtélachi simile, 'lige jaré alué sontalo 'yuga simile.

A'kinana pe bilé mechá nujubapi alué amonita nakole alué ralámuli israelita sayega. 'Lige alué Sauli machisá, 'lige yati we'ká sontalo napabule 'lige simíbale nakomia, 'lige 'we 'la semáriga neyúrole alué sontalo napugiti 'we a'lá semáriga gu'írolígame Onorúgame alué sontalo. A'lige rawé alué we'ká ralámuli israelita 'ma suwábaga me'linalia mochile alué ralámuli napu ta najkile alué wa'lula selígame asibámala alué Sauli, 'lige alué Saúlíka tase elale napugiti

Onorúgameka 'we 'la semáriga gu'íroligame a'lige rawé napu'lige nakole alué amonita ralámuli 'yuga.

Alésíko alué we'ká ralámuli israelita simíbale alé we'ká riógichi napu Gilgali rewégachi nile, 'lige alé sebasa alué ralámuli 'lige me'ale jaré ajágame 'yamia Onorúgame, suwábaga sa'pala 'yamia Onorúgame. Aminami o'wínale alué wa'lú nawésali ra'íchali rejcholi, wa'lula selígame rey achagá alué Sauli. A'lige rawé 'we ra'sálagá mochile alué ralámuli.

### **Samueli 'yaa alué nóchali alué wa'lula rey Sauli**

Napu'lige alué ralámuli israelita mochígichi alé we'ká riógichi Gilgali rewégichi, 'lige alué Samueli 'yale jaré ra'íchali rejcholi alué ralámuli, ya'má pe alué ra'íchalicho 'yale Samueli alué ralámuli. Bajchako, nulele alué ralámuli napurigá rumela alué ralámuli chátiri nóchame nísaká alué rió Samueli 'yabé, 'lige suwábaga ralámuli ruwile tase 'wesi ralámuli 'yégiga ílírome ko alué rió. 'Lige abiena ruyele Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'íriligo alué ralámuli 'ya ejperégame. Abiena ruyele Samueli churigá 'la buyániliga alué ralámuli Onorúgame alé Ejipto mochígichi o'toa alé Kanani rewégichi.

Abiena ruyélechigó alué ralámuli iwérali táname níligo alué tase 'la riosi alé rewagachi ajtígame, 'lige Onorúgame alekeri a'réligo napurigá we'kaná umérowa alué ralámuli napu'lige nakochi saíla 'yuga.

Abiena ruyele, napu'lige alué ralámuli 'la a'résaká alué tase 'la riosi e'kali tania, 'liko 'la 'we a'lá semáriga gu'íroligo Onorúgame alé 'pa rewagachi ajtígame, napu'lige tachi nejkúroli, alueka uchéchigo siné la gu'irile. Uchéchigo ruyele pala we'kaga 'síluga bilé wa'lula selígame ajcháa. 'Lige ruyele napurigá alué wa'lula selígame abiena alué ralámuli 'we a'lá 'nátaga mochímala napurigá tase se'nú riosi tániga nokísamala iwérali, iligá napurigá 'la Onorúgame rewagachi ajtígame 'nalina oyériga nokísamala. Abé guwachímika, alué Samueli ruwile 'we a'lá iwérali tánimia alué ralámuli neraga napurigá Onorúgame 'we 'la gu'íromala.

Ya 'ma pe alué ra'íchalicho 'yale alué ralámuli. Alésíko ma'chínale wa'lula ra'íchali gateme ka alué Samueli.

'Lige alué Saúlíka bakiá mili sontalo owile napu bo'né 'yuga rejpile napurigá 'yuga e'yénamala abiena alué inolá 'yuga napu Jonatani rewégame nile, 'lige alué uché jaré sontáloka kumi galírale simíbale.

**82. Jena ruwimela alué wa'lula selígame Sauli tase 'la sébali oláligo Onorúgame 'yuga 'lige Onorúgameka ruyéligo tase wa'lula nimio alué rió**

*(basado en 1 Samuel 13:3–15:35)*

Abé a'kinana, alué sontalo bilisteo we'ká napuíle, 'lige simíbale nakomia alué ralámuli israelita sayega. 'Lige alué wa'lula selígame Sauli 'lige alué we'ká sontalo, alueka mochile alé we'ká riógichi Gilgali rewégachi, 'lige alué ralámulika alué Samueli buigá mochile alé napugiti alué rió alé nawámili níligame alué ajágame me'limea Onorúgame 'yamia.

'Lige alué Samuélíka ruyéligo alué Sauli napurigá gichao rawé asimela alé buigá, 'lige alué Samueli gichao rawé kachi ta'chó sébale alé, 'lige alué jaré ralámuli 'ma chojkile kumi simiba. Alésíko alué Sauli bo'né 'nátale alué ajágame me'limea, 'lige me'ale alué ajágame Onorúgame 'yamia.

'Lige ala'siá chujkúgichi alué Sauli, nawale alué Samueli, 'lige machisá alué Samueli alarigá 'síligo alue Sauli, 'we ayole, 'lige anele Samueli alué Sauli Onorúgame 'ma se'nú rió ajchamio wa'lula selígame alé Israeli nulame napugiti pecha 'la sébali oláligame alué Sauli Onorúgame 'yuga. 'Lige abé alí alué Samuélíka kumi galírale simile.

**Alué Jonatani anilime we'ká sontalo bilisteo me'á**

Alué Saúlíka 'ma simile alé Gilgali ajtigé, alésíko 'minami napu mochile alué we'ká sontalo israelita alemi bejtébate, 'lige 'ma 'la sébali mochile nakomia alué saíla 'yuga. Lige alué inolá Jonatani rewégame, 'lige alué re'malí napu o'tome nile alué we'ká tábiri nakólame napu nile alué selá, 'lige iwá, 'lige siparina, alueka simíbale alé bilena najpuchi 'we 'wechi napu mochime nile repuka jaré sontalo bilisteo. Alué Jonatánika 'we 'la buigá enale 'we 'la gu'irimio Onorúgame alué sontalo alé najpuchi mochíggame repuka me'liachi. Alué Jonatánika najkile napurigá Onorúgame nejkúromala napurigá alué sontalo alé najpuchi mochíggame repuka 'we 'la elímala alué oká rió napurigá moinámala alé najpuchi 'we 'wechi napu mochile alué jaré sontalo bilisteo repuka alé bowechi. 'Lige a'lá alarigá ikile, alué sontáloka bayele alué Jonatani 'lige uché bilela re'malí napurigá moinámala najpuchi alé 'we 'wechi napu alué jaré bilisteo mochile, 'lige Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'írole alué oká rió napurigá me'limela alué sontalo bilisteo. Alésíko alué uché jaré sontalo bilisteo



'ma majale, 'lige chojkile echúromi júmisia alué sontalo tase machigá alarigá nokimea.

'Lige alué Sauli alarigá etesa asagá napu asale bejtébaga echúromi júmachi alué sontalo, 'lige yati nulele alué sontalo napu mochile alé napurigá simámala nejkúromia nakólichí. A'lige nakólichí Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'írole alué sontalo Sauli gompaniérola, alekeri we'ká sontalo bilisteo me'ale.

### **Alué sontalo israelita tabilé elile alué Sauli napurigá me'limela alué bo'né inolá Jonatani anelime**

A'lige rawé, alué wa'lula rey selígame Sauli regá anile:

—Jípeko tase 'wesi go'mela alué go'ame 'ma napusí 'ma 'la re'wániga me'tisuga alué sairúgame, a'lige kulí go'poa alué go'ame, 'lige napu ekí go'ágame ka 'ma me'liboli ju.

'Lige suwábaga alué sontalo 'we a'lá akéligé alué ra'íchali, 'lige alekeri alué we'ká sontalo tase 'wesi go'lé go'ame a'lige rawé, 'lige alué sontálóka 'we e'lowile. 'Lige alemi boichimi 'yéniga, 'lige rewale bilé omoa chujkúgame alemi re'pami 'we ba'égame, 'lige tase 'wesi sontalo go'lé alué omoa, pe alué Jonatánika 'la go'ale, 'lige napugiti alué rioka tase akéligame napurigá aníligé alué bo'né o'nola, alekeri pe'tá 'wisá go'ale alué omoa ba'wila.

A'lige rukó alué Sauli uchéchigo siminálile nejkómia alué bilisteo sayega. 'Lige alué bilé balé rukele Onorúgame pala 'la níluga napurigá uché simámala nakómia alué saíla 'yuga, 'lige Onorúgame tase nejele napugiti Jonatani 'ma go'áligame alué omoa ba'wila. Alésíko alué we'ká sontalo bilé re'igí re'ele machínaliga chieri rió go'áluga a'lige rawé, 'lige alué re'igí re'eka machile alué Jonatani 'síluga alué go'ame go'yá a'lige rawé napu tase go'meli nílige alué sontalo israelita. 'Lige alué Saúlíka 'ma me'linálele alué bo'né inolá, 'lige alué suwábaga ralámuli israelítaka tase najkile napurigá me'liboa alué Jonatani, 'lige napugiti alué rió chojkíligame me'á alué we'ká sontalo bilisteo. Alarigá 'la tase me'líliru alué Jonatani.

Alésíko alué Saúlíka 'we a'lá najteme rió gayénale. Alésíko we'ká sontalo napabúleke'é, 'lige nejkole alué we'ká ralámuli bilisteo sayega. 'Lige alué ralámuli bilisteo abichilubi 'we na'áwaka ejperele alué ralámuli israelita 'yuga.

### **Onorúgame nulele alué Sauli me'líniliga alué ralámuli amalesita**

Abé a'kinana, alué Samueli anele alué Sauli:

—Onorúgameka najkí napurigá nakowa alué ralámuli amalesita sayega, 'lige re'wániga me'libórá alué ralámuli, abiena alué ajágame

napu ekí bujkégame ju alué ralámuli, alué bo'né Onorúgame najkí napurigá re'wániga suwimela alué ralámuli.

Onorúgameka alarigá olale alué ralámuli amalesita pe resítiri raweli 'yágá, napugiti cha oláligame alué ralámuli israelita napu'lige e'yénigichi bowesia alé Ejíptoka 'lige simiba alé Kanani rewégichi. 'Liko alué Saúlíka we'ká sontalo napabule, 'lige simíbale nakomia alué amalesita sayega. 'Lige 'we a'lá neyúrole alué Sauli gompaniérola sontalo, suwábaga ralámuli amalesita gompaniérola me'ale. 'Lige alué wa'lula selígame ka tase me'ale, alueka pe cha'pile galírale bajchamia. Aminami alué abé a'kalala bo'á 'lige akasí tase che olálechigó. Pe alué ta'mé a'kátirika 'ma me'ale.

### Samueli alué wa'lula selígame Sauli ne'ocha

Onorúgameka regá ruyele alué Samueli, alué Sauli tase sébali oláligo 'lige 'we chálá ajtigó wa'lula selígame ajchásiga alué rió. 'Liko alué Samuélíka simile alué Sauli 'yamia. 'Lige simile alé 'mi we'ká riógichi napu asale alué Sauli, Gilgali rewégichi, 'lige alé sebasa alué Sauli bajchá ra'íchale regá anigá:

—Neka 'la sébali olá napurigá nulale Onorúgame.

'Lige alué Samuélíka regá nejele:

—'Lige, ¿chonigá akébaché ne alué we'ká ajágame gusume?

'Liko alué Saúlíka regá anile:

—Ramué cha'pirú alué abé a'ká bo'á 'lige akasí napu ramué Onorúgame 'yálime ju. 'Lige alué uché jareka ramueka suwábaga me'lirúché.

'Lige alué Samuélíka regá nejele:

—Onorúgame aní be'árukó mué 'ma pe abisí tabilé wa'lula selígame nimio, napugiti tabilé sébali oláligame mué napu nulá Onorúgame. Onorúgameka nuláturu napurigá me'limela mué suwábaga ralámuli amalesita 'lige suwábaga ajágame, iligá mueka tabilé me'ale alué wa'lula rey 'lige jaré alué ajágame pe Onorúgame 'yamia.

'Lige Saúlíka anile:

—¡Aka neka 'la sébali oláché napu nulá Onorúgame! Neka 'la simíturu alué amalesita sayega nejkomia, suwábaga me'áturu neka alué ralámuli 'lige 'ma cha'píturu ne alué ralámuli selígame, 'lige ramué gompaniérola ka pe jaré ajágame a'páruturu Onorúgame 'yálime.

'Lige alué Samueli regá nejele:

—Onorúgameka najkíguru napurigá 'we a'lá sébali olawa napurigá najkí bo'né, chati alawégame níriká tabilé 'me 'la nímala

Onorúgame chiliwelia alué ajágame sa'pala. Iligá 'we a'lá sébali oliame júkuru alué napu abé najteme ju bo'né Onorúgame níriga. Alué chátiri nóchaga ilírili ka tase 'la sébali olagá napurigá najkí bo'né Onorúgame, alarigá napurigá alué sujkítiri nóchaga ilírilia, alueka 'we resítiri nóchali ju, aminami pe alué tase 'la riosi rewagachi ajtígame iwérali tániga ilíralia tase 'la júchigó. Onorúgame tase aminabi lisensia nejímala napurigá wa'lula selígame nímalá mué, pecha sébali oláliga mué napurigá nulale Onorúgame.

'Liko alué wa'lula selígame Sauli 'we majale alué ra'íchali akisá, 'liko gaténele ra'íchali alué Samueli 'yuga napurigá tajché olawa, 'lige alué Samuélika anele alué Sauli Onorúgameka 'la bijchiá 'la sébali olame ko napu aní, tase napurigá alué ralámuli jemi riógame. 'Lige alué bo'né Onorúgame uché bilé wa'lula selígame ajchamio.

'Lige alué bo'né Samueli me'ale alué amalesita selígame rey. 'Lige ku galírale simile 'sisa. Alué Sauli anilime ku galírale simílechigó 'lige alésí tase siné nárале alué rió. 'Lige alésíko alué Samuélika 'we sewele 'ma pecha selígame níмили níligame alué Sauli.

### **83. Jena ruwimela Onorúgame uché bilé selígame ajcháligo Rabí rewégame**

*(basado en 1 Samuel 16:1-13)*

Bilé rawé a'kinana, Onorúgame ruyele napurigá alué Samueli 'ma tase seweka asimela alarigá ikisá alué Sauli, ruyele napurigá simela alué ba'wí sowime ro'emía mo'ólachi alué uché bilé napu selígame gainámili nile napurigá 'la machimela ralámuli alué rió nimio selígame alué Sauli ma'chínasa. Samuélika nuléliru Onorúgamete napurigá simela alé we'ká riógichi Beleni anilichi Isaí anilime rió inolá ba'wí sowime ro'emía mo'ólachi alué rió napu nuevo selígame newáwili nile. Alué rioka Jurá anilime chokégame nile.

A'liko alué Samuélika yati simile alemi napu juláliru. 'Lige alé Beleni sébaga alué rió Samueli etele alué rió Isaí inolá abé wa'lula, wa'lú re'pá iligame ko alué re'malí 'lige 'we chi'mame ko alué re'malí, 'lige mayele alué ko napu 'yasia enale. Pe iligá Onorúgameka regá anele:

—Rekó re'pá iligame ke, 'lige rekó 'we chi'mame ke, tase alué ju. Ralámulika 'we a'lá ralámuli nirame ju peka a'lá bi'wígame alawégame kachi, pe neka 'la machigá etiá ne alieti sulégame ka alué bilé ralámuli, aminami alieti 'nátaga eyéname ko, alekeri neka ajchánali selígame alué rió 'we a'lá sulégame, 'we a'lá 'nátame.

'Lige alué Isaíka bayele alué uché jaré ejtemali alué bo'né 'kúchila, pe i'pílipi bayele, 'lige Onorúgameka ruyele tase alué ejtemali ko napu alué Samueli 'yaga eyénale bilé alué wa'lula ajchamia. 'Lige alué Samueli rukele alué Isaí pala uché rajpé 'kúchigame ka, 'lige alué Isaíka ruwile uché pe bilé inógame ka, Rabí rewégame abé re'malí 'lige 'minami jami eyenio bo'á nesegá. Lige alué Samuélika nulale napurigá bayewa alué re'malí. 'Lige alué re'malí alé sebasa, 'lige Onorúgame anele alué Samueli:

—Yeka 'la alué ju napu najkí ne napurigá wa'lula selígame rey níkala. Alué ro'ewa ba'wí sowime alé mo'ólachi.

Alarigá 'sile alué Samueli rewégame rió alué bo'né Rabí rijimala etériga.

'Lige alué Rabika 'we chi'mame rió nile, 'we a'lá sébali rió nile alué re'malí, 'we a'lá rejchirúgame buségame nile. A'lige rawé si Onorúgame alawala 'we a'lá semáriga na'tárule alué Rabí. Alésíko alué Samuélika kumi galírale simile.

#### **84. Jena ruwimela Rabí alué arpa rabisíligo 'lige wikáraligo alué Sauli**

*(basado en 1 Samuel 16:14-23)*

'Lige Onorúgameka 'ma a'rélige alué Sauli gu'iria, 'lige i'sínimi rawé alué chátiri remónisi alawala resí olame nile alué Sauli. Alésíko alué Sauli gompañerala nulele napuriga 'yáamala bile rió 'la benégame arpa rabisika, napurigá alué rió rabisímala napu'lige alué chatiri remónisi alawala resí olachi alué Sauli, napurigá alué wiká 'la ku ra'sálárimala napu'lige resí nilia ajtígichi. 'Lige Rabí owínele, alué Rabí napu Isaí inolá nile, 'lige alué wa'lula selígameka owile alué Rabí. Alésíko napu ekisá alué chátiri remónisi alawala resí olachi alué Sauli, bailime nile alué Rabí napurigá nawámala rabisimia alué arpa alé napu bejtele alué Sauli. Rabika alé sébaga rabisime nile.

'Lige Saúlika 'we ganílime nile Rabí 'yuga. A'kinana we'ká rawé kachi a'lige nuléliru alué Rabí napurigá gu'íromala alué Sauli nila arko iwá 'pálime 'lige selá 'lige siparina 'lige o'pacha nakola o'towachi panápuri nakólichí.

## 85. Jena ruwimela Rabí me'áligo bilé wa'lú sontalo re'pá ilígame Goliati rewégame

(basado en 1 Samuel 17:1–18:5)

Sinéchigo rawé alué sontalo napu israelita nile nakónilia mochile alué bilisteo sayega, 'lige we'ká sontalo israelita mochile bejtébaga bilena rabó, 'lige alué bilistéoka na'léboka uché bilena rabó mochile bejtébaga, 'lige bilé sontalo bilisteo simile alué israelita sontalo sayega nejkomia. Alué sontáloka amulí bakiá metro re'pá ilígame nile 'lige 'we a'lá sébali o'páchaga enale o'pacha nakola 'we bejtégame. Alué sontáloka Goliati rewégame nile.

Alué rió Goliátika 'naka mejkaka iligá senibí rawé ne'ome nile napurigá alé simela bilé sontalo 'la 'we a'wágame alué Goliati 'yuga nejkomia. 'Lige anele alué sontalo Goliati neyúrosaká 'liko alué we'ká ralámuli bilisteo nulame nimio alé Israeli, 'lige alué sontalo israelita neyúrosaká, 'liko alué israelita ralamuli nulame nimio alé bilisteo ejperélachi. 'Lige alué suwábaga sontalo israelita 'we majale alué wa'lú sontalo, tase 'wesi oyéřile nakólichí alué Goliati sayega.

### Rabí nejkómoríle Goliati sayega

Alué bakiá ejtemali Rabí ba'chila, alueka e'yénale sontalo ka, alué Sauli gompaniérola nile, 'lige alué Rabika bo'á nesegá eyénale alué o'nola bujkula. Bilé rawé júlale Isaí alué bo'né inolá Rabí napurigá simela go'ame o'tomia alé napu mochile alué ba'chila 'lige aminami machináliga chieti mochiga.

'Lige Rabí sebasa alé napu mochile alué we'ká sontalo, 'lige 'ma bilé mechá rasígame nile alué rió sontalo Goliati 'we a'kué na'áwale alué israelita sayega. 'Lige alué Rabí machisá ala'sió alué Goliati 'we a'kué nejkónalio, 'liko anile:

—Alué rioka tase lisensia ni napurigá alanémala alué sontalo Onorúgame 'yuga járome.

'Lige siméríle nejkomia alué Goliati sayega.

'Lige alué alieti machisá alué Sauli, júlale bayéniliga alué Rabí. Napu'lige alué Rabí sebasa napu Sauli asale 'lige Saúlika anele:

—Mueka tase chérigá nejkómala alué sayega. Alué Goliátika asíriga benégame júkuru nejkoga, 'lige mueka pe bilé re'malí júkuru.

'Lige Rabika anile:

—Neka bo'á ne o'nola bujkula repume júkuru 'lige ne asíriga me'ame júkuru alué mawiyá ojítiri oporúgame asíriga a'wágame bo'á 'wísinilichí, 'lige Onorúgame asíriga 'la sébali repume ju ne'chí 'lige

alekeri ne 'we 'la umérome júkuru alué jobátigame, 'lige ne alekeri 'we 'la machí 'we 'la semáriga repumio Onorúgame ne alué bilisteo sayega nejkochi.

### Rabí 'ma me'á alué Goliati

Alésíko alué wa'lula selígame Sauli 'ma tabilé che anele. Alésíko alué pe bo'né o'pacha nakola 'yale, 'lige alué Rabika tase 'la nirale alué o'pacha pecha siné o'pachátame níligo, 'ma ku bujale. Alésíko pe 'minami gomichi simile maligi rejté 'we a'lá re'wame ajkabólame bewárigame napabumia, 'lige alué rejté u'sá alé morálichí mo'asa pabega simile, alésíko simile alué Goliati wa'lú sontalo sayega nejkomia, 'lige pe alué pabala o'ká simile alekete bajsibumia alué wa'lú sontalo.

'Lige alué rió sontalo Goliati etesa alué Rabí alemi enágichi, 'liko achile alué sontalo Goliati. 'Lige alué Rabika anele:

—Alué Wa'lula Onorúgame napu ramué israelita iwérali tánime niru, alueka 'we a'lá semáriga gu'íromala ne'chí. 'Lige jipe rawé suwábaga ralámuli 'we a'lá machimela Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'iro ramué.

'Lige alué Goliátika simile alemi a'mulipi napu ilile alué Rabí, 'lige alué Rabí abiena alemi o'wemi simílechigó. 'Lige alemi enagá alué Rabí ma'chí pale bilé rejté napu pabega enale morálichí mochiga, 'lige alé pabálachi ajchale alué rejté, 'lige gu'líniga alué pabala, 'lige we'sabé gu'linasa bajsibule. 'Lige 'la gorabo chewale alué sontalo Goliati bajsibuga, 'lige 'ma wijchí rekábale. 'Lige wijchí bo'ibasa alué Goliati yati alemi 'male nawimia alé bo'ígichi natagega, 'lige Goliati siparínalate 'ma alekete me'teka rejpúnale gujtala alué mo'ola.

'Lige alésíko alué we'ká sontalo alué bilisteo asíriga majale alué Goliati mukusá, alésíko 'ma júmasele, 'lige alué we'ká sontalo israelítaka nujubami júmale alué sontalo bilisteo me'lísiga, 'lige alé we'kaná we'ká riógichi sébachi alemi a'bemi a'rele. We'ká alué sontalo me'ale.

'Lige alué wa'lula selígame rey Sauli machisá alué Goliati 'ma me'lílrigo, 'lige júlale alué wa'lula we'ká sontalo nuleme Abneri rewégame napurigá ku bayémala alué Rabí, 'liko Abnérika alarigá 'sile. 'Lige alué Rabí sebasa alemi napu asale alué wa'lula Sauli o'ká enale alué Goliati mo'ola.

Alésíko alué wa'lula selígame Sauli nulele napurigá alué Rabí alué Sauli 'yuga rejpímala. 'Lige alué Sauli inolá Jonatani rewégame Rabí gompaniérola gayénale, 'lige alué Jonatánika kógile bilé siparina.

Alésíko alué wa'lula selígame Sauli chojkile jula Rabí napurigá si einámala alué we'ká sontalo 'yuga nakólichí, 'lige 'we a'lá semáriga nóchame nile alué Rabí, 'lige ajchale wa'lula napurigá alué sontalo nuleme níkala nakólichí. 'Lige alué e'wélala sontalo abiena we'ká ralámuli 'we ra'sálále alué Rabí 'we a'lá neyúrachi nakólichí.

### **86. Jena ruwimela alué wa'lula selígame Sauli nakuélaligo alué Rabí 'yuga 'lige me'lináleligo**

*(basado en 1 Samuel 18:6–20:42)*

'Lige bilé rawé napu'lige Rabí ku nawasa alué we'ká sontalo me'lisá alué sontalo bilisteo, 'lige we'ká umugí israelita buyale, wikarasia e'yénale alemi, abiena yawisia e'yénale, alué umugika najtepamia e'yénale alué we'ká sontalo Rabí gompaniérola. 'Lige alué wiká wikárame nile alué wa'lula selígame Sauli 'lige alué Rabí, 'lige alué Sauli we'ká mili sontalo sairúgame me'áligo, 'lige alué Rabika abéchigo we'ká me'áligo makuesa abéchigo we'ká.

'Lige alué wiká akisá alué Sauli 'we ayole, mayele pe a'kinana wa'lula selígame ajchamio alué we'ká ralámuli alué Rabí, alésíko alué Sauli 'ma sairale alué Rabí.

#### **Sauli 'ma me'linali alué Rabí**

'Lige melénala rawé, alué chati alawá 'ma chojkile uchéchigo resí olá alué Sauli, 'lige alué Rabika simele alué wiká alué ár pate. 'Lige alué Rabí rabisía ajtígichi alué selá pásale osá alué Sauli ayoga me'limea, 'lige alué Rabika ro'ile alarigá oliá, tase che'wile.

'Lige Saúlíka machile Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'irio alué Rabí, 'lige alué Saúlíka tase 'la gu'írolio, alésíko alué Sauli ajchale wa'lula we'ká sontalo nuleme, 'lige buwele napurigá alué we'ká sontalo bilisteo nakómala napurigá alué sontalo alemi nakoga me'limela alué Rabí. 'Lige alué Rabika asíriga benégame ma'chínale nejkoga alekeri, 'we 'la neyúrome nile napu ekisá nakólichí, napugiti Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'íriligame. Alésíko alué wa'lula selígame rey Sauli abéchigo majale alué Rabí tajsiné anaga, 'lige suwábaga alué ralámuli israelita 'we a'lá galele alué Rabí.

Abé a'kinana 'nátale alué Sauli churigá 'la mukiati ka alué Rabí. A'liko alué Sauli elímoríle alué Rabí napurigá alué bo'né malala Mikali 'yuga newímala alué Rabí, napugiti alué Mikálíka 'we 'yuga newíníla asáligame. Alué iweka abé u'tala nile. Alué Saúlíka Rabí 'yuga ra'íchale napurigá alué Sauli malala 'yuga newímala alué Rabí. Aminami anele alué 'yuga nóchame napurigá 'we anémala alué Rabí

napurigá alué Mikali 'yuga newímala. 'Lige alué Rabika tase 'yuga asinálele alué mukí chijúniligame 'we resítiri nílgame tabilé nígame napurigá najtétamala. 'Lige anéliru alué Rabí Sauli aníligo tabilé chieri kará, 'la 'yuga asinálisaká Rabí alué mukí 'liko bilé siento sontalo bilisteo me'limeli nílgame alué Rabí.

'Lige alué Rabika 'la nirale, alueka abéchigo noli oká siento sontalo bilisteo me'ale. Alué Saúluka me'lirá mayele alué Rabí alué we'ká sontalo bilisteo alemi nakoga, napurigá 'la tase si einámala alué río Rabí alemi. Alésíko alué Rabí 'lige Mikali 'ma newile. Alésíko alué Sauli abéchigo cherajpé majale napugiti alué bo'né malala 'la bijchiá 'yuga newínilia asáligame, aminami machíligame 'la bijchiá gu'írilio Rabí Onorúgamete.

### **Jonatani 'we a'la gu'írole alué Rabí**

Alésíko alué Sauli me'liméríle alué Rabí, 'lige ruyele alué bo'né Sauli rijimala, abiena ruyele alué bo'né Sauli 'yuga nóchame. 'Lige alué Rabí amígola Sauli inolá Jonatani rewégame, alueka yati ruyele 'we ayoga ajtigó alué Sauli. 'Lige alué Jonatánika tase najkile napurigá me'liboa alué Rabí, alekeri 'we ilile sulía bo'né o'nola napurigá tabilé me'limela. Alésíko alué Saúluka tase me'linálele alué Rabí. Alésíko alué Rabí 'we ilile nejkuria nakólichí alué Sauli sa'la sayega. 'Lige uché nejkole alué Rabí alué bilisteo sayega, 'lige neyúrole.

### **Rabika 'ma 'másale bo'né bejtélachi asagá**

Abé a'kinana, alué chatiri alawá uchéchigo resí olale alué Sauli, 'lige alué Rabika uchéchigo rabisile alué rabeli árpate, 'lige alué wa'lula selígameka uchéchigo pásale alué Rabí alué selá, 'lige alué Rabika 'we ro'ile tase chewile. Alésíko ta chewisáká alué Rabí 'másale ku alé galírale simile, 'lige alué upila Mikali alueka 'we nulele napurigá 'másamala a'lige rukó chonasa 'ma me'liméríligame alué Mikali o'nola. 'Lige alué Saúluka 'ma 'we 'la nulélige alué sontalo napurigá repúmala alé galírale napu bejtele alué Rabí. 'Lige alué Mikáluka alé galí bentánachi ma'chí pale alué Rabí, 'lige alé napu gojchime nile alué Rabí aleka bilé mono rejtete newárigame rekale, 'lige gemá o'póliga rekale napurigá 'la Rabí bo'ígame kárélamala alé.

'Lige alué sontalo Sauli gompaniérola a'lige rukó 'sile alé alué Rabí cha'pimea galírale bajchamia cha'pisá, 'lige alué mukí Rabí upílaka anele:

—'We nayua bo'í Rabí.

'Lige alué Sauli machisá alué Mikali alarigá 'yéligo 'we ayónele alué malala, 'lige alué mukika 'we ilile 'yega, regá anea:



—Rabika 'wéchigo ayogo ne'chí 'yuga, 'ma me'limérí ne ta gu'írosaká.

'Lige alué Rabí alé 'másisa 'lige simile alé napu asale alué Samueli, 'lige alé sebasa yati ruwile alarigá ikíliga. Saúlíka 'yáale alué Rabí, 'lige tase rewale.

### **Rabí 'lige Jonatani**

'Lige Rabika simile alué bo'né amígola e'nemia alué Jonatani rewégame, 'lige regá rukele:

—¿Chonigá ayoga ajtí mué o'nólaka ne'chí 'yuga?

'Lige Jonatánika ruwile tase bijchiá ko, 'lige alué Rabika regá anele:

—Neka 'wéchigo machígó alué rió 'we ayoga ajtigó ne'chí 'yuga, mueka tase ruilía'é 'wéchigo 'la machiame mué ne'chí amígola ko.

Alésíko alué Rabika júlale alué Jonatani napurigá simela e'wérili rukemia chonigá ayoa 'lige napurigá kuka sebasa ruimela, 'lige alué Jonatánika alarigá 'símoríle, e'wérili rukiméríle napusí ruwí a'rémoríle. 'Lige arigá machile alué Jonatani o'nola alué Rabí me'linalio. Alésíko alué Jonatánika simile alué Rabí ruyemia, 'lige 'we chíboka simile alué rió Jonatani alué Rabí e'nemia napurigá ta'wesi etémala. Alésíko alué oká rió rekó alaregá ikigé, senibí 'we 'la ganílime nímoríle alué oká rió, 'lige a'nagupi 'we a'lá semáriga repúmoríle alué a'boi 'kúchila. Alésíko alué Rabí simile alé ajtigé, majaga 'másale me'liboli níligame alué rió Saúlíte, napurigá ta me'liboa 'másale.

### **87. Jena ruwimela Rabí 'másaligo alué Sauli majaga 'lige alué ralámulika alué Rabí gompaniérola gayénaligo**

*(basado en 1 Samuel 21–23)*

### **Rabí 'lige alué wa'lula balé Aimeleki rewégame**

'Lige alué Rabí chíboka eyénale uché jaré 'yuga alué Sauli majaga, 'lige simile alué balé e'nemia Aimeleki. Alué uché jaré rioka alé mejkabé a'resa, alé sebasa 'lige tánale alué baní go'mea. 'Lige alué baleka we'ká 'nátale alué Rabí bi'neli eyénachi alemi 'lige rukele, 'lige alué Rabika 'yégele regá anigá:

—Neka bilé nóchali newagá eyena alué wa'lula rey Sauli nochálila.

'Lige alué balé Aimeleki rewégameka ruyele 'la niga alué baní, alé pachá re'obachi mochigo mésachi pe iligá alué banika Onorúgame 'yárima ko. Pe alué balecho 'la lisensia nígame nile napurigá go'mela

alué baní re'wichírigame. 'Lige alué balé Aimeleki 'la kógile alué Rabí alué baní, 'lige o'tónile alué uché jaré rió napurigá napuíka go'mela alué baní.

'Lige alué Rabika rukele alué balé Aimeleki pala niga alué bilé siparina, bilé selá ma, 'lige alué Aimeleki 'yale alué siparina napu Goliati nila nílige. 'Lige alué Rabika naresa alué siparina 'lige 'másale alé Israeli asagá.

### **Rabika we'ká napabule sontalo**

Rabí pe'wera asale alé Gati rewégachi, alé we'ká ralámuli bilisteo riógichi, abé nujubaka simile alé bilena resoquí napu Arulami rewégachi. 'Lige alué rió Rabí rijimala machisá alé ajtigó, 'lige alé sébale alé mochimia Rabí 'yuga. 'Lige alué we'ká rió napu tase ganíliga mochile alué wa'lula selígame Sauli 'yuga, abiena napu wikame nile alué Sauli 'yuga, alueka napuíle alué Rabí 'yuga, alarigá we'ká ralámuli napuíle naó sientu ralámuli.

Alué Rabika o'tole alué bo'né o'nola 'lige eyela alé napu wa'lula asale alé Moabi anilichi gawí, aleka abé a'lá nile alué rió asá napurigá ta'mé che olámala alué saíla. Napu'lige alué Rabí ku sebasa alé resoquí, 'lige alué bilé Onorúgame rejchólila 'yame alué ralámuli alué Gari rewégame, alueka nulele Rabí napurigá ma'chínamala alé resoquí asagá, 'lige napurigá simela alé 'mi jami ojkórale napu bo'ile alué gawí ralámuli Jurá chojkégame gawila.

'Lige alué wa'lula selígame Sauli rewégameka machisá alemi eyénachi alué Rabí 'we cha'pinálele, 'lige tase siné che'wale rekó alarigá 'nate. 'Lige arigá alué Sauli ayole sontalo nuleme 'yuga napugiti tase siné ruwíligame alué Rabí 'lige Jonatani amigo ko.

### **Alué wa'lula Sauli 'ma me'ale alué we'ká balé**

Asale bilé rió alué Sauli 'yuga nóchame Roegi rewégame, alué rioka alé Eromi bejtégame nile, alué rioka akea asale alé 'mi re'obachi napu'lige alué Rabí alé nawagá tachi alué baní, 'lige alué siparina tachi, 'lige alué suwábaga ruyele alué Sauli. Alésíko alué Sauli nulale alué Aimeleki balé bayénelega, 'lige alé sebasa 'we ne'óchale chonigá gu'íriliga alué Rabí. Alué Aimeleki gu'íroríle napugiti alué Rabí alué Sauli wa'lula selígame 'yuga nóchame koríligame, 'lige alué Saúlíka rasigá ayole 'lige nulele alué sontalo napurigá me'limela alué balé Aimeleki, aminami suwábaga balé napu ekí mochile alemi 'ma me'linálele, abiena rijimálachigó, abiena 'ma nulale me'línaliga alué 'kúchila 'yúriga, abiena alué ajágame napu nile alué ralámuli bujkula. 'Lige alué sontáloka tase alarigá nokinálele, 'lige alué Saúlíka

abéchigo ayole 'liko alekeri nulele alué Roegi rewégame napurigá alué 'símala alué we'ká ralámuli me'á. Alueka 'la e'wale, 'ma me'ale.

Pe alué Abiatari anilímecho balé 'másale, alué balé Aimeleki inolá. 'Másisa alué Rabí 'yamia simile, 'lige alué Rabika ruwile abé a'lá ka alé alué Rabí 'yuga rejpiá alué Abiatari napugiti alué Saúlíka okánika me'liméríligame alué rió.

### **Rabí 'lige alué Keila ejperégame**

A'lige rawé alué we'ká sontalo bilisteo nakósale alué ralámuli israelita 'yuga alé we'ká riógichi Keila napu nile alué gawí Israeli bo'ígichi, 'lige alué Rabika nejkole alué bilisteo sayega, 'lige Onorúgame gite 'la neyúrole alué Rabí. 'Lige alué Saúlíka machile alé Keila ajtigó alué Rabí, 'lige yati siminálile alemi cha'pimea. 'Lige alué Rabika rukele Onorúgame:

—¿Tachiri chu'sípua jípeko?

'Lige Onorúgameka machírale Rabí alué rió Sauli simeo alé Keila nejkomia Rabí 'yuga, 'lige alué ralámuli alé Keila riógame cha'pisá nejímará alué Rabí, 'lige alué Sauli 'yáwará.

'Lige alué Rabí 'lige alué we'ká ralámuli alué Rabí gompaniérola simíbale alé Keila mochiga, 'lige echúromi e'yénale alemi 'minami. 'Lige alué Sauli machisá uché bilena simíliga alué Rabí alé Keila ajtigé, 'liko 'ma tase simile 'yamia. 'Lige alué Rabí 'ma we'ká sontalo napabúlige ujsani sientó rió.

'Lige alué wa'lula selígame Sauli aminabi ilile alué Rabí najatia, 'lige Onorúgameká tase elale napurigá cha'pimela alué Rabí.

### **Jonatani ra'íchale Rabí 'yuga**

Bilé rawé simile alué Jonatani alué Rabí e'nemia kilí chíbaka, 'lige rewisá anele:

—Tase majawa mué alué wa'lula Sauli. Alué ne o'nólaka pecha umabámalawé mué resí olá. Bilé rawé pe i'libékomi mué nímala wa'lula selígame alé Israeli, 'lige ne abiena wa'lubela nímala mué 'yuga nóchame. 'Lige alué ne o'nola abiena 'we a'lá machí alarigá nokiboa ramué.

'Lige alué oká rió anile senibí 'we a'lá ganíliga járomio alué oká rió, alésíko alué Jonatánika ku galírale simile.

Alué Rabika pe jami rabomi gawichimi chíboka eyéname nile, 'lige alué ralámuli machisá alemi a'bemi eyeno Rabí, gu'írimoríle alué Sauli alué Rabí cha'piachi. 'Lige alué Rabí machisá alarigá anichi alué ralámuli 'lige alué Rabí 'lige alué we'ká ralámuli gompaniérola si yati uché bilena simíbale, 'lige alué we'ká sontalo alué Sauli gompaniérola

alemi nujubami simíbale najátasia, 'lige amulí nápale alemi boichimi 'yéngachi. 'Lige alemi 'yéngachi alué we'ká sontalo Sauli gompaniérola sébale alué bilé rió ra'íchali o'kame, 'lige ruyele alué wa'lula Sauli alé Israeli anilichi 'ma nakó uchuko alué we'ká sontalo bilisteo alué israelita sayega. Alésíko yati a'rele alué Rabí najátasia e'yénige, 'lige simíbale alué bilisteo sayega nakomia.

## **88. Jena ruwimela alué Rabí osá tabilé me'áligo alué Sauli**

*(basado en 1 Samuel 24–27)*

'Lige abé nujubapi 'ma a'resa alué wa'lula selígame Sauli alué bilisteo sayega nejkoa, 'lige uchéchigo chojkile alué Rabí najata, 'lige 'we a'wágame rukele apiépiri ralámuli koche eyenio alué Rabí, 'lige machisá alemi bilena simíligo alué Rabí, yati alemi simile we'ká sontalo 'yuga bakiá mili. 'Lige alué Rabika 'lige alué gompaniérola si alueka mochile bilena resoquí 'we mejká ewágichi napu ewale alemi napu e'yénale alué we'ká ralámuli sontalo Sauli gompaniérola, 'lige alué Saúlíka alemi resoquí bajkile kaka olamia. 'Lige alué Rabí gompaniérolaka yati nulele alué Rabí napurigá alé me'limela alué Sauli. 'Lige alué Rabika na'temale napugiti Saúlíka bijí wa'lula níligame alé Israeli nulame, napurigá bo'né selígame neraga etele bijí alué Rabí alué Sauli rekó aliena ayochi. A'bemi nawile kilí chíboka, 'lige rejpúnale alué siparínate alué Sauli o'páchala we'lí.

'Lige alué Sauli ku ma'chínachi alé resoehika, Rabika nujubami ma'chínale, ma'chínasa alué Rabí sináchale. 'Lige wijhí rojpóchaga chujkíbale alemi o'wemi e'negá napu ilile alué Sauli, 'lige etérelé alué u'tá chiní napu rejpúnale alué Sauli o'páchala we'lí. 'Lige aminami ruyele alemi 'la tase nóchali níliga alué Sauli me'liá, 'lige alué Rabika tase che oláligo. 'Lige ruyele pe bo'né Onorúgame ka 'la machigá ajtígó chieri 'nalina 'we chátiri 'nátaga eyenio. 'Lige alué Sauli akisá alué ra'íchali 'we sewele, 'lige regá anile:

—Mué Rabí 'we a'lá bijchiga aní. Neka 'we chátiri 'nátame ju, 'we resí olánale ne mué. 'Lige pe jaré rió júkuru 'la e'kame tase me'ame alué bo'né saíla. Alekeri Onorúgame 'we a'lá wa'lú semátiri raweli 'yámala mué. 'Lige neka 'we a'lá sébali machíguru mué ganamia wa'lula selígame, 'lige alué we'ká ralámuli alé Israeli riógame asíríga a'wágame ralámuli nimio selígame ajtígichi mué. 'Lige mueka 'we 'la rupógó jipe kulipi 'la senibí 'we a'lá niraga ilírímio mué ne 'kúchila 'yuga.

'Lige alué Rabika 'la alarigá 'símoríle. Alésíko alué wa'lula selígame Sauli ku 'mi galírale simile. 'Lige alué Rabí 'lige alué we'ká sontalo, alueka ejtebile alemi jami rabomi chíboka.

'Lige pe a'kinana mukule Onorúgame rejchólila 'yame ralámuli alué Samueli rewégame, 'lige alué suwábaga ralámuli alé Israeli ejperégame asíriga sewele, 'lige omáwale napurigá nokame nile alué ralámuli bilé ralámuli mukusá.

### Rabí 'lige Nabali

A'lige rawé pe a'kinana, alué Rabí júlale jaré rió e'néniliga alué bilé rió Nabali rewégame, napurigá alué rió kónimala jaré tábiri. 'Lige alué Nabali rewégame rió 'we nígame nile we'ká e'karúgame. Bakiá mili bo'á bujkégame nile, 'lige bilé mili chibá, 'lige we'ká go'ame nígame nile. A'lige rawé alué rió Nabali bo'á sijká asale bo'ne bejtélachi. 'Lige alué Rabika nulele napurigá alué we'ká rió ruyémala alué Nabali napu'lige alué we'ká rió alemi a'bemi mochiga bejtébaga 'lige tase 'wesi che olíliga alué ajágame Nabali bujkula. 'Lige alué Nabali rewégame rioka tase ganíliga nejele, 'lige tase 'wesi tábiri kógile napu tale alué Rabí.

'Lige alué Rabika ayole alué Nabali 'yuga pecha tábiri kóniligame rekó tabilé che olísiga napu'lige alemi a'bemi mochige alué we'ká ralámuli Rabí gompaniérora. Alésíko alué Rabí 'we ayoga nulale alué we'ká sontalo napurigá a'lige rukó simámala alué Nabali me'limea alé galírale Nabali galílachi.

'Lige alué Nabali upégame nile Abigaíli rewégame, 'lige alué mukí 'we chi'mame nile, abiena 'we a'lá rejchirúgame. 'Lige alué bilé rió Nabali 'yuga nóchame akele alarigá aníligo alué Nabali, 'lige yati simile alué Abigaíli ruyemia tabilé tábiri kógiligo alué rió Rabite julárigame tábiri tániliga alué Nabali. 'Liko alué Abigaílíka we'ká go'ame napabule, 'lige murútule alué bulítóchi, 'lige simile alué Rabí najtepamia. 'Lige najtepasa 'yale alué we'ká go'ame 'lige regá anele:

—'We 'lá semáriga narépu ye go'ame napu koni ne. Tase 'la ju napurigá me'limela mué alué Nabali, pe tabilé nejígóriká go'ame alué Nabali napu tániliga júlale mué jaré rió. Tabilé a'lá 'nátame rió ju alué rió senibí rawé. Pe chati 'nata ajtime ju.

'Lige alué Rabika 'la machile alué Abigaíli 'we a'lá bijchiga anía napurigá anile, 'liko narele alué we'ká e'karúgame go'ame napu nejile alué Abigaíli.

Napu'lige Abigaíli ku galírale sébachi, alué gunala Nabali anilime bilé wa'lú piesta newálige 'lige 'we rekulí asale, 'lige tabilé ruyeke, 'ma melénala kulí ruyeke. 'Lige ruyésiga alieti 'síligo, 'liko Nabali 'ma

rekúpale sulachí o'kole, 'lige makué rawé kachi 'ma mukule. 'Lige alué Rabika 'we a'lá machile Onorúgame 'síligo resiti raweli 'ya alué rió. 'Lige Rabika náole ra'íchali alué mukí Abigaáli pala 'yuga asinalia. Alué mukika 'we a'lá nirale, alésíko newile alué Rabí alué Abigaáli 'yuga. Alué Rabí oká umugí rewale napu'lige 'másiga eyénaga alué wa'lula selígame majaga. Bilé nile alué Abigaáli 'lige uché bilélaka Ainoami nile. 'Lige alué mukí Mikali rewégame alué napu bajchá rewálige, alué Sauli malala, alueka alué bo'né o'nola 'ma uchéchigo bilé rió 'yálige.

### **Rabí uchéchigo siné tabilé me'ale alué Sauli**

Alué Sauli selígame uchéchigo siné 'nátale alué Rabí me'liame. Napabule bakiá mili sontalo 'lige simile alué Rabí 'yasia. 'Lige Rabika júlale jaré rió e'néniliga napurigá machimela alémirikáchi mochiga bejtébaga alué we'ká sontalo wa'lula rey Sauli gompaniérola. Napu'lige ruyéliru alué Rabí alérikáchi mochigo bejtébaga, 'lige chebilé rió 'yuga simile 'lige sébale alé napu mochile alué sontalo bejtébaga. 'Lige alué bo'né Onorúgame alarigá elale napurigá alué we'ká sontalo Sauli gompaniérola 'we okoka bi'timela tase sayeka, alekeri tase 'wesi sontalo etele alemi e'yénachi alué oká rió.

Alué rió napu Rabí 'yuga enale, alueka me'linálele alué Sauli alemi bo'ígame gojchigá 'lige alué Rabika tase elile napurigá me'limela, anele:

—Pe alué bo'né Onorúgame resítiri raweli 'yama alué Sauli.

'Liko pe ba'wicho alemi sikolichi jágame chigole, 'ma sikolí 'yúriga o'tole, 'lige alué selá alué Sauli nila 'yúriga. 'Lige simíbale alé bilena re'pá rabó pe a'mulipi.

'Lige alué Rabí alé rabó iligá sináchale gawéliga alué Abneri rewégame, alué rioka nile wa'lula we'ká sontalo nuleme alué Sauli gompaniérola:

—'We a'lá semáriga repúpua alué wa'lula selígame. Aka 'yábá mué alué selá 'lige alué sikolí ba'wí ro'ágame, pala rewirá mué —anele.

'Lige alué Saúluka akele alué rió Rabí alaniá ilígichi alé rabó, lige machile ra'ichálila. 'Liko Rabika anele alué rió Sauli:

—Neka tabilé siné che olá mué, alekeri neka tabilé machí chonigá najátaga eyena mué ne'chí, 'lige chonigá me'linalia mué ne'chí.

Alésíko alué wa'lula selígame Sauli e'kali tánele alué Rabí resí olániliriká me'linalia. 'Lige Rabika nulale napurigá alué Sauli julámala alué bilé rió alué selá 'núliga napu Rabí chigólige gojchigá bo'ígichi. Abiena ruyele Onorúgame tabilé elamio napurigá me'liboa alué Rabí

a'chigóríga napurígá alué Rabí tabilé elale napurígá me'liboa alué Sauli a'lige rawé.

Alésíko alué Saúlíka simile ku galílachi, 'lige alué Rabíka abiena kumi simile alué we'ká sontalo napu bo'né 'yuga oyame nile.

### **Rabíka Siklag anilíchi bejtele**

'Lige alué Rabíka tase ganilíga asale alué Sauli 'yuga, alekeri uchéchigo siné simile alé napu ejperégame nile alué bilisteo ralámuli, alé we'ká riógichi Gati anilíchi. 'Lige 'yuga simile alué oká umugí bo'né 'yula, abiena alué we'ká ralámuli napu bo'né gompaniérola nile. 'Lige alué Sauli machísá alué Rabí simílígo uché bilena a'liko a'rele najata alué Rabí. Alué Rabíka simile alué wa'lula selígame alé Gati ajtígame lisensia tánímia napurígá asimea bejtega pe'wera alemi.

'Lige alué wa'lula selígame alé Gati 'la lisensia 'yale alué Rabí napurígá bejtélamala alé we'ká riógichi Siklag rewégachi, alé bejtele alué Rabí bilé bamí rasígame. 'Lige alé mochíga alué we'ká sontalo chojkile simiba alé 'minami uché bilena riógichi nakomia saíla 'yuga alué israelíta saíla sayega nakomia, 'lige suwábaga ralámuli me'lisá 'ma bujeme nile alué o'pacha abiena alué bujkú napu bujkégame nile alué ralámuli. A'lige alué Rabíka tase 'la ruyeale alué wa'lula selígame alé Gati ajtígame alarígá 'siá aleké sayega nejkóga, pe alué israelíta sayega nejkóme kóríle, abiena alué israelíta gompaniérola, 'lige alekeri alué wa'lula alé Gati mayeale alué we'ká ralámuli israelíta 'ma sairáligo alué Rabí.

### **89. Jena ruwimela alué wa'lula selígame Sauli 'lige alué 'kúchíla si 'ma suwílígo alé nakólíchi**

*(basado en 1 Samuel 28–31; 1 Crónicas 10)*

'Ya a'lige rawé alué we'ká sontalo alué bilisteo we'ká napuíle alué sontalo nakomia israelíta sayega. 'Lige alué wa'lula selígame alé Gati, alueka najkile napurígá alué we'ká sontalo Rabí gompaniérola si napuímala alué sontalo bilisteo 'yuga, 'lige napurígá nakómala alué israelíta sayega, 'lige alué Rabíka 'la niraale alarígá.

### **Saúlíka nejkúrali tánele alué Samueli alawala**

Napu'lige alué we'ká sontalo bilisteo napuíchi nakomia alué israelíta sayega, 'lige alué Saúlíka abiena napabule alué we'ká sontalo. 'Lige etesa 'we we'ká ko alué bilisteo gompaniérola sontalo, 'liko Saúlíka 'we majale. Alésíko alué Saúlíka tánele Onorúgame machínalíga churígá ikímeli nílíga a'lige nakóga, lige Onorúgameka

tase gu'írole, tase najkile, alekeri tase machírile remuka alué Sauli, aminami tase machírile rekó re'é alué rejtete 'we najteme napu uneme nile napieri “dado” yolí ra'íchaga. Aminami tase 'wesi Onorúgame rejchólila 'yame ralámuli machírile.

Alésíko alué Saúlíka bilé mukí owínele napu mukúgame alawala uneme nile machínaliga. 'Ya a'lige alué bo'né Sauli 'ma nulálige me'lináliga suwábaga alué umugí mukúgame alawala uneme, 'lige 'ma tabilé 'wesi mochíligo mayele. 'Lige alué jaré ralámuli napu Sauli 'yuga nóchame nile, alueka ruwile bilé mukí bijí ajtigó alué alieri nóchame, mukúgame alawala uneme. Alueka bejtégame nile Enrore rewégachi.

'Lige alué Sauli se'winátiri o'pachátale napurigá ta machiboa, a'lige simile alué mukí e'nemia. 'Lige alué mukíka 'ma tase nochánale alué suwígame alawala 'yuga, napugiti alué mukíka mayea asáligame alué Sauli machimea alieti nochálíchi, 'lige nulamio me'línalía. 'Lige alué Saúlíka regá anele:

—Saúlíka tabilé tábiri machimela alieti nóchame ko mué, 'lige tabilé aseme nulámala me'líníliga mué.

Alarígá anele Sauli alué mukí napugiti alué mukíka tabilé machíligame pe Sauli ko alué rió. Alésíko alué Sauli nulele napurigá bayémala alué Samueli alawala. 'Lige alué Samueli alawala ka rukele alué Sauli:

—¿Mueka chonigá nejkuméché?

'Lige alué Saúlíka anele:

—Tabilé che ikisá níliga eyena ne. Alué ralámuli sontalo bilisteo asíríga nakónele ramué sayega. 'Lige Onorúgameka tase nejkuro jípeko. Alekeri ne mué owí napurigá mué 'la nejkúromala ruyá alieti nochati ka.

'Lige alué Samuélíka regá anele:

—Napu mué ruké aní ne'chí pecha 'la nímalago rekó ne 'la ruyé mué napugiti Onorúgameka 'ma tase mué gompaniérola kame. Jípeko Onorúgameka pe mué saíla júkuru, mué pecha 'la sébali olálíga napu mué nulélirige suwábaga me'linálíga alué amalesita ralámuli, 'lige jípeko alué bo'né Onorúgame tase elámala napurigá mué wa'lula selígame nímalá. 'Lige be'liko nakoga, alué bilisteo 'ma neyúromala, 'lige mué 'kúchíla alé suimela abiena muéchígó.

Alésíko alué Sauli alué ra'íchali akisá asíríga majale, 'ma wijchí emele rekúpaga majaga.



### **Alué bilisteo tase najkile napurigá Rabí simela nejkomia**

Napu'lige alué we'ká sontalo bilisteo 'ma napuíka mochígichi alé, 'lige we'ká alué e'wélala e'sélikame tase najkile napurigá alué Rabí 'lige alué we'ká sontalo si simámala napuíka nakomia. Gu'lira mayeje alué Rabí alemi nakólichí. Alésíko alué wa'lula selígame alé Gati nulame ku ro'ínale alué Rabí 'lige alué we'ká rió 'yúriga. Alésíko ku Siklag simíbale alué Rabí 'lige alué gompaniérola.

### **Rabí 'lige alué ralámuli amalesita**

'Lige ku sébaga Rabí alé we'ká riógichi Siklag machile alemi e'yénaliga nakoga alué sontalo amalesita, 'lige 'ma chigólígo alué we'ká tábiri alué Rabí nila abiena alué gompaniérola nila, 'ma o'tólígo alué umugí abiena alué 'kúchila 'yúriga, 'lige 'ma e'kósilígo alué galítiri napu galila nile alué we'ká ralámuli. 'Lige alué Rabika rukele Onorúgame pala najátatika alué ralámuli, 'lige Onorúgameka 'la elile najátachi. Alésíko 'yati guwana simíbale najátasia 'lige nápane boichimi napu mochile we'kaná rojaga bajía mochile 'lige go'ame go'yá napu chigólíge. 'Lige 'we ra'sálagá mochile alemi. 'Lige alué Rabí sontálola alemi sébaga we'ká me'ale amulí suwábaga alué amalesita sontalo. 'Lige 'ma ku bujele alué umugí, abiena alué 'kúchilatiri, abiena napu ekí tábiri chigólíge abiena alué akasí 'lige bo'átiri.

Alué Rabika náole kógiga alué e'wélela napu nuleme nile alé Jurea alué we'ká e'karúgame napu bujele alué amalesita ralámuli abiena akasítiri 'lige bo'átiri.

### **Alué wa'lula rey Sauli 'ma mukele alé nakó nerúgachi**

Napu'lige 'ma kumi Siklag julásiga alué Rabí alué bilisteo ralámulite alué we'ká rió 'yúriga, 'lige pe nujubapi yati nakósele alué bilisteo alué israelita sayega. 'Lige alué bilisteo we'ká ralámuli sontalo israelita me'ale. 'Lige alué Saúlíka pe che'wígame rejpíle, 'lige alué Saúlíka alakísá pe bo'nepi me'ale, alué wa'lú siparínate ejchele. Abiena suwile alué bakiá ejtemali Sauli 'kúchila alemi nakoga. Bilé alué Jonatani nile.

Napu'lige alué we'ká ralámuli bilisteo rewísá mukúgame alué wa'lula Sauli 'lige 'ma repúnale mo'ola. 'Lige alué sa'pálaka omarúgame o'tole alé bilena wa'lú tegochi 'lige uchúchale ojaga alué 'kúchila 'yúriga. 'Lige bilé rukó chíboka sébale alé we'ká ralámuli napu nile ralámuli israelita. Alueka 'ma re'kibusá o'tole 'minami gatemala.

Alarigá mukule alué Sauli, Onorúgame resiti raweli 'yale pecha sébali olame nílga napurigá najkile Onorúgame. Aminami pe bilé mukí rukele, alué mukúgame 'yuga ra'íchame tábiriti machinálga, alué mukí mukúgame alawala 'yuga ra'íchame nílgame.

---

## 2 Samuel

### 90. Jena ruwimela Rabí wa'lula selígame rey ajchálirigo alé Israeli anilichi gawichí nulame

*(basado en 2 Samuel 1–6; 8–10; 1 Crónicas 11–16; 18–20; 26:29–27:34)*

Napu'lige alué Sauli 'ma mukusá bilisteo ralámuli sayega nejkoga, abé a'kinana simile bilé rió ra'íchali o'ká alé Siklag rewégichi 'lige ruyele alué Rabí suwábaga alemi nakó nerúgichi. Napu'lige alué Rabí 'ma ruyésiga 'ma me'lílirigo alué Sauli 'lige alué Sauli inolá Jonatani rewégame, Rabika 'we sewele 'lige newale bilé wiká ruigá churigá nílga alué Sauli 'lige alué Jonatani. Alué Jonatánika 'we 'la gompaniérola nílge alué Rabí, 'lige alué Saúlíka bajchá wa'lula rey nílge alé Israeli rewégichi, alekeri newale bilé wiká, salmo rewégame wiká.

### Rabí wa'lula selígame rey ajcháliru alé Jurá

A'líko Onorúgame anele alué Rabí napurigá simela ku alé Ebroni anilichi, napu nile alé pachá Jurá rewégame gawí bo'ígichi. 'Lige Rabika yati simile, 'lige alué ralámuli alé Jurea ejperégame yati ro'ele ba'wí sowime Rabí mo'ólachi 'lige wa'lula selígame rey ajcháliru alué Rabí alé Jurá chojkégame gompaniérola mochígichi nulame.

### Abneri ajchale wa'lula rey neraga alué Isboseti

Abneri napu wa'lula nile alué Sauli gompaniérola sontalo nuleme bijí asale, 'lige alué rioka cha'pile bilé rió Isboseti anilime napu Sauli inolá nile napu tabilé mukúlige, 'lige ajchale wa'lula selígame rey suwaba alué uché jarela israelita nuleme.

Siné rawé alué Joabi anilime rió, alué wa'lula selígame rey Rabí gompaniérola sontalo nuleme, 'lige alué Abneri anilime wa'lula, nakórule alué okaná chojkégame sontalo, 'lige neyúrole alué wa'lula selígame rey Rabí gompaniérola sontalo. Alué wa'lula selígame rey Rabí gompaniérolaka najátale alué Isboseti gompaniérola sontalo 'ma

rukó si. Napu'lige alemi me'lísiga juma alué Abneri anilime rioka 'ma me'ale alué Asaeli anilime rió, Joabi rijimala.

We'ká bamí na'áwaka ejperele 'lige nakoga alué sontalo alué wa'lula selígame rey Rabí gompaniérola alué Isboseti gompaniérola sayega. 'Lige alué wa'lula selígame rey Rabika aminabi abéchigó rejchirúgame gayénale nejkoga.

### **Abneri gu'írale alué Rabí**

Siné rawé, alué Isboseti ne'óchale alué Abneri, regá anele:

—Mueka, chonigá 'yuga gojchípaché bilé alué mukí ne o'nola upila 'yuga.

'Lige alué Abnérika 'we ayole, 'liko lale:

—Neka alué wa'lula selígame rey Rabí gu'íromala jípeko cha ayome alué Isboseti.

Alésíko júlale bilé rió rukéniliga alué wa'lula selígame rey Rabí pala 'la gainátika alue Abneri gompaniérola gayena. Alué Rabika yati 'la ikile 'lige náole ra'íchali alué Abneri ruyéniliga napurigá bajchá alué Isboseti 'lige alué Abneri si okaka ku nejímala alué mukí napu bajchá alué wa'lula selígame rey Rabí upila n'lige, Mikali anilime. 'Liko alué Isboseti 'lige alué Abneri ku 'yale alué mukí alué wa'lula selígame rey Rabí.

Alésíko alué Abneri simile alué wa'lula selígame rey Rabí e'nemia 'lige anele:

—Neka suwábaga e'wélala napabúmala napurigá 'la gu'íramala mué.

'Lige alué wa'lula selígame rey Rabika 'la nerale napurigá 'nátale alué Abneri, 'lige a'rele napurigá ku simela, tabilé che anele.

### **Joabi me'ale alué Abneri**

A'lígerikáchi alué Joabi ku sébale 'minami e'yénasa nakoga, 'lige machisá 'we 'la semáriga ra'íchaligo alué Rabí 'lige tabilé che oláligo alué Abneri, 'la a'réligo napurigá ku simela, a'liko alué Joabi 'we ayole. Tabilé che anigá alué wa'lula selígame rey Rabí, alué Joábika júlale bayéniliga alué Abneri. Anele ra'ichánilio alué Joabi alué Abneri 'yuga waná bi'neli. 'Lige 'ma 'oni mochiga alé bilénami alué Joábika 'ma me'ale alué Abneri. Ala'sile alué Joabi napugiti alué Abneri bajchá 'ma me'álígamechigó alué Joabi rijimala Asaeli anilime bilena nakólichí.

Napu'lige alué wa'lula selígame rey Rabí machisá alué Joabi 'ma me'áligo alué Abneri, 'we ayole. Alésíko nulale alué wa'lula selígame rey Rabí napurigá omuámala alué suwábaga ralámuli 'ma alué Joabi

'yúriga, alué Abneri mukugóriká. Alésíko suwábaga ralámuli machile tabilé nuláligo alué wa'lula selígame rey Rabí alué Abneri me'líniliga.

### **Isboseti 'ma me'lílriru**

Napu'lige alué Isboseti machisá 'ma mukúligo alué Abneri, alésíko alué Isboseti 'we majale. Pe a'kinana alué sontalo e'wélala 'ma me'ale gojchigá bo'ígichi alué Isboseti, 'lige alué Rabí o'tole alué mo'ola rejpúniga. Alué sontalo e'wélalaka mayele alué wa'lula selígame rey Rabí 'we ra'sá lamio 'ma mukugóriká alué Isboseti Rabí saíla. Alué wa'lula selígame rey Rabika pe iligá ayole 'lige nulele alué bo'né gompaniérola sontalo napurigá 'ma me'limela alué oká sontalo Isboseti me'ágame.

A'kinana 'ma mukusá alué Isboseti, suwábaga napu ekiana chojkégame nile alué israelita napuíle alué wa'lula selígame rey Rabí 'yuga, alé Ebroni rewégichi, 'lige uché siné wa'lula selígame rey ajcháliru alué wa'lula selígame rey Rabí alé Israeli anilime gawí bo'ígichi nulame. Aleké bamí 'ma gichao bamí wa'lula selígame rey nile alué Rabí alé Jurá anilime gawí bo'ígichi, alésíko alué Rabí baisá makué miná bakiá bamí nóchale wa'lula selígame rey neraga alé Israeli anilime gawí bo'ígichi.

### **Rabí wa'lula rey ju alé Rusaleni**

Alué wa'lula selígame rey Rabí 'lige alué ralámuli israelita najkiá mochile napurigá wa'lúlachi nímala alé Rusaleni anilichi, napurigá suwábaga ralámuli alé simámala ra'íchali gatemia, pe iligá bajchá me'limeli nile suwábaga alué ralámuli jebuseo alé Rusaleni ejperégame. 'Lige neyúrole nakoga alué wa'lula selígame rey Rabí gompaniérola alué jebuseo ralámuli sayega nakoga, 'lige 'ma bujele alué jebuseo ralámuli nila gawí napu 'we a'wágame tegoka mochime nile, 'lige rewá ujchele alué gawí, “Rabí Bejtélachi” anilime rewá ajchélriru. 'Lige abé a'kinana we'ká galí newale alé nologá.

Rabika aminabi abéchigo rejchirúgame gayénale nejkoga napugiti Onorúgame 'we a'lá sébali gu'íroligame. 'Lige aminami alué wa'lula selígame rey alé Tiro anilichi nulame, Irami rewégame rió, kógile we'ká rableta 'lige náole alemi alué wa'lula selígame rey Rabí bejtélachi, 'lige abiena júlale jaré nóchame napurigá newímala bilé wa'lú galí alué wa'lula selígame rey Rabí. Alué galika pe kógirigame nile. Alésíko alué wa'lula selígame rey Rabí machile Onorúgame 'la bijchiá 'la nejkuria ajtigó. Alé Rusaleni asagá, alué wa'lula selígame rey Rabika uché jaré umugí 'yuga newile 'lige rewale alué umugí napu bo'né 'yuga nóchame nile, 'lige o'chérale 'kúchila.

Napu'lige alué ralámuli bilisteo machisá alué Rabí wa'lula selígame rey ajchálirigo alé Israeli nulame, 'liko alué ralámuli bilisteo osá mo'ile alé Israeli anilichi 'lige nakole osá alé Israeli anilichi mochígame ralámuli sayega, pe alué Rabí gompaniérola neyúrole nakoga napugiti Onorúgame 'we 'la gu'íriligame alé Israeli ejperégame ralámuli.

### **Rabí ku a'pánili alué gajoni 'we najteme ku alé Rusaleni makué nulalí ajchágame Onorúgame nila**

'Ma neyúrisa nakoga, a'kinana alué Rabika 'nátale:

—'Ma a'pásiga 'la kéréko alué gajoni 'we najteme jena Rusaleni anilichi.

Alésíko alué wa'lula Rabí napabule alué sontalo bo'né gompaniérola 'lige simíbale alé bilena we'ká riógichi Kiriati-Jearimi rewégachi napu bo'ile alué gajoni 'we najteme. 'Lige rekale alué gajoni 'we najteme bilena karétachi 'lige simíbale pabega ku alé Rusaleni anilichi, 'lige suwábaga wikarasia 'lige yawisia e'yénale.

Alemi boichimi e'yénaga alué o'toló napu banagá e'yénale alué kareta 'ma torole. 'Lige alué rió napu enale alé guwana napu enale alué kareta, alué rioka yati cha'pile alué gajoni 'we najteme napurigá tabilé wijchimela, 'lige Onorúgameka yati alé me'ale alué rió napugiti alué rioka cha'píligame alué gajoni 'we najteme tabilé cha'piame, pe apiépiri rió níriká. Alésíko alué ralámuli 'we sewele. Alésíko alué ralámuli pe alemi a'mulipi bilena galírale gatesa simíbale alué gajoni 'we najteme. Tabilé o'tole alé Rusaleni anilichi.

'Lige Onorúgameka 'we 'la semáriga gu'írole alué ralámuli alé galírale ejperégame napu bo'ile alué gajoni 'we najteme.

### **Rabika ku a'pale alué gajoni 'we najteme alé Rusaleni**

'Ma abé a'kinana, alué Rabika uchéchigo siné 'nátale o'tomea alé Rusaleni alué gajoni 'we najteme. A'liko 'la gayénale, alarigá napurigá anélige Onorúgame alué ralámuli israelita olagá, churigá olámili níliga. 'Lige alésíko alué ralámuli lebita majtoga o'tole alué gajoni 'we najteme, alarigá o'tole alé Rusaleni. 'Lige suwábaga alué ralámuli tabilé majtoga e'yénigame ka yawisia e'yénale 'lige wikarasia alemi boichimi.

Napu'lige 'ma sebasa alé Rusaleni, rekale alué gajoni 'we najteme alé u'tá re'obachi wi'chite newárigame, 'lige me'ale we'ká ajágame Onorúgame 'yamia omarúgame alué ajágame. Alésíko alué Rabí bayele suwábaga alué ralámuli go'ame go'achi alé, 'lige 'ma go'sá, suwábaga ku simíbale ejperélachi.

Napu'lige alué Rabí sebase ku galírale, alué bo'né upila Mikali, alueka anele gawéliga:

—Mueka yawiyá 'siéché napurigá bilé rió tabilé 'la niranti 'lige napurigá bilé lo'í.

'Lige alué Rabika anile yawíligo pe 'we ra'sálagá 'we 'la semáriga gu'írigoriká Onorúgame ralámuli alé Israeli ejperégame. Alésíko Onorúgame alué mukí Mikali rewégame 'ma tabilé elíliru napurigá ranélamala. Alarigá resiti raweli 'yale Onorúgame alué mukí.

### Wa'lula Rabí

'Lige Rabí we'kaná neraga wanápale alué ralámuli lebita napurigá repuka mochímala alué galí re'obá wi'chite newárigame napu bo'ile alué gajoni 'we najteme, 'lige nulale napurigá jaré ralámuli rabisía mochímala e'karúgame rabélite 'lige nulélechigó napurigá jaré wikarámala, 'lige jaré nulele napurigá repuka mochímala alé yochi.

Alué e'wélala balé 'lige jaré ralámuli lebita, alueka nuléliru napurigá alé Gabaoni anilichi ejtebímala ejperega, napugiti alé ilíligame alué u'tá re'obá napu'lige bijí wa'lula selígame rey ajtígichi alué Sauli.

Rabí we'kaná nejkole we'sá alué saíla 'yuga 'lige senibí neyúrole nejkoga. Abiena 'we 'la nóchame nile, tabilé se'wináriga.

### Rabí 'we a'lá nesérale alué Jonatani inolá

Abiena 'we 'la 'nátaga eyénale tabilé we'káwaga napurigá anélige alué boné gompaniérola Jonatani rewégame, 'we 'la nesérole alué Jonatani 'kúchila napugiti alarigá sébali olámiríligame alué Jonatani. Alué Rabika rukele machináliga pala bijí bejtega alué wa'lula selígame rey Sauli rijimala. 'Lige Rabí machile 'la bejtego alemi bilé rió sujírigame Mepiboseti rewégame napu nile alué Jonatani rewégame rió inolá alué Sauli ochila. 'Lige 'yale lisensia napurigá bejtélamala alué Rabí 'yuga alé wa'lú galichi, 'lige nulele jaré rió napurigá nochámala alué rió sujírigame wasálachi. Alué ralámulika 'ma nóchame nile 'yabesi alué Sauli wasálachi.

### 91. Jena ruwimela Onorúgame 'we 'la semáriga gu'írimoríligo alué Rabí napurigá 'we 'la machirume nímala

*(basado en 2 Samuél 7; 1 Crónicas 17)*

Napu'lige 'ma chojkía nocha wa'lula selígame reyka alué Rabí, napu'lige 'ma gayénisa alué wa'lú galí alué boné wa'lula selígame rey Rabí galila 'lige 'ma umérisa alué saíla alé Israeli anilichi

noligá ejperégame, 'lige bayele alué Natani anilime napu nile Onorúgame ra'ichálila benírame ralámuli, bayele 'lige anele bilé wa'lú re'obá newimio Onorúgame. Anele alué Natani tabilé 'la nerao napurigá bo'mela alué gajoni 'we najteme bilena re'obachi wi'chite newárigame, 'lige bo'né wa'lula selígame rey Rabika bejtogo 'la wa'lú galichi 'la semátiri. Natánika anele 'we 'la semáriga 'nato alué wa'lula selígame rey Rabí, 'lige anele aminami Onorúgame 'we 'la gu'irimio alué wa'lú re'obá newalichi. Pe iligá a'lige rukó Onorúgameka anele alué Natani:

—Simigá ruyeme alué wa'lula selígame rey Rabí neka senibí pe bilena u'tá re'obachi bejtégame ko napusí alué ralámuli buyasa alé Ejipto mochiga, 'lige neka tabilé siné nulao napurigá newawa bilé galí ne Onorúgame nila. 'Lige anewa aminami wa'lula selígame rey ajchigó ne alué Rabí napurigá nuleme nímala alué ne'chí oyérame ralámuli napu'lige pe bilé bo'elo kachi alué rió Rabí bo'á neseme. 'Lige ne alué Rabí 'yuga eyéneo 'lige 'we 'la sébali gu'irio ne alué Rabí napurigá 'la neyúromala napu ekinami nejkochi alué saíla sayega.

—Aminami regá 'nata ajtí ne: Newama olá ne alué Rabí bilé rió 'we machirume 'lige 'we 'la nirálime ralámulite, 'lige alué ralámuli israelítaka 'yama olá ne ye gawí napurigá alé ejperélamala senibí, 'lige alué saíla tabilé che olámala. 'Lige alué Rabí rijimala a'kinánami o'chérisime e'wélala e'sélikame newama olá ne alé Israeli nulame. 'La bijchiá alarigá olama olá ne. Neka tabilé a'chigóriga olama olá napurigá olá ne alué Sauli napu'lige wa'lula selígame kachi. Tabilé siné regá anema olá ne: “Émika 'ma tabilé e'wélala nímala jena Israeli nulame.”

'Se'winá nokisáká neka resiti raweli 'yámala a'chigóriga napurigá gastigárome ju bilé o'nó bo'né 'kúchila tabilé e'wame. Napu'lige alué Rabí mukusá, bilé alué 'kúchila nímala alué wa'lula selígame rey, 'lige neka a'walí 'yámala napurigá echúromi nulámala, 'lige alué nímala ne'chí galila newámili.

### **Rabí Onorúgame 'yuga ra'ichale**

Melénala rawé alué Natani anele suwábaga alué Rabí napu Onorúgame nulele ruyéniliga alué Rabí. 'Liko alué Rabí simile alé napu bo'ile alué gajoni 'we najteme alé u'tá re'obachi 'lige Onorúgame 'yuga ra'ichale, regá anele:

—Mué Onorúgame, neka tabilé machí churigá 'yamia ne mué wa'lú cheliera. Ne o'nola 'lige ne tabilé najtékame nírige, 'lige jípeko wa'lula selígame rey júkuru ne jena Israeli anilime gawí bo'ígichi. Suwábaga alarigá rekile mué ne'chí. 'La bijchiá mueka 'la wa'lú a'walí nígame

ju. Pe muecho ju wa'lula Onorúgame, mueka e'karúriga 'la semáriga gu'iro suwábaga ramué israelita ralámuli, napugiti ramueka mué oyérame nírigame.

'Mueka buyana ramué alé Ejipto mochígichi napurigá 'ma tabilé resíriga ejperélawa ramué alé Ejipto. 'Lige buyánale mué alué ralámuli kananeo jena ye gawichí mochígichi napurigá ramué 'nalina ejperélawa jena ye gawí bo'ígichi.

'Alekeri tani ne mué napurigá 'la sébali olámala mué napurigá anile mué. Alarigá suwábaga ralámuli 'la machimela wa'lú a'walí nígame ko mué, 'lige alarigá 'la machimela mué ko wa'lula Onorúgame napu ramué israelita oyérame niru.

## **92. Jena ruwimela alué wa'lula selígame rey Rabí 'we resí 'síligo, 'lige Onorúgameká 'la e'káligo alué Rabí**

*(basado en 2 Samuel 11–12)*

### **Rabika 'yuga gojchile alué mukí Uríasi upila**

Sinéchigo rawé, alué wa'lula Rabí júlale alué Joabi alué Rabí gompaniérola sontalo nuleme napurigá simela alué sontalo 'yuga alué amonita ralámuli sayega nakomia, 'lige alué bo'né Rabika alé Rusaleni anilichi rejpile. 'Lige siné rawé alí napu'lige alué wa'lula selígame rey Rabí eyenia alé galimopa bo'né galílachi, etele bilé mukí 'we chi'mame 'uba chujkúgame ba'wite, 'we chi'mame nile alué mukí. Alué wa'lula selígame rey Rabika rukele machínaliga chieri upila nílga alué mukí, 'lige machile alué bilé rió Uríasi anilime rió upila ko alué mukí, alué Uríasi napu simílige alué amonita ralámuli 'yuga nejkomia alué Joabi si, 'lige alué mukí Betsabé anilime ko. 'Lige alué Rabí 'we galele alué mukí, 'lige nulale napurigá nolawa alué mukí. Napu'lige alué mukí sebase alé alué wa'lula seligame rey galílachi wa'lú galí 'we semátiri, alué wa'lula Rabika alué mukí 'yuga gojchile. Pe abé a'kinana alué mukika machile 'ma rojparálga, a'liko alué mukí náole bilé ra'íchali alué Rabí napurigá machimela.

### **Rabika tabilé nakile napurigá machimela uché jaré ralámuli alué Uríasi upila 'yuga gojchíligo**

Alué wa'lula selígame rey Rabika tabilé najkile napurigá machimela uché jaré ralámuli alué Uríasi upila 'yuga gojchíligo alué wa'lula selígame rey Rabí, a'lige alué wa'lula Rabí we'ká 'nátale. A'lige alué wa'lula selígame rey Rabí náole bilé ra'íchali alué Joabi napurigá alué rió ku alé Rusaleni julámala alué rió Uríasi bilé ra'íchali



o'tóriga, ra'íchali ruwime churigá ma'chinio alué nakólime alemi.  
A'lige alarigá, alué Joábika ku Rusaleni júlale alué Uríasi.

Napu'lige alué Uríasi sebasa alé Rusaleni, alué wa'lula selígame rey Rabika rukele chiena 'la simiá alué nakólime alemi napu eyénale alué Uríasi, 'lige júlale alué Uríasi napurigá simela gojchimea bo'né bejtélachi. Alué Rabika mayele alué Uríasi alué Betsabé 'yuga gojchimeo, napurigá alué ralámuli mayémala 'la alué Uríasi ranala ko alué u'tátiri napu'lige ochérisa, 'lige tabilé 'wesi machirá mayele alué mukí 'yuga gojchíligo alué walula selígame rey Rabí.

'Lige alué Uríasika tabilé simile bejtélachi gojchimea, alué Uríasika pe alué wa'lula selígame rey Rabí galíflachi a'bemi yochi gojchile, alemi napu okome nile alué wa'lula selígame rey Rabí 'yuga nóchame.

Melénala rawé 'we be'á alué wa'lula selígame rey Rabika rukele alué Uríasi, chonigá tabilé simíligo bo'né bejtélachi gojchimea alué Uríasika. Alué Uríasika anele tabilé 'la ikiáriká napurigá simela gojchimea alué Betsabé 'yuga napu'lige suwábaga alué uché jaré israelita ralámulika nakoa uchúkichi.

A'liko alué wa'lula selígame rey Rabí anele alué Uríasi napurigá uché bilé rawé rejpímala alé Rusaleni anilichi, 'lige bayérile alué bo'né alué wa'lula selígame rey Rabí bejtélachi napurigá go'ame go'mela 'lige alemi galírale rekubáchale, 'lige alué Uríasika abiena tabilé simile gojchimea alué bo'né bejtélachi napu asale upila.

Alésíko uché melénala be'á alué wa'lula selígame rey Rabí tabilé machile churigá olátiká alué Uríasi, 'lige 'nátale, náole bilé ra'íchali alué Joabi napurigá julámala alemi bilénami napu alué saíla 'la me'lisárekárele alué Uríasi. 'Lige alué Joábika alarigá olale. Alemi nakólíchi mukule alué Uríasi.

Napu'lige suwénasa omawa alué mukí Betsabé anilime gunámakame, a'lige alué Rabí júlale alué mukí bayéniliga 'lige 'yuga asífbale. Onorúgameka etele suwábaga ala'sichi alué wa'lula Rabí, 'lige 'we ayole alué wa'lula Rabí 'yuga.

### **Alué Onorugame 'yuga ra'íchame Natani rewégame ne'óchale alué rey Rabí**

A'lige Onorúgame júlale bilé alué bo'né Onorúgame 'yuga ra'íchame Natani rewégame bilé ra'íchali o'tóriga alué wa'lula selígame rey Rabí. Alué Natánika regá anele alué wa'lula selígame rey Rabí:

—Yabé bilé rió asale we'ká bo'á 'lige akasítiri bujkégame, 'lige asálechigó bilé rió pe bi'lepi bo'á ranala mukila bujkégame, 'lige alué rió pe bi'lepi bo'á ranala mukila bujkégame 'we na'temame nile alué

bo'á napurigá bilé ralámuli. Siné rawé 'sile kólime alué rió we'ká bujkégame bo'á bejtélachi, 'lige alué rió go'ame newale kónimia, 'lige alué rió 'we rejsirúgame nile, tabilé me'ale alué bo'né bujkula bo'á pe alué bo'á ranala mukila me'ale pe alué bi'lepi bo'á bujkégame rió bujkula.

Napu'lige alué wa'lula Rabí akisá alué ra'íchali, 'we ayole, 'lige regá anile:

—Alué rioka me'liáté ala'sime. Alué rioka ku gu'línimili júkuru naó bo'á alué chigórigame bo'á najtétiga.

A'líko alué Natani anele alué wa'lula selígame rey Rabí:

—Mué rió júpaché aliena resí 'síkame. Onorúgame ne'chí jula napurigá mué ruyémala ne Onorúgame 'siko wa'lula selígame rey ajchá 'lige 'we 'la repua mué. 'Lige we'ká umugí 'yale mué napurigá mué 'yuga mochímala, suwábaga mué 'yuga mochile, nobi mueka 'máchigo bujele ko alué Uríasi upila mukí, alué Uríasika mué chojkila gite mukule, muéchigo síligame nulá napurigá julawa bilena napu 'la me'lisárekáréle alué saíla alemi nakólichí.

'Mueka 'we resí 'sílekuru, Onorúgame níriká tabilé 'la ju alarigá nochalia, tabilé 'la sébali olale mué napu nulá Onorúgame nila nulalí nóchali, 'lige jípeko alekeri resiti raweli 'yawa mué Onorúgamete. Onorúgame 'we resírigá na'tárimala mué rijimala ralámuli, 'we na'áwaka mochímala 'lige 'we nakómala mué rijimala ralámuli, 'lige 'we nakómala a'bopi, 'lige mueka tabilé ganíliga asimela alanokachi, 'lige bilé rió mué 'yula umugí 'yuga gojchimela rekó rawemi kachi. Mueka tabilé najkílige napurigá machimela suwábaga ralámuli alué Betsabé anilime mukí 'yuga gojchíligo mué, 'lige Onorúgameka 'la machírimala alué suwábaga ralámuli alé Israeli mochígame 'we resí ikiá ajtígichi mué.

Alué ra'íchali ruyele alué Natani alué wa'lula selígame rey Rabí, 'lige Rabika regá anile:

—'La bijchiá ju napurigá aní mué. Neka tabilé e'wale napurigá najkile Onorúgame 'lige 'we resí 'sile ne.

A'líko alué Natani regá anele:

—Rekó ala'sike mué, Onorúgameka tabilé me'limela mué, nobi alué u'tátiri napu ranele alué Betsabé, alueka 'máchigo mukumélagó. Alésíko alué Natani ku bo'né bejtélachi simile.

### **Alué Betsabé ranala 'ma mukule**

'Lige a'kinana 'we nayúnale alué u'tátiri. 'Líko alué wa'lula Rabika ayúnale bilé tarali suwénaga e'kali tániga Onorúgame napurigá sa'wimela alué u'tátiri, arigá 'máchigo mukule ko alué u'tátiri.



Napu'lige alué wa'lula Rabí machisá 'ma mukúligo alué u'tátiri, a'liko alué wa'lula Rabí 'ma a'rele ayuna.

'Lige pe abé a'kinana alué wa'lula selígame rey Rabí 'lige alué sontálola 'yuga simile alué Joabi 'yuga napuímia 'lige alué sontálola 'yuga napu'lige bijí nakoá uchúkichi alué ralámuli amonita 'yuga, 'lige neyúrole.

Abé a'kinana, alué Betsabé anilime mukí ranele uché bilé towí 'lige Salomoni anilime rewá ajchele. 'Lige Onorúgameka júlale alué Natani napurigá ruyémala alué Betsabé 'lige alué wa'lula selígame rey Rabí Onorúgame 'we galeo alué u'tátiri Salomoni anilime.

**93. Jena ruwimela alué Absaloni anilime re'malí alué bo'né o'nola sairáligo alué wa'lula selígame rey Rabí**

*(basado en 2 Samuel 11:3; 13–15; 23:34)*

**Absaloni 'lige Amnoni**

Alué Absaloni anilime re'malí Rabí inolá, waégame nile bilé iwé Tamari anilime, 'we chi'mame. Uché bilé re'malí asale alemi Amnoni rewégame Rabí inolá, alueka nasípasi ba'chila nile alué Tamari anilime iwé 'lige alué Absaloni. Alué Amnónika 'we galegá etele alué

Tamari napu nile nasípasi waíla, 'lige siné rawé alué Amnoni 'yégiga 'we 'la semáriga anigá o'tole alué Tamari alé bo'né galílachi, napurigá bi'neli simela alué iwé. Napu'lige alué iwé 'ma sebasa alé Amnoni galílachi, alué Amnónika cha'pile alué iwé 'lige 'ma tábale. 'Lige pe'tá nujubapi alué Amnoni 'we ayole alué iwé 'yuga 'lige 'ma ku mabule.

Napu'lige alué Rabí machisá ala'síligo alué Amnoni tabilé resí olale napugiti alué Amnónika wa'lula níligame bajchá o'chérigame. Alésíko alué Absalónika 'we ayoga rejpilé alué Amnoni 'yuga.

Oká bamí a'kinana, alué re'malí Absaloni bilé yawiyame newale 'lige bayele suwábaga alué bo'né bonila 'lige ba'chila, 'lige aminami alué nasípasi ba'chila 'lige alué nasípasi bonila. A'lige alué Absaloni nulele alué bo'né piónila bo'né galílachi nóchame napurigá buwémala napusí rekusa 'lige napurigá a'lige me'liboa alué Amnoni 'ma rekusa, 'lige alué Absaloni 'yuga nóchame ka 'ma me'ale alué Amnoni napu'lige 'ma 'we rekulí ajtígichi. A'liko suwábaga alué uché jarela Rabí 'kúchila, mulá asigá júmasale 'we sajpuka.

Alué Absalónika machile 'we ayomio alué o'nola alué Amnoni me'ligóríka alué Absaloni, 'liko 'másale alué Absaloni, alué bo'né apalóchila bejtélachi simile, 'lige alé asale bejtega bakiá bamí. 'Ma a'lige bakiá bamí kachi 'ma tabilé seweka asale alué wa'lula Rabí alué Amnoni mukusá. Alué Rabí rekó 'we najkíligé napurigá alué Absaloni ku nawámala alé napu asale alué Rabí alé Rusaleni, nobi tabiléchigo siné bayele ko. A'liko alué Joábika e'wérali anele napurigá alué Rabí 'la elímala alué Joabi napurigá simela alué Joabi ku nolamia alué Absaloni, 'lige rekó 'la elige napurigá simela ku nolamia, 'lige oká bamí tabilé najkile alué Rabí napurigá alué Absaloni simela alemi alué Rabí e'nemia rekó 'ma ku alé Rusaleni ajtigé alué Absaloni. Alésíko 'ma 'la ku napuíle, alésíko alué selígame rey Rabí 'ma 'la repórale alué Absaloni alué bo'né inolá.

### **Alué Absaloni 'ma bujénile alué nóchali napu nígame nile alué wa'lula rey Rabí**

Alué Absaloni 'we chi'mame re'malí nile. 'Lige suwábaga alué ralámuli israelita 'we 'la niraga eteme nile. 'Lige alué Absaloni 'ma bujénile alué nóchali napu nígame nile alué bo'né o'nola wa'lula selígame rey Rabí, wa'lula selígame rey asibániliga bo'né alué Absaloni.

Alué Absaloni napabule jaré rió alué bo'né 'yuga nóchame, 'lige alésíko senibí rawé simime nile alé yochi ilimea, napu nile alué wa'lú tegoli re'pá ilígame yólachi, napu ilime nile alué wa'lú tegoli alé we'ká riógichi suweke. 'Lige alemi iligá 'yuga ra'íchame

nile suwábaga alué ralámuli alemi simárome napu simírome nile alué wa'lula selígame rey Rabí 'yuga ra'ichamia alé pachá ra'íchali gatemia. 'Lige aneme nile tabilé nejkúrimio alué wa'lula selígame rey Rabí ra'íchali gatélichí, 'lige bo'né alué Absaloni asibásaká wa'lula selígame rey, a'liko 'la umabamio alué ralámuli suwábaga ra'íchali gatea, 'la suwábaga 'la gu'írimio tabilé 'wesi a'rigá. Alué Absaloni 'we 'la semáriga eteme nile suwábaga ralámuli, 'la semáriga ra'íchame nile, 'lige alué ralámuli 'we 'la ganíliga eteme nílechigó alué Absaloni.

'Ma naó bamí a'kinana alué Absaloni 'ma sébali nígoríle alué we'ká ralámuli napurigá 'la nejkúromala wa'lula asibálichí bujélichí alué o'nola nila nóchali. 'Lige simile alué wa'lula Rabí e'nemia napu nile bo'né o'nola lisensia tamia napurigá elímala simiachi alé bilena we'ká riógichi Ebroni rewégichi sébali olamia napu Onorúgame sébali olámírilige, péchigo 'yéliga anile ko alué rioka tase alarigá nochánilime ke anile. 'Liko alué wa'lula selígame rey Rabí 'la elile.

Alué Absalónika pe 'yégle alué wa'lula bo'né o'nola selígame rey Rabí, alueka pe se'wináriga 'nátaga 'síligame, pe wa'lula selígame rey asibániliga anile, bochígimi Israeli nulame alé Ebroni anilichí asagá owimia suwábaga ralámuli alé Ebroni anilichí mochígame napurigá wa'lula ajchawa. We'ká alué israelita ralámuli alé Ebroni ejperégame 'la oyérale wa'lula asíbachi alué Absaloni 'lige 'ma alué gompaniérola gayénale, abiena bilé alué rejcholi 'yame alué Rabí, alué rió Aitopeli rewégame, alué 'la oyéralechigó alué Absaloni wa'lula asíbachi. Alué Aitopélika 'we benégame nile bilé nóchali 'nátaga, 'lige Betsabé apalóchila nile.

### **Rabika 'ma 'másale alé Rusaleni asagá**

Napu'lige alué wa'lula selígame rey Rabí machisá alué Absaloni 'ma bujéniliga eyéneo alué nóchali Rabí nila 'lige me'lináliga eyéneo bo'né o'nola, alué wa'lula selígame rey Rabika yati 'másale alé Rusaleni asagá, suwábaga alué piónila 'yuga 'lige suwábaga alué oyérame 'yuga, ta'chó sébachi alemi alué Absaloni alué Rabí me'limea 'ma alué Rabí oyérame 'yúriga. Alué Rabí 'ma 'yúrule suwábaga alué bo'né 'kúchila 'lige alué sontálola, 'ma simíbale alé Rusaleni mochiga, 'lige a'rele makué umugí napu bo'né 'yuga ajtime nile alué Rabí napurigá repúmala alué selígame rey Rabí galila wa'lú.

Oká e'wélala balé Saroki 'lige Abiatari 'lige jaré alué Lebita, simíbale alué wa'lula selígame rey Rabí najtepamia napu'lige 'ma simiá enágichi. Alué e'wélala balé 'lige alué lebita ralámuli alué gajoni 'we najteme o'ká e'yénale, alueka o'ká simániliga nokale napu simiá enale alué selígame rey Rabí. 'Lige alué selígame rey Rabika

yati nulele napurigá ku rekámala alué gajoni 'we najteme ku alé napu bo'ime nile, 'lige regá anile:

Onorúgame 'la bijchiá 'la nejkura asisáká, 'la nejkúramala napurigá ku 'la sebámala ne alé Rusaleni ku i'libékomi.

'Lige anélechigó:

—'Emi ne'chí 'yuga nóchame niwa, 'émika e'neme niwa chíbika e'yéniga alé Rusaleni pe i'libeko, 'lige 'la machimela ne alakió alé Rusaleni.

'Liko alué balé e'wélala 'lige alué lebita yati o'tole alué gajoni 'we najteme ku napu bo'ílige.

Alué wa'lula selígame Rabika uchéchigo simile bowesia 'we seweka. Alué wa'lula selígame Rabika 'ma machigá enale alué Aitopeli 'we 'la oyériligo alué Absaloni napu'lige alué Absaloni alé Ebroni eyénachi suwábaga alué ralámuli israelita owika 'liko alué selígame rey Rabika tánale Onorúgame napurigá tabilé elímala alué Absaloni napurigá oyéramala alué Aitopeli rejchólila.

Pe'tá nujubapi uché bilé rió Usai anilime simile alué wa'lula selígame rey Rabí najtepamia, alué Usai anilime rioka ábachigó alué rejcholi 'yame nile alué Rabí. Usai anilime rioka 'we seweka eyénale alué bo'nepi o'nola sairasa alué Absaloni. 'Lige alué wa'lula selígame rey Rabika ku Rusaleni júlale alué Usai napurigá ruimela alué Absaloni gompaniérola ka alemi Rusaleni asagá. Alué Rabika najkigá 'sile napurigá alué 'we 'la e'néniga einámala choniá mochiga alué Absaloni gompaniérola alé Rusaleni, 'lige choniá ajtigá alué Absaloni. 'La ruyele napurigá alué e'wélala balé ruyémala napu ekí ra'íchali aké alué bo'né Usai, napurigá yati ruimela se'wináriga 'nata mochígichi alué Absaloni 'lige alué gompaniérola, alué wa'lula selígame rey Rabí, napurigá alué wa'lula selígame rey Rabí 'la 'we 'la machigá asimela.

Alésíko alué wa'lula selígame rey Rabí uchéchigo simile bowesia alé Rusaleni asigá.

#### **94. Jena ruwimela Onorúgameka resiti raweli rekíligo alué Absaloni napurigá tabilé 'la ma'chínamala alué Absaloni na'tálila alué wa'lula selígame rey Rabí me'linálichí**

*(basado en 2 Samuel 16–20)*

#### **Alué rejcholi napu nejile alué Aitopeli 'lige alué Usai**

Napu'lige alué Absaloni 'lige alué Absaloni oyérame 'lige alué Aitopeli 'ma sebasa alé Rusaleni a'lige alué Usaika simile alué Absaloni najtepamia 'lige anele 'we 'la gu'írimio.

Alué Absalónika rukele alué Aitopeli chu'sítiká alué Absaloni níriga, 'lige alué Aitopélika gojchínile alué Absaloni alué bo'né o'nola ra'íchime umugí 'yuga napurigá alarigá tabilé siné ku napuímala alué Absaloni alué selígame rey Rabí si. A'liko alué Absaloni 'yuga nóchame bilé galí newale alé galimopa gemá wajtákamete alé alué wa'lula selígame rey galílachi galimopa, 'lige alué Absaloni alé o'tole alué umugí alué bo'né o'nola ra'íchime 'lige 'yuga gojchile. Alarigá alué ralámuli israelita machile ala'sichi alué Absaloni. Senibí napu ra'íchame nile alué Aitopeli 'we 'la suériga ma'chíname nile nóchali.

'Lige alué Aitopeli uché bilé 'nátali 'yale alué Absaloni napurigá napabúmala alué bo'né sontálola 'lige napurigá yati simela alué wa'lula selígame rey 'lige alué gompaniérola najátamia. Aitopeli si simérílechigó alué Absaloni 'yuga 'lige alué we'ká sontalo 'yuga, napu'lige 'ma nápasa alué wa'lula selígame rey Rabí 'we risibákame alué bo'né Aitopeli me'liméríle alué wa'lula selígame rey Rabí. 'Lige anele alarigá alué Rabí 'yuga e'yénigame ralámuli 'lige suwábaga alué oyérame ralámuli 'ma alué Absaloni oyérimio alué ralámuli, 'lige 'we 'la semáriga nejkúrimio.

Suwábaga alué ralámuli alué Absaloni gompaniérola mayele 'we 'la níligo alué 'nátali rejcholi napu 'yale alué Aitopeli 'lige ta'chó simiá alué Absaloni alué wa'lula Rabí najátamia 'we 'la rukele alué Usai pala 'la níligo napu anile alué Aitopeli, 'lige alué Usáika anele:

—Neka mayé nili ta'mé 'la 'nátaligo jipe alué Aitopeli. Mué o'nólaka ju bilé sontalo 'we machime churigá 'la pe abiéniko me'limeo apiépiri alué saíla, 'lige alueka pecha alué 'yuga e'yénigame 'yuga gojchimela go. 'Lige mué alué wa'lula Rabí najátamia simisá, 'ma me'liboa jaré mué 'yuga e'yénigame sontalo alué wa'lula rey gompaniérolate, alésíko suwábaga ralámuli anigá e'yenamala 'ma tabilé neyúrimio mué alué mué o'nola sayega nejkoga. Neka abé a'lá nerá nili 'nalina napurigá owímala mué alué suwaba ralámuli israelita jena Israeli rewégame gawí bo'ígichi mochígame napurigá we'ká sontalo newámala mué 'lige napurigá simámala alué wa'lula Rabí 'yuga 'yénigame me'limea.

Absaloni 'lige alué napu abé a'lá jame nile 'nata alué wa'lula Rabí me'linalia, alueka mayele abé a'lá ko alué Usai na'tálila me'tigá alué Aitopeli na'tálila, alué Aitopeli na'tálilaka abéchigo 'la nile ko me'tigá alué Usai na'tálila, pe Onorúgame 'nalina tabilé 'la 'nátali rekile alué Absaloni napurigá tabilé 'la machimela chieri ra'íchali 'nalina abé a'lá níluga napugiti Onorúgameka Absaloni resiti raweli 'yagá 'sílgame. Alésíko alué Absaloni 'lige alué Absaloni oyérame alué Usai nila rejcholi oyérale.



Alué Usai anilime rioka yati ruyele alué e'wélala balé 'ma simamio alemi alué sontalo alué Absaloni gompaniérola alué wa'lula Rabí 'yuga e'yénigame me'limea, 'lige alué e'wélala baleka yati náole ra'íchali ruyéniliga alué wa'lula selígame rey Rabí napurigá bajunímala alé Jorani anilime bakó bo'ígichi napurigá neyúsimala napurigá tabilé cha'piboa alué Absaloni gompaniérola sontálote napu 'ma e'yénale alué wa'lula Rabí 'lige 'yuga e'yénigame cha'pimea 'lige me'limea.

Napu'lige alué Aitopeli etesa tabilé e'wagó alué Absaloni alué Aitopeli rejchólila, 'liko simile bo'né galílachi 'lige bo'nepi ojaga mukule.

### **Alué sontalo Absaloni gompaniérola nakole alué wa'lula Rabí sontálola sayega**

Napu'lige alué Absaloni 'ma 'la suwábaga napabusa alué bo'né gompaniérola sontalo, a'lige alué wa'lula selígame Rabika 'ma mejká asale bilena we'ká riógichi Majanaíni anilichi, 'lige 'ma 'we 'la beniria asale alué bo'né sontálola napurigá 'la neyúramala nakoga. Alué wa'lula Rabí gompaniérola sontalo e'wélala ka tabilé elale napurigá alué wa'lula selígame rey Rabí simela nejkomia nakólichich, a'liko alué Rabika aba alé Majanaíni rewégichi rejpilé, 'lige 'we 'la ruyele alué bo'né gompaniérola sontalo napurigá tabilé che olámala alué bo'né inolá Absaloni napugiti 'we na'temáligame.

Alésíko alué sontalo Absaloni gompaniérola nakole alué wa'lula Rabí sontálola sayega, 'lige 'ma neyúrole alué selígame rey sontálola. Alué Rabí gompaniérola sontalo bilé liá mili sontalo Absaloni gompaniérola me'ale.

### **'Ma mukú Absaloni**

'Lige pe yati neraga jaré sontalo alué wa'lula Rabí gompaniérola etele napu'lige 'másichi alué Absaloni bilé mulachi asagá, 'lige alué mulaka 'márele bilénami rojárale pachárale, 'lige alué Absalónika alé chujkíbale cha'igá mo'ola bilé rojá atawálachi.

Alakisá alué Absaloni, bilé sontalo alué wa'lula rey gompaniérola yati 'male ruyemia alué Joabi, 'lige Joábika a'wágame ne'óchale tabilé me'agóriká alué Absaloni. Alué sontálola tabilé me'áligame alué Absaloni napugiti Rabika nuláligame yabé bajchabé tabilé me'líniliga alué Absaloni. A'liko alué Joabi 'lige uché jaré sontalo ejtemali me'ale alué Absaloni alemi chujkúgichi ojaga mo'ola cha'igá.

'Lige alésíko alué Joabi ruyele alué bo'né gompaniérola rió 'ma suwéniligo alué nakólime.



Napu'lige machisá alué wa'lula Rabí 'ma neyúriligo alué bo'né gompaniérola si alué nakoli, 'lige iligá 'ma me'líriligo alué inolá Absaloni rewégame, 'we cha lale 'we sewele alué o'nólaka alué Rabí, 'lige we'ká rawé omáwale. 'Liko alué Joábika simile alué wa'lula selígame rey ne'ochamia, 'lige regá ne'óchale:

—Mueka tabilé 'la nirá ramué napu niru mué gompaniérola, ramué napu mué gu'íriliru nakólíchi. Rekó 'ma umérilige alué sairúgame 'we seweka ajtíkuru mué, alésíko mué etewáguru ramué napurigá mué saíla. Alésíko neka laa nili najkió mué abé 'la níligo ramué 'nalina suwisuga 'lige alué Absaloni 'nalina ajagá asiá jipe kulipi. Abé a'lá ju 'nalina simiá mué napu mochí suwábaga mué gompaniérola napurigá 'we 'la ra'sálánti nerágarigá, napurigá mayémala suwábaga alué mué gompaniérola 'la 'we ra'sálagá ajtigó mué alué ralámulite gu'írisiga, pe iligá 'we seweka asisáká mué, pe 'ma simámala alué sontalo mué gompaniérola.

A'liko alué wa'lula Rabí simile 'lige asfbale alé alué wa'lú tegoli 'yólachi 'lige oilárule alué we'ká ralámuli.

### **Bile rió Seba rewégame 'we ayólechigó alué wa'lula Rabí 'yuga**

Pe abé a'kinana jaré rió Jurá chojkégame simí bale 'yamia alué wa'lula Rabí 'lige 'yuga ra'íchale, 'lige anele napurigá ku Rusaleni simela alué selígame Rabí, 'lige 'yúrale boichimi ku Rusaleni simiba. 'Lige uché jarela chojkégame ralámuli najkuélile alarigá nokachi alué Jurá gompaniérola chojkégame ralámuli. Alésíko bilé rió Seba rewégame 'we ayólechigó alué wa'lula selígame rey Rabí 'yuga 'lige me'linálile. Pe alué Jurá gompaniérola chojkégame ralámulicho 'la oyériga nokísale alué wa'lula Rabí, alué uché we'kaná chojkégame ralámuli ka alué Seba anilime rió oyérale. Napu'lige alué wa'lula Rabí sebase ku Rusaleni yati júlale alué bo'né gompaniérola sontalo napurigá simámala nakomia alué Seba gompaniérola ralámuli sayega. 'Lige alué Sébaka yati chíbale alé bilena we'ká riógichimi, 'liko alué Joábika 'lige alué bo'ne gompaniérola sí sontalo yati alé noligá mochíbale alé ma'chímana alé we'ká riógichi.

'Lige bilé mukí napu bejtégame nile alé we'ká riógichi rukele Joabi chonigá gajunánilio alué we'ká galí alé we'ká riógichi jágame 'lige chonigá 'ma me'linalio suwaba alué ralámuli alé ejperégame, 'lige anele suwábaga ralámuli alé we'ká riógichi ejperégame tabilé siné sairaga ejperégame ko alué Israeli ejperégame ralámuli 'yuga, 'lige alué Joábika anele pe alué Seba me'linálisia nawagó alemi. Alésíko alué mukika 'we 'la anele alué suwábaga ralámuli napurigá 'ma me'limela alué rió Seba rewégame alemi ajtígame chíboka. Napu'lige

'ma me'lisá, mo'ola 'ma rejpúnale 'lige 'pa tegochi amóbami pale alégana alué rió Joabi ilígichi. Alésíko 'ma suwénale alué nakólime. Alésíko alué Joabi gompaniérola sontalo 'ma simíbale ku ejperélachi.

**95. Jena ruwimela alué wa'lula Rabí 'ma napabúligo e'karúgame tábiri alué wa'lú re'obá newamia Onorúgame galila**

*(basado en 2 Samuel 24; 1 Crónicas 21:1–26:28; 28:1–29:22a)*

**Onorúgame 'yale resiti raweli alué ralámuli Rusaleni ejperégame**

'Ma 'we a'kinana 'ma we'ká bamí wa'lula ka alué wa'lula Rabí alé Israeli anilime gawí bo'ígichi, alué Rabika nulele napurigá suwábaga ralámuli ujchámala a'boi rewalá apélichí machinálíga chekí rioga bochígimi alé Israeli rewégichi, 'lige Onorúgameka ayole alué Rabí 'yuga ala'sichi alué Rabí, 'lige regá 'nátale: “Resiti raweli nábmala ne alé Israeli rewégichi”, regá 'nátale.

'Lige anile:

—Mué wa'lula Rabí, bakiá resiti raweli nerú, 'lige najkí ne napurigá bilé alué cha'pimela mué.

'Lige alué wa'lula Rabika bilé cha'pile resiti raweli. Alué resiti rawélíka nile wejchagoni pe bakiá rawé nayútume ta'mé we'lisi, tase napurigá alué uché jaré oká resiti raweli. 'Lige we'ká ralámuli suwile alué naulite, gicháosa makué mili pe bakiá rawé kachi. 'Lige alué santo ángeli alé Rusaleni we'ká riógichi sébachi we'ká ralámuli me'límea 'lige Onorúgameka ku nakulile 'nátali.

Alué santo ánjelíka alemi ilíbale a'bemi napu bilé rió jebuseo ri'ligó wejpmoa chujkú, 'lige alué wa'lula Rabika etele alué santo ánjeli, 'liko Onorúgameka nulele alué Rabí napurigá tegómala alué rejte 'la suériga napu nímili nile go'ame chiliwéliame Onorúgame alé napu etele alué santo ánjeli, 'lige alué selígame rey Rabika, alué rió jebuseo 'yuga ra'íchale 'lige ralémoríle alué pe'tá gawí. 'Lige alué rió jebuseóka pe kónimoríle alué pe u'tá gawí, 'lige alué wa'lula Rabika raliméríle alué pe'tá gawí napugiti chijúníligame 'yagá Onorúgame bilé tábiri tabilé pe'tá najtékame.

Alué wa'lula Rabika 'we 'la semáriga tegole alé napu Onorúgame chiliwélime nile go'ame alé amoba ajchagá e'kósiga, 'lige alé amoba ro'agá me'ale ajágame Onorúgame 'yamia. 'Lige Onorúgameka náole bilé na'í napurigá rajimela alué ajágame, 'lige nulele alué santo ánjeli napurigá 'ma ku gajélachi bajchámala alué siparina 'lige napurigá 'ma tabilé 'wesi ralámuli che olámala.

**Alué wa'lula Rabí 'ma napabule e'karúgame  
tábiri alué wa'lu re'óba newalime**

'Yaa a'lige rawé alué u'tá re'obá wi'chite newárigame amoba napu Moisesi newálige alé Gabaoni rewégichi ilile (Israel), 'lige alé Gabaónika 'we mejká nile napurigá simámala alué ralámuli napu'lige nayua alué wejchá naulite, 'lige alekeri alué wa'lula Rabi newale aba alé Rusaleni alé napu e'kósilime nile ajágame me'agá, Onorúgame 'yálime alé rejté namó mochiárigichi amoba 'la suériga newárigame napurigá bilé mesa. 'Lige regá anile alué wa'lula Rabí alé:

—Jena napu mochí ne ye rejté 'la suériga namó, napu ju ajágame me'agá 'yálime Onorúgame, aba pe jena newámili ju ne inolá alué wa'lú re'obá Onorúgame galila.

Rekó Onorúgameka 'la anélige alué Rabí tabilé alué Rabí 'simio alué wa'lú re'obá newá 'lige alué Rabika chojkile napabua tábiri alué wa'lú re'obá newáwali, 'lige alué Rabí inolá 'símili nile chojkía re'obá newá. 'Lige nulele rejté me'chíniliga alué re'obá newalime alué ralámuli napu mochile alemi Rusaleni, alué ralámuli napu pe sígame nile alemi, 'lige we'ká jiero napubule, 'lige bronce, 'lige alué rableta a'kalala alué segro anilime rojá newárigame rableta. 'We mejkaka a'pale 'lige alué rableta.

Aminami napabule suwábaga e'wélala balé 'lige suwábaga alué lebita ralámuli 'lige we'kaná chojkégame rojánale alué lebita ralámuli 'lige a'pílipi chojkégame bilé nóchali 'yale. Bilena chojkégame 'we 'la pechímili nile alé wa'lú re'obachi 'lige 'la semáriga gatémili nile alé pachá re'obachi 'lige napabúmili nile alué ri'ligó rakala Onorúgame chiliwéliame alué go'ame. 'Lige alué uché bilena chojkégame ka nulame nímili nile suwábaga nóchali. 'Lige uché bilena chojkégame ralámuli napu rojánale alué Rabí, alueka rabisime nímili nile Onorúgame wikárala wiká.

Rabika alarigá nulele alué lebita ralámuli, machíligame alésíko 'ma tabilé ichúromi o'toboli níligo Onorúgame galila wi'chite newárigame nobi 'wéchigo 'la gu'írímili nílekó aba alué e'wélala balé nochálila. A'lige 'ma we'ká nile alué Aroni rijimala 'we a'kinana o'chérigame 'ma we'ká bamí a'kinana, 'lige re'ele bilé re'igí machináliga tachiri nóchali nochámili níliga alé re'obachi alué a'pílipi chojkégame ralámuli lebita, napugiti 'ma bilé liá na naó chojkégame níligame alué e'wélala balé rijimala.

**Rabika ra'íchale alué Salomoni 'yuga napurigá  
newámala alué wa'lú re'obá Onorúgame galila**

A'lige alésíko alué wa'lula Rabí bayele bo'né inolá Salomoni anilime, 'lige ruyeale alué Salomoni nimio alué wa'lula rey pe a'kinana, 'lige nulele napurigá newámala alué wa'lú re'obá Onorúgame galila. Alué wa'lula Rabika 'we 'la ruyeale alué Salomoni Onorúgame tabilé elíligó napurigá alué wa'lula rey Rabí newámala alué wa'lú re'obá Onorúgame galila, alué Rabika sontalo kóríligame 'lige we'ká ralámuli me'áligo. 'We a'lá ruyeale Onorúgame anéligo alué Salomoni 'we 'la rió ko tabilé nejkome, 'lige alué Salomoni nimio alué wa'lú re'obá newámili Onorúgame galila.

Alésíko alué wa'lula Rabí nulele alué Salomoni napurigá newámala alué wa'lú re'obá Onorúgame galila, 'lige napurigá 'la sébali olámala napurigá nulá Onorúgame. 'Lige ruyélechigó 'ma napabúligo 'oro 'lige plata 'lige bronse 'lige jiero 'lige alué 'we a'ká rabileta segro anilime rojachi buinárigame 'lige rejté me'chítigame. 'Lige 'yálechigó bilé apeli napu ruwime nile churigá newáwili níluga alué wa'lú re'obá Onorúgame galila, 'lige chuyeti nimio alé ra'pichí noligá, 'lige churigá nachutámili níluga alué nóchali alué lebita ralámuli 'lige alué balé e'wélala. 'Ma guwachímika ruyeale alué Rabí alué Salomoni Onorúgamete nulélirigo napurigá alarigá newámala alué wa'lú re'obá Onorúgame galila.

**Alué wa'lula rey Rabí ra'íchale alué e'wélala 'yuga  
napurigá nakúriga newámala alué wa'lú re'obá**

Abé a'kinana alué wa'lula Rabí nulele alué suwábaga e'wélala ralámuli napurigá nakúriga newámala alué wa'lú re'obá alué Salomoni si Onorúgame galila. Alé Rusaleni napabule suwábaga alué e'wélala, 'lige anele:

—Ne newámoláe alué wa'lu re'obá Onorugame galila, 'lige napabuge ne we'ká tábiri alué wa'lú re'obá newalime, 'lige Onorúgame tabilé elí ne'chí napurigá newámala ne alué wa'lú re'obá napugiti neka sontalo karame. Onorúgameka ajchá ne'chí wa'lula selígame rey jena Israeli anilichi nulame, 'lige boné Onorúgame wanápale alué Salomoni napurigá wa'lula nímala jena Israeli anilichi abé i'libeko 'lige napurigá alué 'símala newá alué wa'lú re'obá Onorúgame galila.

'Onorúgameka aníturu napu'lige 'ma mukusá alué Salomoni pe aba alué Salomoni rijimala asibamio wa'lula selígame rey jena Israeli nulame, bo'né Onorúgame ajchamio, 'la e'wásaká 'emi napu nulá

Onorúgame. Alekeri mué Salomoni 'we 'la oyériwa Onorúgame. 'We 'la oyérisaká mué Onorúgame 'lige 'la tánisa mué nejkúrali, 'liko 'la nejkúromala napurigá 'la machigá einámala mué churigá nochamio mué Onorúgame nochálila. 'We a'lá machigá einawa alué 'síligo mué wanapa napurigá mué 'símla alué wa'lú re'obá newá Onorúgame galila. 'We 'la oyériwa 'liko, 'lige 'la alarigá nochawa. 'Lige suwábaga 'emi israelita ralámuli 'we 'la beniboa alué nulalí napu nulale Onorúgame 'lige 'la sébali olawa napu aní alué ra'íchali nulalí Onorúgame nila napurigá 'la senibí ejperélamala 'emi jena Israeli anilichi.

Rabika anele alué e'wélala, alué Rabí 'yuga nóchame, napurigá gu'íromala alué Salomoni alué wa'lú re'obá newalichi Onorúgame galila napugiti alué Salomónika 'we re'malí níligame, napugiti alué wa'lú re'obá 'we 'la semátiri nímla níligame. 'Lige anele aminami 'ma we'ká tábiri 'ma napabúligo alué wa'lú re'obá newalime, 'lige we'ká e'karúgame tábiri pe bo'né nila nejíligo. 'Lige aminami nulele napurigá nejímalachigó e'karúgame tábiri alué e'wélela Rabí 'yuga nóchame alué wa'lú re'obá newalime. We'ká alué e'wélala 'la nejile e'karúgame tábiri alué wa'lú re'obá newalime, 'lige alué Rabika 'we ra'sálále.

### **Rabí Onorúgame 'yuga ra'icha**

Alésíko alué Rabí Onorúgame 'yuga ra'íchale napu'lige bijí alé mochígichi alué e'wélala alué wa'lula selígame rey Rabí yuga nóchame, regá anele:

—Mué wa'lula Onorúgame, mueka wa'lú a'walí nígame ju 'lige 'we ra'sá 'sime ju mué. Suwábaga tábiri napu nerú jena wijchimoba mué nila ju, 'lige mué ju napu suwábaga nejime ju. 'Lige ramueka peka pe'tá ku gu'línilime niru napu mué nejí. Mueka 'we 'la machí tachiri 'nata mochírigo ramué, 'lige najkí mué napurigá 'we 'la sébali olame niwa ramué napurigá mué najkí. Mueka machí 'we 'la ra'sálagá nejigo ne suwábaga alué tábiri alué wa'lú re'obá newalime mué galila, 'lige 'we 'la machí mué a'chigóriga nokogó ye ralámuli napu jipe jena mochí. Mué 'we 'la nejkúriwa, 'we 'la 'nátali nejiwa napurigá 'la pe muecho tániwa ramué iwérali. 'We 'la gu'íriwachigó alué Salomoni napurigá 'la sébali olámala mué nulalila 'lige nóchali, 'lige napurigá 'la ganámala alué wa'lú re'obá newá.

'Ma suwénisa Onorúgame 'yuga ra'icha, alué Rabí nulele suwábaga alué e'wélala napurigá cheliera 'yámala Onorúgame, alué e'wélalaka suwábaga chojkóbaka jábale 'lige cheliera 'yale Onorúgame. 'Lige

melénala rawé we'ká ajágame me'ale Onorúgame 'yamia, 'lige wa'lú yawiyame newale.

**96. Jena ruwimela alué wa'lula selígame rey Rabí  
we'ká wiká osáligo Onorúgame nila wiká**

*(basado en 2 Samuel 22–23; 1 Crónicas 16; Salmos 18; 96; 105:1-15)*

Rabí 'we benégame nile arpa rabisika. 'We ganlíme nile rabisika 'lige wikaraga alué wiká Onorúgame nila wiká 'lige Onorúgame nila wiká newagá. Jaré wiká napu newame nile alué wa'lula selígame rey Rabí ruwime nile bilé rió mukusá chiena 'la semáriga nóchaligo alué rió napu mukule, 'lige jaré wiká ruwime nile 'we 'la semáriga nejkúrame ko Onorúgame. Jaré wiká sewelí nile.

**Alué wiká cheliera 'yagá wikarálime**

Regá aní alué wiká napu osale alué Rabí Onorúgame cheliera 'yagá wikarálime 'we 'la nejkúrigoriká napu'lige alué wa'lula selígame rey Rabí amulí me'liá alué wa'lula rey Saúlite, regá anime wiká:

—Onorúgame ju ne'chí gu'írome 'lige ne'chí ku 'la semáriga na'tárima napu'lige ne se'winárigá 'nátaga eyénachi. ¡Suwábaga o'maka aniboa 'we 'la semáriga nejkúrome ko Onorúgame! Neka 'la senibí 'la tánamalabá Onorúgame napurigá nejkúromala napu'lige bilé nóchali tabilé 'la simichi, 'lige Onorúgameka 'la semáriga nejkúramala. Napu'lige ne 'we a'lá machigá ajtigé ne'chí me'linalio alué ne saíla 'lige neka nejkúrali tániteru Onorúgame napurigá nejkúromala. Onorúgameka aké nejkúrali tachi ne, 'lige Onorúgameka alué ne saíla 'yuga ayole, 'liko nawáturu Onorúgame 'lige tabilé elíturu alué ne saíla napurigá ne'chí me'limela, rekó 'we jobátigame kachi alué ne saíla.

'Onorúgameka 'we 'la etea asale tabilé 'la níligo napurigá olá mochile ne'chí alué ne saíla, Onorúgameka machile tabilé 'la níligo napugiti neka senibíchigo 'la sébali olame kame napu nulá Onorúgame. Alekeri Onorúgame 'we 'la gu'írole ne'chí. Alarigá ju Onorúgame. Onorúgameka 'we 'la semáriga repume ju ralámuli 'la Onorúgame oyérame, 'lige 'we resí olame ju alué napu tabilé oyérame ju Onorúgame. Onorúgame 'la bijchiá 'la gu'iro ne'chí. Onorúgameka 'we 'la repume ju ralámuli napu 'la Onorúgame oyérame ju.

'Alueka 'la gu'iri ne'chí napurigá ne 'la umérimala alué ne saíla sayega nejkoga. Alekeri wa'lú cheliera 'yámala ne Onorúgame, 'lige senibí wikarámala ne Onorúgame wikárala wiká, napusí mukú si.

### **Alué a'lá semátiri Onorúgame wikala**

Alué wa'lula selígame rey Rabí uchéchigo bilé wiká newale Onorúgame wikala, napu wikarale napu'lige sebasa alué gajoni 'we najteme alé Rusaleni rewégichi. Regá anime nile alué wiká:

—O'maka 'we a'lá niraga wikarawa Onorúgame nila wiká 'lige 'la ruyewa suwábaga ralámuli churigá nejkúrimio Onorúgame. 'La Onorúgame wikáriwa, 'lige tabilé we'kuawa 'we 'la semáriga nejkúriligo Onorúgame. Onorúgameka 'la tabilé siné we'kábale napurigá anílige 'yabé 'yamia alué gawí Kanani rewégame alué Abraámi 'lige alué Isaki 'lige alué Akobo rijimala a'kinana o'chérigame, 'lige 'la bijchiá alarigá olale, ramué kógiru ye gawí.

'Ruyewa suwábaga alué ralámuli jena wijchimoba ejperégame Onorúgame newáligo ye gawí 'lige suwábaga tábiri napu nerú jena wijchimoba, 'lige ralámulika pe e'karúgame tábiri tánime ko iwérali tabilé 'la Onorúgame napurigá nejkúromala. 'La ruyewa napurigá suwábaga ralámuli jena wijchimoba ejperégame pe 'la Onorúgamecho oyéramala alué 'pa rewagachi ajtúgame, napugiti pe alué 'sílgame ye gawí newá. 'La ruyewa napurigá suwábaga animela 'we 'la semá 'sime ko Onorúgame wa'lú a'walí nígame ko Onorúgame napu ramué ralámuli israelita iwérali tánime niru.

### **Alué wiká napu wikárale alué Rabí ta'chó mukiá**

Napu'lige ta'chó mukiá alué wa'lula selígame rey Rabí newale uché bilé wiká Onorúgame wikárale regá anime:

—Ne ju Rabí napu Onorúgame wa'lula selígame rey ajchale jena Israeli rewégichi. Ne júkuru Onorúgame wikala wikarame. Onorúgame Alawala 'ya ne'chí ra'íchali churigá ra'ichámili ka ne.

'Onorúgameka aní: Bilé wa'lula selígame rey 'we 'la sebali olame suwábaga nóchali 'la neraga alué nulalí nóchali Onorúgame nila, alueka 'we 'la ra'sálárimala suwábaga ralámuli, napurigá jame ju alué gajsalá be'á be'lí napu'lige 'we 'la semáriga u'kusá rukó, napu'lige alué rayénali 'la semáriga chíbachi 'we 'la semáriga jame ju alué gajsalá sewagá. Suwábaga ne 'kúchila 'we a'lá oyérame ju Onorúgame, 'lige Onorúgameka bile ra'íchili gaté ne'chi 'yuga, aní senibí o'chérimio a'kinana ne rijimala.

'Lige aníchigó: “Alue tabilé oyérome Onorúgame, pe napurigá chalawá wejchégame alarigá ju, alué chalawá napu tabilé 'wesi cha'pinálime ju, napu pe na'yálika 'la 'ínili.”



**97. Jena ruwimela Salomoni, alué Rabí inolá, wa'lula selíggame rey asíbaligo alé Israeli anilime gawichí nulame**

*(basado en 1 Reyes 1:1–2:12; 1 Crónicas 29:22b-30)*

**Bilé mukí iwé Abisagi rewéggame gojchime níle wa'lula Rabí 'yuga napurigá tabilé ukiga gojchjimela, tabiléchigo 'yula níleko kaka**

Napu'lige alué wa'lula Rabí 'ma 'we o'chérigame ka, 'we ukime nile 'lige tabilé tábirite rajtabame nile. Alarigá etea jaré alué Rabí 'yuga nóchame anele alué Rabí napurigá 'yáamala bilé mukí iwé 'we chi'mame napurigá gu'íromala 'lige napurigá 'yuga gojchimela napurigá tabilé ukiga gojchimela alué Rabí wa'lula selíggame rey. A'liko 'yáale 'lige rewale bilé mukí iwé Abisagi rewéggame.

**Aroníasi nóchali bujénile Rabí**

Bilé rió Aroníasi rewéggame, napu Rabí inolá nile bajchá o'chérigame napu bijí bejtele, alué re'malika 'we chi'mame nile, 'lige alué Rabika tabilé siné rejcholi 'yame nílige alué re'malí. 'Lige alué re'malí 'we 'la machile 'ma 'we o'chérame ko alué o'nola Rabí, 'liko asinálele wa'lula selíggame alué re'malí Aroníasi. Alésíko alué Aroníasi napabule jaré rió alué bo'né gompaniérola, 'lige bayele alué wa'lula alué Rabí gompañierola sontalo nuleme, Joabi anilime, 'lige aminami bayele alué wa'lula balé Abiatari rewéggame 'lige alué okánika e'wélala ka 'la gu'írimoríle alué Aroníasi. 'Lige jaréchigo e'wélala tabilé gu'írimoríle alué Aroníasi, alueka nile alué wa'lula balé Saroki rewéggame, 'lige Natani napu nile Onorúgame ra'ichálila benírame ralámuli, 'lige aminami alué wa'lubela alué sóntalo nuleme Benaía rewéggame, 'lige abiena alué jaré rió Rabí repume.

A'liko alué Aroníasi newale bilé wa'lú go'ame go'yame bilena riógichi Rogeli rewégichi 'lige bayele suwábaga alué Jurá chojkéggame ralámuli nuleme, abiena suwábaga alué bonila. 'Lige Salomónika tabilé bayéliru, nibilé bayélechigó alué Natani rewéggame, nibilé alué sontalo napu gu'írime nile alué wa'lula Rabí.

**Rabí ajchale wa'lula selíggame rey alué Salomoni**

Alué Natani arigá 'we 'la machile pe rukigá alemi tachiri churigáriga 'nata ajtigó alué Aroníasi, 'lige simile alué Betsabé ruyemia alarigá 'nata ajtigó alué Aroníasi. Betsabeka alué Salomoni eyela nile. 'Lige alué Natani ruyele alué Betsabé napurigá ruyémala alué Rabí, alué bo'né wa'lula Rabí aníligo ajchamio wa'lula selíggame



rey alué bo'né inolá Salomoni alué Rabí ma'chínasa. 'Liko alué mukí Betsabé simile alué wa'lula selígame rey 'yuga ra'ichamia, 'lige ruyele suwábaga napu anile alué Natani. Napu'lige bijí ra'icha ilígichi alué Betsabé alué wa'lula Rabí 'yuga, a'lige yati sébale alemi alué Natani 'lige ruyele 'la bijchiá ko napu aniá ilile alué Betsabé.

A'liko alué Rabika bayele alué Benaía, alué sontalo wa'lula, Rabí sontálola nuleme, 'lige regá anele:

—Asériwa alué Salomoni ne bujkula mulá 'lige o'toboa alé Gijoni anilichi. Alé sebasa 'emi, alué Saroki 'lige alué Natani ro'émala ba'wí sowime alué ne inolá mo'ólachi napurigá wa'lula nímala.

Alué Saroki 'lige Natani 'lige Benaía 'la sébali olale napu nulale alué wa'lula Rabí. 'Lige alué ralámuli napu napu'le alemi, alueka a'wágame sinale, regá:

—¡Wa'lula ju alué rey Salomoni!

### **Aroníasi tánile Salomoni napurigá tabilé me'liboa**

Aroníasi 'lige alué napu alué 'yuga e'yéname nile, alueka pe i'pebi bosasa mochílige napu'lige akele 'we najkátali elárichi siná ka alué jaré ralámuli. A'lígerikáchi sébale alemi alué Abiatarí inolá, 'lige alué rioka ruyele alué ralámuli alemi go'ame go'yachi mochígame, alué Rabi ajcháligo wa'lula selígame neraga alué bo'né inolá Salomoni. Alanésiga alemi mochígichi alué ralámuli, alué Aroníasi 'yuga alué yawí nerúgachi go'ame go'yachi 'we ganíliga, a'liko suwábaga alué ralámuli yati ku ejperélachi simíbale júmisa majaga.

A'liko alué Aroníasi yati simile alé u'tá re'obachi Onorúgame galila 'lige yati cha'pile alué mesa tegoli chujpala napu jágame nile alé nawagana chijtochi. (Yeka anime ju napurigá tabilé me'limela alué rió.) 'Liko alué Salomoni 'ma tabilé me'liméríle, 'ma tabilé se'winá 'sísaka alué Aroníasi. Alésíko 'ma ku bejtélachi júlale.

### **Rabí rejcholi 'yale alué bo'né inolá Salomoni**

Alué wa'lula Rabí machílige 'ma pe'wemi mukumeo, 'liko 'yale rejcholi alué bo'né inolá Salomoni, regá anele:

—Neka machí 'ma pe'wé mukumeo ne. Alekeri mué 'we 'la oyérawa tase majaga. Mué 'we 'la sébali olásaká Onorúgame ra'ichálila, 'liko 'we 'la semáriga bejtélamala mué. 'We a'lá sébili e'wísaká mué Onorúgame, 'lige 'la sébali olasa, Onorúgame 'la ajchámala wa'lula bilé rió ne rijimala inolá a'kinana o'chérigame napurigá jena Israeli nulámala senibí. Alarigá olámoríle Onorúgame 'ya bajchá rawé.

Abiena nulélechigó napurigá resiti raweli 'yámala alué Joabi rewégame rió 'ma me'áligoriká alué sontalo e'wélala Abneri rewégame 'lige alué Amasa rewégame.

Alué Rabika 'ma mukule wa'lula ka selígame alé Israeli rewégame gawí bo'ígichi. Alué Rabí mukusá, a'liko alué Salomoni así bale wa'lula selígame rey. Alué Salomónika 'we a'lá nóchame nile napugiti Onorúgame 'we a'lá gu'íroligame.

### **98. Jena ruwimela Salomoni wa'lula selígame rey asíbaligo alé Israeli anilime gawí bo'ígichi nulame**

*(basado en 1 Reyes 2:13–4:34; 2 Crónicas 1)*

#### **Salomoni resiti raweli 'yale alué bo'né saíla**

Pe a'kinana alué wa'lula Rabí mukusá, alué Rabí inolá Aroníasi rewégame, simile alué Betsabé e'nemia, alué Betsabé napu nile alué wa'lula Salomoni eyela, 'lige anele napurigá pe rekó anémala alué Salomoni napurigá elímala newichi alué Aroníasi alué Abisagi 'yuga. Alué Abisagi rewégame mukika alué wa'lula Rabí repúlige napu'lige pe u'kabi rawé rokárekáchi mukumea alué wa'lula Rabí. 'Liko alué Betsabé ruyele alué Salomoni.

Napu'lige alanésiga alué Salomoni alué eyélate, 'we ayole alué Salomoni. A'liko yati nulele Salomoni bilé alué sontalo napurigá me'limela alué Aroníasi. Alué Salomónika machile alué Abisagi 'yuga newinilio alué Aroníasi pe wa'lula asibániliga.

'Lige alué Salomoni mabule alué wa'lula balé Abiataru rewégame alé Rusaleni ajtígichi, 'lige júlale napurigá simela ku bejteramia napu 'ya siné bejtégame nílige alué balé Abiataru rewégame. Mabúleru alué rió napugiti abiena najkíligame napurigá wa'lula nímala alué Aroníasi. Alué Salomoni tabilé nulale me'líniliga alué balé Abiataru napugiti alueka gu'íriligame alué Salomoni o'nola wa'lula selígame kachi Rabí. Alué balé Abiataru alué Elí rewégame rijimala nile, alué Elí napu wa'lula balé nile napu'lige alué ralámuli bilisteo 'ma o'tole alué gajoni 'we najteme napu'lige nakoga neyúrosa. 'Lige alésíko 'ma 'la sébali ikile napu anílige Onorúgame 'we 'yabé tabilé gu'írimio alué Elí rijimala.

Napu'lige alué sontalo wa'lula Joabi rewégame akisá 'ma mabúdirigo alué balé, 'liko alué Joabi 'we majale. A'liko alué Joabi yati simile alemi napu ilile alué mesa tegoli 'lige cha'pile alué mesa tegoli chujpálachi, 'lige tánale Salomoni napurigá tabilé me'liboa napugiti alueka najkíligamechigó napurigá wa'lula nímala alué

Aroníasi. Alué Salomónika abirigáchigó nuléleko alué sontalo wa'lula Benaía rewégame alué Joabi me'líniliga abalé ilígichi alué Joabi napugiti alué Joábika me'áligame alué sontalo e'wélala Abneri rewégame 'lige Amasa rewégame, aminami napugiti alué o'nola Rabí nulélige napurigá me'liboa alué Joabi.

Alésíko alué Salomoni 'ma tabilé aminabi resí níliga bejtele uché jaré ralámuli 'yuga napu e'wélala ganánilime nile. Alésíko alué suwábaga israelita ralámuli 'la galele napurigá wa'lula nímala alué Salomoni.

### **Salomoni tánile Onorúgame napurigá 'we a'lá rejchirúgame nímala 'lige 'we benégame**

Pe'tá a'kinana alué Salomoni napabule suwábaga rió alé Israeli rewégichi ejperégame, 'lige simile alué 'yuga alé Gabaoni rewégichi, alé napu bo'ile alué gajoni 'we najteme. Alé sebasa alué Salomoni me'ale bilé míli rasígame bo'á 'lige akasí 'lige chiliwele Onorúgame suwábaga alué ajágame sa'pala.

A'lige rukó rukele Onorúgame alué Salomoni:

—¿Tachiri najki mué Salomoni?

'Lige alué Salomónika anele Onorúgame:

—Mueka wa'lula selígame ajchá ne'chí we'ká ralámuli nuleme rekó neka 'we re'malí kachi 'lige ta'mé 'we rejcherúgame ju ne 'lige. Neka najkí napurigá 'we 'la rejcherúgame newámala mué ne'chí, napurigá 'la machimémpá ne chieri nóchali tabilé 'la ka 'lige chieri nóchali 'la a'lala ko. Alarigá 'la o'wé semáriga nóchame nímala ne mué oyérame ralamuli 'yuga.

Onorúgameka 'we 'la nirale napu tale alué Salomoni, 'lige anele:

—Pe apiépiri rió lisensia támili nílekuru napurigá me'liboa alué sairúgame. Siné kachi lisensia támili nílekuru napurigá we'ká raweli 'yawa napurigá we'lisi bejtélamala, siné kachi napurigá 'we nígame newawa alué rió, 'lige 'we 'la nirálime suwábaga ralámulite. 'Lige mueka tabilé alarigá najkíguru. Mueka taníkuru napuriga newámala ne mué 'we 'la benégame rejchiruga. Alekeri neka 'we 'la rejchirúgame newámala mué, 'lige aminami 'we nígame newámala ne mué me'tigá suwábaga ralámuli rekó tabilé alarigá tachi mué. Suwábaga ralámuli machimela chieri ka mué.

### **Salomoni gatele ra'íchali oká umugí 'yuga**

Pe a'kinana oká umugi simífbale e'nemia alué wa'lula Salomoni tánimia napurigá gu'friwa alué umugí napugiti na'áwaka mochíligame a'lígerikáchi. Alué umugíka bi'lénapi galírale ejperégame nile, 'lige

okánika ranele, amulí napuúka o'chérale a'lige rawé alué 'kuchítiri, pe iligá bilé rukó mukule bilé alué towí, 'lige alésíko nasulía uchule alué u'tátiri towí napu ajagá asale.

Napu'lige alué wa'lula Salomoni akisá alanichi alué oká umugí, yati nulele alué bo'né 'yuga nóchame napurigá a'pámala bilé siparina 'lige nulele rejpunániliga nasípasi alué u'tátiri towí 'lige napurigá 'yámala alué nasípasi a'pílipi umugí. 'Liko alué mukí napu 'la eyela nile regá anile:

—¡Tase me'liboa alué towí nasipa rejpúnaga, ye mukí o'torálekó 'lina alué u'tátiri!



Alarigá anile napugiti 'we najkíligame alué bo'né ranala 'lige tabilé 'la nirale napurigá me'liboa iligá najkile napurigá alué uché bilela mukí o'tomela tabilé eyela. 'Lige alué uché bilela mukika 'la najkile napurigá nasípasi rejpunawa alué towí. Alarigá anile alué uché bilela mukika napugiti pecha chérigá 'la 'yuga asimeli níligame 'lige tabiléchigo najkile ko napurigá ranega asimela alué uché bilela mukí 'la eyela.

'Liko alué Salomónika anile:

—Yasi alué u'tátiri towí alué mukí napu 'we 'la na'temá alué towí napugiti alué mukí kame 'la eyela alué u'tátiri towí.

Alarigá nokale 'liko alué Salomoni 'yuga nóchame ka.

Alué Israelita ralámuli akele alarigá 'la yati gatéligo alué ra'íchali napu najkíligo alué oká umugí napurigá gatewa. Alésíko alué ralámuli israelita machile 'la bijchiá gu'írilio Onorúgamete napurigá 'la benégame nímala rejchiruga alué Salomoni.

### **Alarigá nóchale alué wa'lula Salomoni**

Napu'lige alué wa'lula selígame reyka alué Salomoni, suwábaga alé Israeli anilichi ejperégame ralamuli 'we 'la ganíliga ejperele, 'lige alué we'ká ralámuli napu ejperégame nile we'kaná gawí alé Israeli noligá, alueka najtétime nile enomí 'lige tabilé siné simíbame nile alué israelita ralámuli 'yuga nakomia. Alué wa'lula selígame Salomoni 'we nígame gayénale, 'we bujkégame gayénale we'ká gawé 'lige we'ká kareta nígame nile 'lige 'we nígame go'ame. Aminami, napu'lige alué Salomoni wa'lula kachi, 'we 'la semáriga nile ale Israeli rewégichi, tabilé nerule e'lowichi. Aminami alué Salomoni 'we 'la rejchirúgame nile. We'ká wiká osale 'lige we'ká osilí osálechigó, 'lige 'we 'la benile churigá o'chérime ka alué ajágame, 'lige suwábaga gajsalá 'lige rojá 'lige go'ame. Asíriga benégame nile rejcholi nejiga 'lige 'we machirume, 'lige ralámuli alemi sime nile ra'íchali gepumia, 'lige suwabaga ralámuli a'pime nile e'karúgame tábiri pe kógimia alué wa'lula Salomoni.

### **99. Jena ruwimela alué wa'lula rey Salomoni bilé wa'lú re'obá newáligo Onorúgame galila**

*(basado en 1 Reyes 5–7; 2 Crónicas 2:1–5:1)*

Irami, alué wa'lula selígame rey alé Tiro anilichi, alué rioka 'we gompañiérola nile alué Rabí. Napu'lige alué rió Irami machisá 'ma mukúligo alué wa'lula selígame rey Rabí, yati júlale jaré rió o'tóniliga ra'íchali napurigá ruyémala 'we 'la nirao wa'lula selígame asibasa alué Salomoni.

A'liko alué wa'lula Salomoni náole ra'íchali alué Irami tániga napurigá náomala jaré nóchame Irami gompañiérola napurigá napuíka alué israelita ralámuli 'yuga rijpunámala rojá segro anilime alé a'mulipi Tiro rewégachi, alué wa'lú re'obá newalime. Irámika 'la nirale. A'liko alué Salomoni yati júlale jaré rió bo'né gompañero la napurigá gu'fromala alué Irami gompañero la. Abiena náolechigó

go'ame alué nóchame go'yame. Alarigáriga Salomónika napabule uché jaré e'karúgame tábiri alué wa'lú re'obá newalime. Alué o'nola Rabí 'ma we'ká tábiri napabúligechigó 'yabé.

'Ma naó bamí asagá wa'lula alué Salomoni rewégame rió, a'lige kulí chojkile newá alué wa'lú re'obá Onorúgame galila. A'lígesí, 'ma naó siento na osá nosa makué bamí nile napu'lige si buyasa alué ralámuli israelita alé Ejipto mochiga. Alué Salomónika newale alué wa'lú re'obá Onorúgame galila abalérikáchi napu newálige alué Rabí alué mesa tegoli napu'lige 'we ená 'sichi alué chátiri nayulí 'yabé bajchabé rawé.

Alué wa'lú re'obá makué metro nile ra'lágame 'lige baisá makué metro nile we'límana, 'lige makué malige metro re'pá ilígame nile. Okaná 'yérigame nile alué wa'lú re'obá, alé pachá nasipa. Alué napu nile alé abé a'bé yochi, alueka bilé liá metro nile we'lí 'lige makué metro ra'lágame. Alué napu nile alué abé pachámana, alué abé najteme galí napu bo'ile alué gajoni 'we najteme, alueka makué metro nile ra'lágame 'lige makué metro nile we'límana.

Alé pachámana napu nile abé najtémechi alé bo'ígame nile alué gajoni 'we najteme. Oká kerubini jágame nile alé pachá. 'Lige chinite 'yérigame nile napurigá tabilé etémala ralámuli.

Alé ma'chímana nologá, aleka newale kuchí galí tábiri gatela. Alué wa'lú re'obá rejtete newárigame nile, alé pachámanaka rabileta jáwirigame nile 'we 'la re'wame, alué rabilétaka newárigame nile bilé rojate segro anilime, 'lige 'oro ujchérigame newale alé amoba rabilétachi. 'Lige alé ilile bilé mesa tegoli o'kuí molela, 'lige bilé mesa baní mochiálime Onorúgame chiliwéliame, abiena jale makué gantela jawala napu gichao gantela jawálime nile a'pílipi, abiena bilé siento e'wele bejtoli 'órote newárigame.

Bilé rió jiero me'chome Irami rewégame, bronse rewégame jiero ba'rale bilé wa'lú sikolí newamia ba'wí ro'ala. Alué sikolika naosa makué na naó mili litro ro'ame nile. 'Lige newale makué bejtoli napu panígilime nile, lige bilé mesa napu 'yálime nile ajágame Onorúgame 'lige u'kuchí bilato 'lige jaré tábiriti unilime go'ame 'yálime Onorúgame. Alé ra'pichí jáwale.

'Lige aminami newale oká e'wele o'tona napu jawálime nile alé re'oba 'yólachi okaná a'naguka napu mo'yachi nile.

Salomoni wa'lula selígame rey suwénale newá wa'lú re'obá makué bilé bamí kachi wa'lula selígame rey ka. Gichao bamí 'la a'wágame nochárigame nile alué wa'lú re'obá newá. Napu'lige 'ma suwénasa alué wa'lú re'obá newá, a'lige alué Salomoni gatele alé re'obachi ma'chige jágame galí suwábaga alué 'oro 'lige alué plata napu Rabí

kógilige Onorúgame. Pe'tá abé a'kinana alué wa'lula rey Salomoni nulale newániliga wa'lú galí 'we semátiri bo'né galila alé Rusaleni anilichi.

**100. Jena ruwimela alué wa'lula rey Salomoni napabúligo we'ká ralámuli ra'íchali 'yamia, 'ma 'yamio Onorúgame alué wa'lú re'obá**

*(basado en 1 Reyes 8:1–9:9; 2 Crónicas 5:2–7:22)*

Napu'lige alué wa'lula rey Salomoni 'ma suwénasa alué wa'lú re'obá newá, a'liko nulale napurigá napuímala alé Rusaleni anilichi suwábaga alué e'wélala 'we najtékame nóchili nígame Israeli ejperégame. Alué ralámuli israelita yawiyame newame nile “Enramada” rewégame, 'nátaga napu'lige e'yénale we'lisi alé gawí wakíggame bo'ígichi 'we 'ya. Alué Salomónika najkile napurigá napuímala wa'lú yawiyame newagá 'lige aminami go'ame newagá 'ma gayénigoriká alué wa'lú re'obá, 'lige aminami napabule alué e'wélala 'ma o'tomea alué gajoni 'we najteme napu bo'ile alé re'obachi wi'chí newárigame.

Napu'lige suwábaga ralámuli 'ma napuísá, a'lige alué ralámuli lebita o'tole alué gajoni 'we najteme 'lige rekale alé re'obachi abé pachámana abé najtechi, 'lige alé pachárale rekale napu jale alué kerubini anilime. Pe alué rejtecho ichibérigame mochígame nile alé pachágana gajónichi 'we najteme, alué napu osirúgame nile alué makué rejcholi nulalí napu osáligo Moisesi.

A'lige rawé alué ralámuli israelita me'ale we'ká mili bo'á 'lige oisítiri Onorúgame chiliwemia. 'Lige alué balé e'wélala 'lige alué ralámuli lebita 'we rabisile we'ká e'karúgame rabélite 'lige 'we wikárale Onorúgame napu alué ralámuli iwérali tánime nile, wikárale ruigá Onorúgame 'we a'lá nejkúrame ko 'lige aminami tabilé siné a'reme ko na'temá. Napu'lige wikarachi alué ralámuli, Onorúgameka re'kile alé re'obá ilígichi bilé nolichi 'we rapame, 'lige alué balé e'wélalaka tabilé we'lisi anáchale alé re'obachi pachá jaga.

A'liko anile alué Salomoni wa'lula selígame rey:

—Onorúgameka asírigo a'lá nejkúrame ju. Alueka wanápale alué Rusaleni rewégame gawí napurigá bo'né nila níkala alé we'ká riógichi. 'Lige wanápale alué ne o'nola Rabí napurigá wa'lula selígame níkala. Napu'lige ne o'nola newánilichi bilé wa'lú re'obá Onorúgame galila, 'lige Onorúgameka anele: “Mueka inógame níkala bilé towí, 'lige alué 'ma wa'lú ochérasa newámala ne nila re'obá.” Jípeko Onorúgame 'ma sébali olákuru napu anile, napugiti jípeko ne kame wa'lula selígame Israeli anilichi nulame, 'lige ne 'ma newákuru alué



wa'lú re'obá 'lige 'ma rekákuru ne alué gajoni 'we najteme alé pachá re'obachi.

### Wa'lula rey Salomoni Onorúgame 'yuga ra'íchale

'Lige alué wa'lula selígame Salomoni Onorúgame 'yuga ra'íchale iwérali tániga:

—Tabilé 'wesi alué napu ralámuli iwérali tánime ju, tabilé 'wesi ju napurigá mué, alueka pe tabilé mué Onorúgame kame. Mué Onorúgame 'la sébali olame ju nejkúromorisá. Jipe 'la ma'chígame nérékuru 'la sébali olao mué napu sébali olímoríle mué ne o'nola wa'lula selígame Rabí. Mueka anele 'la sébali olásaká alué wa'lula Rabí rijimala suwábaga napu najkióríle mué, 'liko 'la bilé alué ne o'nola Rabí rijimala nimio wa'lula nulame jena Israeli anilichi. Alekeri neka 'la najkí napurigá 'la sébali olámala mué napurigá anile mué.

'Neka 'ma newákuru bilé mué galila. ¿'Lige 'lacha ganámala mué bejterá bilé galichi pe bilé rió newálala? Suwábaga ramué machiá 'we wa'lú ko mué, 'lige bochígimi ajtigó mué 'pa rewagachi 'lige echúromi. Mueka jena asimériéturu ye wa'lú re'obachi napu newí ne mué, 'lige neka najkí napurigá jena asimela mué senibí. 'Lige napu'lige alué ralámuli mué oyérame mué 'yuga ra'íchachi iwérali taga, 'lige e'nénachi na mejkaka asagá, neka taní napurigá mué 'we a'lá nejkúromala.

'Napu'lige alué ralámuli mué oyérame se'winá nokisá, 'liko mué eliwa alué saíla napurigá neyúrimala nakoga, 'lige tabilé u'kíriwa mué jaré bamí 'lige aminami 'we nerúlasa e'lowichi, bilé nayulí 'we a'wágame ma, we'ká ajágame nawisa ma alemi echirúgichi, a'liko 'la tánisa mué iwérali napurigá gu'íromala mué, aminami a'lige 'la machisá 'we resí nokagá járome ko, 'lige alésíko 'la a'resa alué resítiri nocha, neka najkí napurigá 'we 'la e'wímala mué 'lige napurigá 'we 'la gu'íromala mué nejkúrali tachi alué ralámuli.

'Bilé rió 'lige mukí se'wí uché bilé gawí bo'ígichika nawágame tachi nejkúrali, abiena aluéchigó 'la gu'írowa. Alarigá suwábaga ralámuli jena wijchimoba ejperégame 'la machimela 'we a'lá semáriga nejkúrame ko mué 'lige alésíko 'we a'lá neraga nokísamala. Mué elásaká napurigá o'toboa uché jaré ralámulite mué oyérame ralámuli uché bilena gawichimi chibi olamia, 'lige alué 'la ku 'la na'tasa 'we cha nokigóriká 'lige e'kali tachi jena ye re'obachi e'negá jaga, najkí ne napurigá mué 'we 'la e'kámala.

Napu'lige alué Salomoni 'ma suwénasa Onorúgame 'yuga ra'icha, a'liko Onorúgame bilé na'í náole rewagáchika napurigá rajamela alué sa'pá Onorúgame chiliwérigame suwábaga sa'pá. 'Lige suwábaga



ralámuli wa'lú cheliera 'yale Onorúgame 'lige chojkóbaka jábale alemi. 'Lige alué wa'lula selígame Salomoni 'lige suwábaga alué ralámuli me'ale we'ká mili bo'á 'lige oisí Onorúgame 'yamia. Osá naó rawé nokale alué piesta yawiyame olá. Napu'lige 'ma suwénasa, alésíko suwábaga ralámuli 'ma ku galírale simíbale, 'lige suwábaga 'we ra'sálásia e'yenale 'we 'la semáriga nejkúrigoriká Onorúgame 'la sébali olagá napu anélige alué wa'lula selígame, abiena 'la semáriga gu'írigoriká Onorúgame alué wa'lula selígame rey Salomoni, abiena 'la semáriga gu'írigoriká Onorúgame alué suwábaga israelita ralámuli.

### **Salomoni Onorúgame remule**

Pe'tá a'kinana alué selígame Salomónika bilé rukó Onorúgame remule anichi Onorúgame 'we 'la akigó napu'lige nejkúrali tachi alué Salomoni, 'lige alé si aminá alé wa'lú re'obachi o'tomeli ko go'ame ralámuli Onorúgame chiliwemia. 'We 'la gepúmoríle Onorúgame napu'lige ralámuli israelita iwérali tánichi. Abiena 'we 'la e'kámoríle alué ralámuli 'la sébali oyérinilisaká Onorúgame 'la sébali 'nátaga, 'lige 'la rusáká 'we resí nokagá járome ko a'boi, 'lige 'ma tabilé resí nokagá járimio.

A'liko Onorúgame ruyele alué Salomoni 'la e'wásaká alué Salomoni suwábaga napu nile nulalí rejcholi Onorúgame nila, 'liko 'la senibí alué Salomoni rijimala asimeo 'we a'kinana o'chérisime wa'lula selígame nimio alé Israeli nulame. 'Lige tabilé 'la sébali olásaká alué Salomoni, aminami pe se'nú tábiri tánime nisa iwérali tabilé 'la Onorúgame, 'liko Onorúgame 'ma se'wí uché bilénami gawichí julámoríle suwábaga alué israelita ralámuli 'we mejká. Aminami 'ma tabilé galémoríle alué wa'lú re'obá, pe napurigá tabilé najtékame neraga etémoríle 'lige pe a'rémoríle napurigá uché jaré ralámuli uché jarénami ejperégame 'ma gajunámala alué re'obá tabilé sébali olásaká alué wa'lula selígame rey Salomoni. Aminami anele Onorúgame alué wa'lula selígame Salomoni apiépiri rió napu eté alué wa'lú re'obá 'ma gajúgame, animeo alarigá iligó alué re'obá pe tabilé e'wáligame alué ralámuli Onorúgame nulalila 'lige pe se'nú tábiri oyériligame 'lige iwérali tánile tabilé 'la Onorúgame.

### **101. Jena ruwimela 'we benégame gayénaligo nejkoga alué wa'lula Salomoni**

*(basado en 1 Reyes 9:10–10:29; 2 Crónicas 8:1–9:29)*

Alué wa'lula selígame Salomoni gayénale newá alué wa'lú re'obá 'lige alué bo'né galila 'we semátiri bilé liá bamí kachi. 'We a'wágame

nulele alué tabilé alé ejperégame pe se'wika sígame alemi ejperégame napurigá nochámala alué wa'lú re'obá newá 'lige alué wa'lú galí Salomoni galila newalichi 'lige aminami uché jaré e'karúgame nóchali. Salomónika abiena nulele alué ralámuli uché bilénaka sígame alemi mochígame ejperega napurigá rekámala bilé wa'lú tegoli alé Rusaleni suweke 'lige aminami alé suweke we'kaná we'ká galí jágachi alé Israeli. Alué wa'lula Irami rewégame alé Tiro selígame 'lige alué wa'lula Salomoni júlale we'ká barko ba'wichí e'yéname alué 'oro nolámili, 'lige kuka wa'lú pabega 'yénale 'oro, abiena alué uché jaré tábiri 'we najteme, alué 'we semátiri rabileta, alué rejté 'we semati, 'lige “marfil” rewégame rejté 'we semati, abiena alué “chango” rewégame ajágame. Alué alieti we'ká tábiri nólale alué we'ká barko, alé 'mi mejká.

### **Alué wa'lula reyna Sabá rewégachi nulame simile Salomoni e'nemia 'lige 'yuga ra'ichamia**

Alué wa'lula selígame reina alé Sabá rewégame gawí bo'ígichi nulame akele 'we rejchirúgame ko alué Salomoni 'lige 'we 'la nirálime ko, 'lige simile bilé ra'íchali rukemia alué napu ta'wesi ralámuli machime nile, 'lige alué Salomónika pe yati 'we rejchiruga nejele napu rukéliru. Napu'lige alué mukí etesa 'we semati ko alué Salomoni galila, regá anele:

—Neka tabilé bijchígame ke napu ruyé ralámuli alarigáriga bejtégame ko mué, 'lige jipe 'ma 'la eteá ne, machí ne tabilé o'má ruyélirigo ne, pe nasípasi ruyéliru ne. ¡'La ra'sálagá ejperégame ju suwábaga mué rijimala 'lige e'wélala mué 'yuga nóchame! ¡'We 'la semáriga gu'iro Onorúgame suwábaga alué ralámuli jena Israeli ejperégame napugiti ajchálgame bilé wa'lula selígame 'la sébali nóchame!

'Liko alué mukí 'oro kógile alué Salomoni, amulí naó mili kilo kógile. 'Lige chejaré e'karúgame tábiri rejté 'we semati najteme newárigame, 'lige wa'lú ba'wí 'we semá júkame. 'Lige Salomónika kógilechigó we'ká tábiri napu gatega asale bo'né napu najkile alué mukí wa'lula. Alésíko alué mukí ku bejtélachi simile.

### **Salomóni 'we nígame nile**

Salomónika seníbí bamí nareme nile we'ká enomí napu napubume nile, alué enomí napu nejime nile suwábaga alué ralámuli israelita 'lige alué uché bilénaka sígame alemi ejperégame. 'Lige nígame nile alué Salomoni bilé wa'lú mutela bo'necho asame “marfil”

anilime rejete newárigame 'lige 'oro ujchérigame nile amoba, 'lige oká mawiyá newárigame uchume nile a'bé amulí chega alé wa'lú mutélachi, bilé o'iná 'lige bilé wajtoná chujkume nile. 'Lige alé re'leri usánisa teka moinálime nile napu ajtime nile alué wa'lula. 'Lige napu ekiana télichí bilé mawiyá newárigame chujkume nile, bilena o'iná 'lige bilena wajtoná. Ujsani mawiyá uchúkame nile a'naguri. Makué oká nile suwábagaká. Salomónika senibí bajime nile bilena básochi 'órote newárigame napu'lige tábiriti bajínalesa.

Abiena bujkégame nile Salomoni naó mili gawé kareta banisume 'lige makué oká mili gawé asilime. Asíriga we'ká gawé bujkégame nile alué Salomoni, arigá we'ká riógachi alemi newale alué gawé galila. Alué Salomoni nile abé we'ká tábiri nígame ta'wesi anaga, 'lige 'we rejchirúgame nile.

## **102. Jena ruwimela Salomoni 'ma 'we o'chérame ka tabilé sébali oláligo Onorúgame 'yuga**

*(basado en 1 Reyes 11; 2 Crónicas 9:30-31)*

### **Salomoni 'we tánime nile iwérali alué e'karúgame tábiri tabilé Onorúgame**

Alué wa'lula selígame rey Salomoni 'we ganílime nile we'ká umugí 'yuga asagá 'lige we'ká umugí rewale, 'lige aminami we'ká umugí rewale uché jarénami gawichí ejperégame, rekó Onorúgame 'la ruyéligé alué israelita ralámuli napurigá tabilé rewimela umugí uché bilena gawichí ejperégame tabilé alé Israeli rewégichi. 'Lige alué Salomónika newile alué wa'lula Ejipto nulame malala 'yuga, 'lige we'ká uché jaré umugí 'yuga.

Suwábaga alué umugí alemi sígame tabilé israelita alué Salomoni upila, alueka sígame nile napu pe e'karúgame tábiri iwérali tánime nile suwábaga ralámuli. Alué Salomónika 'we galeme nile alué umugí bo'né upila, 'lige napu'lige 'ma 'we o'chérigame kachi, alué umugika 'we anele alué Salomoni napurigá iwérali tánimala alué e'karúgame tábiri pe alué ralámuli newálala, 'lige alué Salomónika i'kilimi 'ma iwérali tánale alué e'karúgame tábiri tabilé Onorúgame. Abiena alué Salomoni newile alué mesa tegoli alué a'pílipi umugí bo'né upila a'mulipi Rusaleni napu 'la tánisa rele iwérali alué e'kárúgame tábiri tabilé Onorúgame, 'lige bo'né alué Salomoni 'we iwérali tánile alué e'karúgame tábiri tabilé Onorúgame.

### **Onorúgame ruwile resiti raweli 'yamio alué Salomoni**

'Liko Onorúgame 'we ayole alué Salomoni 'yuga, 'lige regá anele:

—Mueka 'ma tabilé sébali olá ne nulalila napu nulá ne, alekeri jípesíko 'ma tabilé mochiame ne e'sélekame jena Israeli nulame mué rijimala a'kinana o'chérigame. Neka alué mué rijimálaka elímala napurigá pe 'wechi nulame nímala jena Israeli, napugiti 'ma alarigá anegánturu ne alué Rabí bijí ta'chó mukuchi alué mué o'nola.

A'lígesí akiná suwábaga alué noligá ejperégame ralámuli mo'ile nakomia alué israelita ralámuli sayega.

### **Onorúgame ruwile wa'lula rey nimio alué Jeroboami**

Bejtele bilé rió Epraíni chojkégame gompañerola Jeroboami rewégame napu nile alué Salomoni 'yuga nóchame wa'lula. 'Lige sinéchigo rawé alué Jeroboami simile 'minami alé Rusaleni asagá 'lige alemi eyénaga najtépale bilé rió Aíasi rewégame napu nile Onorúgame ra'ichálila benírime uché jaré ralámuli. 'Lige alemi tabilé 'wesi etele, 'lige alué rió Aíasi cha'pile alué bo'né o'páchala we'lí amoba chujkúgame 'lige chi'wánale makué oká neraga a'tabé, 'lige anele alué Jeroboami:

—Mueka cha'pibógó makué ye o'pacha chi'wanárigame napugiti Onorúgameka 'ma aníturu wa'lula ajchamia mué makué chojkégame ralámuli nuleme jena Israeli anilichi. Onorúgameka tabilé elímala napurigá aminabi selígame nulame nímala alué Rabí rijimala bochígimi jena Israeli anilichi napugiti 'ma pe e'sena tábiri iwérali tánalígame alué Salomoni pe tabilé 'la Onorúgame. Alarigá resiti raweli 'yámala tabilé 'wesi ajchagá wa'lula nulame rey alué Rabí rijimala, tabiléchigo senibí alarigá nímala'gó.

'Onorúgameka elímala napurigá alué Rabí rijimala nulame nímala pe 'wechi Israeli napugiti 'ma alarigá anéligame alué Rabí, napugiti Rabika 'la sébali oláligame napu nulele Onorúgame. Onorúgameka najkí napurigá machimela mué, 'we 'la sébali olásaká mué napu nulá Onorúgame 'liko mochiámio e'wélala selígame alué mué rijimala napu'lige mué mukusá.

Alué Jeroboami anilime rioka 'we nóchame nile, 'liko Salomoni 'yale nóchali napurigá repuka inámala alué rió Epraíni 'lige Manasesi chojkégame gompañerola napu nocha uchule alué wa'lula selígame Salomoni nochálila. Alué Jeroboámika ayole nulésiga Salomónite napugiti alué nóchalika cha nóchali nílígame napurigá nochámala alué Jeroboami rijimala. Alésíko alué Jeroboami nejkónile alué wa'lula Salomoni 'yuga, 'ma me'linálele alué wa'lula Salomoni. 'Lige

alué Jeroboami tabilé chérigá umébale me'á alué wa'lula selígame Salomoni.

'Liko alué Salomónika 'ma me'linálile alué Jeroboami, pe i'ligá Jeroboámika yati 'másale, Ejipto anilichi simile, 'lige alé bejterale napusí mukule alué Salomoni.

Salomónika wa'lula nile alé Israeli nulame naosa makué bamí, 'lige 'ma mukusá alué Salomoni, alué inolá asíbale wa'lula selígame Roboami rewégame rió.

### **103. Jena ruwimela Israeli okaná rojáligo**

*(basado en 1 Reyes 12:1-24; 2 Crónicas 10:1-11:4)*

#### **Roboami tabilé najkile napurigá ta'mé najtékachi goblálowa alué enomi napu najtétilime nile nabí bamí**

Napu'lige alué Jeroboami rewégame machisá mukúligo alué wa'lula Salomoni, ku alé Israeli simile. 'Liko alué we'ká ralámuli Israeli ejperégame napu'ile alé Sikemi rewégachi wa'lula ajchamia alué Salomoni inolá Roboami rewégame. 'Lige alé sébaga alué Jeroboami napu asale alue rió Roboami anele:

—Napu'lige mué o'nola Salomoni selígame ka, we'ká enomí goblalíe ramué. 'Lige mué ku gi'sunásaká a'liko 'la gu'írowa ramué wa'lula ajchjá mué.

'Liko alué Roboami anele pe anawínala bakiá rawé kachi 'ma 'la ruwimea alarigáriga nimio. Alésíko simile 'yuga ra'ichamia alué napu nile 'we jebénigame 'nátaga Salomoni 'yuga nóchame, simile rukemia alueka choniá anirá. Alué Salomoni 'yuga nóchame ka anele:

—Alarigá oláwaguru napurigá najkí ralámuli.

Alué Roboámika tabiléchigo 'la neráleko napu anéleru, a'liko simile rukemia jaré ejtemali a'chigó aliena re'malí napuyena bo'né choniá anirá, 'lige alué ejtemálíka anele napurigá animela abéchigo re'pá ajchigá goblálímio enomí napu nejímili nile.

A'liko alué Jeroboami 'lige suwábaga alué ralámuli 'sile alé gepumia choniá anirá alué Roboami, 'lige Roboámika anile 'we re'pá ajchigá goblálímia alué enomí napu suwábaga ralámuli nejime nile senibí bamí.

Napu'lige alué ralámuli israelita akisá alué ra'íchali, alué makuémana chojkégame ralámuli, alueka anile:

—Pecha 'la nímálogo wa'lula ajchilía bilé Rabí rijimála napurigá nulámala. ¡Pe ramué a'boipi ajchawa bile wa'lula selígame!

Alésíko suwábaga ralámuli simíbale ku galírale.

'Lige Roboámika júlale bilé rió alué enomí napabúnliga napu suwábaga ralámuli israelita nejmili nile. 'Lige sébachi alué rió alé napu mochile alué makuémana chojkégame ralámuli, alué rioka 'ma me'líliru rejtete bajsibuga.

'Lige alésíko alué makuémana chojkégame ralámuli 'ma wa'lula selígame rey ajchale alué Jeroboami. Alue wa'lula Roboámika pe okaná chojkégame ralámuli 'yuga rejpile. Alué makuémana chojkégame ralámulika regá rewégame nile bilena chojkégame: Aseri, Neptalí, Sabuloni, Isakari, Manasesi, Epraíni, Gari, Rubeni, Rani, 'lige Lebí. Alué okaná chojkégame ralámuli ka regá rewégame nile: Jurá 'lige Benjamini.

'La alarigá ikile napurigá anílige Onorúgame bajchabé rawé. Onorúgameka júlale alué rió Aíasi rewégame bilé ra'íchali o'tóriga napurigá ruyémala alué Jeroboami alué Jeroboami nímará wa'lula pe nujubapi alué makuémana chojkégame ralámuli nuleme alé Israeli.

### **Onorúgame tabilé elile napurigá alué Roboami nejkómala alué Jeroboami sayega**

'Liko alué Roboami we'ká sontalo napabule, cha'pile alué napu nile alué Jurá chojkégame gompaniérola 'lige Benjamini chojkégame gompaniérola, alué uché jaré ralámuli israelita sayega nakomia, napurigá ku pe bi'lepi níkala alué gawí Israeli, pe iligá Onorúgameka júlale alué Semaíasi anilime rió napurigá simela ruyemia alué Roboami napurigá tábilé nakómala alué uché jarela israelita ralámuli 'yuga, napugiti Onorúgame 'síligame elá napurigá okaná níkala alé Israeli rewégachi.

Alué Semaíasika simile alué Roboami e'nemia 'lige machisá Onorúgamete julárigame ko alué Semaíasi ra'ichali ruyéniliga 'liko suwábaga alué Roboami gompaniérola sontalo ku galírale simíbale.

### **104. Jena ruwimela alué wa'lula rey Jeroboami alué makuémana chojkégame ralámuli nuleme níligo**

*(basado en 1 Reyes 12:25–14:20)*

Napu'lige 'ma okaná neraga gainasa alué gawí Israeli rewégichi, a'lige Jeroboami wa'lula selígame asíbale alué makuémana chojkégame ralámuli nuleme. A'lígesí Israeli rewáliru alé wa'lú gawichí. Alué Jeroboami napu nile alué Epraíni chojkégame gompaniérola, alueka najkile napurigá alé we'ká riógichi Sikemi rewégichi níkala wa'lúlachi napurigá alé simámala ra'ichali gatemia alué ralámuli napu epperégame nile napu alué Jeroboami nuleme nile.

Pe'tá abé a'kinana alué selígame Jeroboami se'winá lale napu'lige alué bo'né gompaniérola simíbachi alé Rusaleni Onorúgame 'yamia go'ame o'togá alé wa'lú re'obachi. Alueka se'winá lale, mayéligame uchéchigo gu'irimio alué Roboami. A'liko alué Jeroboami newale oká besero 'órote 'lige anele ralámuli alué nimio ralámuli riósila. Ruyele alué besero nimio wa'lú nejkúrali nejime 'lige ralámuli e'kame, 'lige anele napurigá tabilé simámala alé Rusaleni Onorúgame chiliwemia go'ame. 'Lige o'weti ujchale bilé besero alé bilena Rani anilichi 'lige alué uché bilélaka na'lebo ujchale alé we'ká riógichi Beteli rewégichi.

Alésíko alué ralámuli Israeli ejperégame pe alué oká besero tánale iwérali 'lige a'rele iwérali tania alué 'la bijchiá 'la Onorúgame rewagachi ajtúgame ka. Aminami Jeroboami e'wélala balé mochile pe apiépiri rió 'lige pe apiépiri chojkégame. Abiena ruwile aminami senibí bamí osá naó mechá enágichi newamio bilé wa'lú yawiyame alué oká besero newílime yawiyame.

### **Onorúgame resiti raweli 'yale alué Jeroboami**

Napu'lige pe kulí siné o'wina alué yawiyame, alué Jeroboámika simile me'limea jaré ajágame, kógimia alué bilé besero 'órote newárigame. Napu'lige alué Jeroboami iwérali tania ilígichi alué besero 'órote newárigame, bilé rió Onorúgame nila ra'íchali ruyame ralámuli napu nawálige alé Jurá anilíchika, anele:

—j'We 'la gepúbá napu ruwimela ne! Bilé alué Rabí rijimala nawámala bilé rawé 'lige me'limela suwábaga alué balé e'wélala napu e'kósime ju go'ame ye mesa tególichí. 'Lige ralámuli o'chila e'kósamala jena ye mesa tególichí napurigá tabilé bi'wígame nímala Onorúgame níriga. Alésíko 'ma tabilé 'wesi 'yámala Onorúgame ajágame jena mesa tególichí. Napurigá 'la ma'chíggame nérélamala 'la bijchiá ko napu aní ne, bo'né Onorúgame elámala napurigá gajúmala jipe rawé ye mesa tegoli.

Napu'lige alanésiga alué Jeroboami 'we ayole 'lige yati nulele alué bo'né 'yuga nóchame napurigá cha'pimela Onorúgame 'yuga nóchame. Pe kulí o'wínachi sekala ruwimea alué Jeroboami chieri rió cha'piboli ko, a'lige yati sujírile sekala 'lige alué mesa tegoli yati 'ma gajule a'tabemi mojaga. A'liko alué Jeroboami anele Onorúgame nila ra'íchali ruyame:

—Yati tániwa Onorúgame napurigá ne sekala uchéchigo siné ku 'la sa'wimela.

A'lige yati ku sa'wile alué Jeroboami sekala. Abirigáchigo tabilé a'réleko alué Jeroboami e'karúgame chátiri nocha napu chojkile

nocha alé Israeli rewégichi. 'Lige aminabi abichilubi mochile alué balé e'wélala napu tabilé alué Lebí chojkégame gompaniérola nile.

### Nayúnale Jeroboami inolá

Pe abé a'kinana 'ma nayúnale alué Abíasi rewégame, alué wa'lula selígame Jeroboami inolá. 'Liko alué Jeroboámika júla alué bo'né upila napurigá simela e'nemia alué Aíasi napu nile Onorúgame ra'ichálila benírime ralámuli napu ruyéligé alué Jeroboami alué Jeroboami nimio wa'lula selígame. A'lígerikáchi alué Aíasi 'ma 'we o'chérigame nile, 'ma tabilé ma'chílime nile. Alué Jeroboami upila se'wináriga o'pachátale simea, Onorúgameka 'wéchigo 'la ruyéleko alué Aíasi Jeroboami upila alemi nawamio. Pe yati napu'lige alué Jeroboami upila alemi sebasa, alué Aíasika yati anele:

—Mué níriga tabilé se'wináriga o'pachátawa, neka 'we 'la machí pe Jeroboami upila ko mué mukí. Bilé ra'íchali ta'mé 'la ga kame rumé ne: Regá aní Onorúgame mué gunala olagá: “Neka mué ajchagéturu wa'lula selígame alé Israeli rewégichi nulame 'lige mueka tabiléchigo e'wíleko ne'chí. Mueka abéchigo ená 'sile chátiri nóchali nocha me'tagá apiépiri alué 'yabé mochígame e'wélala selígame. Mueka 'ma tabilé niráturu ne'chí 'lige aminami chojkíturu mué iwérali tania alué pe jaré mono igute newárigame. Jípeko 'ma me'limé ne alué mué rijimala, suwábaga mué rijimala umugí gunala 'ma me'limé ne.” Ye ra'íchali ju napu Onorúgame najkí napurigá o'tómala mué alué mué gunala.

'Jípeko simibógó ku galírale. Napu'lige ku sebasa mué bo'né galílachi, mué inolá 'ma mukumela. Alué re'malí nímala napu bajchá mukumela 'ma sébali ikí napu anile Onorúgame. Abé a'kinana, Onorúgame ajchámala uché bilé wa'lula selígame jena Israeli rewégichi napurigá nulámala, 'lige alueka me'limela alué selígame Jeroboami rijimala suwábaga napu bijí ejperé a'lige rawé. Abé a'kinana Onorúgame resiti raweli 'yámala alué ralámuli Israeli rewégichi ejperégame, 'minami júlaga uché bilénami gawichí napugiti cha nokagá ejperégame kame bijí napusí alué Jeroboami chojkiasa si akiná.

'Lige alésíko alué Jeroboami upila mukí ku bejtélachi simile, 'lige pe sebasa alué mukí, alué inolá yati mukule. Alué Jeroboami wa'lula selígame nile alé Israeli rewégichi bilé liá bamí na oká, 'lige alué mukusá alué inolá asíbale wa'lula selígame alué Narabi rewégame.



**105. Jena ruwimela e'wélala nulame mochíbaligo Narabi,  
Basá, Ela, Simri, 'lige Omri alé Israeli rewégichi nulame**

*(basado en 1 Reyes 15:25–16:28)*

Alué Narábika pe oká bamí selígame rey asale alé Israeli rewégame gawí bo'ígichi. Alué rioka tabilé 'la sébali olale napu Onorúgame nulale, alueka achigóriga 'sile napurigá alué o'nola. 'Lige sinéchigo rawé napu'lige alué Narabi nejkoa chujkúgichi alué bilisteo ralámuli sayega, bilé sontalo wa'lula Basá rewégame 'ma me'ale alué selígame Narabi, 'lige selígame asíbale. 'Lige me'ale suwábaga rió Jeroboami rijimala.

Alué Basá wa'lula selígame asale alé Israeli rewégichi bilé liá na naó bamí. 'Lige bilena Tirsa rewégichi we'ká riógichi wa'lúlachi newale napu simíbame nile ra'íchali gatemia suwábaga ralámuli Israeli rewégachi ejperégame. Alué Basá 'we chátiri nóchale napuyena alué Jeroboami 'kúchila, abiena tabilé sébali olale napu Onorúgame nulale. A'lige Onorúgame júlale alué Jeú anilime rió Onorúgame nila ra'íchali benírima ralámuli o'tóriga bilé ra'íchali alué Basá, alué ra'íchali regá anime: “Neka wa'lula selígame rey ajchagéturu mué alé Israeli anilichi nulame, 'lige mueka a'chigóyéna resí 'sile ko napuyena alué Jeroboami, alekeri jípeko elímala ne bilé rió napurigá 'ma me'limela suwábaga mué 'kúchila a'chigóriga napurigá resí olale mué me'á alué Jeroboami 'kúchila.” Napu'lige alué Basá mukusá, alué inolá Ela rewégame asíbale wa'lula selígame rey.

Alué Ela anilime rioka wa'lula nile alé Israeli anilichi pe oká bamí. Bilé rió Simri rewégame alué Ela sontálola nuleme 'ma me'ale alué Ela wa'lula selígame, 'lige alué bo'né alué Simri asíbale wa'lula selígame. Aminami alué Simri 'ma me'ale suwábaga rió alué Basá 'kúchila.

Alué Simri anilime rioka pe bilé tarali asale wa'lula selígame napugiti alué sontalo alé Israeli mochígame yati wa'lula ajchálígame bilé alué sontalo wa'lula Omri rewégame machisá alué Simri 'ma me'áligo alué selígame Ela rewégame. Alésíko simíbale cha'pimea alué Simri rewégame rió, pe iligá alué Símríká e'kósile alué bo'né galila 'lige 'ma rajale bo'néchigó napugiti alé pachá galírale rejpíligame.

Alué Omri rewégame wa'lula nile alé Israeli rewégichi makué oká bamí. Alué Omri rewégame rioka 'we chátiri nochali nóchale me'tagá alué uché jarela abé 'yabé mochígame e'wélala, alué Ómrika benírale napurigá 'we tánamala iwérali alué e'karúgame tabiri tabilé 'la Onorúgame. 'Lige ralale bilé wa'lú rabó Samaria rewégame 'lige alé newale wa'lúlachi, alé gateme nile ra'íchali alé Israeli nerúgame.

Napu'lige alué Omri mukusá, 'liko alué Akabi rewégame re'malí asíbale wa'lula selígame.

**106. Jena ruwimela e'wélala selígame níligo  
bakiá rió alé Jurá rewégachi**

*(basado en 1 Reyes 14:21–15:24; 2 Crónicas 11:5–16:14)*

**Napu'lige wa'lula kachi alué Roboami**

Roboami anilime Salomoni inolá, alué asíbale wa'lula selígame kulí siné bajchá alé Judá rewégichi okaná chojkégame ralámuli selígame. Pe kulí siné bajchá nocha alué Roboami, alueka wa'lú tegótigame newale alé we'ká riógachi suweke we'kaná riógachi napurigá tabilé 'wesi umubámala ma'chí pa wa'lula kachi alué Roboami. 'Lige gatele we'ká tábiri nakola alé, aminami wa'lú go'ame.

Napu'lige alué Roboami wa'lula selígame kachi alé Jurá rewégachi, a'lige alué balé e'wélala 'lige alué ralámuli lebita suwábaga alé Israeli rewégachi ejperégame alé Jurá simíbale bejteramia, napugiti alué Jeroboami tabilé elíligame napurigá Onorúgame 'yuga nochámala alé Israeli. Alué Roboami 'ma mochílige uché jaré ralámuli e'wélala balé neraga alué oká besero 'órote newárigame e'kali tánime tabilé 'la Onorúgame. Alésíko suwábaga ralámuli napu 'la bijchiá 'la Onorúgame oyérame nile, alueka abiena 'ma alé Jurá rewégichi sébale bejteramia, chiliwemia we'ká ajágame me'agá Onorúgame alé wa'lú re'obachi alé Rusaleni ilígame.

Roboami 'we a'lá sébali e'wele Onorúgame bakiá bamí pe kulí chojkía wa'lula neraga selígame, alekeri Onorúgame 'we 'la gu'írole alé Jurá ejperégame ralámuli napurigá 'we a'wágame nímalá alué ralámuli Jurá ejperégame.

'Lige pe abé a'kinana alué selígame Jeroboami a'rele 'we a'lá sébali olá Onorúgame 'yuga 'lige suwábaga ralámuli alé Jurá ejperégame newale mesa tegoli alé kógimia ajágame me'agá alué tabilé Onorúgame rewagachi ajtígame pe a'boi riósila, 'lige alé e'kali tánime nile tabilé 'la Onorúgame pe iligá mono. Jaré rió repume nile alé mesa tegoli ilígichi 'lige alué rioka okome nile alemi, 'lige alemi sime rió 'yuga okome nile napu a'pagá sime nile ajágame me'ligá kógimia alué pe tabilé 'la Onorúgame. Alekeri alué ralámuli alé Jurá ejperégame 'we chati nóchale napurigá nokame nile alué ralámuli kananeo 'yabé.

## **Ejipto mochígame sontalo simíbale nakomia alé Jurá**

'Lige sinéchigo rawé napu'lige alué Roboami 'ma malige bamí wa'lula ka alé Jurá, a'lige alué Ejipto selígame napabule alué sontalo bo'né gompaniérola 'lige simíbale nakomia alé Jurá. Alué sontáloka 'ma neyúrale alué we'kaná we'ká riógichi napu Roboami a'wágame tegoli newálige abé yabé bajchabé rawé, 'lige arigá sébale ale Rusaleni rewégachi. A'liko Onorúgame júlale bilé rió Onorúgame nila ra'íchali benírame uché jaré ralámuli Semaíasi rewégame, júlale ruyéniliga alué Roboami 'lige e'wélala alué Roboami 'yuga nóchame:

—Onorúgameka alarigá elale napurigá 'emi 'we resíriga ejperélamala, napugiti 'émika 'ma a'réligame e'wía Onorúgame nulalila rejcholi.

'Liko alué Roboami 'lige alué Roboami 'yuga nóchame 'we sewele anigá: “Bijchiá ju tabilé 'la sébali oláligo ramué napu nulale Onorúgame.” Abé a'kinana alué Semaíasi uché ku nawale e'nemia alué Roboami 'lige alué 'yuga nóchame uché bilé ra'íchali a'pagá nawale Onorúgame nila, regá anele:

—Onorúgame 'we a'lá sébali machí 'ma ku 'we a'lá 'nátaligo 'emi, alekeri tabilé elímala napurigá alué wa'lula Ejipto nulame gajunámala alué we'ká galí alé Rusaleni jágame. Pe iligá elámala napurigá 'emi 'we resí ikimela cha nokagóriká, 'émika najtétimála we'ká enomí alué wa'lula Ejipto selígame.

A'liko alué Ejipto wa'lula selígame 'lige alué 'yuga nóchame 'ma o'tole suwábaga tábiri napu newálige alué Salomoni, alué 'órote newárigame, alé wa'lú re'obachi unilime 'lige alé Salomoni galílachi nerúgame. 'Liko alué Roboami ku newale uché alué suwábaga tábiri o'torúgame, pe iligá alueka brónsete newale. 'Ma makué gichao bamí wa'lula ka selígame alué Roboami, 'ma mukule. Alésíko alué Roboami inolá Abíasi rewégame asíbale wa'lula selígame.

## **Wa'lula kachi alué Abíasi**

Napu'lige Abíasi wa'lula ka selígame tabile 'la sébali e'wale napu nulale Onorúgame. Onorúgameka arigáchigo 'la e'wílekó napurigá wa'lula selígame nímala alué Abíasi 'máchigo alanéligame alué Rabí 'yabé bijí ajtígichi, alué Abíasi umúlila, napugiti alué Rabika 'la sébali oláligame napu nuléligame Onorúgame, pe si'nepi tabilé sébali olale pe napu'lige nulale me'líniliga alué Uríasi alué upila bujéniliga 'yuga asináliga.

Alué wa'lula selígame Abíasi senibí nejkole alué Jeroboami sayega alué Israeli selígame 'lige senibí 'la neyúrole alué Abíasi nejkoga

napugiti alué Abíasika 'we 'la bijchígime nílgame Onorúgame 'la nejkúrimio. Alué Jurá ejperégame ralámuli 'ma bujele jaré gawí 'wechi we'ká galí jággame alé Israeli. Alué Abíasika mukule pe kulí bakiá bamí asagá wa'lula. Alésíko alué Abíasi inolá asíbale wa'lula selíggame neraga Asa rewégame.

### **Wa'lula kachi alué Asa**

Ásaka 'we a'lá nóchale. 'We a'lá e'wale napu Onorúgame nulele, 'lige 'ma gajúnale alué mesa tegoli napu me'ame nile ajággame alué ralámuli pe tabilé 'la riosi kógimia, 'lige 'we a'wággame nulele ralámuli napurigá oyéramala alué 'la rewagachi ajtíggame Onorúgamecho, aminami nulele napurigá 'la semáriga sébali olámala napurigá nulá. Pe kulí chojkía nocha pe kulí u'kabi bamí, alué Ásaka tabilé siné nejkole saíla 'yuga. A'lige alué Asa ku 'we 'la a'wággame newale alué wa'lú tegoli alé suweke bo'íggame we'kaná we'ká riógichi, 'lige we'ká sontalo napabule.

Abé a'kinana, alé bilena Kusi rewégachi mochíggame ralámuli sile alé Jurá mochíggame ralámuli 'yuga nakomia. 'Liko alué Ásaka nejkúrali tánile Onorúgame napurigá 'la neyúramala nakoga alué alé Jurá ejperégame ralámuli, 'lige alué ralámuli Jurá ejperégame neyúrale nakoga napugiti Onorúgame 'we 'la gu'íroligame. Napu'lige 'ma kumi sichi alemi e'yénasa nakoga a'lige alemi ma'chínale najtepamia alué bilé rió napu Onorúgame rejchólila ruyeme nile ralámuli alué rió Asaríasi rewégame, 'lige anele:

—Mué wa'lula selíggame Asa, Onorúgame ka najkí napurigá senibí 'we 'la seball e'wámala mué. Alarigá 'we 'la sébali e'wásaká mué 'liko Onorúgame elámala napurigá 'la senibí neyúromala mué nejkoga 'lige napurigá 'la semáriga ma'chínamala suwábaga mué nochálilachi.

A'liko alué Asa abichilubi 'we gajúnale alué e'karúgame tábiri newárigame napu tabilé 'la Onorúgame nile. Aminami 'ma mabule u'sula napugiti alué u'súlaka nulale newániliga bilé mono tase 'la Onorúgame. Asa abiena 'ma e'kósale alué mono. Alarigá resiti raweli 'yale alué mukí. Napu'lige wa'lula selíggame kachi alué Asa, 'lige we'ká ralámuli Israeli rewégichi ejperégame simíbale alé mochige ejperega, 'lige simíbale alé Jurá bejteramia napugiti machíligame 'we 'la semáriga gu'irio Onorúgame alé Jurá ejperégame ralámuli.

### **Alué wa'lula rey alé Israeli nejpósale alué we'é Jurá rewégame**

'Ma we'kabé bamí a'kinana, Basá rewégame rió alé Israeli rewégachi selíggame 'lige alué gompaniérola sontalo 'ma nejpósale alué we'é Jurá rewégame. 'Liko alué Ásaka 'wile enomí alé wa'lú

re'obachi mochígame 'lige cha'pílechigó enomí bo'né nila, 'lige náole alué selígame uché bilena ajtígame, alé Siria rewégichi ajtígame napurigá nejkúramala nejkólíchi. 'Liko alué Siria ajtígame nulame wa'lula selígame nejkole alué Israeli mochígame ralámuli 'yuga, 'liko alué Israeli mochígame sontalo a'rele alué Jurá mochígame ralámuli 'yuga nakoa, tabilé aminabi ikírale napugiti nemíligame alué Siria mochígame. 'Lige Onorúgameka 'we ayole alué Asa 'yuga 'lige júlale bilé ra'íchali ruyéniliga, alué rioka Onorúgame rejchólila ruyeme nile uché jaré ralámuli, Anani rewégame. Alué rioka juláliru regá anéniliga alué Asa:

—Onorúgame ka regá aní: “Mueka 'we 'la bijchigi télikuru ne 'we 'la gu'irimio mué a'chigóríga napurigá gu'irige ne mué napurigá uméromala alué Kusi mochígame ralámuli. Iligá mueka tabilé 'la bijchígílekuru 'we 'la nejkúrimio ne. Neka 'we 'la eté tachiri nocha alué ralámuli 'lige 'we 'la gu'irime ju ne alué napu ekí 'la oyérome ju ne'chí. Neka elámala jípesí aminá napurigá 'we nakómala ralámuli mué gompaniérola 'yuga napugiti mueka 'we chati nóchalígame nejkúrali tania alué Siria ajtígame selígame.”

Alanésiga alué Asa 'we ayole 'lige nulale napurigá resí olawa alué Anani. Abé a'kinana 'ma nayúnale ronochí alué Asa, a'lígechigo tabilé asé tánile Onorúgame napurigá gu'írowa. Oká bamí a'kinana 'ma mukule. A'lígesí 'ma osá naosa makué na bilé bamí wa'lula asálige selígame. Alésíko alué inolá Josapati rewégame wa'lula asíbale selígame.

### **107. Jena ruwimela Elíasi 'we 'la ma'chígame ruyéligo alué Akabi 'we ená 'sime ko**

*(basado en 1 Reyes 16:29–19:21)*

#### **Alué rey Akabi 'lige bo'né upila Jesabeli 'we chati nóchale**

Pe u'kabi bamí rokárikáchi napurigá mukumea alué Asa wa'lula Jurá selígame, mukule alué Omri alé Israeli wa'lula selígame. Alésíko alué Akabi alué Omri inolá alué asíbale wa'lula. Alué Akabi 'we chátiri nóchame nile, me'tagá suwábaga alué uché jaré selígame napu mochile abé 'yabé. Alueka bilé mukí 'yuga newile uché bilénaka nawágame Jesabeli rewégame napu nile alé Sironi rewégachi selígame malala.

Suwábaga ralámuli alé Sironi ejperégame 'we tánime nile iwérali alué mono a'boi newálila Baali rewégame tase 'la Onorúgame, 'lige alué mukí Jesabeli 'we e'wérali anele alué bo'né gunala

Akabi napurigá e'wámalachigó alué mono Baali rewégame tase 'la Onorúgame iwérali tania, 'lige alué Akabi arigá 'ma oyérale, tánile iwérali alué Baali rewégame mono. Abiena alué Akabi upila nulale bilé re'obá napurigá newámala alué rió Akabi. 'Lige alué re'obaka tabilé 'la nímili nile napugiti alué ralámuli tabilé 'la Onorúgame oyérame alé e'kali tánime nile alué a'boi riósila tase 'la Onorúgame napu simíbame nile ra'íchali gatemia ralámuli Israeli ejperégame. Newale alé Samaria anilichi napu nile wa'lúlachi. Aminami alué mukí Jesabeli rewégame nulele alué Akabi napurigá me'limela suwábaga alué 'la rewagachi ajtígame Onorúgame rejchólila benírame ralámuli, pe iligá bile rió Abiríasi rewégame asale alemi napu repume nile suwábaga tábiri alé alué wa'lula selígame Akabi galílachi. Alué rioka 'we a'lá oyérame nile Onorúgame re'pá rewagachi ajtígame 'lige chíbaka mochile bilé sientu rió napu nile Onorúgame rejchólila benírame ralámuli, chíbaka mochile bilena resoquí 'lige alé o'tome nile go'ame.

### **Bilé rió Elíasi anilime Onorúgame rejchólila benírame ruwile tabilé u'kumeo**

'Ya a'lige bejtele bilé rió Onorúgame rejchólila benírame uché jaré ralámuli Elíasi rewégame. Siné rawé simile e'nemia alué selígame Akabi rewegame, 'lige anele:

—Neka Onorúgamete 'yárigame ju nóchali 'lige alué 'yuga nóchame ju ne, Onorúgame napu “Yavé” rewalime ju (ebreo ra'íchaga), alué napu 'la rewagachi ajtígame ju, 'lige Onorúgame ruyéturu tabilé ukumeo jipe si jena bochígimi Israeli rewégachi, napusí ne ruwí, ku uché u'kumeo a'lige kulí uché u'kumela.

'Lige Onorúgame nulele alué Elíasi napurigá simela chíbamia gomichi a'mulipi napu Keriti rewégame gomí bo'ile, 'liko Elíasi simile alemi chíbaka asimea. Alué Akabi me'lináligame alué Elíasi. Napu'lige alemi ajtígichi alué Elíasi chíbaka alué jaré golachi a'pime nile go'ame alué Elíasi. 'Lige alué rió Akabi rewégame ka 'we 'yáale alué Elíasi, tabiléchigo rewáleko.

### **Bilé mukí gunámakame gu'írole alué Elíasi**

Alué Elíasi alé asale napusí 'ma wakibasa alué gomí napugiti tabilé u'kúligame, 'lige Onorúgameka nulele napurigá simela alué Elíasi bilena riógichi napu nile alé Sironi rewégachi a'mulípimi, 'lige nulele napurigá alemi sebámala napu bejté bilé mukí gunámakame 'lige napurigá alé asimela alué mukí bejtélachi. Napu'lige alué Elíasi alemi sebasa, etele bilé mukí gunámakame alemi eyéname igú napabuga,

'lige alué Elíasika tánale go'ame. 'Lige alué mukí gunámakameka ruwile pe'tá arina nígó 'lige pe'tá wi'í ba'rúgame 'lige pe alué bo'né mukicho go'yame 'lige alué bo'né mukí ranala alué baní arínate newárigame.

'Lige alué Elíasika nulele newániliga bilé baní alué Elíasi go'yame bajchá 'lige alué mukí 'lige alué mukí ranala go'yame ka pe'tá nujubapi newámala. 'Lige anele Elíasi 'la alarigá 'sísaká alué mukí 'liko Onorúgame elamio napurigá 'la anachámala alué arina 'lige alué wi'í ba'rúgame napu'lige ku u'kú si. 'Liko alué mukí gunámakame newale bilé baní pe u'tá alué Elíasi go'yame. 'Lige alué arina 'lige alué manteka ba'rúgame 'la anachárale we'ká rawé suwénaga tabilé u'kuchi.

Siné rawé, alué mukí gunámakame inolá 'we iwégame nayule 'lige 'ma tabilé iwía bo'ile, 'lige Elíasika 'wéchigo 'la tánileko Onorúgame napurigá ku ajánamala alué u'tátiri towí napugiti alué mukika 'we 'la gu'friligame go'ame kogia alué Elíasi. 'Lige buchele chu'ala alué u'tá towí mukugá bo'ígame, 'liko alué towí 'la ku ajánale. Napu'lige alué mukí gunámakame etesa ku ajánaligo alué towí, 'liko machile 'la bijchiá 'la Onorúgamete julárigame níligo alué Elíasi 'lige 'la Onorúgame rejchólila benírime níligo ralámuli alué Elíasi.

### **Elíasi 'lige alué Baali oyérame ralámuli**

Alarigá simárale bakiá bamí, tabilé u'kule, 'lige bochígimi 'we nerule e'lowichi alé pachá Israeli rewégachi gawichí. 'Lige alué Akabi rewégame selígame ka tabilé 'cho a'rélige alué Elíasi najatia, bochígimi 'yame nile. Alésíko Onorúgame anele alué Elíasi napurigá simela napu asale alué Akabi, 'lige anele Onorúgame alué Elíasi 'ma ku 'la u'kírímia. Napu'lige etesa Akabi alué Elíasi, regá anele:

—¡Pe rekóchigo 'la ku nawákuru muéba! Mué chojkila gite 'we resíriga, 'we jeliga ejperékuru suwábaga ralámuli jena Israeli ejperégame.

'Lige alué Elíasika regá anele:

—Neka tabilé chojkila káwé alakiá jemi 'emi ejperélachi Israeli rewégichi, mué 'lina chojkila júpaché napugiti mueka tabilé 'la sébali e'wáligame napu nulale Onorúgame. 'Émika we'ká riosi oyérame júkuru. 'Lige alué jaré riosi napu oyérame ju 'emi, tase Onorúgame rewagachi ajtúgame ju. ¿Chieri riosi 'nalina a'lá oyérisa níligo 'emi, tabilé 'la Onorúgamechelá? ¿'La wa'lula Onorúgamechelá? 'La sébali na'tawa 'emi Onorúgame oyérimia, 'we a'lala Onorúgame ka rewagachi ajtime júkuru. Jipe 'la machiboa chieri 'nalina 'la bijchiá 'la Onorúgame ka. Nulewa suwábaga ralámuli napurigá simámala alé



rabó Karmelo rewégachi 'lige bayérowakáchigó suwábaga alué Baali 'yuga oyérame balé.

A'liko napuíle alué Baali oyérame ralámuli abiena alué Baali balé abaleké oyérame, 'liko alué Elíasika regá anele:

—¿Chonigá siné neraga tabilé 'la na'táliché chieri 'nalina 'la oyéritiká, alué Baali o alué 'la bijchiá Onorúgamechelá? 'La bijchígilia ka Onorúgame, 'liko alué oyérowa. 'Lige Baali nísaká Onorúgame rewagachi ajtíggame, 'liko alué oyérowagó.

Ta'wesi nejele. Pe kilí jale. 'Liko Elíasi uchéchigo regá anele:

—Pe néchopi rejpi napu Onorúgame rewagachi ajtíggame oyérame ju 'lige jena mochíkuru naó siento na malígesi makué ralámuli balé Baali oyérame. A'liko jipe jena 'la machibóabá chieri 'nalina ka 'la rewagachi ajtíggame Onorúgame. Aka a'pásibá oká o'toló, 'lige alué naó siento na malígesi makué rió newámala bilé mesa tegoli, 'lige ne newámalachigó uché bilé mesa tegoli, 'lige alué ralámuli me'limela bilé roló 'lige ne alué uché bilé, 'lige ro'awa a'pílipi alé mesa tególichi amoba iguchi, pe iligá tabilé na'yewa. A'lige i'wana i'pílipi bayémala a'boi riósila, 'lige alué riosi napu e'kósimala alué sa'pá alé ajtíggame, alué nímala 'la bijchiá Onorúgame 'la rewagachi ajtíggame.

Suwábaga ralámuli 'we 'la nirale alarigá 'lige o'maka sinale 'la ko alarigá. 'Liko alué Elíasi elile alué Baali oyérame napurigá cha'pimela apiépiri roló napu najkile a'boi, 'lige alué Baali oyérame 'we 'la newale alué mesa tegoli 'we be'á chojkile newá 'lige alé rekale alué roló me'agá 'lige 'we jale tania alué Baali napu a'boi oyérame nile napurigá e'kósimala alué roló alé jale tania alué Baali napu a'boi oyérame nile napurigá e'kósimala alué roló alé, 'lige tabiléchigo che ikíleko alé mésachi bo'íggame, tabilé rajínale alué mesa tegoli amoba napu bo'ile alué roló.

'Ma rawilí kachi alué Elíasika chojkile gawelia, 'lige anele:

—Abé a'wággame sinasi napurigá julámala bilé na'í alué Baali napu 'emi tánime ju iwérali, siné kachi alué Baálika nocha chujkugéremá, siné kachi bilénami eyénarémá, gojchigá bo'igéremá.

'Liko alué Baali oyérameka abéchigo a'wággame sinale, aminami sikirele a'bopi sa'pálachi siparínate 'lige selate napurigá 'la julámala na'í alué Baali. 'Lige rekó alé uchuke rukuchégame a'wággame tania na'í alué Baali pe lo'ika anile, tabiléchigo nejéleko alué Baálika, tabilé rajínale alué roló sa'pala alé mesa tególichi.

### **Onorúgame na'í náole 'pa rewagáchika**

A'liko Elíasika newale bilé mesa tegoli Onorúgame alé chiliwélime go'ame 'lige suwábaga 'la gatega a'rele. 'Lige jole alé mesa tegoli



ilígichi chojkirá nolí, 'lige amoba mésachi ro'ele ba'wí 'lige 'ma bochile ba'wí alé rejkolichi. 'Ma alí napu'lige 'yálime nile go'ame Onorúgame, aleké ora kachi alué Elíasika Onorúgame iwérali tánale a'wágame ra'íchaga, regá anele:

—Muérigo Wa'lula Onorúgame, jipe rawé 'we 'la machíriwa suwábaga ralámuli israelita 'la bijchiá 'la rewagachi ajtígame Onorúgame ka mué, 'lige neka 'la mué 'yuga nóchame ko.

'Liko Onorúgameka na'í náole 'pa rewagáchika 'lige rajínale suwábaga alué roló sa'pala 'lige ba'wítiri 'ma tabilé ne ikiá kíbale 'lige alué mesa tególitiri. Napu'lige suwábaga alué ralámuli etesa alarigá ikichi, regá anile:

—¡Onorúgame 'nalina ju wa'lú a'walí nígame alé 'pa rewagachi ajtígame!

'Liko alué Elíasika anele alué ralámuli bo'né gompaniérola:

—¡Cha'pisí suwábaga ralámuli, alué Baali oyérame! ¡Ta'wesi a'rewa napurigá neyúsamala!

'Liko alué ralámulika napu jale alemi yati cha'pile alué ralámuli. 'Lige alué Elíasika me'ale suwábaga alué Baali oyérame ralámuli balé a'lige rawé.

'Lige alué Eliasi nulele alué Akabi napurigá go'mela go'ame ta'chó sébachi wa'lú ukí. 'Lige alué rió Elíasi alé re'pá rabó simile Karmelo rewégame ilígichi, alué rió bo'né 'yuga nóchame 'yúrale. Alé 'pa rabó sebasa rojpóchaga chujkíbale wijchí Onorúgame 'yuga ra'ichamia, 'lige bo'né 'yuga nóchame nulele napurigá e'némala 'mi wa'lú ba'wí ilígichi ta nolega iligá. 'Lige alué 'yuga nóchameka a'mibemi simigá e'nele, 'lige tabilé 'wesi nolí etele. 'Lige ruwile tabilé etésaká: “Tabilé i'té nolí” anile. 'Liko alué Elíasika anele: “Gicháosa simigá e'néwaguru.” 'Liko gicháosa simigá e'nele alué rió. Gicháosa káchika 'la etele u'tá nolí chujkugó alé 'naka ba'wichí amóbaka. Pe u'tá nile alué nolí, pe bilé makomí neraga.

'Lige alué Eliasi nulele alué bo'né 'yuga nóchame napurigá kumi julama alué Akabi ku bejtélachi. Ruyele tabilé yati simisáká 'liko tabilé ganámará simiá, pecha 'la nímará alé kareta asigá owame gawete banasúkime, 'we rajsá ilimérah we'é. A'liko alué Akabi bijchígile wa'lú ukumeo 'lige yati simile ku bejtélachi. A'lige rawé wa'lú u'kule, 'we a'wágame.

'Lige alué rió Elíasika 'we 'ma ilile boichimi u'kí majaga, 'lige sébale alé galírale Akabi bejtélachi ta'chó sébale alé alué Akabi. Elíasi 'we 'male.



### Elíasi 'másile Jesabeli majaga

Alué selígame Akabi sebasa ku galírale yati ruyele alué bo'né upila Jesabeli rewégame mukí Elíasi 'ma suwábaga rió Baali oyérame me'áligo. 'Liko alué Jesabélíka 'we ayole 'lige júlale jaré rió ruyénaliga alué Elíasi me'limeo melénala rawé.

Napu'lige alué Elíasi machisá 'we ayóligo alué Jesabeli, 'liko alué Elíasi yati 'másale 'mimi mejkami, alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi nasípami simírole 'lige sébale alé wa'lú rabó Sinaí rewégachi. Alemi rewale bilé resó 'lige alemi bajkile gojchimea. 'Lige Onorúgameka rukele chonigá chíbaka eyéneo, 'lige alué Elíasika anele:

—Pe necho rejpi ajagá napu 'la mué oyérame ju, 'lige Jesabeli ne'chí najato me'linálíga.

'Lige Onorúgameka anele:

—Mochí gichao mili ralámuli alé Israeli rewégachi 'la ne'chí oyérame napu tabilé siné oyérame ju alué Baali rewégame mono. Jípeko ku simibóagó napu ajtí alué Eliseo 'lige anéwaka alué nimio ne nila rejcholi benírame ralámuli nujubá napu'lige mué mukusá.

Napu'lige alué Elíasi 'ma sebasa napu asale alué Eliseo, alué Elíasika yati amoba rejpopa ujchele alué bo'né Elíasi o'páchala we'lí amoba chujkúgame napurigá machimela ralámuli alué nimio Onorúgame rejchólíla benírame ralámuli, 'lige pe abé a'kinana simile alué Eliseo alué Elíasi 'yuga bejteramia alué Elíasi gu'íromia.

**108. Jena ruwimela alué selígame rey Akabi 'we enátiri nóchali nóchaligo, 'lige Elíasika anéligo Onorúgame wa'lú resiti raweli 'yamio**

*(basado en 1 Reyes 20–21)*

**Alué sontalo Israeli mochígame umérile nakoga alué Siria mochígame sontalo**

Napu'lige alué selígame rey Akabi rewégame wa'lula kachi alé Israeli, alué selígame rey Ben-Arari alé Siria selígame, simile nejkomia alemi Samaria rewégachi. Samaria rewégachika wa'lúlachi nile Israeli mochígame ralámuli simíbame ra'íchali gatemia. 'Liko Onorúgame júlale bilé Onorúgame rejchólila benírame uché jaré ralámuli regá anéniliga alué Akabi:

—Onorúgame ka regá ané ne'chí: “Ne Onorúgame, neka gu'íromala alué we'ká sontalo Israeli mochígame napurigá neyúramala nakoga, napurigá 'la machimela ne ko 'la bijchiá 'la Onorúgame.”

'La alarigá ikile napurigá anile alué rió Onorúgame rejchólila benírame ralámuli, neyúrole nakoga alué Israeli mochígame sontalo, 'lige pe'tá a'kinana pe u'kabi mechá kachi alué Siria mochígame sontalo uchéchigo sásale alué Israeli mochígame sontalo. 'Liko Onorúgame rejchólila benírame ralámuli uchéchigo simile 'lige anele alué Akabi:

—Onorúgame ka regá ané ne'chí: “Ne Onorúgame, neka uchéchigo gu'íromala alué sontalo Israeli ejperégame napurigá neyúromala nakoga, napurigá me'tiboa alué Siria mochígame sontalo.”

'Lige 'la alarigá ikile. Neyúrole nakoga alué sontalo Israeli mochígame pe iligá alué Ben-Arárika alué Siria selígame e'kali tánale alué Akabi napurigá tabilé me'liboa, 'lige alué Akábika yati 'la nerale, gatele bilé ra'íchali 'lige 'ma 'la elile napurigá ku simela. Alésíko 'we ayole Onorúgame alué Akabi 'yuga tabilé me'áligame alué selígame Ben-Arari, 'lige júlale bilé bo'né Onorúgame rejchólila benírame ralámuli regá ruyéniliga:

—Onorúgame ka regá aní jípeko mué 'nalina mukumeo napugiti e'káligame mué alué rió Siria rewégachi selígame.

Alarigá ruyésiga alué Akabi 'we ayole 'lige simile ku bejtélachi galírale.

## Akábika 'we koruka etele Naboti nila wasá

Nerule bilé wasá alé a'bé wa'lú galí ilígachi alué Akabi galila 'we semati alé bilena we'ká riógichi Jesreeli rewégachi, 'lige we'ká 'uba echiruga ilile alé wasachi, alué wasaka bilé rió nila nile Naboti rewégame. Alé 'uba echirúgameka alué Naboti rijimala nila nílige 'we 'yasi napu'lige si makué okaná chojkégame gayénale alué Kanani rewégame gawí alué israelita ralámuli ejperélachi napu'lige bijí ajtígichi alué Josué. 'Lige alué selígame Akábika ralinalia asálige alué wasá e'karúgame gilibá echimea. Alué Akábika enomí 'yámoríle, bilé we'é abé a'lá 'ma ta najkisáká enomí. 'Lige alué Naboti rewégame rioka tabilé ralinénele alué wasá 'uba echirúgame nibilé nakulínilechigó.

'Liko alué Akábika 'we ayole, tabilé go'ale go'ame ku galírale sebasá. Napu'lige alué upila etesa 'we seweka ajtigó alué rió bo'né gunala Akabi, rukele chonigá aliena seweka ajtigó, 'lige alué Akábika 'we 'la ma'chígame ruyele tachiri giti 'we seweka ajtigó. 'Liko alué Jesabélíka anele alué rió Akabi wa'lula ko selígame 'lige 'la lisensia nígame ko napurigá 'símala napurigá najkí bo'né. Alésíko alué Jesabeli támoríle alué gawí 'lige kógimoríle bo'né gunala.

'Liko alué mukí Jesabeli osele alué jaré rió napu abé najtékame nile alé Jesreeli. Alué mukí osilílaka anime nile napurigá 'yáawa alemi oká rió 'we ená nokame pe 'yéigiga e'yéname napurigá 'yéigiga ruyémala alué selígame 'we cha anigá eyéneo alué rió Naboti, pe Onorúgame gawéliga eyéneo 'lige alué wa'lula selígame gawéliga eyéneo. Alué mukí Jesabélíka pe najkigá 'sile ala'siá napurigá galírale bajchawa alué rió, 'lige napurigá me'liboa rejete a'paka napurigá nokame nile alué israelita ralámuli napu'lige cha 'sisa bilé ralámuli israelita, Onorúgame gawélisa, 'lige oká ralámuli nisa machime alarigá eyéneo alué rió. 'Lige alué mukíka seyárale alué selígame Akabi séyolate, 'lige náole alué apeli.

Alué alé Jesreeli e'wélalaka 'la sébali olale napu nuléliru alué mukí Jesabélíte, 'lige 'ma me'lisá yati ruyele alué Jesabeli. 'Liko alué mukí yati ruyele alué selígame Akabi 'ma me'lílirigo alué Naboti 'lige 'ma 'la ko napurigá niga rejpímala alué wasá 'uba echirúgame napu 'we korúlige alué Akabi. 'Liko alué Akabi 'la niga asíbale alué wasá. 'Lige Onorúgameka júlale Elíasi regá ruyéniliga alué selígame Akabi:

—Onorúgame jula ne'chí mué ruyéniliga 'ma mukumeo mué 'lige o'kochí 'ma cha'mimeo mué elalá wijchimi pachúkame a'chigóriga napurigá oláliru alué Naboti. 'Ma etégorí 'we cha 'sime rió ko mué, alekeri jípeko 'ma me'liméri suwábaga alué mué galílachi ejperégame,

alué mué upila 'lige mué 'kúchila, a'chigóriga napurigá me'ale alué Jeroboami 'kúchila 'lige upila 'lige alué Baasa 'kúchila 'lige upila.

Alanésiga alué Akabi machile 'we cha 'síligo 'lige 'we sewele. Alésiko Onorúgameka machírile alué Akabi tabilé me'limeo alué Akabi 'kúchila 'lige upila bijí tabilé 'cho wa'lula kachi ka alué Akabi inolá. Me'liméríle napasí 'ma wa'lula selígame asibasa alué bo'né Akabi inolá. Onorúgame alué Elíasi nulele napurigá alarigá ruyémala alué Akabi.

### **109. Jena ruwimela Josapati wa'lula asíbaligo alé Jurá nulame**

*(basado en 1 Reyes 22:1-50; 2 Crónicas 17:1-21:1a)*

#### **Pe kulí chojkichi nulá alué Josapati**

Napu'lige alué Akabi wa'lula nulame kachi alé Israeli rewégichi gawichí, alué Josapátika wa'lula nulame nile alé Jurá rewégichi gawichí. Josapátika alué wa'lula selígame Asa rewégame inolá nile. Alué Josapátika 'we alá nóchame selígame ma'chínale u'kabi bamí pe kulí chojkía, 'we 'la sébali nóchale napurigá nulele Onorúgame, 'lige alueka najkime nile napurigá Onorúgame 'we 'la ruyémala tachiri nochátiká. Abiena 'we 'la mochile sontalo napurigá repuka mochímala alé Jurá rewégichi gawichí suweke. Onorúgameka 'we 'la galele napurigá nóchame nile alué Josapati, 'lige Onorúgameka 'we nígame newale alué Josapati 'lige 'we neyúrome nejkoga.

Alué Josapátika abiena 'ma gajúnale alué jaré mesa tegoli napu alué ralámuli alemi riógame moleme nile o'kuí iwérali tániga pe alué mono tase 'la rewagachi ajtíggame Onorúgame. 'Lige 'ma me'ale alué rió alemi repume napu alemi 'sime rió 'yuga okome nile, alué alemi 'sime alué mono iwérali tánime. Aminami júlale jaré rió bo'né 'yuga nóchame 'we najtékame nóchali nígame, napabúriga júlale alué lebita ralámuli 'lige e'wélala balé alemi we'kanami riógichi beníriniliga napu nulá Onorúgame alemi ejperégame ralámuli. 'Lige alué alemi simiba o'tole bilé apeli napu uchúkame nile suwábaga Onorúgame nila rejholí.

Pe iligá alué Josapátika napu'lige 'ma 'we nígame ka 'lige 'ma 'we machirume ka 'we cha 'sile, 'ma gompaniérola gayénale alué Israeli rewégichi wa'lula rey, napugiti alué Josapati inolá alué Atalía rewégame mukí 'yuga newíligame, alué Jesabeli 'lige Akabi malala. Alésiko 'ma gompaniérola gayénale alué israeli mochíggame ralámuli alué Jurá mochíggame ralámuli 'yuga. Onorúgameka tabilé najkílige

napurigá alué rió gompaniérola nímala cha chátiri nóchame níligame alué Akabi 'lige alué upílachigó.

### **Ra'íchale Josapati 'lige Akabi 'we a'lá ko nakolia alué ralámuli sirio sayega**

Pe u'kabi bamí nujubami alué Josapátika simile alé Samaria rewégichi napu nile alé Israeli wa'lúlachi, alué selígame 'yuga ra'ichamia alué Akabi rewégame. Alué Akábika anile 'we 'la nítikó napurigá napuúka sásilia alué ralámuli Siria mochígame, alué Akabi 'lige alué Josapati ku bujémoríle alué we'ká riógichi Ramoti rewégame napu nejogá mochile alué ralámuli Siria mochígame. 'Liko alué Josapátika 'yati 'la oyérale, pe iligá anile bajchá 'la Onorúgame rukétiká pala 'la sásitiká o tabilé chalá.

A'liko alué Akabi rewégame rioka napabule alué naó siento ralámuli bo'né gompaniérola napu rejcholi nejime korime nile Onorúgame nejila, 'lige alué naó siento rioka ruwile Onorúgame 'we 'la gu'írimio alé Israeli ejperégame ralámuli abiena alué Jurá ejperégame. Pe iligá alué naó siento rioka tabilé 'la bijchiá 'la Onorúgame 'yuga nóchame nile, pe se'unáriga nóchame nile. 'Liko alué Josapátika rukele pala ajtigó bilé 'la bijchiá 'la Onorúgame rejchólila benírime uché jaré ralámuli. 'Liko alué rió Akabi rewégameka ruyele aba ajtigó bilé rió 'la bijchiá 'la Onorúgame rejchólila benírime ralámuli Mikaíasi rewégame rió, pe iligá tabilé galéoríle, napugiti pe senibí ruyame nile tabilé 'la nimio, tasiné ruyame nile 'we 'la nimio. Rekó alarigá anichi alué Akabi alué Josapátika abirigáchigo akináiliríleko chonirá alué rió Onorúgame rejchólila benírime alué rió Mikaíasi rewégame. 'Liko alué Akábika júlale jaré rió alué Mikaíasi rewégame rió bayéniliga.

'Liko 'ma noláliru alué Mikaíasi, 'lige alué Mikaíasika ruwile tabilé neyúrimio nejkoga alué Josapati. Ruyele Onorúgameka pe alarigá rekío napurigá pe 'yégali ruwimela alué uché jarela naó siento rió pe napurigá alemi nakólíchi mukumela alué Akabi.

### **Alué sontalo Siria mochígame 'ma me'ale alué Akabi**

Alué Akabi 'lige alué Josapátika arigáchigo simíbaloko alué Siria ralámuli 'yuga nakomia napu mochile ejperega alé bilena we'ká riógichi Ramoti rewégachi. 'Lige alué Akábika o'pachátale pe napurigá o'pochátame ju alué sontalo. Alué Siria rewégachi nulame wa'lula selígame ka 'we me'linalia asale alué Akabi, 'liko alué Siria rewégachi nulame gompaniérola ka pe Josapati najátale napugiti alueka alué selígame Akabi o'páchala o'páchaga eyénalígame alemi nakólíchi.

'Lige alemi a'bemi nawisa 'lige etesa tabilé Akabi ko alué rió 'liko a'rele najatia.

Napu'lige 'ma nakoa alemi, alué bilé sontalo Siria pásile bilé iwá tabilé 'wesi 'la o'wé e'néniga, pe apiépiri pásale, 'lige alué iwaka che'wale alué Akabi anilime rió selígame. Alué Akábika 'ma mukule pe aba'lige rawé alí rayénali bokuíchi, 'lige o'tóliru 'ma mukúgame alé Samaria rewégachi. Napu'lige 'ma pagókichi alué kareta rewégame, alué Akabi elalaka wijchimi go'lile 'lige 'ma o'kochí cha'mile alemi wijchimi. Alarigá sébali ikile napurigá anélige Elíasi alué Akabi alarigá ikimeo. Alué Elíasika Onorúgamete julárigame nile.

Alué Akábika mukule 'ma bilé liá na oká bamí wa'lula asisá alé Israeli rewégachi, 'lige alésíko alué bo'né inolá asíbale wa'lula neraga alé Israeli rewégachi nulame alué Okosíasi rewégame. Alué Okosíasika 'we enátiri rió ma'chínale tabilé 'la o'wé nóchame a'chigóriga napurigá bo'né o'nola.

### **Sébale alé Rusaleni alué Josapati**

'Ma ku sébachi ku bejtélachi alué Josapati alé Rusaleni, alué Jeú rewégame Onorúgame rejchólila benírime rió ma'chínale alué Josapati najtepamia, 'lige regá anele:

—Onorúgameka ta'mé 'la ganíliture napu'lige gu'írochi mué alué Akabi, alué Akábika cha inílame rió nílgame. Bilena chojkégame aba'lá ganílile mué 'yuga, mueka 'ma suwábaga gajúniligame alué mesa tegoli napu kógime nile go'ame alué ralámuli pe alué mono tabilé 'la Onorúgame. Abiena 'we 'la ra'sálá mué 'yuga napugiti mueka 'we 'la rukeme kame bajchá tachiri nochámili ka mué.

Alésíko alué Josapátika aminabi 'we iwérale rejcholi 'yaa alué we'ká ralámuli napurigá 'la bi'lepi iwérali tánimala pe alué bi'lepi Onorúgamecho 'la rewagachi ajtígame, alué napu buyánalige alé Ejipto rewégachi mochígachi 'we 'ya ejperégame alué rijimala, Onorúgame napu 'la 'yáale alué gawí Kanani rewégame. Aminami alué Josapati we'ká e'wélala nulame mochile, 'lige 'we 'la nulele napurigá 'la sébali nóchame nímala, 'lige napurigá tabilé elímala napurigá najtétiwa ralámulite bilé tábiri najsibusa alué ralámuli.

### **Simíbale nakomia alé Jurá alué ralámuli moabita 'lige alué ralámuli amonita**

Pe abé a'kinana alué ralámuli moabita, 'lige alué amonita 'lige uché jaré chojkégame ralámuli alé Jurá rewégichi simíbale nakomia. 'Lige alué Josapátika nulele suwábaga alué ralámuli Jurá ejperégame



napurigá ayunámala. Suwábaga ralámuli alé wa'lú re'obachi ra'pichí napabule, 'lige alé tánile iwérali Onorúgame, regá anele:

—Mué Onorúgame, mueka bi'neli wa'lú a'walí nígame ju. Mueka nejíturu ye gawí Kanani rewégame napugiti ramueka rijimala nírigame alué mué gompaniérola Abraámi napu 'we 'ya bejtégame nile. Ye re'obaka newálekuru alué ramué rijimala 'we 'ya mochígame, napurigá mué galila nímala, 'lige napurigá jena sebawa iwérali tániwa mué Onorúgame 'lige aminami napurigá tániwa nejkúrali mué senibí napu'lige 'we resí nilia mochiga ramué. Napu'lige alué ralámuli napu nile ramué rijimala napu'lige pe kulí jena sisá, alueka tabilé cha'pile alué gawí alué amonita ralámuli nila 'lige alué moabita ralámuli nila 'lige alué eromita ralámuli nila napugiti mué tabilé elíligame. 'Lige jípeko e'newa chonoká nokáguru 'lige ye ralámuli. Tabilé machiá ramueka churigá nokiboa napugiti abéchigo e'pénigame kame nakoga alué ralámuli me'tegá ramué, alekeri ramueka tánilia mué napurigá nejkúromala.

'Liko Onorúgameka nulele bilé rió lebita Jasieli rewégame suwábaga alué Jurá ejperégame ralámuli ruyéniliga bilé ra'íchali. Alué lebita Jasieli rewégame ka regá anele alué ralámuli:

—Tase majasi, Onorúgame 'we 'la nejkúromala neyúrolichi ramué nakoga. Simawa be'lí alué ralámuli sayega nakowa 'lige 'la machiboa Onorúgame 'we 'la nejkurio, 'lige 'emi neyúromala.

Alésíko suwábaga alué ralámuli i'kilí chojkóbaka jábale wa'lú cheliera 'yagá Onorúgame, 'lige alué lebita ralámuli ka wikarale Onorúgame wikala.

Melénala be'á alué sontalo Jurá ejperégame simíbale alué sontalo 'yuga nakomia alué saíla. 'Lige alué wa'lula selígame rey Josapati nulale napurigá jaré a'wágame wikarámala Onorúgame wikala alemi bajchabemi jaga.

Alésíko Onorúgame bo'né rekile napurigá tabilé machigá járomala alué amonita ralámuli 'lige moabita 'lige aminami alué 'yuga 'yéningame, napurigá pe lo'í neraga járomala alué wiká akigá a'bopi nakósimala alué Jurá ejperégame wikarachi. Alésíko 'ma akea alué wiká alué Jurá ejperégame wikarachi 'ma nakósale a'bopi. 'Lige napu'lige alué Jurá ejperégame sontalo alemi simasa najtepamia, 'ma pe suwígame rewale alemi bi'tígame wijchimi. Alésíko 'ma napabule suwábaga alué tábiri napu alué saíla o'ká 'yénalige, alué suwígame. Alésíko 'ma ku galírale simíbale wa'lú cheliera 'yasia Onorúgame.



## 'Ma bokuíle alué barko Josapati 'lige Okosíasi si nila

'Ma pe u'kabi bamí rokáréle napurigá ma'chínamala wa'lula ka alué Josapati, uchéchigo 'we 'la gompanierola gayénale alué wa'lula selígame 'yuga ale Israeli rewégachi nulame napu Okosíasi rewégame nile. Alésíko alué wa'lula Okosíasi 'lige Josapati nulale newániliga bile barko alé e'yéniga 'oro tapamia, pe iligá Onorúgameka tabilé galele alarigá 'sichi alué Josapati 'we 'la nakúriga nóchachi alué 'we chati nóchame selígame 'yuga. 'Liko Onorúgameka júlale bilé Onorúgame rejchólila benírame ralámuli napurigá ruyémala 'we resiti raweli 'yamia, alué barko 'ma bokuímio re'lé ba'wichí 'lige 'ma nasípasi ra'pá mo'bamio. 'La alarigá ikile napurigá anílige Onorúgame, 'ma ra'pá mo'íbale alué barko 'lige 'ma bokuíle re'lé ba'wichí.

---

## 2 Reyes

### 110. Jena ruwimela regá nuláligo alué wa'lula selígame rey Akabi 'kúchila alé Israeli rewégachi, 'lige alué Eliseo cha'píligo alué Elíasi nochálila

*(basado en 1 Reyes 22:51-53; 2 Reyes 1-3)*

#### Okosíasi 'lige alué Elíasi

Napu'lige alué Josapati wa'lula ka selígame alé Jurá rewégachi, a'lige alué Okosíasi rewégame rió ka, alué Akabi inolá, wa'lula nulame nile alé bochígimi Israeli rewégichi. Siné rawé alué Okosíasi 'ma wijchile bilena bentánachika bo'né galílachi 'lige 'we jelile. 'Lige alué Okosíasika machinálile pala 'la sa'wimeo, 'lige júlale jaré alué bo'né 'yuga nóchame rukéniliga alué bilé tábiri newárigame alué tabilé 'la Onorúgame napu ejperégame nile alué ralámuli bilisteo rewégame. 'Liko Onorúgameka anele alué Elíasi napu Onorúgame rejchólila benírame nile ralámuli:

—Simigá alué wa'lula Okosíasi 'yuga nóchame najtepamia 'lige ruyéwaka 'la ne'chí 'nalina tánitika iwérali machináliga pala 'la sa'wimeo alué Okosíasi. 'Lige abiena ruyéwaka napurigá yati ro'ímala 'lige napurigá ruyémala alué Okosíasi pe 'ma mukumeo.

'Lige Elíasika yati simile 'lige sébali olale napu Onorúgame nulele. Alué wa'lula Okosíasi 'yuga nóchame ka simíbale alué Okosíasi ruyemia, 'lige ruyeale napu alué Elíasi anele. Alué Okosíasi 'yuga nóchame ka tabilé machílige alué Elíasi 'yuga ra'íchaligo, 'lige 'we 'la

ruyele Okosíasi chuyeti rió níligo alué rió napu 'yuga ra'íchale, alésíko alué Okosíasika 'la machile pe alué Elíasi 'yuga ra'íchaligo alué ralámuli bo'né 'yuga nóchame.

'Liko alué Okosíasi nulele malígisa makué bo'né sontálola napurigá simámala alué Elíasi nolamia, 'liko alué sontálola yati simíbale, 'lige alué Elíasika anele alemi sebasa alué sontalo:

—Bilé wa'lú na'í wijchimela alé 'pa rewagáchika 'lige 'ma rajimela 'emi napurigá machimela ralámuli 'la bijchiá 'la Onorúgame 'yuga nóchame ko ne.

Alarigá ikile, wa'lú na'í wijchile alé rewagáchika 'lige 'ma rajale suwábaga alué sontalo.

Alésíko alué Okosíasi júlale uché malígisa makué sontalo aluéchigo 'ma rajale. Alésíko júlale uchéchigo malígisa makué sontalo, pe iligá alué wa'lula napu 'yuga enale alué sontalo, alueka chojkóbaka ilíbale alé a'bé napu ilíle Elíasi 'lige tánale e'kali napurigá tabilé me'liboa alué sontalo wa'lula 'lige abiena alué malígisa makué sontalo. 'Liko Onorúgame anele alué Elíasi:

—'La ju napurigá aní alué wa'lula sontalo. Tabilé e'kósamala ne alué sontalo. Simigá jipe alué sontalo 'yuga 'lige alué selígame Okosíasi 'yuga ra'ichawa.

Alésíko alué Elíasi simile alué wa'lula selígame Okosíasi 'yuga ra'ichamia 'lige bo'né anele 'ma mukumeo alué wa'lula selígame Okosíasi pe alué tabilé 'la Onorúgame rukigá pala 'la sa'wimeli níluga alué Okosíasi tabilé chalá. 'La bijchiá 'la alarigá ikile napurigá anílige alué Elíasi, 'ma mukule alué Okosíasi. Alué Okosíasika pe oká bamí wa'lula nile selígame rey. Pe iligá alué Okosíasika tabilé 'kúchigame nile, 'lige alésíko alué bonila asíbale wa'lula selígame alé alué Jorami rewégame.

### **Onorúgame o'tole alué Elíasi 'pa rewagachi**

Pe'tá a'kinana napu'lige amulí sébachi raweli Onorúgame o'tochi alué Elíasi 'pa rewagachi bilena wa'lú repabílite, a'lígerikáchi alué Eliseo alué Elíasi 'yuga eyénale. Alué okaka simárale alé Beteli rewégichi 'lige alemi Jerikó rewégichi 'lige sébale alé Jorani rewégachi wa'lú bakochi. 'Lige alé bakochi sebasa, alué Elíasika kabile alué we'lí chiní bo'né gemala 'lige alekete wejpale alué ba'wí alé wa'lú gomichi ename, 'lige alué ba'wika wakíbale alé o'wepo, 'lige okánika alemi o'wepo simárale wakígichimi.

Alué Elíasika 'we 'la machílige 'ma pe a'kinana o'tomeo Onorúgame alué Elíasi, alésíko alué Elíasika rukele alué Eliseo tachiri gu'írilime najkió alué Eliseo ta'chó simiá alué Elíasi alé 'pa

rewagachi. 'Liko alué Eliséoka najkióríle napurigá Onorúgame a'walila wa'lú a'walí 'yámala alué Eliseo napurigá alué Eliseo 'la ganámala 'la semáriga nocha napurigá 'la sa'wámala nayúkame, 'lige uché jaré we'ká tábiri. Alué Eliséoka najkióríle wa'lú a'walí, me'tegá alué a'walí napu 'yale Onorúgame alué Elíasi. 'Lige alué Elíasika anele alué Eliseo:

—Mueka taní 'we nóchali kame. Mué 'la etésaká ne'chí ne simichi alé 'pa rewagachi, 'liko Onorúgameka 'la 'yámala mué alué wa'lú a'walí.

'Lige pe yati neraga alué Eliséoka etele bilé wa'lú kareta alé bilénami nakólichí o'towame neraga gawete banagá, 'lige etele alué kareta rajínisia enegó 'lige jaré gawete banírilio, 'lige alué gawé abiena napuyeri na'í ko, rajasia e'yénigo. Etele alué Eliseo 'ma o'towao alé karétachi alué Elíasi nasipa bilena wa'lú repabílichí. Etele 'we yati 'pa rewagachi kíbagó. Pe alué Elíasi gemala chiní rejpilé alemi, 'ma wijchírile napu'lige simiá 'pa rewagachi.



'Lige alué Eliséoka 'ma 'wile alué Elíasi gemala 'lige simile alé wa'lú bakochi. Alé bakochi sebasá, wejpaale alué ba'wí alué Elíasi gemálate chiní 'lige rukele:

—¿Gu'íromeréle nechí Onorúgame napurigá gu'írole alué Elíasi?

'Lige alué ba'wika 'ma nasípasi rejpuale alé pe 'wechi neraga pe alé o'wepo, 'lige alésíko alué Eliseo bajunile alé o'wepo, alé wakígichi simírole.

'Lige Onorúgame rejchólila benírame alé Jerikó ejperégame, alueka e'wérali nulele alué Eliseo napurigá julámala jaré ralámuli alué Elíasi 'yánaliga, alueka mayéligame pe bilénami mejkami páligo Onorúgame alué Elíasi. 'Liko Eliséoka júlale malígesa makué rió alué Elíasi 'yánaliga, 'lige tabilé rewale, 'máchigo Onorúgame o'tóligame alé 'pa rewagachi.

### **Jorami 'lige Josapati simíbale nakomia Moabi sayega**

'Ya a'lige alué Jorami wa'lula nile alé Israeli rewégichi nulame. Alué rioka makué oká bamí wa'lula nile alé Israeli rewégichi. Alué rioka 'we ená 'sime nile selígame ka, tabiléchigo 'me enátirigó peka napurigá o'nola Akabi. Alué Jorámika tabilé tánime nile iwérali alué mono Baali rewégame tabilé 'la Onorúgame, pe iligá 'wéchigo 'la oyérame nile ko alué jaré besero 'órote newárigame, a'walí tánime nile. Napu'lige alué Akabi bijí ajagá ajtígichi, a'lige alué Moabi rewégame gawichí ejperégame ralámuli najtétilige enomí alué wa'lula Akabi 'yálime, 'lige abé a'kinana alué Akabi mukusá alué ralámuli Moabi ejperégame 'ma pe abisí tabilé 'yale enomí alué Jorami 'yálime napu Akabi inolá nile.

'Liko alué Jorámika owile alué wa'lula Jurá nulame napu Josapati anilime nile napurigá nejkúromala nakólíchi alué Moabi ejperégame ralámuli sayega. 'Lige Onorúgameka 'la gu'írole nakólíchi 'lige neyúrole alué Jorami gompaniérola 'lige alué Josapati gompaniérola. 'Lige alué Moabi rewégichi wa'lula rey etea 'ma me'tiao nakólíchi, 'liko pe alué bo'né inolá me'ale alué napu nile bajchá o'chérigame 'lige kógile omarúgame e'kósiga alué bilé mono tabilé 'la Onorúgame. Alé re'pá amoba me'ale tegochi napu ilígame nile alé we'ká riógachi suweke, 'lige etele alué Israeli mochígame ralámuli 'lige alé Jurá mochígame abiénachigó, 'lige we'ká 'nátale alieti etega, 'lige 'ma simíbale ku galírale.

**111. Jena ruwimela alué Eliseo rewégame rió  
Onorúgame rejchólila benírame ralámuli 'we 'la  
gu'íroligo we'ká ralámuli Onorúgame a'walílate**

*(basado en 2 Reyes 4–5)*

**Bilé sikolí wi'í sowime manígame**

'Ya a'lige mukule bilé rió Onorúgame rejchólila benírame ralámuli, alueka mukule tabilé 'cho najtétiga bilé enomí napu tálige, 'lige alué rió napu tanélige, alueka o'tonálile alué oká ejtemali alué mukúgame 'kúchila a'wágame nochárimia napurigá najtétima alué o'nola wikalila.

Alué mukí gunámakame 'we seweka asale 'we chálá, 'lige simile Eliseo e'nemia napurigá nejkúromala. Alué mukí gunámakameka tabilé nígame nile, 'we resítiri, pe bilé u'tá sikolicho nígame nile aseite sowime ro'ágame. 'Lige Eliséoka anele napurigá támala we'ká sikolí aseite sowime ro'álime 'lige alué sikolí rewisá, alé galírale a'pale.

'Liko alué mukí gunámakameka bo'né galíłachi mo'ile alué oká 'kúchila 'yuga 'lige 'yérale yochi, 'lige bochile alé pachá mochiga alué aseite sowime alé sikolichi napu tálige. Suwábaga sikolichi bochile alué aseite. Pe u'tá ke aminacho wa'lú bamuébale alué aseite sowime. Alekeri 'la bochile suwábaga sikolichi. 'Lige alésíko alué Eliséoka nulele alué mukí gunámakame napurigá ralinémala suwábaga alué aseite sowime 'lige napurigá alaké enomite najtétimala napu wikame nílige bo'né gunala mukúgame, 'lige aminami napurigá bo'né unémala alué rasírigame enomika.

**Bilé u'tá towí ku ajánale**

Bilena Sunemi rewégichi asale bilé mukí 'we nígame napu machime nile 'we 'la Onorúgame 'yuga nóchame ko alué Eliseo. Senibí napu'lige etea alemi bejtélachi a'bemi simírochi go'núlime nile go'ame. 'Lige sinéchigo rawé alué mukí 'lige alué gunala si newale bilé u'tá galí alé amoba alué wa'lú galichi napurigá unémala Onorúgame rejchólila benírame ralámuli.

'Liko alué Eliséoka gu'írinile alué okánika 'we 'la semáriga nejkúriligame alué oká. 'Liko alué Eliséoka tánale Onorúgame napurigá ranélamala alué mukí bilé towí, alué mukika tabilé 'kúchigame nílgame 'lige alué gunala ka 'ma 'we o'chérame nile. 'Lige alué mukí 'la ranele, 'lige alué u'tá towika wa'lú ochérale a'kinana, pe iligá siné rawé alué towí 'we o'kole mo'ólachi 'lige 'ma mukule.

'Lige alé napu Eliseo gojchime nile, alé rekasa alué towí mukúgame eyela ka, 'lige yati simile Eliseo 'yamia. 'Lige rewale alé re'pá rabó ajtígame Karmelo anilichi rabó. Alé rewisá Eliseo, yati ruyele ranala mukúligo. Alésíko yati simíbale e'nemia. Napu'lige alué Eliseo galírale sebasa, bajkile alé napu bo'né gojchime nile, 'lige bi'neli rejpile pe alué towí mukúgamecho 'yuga, 'lige tánile Onorúgame napurigá ku ajánamala. 'Liko alé amoba ajkaná chujkíbale alué towichi napurigá rajtabámala alué towí, 'lige alué towí chu'álachi chu'ega chébagá chujkíbale, osá alarigá 'sile, 'lige 'ma nujubá a'túsale alué towí gicháosa neraga 'lige ku e'nénele busílachi. 'Lige Eliseo ku 'la ajágame 'yale eyela.

### **'Ma ku sa'wile nayua alué Naamani**

Bilé sontalo wa'lula Siria bejtégame Naamani rewégame 'we chátiri naulite nayume nile sa'pachí amoba. 'Lige alué rió sontalo bejtélachi nóchame nile bilé mukí iwé alué sontalo upila gu'frome. Alué iweka alé Israeli rewégachi bejtégame nile. 'Lige alué iweka anele alué sontalo wa'lula upila alé Samaria rewégachi ajtigó bilé rió Onorúgame 'yuga nóchame 'lige alué rió 'we benégame ko 'yoga. Samaria ka Israeli wa'lúlachi nile.

'Liko alué wa'lula selígame Siria rewégachi gawichí nulame 'la lisensia 'yale napurigá Naamani 'la simela alé Samaria rewégachi, 'lige bilé apeli osilí 'yale napurigá o'tómala alué wa'lula selígame rey Jorami alé Israeli nulame. Napu'lige alué wa'lula selígame Jorami ra'íchisa alué apeli, mo'lole we'ká 'nátaga. Alué wa'lúlaka mayele pe nejkóniliga náboligo alué apeli. 'Lige anile:

—Neka tabilé Onorúgame ju napurigá 'yómala bilé ralámuli nayume. Ye rioka pe nejkóniliga aniéréko ramué 'yuga.

Napu'lige alué Eliseo machisá alemi eyenio alué Naamani 'liko alueka yati júlale jaré rió alué selígame Jorami ruyéniliga napurigá alué Jorami alué Naamani julámamala alemi napu asale alué Eliseo, napurigá alué Naamani 'la machimela 'la ajtigó bilé rió alé Israeli rewégachi 'la bijchiá 'la Onorúgame rejchólila benírame ralámuli. Alué 'la bijchiá 'la Onorúgame rejchólila benírame ralámuli, alueka pe alué Eliseo nile.

Napu'lige alué Naamani 'ma sebasa alé Eliseo galílachi 'liko alué Eliséoka yati júlale alué bo'né galílachi nóchame napurigá anémala napurigá gicháosa bajkimela Naamani alé re'lé ba'wichí alé bakochi simigá Jorani rewégachi, 'lige alarigá 'sisa 'ma sa'wimeo nayua.

'Liko alué Naamánika 'we ayole, napugiti alué Naamánika mayéligame 'la ma'chínámio 'la bo'né alué Eliseo alé pachaka

galíraleka iwérali tánimia Onorúgame napurigá alué Naamani 'la sa'wimela. 'Lige aminami tabilé machile chonigá siméliká alé Jorani rewégichi bakochi ba'wichí bajkimea 'la nerúgichi kachi, abé a'lá bakó 'la bi'wígame ba'wí ename alé Ramasko rewégichi napu nile Siria wa'lúlachi. Alué Naamánika ya 'ma simea asale ku Siria rewégichi, 'lige alué bo'né 'yuga nóchame ka anele:

—Muérigo wa'lula, napu'lige nulésiga mué 'la alué bo'né Eliséote, 'liko 'la e'wámikuru mué apiépiri nóchali rekó 'we nóchali kame ke alué nóchali. Aka jipe kulípika nuláché pe napurigá alé bakochi simela mué alé ba'wichí bajkimea, pecha nóchali juko ala'simíká. 'Liko chonigá ta simíché mué alé bakochi Jorani rewégichi alé ba'wichí bajkimea. Pecha chérékó rekó ta sa'wigé mué.

'Liko alué Naamánika simile alé bakochi Jorani rewégichi 'lige bajkile alé ba'wichí asíbale re'lé bochígimi bokuíka gicháosa neraga, 'lige 'la napurigá anílige alué Eliseo, yati sa'wile 'ma nujubá 'ma gicháosa bokuísa alé re'lé ba'wichí. 'Liko alué Naamani yati simile uchéchigo alé Eliseo galílachi 'lige kóginile we'ká tábiri 'we najteme alué Eliseo, 'lige alué Eliséoka tabilé tábiri narele. Alésíko alué Naamani ku simile, Siria rewégichi.

### 'We chátiri nóchale alué Giesi

Pe'tá nujubapi napu'lige 'ma ku Siria kibasa alué Naamani, bilé rió Giesi anilime Eliseo galílachi nóchame simile alué Naamani najátamia 'lige tánimia jaré tábiri napu o'ká nawálige alué Naamani alemi alué Eliseo kóginimia. Alué rió nóchameka 'yégale, regá anele:

—Alué Eliseo najkí pe'kabi enomí alué plata (33 kilo) napu mué o'ká ená 'lige o'pacha alué oká ejtemali o'pachátame napu ju Onorúgame rejchólila benírame ralámuli napu seba pe i'pebi.

'Liko alué Naamánika yati 'yale abé we'ká enomí napu tale alué rió nóchame, 'lige osá o'pachátalime o'pacha kógile. 'Lige alué rió nóchame Giesi rewégame pe 'ma nasole, 'lige nasosa simile alué Eliseo bejtélachi. 'Lige alué Eliséoka rukele tachiri chu'siá asáligo alemi 'lige alué rioka anele tabilé che'siá ajtigó alemi.

'Liko alué Eliséoka anele:

—Neka 'we 'la sébali machí chu'síligo mué. Jípeko tabilé 'la ju napurigá bilé rió 'la Onorúgame 'yuga nóchame taga inámala enomí 'lige o'pacha. Jípeko Onorúgame mué resí olámala alué nayulí 'yagá mué napu nayume nile alué Naamani, senibí nayuka einámala mué napusí mukú, 'lige mué 'kúchila abiena ujchábamala alué nayulí 'we chati.

Alarigá ikile. Sa'pachí amoba nayúnale alué rió, 'lige suwábaga alué rió 'kúchila nayúnalechigó.

**112. Jena ruwimela Onorúgame tabilé elíligo napurigá me'liboa alué ralámuli Israeli mochígame alué Siria mochígame ralámulite**

*(basado en 2 Reyes 6:8–8:15)*

Sinéchigo rawé napu'lige bijí wa'lula nulame kachi alué Jorami alé Israeli rewégichi, a'lige alué Siria rewégichi wa'lula nulame Benarari rewégame alué sontalo bo'né gompaniérola si simíbale alé Israeli rewégichi nakomia. 'Lige alué Eliseo 'we a'lá sayeme nile, 'we a'lá machime nile alieti 'nata mochigo alué sairúgame. 'Ma 'la machigá ajtime nile sairúgame sebámachi chíboka. 'Lige machisá yati ruyeme nile alué wa'lula rey Jorami rewégame. 'Liko alué Benaráríka rukele alué bo'né e'wélala sontalo. Regá rukele:

—¿Chieri júpaché alué Israeli mochígame ralámuli ruyeme suwábaga napu ra'ichalia ramué, napurigá machimela a'lígerikáchi simawa ramué alué ralámuli 'yuga nakowa?

'Lige alué e'wélala sontáloka anile tabilé 'wesi ko alué ra'íchali o'tome alé Israeli mochígame ralámuli, 'lige anele:

—Pe alué Eliseo Onorúgame rejchólila benírame rió, alué júkuru naka mejkaka asagá machime suwábaga alué ra'íchali napu mué ra'íchame ju.

A'liko alué Benarari 'we ayole 'lige nulele alué bo'né 'yuga nóchame rió napurigá rukimela koche ajtigó alué Eliseo. Alué Benaráríka machínaliga 'sile koche ajtigó alué Eliseo 'lige alemi julánaliga alué sontálola alué Eliseo cha'pínaliga. Napu'lige 'ma machisá alé bilénami Rotani rewégichi we'ká riógichi ajtigó alué Eliseo, 'liko yati júlale alué bo'né sontálola napurigá simámala nawimia alé nologá alé we'ká riógichi Rotani rewégichi. 'Lige melénala be'á alué Eliseo 'yuga nóchame rió etele we'ká sontalo mochigo alé nologá, 'lige anile:

—¿Jípeko cho nokibóaché mué Eliseo?

'Lige Eliséoka anile:

—Tase majawa mué rió napugiti ramueka abé we'ká sontalo gompaniérogame nírigame, peka napurigá alué a'nalíká.

'Liko alué Eliséoka tánile Onorúgame napurigá etérimala alué Eliseo 'yuga nóchame alué we'ká kareta 'lige alué gawétiri, 'liko Onorúgameka alarigá olale. Alué Eliseo 'yuga nóchame ka 'yati 'la etele we'ká santo ángeli 'lige kareta uchuko 'lige gawétiri alé rabó



a'bemi. Alué karétaka nile napurigá na'í, abiena alué gawétirichigó. Alué santo ángelika alué Eliseo repume nile.

'Lige alué Eliséoka tánile Onorúgame napurigá 'ma tabilé ma'chílime newámala alué Eliseo saíla sontalo pe'wera alué sontalo Siria ejperégame. 'Liko Onorúgameka 'la alarigá olale, 'lige alué Eliséoka ma'chínale alemi 'lige anele alué Siria ejperégame sontalo:

—'Émika pe se'nú bowé cha'pile. Ye boweka tabilé alué ju napu 'emi simiba e'yena. Ne 'la o'tomela napu simiba e'yena 'emi.

'Liko alué Eliséoka pe Samaria o'tole, alé Israeli wa'lúlachi, napu nile bakiá 'ora simiame. Alésíko alué Eliseo tánale Onorúgame napurigá uchéchigo 'la ma'chílimala alué we'ká sontalo, 'liko Onorúgameka uchéchigo 'la ma'chílame newale alué sontalo Siria mochígame.

Napu'lige alué Jorami alué we'ká sontalo etesa alemi Samaria rewégichi mochigo, alué Jorámika yati me'linálile, pe iligá alué Eliséoka nulele 'nalina napurigá go'ame 'yámala, 'lige 'ma go'ame 'yasa napurigá elímala ku simíbachi alué sontalo. 'Liko alué wa'lula selígame Jorámika alarigá olale.

We'kabé rawé alué Siria ejperégame sontalo tabilé nakole alué Israeli mochígame sontalo sayega.

### **Uchéchigo noligá mochíbile alué sontalo alé Samaria**

Abé a'kinana alué Benarárika uchéchigo nejkole alué Israeli mochígame sayega, 'lige 'ma noligá mochíbale alé Samaria rewégichi tabilé a'rele napurigá buyásimala. We'lisi mochile alemi alué sontalo Benarari gompaniérola 'lige alué ralámuli napu mochile alé Samaria pachá wa'lú tegoli ilígichi, alueka amulí suwiyá mochile e'lowika. Arigá 'we najtele go'ame alé Samaria. 'Lige arigá bilé mukí 'ma me'ale bo'né ranala go'mea cha e'lowíligame 'lige tabilé i'téligame go'ame.

Alué wa'lula selígame Jorámika alué Eliseo chojkila newale alarigá ikichi alemi, 'lige me'linálile mo'ola rijpúnaga. Alué Jorámika júlale bilé sontalo alemi Eliseo bejtélachi. 'Lige alué Eliséoka yati sayele alemi nawamio bilé sontalo alué Eliseo cha'pimea 'lige 'ma cha'pisá rijpunamia mo'ola. Alemi sebasa alué sontalo, alué Eliséoka tabilé i'pule yochi. 'Lige pe'tá i'libeko alué wa'lula selígame rey Jorami simile Eliseo 'yuga ra'ichamia, 'lige anele:

—Onorúgameka alarigá rekí ramué napurigá wa'lú e'lowichi nerúlamala jena. A'lige, ¿chonigá aminabi buwéwaché napurigá nejkúramala Onorúgame?

'Lige alué Eliséoka anele:

—Aka Onorúgame aníché be'lí yéniko kachi nerúlimio arina 'lige sebara tabilé najteme alé yochi jena Samaria mo'yachi.

'Lige bilé nóchame alué wa'lula selígame rey Jorami 'yuga, alueka anile:

—Alueka tabilé bijchiá nímala.

'Lige alué Eliséoka anele:

—Mué bo'né 'la etémala, tabiléchigo go'mélagó mueka alué sebara 'lige alué arina.

### **Onorúgame 'we 'la gu'íriile Samaria ejpéregame ralámuli napurigá tabilé cha olámala alué ralámuli Siria ejperégame**

Alé we'ká riógichi Samaria rewégichi ma'chímana, alé yochi a'mulípimi, mochile naó rió 'we nayume sa'pachí amoba wi'chílachi. Alué naó rioka simánale alé alué Siria ralámuli mochígichi ejperébaga. Alué naó rioka machile alué Siria ejperégame ralámuli yati me'limeo, alué naó rioka pe machínaliga nokale ta kónira go'ame, tabilé chélále rekó me'liruge napugiti rekó tabilé simíbiga alemi abiena 'ma suwimeli nílgame e'lowika tabilé i'téligame go'ame. 'Liko simíbale alué naó rió alemi 'ma rukó 'ma chonaso.

Alemi sebaso alué naó rió nayume, tabilé 'wesi ralámuli i'tele. Alué we'ká sontalo alé mochígame akele bilé tábiri napurigá we'ká gawé 'yénigame kareta banagá. 'Lige we'ká sontalo 'yénigo mayele aleka. Pe Onorúgame gite alarigá akele alué ralámuli. A'liko yati júmasale suwábaga, abajá a'resa alué we'ká tábiri.

'Lige alemi sebaso alué naó rió nayume go'ale go'ame alemi 'lútigame, 'lige 'wile enomí alemi mochígame 'lige abiena 'wile o'pacha alemi a'rérigame. 'Lige 'nátale:

—Tabilé 'la ju tabilé ruilía alué ramué gompaniérora, ruyésiga 'la kéréko 'ma júmasiligo alué we'ká sontalo jena mochígame ramué saíla.

Alésíko alué naó rió nayume simíbale alé we'ká riógichi mo'yachi yochi 'lige ruyele alué alemi jággame yochi repume Onorúgame 'we 'la nejkúroligo 'ma a'mabúligo alué we'ká sontalo sairúgame. Alué alemi jággame repuka nulale napurigá ruyémala alué wa'lula selígame rey, 'liko alué wa'lula selígame reyka ruyésiga yati júlale jaré rió oká kareta asigá gawete banasúkime. Yati júlale pala 'la bijchiá nílgame 'ma tabilé 'wesi riogo alemi. 'Lige we'límana najátale ralala machínaliga koche simíbaliga alué we'ká sontalo. Alé wa'lú bakochi Jorani rewégame bo'ígichi, alésí ro'ile. Napu'lige ku sisá 'lige ruwile 'la bijchiá nílgame 'ma suwábaga júmisiligo, 'lige suwábaga ralámuli simíbale alué e'karúgame tábiri napabumia napu a'rélige alué sontalo Siria ejperégame.

'Lige 'la bijchiá nile 'la alarigá napurigá anlige Eliseo rapakónala rawé 'la nerule arina 'lige sebara 'we pee najteme alé yochi napu mo'yame nile alé we'ká riógichi Samaria rewégichi. 'Lige aminami alué Jorami 'yuga nóchame napu tabilé bijchígilige rapakónala rawé 'ma re'kéliru ralámulite 'lige 'ma mukule alé yochi, cha bochi nokáligame we'ká ralámuli buyásiga. 'La sebali ikile napu anlige alué Eliseo rapakónala.

### **Wa'lula nulame gayénale alué Asaeli alé Siria rewégachi**

Pe abé a'kinana alué Eliseo simile alé Ramasko napu nile alé Siria rewégachi wa'lúlachi 'lige alué wa'lula selígame rey Benarari 'we nayua bo'ile. 'Lige alué Benarária júlale bilé alué 'yuga nóchame Asaeli rewégame alué Eliseo rukéniliga: “Ta sa'wimeo ne, tabilé sa'wiméréma ne.” 'Liko alué Asaelika simile alué Eliseo alarigá rukemia, 'lige alué Eliséoka ku júlale ruyénaliga alué Benarari 'la sa'wimeo. Abiena ruyele Onorúgamete ruyélirigo alué Eliseo 'ma mukumeo a'kinana alué Benarari 'lige alué Benarari 'yuga nóchame Asaeli nimio wa'lula selígame rey alué Benarari 'ma mukusá.

Alué Asaelika yati simile ku napu bo'ile alué Benarari nayua 'lige ruyele 'la sa'wimeo alué Benarari, pe iligá melénala alué Asaelika 'ma me'ale bilé gemá sa'mímete gitématiga alué Benarari bo'né wa'lula asibániliga. Alésíko alué Asaeli ajcháliru wa'lula o'maka ralámulite.

### **113. Jena ruwimela wa'lula selígame níligo alué Jorami alé Jurá rewégachi nulame**

*(basado en 2 Reyes 8:16-24; 2 Crónicas 21:1b–22:1)*

Napu'lige alué Jorami bijí wa'lula selígame kachi alé Israeli, 'ma mukule alué Josapati napu nile alé Jurá nulame, alueka mukule 'ma baisá makué na malige bamí wa'lula ka alé Jurá. Alué Josapati mukusá 'liko alué inolá Jorami rewégame asíbale wa'lula selígame rey alé Jurá. Napu'lige alué Jorami asibasa wa'lula selígame rey, yati nulale me'línaliga suwábaga alué bo'né ba'chila 'lige bonila 'lige suwábaga ralámuli napu 'ma me'lisárekárele alué Jorami nóchali bujéniliga e'wélala neraga mochíbaniliga.

Alué Jorami upílaka Atalía rewégame nile. Alué Atalíaka Akabi malala nile alé Israeli rewégichi wa'lula selígame rey, alekeri alué Jorámika senibí 'we cha 'sile napurigá nokame nile alué Israeli mochígame e'wélala. 'Lige aminámichigo 'we e'wérali nulele suwábaga ralámuli Jurá mochígame napurigá iwérali tánimala pe mono tabilé Onorúgame.

Onorúgameka 'we ayoga asale alué Jorami 'yuga pe iligá tabilé 'wesi rió júlale alué Jorami me'línaliga 'máchigo alarigá gatéligame alué Rabí 'yuga, nabí bilé alué Rabí rijimala nimio wa'lula selígame rey, rekó jaré suwísichi pe aba alué rijimala nimio wa'lula, alekeri tabilé 'wesi júlale me'línaliga napurigá bujémala alué nóchali, tase napurigá olálige alué Israeli mochígame selígame rey. Onorúgame, alué Israeli mochígame ralámuli ka 'la 'ma me'álige.

'Ya a'lige, alué Eromi mochígame ralámuli napu enomite najtétime nile alé Jurá mochígame e'wélala, 'ma na'áwale alué Jurá mochígame ralámuli 'yuga 'lige nakósale 'lige 'ma neyúrole alué Eromi mochígame nakoga. Onorúgame bo'né alarigá rekile alué ralámuli pe alué Jorami resiti raweli i'gá tabilé sébali e'wáligame alué Jorami.

Aminami alué Jorami narele bilé apeli osirúgame napu alué rió Elíasi osale alué rió Onorúgame rejchólila benírame, alué napu osale napu'lige tabilé 'cho o'towá rewagachi, alué apeli osirúgameka regá anime nile: “Onorúgameka aní mué tabilé 'la e'wáligo a'chigóriga napurigá 'sile alué mué o'nola 'lige mué ochila Asa rewégame. Mueka a'chigóriga nóchame ju napurigá nóchame ju alué Israeli mochígame e'wélala selígame rey. Mueka me'álekuru mué ba'chila 'lige mué bonila napu abé 'la a'ká nile me'tigá mué. Alekeri Onorúgame elámala napurigá resí ikimela mué 'kúchila. Mué abiena nayúmala, 'lige mukumela.”

Pe abé a'kinana Onorúgame elale napurigá alué bilisteo ralámuli 'lige alué árabe ralámuli alué Jurá ejperégame 'yuga nakósamala, 'lige napurigá 'ma o'tomela suwábaga tábiri napu nígame nílige alué Jorami, 'lige napurigá 'ma chigómala alué Jorami ujubila 'lige suwábaga alué Jorami 'kúchila, pe alué u'tálacho tabilé. Aminami Onorúgame elile napurigá rojpachí nayúnamala alué Jorami, napu mukule pe oká bamí nayuka. Napu'lige alué Jorami tólichichi tabilé nerule nawésili. Alué Jorami mukusá 'ma osá naó bamí wa'lula ka 'liko alué inolá abé u'tala Okosíasi rewégame alué asíbale wa'lula selígame rey alé Jurá rewégichi.

#### **114. Jena ruwimela Jeú 'ma suwábaga me'áligo alué selígame rey Akabi 'kúchila 'lige upila**

*(basado en 2 Reyes 8:25–10:36; 2 Crónicas 22:2-9)*

#### **Eliseo wa'lula rey neraga ajchale alué Jeú alé Israeli nulame**

Okosíasi bilé bamí wa'lula kachi alé Jurá rewégichi 'lige 'we chátiri nóchame nile. Alué mukí Atalía alué Okosíasi eyela nile

'lige e'karúgame chátiri 'nátali benírile alué Okosíasi. Sinéchigo rawé simile alé bilena we'ká riógichi Jesreeli rewégichi alué bo'né gompaniérola e'nemia Jorami rewégame napu nile alé Israeli rewégichi selígame rey, alué napu jelílige alué Siria mochígame sontalo sayega nejkoga.

Napu'lige alué Okosíasi alemi ajtígichi, alué Eliséoka Onorúgame rejchólila benírame ralámuli nulele bilé rió napu nílechigó Onorúgame rejchólila benírame ralámuli napu alué Eliseo gu'írame nile. Nulele napurigá alué Jeú rewégame wa'lula sontalo mo'ólachi ujchémala ba'wí wi'ime, 'lige napurigá ruyémala alué wa'lula sontalo nimio selígame rey alé Israeli rewégichi alué Okosíasi mukusá, 'lige aminami napurigá ruyémala suwábaga alué Akabi 'kúchila me'limeli ko alué Jeú 'lige alué Akabi upila 'yúriga Jesabeli rewégame. Alueka pe resiti raweli neraga nile napugiti suwábaga alué ralámulika cha we'ká ralámuli me'áligame napu 'la bijchiá 'la rewagachi ajtígame Onorúgame oyérame nile.

'Liko Onorúgame rejchólila benírame ralámuli alué Eliseo 'yuga nóchame 'la alarigá sébali olale napurigá nulélige alué Eliseo 'lige 'másile ala'sisa. 'Lige alué uché jaré sontalo e'wélalaka rukele alué Jeú choníliga Onorúgame rejchólila benírame ralámuli. 'Lige alué Jeuka anele alué Jeú nimio wa'lula selígame rey alé Israeli abé nujubami alué Okosíasi mukusá. 'Lige suwábaga alué uché jarela e'wélala sontáloka 'we iwérali 'yale alué Jeú.

### **Jeú 'ma me'ale suwábaga alué Akabi rijimala**

'Liko alué uché jarela e'wélala sontalo 'we a'lá ra'íchale churigáriga 'la níluga alué Jorami me'liá, alué napu pe kulí 'la sa'wiá bo'ile alé bo'né galílachi wa'lú 'we semátiri alé Jesreeli rewégichi. 'Liko alué Jeú 'mole alé bo'né karétalachi 'lige simile alemi Jesreeli rewégichi. Napu'lige alué Jorami 'lige alué Okosíasi etesa alemi enegó alué Jeú, yati jímale a'pílipi alé karétachi 'lige simíbale alué Jeú najtepamia. Alemi najtepassa alué Jorámika yati rukele regá:

—¿Pala 'la ganíliga nawá mué tabilé nejkomia?

'Lige alué Jeuka regá nejele:

—¿'Lacha ganíliga mochímalawé ralámuli alé Israeli alué Jesabeli mué eyela 'we iwérali tánachi alué we'ká mono tabilé 'la Onorúgame, 'lige aminami aliena sujkurúgame kachi?

'Liko alué Jorami machile alué Jeú nawáligo pe alué Jorami nila nóchali bujemia nawáligo alemi, 'liko Jorami sináchale napurigá alué Okosíasi 'ma 'másamala pe nejkomia enáligame alué Jeú. Jeuka pásale alué Jorami bilé iwá 'lige 'ma me'ale. 'Lige páliro alué Jorami sa'pala

mukúgame alemi asarachi napu nila nílige alué Naboti, 'lige alemi we'lisi 'we elénale alué Jorami. 'Lige pe'tá nujubapi 'ma me'líiruchigó alué Okosíasi. Alué Jeuka me'ale alué oká rió napugiti alué oká rió alué Akabi rijimala nílgame. 'Lige 'we inlíime nile alué ralámuli.

Napu'lige alué Jeú sebasa alé Jesreeli etele alué Jesabeli alé wa'lú we'sámana ilígame galichi 'paka bentánichi e'nénachi, 'lige Jeuka nulele jaré alué Jesabeli galílachi nóchame napurigá pákala alé bentánichika, 'liko alué nóchameka alarigá nokale 'lige mukule alué Jesabeli. Alué Jesabeli elalá 'ma alemi sijkóchimi pachímile 'lige gaweka 'ma re'kamole. 'Lige 'ma o'kochí go'ale sa'pala, pe mo'ólacho a'rele 'lige sekala 'lige ronola 'yúriga.

Abé a'kinana alué Jeú osele alué 'we najteme ralámuli alé Samaria nulame 'lige napu repume nile alué Akabi 'kúchila. Alué apeli osilíchika ruwime nile napurigá ajchámala wa'lula selígame rey bilé alué Akabi 'kúchila. 'Lige alué Samaria nulámeke majale bilé wa'lula ajchagá. 'Liko ku náole bilé ra'íchali alué Jeú ruyénaliga alué Samaria nulame tabilé 'wesi ajchamio wa'lula selígame. 'Liko alué Jeú nulele alué ralámuli alué ejtemali repume me'línaliga alué ejtemali alué Akabi 'kúchila. 'Liko alué ejtemali repume ka 'ma me'ale alué ejtemali. Gicháosa makué nile alué ejtemali, suwábaga me'ale 'lige alué Jeú o'tóliro alué mo'ola rejpúniga.

'Lige alué Jeuka 'ma me'ale suwábaga alué Akabi rijimala 'lige alué ralámuli napu alué Akabi gompaniérola nile napu ejtebílige alemi, ta'wesi a'rele ajágame. Alarigá sébali ikile napu Elíasi anélige alué Jeú ta'chó selígame rey kachi. Alué Elíasika Onorúgame rejchólila benírame nile ralámuli.

### **Jeú 'ma me'ale suwábaga ralámuli Baali oyérame**

Alué selígame rey Jeú najkílige napurigá alué Baali oyérame 'ma a'rémala alué mono Baali rewégame iwérali tania napu nile pe mono tabilé 'la rewagachi ajtíggame Onorúgame. A'liko pe 'yégale bijchígiriga bilé wa'lú yawiyame newínilio alué Baali alué Jeú, bilé akasí kógiga alué Baali. Alésíko alué Jeú nulale napurigá suwábaga alué balé e'wélala alué Baali ajággame kógime napabúmala alé alué ralámuli re'obálachi, abiena alué Baali 'yuga nóchame. Napu'lige 'ma napuísá suwábaga, a'liko alué Jeuka 'we 'la 'nátaga e'nénale pala 'la tabilé 'wesi jaga alemi alué rewagachi ajtíggame Onorúgame oyérame.

'Ma suwénasa alué balé alué ajággame me'agá kogia alué Baali napu ríósigame nile a'boi, a'lige Jeuka sekate ra'íchile pe chíbaka alué sontalo bo'né gompaniérola napu jale alé noligá alué Baali re'obálachi, 'liko alué sontálaka yati mo'ile alemi re'obachi 'lige me'ale suwábaga

alué alemi jágame alué Baali iwérali tania. 'Lige aminami 'ma gajúnale alué Baali re'obala 'ma pe repuga ajchala gayénale. Alarigá olale alué Jeú napurigá 'ma abisibi tabilé aminabi oyéramala alué Baali rawégame mono alué ralámuli, 'lige alarigá 'ma 'la a'rele alué Baali oyeria alué ralámuli.

Onorúgameka 'we ganílile alué Jeú alué ralámuli me'lisá, 'lige ruyele alué inolá nimio selígame rey alué bo'né mukusá, 'lige alué inolá mukusáká 'liko alué Jeú ochila nimio selígame rey, 'lige alué ochila mukusáká 'liko alué umúlila nimio alué selígame rey alé Israeli rewégichi nulame.

Pe iligá alué Jeuka tabilé 'la sébali olale napu nulélige Onorúgame, pe alué oká mono besero iwérali tánale napu Jeroboami newálige. Napu'lige alué Jeú wa'lula kachi alé Israeli, a'lige Onorúgame elale napurigá alué Siria mochígame sontalo 'ma bujémala suwábaga alué gawí Israeli rewégame alué ralámuli alé ejperégame, alué gawí napu bo'ile alé bakochi Jorani rewégachi napu nile rayénali ma'chínachi. Alué Jeuka wa'lula nile alé Israeli bilé liá na osá naó bamí alé Israeli rewégichi. Napu'lige mukusá alué bo'né inolá Joakasi rewégame asíbale wa'lula alé Israeli rewégichi.

### **115. Jena ruwimela alué wa'lula mukí Atalía 'lige wa'lula Joasi churigá nóchaligo**

*(basado en 2 Reyes 11–12; 2 Crónicas 22:10–24:27)*

'We 'ya bejtele bilé mukí gunámakame Atalía rewégame napu Jorami anilime rey nílige alué gunala. Alué mukí Atalía rewégame machisá 'ma me'lírigo alué bo'né inolá Okosíasí rewégame napu wa'lula rey nílige alé Jurá, nulale napurigá me'liboa suwábaga alué Rabí rijimala 'we a'kinana o'chérigame 'ma tabilé ajtígichi alué Rabí. Alué mukí Atalíaka ala'sile wa'lula asibániliga alé Jurá.

Bilé mukí Josaba rewégame alué napu Jorami malala nílige, alué rió napu wa'lula nílige alé Jurá, alué mukika cha'pile bilé u'tá towí nasomia alemi Joasi anilime towí, aba alué bo'né Josaba rijimala nile alué u'tá towí. Okosíasí inolá nile alué towí. 'Lige nasole alué towí alemi bilena galírale. Alué Joasi anilime towí bijí 'we u'tá nile. Alué Josaba 'lige alué bo'né gunala Joiara anilime okaka nasole alué u'tátiri 'lige bilé mukí 'yúriga napu alué u'tátiri repume nile. Alué Joiara anilime rioka balé wa'lula nile. Alemi mochile bilena u'tá galichi alé re'obachi Onorúgame nila, napurigá ta etémala alué napu nile me'linálime. Alemi mochile alué chíboka ujsani bamí. A'lige alué



mukí Atalía anilime wa'lula reyna nile alé Jurá napu'lige chíboka a'jtígachi alué u'tá towí alué mukí si.

### 'Ma wa'lula asíbale alué Joasi wa'lula rey neraga

Napu'lige 'ma gichao bamisá alué u'tá towí Joasi anilime, alué rió Joiara anilime mayele 'ma we'ká gompaniérogame ko. A'lige we'ká rió napubule alemi nóchame napu nile sontalo e'wélala. A'lige napabusa alué ralámuli a'lige alemi ma'chí pale alué Joasi anilime towí. A'lige o'maka 'we 'la sébali ra'íchale, wa'lula rey newámoríle alué Joasi anilime towí. A'lige napabule suwábaga ralámuli lebita anilime 'lige nulele napurigá repúmala 'we 'la semáriga alué Joasi, napurigá tabilé che olámala alué a'kala Atalía rewégame. 'Lige alué ralámuli alarigá nokale, 'we 'la 'nátaga járole.

'Lige pe abé i'libeko ma'chí pale alué towí alé re'obachi. A'lige alé ma'chí pasa alemi bilena tabachi elale. Alé iligá ajchele mo'ólachi bilé korona anilime a'lige 'ma wa'lula ajcháliru alué towí alé. Alué we'ká suwábaga ralámuli 'we a'lá ganíliga mochile alemi, 'we wikarale alué ralámuli, abiena 'we simele alué rabeli alemi jaga a'bemi.

Napu'lige alué Atalía akisá, najkátali ajchario alué ralámuli alemi e'yéniga, yati simile alué Atalía alé re'obachi e'nemia tachiri chonokigá anía alué ralámuli, 'lige rewale alué towí Joasi anilime alé re'pá tabachi ilígame. A'liko ne'ole alué mukí alemi sebase. Regá anile:

—Pe ne'chí bujigá noká 'emi alué nóchali ne nila, aka ne 'la gompaniérola kápaché 'emi —anile alué mukí.

A'lige alué Joiara anilime rió nulele alué sontalo napurigá cha'piboa alué mukí alemi ilígichi, 'lige cha'pisá miná ma'chí paka me'liboa. A'lige alarigá olale alué sontalo, cha'pisá ma'chí paka me'ale.

A'lige alué rió Joiara nulele alué wa'lula rey 'lige suwábaga ralámuli napurigá animela 'we 'la sébali olamio, 'la e'kali tánimio Onorúgame pe aluecho. A'liko alué we'ká ralámuli napu riógame nile alemi, simíbale bilénami napu ilile bilé re'obá napu tánime nile iwérali alué mono Baali anilime tabilé 'la Onorúgame, 'lige 'ma gajúnale alué re'obá. Abiena 'ma me'líleru alué balé napu me'ame nile ajágame alué Baali kógimia. Pe abé a'kinánami alué Joiara napubule alué balé e'wélela 'lige alué suwábaga lebita ralámuli 'lige nulele napurigá 'we a'lá repúmala alué re'obá Onorúgame nila 'la rewagachi ajtígame, 'lige napurigá 'la sébali olámala 'la napurigá nulélige Onorúgame alué Moisesi.



Alésíko alué Joasi anilime u'tá towí gichao bamígame ka wa'lula rey neraga asíbale alé Jurá anilichi, 'lige we'ká bamí alué bo'né wa'lula balé Joiara anilime 'we 'la gu'írale alué Joasi napurigá oyéramala alué 'la Onorúgame rewagachi ajtígame, 'lige pe abé a'kinana oká umugí 'yale alué wa'lula rey Joasi anilime, 'lige we'ká o'chérile alué Joasi 'kúchila alué oká umugí upega asagá. Aminami tánele enomí ralámuli alué Joasi ku 'la suériga newamia Onorúgame rewagachi ajtígame galila. Alarigá 'we 'la semáriga gatele alué re'obá Onorúgame galila.

### **Alué Joasi e'kali tánile alué tase 'la Onorúgame**

Napu'lige alué Joiara anilime balé 'ma mukusá, jaré rió alemi mochígame e'wélalati, 'we anele alué Joasi napurigá e'kali tánamala alué tase 'la Onorúgame. 'Lige Onorúgame rewagachi ajtígame júlale jaré Onorúgame ra'ichálila nareme, napurigá alué ralámuli ruyémala napurigá 'ma tabilé tánamala e'kali alué tase 'la Onorúgame, napurigá e'kali tánamala 'nalina alué 'la Onorúgame 'la rewagachi ajtígame, 'lige tase 'wesi ralámuli e'wale rekó alarigá anélige alué ralámuli. Bilé alué napu Onorúgame júlilige nile alué Sakaríasi rewégame rió. Alué Sakaríasika alué Joiara inolá nile. Alué Sakaríasika anele alué ralámuli:

—'Emi ralámulika tase 'la nocha Onorúgame 'yuga, alekeri 'emi a'boi resí ikíguru. 'Lige 'emi ralámuli tase nélé Onorúgame rewagachi ajtígame, 'lige Onorúgame tase nélémala 'emi ralámulichigó.

'Lige alué rió Joasi anilime wa'lula, tase galele alué ra'íchali napurigá ruwile alué Sakaríasi anilime rió. Alekeri nulale napurigá bajsibuwa alué rió alemi, a'lige bajsibuga 'ma me'ale alemi rapichí Onorúgame galílachi. Alué rey Joasi anilime tabilé 'la oyériga rejpilé rekó 'we 'la gu'írilige alué Joiara anilime riote 'yabé, alué Joiara napu Sakaríasi o'nola nile 'yabé.

A'lige alésíko Onorúgame rewagachi ajtígame elile alué Siria mochígame sontalo napurigá bujémala suwábaga alué gawí alé Jurá anilichi mochígame ralámuli. Alarigá resiti raweli 'yale Onorúgame alué Joasi. Alué sontalo sirio anilime alemi sebasa we'ká rió e'wélala nulame alemi 'ma me'ale, 'lige abiena 'we jéchale alué Joasi anilime. A'lige oká rió alemi nóchame 'ma me'ale alué rey Joasi anilime alemi kámachi gojchigá bo'ígame. Alarigá resiti raweli 'yáliru alué rey Joasi alué Sakaríasi me'ligóriká. Alué Joasi we'ká bamí wa'lula nile alemi, oká liá bamí wa'lula rey nile alemi Jurá anilichi. Alésíko alué inolá napu Amasíasi anilime nile, alué asíbale 'liko wa'lula rey alemi Jurá.

---

# Joel

## 116. Jena ruwimela alué rió Onorúgame oyérame Joeli anilime ruyéligo we'ká ra'íchali alué Jurá anilichi ejperégame ralámuli

(basado en Joel 1–3)

### Onorúgame júlale we'ká u'kuchí ajágame napuyeri ojchí

'Ya sinéchigo alé Jurá anilichi, Onorúgame we'ká u'kuchí ajágame júlale alé Jurá anilichi napurigá alué ajágame napuyeri ojchí echirúgame 'ma suwámala alemi alué ralámuli ejperélachi. Alésíko alé napu riógame nílige we'ká ralámuli, alemi 'we gurule go'ame. Abiena Onorúgame tase u'kírile alemi. A'lige júlale alué bilé rió napu nile Onorúgame nila ra'íchali nareme Joeli anilime rió, alué rioka ruyémili nile alué ralámuli chonigá alarigá ka alemi. Regá anile Joeli:

—'Emi ralámuli 'we a'lá gepuwa 'ye ra'íchali, 'emi suwábaga ralámuli o'chérigame 'lige ejtemálitiri 'yúriga. Ye ra'íchali 'we a'lá nímala 'emi níriga. 'We resírígá júkuru jemi ramué ejeperélachi. 'Lige jipe bamí 'ma suwákuru 'lige alué u'kuchí ajágame alué go'ame napu echirú ramué ralámuli. ¿Lacha nímala 'lige alarigá, tachiri go'poa 'lige jipe bamí? Peka 'wiwa go'ame. Suwábaga 'emi ralámuli simámili júkuru e'kali tánimia Onorúgame napurigá nejkúramala. Aminami tase i'tékuru go'ame napurigá 'yawa Onorúgame, alué go'ame napu ri'ligó 'lige sebara ju. Onorúgameka 'ma suwábaniliga sierémá ramué ralámuli napu riógame niru jena wichimoba.

'Emi ralámuli 'la 'we a'lá tánisa 'emi e'kali alué wa'lula Onorúgame rewagachi ajtíggame, 'lige 'we a'lá semáriga anesa 'we chálagá mochigo cha nokigóríka 'emi, a'liko Onorúgame ku 'la e'kámala 'emi 'lige siné kachi 'emi ku 'we 'la níggame nímala go'ame. Onorúgameka tase yati ayome ju 'lige 'we 'la semáriga nejkúrume júkuru. Onorúgameka tabilé resitiri raweli 'yánili 'emi ralámuli, 'emi a'boi ralámuli 'we a'lá machíguru 'we resí nokálíga.

'A'liko 'emi ralámuli abé o'chéranti, bayewa alué suwábaga ralámuli 'lige napabuwa jena, 'lige ayunawa o'maka, a'lige ayúniga ruyewa Onorúgame 'we 'la ma'chíggame 'we cha nokame nírigo ramué suwábaga. Aminami 'we 'la lisensia 'yawa alué e'wélala balé napurigá alué e'kali tánamala Onorúgame, napurigá Onorúgame 'la e'kámala suwábaga ramué ralámuli.

Napu'lige alué ralámuli alarigá nokisá napurigá nulálige alué Joeli, a'lige Onorúgame 'we a'lá sébali olale napurigá tánilige alué ralámuli. Alué bo'né Onorúgame 'ma a'rémoríle nábolía alué u'kuchi ajágame

napuyeri ojchí. Anélechigó 'we 'la ra'sárélimio alemi, 'we 'la semáriga rakemio go'ame 'lige ku 'la anamio alué go'ame we'kágame 'yabé bajchabé rawé, alueka anele ra'íchamio alué ralámuli 'we 'la semáriga nejkúrome ko Onorúgame.

### **Onorúgame anile bilé rawé julamio bo'né alawala**

'Lige Onorúgame bilé rawé julámoríle bo'né alawala alé napu ejperele alué ralámuli, napurigá alué alawá e'karúgame tábiri 'we semati nóchali newámala alé re'pá rewagachi 'lige jena wichimoba napurigá machimela ralámuli 'la bejtego Onorúgame. Anile Onorúgame alarigá ikimeo bajchabé neraga tabilé 'cho suwíbachi ye gawí. Apiépiri ralámuli nejkúrali tánisaká Onorúgame, a'lige Onorúgameka yati 'la gu'írimoríle, yati 'la buinámoríle alé enátiri bowé bo'ígichi napu nerúlamala a'lige rawé suwíbachi ye gawí.

'Ma a'kinana rawé napu'lige 'ma simírasa resítiri raweli 'lige alué ralámuli 'ma ra'lanásiga chejaré e'sena ralámulite e'sena gawí nerúgichi ejperégame, Onorúgameka 'we 'la semáriga gu'írimoríle napurigá 'we 'la nígame gaimámala alué ralámuli alé Jurá anilichi ejperégame. Aminami anílechigó resiti raweli 'yamio alué ralámuli napu ekí cha olá alué Jurá ejperégame abé i'libeko rawé. Anílechigó Onorúgame suwábaga ralámuli bochígimi gawichí ejperégame 'we resí olamia napu eki tábiri resítiri nóchali nóchigarika. Anile aminami bo'né Onorúgame nila nimio alué Rusaleni anilichi 'lige abiena 'we 'la repúmílelechigó alué Jurá anilichi mochígame ralámuli.

### **117. Jena ruwimela churigá nóchaligo alué e'wélela rey ka alué Joakasi 'lige Joasi 'lige chebilé Jeroboami alé Israeli e'wélala 'lige Amasíasi napu nile wa'lula alé Jurá**

*(basado en 2 Reyes 13:1–14:24; 2 Crónicas 25)*

### **E'wélala ka alué Joakasi 'lige alué Joasi alé Israeli anilichi**

Napu'lige mukusá Jeú alué wa'lula rey alé Israeli anilichi, asíbale alué inolá Joakasi anilime. Alué rió Joakasi anilime makué gichao bamí asale wa'lula rey neraga alé Israeli anilichi. Alakí bamí asagá alué rió wa'lula neraga alemi, 'we tánile e'kali alué besero órote newárigame napurigá nokame nile suwábaga alué e'wélala rey napu mochile alé Israeli anilichi 'yabé bajchibé rawé. 'Ya a'lige Onorúgame elile alué wa'lula rey alé Siria anilichi ajtígame napurigá alué Joakasi uméramala nakólichí. Alué wa'lula rey Siria ajtígame ka Asaeli anilime nile. A'liko alué Israeli anilichi mochígame ralámuli we'ká

enomí najtétale alué wa'lula rey Asaeli anilime 'lige alué Asaeli inolá Ben-Arari (el segundo) rewégame we'ká bamí. Arigá 'láchigo e'kali tánile ko Onorúgame alué Joakasi anilime rió, a'lige Onorúgameka 'we 'la gu'írale alué Joakasi napurigá 'la tabilé che olawa alué Siria mochígame sontálo.

Alué wa'lula rey Joakasi anilime mukusá, alué inolá Joasi anilime asíbale wa'lula rey neraga. Alué rió Joasi makué ujsani bamí asale wa'lula neraga alé Israeli anilichi, alué abiena pe alué besero 'órote newárigame e'kali tánime nílechigó.

### **Wa'lula ka alué Amasíasí alé Jurá anilichi**

Napu'lige alué Joasi wa'lula rey asibasa alé Israeli anilichi, a'lige alué Amasíasí anilime rió wa'lula rey ajcháliru alé Jurá anilichi. Alué Amasíasíka Joasi inolá nile. Alué Amasíasí anilime, bilé liá miná gi makué bamí wa'lula nile alé Jurá anilichi. 'We 'la sébali olale napu Onorúgame nulale 'lige we'ká e'karúgame semátiri nóchali newale, nobi abiénachigo pe'tá se'winá 'sile ko 'abe. Alueka sinéchigo nulale napurigá me'liboa alué okánika rió napu me'ale alué bo'né Amasíasí o'nola. Alué Amasíasíka tabilé 'wesi me'ale alué oká rió 'kúchila, napugiti tabilé lisensia nígame níligame napurigá jaré 'kuchi me'liboa pe o'nola chojkila nisa.

A'kinana alué wa'lula Amasíasí we'ká sontalo napabule napurigá simámala nakomia alé Eromi anilichi, alué we'ká sontalo alé Jurá mochígame we'ká sontalo owile Israeli mochígame napurigá nejkúromala nakólichí. A'lige bilé rió Onorúgame nila ra'íchali nareme sébale alemi, alué rioka alué Amasíasí 'yuga ra'íchale 'lige anele tabilé gu'írimio Onorúgame alué Amasíasí alué Israeli mochígame sontalo alué bo'né Amasíasí 'yuga inásaká. Alésíko tase newale alué Amasíasí alué nakóliame alemi, 'ma ku júlale alué sontalo ku alé Israeli anilichi. A'liko alué sontáloka 'we rasigá ayole, we'ká na'tasia e'yénile alemi kumi boichimi, we'kaná riógichi chigole we'ká tábiri alemi Jurá rewégame gawí bo'ígachi 'yéniga.

Alué Amasíasí 'lige alué gompaniérola sontalo neyúrale nakoga alé Eromi anilichi, iligá alué Amasíasíka o'tole alé Rusaleni anilichi alué e'karúgame tábiri napu iwérali tánime nile alué ralámuli alemi Eromi mochígame, napu uneme nile napurigá mono iwérali tániga 'lige aminami e'kali tániga, rekó 'la machié tabilé 'la gu'íriligo alué Eromi mochígame sontalo napu'lige sisá nakomia alemi Eromi anilichi alué Jurá mochígame sontalo, 'lige me'ale jaré ajágame alué e'karúgame tábiri kógimia.

A'liko Onorúgame júlale bilé rió Onorúgame nila ra'íchali nareme ruyéniliga alué Amasíasasi Onorúgame 'we ayoga ajtigó alué Amasíasasi 'yuga ala'síkarika alué Amasíasasi. Onorúgame nila ra'íchali nareme anele Onorúgame a'wágame wa'lú resiti raweli 'yamio alué Amasíasasi, alésíko alué rió Onorúgame nila ra'íchali nareme yati 'másale 'máchigo me'liméríligame alué rey Amasíasasi alué rió.

Pe abé a'kinana Amasíasasi náole bilé ra'íchali alué Joasi alé Israeli nulame. Alué ra'íchalika ruwime nile najkió nakoli alué Amasíasasi napugiti alué sontalo Israeli anilichi mochígame 'we cha nokáligame chigoa we'ká e'karúgame tábiri we'kaná galírale alemi Jurá anilichi napu'lige 'yéniga ku ejperélachi simiba. Joásika ku chebilé ra'íchali náole, alué ra'íchalika anime nile tabilé 'la 'nata ajtigó alué Amasíasasi. Israeli mochígame ralámulika pe yati umérimio alué Jurá mochígame ralámuli. Alué Joasi anele alé apélichí osigá napurigá tabilé we'ká 'nata asimela alué Amasíasasi alué gompaniérola Jurá mochígame sontalo neyúrimio, 'ma neyúrigarikábá alué Eromi anilichi mochígame 'yuga nakoga.

Alué Amasíasika tabilé e'wale napurigá anile alué ra'íchali napu náole alué Joasi, Amasíasika napabule alué bo'né gompaniérola sontalo 'lige simile nejkomia alué Israeli mochígame ralámuli sayega. Alué Israeli mochígame sontalo neyúrale nakoga, 'lige 'ma gajúnale u'télimi alué wa'lú tegoli alé riógichi Rusaleni anilichi suweke ilígame, 'lige 'ma chigole suwábaga enomí alé re'obachi nerúgame 'lige suwábaga tábiri 'we najteme alé re'obachi nerúgame 'lige alué wa'lú galichí nerúgame alué wa'lula rey Amasíasasi galila, 'lige o'tole alé Samaria anilichi. Alarigá resiti raweli 'yale Onorúgame alué Amasíasasi napugiti alué Amasíasasi pe alué e'karúgame tábiri iwérali tánime nílígame tase 'la Onorúgame.

### **'Ma mukule alué rió Eliseo anilime Onorúgame nila ra'íchali nareme**

'Ya a'lige alué rió Eliseo anilime Onorúgame nila ra'íchali nareme nayúpale, machile 'ma pe'wé 'yati mukumeo alué rió, a'lige ruyele alué Joasi anilime Onorúgame gu'írimio alué ralámuli alé Israeli mochígame napurigá 'la uméromala alué ralámuli alé Siria mochígame. A'lige a'kinana napu'lige 'ma mukusá alué rió Eliseo anilime, alué wa'lula rey Joasi 'lige alué sontalo alué gompaniérola umérale alué Ben-Arari (segundo) 'yuga nakoga. Alué Ben-Aráríka wa'lula rey nile alé Siria anilichi.

## **Wa'lula ka alué Jeroboami (segundo) alé Israeli anilichi**

Napu'lige alué wa'lula rey Joasi mukusá, alué inolá Jeroboami (segundo) anilime asíbale wa'lula rey alemi Israeli anilichi. Alué rió abiena e'kali 'lige iwérali tánilechigó alué besero 'órote newárigame, napurigá Onorúgame neraga eteme nile peka Onorúgame kachi 'lige peka nejkúrome kachi, alué napu e'kali tánime nílige alué e'wélela rey abé 'yabé mochígame. Alué Jeroboami anilime rió asale wa'lula neraga alemi oká liá miná bilé bamí alé Israeli anilichi. Arigá a'kinana bi'neli neyúriga najteme gayénale alué rió wa'lula rey Jeroboami anilime.

Napu'lige 'ma mukusá alué wa'lula rey Joasi, Amasíasi, alé Jurá anilichi wa'lula abijí we'ká bamí bejtele, arigá jaré ralámuli alué Amasíasi saíla gayénale 'lige 'ma me'ale. Alué Amasíasi mukusá, alué inolá Usíasi anilime asíbale wa'lula rey neraga alé Jurá anilichi.

---

## **Jonás**

### **118. Jena ruwimela alué Jonasi ra'íchaligo 'yuga alué wa'lula selígame rey alé Israeli ajtígame 'lige pe a'kinana Onorúgame náboligo bilé ra'íchali alué ralámuli Nínibe ejperégame**

*(basado en Jonás 1–4; 2 Reyes 14:25)*

#### **Alué Jonasi anilime rió tabilé e'wele Onorúgame**

Napu'lige alué rió Jeroboami (segundo) anilime selígame kachi wa'lú gawí bo'ígichi Israeli rewégame 'lige asale bilé rió Onorúgame nila ra'íchali nareme Jonasi rewégame rió. 'Lige Onorúgame júlale alué rió napurigá wa'lula selígame rey Jeroboami anilime ruyémala alué ye ra'íchali we'kaná neyúromio alue rió nejkoga. 'Lige ku bujémará alué gawí napu 'ya nejpósilige alué uché jaré sairúgame ralámuli, 'lige alarigá ikile. Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'írole alué Jeroboami, 'lige alé Israeli ejperégame ralámuli 'we a'lá nígame gayénale we'ká e'karúgame tábiri.

Sinéchigo rawé júlalige Onorúgame alué rió Jonasi alé 'mi Nínibe anilichi we'ká riógichi 'we mejká. Alué rioka juláliru ruyéniliga alué ralámuli alemi ejperégame, alué ralámuli 'ma re'wániga suwimeo napugiti 'we resiti nóchaga ejperégame nílgame.

'Lige alué rió Jonásika tase e'wale napurigá anélirige, alekeri pe se'wimi simile, cha'pile alué barko uché bilena simime tase alé napu

Julálirige. 'Lige alué rió Jonásika chíboka simióríle napurigá tabilé etema Onorúgame. 'Lige Onorúgameka 'we 'la sébili machile alarigá 'sichi alué rió, alekeri Onorúgame wa'lú u'kí 'we a'wágame eká na'lógame náole alemi napu enale alué rió barko asigá.

'Lige alué we'ká ralámuli alé bárkochi 'yénigame 'we majale alarigá 'sichi alué eká na'lógame u'kí. 'Lige chojkile alué ralámuli re'igí newá, machináliga chíeri ka chojkila alé bárkochi enágame. Napu neyura alué nímará chojkila. 'Lige alué re'igí 'mele alué rió Jonasi, napugiti alué rió níligame chojkila. A'liko alué ralámuli alé bárkochi e'yénigame rukele tachiri nasibúliga alué rió, 'lige chonigá alarigá 'síá alué eká u'kí na'lógame. 'Lige alué rioka 'yati ruwile chíboka enagá napurigá tabilé etémala Onorúgame. 'Liko alué rió bo'né Jonasi nulale napurigá alé wa'lú ba'wichí pápua.

'Lige sinékó, alué ralámuli napu e'yénale alemi bárkochi, tase pánele alué rió alé ba'wichí. 'Lige ta'wé pasía alué rió alé ba'wichí, alué eká aminacho a'wágame ekale, tase cherigá neyúsisa kárele. 'Liko arigá pale alué Jonasi alé ba'wichí. 'Lige alué rió Jonasi alé ba'wichí pásiga, 'yati gelale alué eká u'kí na'lógame. 'Lige alésíko alué we'ká ralámuli napu e'yénale alé bárkochi 'we a'la sébili bijchígile Onorúgame 'we a'la nígame ko wa'lú a'walí.

'Lige alué Jonasi alé ba'wichí pásiga, 'lige Onorúgame 'yati elale napurigá alué wa'lú ro'chí alemi sebámala o'komia alué Jonasi. 'Lige alué rió Jonasi bakiá rawé rukomi asale alé re'lé ro'chí rojpálachi. 'Lige alé ro'chí rojpálachi asagá alué rió cheliera 'yale Onorúgame, napugiti Onorúgame nulele alué wa'lú ro'chí napurigá yati o'kómala napurigá ta mukumela si'llika. 'Lige Onorúgame elale napurigá alué ro'chí simela alé 'mimi suwemi alé ba'wichí, 'lige alé suweke yo'imela alué rió Jonasi napu alé rojpachí ajchagá enale, 'lige alué ro'chí alarigá 'sile.

'Lige alé ro'chichi ma'chínasa alué Jonasi, 'lige Onorúgame uchéchigo siné nulele alué Jonasi napurigá simela alé 'mi we'ká riógichi Nínibe rewégichi, 'lige alué rió Jonásika 'yati e'wale, 'yati simigá ruyele alué ra'íchali napu ruyémili nílige. Anele:

—Pe oká liá rawé kachi a'lige suwábaga suwábamala Onorúgame ye ralámuli jena Nínibe ejperégame.

'Lige alué ra'íchali akisá alué ralámuli a'lige 'we seweka mochíbale. 'Lige alué wa'lula selígame rey alé ruyele we'ká rejcholi alué we'ká ralámuli napurigá tabilé alieti nocha mochímala. Nulele napurigá ayunámala. 'Lige tániwará Onorúgame napurigá siné kachi 'la tabilé che olámala alé we'ká riógichi Nínibe anilichi. 'Lige alarigá 'la e'kámala Onorúgame alué we'ká ralámuli alé Nínibe ejperégame. 'Lige



Onorúgame 'we 'la sébili machile alué ralámuli 'we seweka mochigo alué ra'íchali akisá, machió resítiri nóchame ka. 'Lige Onorúgame e'kale napurigá tálige alué ralámuli, 'lige tase che olale alué we'ká ralámuli napu rirole alé Nínibe rewégichi.

'Lige alué Jonasi 'we sewele Onorúgame 'yuga napugiti Onorúgame 'we a'lá galélime alué we'ká ralámuli Nínibe epperégame. 'Lige alué rió Jonásika najkile napurigá pe alué ralámuli israelítacho 'we a'lá na'temámala. 'Liko anele Onorúgame:

—Neka 'la machié alarigá nimio, alekeri 'másige ne 'mimi se'wimi chíboka alué barko asigá tase alemi simime. Abiena machié ne mué Onorúgame 'we a'lá ko we'ká ralámuli 'yuga, e'kánilio mué suwábaga ralámuli. Neka 'ma me'limeo mayé mué alué we'ká ralámuli tabilé oyérame mué nila rejcholi. 'Lige neka jípeko asíriga 'we seweka ajtíkuru, 'ma mukunali ne, alekeri me'libógó ne jipe.

'Lige alué Jonasi simile 'minami mejkabé tase riógichi, 'lige newale alué bilé u'tá ulumí, 'lige alé pachárale asale káboka alué newasa. Alé asagá buigá asale chukirá alué ralámuli alemi a'bemi riógame we'ká. 'Lige Onorúgame regá elale alué rió alé ajtígichi, yati neraga ya'wírele





alué bilé banawá napurigá 'la kaga ilimela alé napu asale alué Jonasi. Alarigá 'la tase rajtálíga asale alé káboka alué Jonasi mo'ola. 'Lige alué Jonásika 'we a'lá ganílíga asale alé káboka, abiena 'we a'lá galele alué banawá.

'Lige pe melénala be'á be'lí Onorúgame júlale bilé nowí alé napu ilile alué banawá. 'Ma gi'sule 'lige 'ma wakile alué banawá. 'Lige pe'tá nujubapi alué bo'né Onorúgame júlale bilé eká 'we rajtágame alemi napu asale alué Jonasi, 'lige alué Jonásika 'ma rekúpale rajtálíga. 'Lige alarigá ikiá rajtalia, 'liko mukunálile alué Jonasi. 'Lige Onorúgame anele:

—¿Chonigá mueka 'we a'lá na'temáché alué pe banawá kachi, 'lige alué ralámuli napu ejperégame ju alé Nínibe tase na'temame júkuru mué? 'Lige neka 'we a'lá semáriga na'temame júkuru alué ralámuli alé Nínibe ejperégame 'lige alué we'ká ajágame napu uchúkame ju alé Nínibe.

---

## Amós

### 119. Jena ruwimela bilé rió Onorúgame oyérame Amosi anilime rejcholi ruyéligo alé Israeli mochígame ralámuli

*(basado en Amós 1–9)*

#### Alué Amosi anilime 'we a'lá ruyele wa'lú resiti raweli naremio alué ralámuli Israeli mochígame

Napu'lige alué Jeroboami (segundo) wa'lula kachi alé Israeli anilichi, Onorúgame júlale bilé rió Amosi anilime Onorúgame nila ra'íchali nareme ruyéniliga ra'íchali alé Israeli anilichi mochígame ralámuli. 'Lige alué Amosi alé sebasa napu rirole alué ralámuli, a'lige anele:

—Onorúgame regá aní: “Gepuwa 'emi ralámuli jena Israeli mochígame. Neka jeka a'pá 'emi rijimala ralámuli 'ya bajchá mochígame. Sinékó alé 'mi Ejipto anilichi mochígame ke alué ralámuli. A'lige ne 'sié alué ralámuli wanapia rekó we'kaná riógichi kachi, 'we a'lá semáriga gu'írimia alué ralámuli. A'lige 'emi ralámulika tase 'la sébili olá 'lige rekó 'we a'lá ruyelé alué ra'íchali, alekeri wa'lú resiti raweli 'yámolá ne 'emi ralámuli jemi Israeli riógame. Neka 'we 'la machiria ajtí alué ne Onorúgame ra'íchálila akeme churigá nimio i'libeko nujubami rawé napurigá 'emi machimela ne gite alakió, 'lige alakimeo i'libeko nujubami rawé.

Nulémala ne we'ká sontalo napurigá nolínamala jemi 'emi me'limea. Neka tabilé u'kírigeturu napurigá tabilé rakémala echirúgame napurigá tabilé nerúlamala go'ame 'emi ejperélachi. Abiena nábuligeturu ne wa'lú nayulí, 'lige we'ká ajágame napuyeri ojchí. A'lige rekó alarigá oliá, 'emi ralámuli tabilé ku guwana 'nata 'emi, tase 'la oyera 'emi Onorúgame nila rejcholi. 'We a'lá 'nátaga mochiwa 'emi, pe nujubapi, narémala 'emi alué 'we resiti raweli napu ne 'yama 'emi ralámuli. Alué 'emi saíla we'ká rió 'emi me'limela jemi sebasa.”

Abiena Amosi anele:

—Aminami regá anflechigó Onorúgame: “A'lige 'emi ralámuli najkisáká napurigá ku 'we a'lá nígame ganama we'ká tábiri, a'liko ku a'rewa 'emi ralámuli alué resiti nocha, alué tabilé Onorúgame e'kali tania. Neka tabilé ganíliga ajtí napurigá noká 'emi, ayoga ajtí ne 'emi 'yuga, pecha 'la sébali olame ka 'emi. 'Émika tabilé resiti raweli 'yame ju chati nóchame ralámuli. Pe 'yégiga bujeme ju enomí 'emi alué ralámuli resiti tabilé nígame, pe nígame ganániliga 'emi a'boipi 'oni. 'Lige neka suwábaga alué nóchili 'we a'lá machigá ajtíkuru, alekeri jipe ne elama napurigá 'emi ralámuli tase nemítimala alué enomí napu bujele 'emi ralámuli alué tabilé nígame.

Abiena Amosi anele:

—Piesta newame ju 'emi, 'lige 'we ganílime ju 'emi napu'lige machisá uché jaré ralámuli piesta newá uchuko 'emi ne'chí e'kali tánaga 'lige me'ao 'emi ajágame ne'chí 'yamia. Neka tabiléchigo 'la ganíliga ajtíkó rekó alanokachi 'emi, tabilé 'la ne'chí 'yuga 'nátaga nokame 'emi napu'lige alué ajágame sa'pala 'yaa 'emi ne'chí. 'Emi 'la e'kali tánilisaká ne'chí, a'liko 'la semáriga na'temámili júkuru 'emi alué uché jaré suwábaga ralámuli 'lige 'la a'chigóriga 'la niraga etémili júkuru 'emi suwábaga ralámuli. 'Émika senibí pe alué riosi tabilé rewagachi ajtígame e'kali tánime ju tase ne'chí, alekeri gite 'ma tabilé jena ejperélamala 'emi, se'wí mejká simámala 'emi. Alué napu 'we nígame gayénale pe ralámuli tabilé nígame resí olagá, alueka bajchá buyásimala rekó tabilé simánilie alé 'mi uché bilena. Tabilé na'temámala ne 'emi ralámuli cha gunarúame kame 'emi pe a'boipi 'oni, alekeri wa'lú resiti raweli rewimela 'emi ralámuli jípesíko. Abiena 'ma suwábaga me'limé olá ne alué we'ka ralámuli Jeroboami (segundo) rijimala. Suwábaga mesa tegoli napu nerú jena Israeli napu me'ame ju alué ajágame alué tase 'la riosi kógimia 'ma gajunama olá ne, alésíko pe jami nímalá alemi.”

### **Alué Amosi ruyele resí ikimeo alué wa'lula balé**

Alué balé wa'lula alué besero 'oro newárigame nígame alé Beteli anilichi ajtíggame, akele napu anile alué Amosi anilime, a'lige akisá yati simile alué wa'lula rey ruyemia. A'liko alué balé wa'lula nulele alué Amosi napurigá simela nawésali rejcholi tétimia ralámuli alé Jurá anilichi. Alué balé wa'lúlaka pe júlaga anile alué Amosi. A'liko alué Amosi nejele, regá anile:

—Neka pe bilé rió bo'á neseme kéturu, a'lige Onorúgame rewagachi ajtíggame nulé ne'chí napurigá Onorúgame nila ra'íchali beníramala ne alué ralámuli alé Israeli mochíggame. A'lige mueka najkí napurigá ne abisí a'rema 'ye ra'ichili tetia. 'La machiboa mué níriga, mué 'kúchila suwimela, bilé rió 'símala me'á, 'lige mué 'yula mukika we'ká rio 'yuga gojchime níkala, 'lige alué mué nila gawika pe uché jaré ralámuli cha'pimela, 'lige mué bo'neka bilena se'wí gawichí mukumela. 'Lige suwábaga alué ralámuli israelita Onorúgame 'ma buinákala napurigá tabilé mochíkala jena Israeli anilichi napurigá uché bilénami gawichí ejperélamala.

### **Amosi uchéchigo ruwí 'we resí ikimeo alué ralámuli Israeli ejperégame**

Pe abé i'libeko anele Onorúgame alué rió Amosi anilime alemi ilígichi:

—Resiti raweli 'yama olá ne alué ralámuli tabilé omáwame yawiyame nerúgachi rawé. 'Lige tabilé 'la sébali tétiga nejime ju ralinea ri'ligó. 'Lige alué plátate najtétichi ralámuli, 'liko rasíggame tétiga nareme ju. Alarigá we'ká 'meme ju alué ralámuli.

Aminami Onorúgame anele alué ralámuli:

—Bilé rawé alé Israeli rióggame ralámuli 'we machinalia mochima ne nila rejcholi, tase ganámalago alué ralámuli benía ne nila rejcholi. Alué níkala 'emi ralámuli nila resiti raweli, pe a'boi ta sébili olagá, pe e'kali tániga alué besero 'órote newárigame. Alésíko pe 'emi ralámuli a'boi chojkila níkala. Alésíko 'emi ralámuli 'la iwégame rasigá resí níliga ejperélamala, tabilé asemi rewimela bilena 'la ganlíga bejterálime.

'Rekó neka we'ká ralámuli israelita me'agé, jaré abiena ejtebímala. Alué rió napu 'we rasigá inílame nílepá, alueka 'ma suwábaga me'limé olá ne. 'Lige jaré rió alué 'la tase resí nokágame ne'chí 'yuga, alueka 'la ejtebímala. A'lige alarigá 'la e'wélala ganámala uchéchigo alué Rabí rijimela. Alésíko ku nolámala ne suwábaga alué ralámuli napu ejperégame ke Israeli anilichi napurigá ku jena ejperélamala napu

alué nila nílige ye gawí. 'Lige bejterámala jena Israeli anilime gawí bo'ígichi. Alésíko alué ralámuli tabilé siné che olama ne, 'ma tabilé asemi mabúmala ne alué ralámuli jena mochígichi.

## 120. Jena ruwimela alarigá nóchaligo alué wa'lula Usíasi alé Jurá asagá

*(basado en 2 Reyes 15:1-7; 2 Crónicas 26)*

Napu'lige alué Jeroboami (segundo) anilime rió wa'lula rey neraga ajtígichi alé Israeli anilichi alué Usíasi wa'lula rey gayénale alé Jurá. Alué Usíasi anilime rioka Amasíasi inolá nile. Alué Usíasi anilime rioka nasipa sientu miná oká bamí wa'lula nile alué rió alemi Jurá anilichi. Alué rioka wa'lula asagá napu'lige tabilé 'cho o'cheria 'we a'lá sébili nóchame nile napu Onorúgame nulele, 'lige Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'írile alué rió nejkochi alemi we'kaná riógichi. Alekeri 'we a'lá neyúrome nile alué we'ká sontalo napu nile alué rió gompaniérola, napugiti Onorúgame alarigá elame nílige. Alué Usíasi newale alé Rusaleni e'wele galí a'wágame napurigá tabilé gajúmala napu'lige nakólachi alé jaga alué saíla 'yuga napurigá tabilé bujewa alué gawí.

A'lige abé a'kinana napu'lige 'we nígame ganasa alué rió 'lige 'we najtékame 'ma tase 'la nóchale Onorúgame 'yuga. 'Nátale bajkimea alemi re'obachi o'kuí molemia alé Onorúgame galílachi. Jaré balé e'wélala 'we sulile alué Usíasi napurigá tabilé molémala, lige ruyele aminami pe alué e'wele balecho 'la nígame ko lisensia napurigá molémala alé pachá re'obachi Onorúgame galílachi alué Aroni rijimala kóriká.

Alué Usíasika tabiléchigo e'wáleko 'lige 'we ayole alué e'wélala balé 'yuga. A'liko yati nayúpale alué Usíasi, a'wágame nayúpale alé sa'pachí amoba. Alueka pe bilé resiti raweli nile. A'liko 'we 'maga ma'chínale alué rió Usíasi alé re'obachi pachami iligé. Alésíko abisí tabilé siné bajkile alé re'obachi. (Onorúgame tase lisensia nejime nile napurigá bilé rió nayume nisa alé wi'chílachi napurigá alé re'obachi bajkimela.)

Alésíko alué rió 'ma a'rele alué nóchili napu nígame nile alué rió. Alésíko alué inolá napu Jotani anilime nile, alué cha'pile alué nóchili o'nola nila. Rekó ta'chó mukuchi alué o'nola, a'lige 'ma asíbale alué inolá wa'lula rey neraga.

---

## Oseas

### 121. Jena ruwimela alarigá tétiligo rejcholi alué Oséasi

*(basado en Oseas 1–14)*

Napu'lige alué rió Jeroboami (segundo) wa'lula rey kachi alé Israeli anilichi, 'lige napu'lige alué Usíasi wa'lula kachi alé Jurá anilichi, a'lige Onorúgame júlale bilé rió Onorúgame nila ra'íchali nareme napurigá benírimela alué ralámuli Jurá mochígame 'lige Israeli anilichi mochígame. Onorúgame nila ra'íchali nareme Oséasi anilime nile 'lige 'we 'la oyérame nile Onorúgame rewagachi ajtígame. Alué rió Oséasi anilime we'ká bamí eyénale alemi we'ká ra'íchali beníriga. Napu'lige bijí ajtígichi alué Esekíasi wa'lula neraga alé Jurá abiena 'we beníriale alemi alué rejcholi Onorúgame nila.

#### **Oséasi newile bilé mukí 'yuga napu we'ká rió 'yuga gojchime nile**

Onorúgame nulele alué Oséasi napurigá rewimela bilé mukí napu we'ká rió 'yuga gojchime nile, napurigá 'la machimela alué israelita ralámuli alanokame ka alué a'boi napurigá alué mukí. Alué israelita ralámulika tabilé 'la sébali olame nile Onorúgame 'yuga. A'lige alué rió rewisá, alué mukí ranele bilé towí alué rió Oséasi inolá. A'lige Onorúgame nulele alué rió Oséasi anilime napurigá ajchémala bilé rewá Jesreeli anilime rewá, alué rioka 'máchigo me'limériligame suwábaga alué Jeú rijimela, we'ká ralámuli me'ágame ko alué Jeú alé Jesreeli mochígame ralámuli. Alué Jeuka alué Jeroboami umúlila nile 'ya ajtígame rió. Aminami Onorúgame anele alué rió Oséasi anilime alué bo'né Onorúgame 'ma me'limeo we'ká alué ralámuli alé Israeli anilichi mochígame.

'Lige pe abé a'kinana uché bilé ranele alué mukí Oséasi anilime rió upila. A'lige nulele Onorúgame napurigá ajchémala bilé rewá Tabilé-Galeme anilime rewá, napugiti Onorúgame 'máchigo abisí tabilé galémoríle alé Israeli anilichi mochígame ralámuli. A'lige abé a'kinana uchéchigo bilé towí ranele alué mukí Oséasi upila, 'lige Onorúgame abiena nulele napurigá ajchémala bilé rewá, Tase-Ne-Nila-Ralámuli anilime rewá, Onorúgameka 'máchigo tabilé gu'írimoríligame alué ralámuli alé Israeli anilichi mochígame. Aminami Onorúgame anele alué ralámuli:

—Abé i'libékomi we'ká ralámuli israelita mochímala alemi, a'lige alué ralámuli Onorúgame 'kúchila anilime ralámuli nímala. A'lige alué ralámuli Jurá anilichi mochígame 'lige alué Israeli anilichi mochígame

napuímala, 'lige pe bi'lénapi gawichí nímala. 'Lige 'we a'lá semáriga ejperégame nímala alué ralámuli, 'we najteme ganámala arigá.

Onorúgame ruyele alué Oséasi anilime, alemi Israeli anilichi riógame ralámuli 'we resí olamio bo'né Onorúgame resiti raweli 'yamio, napugiti alué ralámuli tase sébali oláligame napurigá najkí Onorúgame, pe alué tabilé rewagachi ajtígame riosi e'kali tánime kame alué ralámuli. 'Lige aminami anélechigó alué ralámuli a'chigóriga ko napurigá alué mukí tase nirame alué riola. Bilé mukí alieti nóchame ka rekó 'la semáriga nesérilia bo'né riólata abiena tabilé nirame ju alué riola, alué alieri nóchame mukika simime ju uché bilé rió 'yasia 'yuga gojchimea 'lige tabilé chijúniga alarigá resiti nóchiga alemi. 'Lige Onorúgame anele alué Oséasi bilé rawé alué bo'né Onorúgame 'ma a'remio resiti raweli 'ya alué ralamuli alé Israeli anilichi mochígame, 'lige alésíko 'we a'lá semáriga gu'írimio napurigá 'we a'lá ganíliga ejperélamala. A'lígesíko alué ralámuli 'ma pe Onorúgame rewagachi ajtígamecho e'kali tánime nímala 'lige 'ma abisí tabilé siné tánimala e'kali alué riosi alué a'boi nila tase rewagachi ajtígame.

A'lige Onorúgame nulele alué rió Oséasi napurigá ku a'pámala alué upila ku alé galírale rekó alué mukika alué uché bilé rió 'yuga gojchílige alemi, 'lige napurigá 'we galémala uchéchigo, napurigá alué ralámuli alé Israeli mochígame 'we a'lá machimela Onorúgame 'we a'lá galeo alué ralámuli, rekó alué ralámuli uché bilé tábiri e'kali tánichi.

Alésíko alué rió Oséasi alé bo'né galíllachi ajchale 'we a'lá 'yériga napurigá ta simela alué mukí uché bilé rió 'yuga gojchimea. A'lige alué rió tase 'yuga gojchílechigó. Alarigá 'sile alué rió napurigá alué ralámuli alemi Israeli mochígame 'la machimela tase niga ejtebimio wa'lula rey alemi we'ká rawé, 'lige tase gainamio o'toa alué go'ame 'yamia 'lige ajágame alé wa'lú re'obachi. Napu'lige 'ma we'ká rawé simárisa, a'lige Onorúgame 'la yámoríle lisensia alué israelita ralámuli napurigá 'la uchéchigo newámala yawiyame Onorúgame nila.

### **Oséasi 'we a'lá ruwile 'we cha nokame ko alué ralámuli israelita**

A'lige aminami alué Oséasi 'ma suwábaga ruyele churigá nóchiligo alué ralámuli alemi, 'lige alué ralámuli tabilé nirao Onorúgame. Regá anele:

—Onorúgameka chokila newá 'emi. 'Émika tabilé 'la sébali olame ju napurigá nokiméorisá, 'lige me'ligá e'yéname ju 'emi chejaré ralámuli 'lige chigoga. Abiena uché jaré umugí uche jaré rió 'yula 'yuga okome kará 'emi. Alekeri 'ma wakibámala alué gawí alemi

napu 'emi ejperégame ju, tabilé u'kumela we'ká rawé. 'Lige jaré 'emi ganánilime kará balé neraga 'lige jaréchigo nawésali nejime korime kará 'emi, 'lige tabiléchigo 'la sébili olagá anime karago 'emi Onorúgame nulalila rekó alarigá anié, tase 'la sébali ruyeme kará 'emi rejcholi alué we'ká ralámuli. 'Lige alué umugí we'ká rió 'yuga gojchime alué 'yuga okome kará 'emi, alué umugí napu nóchame ju alé re'obachi napu tabilé Onorúgame nila ju. Alekeri tabilé u'kírimala Onorúgame alemi napu 'emi ejperé.

'Abiena alué Jurá mochígame ralámuli a'chigóyéri aliena chátiri nóchali nóchaligará napurigá 'emi, 'lige alekeri abiena resiti raweli 'yáwili ju Onorúgamete. Napu'lige na'áwali nerúgichi alué gawí bo'ígichi napu ejperé 'emi, 'émika yati simíbame ju nejkúrali tánimia alué wa'lula Asirio ajtíggame, 'lige pe tabilé tániga Onorúgame rewagachi ajtíggame. Alaní Onorúgame wa'lula rewagachi ajtíggame.

### **Oséasi 'we anele alué ralámuli napurigá 'we 'la tánimala e'kali Onorúgame**

Abiena anélechigó Oséasi alué ralámuli:

—O'maka anewa Onorúgame 'we chálá mochírigo ramué, 'we seweka mochírigo 'we cha nokisá ramué a'boi. 'We 'la tániwa napurigá nejímala rejcholi napurigá 'la e'wame ralámuli niwa Onorúgame 'yuga, 'lige napurigá nejímala bilé a'walí napurigá 'la senibí neyúrome niwa nakoga uchéchigo siné.

Abiena ruyele alué Oséasi alué ye ra'íchali:

—Onorúgameka regá ruwí: “Alué ralámuli napu riógame ju alé Israeli anilichi 'lige alé Jurá anilichi pe yati neraga a'reme ju ne'chí oyeria. Neka júligeturu jaré rió Onorúgame nila ra'íchali nareme napurigá bilé rejcholi 'yámala alué ralámuli, alekeri neka najkí napurigá 'la e'wame nímala alué ralámuli 'lige napurigá abé 'la machimela churigá ka ne. Alué ralámulika pe ajággame i'gá ne'chí 'we ra'sálára mayé ne'chí, tabiléchigo alarigá juko.

'Neka pe najkí napurigá 'la sébali e'wame nímala ne'chí 'yuga, 'lige napurigá alarigá aminabi 'we 'la machimela alué ralámuli ne'chí. Ne Onorúgame 'we ganílisa nili alué Israeli mochígame ralámuli gu'friga, tabiléchigo chérésa juko, alué ralámulika cha chati nóchame kame.

'Alué ralámulika mayé tabilé eteo ne alarigá nokachi alué a'boi ralámuli, neka 'wéchigo 'la etégó, 'lige alekeri resiti raweli 'yámolá ne alué ralámuli. Rekó alué ralámuli 'la machié a'kué bujeme ko ne alué nóchali alué e'wélala rey, abiena tabilé bení alué e'wélala rey pe kulí mochíbigame e'kali tánilime ne'chí. A'lige yati simíbame ju alué e'wélala gu'írali tánamia alé 'mi uché bilena, alemi napu mochí

ralámuli napu tánime ju e'kali alué mono a'boi newálila. Pe alarigá ejobéniganti kárékuru, pe chejarecho tániga nejkúrali, pe alué mono a'boi ralámuli newálila. Alué ralámulika 'we resí nilia mochímala napu'lige sebasa alué resiti raweli, tabilé che ikisá nílamala rekó 'we resí nilia mochige.”

Oséasi aminami anele:

—Abiena regá aníturu Onorúgame: “'We gichí ne alué oká besero 'óróte newárigame alué napu e'kali tánime ju alué ralámuli Israeli mochígame. Alué napu ralámuli newame, alueka tabilé Onorúgame ju. Resiti raweli 'yámolá ne suwábaga alé Israeli mochígame ralámuli napugiti alueka tabiléchigo 'la néléme kame ne'chí, tabilé 'la nirame ju ne'chí, 'lige newale mesa tegoli ajágame me'liame alué tabilé rewagachi ajtígame riosi e'kali tánilime, alekeri a'wágame resiti raweli 'yámolá ne alué ralámuli, uché bilena ejperégame unema olá ne alué ralámuli resiti raweli 'yamia. A'liko alué uché bilénami ejperégame ralámuli 'ma mabúmala se'wimi uché bilénami alué Israeli mochígame ralámuli, 'lige galírale mo'amala alé uché bilénami o'togá 'lige alué 'kúchilaka 'ma me'liboa.”

Alué ye ra'íchali ruyele Oséasi alué ralámuli.

### **Oséasi ruwile alué ralámuli asirio 'ma gajunamio alé we'ká riogachi Israeli anilichi**

Pe abé a'kinana uchéchigo regá anele Oséasi alué ralámuli:

—Onorúgame regá aní: “'Emi ralámuli napu'lige 'we nígame gayénea enomí, go'ame 'lige we'ká tábiri, 'we 'la semátiri newáguru alué mesa tegoli alé napu kógime ju alué ralámuli alué tase 'la Onorúgame. Alekeri wa'lú resiti raweli 'yámolá ne 'emi ralámuli cha resiti nóchali nóchame kame. Pe'wé sebámala alué we'ká ralámuli alé Asiria ejperégame, 'lige 'ma o'tomela alué mono besero 'óróte newárigme napu nígame ju 'emi ralámuli alemi, 'lige 'ma o'tomela alé 'mi napu ejperégame ju alué uché jaré ralámuli. Alarigá alué wa'lula rey Asiria ajtígame bo'né nila ganámala alué besero 'óróte newárigame. Abiena 'ma 'emi suwábaga o'tomela alé 'mi napu ejperégame ju alué a'boi asirio ralámuli. 'Lige alué mesa tegoli alé napu kógime nílige go'ame tase 'la Onorúgame 'emi ralámuli, alueka pe alemi pátiga ilibámala 'lige alésíko pe jami wejchégichi ganámala.

'A'lige alué ralámuli 'we a'lá sébali nóchame nísaká napurigá najkí ne a'liko 'we a'lá semáriga gu'írama olae ne alué ralamuli napurigá a'lá ganíliga ejperélamala. 'We a'lá e'kali tánisi ne'chí, taga napurigá ne a'lá machíramala churigá ka ne, 'lige 'we 'la nóchali newasa napu 'we 'la galeme ju ne, 'la alarigá olásaká 'emi, a'liko neka 'wa 'la



u'kíramala alemi napu ejperé 'emi 'lige aminami uché jaré nejkúrali 'yámala ne 'emi napurigá 'we 'la ganíliga ejperélamala. 'Émika we'ká sontalo gompaniérome ka 'we 'la neyúroma mayé 'emi a'boi 'lige ne'chika pe tabilé nejkúroli tániga, alekeri we'ká nakoli nílamala 'emi 'lige tabilé siné neyúramala 'emi nakoga.”

**Onorúgame 'we a'lá gu'íromala napurigá uchéchigo  
'we a'lá nígame nímalu alué ralámuli israelita**

Abiena Oséasi regá anele alué ralámuli:

—Regá aní Onorúgame: “Napu'lige buyánige ne alué 'emi rijimale 'ya mochígame alé Ejipto mochígichi, 'we a'lá gu'iro ne napurigá 'we a'lá ganíliga ejperélamala 'miná uché bilena. Napurigá nesérome ju bilé o'nó alué 'kúchila, alarigá nesero ne, 'lige 'emi ralámuli júkuru napurigá alué 'kuchi tase 'la nirame alué o'nola. Alekeri a'rémala ne napurigá uché jaré ralámulite o'toboa 'emi alé 'mi mejká napu rewégichi ju Asiria 'lige Ejipto rewégichi. Rekó aliena resítiri nokigá e'yéname ke 'emi, neka 'we na'temá 'emi, 'lige tabilé me'limé olá ne 'emi, 'lige bilé rawé ku jena a'pámala olá ne 'emi 'la 'emi gawílachi. Alekeri 'emi ralámuli 'we a'lá semáriga na'tawa ne'chí 'yuga. 'La sébali olame niwa napurigá najkí ne bo'né, napu jupa ne 'emi ralámuli nesérome. 'Emi ralámuli 'we a'lá e'kali tánime ke ne'chí 'ya alé Ejipto mochiga, napu'lige tabilé nígame ka, napu'lige pe iligá nóchame ka tabilé tábiri meka. A'lige 'emi ralámuli 'we yati 'we a'la nígame gayénale jena Israeli. A'lige 'ma 'we nígame gainasa 'emi ralámuli 'lige 'we gunarume gayena 'emi 'lige 'ma tabilé nélé ne'chí. Alekeri a'rema ne napurigá 'emi saíla resí olámala jena napu mochí 'emi ralamuli ejperegá. Alé napu Samaria anilichi ju alé wa'lúlachi alé Israeli anilichi, alemi tase rioga ilibámala, nobi neka bilé rawé gu'íromolá ne 'emi ralámuli napurigá tabilé 'wesi resí olámala. A'lige tase 'wesi suwimela 'emi ralámuli alemi.”

Oséasi abiena anele aminami:

—¿Chonigá ta e'kali tánili 'emi ralámuli Onorúgame alé rewagachi ajtíggame ruigá 'la bijchiá 'we chálá mochigo 'emi cha nokame kóriká, 'lige ruigá 'ma tabilé e'kali tánimia alué tabilé 'la Onorúgame? Onorúgameka regá aníturu: “Bilé rawé ku 'we a'lá semáriga gu'íromolá ne alé Israeli mochígame ralámuli. A'lige alué ralámuli alé wa'lú gawí Israeli anilichi mochígame 'we a'lá nígame ganámala, 'we a'lá semáriga nímalu alemi. A'lige alésíko alué ralámuli alemi riógame 'ma tabilé siné e'kali tánimala alué tase 'la rewagachi ajtíggame Onorúgame.”

'Emi ralámuli 'we a'lá 'nátame nísaká, a'lige 'we a'lá 'nátaga gepúmala ye ra'íchali napurigá aní ne. Onorúgame nila boweka 'we a'lá semati ju, alué ralámuli 'la nirame Onorúgame, alué ralámulika Onorúgame nila bowechi e'yena. Ralámuli napu ekí 'la e'wame Onorúgame nulalila, Onorúgame 'la semáriga gu'íramala alué ralámuli. Alué ralámuli nímala napurigá simime bilénami boichí 'la re'ná 'la tabilé gayena 'lige 'la o'wé bo'ígame. Alué ralámuli napu tabilé nirame ju Onorúgame rewagachi ajtíggame, alueka simime káré bilena boichí 'we enárikáchi bo'íggame, alekeri nabí 'we resíriga ejperégame ju alué ralámuli.

---

## Isaías

### 122. Jena ruwimela alué Isaíasi anilime rió chojkíligo Onorúgame nila ra'íchali ruyea alué ralámuli Jurá anilichi ejperégame

*(basado en Isaías 1–6)*

#### Isaíasi anilime 'we a'wágame ená anele napurigá tabilé chátiri nochámala alé Jurá ejperégame

'Ma 'we a'kinana napu'lige alué Usíasi 'ma we'ká bamí wa'lula nulame kachi alé Jurá, a'lige Onorúgameka júlale alué Isaíasi napurigá simela Onorúgame ra'íchálila benírimia suwábaga alué ralámuli alé Jurá rewégachi ejperégame 'lige alemi a'mulipi ejperégame. Regá anele Isaíasi alué ralámuli alé Jurá ejperégame:

—Regá aní Onorúgame: “Suwábaga 'emi 'we enátiri ralámuli ju, tabilé e'wame. Neka 'we 'la semáriga repúkituru 'emi, 'la napurigá repume ju bilé o'nó a'boi 'kúchila 'lige 'émika 'we cha nokáguru napurigá alué 'kuchi tabilé jebénigame 'la semariga e'wagá. Neka 'ma náolegeturu resítiri raweli napurigá resí ikiá mochímala 'emi, pe alé Rusaleni ejperégame ralámulicho tabilé 'cho resí olá ne, 'lige 'émika tabiléchigo benináligo ne nila rejcholi. 'Ma tabilé tábiri umeba ne napurigá 'we 'la inámamala 'emi. Neka 'we gichiga eteme ju alué ajágame napu me'ame ju 'emi ne'chí 'yamia. Ne níriká tabilé pe'tá najtékame ju suwábaga tábiri go'ame napu 'ya 'emi ne'chí. Neka tabilé ganíliga ajtime ju napu'lige bilé yawiyame newichi 'emi ne'chí. 'Lige neka nibilé pe'tá akeme ju napu'lige 'emi e'kali tachi, napugiti cha cha nokame 'emi. 'Ma a'rewa cha noká 'lige 'la a'ká ralámuli niwa, 'we a'lá nirame niwa alué ralámuli tabilé nígame. Rekó chibi nokame

ke 'emi, 'lige 'ma a'resa 'emi resí noká, 'lige 'la e'wásaká 'emi, 'we 'la semati raweli rewimela 'emi. 'Lige tabilé 'la e'wásaká 'emi, 'liko 'we resiti raweli rewimela 'emi. Suwábaga ralámuli Rusaleni ejperégame 'we a'lá oyérame kéturu ne'chi nila rejcholi, 'lige 'we a'lá sébali nirame kéturu 'emi suwábaga ralámuli, jípeko cha nokogá ejperégame ju 'emi, pe me'gá e'yéname ju uché jaré ralámuli, 'lige pe enomí koruka, 'lige 'la semáriga repume kéturu 'emi suwábaga ralámuli. Jípeko nábmala ne 'emi 'we resiti raweli napurigá benimela 'la semáriga oyériga 'emi ne'chí.”

Alué Isaíasi abichilubi regá anile:

—Sebámala bilé rawé napu'lige bochígimi gawichí ejperégame ralámuli simela jena re'obachi abé a'lá machimea churigá ka Onorúgame, alésíko suwabaga ralámuli 'ma tabilé nakómala. Pe iligá bajchabé 'we ená ikimela ralámuli alé Jurá ejperégame e'kali tánigoriká alué ralámuli alué e'karúgame mono. 'We chátiri raweli nerúlamala, 'lige ralámuli 'ma gajsinámala suwábaga alué e'karúgame mono napu'lige 'mimi júmisia chíbimia.

'Alué ralámuli alé Rusaleni ejperégame 'lige alé Jurá ejperégame asíriga enáriga ejperégame ju 'we resí nokogá a'chigóriga napurigá alué ralámuli napu ejperégame nile alé Soroma rewégachi 'we 'ya. 'Lige alué e'wélala abé resí nokame ju me'tagá suwábaga uché jarela ralámuli, 'we resí olame ju alué ralámuli tabilé nígame 'lige pe se'nú ra'ichali benírame ju napurigá pe se'winá nokigá e'yénamala. Napu'lige Onorúgame 'ma suwénisa resiti raweli 'ya alué ralámuli Jurá ejperégame, Onorúgame 'la e'kámala alué ralámuli ajagá ejtebígame napu ekí resí nokagá ejperele, 'lige alésíko Rusaleni anilime Onorúgamete wanápurigame nímalá 'we najteme.

'Lige pe'tá nujubapi Isaíasika anile:

—'Emi ralámuli Jurá ejperégame, 'émika ju napurigá 'uba banawala, alué napu alué echágame 'we a'lá repuchi, tabiléchigo 'la rakeme juko. 'Lige alué echágame 'ma me'teka pame ju. Onorúgameka 'we a'lá repume ju 'emi, 'émika tabiléchigo 'la a'ká ralámuli juko, 'lige aminami tabilé na'temaka eteme ju 'emi uché jaré ralámuli. 'Émika 'ma bujélekuru alué uché jaré ralámuli gawila 'lige 'ma 'emi echá mochíkuru jipe. 'Lige alué e'wélala 'emi nuleme ka 'we ganílime ju enomí nareka napu'lige najtétachi jaré ralámuli cha nokagá e'yénasa napurigá tajché olawa alué ralámuli, 'lige alésíko 'we a'lá gu'írime ju alué ralámuli enomí nejígame. Nobi Onorúgameka julámalagó chejaré ralámuli uché bilénami gawichí ejperégame napurigá 'emi sayega nakómala.

### Isaíasi 'we a'lá ma'chígame etele Onorúgame

A'lige bamí napu'lige alué wa'lula selígame rey Usíasi rewégame mukusá, a'lígerikáchi alué Isaíasika alé re'obachi asale 'we 'la ma'chígame etele Onorúgame 'lige machile aliena wa'lú a'walí nígame ko Onorúgame. 'Lige etele alué 'pa rewagachi mochígame alué serabini rewégame 'we a'wágame ruwichi 'we najtékame ko Onorúgame.

A'liko alué Isaíasika anile 'la bijchiá resiti raweli 'yamio Onorúgame alué Isaíasi chátiri ra'íchaligame alué Isaíasi 'lige aminami chátiri nóchaligame napurigá nokame nile alué ralámuli Jurá ejperégame, 'lige Onorúgameka nulele alué bilé serabini napurigá cha'pimela bilé sawí alé rejtete newárigame mészachi mochígame 'lige napurigá aleké sawite rajchínamala alué Isaíasi chu'ala. Alué Serabínika alarigá olale, 'lige 'ma alarigá olasa ruyele alué Isaíasi Onorúgame 'ma 'la ekáligo alué Isaíasi rekó 'we enátiri nóchilige 'lige rekó chátiri ra'íchalige.

'Lige bo'né Onorúgameka anile:

—¿Chieri 'la simélawé, 'lige chieri julásiga 'la nímalawé ne neraga ra'íchamia?

A'liko Isaíasika anile 'la simeo alué bo'né Isaíasi. A'liko Onorúgameka anele alué Isaíasi napurigá simela ruyemia alué Jurá ejperégame ralámuli tabilé chéréko rekó alué Jurá ejperégame ralámuli tabilé 'la semáriga gepúnilie Onorúgame nila ra'íchali. Ruyele tabilé siné inámaka ejtebimio alué ralámuli, napurigá tabilé ma'chílime, 'lige napurigá najkacholo neraga ejtebímala. Onorúgameka 'we 'la anele alué Isaíasi napurigá abichilubi 'we ruyémala Onorúgame nila ra'íchali rejcholi napusí seba raweli 'we enátiri, napu'lige 'we resí ikimela alué ralámuli alé Jurá ejperégame.

### 123. Jena ruwimela wa'lula selígame rey níligo alué Jotami 'lige Akasi alé Jurá rewégachi

*(basado en 2 Reyes 15:32–16:20; 2 Crónicas 27–28; Isaías 7:1–9:7)*

#### Napu'lige wa'lula ka alué Jotami

Napu'lige alué wa'lula selígame rey Usíasi rewégame 'ma mukusá alé Jurá rewégachi nulame, alésíko alué inolá Jotami rewégame asíbale wa'lula rey alé Jurá nulame, 'lige alué Jotámika 'we a'lá selígame nile. Alué rioka 'la semáriga e'wale napu nulale Onorúgame, Onorúgameka 'we a'lá semáriga gu'írole alué rió, 'we rejchirúgame

newale nejkoga. Alué Jotámika neyúrole alué amonita ralámuli 'yuga nejkoga, 'ma suwábaga me'ale, 'lige uchéchigo abé we'ká u'kuchí galí newale alé Jurá alué repume galila, 'lige abéchigo a'wágame newale alué tegoli napu bo'ígame nile alé Rusaleni suweke we'ká riógachi, a'chigóriga napurigá 'sílige alué o'nola Usíasi rewégame nílige.

Napu'lige alué Jotami mukusá, 'ma makué ujsani bamí wa'lula selígame nílige alé Jurá, Alésíko alué Jotami inolá Akasi rewégame ajcháliru wa'lula selígame rey alé Jurá nulame.

### **Churigá nóchale wa'lula ka alué Akasi**

Napu'lige alué Akasi wa'lula selígame ka alé Israeli, asíriga chátiri selígame nile, tabilé siné e'wale napu Onorúgame nulale, a'chigóriga aliena resíriga nóchale napurigá nokame nile alué e'wélala selígame rey Israeli anilichi nulame, 'lige aminami noli 'ma me'ale alué bo'né 'kúchila ejtemali e'kósiga, pe mono kógiga tase Onorúgame rewagachi ajtígame.

A'líko Onorúgame elale alué we'kaná chojkégame sontalo Siria 'lige Israeli rewégachi mochígame napurigá alé simámala nakomia we'kanami we'ká riógichi alé Jurá rewégame gawí bo'ígachi. Alué Israeli rewégachi ejperégame sontáloka 'ma cha'pile alué Jurá ejperégame we'ká riógichi 'lige 'ma o'tole, 'lige Onorúgameka júlale Onorúgame nila ra'íchali benírame ralámuli alué Oberi rewégame, júlale napurigá simela ruyemia napurigá a'rémala alué ralámuli Jurá ejperégame napurigá simámala ku ejperélachi, alué Israeli mochígame ka rijímala nílígame alué Jurá ejperégame ralámuli. 'Líko alué Israeli ejperégame sontáloka ku a'rele napurigá kumi simámala alué Jurá ejperégame ralámuli.

Alué Siria 'lige Israeli mochígame uchéchigo siné nakósile alué Jurá ejperégame 'yuga 'lige alé Rusaleni rewégachi suweke mochíbale noligá e'negá, me'linalia cha'pisá alué ralámuli alemi buyásime. 'Lige Onorúgameka júlale Onorúgame nila ra'ichali benírame ralámuli, alué Isaíasi rewégame rió. Júlale napurigá simela ruyemia alué wa'lula selígame rey Akasi napurigá tabilé majaga asimela alué Siria 'lige Israeli ejperégame sontalo.

Isaíasika anele:

—Onorúgameka aní jípeko tabilé che ikimeo jena Rusaleni rewégachi, 'lige 'we i'libeko ujsánisa makué na malige bamí Israeli 'ma tabilé bilé wa'lú gawí nímala.

'Lige abiena anele 'we a'kinana bilé iwé bilé towí ranélimio 'lige bilé rewá ajchémala Emanueli anelime. Alué rewáká aniame ju: Onorúgame jena ajtí ramué 'yuga, aniame kéré. Aminami Onorúgame

'ma aní julamio bilé wa'lula selígame rey napu nímala Rabí rijimala 'we a'kinana o'chérigame. Ye wa'lula selígame reyka 'ma 'la semati raweli nejmála jena Jurá rewégichi, 'lige 'we semá 'sime nímala 'lige 'la sébali nóchame, 'lige 'we rejchirúgame nímala.

Pe iligá alué Akásika tabilé bijchígale alanichi Isaási, 'lige tabilé 'la oyériga Onorúgame pe simile 'nalina nejkúrali tánimia alué wa'lula selígame rey alé Asiria nulame Tiglat-Pileseri rewégame napurigá nejkúramala nakólichí alué Siria 'lige Israeli mochígame ralámuli sontalo sayega. Noli 'ma kógile suwábaga enomí suwábaga tábiri alué abé najtékame alé wa'lú re'obachí Onorúgame galílachi pachá jágame. Alué Tiglat-Pilesérika yati simile bo'né gompaniérola sontalo 'yuga alué Siria mochígame ralámuli sayega nejkomia 'lige umérale 'lige 'ma me'ale alué wa'lula selígame rey alé Siria nulame, nobi alué Asiria ejperégameka tabiléchigo gu'íroleko alué Jurá ejperégame ralámuli, alueka iligá abéchigo resí olale me'tigá alué Siria 'lige Israeli mochígame sontalo.

#### **Akasi tánile iwérali 'lige e'kali alué tábiri tabilé Onorúgame**

Abé a'kinana, alué Akásika simile alé bilena Ramasko rewégachi, napu wa'lúlachi nile alé Siria rewégachi gawichí, alueka simile alué wa'lula selígame rey Siria nulame 'yuga ra'ichamia. 'Lige 'ma alé asigá alué selígame rey 'yuga ra'icha etele bilé mesa tegoli 'lige 'we galele, 'lige yati náole ra'íchali Uríasi rewégame rió ruyéniliga churigáriga newáriginti ko alué mesa tegoli napurigá newámala bilé mesa tegoli a'chigóyéri. A'liko alué Uríasi yati nulale newániliga bilé mesa tegoli a'chigó alieri napu nígame nile alué wa'lula selígame rey Siria rewégachi nulame. Alésíko 'ma newísiga alué mesa tegoli alué Akasi, alué Akásika nulele alué bo'né balela napurigá alué balé unémala alué mesa tegoli alué go'ame e'kósiga kógia senibí rawé, 'lige nulale napurigá 'ma tabilé unémala alué mesa tegoli napu nulale newániliga alué Salomoni wa'lula rey ka. Alué Uríasika senibí 'la e'wame nile napu nulame nile alué Akasi rewégame wa'lula selígame rió.

'Ma 'we a'kinana alué wa'lula selígame Akasi rewégame 'ma 'yérale alué wa'lú re'obá Onorúgame galila 'lige tabilé 'wesi elile napurigá alé pachá jaga 'yámala go'ame Onorúgame. Alué Akásika we'ká jáwale 'nalina mesa tegoli ichúromi alé Rusaleni rewégichi napu ekiana jale alué mono pe rejté newárigame, 'lige alé mesa tegoli jágachi tánale e'kali alué tabilé 'la Onorúgame. Napu'lige mukiá alué Akasi 'ma makué ujsani bamí wa'lula nílige selígame rey alé. Alésíko alué inolá Esekíasi rewégame asíbale wa'lula selígame rey neraga.

**124. Jena ruwimela Isaíasi beníriligo Onorúgame nila ra'ichali alué ralámuli Jurá ejperégame 'lige Israeli ejperégame**

*(basado en Isaías 9:8–12:6)*

Onorúgameka ruyele Onorúgame nila ra'ichali benírime Isaíasi rewégame, ruyele churigá ne'ochati ka alué Israeli ejperégame ralámuli, a'liko alué Isaíasi anile:

—Alué Israeli ejperégame ralámuli 'we gunarume ju nobi Onorúgame 'wéchigo resí olámalago resiti raweli i'gá, alésíko 'we chijúniga etebímala alué ralámuli. Onorúgameka 'ma elí napurigá umérowa alué saílate, tabiléchigo 'la oyérigo 'lige 'la Onorúgame alué ralámuli Israeli ejperégame rekó aloliae Onorúgamete. Alekeri jípeko Onorúgame 'ma náole we'ká e'karúgame nayulí napugiti 'émika newáligame nulalí napu tabilé a'lá ju, napu elame ju napurigá ralámuli 'yégiga e'yenamala uché jaré ralámuli. Alué ralámulika 'ma tabilé beninali alué napu nulá Onorúgame.

'Alekeri jípeko Onorúgame julámala alué wa'lula selígame rey Asiria bejtégame napurigá 'ma me'limela alué Israeli ejperégame ralámuli 'we cha nokigóríka alué ralámuli Israeli ejperégame. Alué wa'lula selígame rey Asiria bejtégame ka 'we oparúgame ju 'we resí olame apiépiri ralámuli, Onorúgameka aluéchigo nulémalago napurigá alué Israeli 'lige Jurá ejperégame resí olámala. Alué wa'lula alé Asiria nulámala 'ma me'líniliga alué Israeli ejperégame ralámuli suwábaga 'lige alué Jurá ejperégamechigó.

'Napu'lige alué Asiria anilichi wa'lula 'ma suwénisa suwábaga alué israelita ralámuli resí olá, Onorúgame abiena resí olámala alué rió wa'lula Asiria rewégachi bejtégame. Alué selígameka mayémala 'la bijchiá 'la umerio we'ká ralámuli we'kaná ejperégame 'we benégame ko nejkoga 'lige 'we rejchirúgame ko. ¡Alué 'nátalíka tabilé alarigá ju! Pe Onorúgame 'nalina 'simíguru alarigá rekía raweli. Onorúgameka 'we a'wágame nayulí 'yámala alué wa'lula a'wágame inárume. A'liko alué ralámuli alé Israeli ejperégame napu bijí ajagá ejtebí, alueka ku 'la sébali e'wímala Onorúgame tabilé tániga iwérali pe apiepiri tábiri ralámuli newalíla. Pe u'kabi nímala tase anaga alué we'ká ralámuli napu ekí nile Onorúgame oyérame ralámuli 'we 'ya.

'Alekeri 'emi ralámuli Jurá ejperégame tabilé majaga mochiwa alué ralámuli alé Asiria rewégachi ejperégame, pe 'wemi 'ma tabilé nejkumémala.

'Bilé rawé Onorúgame julámala bilé alué Rabí rijimala napurigá 'emi selígame nímala rey. Onorúgame Alawala 'we 'la na'tárimala



napurigá 'we a'lá rejchirúgame nímala 'lige napurigá 'we a'lá  
rió nímala, 'lige alué 'we a'lá sébali etémala suwábaga ralamuli.  
Bochígimi gawichí 'we a'lá semáriga nímala a'lige rawé 'lige tabilé  
'wesi ralámuli riólamala 'nátali najsbume. Suwábaga ralámuli jena  
wijchimoba ejperégame 'la machimela churigá ka Onorúgame.  
Ralámuli bochígimi gawichí ejperégame jena sebámala alué wa'lula  
selígame rey e'nemia 'we ganíliga 'lige 'la sébali olagá napu nulá.  
'Lige Onorúgame gite ku simela suwábaga ralamuli israelita napu  
o'tóleru 'we mejká. Alué Israeli 'lige Jurá pe bi'lepi gawí nímala, 'lige  
suwábaga ralámuli wa'lú cheliera 'yámala Onorúgame.



---

# Miqueas

## 125. Jena ruwimela alué Mikéasi rewégame rió beníriligo ralámuli Onorúgame nila rejcholi

(basado en Miqueas 1–7)

Napu'lige alué Jotami wa'lula selígame rey kachi 'lige napu'lige napusí wa'lula kachi alué Esekíasi alé Jurá nulame, Onorúgameka nulele alué Mikéasi napurigá benírimala Onorúgame nila ra'íchali alué ralámuli Jurá 'lige Israeli ejperégame. Alué Mikéasika regá anile:

—i'we 'la gipusi napu ne ruwí! Abé a'lá ju 'nalina 'emi 'la gipusa napu ruwimela ne napugiti Onorúgame 'ma resiti raweli 'yámala suwábaga 'emi, napugiti chátiri nóchaligame 'emi. Onorúgameka 'ma me'limela suwábaga ralámuli Samaria ejperégame 'lige 'ma galítiri gajunámala, alué Samaria napu wa'lúlachi ju alé Israeli. Alarigá olámala napugiti 'émika iwérali tániligame alué tabilé 'la Onorúgame. 'Lige alué galika suwábaga gajunámala, pe rejtecho ejtebímala namó. 'Lige suwábaga alué mono napu alué Samaria ejperégame ralámuli iwérali tánime nile, alueka 'ma gajsináwili ju, 'lige 'ma e'kósiwili ju.

'Ma alué ralámuli Rusaleni ejperégame, alué ralámuli napu Onorúgame wanápale, aluéchigo 'ma chojkile chatiri nóchali nocha a'chigóriga napurigá nokame nile alué Samaria ejperégame ralámuli, 'lige jípeko alué ralámuli Rusaleni ejperégame 'ma iwérali tánime júchigó alué mono rejtéte newárigame. Onorúgameka elámala napurigá uché bilena gawichí mochígame sontalo 'ma uméromala nakoga alué Israeli mochígame sayega nakoga, 'lige 'ma cha'pisá o'tomela galírale mo'amia alué ralámuli. Abiena julámalachigó sontalo alé Jurá rewégichi, napu siné rawé 'ma gajunámala alué we'ká galí ale Rusaleni jágame.

'Alarigá ikimela napugiti alué Rusaleni ejperégame ralámuli cha nokáligame. Alué ralámulika pe a'nagupi chigome ju gawí echiamé, alekeri Onorúgameka 'we resítiri raweli 'yámala. 'Emi e'wélala alué ralámuli repume 'we 'la machiati kékuru tachiri nóchali tabilé a'lá ka, nobi 'emi e'wélalaka tabiléchigo ganílime juko 'la semáriga ejperégame tabilé cha nokogá, iligá 'we ganílime ju cha nokogá ejperégame. Alekeri rekó 'la Onorúgame 'yuga ra'iche iwérali taga, Onorúgameka tabilé e'wímala alué ralámuli.

Mikéasika abiena 'we sayega ra'íchale alué ralámuli napu anime nile Onorúgame nila ra'íchali benírame ko ralámuli, alué napu alanigá e'yéname nile peka Onorúgame nila ra'ichali benírame ke

ralámuli. Onorúgameka anile tabilé gu'írimio alué ralámuli 'lige alué ralámulika tabilé naremio Onorúgame nila ra'íchali napurigá ralámuli beníramala.

### **Mikéasi ruwile 'ma gajúmili ko alué wa'lu re'obá**

Alué Mikéasi abiena ruwílechigó Onorúgame 'ma gajunamio alué we'ká galí alé Rusaleni jágame, 'lige aminami alué wa'lú re'obá Onorúgame galila, napugiti alué e'wélalaka, alué nulame tabilé 'la sébali gateme kame napu'lige nakó nerúgichi, pe iligá nareme nile enomí napu najtétime nile alué cha nokágame napu nejime nile napurigá tabilé che olawa alué e'wélalate, 'lige aminami mochíligame ralámuli napu anime nile Onorúgame nila ra'ichali benírame ko ralámuli peka alarigá ke, alué napu pe sayeka jebénigame nile cha ikimeo a'pílipi ralámuli, 'lige we'ká enomí goblálome nile pe sayeka. Onorúgameka 'we 'la ruyeale tabilé rewagachi moinamio alué ralámuli rekó alué ralámuli anichi: Onorúgameka jena ajtí ramué 'yuga.

Alué Mikéasika abiena 'la ruyeale churigáriga nimio napu'lige Onorúgame 'ma suwénisa resiti raweli 'ya alué ralámuli, ruyeale 'we 'la semáriga nimio napu'lige 'ma suwénisa resiti raweli 'ya. Regá anele:

—Siné rawé, alué wa'lú rabó napu ilí alué wa'lú re'obá Onorúgame galila, Onorúgame newámala 'we najteme alué rabó ta'wesi rabó anaga jena wijchimoba jágame. Bochígime jena wijchimoba ejperégame ralámuli sebámala alé re'obachi benimea nawésali rejcholi napu nulá 'la bijchiá Onorúgame rewagachi ajtígame. Alésiko 'ma tabilé nakómala ralámuli, suwábaga ralámuli 'ma 'la i'kilí 'la ganíliga ejperélamala. 'Lige Onorúgame ku napabúmala alué ralámuli israelita napu mochí echúromi ra'laga, we'kanami gawichí mochígame.

Alué rawé, alué sontalo uché jarénami mochígame 'we nakómala 'emi sayega, 'lige siné rawé iwégame nuléwili ju 'emi napurigá ejperélamala alé Kalrea rewégachi wa'lú gawí bo'ígachi. 'Lige abé nujubami 'émika 'we najtékame ralámuli nímala. Alé bilénami pe'kabi riógichi Beleni rewégachi, alé napu ju alué ralámuli Jurá rewégame chojkégame, alé ochéramala bilé u'tá towí napu bochígimi alé Israeli rewégichi nulame nímala wa'lú ochérasa.

### **Napu najkí Onorúgame**

Pe'tá nujubapi, alué Mikéasi anile:

—Onorúgame e'chewa 'emi, 'émika rekó 'la oyérinti káriké Onorúgame pe tabilé oyérame ke aniárá 'emi Onorúgame, pe 'yégalí olame kará 'emi. Onorúgameka najkí napurigá 'ma a'rémala alieti nocha 'lige najkí napurigá na'támala 'emi churigá Onorúgame

'la buyániligo 'emi alé Ejipto mochígichi 'lige churigá 'la 'yáligo alué gawí Kanani rewégame. Onorúgameka tabilé najkí napurigá pe 'we me'ame nímala alué ajágame, 'lige aminami tabilé najkí napurigá me'limela 'emi alué 'emi a'boi 'kúchila Onorúgame 'yamia. Onorúgameka najkí 'nalina napurigá 'la sébali gateme nímala 'emi bilé na'áwali, najkí napurigá 'la e'wime nímala 'emi apiépiri ralámuli, tabilé se'unáriga gatega ra'íchali, 'lige napurigá 'la tabilé gunarume nímala 'emi.

'Nobi 'émika tabiléchigo 'la sébali ralineme juko napu'lige ralineá tábiri go'ame, 'émika uneme ju alué go'ame tétala tabilé 'la sébali tétime. 'Emi ralámuli 'we nígame, 'émika tabilé na'temame ju uché jaré ralámuli chigoiga resí olagá, 'émika resí olame ju alué ralámuli pe aminabí nígame ganániliga. Suwábaga 'émika pe 'yégame ralámuli ju, 'lige Onorúgameka 'ma resiti raweli 'yámala 'emi. 'Émika a'chigóriga nokame ju napurigá alué wa'lula selígame rey Akabi rewégame, 'lige alekeri 'émika asíriga resí nílimala, 'we resiti raweli narémala. Onorúgameka elámala napurigá umérowa 'emi saílate napu ekisá nakoa 'emi. Alarigá nímala napusí 'ma a'répá Onorúgame alué wa'lú resiti raweli 'yaa 'emi 'we cha nokigóriká.

'Lige a'kinana, abiena 'ma resiti raweli 'yámala 'emi saíla. A'lige alué Jurá ku 'la bi'lepi gawí nímala, a'liko we'lesi cha'pimela 'emi alué gawí, 'lige uché jarénami gawichí ejperégame ralámuli alé sebámala ejperélimia.

Alésíko alue Mikéasi regá anele Onorúgame napu'lige Onorúgame 'yuga ra'icha iwérali tániga:

—'We a'lá repúpuaka alué ralámuli napu mué wanápale, a'chigóriga napurigá repume ju bilé bo'elo bo'né bujkula bo'á. 'La elíwaká ramué napurigá 'la ganíliga ejperéliwa jena ramué nila gawichí, 'lige 'we a'lá semariga gu'íriwa ramué napurigá suwábaga ralámuli 'la benimela 'la neraga oyériga mué. Mueka 'we se'unáriga ju, tabilé napurigá alué tabilé Onorúgame. Mueka 'la e'kame ju ramué cha nokisuga. Neka 'la bijhígiga ajtí mué 'la sébali olamio napu anéligé mué alué 'ya mochígame Akobo 'lige Abraámi, ramueka alué rijimala niru. Mueka 'we semáriga gu'íromorié ramué.

**126. Jena ruwimela alué Asiria ejperégame ralámuli 'ma me'áligo alué Israeli ejperégame ralámuli 'lige 'ma galítiri gajúnaligo**

*(basado en 2 Reyes 14:26-29; 15:8-31; 17)*

**Churigá nóchale alué abé nujubá mochígame e'wélala alé Israeli**

Alué Jeroboami (segundo) napurigá o'nola alarigá rewégame nile, 'lige alé Israeli wa'lula selígame nile alué rió 'lige 'we benégame nilé nejkoga. Onorúgame 'we 'la gu'írole napurigá 'la neyúromala alué saíla 'yuga nejkoga, 'lige alué Israeli ejperégame ralámuli 'we a'lá nígame gayénale e'karúgame tábiri. Alué Jeroboámika oká liá na bilé bami wa'lula selígame asale alé Israeli rewégame gawí bo'ígichi. Napu'lige 'ma mukusá, a'liko alué inolá asíbale wa'lula selígame rey, alué Sakaríasí rewégame.

Sakaríasíka tabilé 'la selígame nile, pe a'chigóriga napurigá suwábaga alué e'wélala e'sélikame rey napu mochile alé Israeli rewégachi. Pe usani mechá a'kinana 'ma me'líliru alué Sakaríasí bilé riote Salumi rewégame, 'lige alué Salumi rewégame rió bo'né asíbale wa'lula selígame rey. Alarigá 'ma 'la sébali ikile napu anélige Onorúgame alué Jeú 'ya ba'chá rawé. Onorúgameka anélige naó alué Jeú rijimala a'kinana o'chérigame simárimio e'wélala e'sélikame rey alé Israeli nulame.

Alué Salumi rewégame rioka pe bi'lepi mechá wa'lula selígame rey asale, bilé rió Manaemi rewégame 'ma me'ale 'lige alué bo'né Manaemi asíbale wa'lula selígame rey.

Manaémika makué bamí asale wa'lula selígame rey Israeli rewégachi nulame. Alué Manaémika tabilé 'la nóchame nile, 'we oporúgame nile. Alésíko alué Asiria rewégachi wa'lula selígame rey newale nakólime alemi Israeli anilichi 'liko alué Manaémika gatele ra'íchali, anele:

—Neka najtétamala enomí mué napu nejílime ju.

Alué Manaemi mukusá, alésíko alué inolá Pekaía rewégame asíbale wa'lula selígame rey alé Israeli rewégachi nulame.

Alué rió Pekaía rewégame tabilé 'la selígame nile. Napu'lige 'ma oká bamí ajtígichi, bilé sontalo Peka rewégame chojkile ayoa alué selígame 'yuga, 'lige 'ma me'ale alué Pekaía, alésíko alué Peka rewégame rió asíbale wa'lula selígame rey alé Israeli nulame. Suwábaga alué alakí e'wélala simárale, alué Sakaríasí si asibasa 'ma napusí alué Peka asibasa, alakí bamí alué Usíasíka wa'lula selígame rey asale alé Jurá rewégachi gawichí.

Alué Peka tabilé 'la selígame nílechigó wa'lula ka. Napu'lige alué Peka wa'lula kachi alué Tiglati-Pileseri, alué Asiria rewégichi nulame nejkole alemi Israeli rewégichi simigá, 'lige 'ma nejpole jaré gawí napu nile alé pachá Israeli rewégichi gawichí, 'lige 'ma o'tole we'ká ralámuli alé riógame napurigá alé Asiria rewégachi ejperélamala. Napu'lige alué Peka 'ma bilé liá bamí wa'lula selígame ajtígichi, bilé rió Oséasi rewégame chojkile nejkoa 'lige 'ma me'ale alué Peka. Alésíko alué Oséasi asíbale wa'lula selígame rey alé Israeli rewégachi. Napu'lige alué rió chojkichi nocha wa'lula selígame rey, a'lige alué Akásika alé uché bilena gawichí wa'lula selígame rey nile alé Jurá rewégachi.

### **Alué Asiria mochígame sontalo 'ma gajúnale alué galí Israeli jágame**

Alué Oséasi wa'lula selígame rey asale gi makué bamí 'lige aluéchigó 'we chátiri selígame nile, 'we resi olame ralámuli. Alueka aba ta'mé 'we oporúgame nile peka napurigá alué uché jarela e'wélala selígame napu mochile abé 'yabé. Napu'lige alué Oséasi wa'lula kachi alé Israeli rewégachi nulame, a'lige alué Salmanasari alé Asiria rewégachi nulame nejkole alé Israeli rewégachi simigá, alésíko alué Salmanasari bujeme nile enomí nabí bamí alué Oséasi. Arigá 'ma najsínale najtetia alué enomí, 'liko 'ma abisí tabilé najtétinile 'lige nulale o'tóniliga bilé ra'íchali alé Ejipto napurigá nejkúromala nakólíchi, 'lige 'ma a'rele najtetia alué enomí.

Napu'lige alué Salmanasari machisá ala'síligo alué Oséasi yati galírale bajchale 'lige alé Samaria nologá mochile alué bo'né gompaniérola sontalo, napu nile Israeli wa'lúlachi. Bakiá bamí mochile alué sontalo alé Samaria nologá, alé Samaria we'ká riógichi. Napu'lige 'ma bakiá bamí kachi 'ma neyúrole alué Salmanasari alué Samaria ejperégame 'yuga nejkoga, 'lige 'ma o'tole suwábaga alué ralámuli Samaria ejperégame, alé Asiria rewégachi o'tole, 'lige 'ma alé Asiria pachá gawichí we'kanami mochile napuriga 'ma alé ejperégame níkala. 'Lige alué wa'lula Salmanasari uchéchigo jaré ralámuli júlale alemi napurigá ejperégame mochímala alé Samaria. Alué Oséasi nilé wa'lula selígame rey 'ma guwachí asíbagame alé Israeli rewégachi.

Onorúgameka elale napurigá alarigá ikimela alué ralámuli alé Israeli rewégachi ejperégame pe tabilé 'la e'wáligame alué ralámuli napu Onorúgame nulale. Alué ralámulika 'we tánime nile iwérali, 'lige aminami newame nile alué mesa tegoli 'lige alé me'ame nile ajágame alué tabilé 'la Onorúgame 'yamia. A'chigóríga nokale napurigá nokame nílige alué ralámuli kananea alé Israeli mochiga.

Alekeri Onorúgame 'ma buyánilige abé 'yabé alué ralámuli alé Israeli mochígichi alué israelita ralámuli 'yamia alué gawí.

Rekó Onorúgame 'la júlalige ralámuli Onorúgame nila ra'íchali benírame ralámuli napurigá 'la rejcholi 'yámala napurigá 'ma a'rémala pe mono iwérali tania, napurigá ku 'la oyéramala Onorúgame 'pa rewagachi ajtígame, alué ralámulika abirigáchigo tabilé 'la oyérale 'abe Onorúgame. Alué ralámulika tabilé e'wile alué rejcholi nejime. Alué ralámuli Israeli rewégachi ejperégame newale oká besero 'órote newárigame iwérali tánimia, 'lige 'ma me'álechigó jaré a'boi 'kúchila na'ichí e'kósiga alué tabilé 'la Onorúgame kógiga. Aminami owile alué sayeme. Tabilé a'lá nile Onorúgame níriká alarigá nokachi alué ralámuli, alekeri Onorúgame 'we ayole alué ralámuli 'yuga 'lige wa'lú resiti raweli 'yale. Pe alué Jurá ejperégame ralámulicho tabilé che oláliku Onorúgamete, rekó ta'mé 'la sébali e'wáligechigó napu nulélige Onorúgame.

### **Uché jaré ralámuli ejperele alé Israeli anilichi**

A'liko alué wa'lula selígame rey alé Asiria nulame a'pale uché jarénami ejperégame ralámuli napurigá ejperélamala alé Israeli rewégachi. Alué ralámuli alemi a'párigame abiena 'we tánime níligechigó iwérali alué mono napu a'pálige alué a'boi ralámuli uché jarénaka we'kaná gawichí napu ejperégame nílige alué ralámuli. Nobi alué ralámulika 'wéchigo 'la neráleko napu nulale Onorúgame. Alué ralámulika 'la oyérimoríle Onorúgame rewagachi ajtígame, 'la iwérali tánimoríle Onorúgame napu tánime nile ralámuli Israeli rewégachi ejperégame, alekeri alué wa'lula selígame rey Asiria rewégachi nulame júlale bilé balé wa'lula, napurigá benírimala churigá 'yálime ka ajágame me'ligá alué 'la bijchiá 'la Onorúgame rewagachi ajtígame.

Alué ralámulika napu'lige 'ma 'la oyeria Onorúgame rewagachi ajtígame iwérali tániga, abiena bijí 'we tánime nile iwérali alué tabilé 'la Onorúgame 'we a'lá oyériga, alésíko 'ma tabilé 'la oyérame nile alué 'la bijchiá 'la Onorúgame 'la rewagachi ajtígame.

**127. Jena ruwimela alué Esekíasi 'we a'lá  
selígame rió níligo alé Jurá anilichi**

*(basado en 2 Reyes 18–20; 2 Crónicas 29–32; Isaías 36–39)*

**Esekíasi nulale napurigá ku 'la oyérimala Onorúgame  
alué ralámuli alé Jurá ejperégame**

Esekíasi, alué Akasi inolá, wa'lula selígame rey nile Jurá rewégachi nulame. Alué Esekíasi rewégame 'we a'lá selígame nile. Alueka 'la e'wale napu nulale Onorúgame 'lige 'ma gajúnale we'ká alué mesa tegoli napu alué ralámuli Jurá ejperégame newálige napu e'kósime nile ajágame alué tabilé 'la Onorúgame. Pe yati chojkile nulá napurigá 'la bi'lepi Onorúgame oyéramala ralámuli. Alué abé 'yabé mochígame e'wélala selígame ka 'ma najsibúlige alué semátiri 'nátali.

Alué Esekíasika 'ma ku 'la gatele alué wa'lú re'obá yóola, Onorúgame galila, 'lige aminami napabule suwábaga alué e'wélala balé 'lige aminami alué lebita ralámuli 'lige rejcholi 'yale suwábaga napurigá 'la semáriga nokísamala 'la Onorúgame 'nalina oyériga, napugiti Onorúgame 'ma we'sá resiti raweli 'yálige alué ralámuli Jurá ejperégame, alué ralámulika tabilé 'la nóchaligame napurigá nulálige Onorúgame.

'Lige alué lebita ralámulika gu'írole ralámuli napurigá 'la bi'wígame alawégame nímala. 'Lige 'ma ma'chí buyánale suwábaga alué tábiri napu tabilé a'ká nile alé wa'lú re'obachi unélime, napu pe alué wa'lula Akasi a'pálige alemi. 'Lige 'la semáriga jáwale suwábaga alué tábiri napu 'la najteme nile alé re'obachi Onorúgame níriga, jáwale 'la napurigá Onorúgame najkile.

Napu'lige 'ma 'la sébali kachi suwábaga, Esekíasika nulele alué balé e'wélala napurigá me'limela ajágame Onorúgame 'yamia, ajágame omarúgame. Jaré alué ajágame Onorúgame 'yálime nile cha nokigóriká alué ralámuli. 'Lige nulélechigó alué lebita ralámuli napurigá a'chigóriga alanokimela napurigá 'sile alué Rabí. Alarigá 'la unele alué re'obá 'la napurigá Onorúgame nulálige.

**Esekíasi newale bilé yawiyame 'we najteme “Páskua” anilime**

'Lige alué Esekíasi bayele suwábaga alué ralámuli Jurá ejperégame 'lige Israeli rewégachi ejperégame napurigá sebámala alé Rusaleni napu nerúlimili nile alué yawiyame 'we najtékame Páskua anilime. Alué yawiyame wa'lú nile. Alué wa'lula Esekíasi kónile bilé mili roló 'lige gichao mili bo'á, 'lige alué e'wélala uché bilé mili roló kónile

'lige makué mili bo'á. Suwábaga alué ralámuli Jurá ejperégame sile alué yawiyame newalichi, 'lige alué Israeli mochígame ralámulika pe'kabi sile, alueka amulí suwábaga pe gawéliligame alué yawiyame.

Napu'lige alué yawiyame olá alué ralámuli, o'maka alué ralámuli alemi sígame 'ma gajúniga 'lule alué mesa tegoli alé Rusaleni jágame napu kógime nile alué ajágame, pe bi'lepi tabilé gajúnale, pe aluecho napu ilile alé ra'pichí alué wa'lú re'obachi ma'chige. Abiena 'ma gajúnale suwábaga alué mesá tegoli napu moleme nílige o'kuí, 'ma gajunasa 'ma gomichi 'lule. Alarigá olale napugiti Onorúgame 'we 'la anéligame napurigá 'la pe Onorúgamecho oyéramala ralámuli 'lige pe alé pachá wa'lú re'obachi 'yáwará go'ame Onorúgame rewagachi ajtúgame.

Jaré alué ralámuli napu sile alué yawiyame newalichi ta'chó 'me 'la sébali oyérame nile Onorúgame, 'lige alué Esekíasika tánile Onorúgame napurigá abiena 'la e'kámala Onorúgame, napugiti alué ralámulika abiena 'yámoríle go'ame, 'liko Onorúgameka 'la e'kale alué ralámuli. Napu'lige 'ma suwénisa alué yawiyame suwábaga alué ralámuli alé sígame simíbale alé Jurá rewégachi we'kanami riógachi, 'lige alemi sebasá 'ma gajúnale suwábaga alué mesa tegoli alemi jágame, 'lige a'chigórige nokale alemi jarénami riógachimi Israeli rewégachi. 'Lige abé nujubami ku a'boi ejperélachi simíbale.

Alué wa'lula selígame rey Esekíasi rewégame abichilubi 'we 'yame nile go'ame Onorúgame alé wa'lú re'obachi, alué re'obá Onorúgame galila, 'la napurigá Onorúgame nuléligé, 'lige 'ma chojkile alué lebita ralámuli nochálila 'lige alué balé e'wélala nochálila. Onorúgameka 'we a'lá niraga etele alarigá nóchachi alué selígame rey Esekíasi, 'lige bo'né Onorúgame 'la semáriga gu'írole suwábaga nóchali nochálichi.

### **Asiria mochígame simíbale nakomia alé Jurá anilime gawí bo'ígichi**

Napu'lige alué Esekíasi wa'lula kachi alé Jurá rewégichi, a'lige alué wa'lula selígame rey Salmanasari napu wa'lula nile alé Asiria, alueka simile nejkomia alé Samaria rewégachi napu Israeli wa'lúlachi nile, 'lige 'ma o'tole suwábaga alué ralámuli alé Samaria ejperégame.

Makué bamí a'kinana napu'lige alué Salmanasari 'ma mukusá, a'lige uché bilé wa'lula selígame rey alé Asiria anilichi nulame Senakeribi anilime simile nejkomia we'ká sontalo 'yuga alé Jurá rewégachi, 'lige neyúrole nakoga, 'lige 'ma cha'pile suwábaga alué ralámuli we'kanami we'ká riógichi ejperégame alé pachá napu nile alé gawichí Jurá rewégichi, pe alé Rusaleni rewégachi tabilé mo'ile. 'Lige alué Esekíasika najtétile napurigá tabilé che olawa alué ralámuli alé Rusaleni ejperégame. Suwábaga nejile bo'né enomila abiena napu



mochile alé galírale gatériga alé re'obachi nerúgame enomí, alué 'ma suwábaga nejílechigó. 'Lige 'ma gojínile alué 'oro napu chujkúgame nile alé re'obá 'yólachi, ala'sile 'la sebáriniliga suwábaga napu ekí nejímili nile alué enomí.

Nobi alué Senakeríbika tabiléchigo 'cho 'la ganíliga rejpílekó rekó 'la we'ká enomí 'yárigé, aminabi najkile. Alésíko júlale alé Rusaleni rewégachi jaré alué bo'né 'yuga nóchame bilé ra'íchali o'tóniliga alué Esekíasi. Alué ra'íchali apélichí osirúgame regá anime nile:

—Mueka ne'chí sayega nejkónilisa, mueka tabilé cherigá neyúromala, cha u'kabi kame mué gompaniérola sontalo. Alué alé Ejipto mochígame sontalo ralamuli tánisa mué nejkúrali, alué sontáloka tabilé nejkúromala. 'Lige Onorúgame napu 'emi oyérame korime ju, alueka tabilé gu'íromala 'emi, 'ma gajúnaligame 'emi alué we'ká mesa tegoli napu 'yame nile 'emi go'ame.

'Lige alué rió ra'íchali o'tome a'wágame sinaka regá anele alué ralámuli Rusaleni ejperégame:

—Tase bijchígiwa alué wa'lula selígame rey Esekíasi. Alué Esekíasika najkí napurigá 'emi 'we a'lá oyéromala alué napu Onorúgame aneme ju alué bo'né peka Onorúgame kachi, alueka pecha nejkúromalagó napurigá 'emi uméromala ramué nakoga. Ramué Asiria ejperégame ralámuli ka we'kaná gawichí ejperégame ralámuli me'tirú nakoga, 'lige tabilé siné gu'írole alué napu Onorúgame aneme ju alué ralámuli, rekó 'la iwérali tánisa abiena 'ma suwile. 'Émika iligá 'ma pe abisí tabilé aminabi nakótékuru ramué sayega, alarigaka 'la tabilé resí níluga ejperélamala 'emi, 'la ganíliga ejperélamala 'emi napusí simí ne alemi uché bilénami gawichí o'tomea.

### **Onorúgame 'we a'la gu'írale alué Rusaleni mochígame napurigá tabilé che olámala alué Asiria mochígame ralámuli**

Alué ralámuli Rusaleni ejperégame ka tabilé 'wesi nejele, alué bo'né wa'lula selígame rey Esekíasi alarigá nuláligame. A'liko alué Esekíasika simile alé wa'lú re'obá ilígichi Onorúgame galila, 'lige júlale jaré napurigá simámala ra'íchali o'tomia alué Isáasi rewégame, alué napu benírame nile ralámuli Onorúgame ra'ichálila. Alué Isáasika náole ra'íchali alué Esekíasi ruká yati ku bo'né bejtélachi simigá mukumeo alué Senakeribi.

Pe a'kinana, alué Senakeribi uchéchigo náole ra'íchali alé Rusaleni. A'liko alué ra'íchali o'tome bilé apeli osilí a'pale alemi Rusaleni 'lige alué osilika pe aba a'chigóriga anime nile napurigá anélirige alué Esekíasi abé 'yabé. 'Lige 'ma ra'íchisa alué osilí alué Esekíasi, alué bo'né Esekíasi yati simile alé wa'lú re'obachi Onorúgame galílachi

Onorúgame 'yuga ra'ichamia, iwérali tánimia, 'lige tánale Onorúgame napurigá nejkúromala napurigá tabilé o'tomela alué ralámuli Asiria ejperégame alué ralámuli Rusaleni ejperégame. Alarigá 'la machimela suwábaga ralámuli jena wijchimoba ejperégame Onorúgame rewagachi bejtégame 'we a'lá semáriga nejkúrome ko.

Alésíko alué Isaíasi uchéchigo júlale jaré rió alué Esekíasi ruyéniliga, Onorúgame 'la e'wamio napu Esekíasi najkile. Alué ra'íchalika napu náole alué Isaíasi ruwime nile alué sontáloka tabilé simamio nakomia alé Rusaleni.

A'lige rukó Onorúgame júlale bilé santo ánjeli me'líniliga amulí suwábaga alué sontalo Asiria rewégichi mochígame, 'lige pe a'kinana alué Senakeribi ku Nínibe rewégachi simile, napu nile wa'lúlachi alé Asiria rewégichi. 'Ma alé Nínibe ajtígichi oká alué ejtemali alué bo'né Senakeribi 'kúchila 'ma me'ale alué Senakeribi, 'lige uché bilé alué Senakeribi inolá Esararoni rewégame asíbale wa'lula selígame rey alé Asiria nulame. Alarigá 'ma sébali ikile napu anílige Onorúgame.

### **'Ma nayúnale alué wa'lula Esekíasi**

Pe a'kinana alué Esekíasi 'we a'wágame nayulí ujchábale bilé wejchá besoní. 'Lige Onorúgameka júlale alué Isaíasi napurigá ruyémala 'ma mukimeo alué Esekíasi. Nobi alué Esekíasika 'wéchigo 'la ra'íchale ko Onorúgame 'yuga 'lige ruyele napurigá nélámala 'we a'lá pe Onorúgamecho oyérame ko senibí alué Esekíasi. A'liko Onorúgameka uchéchigo siné júlale alué Isaíasi napurigá simela alué Esekíasi ruyemia 'la neráligo Onorúgame napu najkile alué Esekíasi 'lige 'la elimio napurigá ajagá asimela bejtega bijí makué malige bamí. Alésíko alué Esekíasi 'we ra'sálále 'lige osale bilé wiká Onorúgame nila.

### **Churigá ikile alué wa'lula Esekíasi 'lige alué ralámuli kalreo ejperégame**

Napu'lige alué Meroraki-Balarani, alué wa'lula selígame rey alé Kalrea rewégichi nulame akisá 'we nayúniligo alué Esekíasi, júlale alué bo'né 'yuga nóchame o'tóriga bilé tábiri kónilime. 'Lige ta'chó ku ro'íchi alué julárigame, alué Esekíasika etérile suwábaga alué we'ká tábiri 'we najteme napu niga asale 'we a'lá gatega alué bo'né Esekíasi.

'Lige alué Isaíasika anele alué Esekíasi siné rawé alué sontalo alé Kalrea anilichi mochígame 'ma o'tomeo suwábaga alué e'karúgame tábiri 'we najteme alé Babilonia anilichi napu wa'lúlachi nile alé Kalrea, alué napu gatega asale alué Esekíasi. Lige anele jaré alué Esekíasi 'kúchila alué wa'lula selígame rey alé Kalrea anilichi nulame

gu'írime nimio. Nobi alué Esekíasika tabiléchigo chéláleko rekó alarigá ikimechi. Alueka regá 'nata asáligame:

—'We a'lá ju rekó 'we resíriga ke i'libeko ne mukusá, o rekó tabilé resíriga ke, pe tabilé resíriga nisa 'la kápá ne bijí ajagá ajtígichi.

Alué Esekíasi 'ma mukule 'ma bilé liá na gi makué wa'lula selígame rey asisá alé Jurá anilichi nulame, alésíko alué Esekíasi inolá Manasesi anilime asíbale wa'lula selígame alé Jurá anilichi nulame.

---

## Jeremías

### 128. Jena ruwimela Manasesi anilime rió wa'lula simíraligo 'lige abé a'kinana Amoni 'lige Osíasi anilime simáraligo e'wélala

*(basado en 2 Reyes 21:1–23:30, 2 Crónicas 33–35, Jeremías 1–6)*

#### 'We chátiri selígame rey nile alué Manasesi anilime

Manasesi anilime rió, wa'lula selígame rey Esekíasi inolá, makué oká bamígame nile napu'lige chojkía nulá alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi, 'lige alué Manasesi 'we chátiri selígame rey nile tase 'la nóchame. Alué rioka 'ma ku newale mesa tegoli gajunárigame napu chiliwélime nile go'ame alué tabilé 'la Onorúgame napu bo'né alué o'nola 'ma gajúnilige. A'lige chojkile iwérali tania alué tabilé 'la Onorúgame pe e'karúgame tábiri napu tánime nílige alué ralámuli Kanani ejperégame 'we 'ya.

'Lige mesa tegoli newale alé pachá wa'lú re'obachi napu unilime nile go'ame kogia alué tabilé 'la Onorúgame. Alué wa'lú re'obá alé Rusaleni rewégichi ilile. 'Lige jawasa alué napu go'ame kógime nile go'ame alué tábiri tase 'la Onorúgame alé wa'lú re'obachi pachá, alué Manasesi 'ma bo'né inolá e'kósile pe bilé tábiri kógiga tabilé 'la Onorúgame. Aminami 'we owile alué ralámuli sayeme 'lige sujkurúgame ralámuli alué napu ralámuli suwígame alawala 'yuga ra'íchame nile 'lige napu ma'chiná elábame nile bilé mukúgame. Onorúgameká 'we ayole alué selígame rey 'yuga Manasesi rewégame napugiti alué selígame rey chojkila gite suwábaga alué Jurá ejperégame ralámuli 'ma chátiri 'nátali beníligamechigó, kógile go'ame alué tabilé 'la Onorúgame napugiti alarigá 'sime níligame alué wa'lula selígame.

Onorúgameka júlale jaré rió Onorúgame ra'ichálila ruyame alé Jurá rewégachi regá ruyéniliga alué ralámuli:

—Alué Manasesi na'tálila abéchigo enátiri ju me'tigá alué ralámuli amoreo na'tálila napu ejperégame nile abé 'yabé jena Jurá rewégichi. Aminami 'nátali 'yaa alué ralámuli jena Jurá ejperégame napurigá 'we tánime nímalá iwérali alué pe e'karúgame tábiri tabilé 'la Onorúgame. Alekeri Onorúgame regá aní: “Neka resítiri raweli rekímala alué ralámuli bochígimi jena Jurá rewégame gawí bo'ígichi, 'lige abiena Rusaleni ejperégame ralámuli, alué ralámuli Rusaleni ejperégame napu ne wanápige napurigá 'la ne'chí oyérame nímalá. We'ká sontalo julama ne alemi Rusaleni napurigá alué Rusaleni ejperégame ralámuli 'yuga nakómala, 'lige 'ma neyúromala alué sontalo alemi sígame nakomia, 'lige 'ma gajunámala alué galí alemi jágame. Alué ralámuli alé Jurá ejperégame senibí 'we chibi nokagá ejperégame ju 'lige neka 'we ayoga ajtí, napusí buyasa alé Ejipto, 'ma we'ká sientó bamí júkuru jipe alé Ejipto buyasa a'lígesí 'we chibi nokagá ejperégame ju. Nobi jípeko alué wa'lula selígame rey Manasesi abéchigo enátiri 'nátali beníraleko alué ralámuli alé Jurá ejperégame me'tagá alué uché jaré e'wélala selígame rey napu mochile abé 'ya. ¡Alekeri asíriga wa'lú resítiri raweli 'yámala ne!”

### **Manasesi machile chátiri nochasa**

Tabilé 'wesi ralámuli 'la niraga gepule ra'íchali napu ruwile alué ralámuli Onorúgamete julárigame we'ká ra'íchali rejcholi ruyéniliga alué ralámuli alemi Jurá eperégame. Alésíko Onorúgame elale alué sontalo Asirio anilichi mochígame napurigá cha'pimela alué selígame rey Manasesi, napurigá o'tomela uché bilénami gawichí Babilonia rewégachi, napurigá 'we resí olawa alé, 'lige 'we resí oláliru alemi o'tosá alué Manasesi. Alé Babilonia asagá alué Manasesi Onorúgame 'yuga ra'íchale 'lige ruyele 'we seweka ajtigó 'lige 'la machió 'we resí 'síligo alué resítiri 'nátali benírisa alué ralámuli Jurá ejperégame. Onorúgameka akisá 'we a'lá ruwichi alué Manasesi 'lige 'we a'lá tasa e'kali, Onorúgameka 'la elile napurigá ku Rusaleni simela alué Manasesi napu nile alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi pachá 'lige napurigá uchéchigo selígame rey nímalá. Alarigá 'la machile alué selígame rey wa'lú a'walí nígame ko Onorúgame napu ju 'la bijchiá 'la Onorúgame rewagachi ajtígame.

Napu'lige 'ma ku Rusaleni sebase alué Manasesi, 'ma ku gajúnale alué mesa rejté newárigame napu kógime nile go'ame alué tabilé 'la Onorúgame, 'lige 'ma nulale buinániliga alué we'ká mono napu jale alé pachá wa'lú re'obachi Onorúgame galílachi. 'Lige pe nujubapi me'ale we'ká ajágame Onorúgame 'yamia, 'lige nulele alué ralámuli alé Jurá ejperégame napurigá 'la iwérali tánimala alué 'la bijchiá

'la Onorúgame rewagachi ajtíggame. Abiena 'la gatele alué wa'lú tegoli 'we re'pá ilíggame napu ilíggame nile alé we'ká riógichi Rusaleni rewégichi suweke. 'Lige júlale we'ká sontalo alemi we'kaná riógichi alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi napu tegótigame nile suweke napurigá repúmala alemi. Manasésika malígisa makué na malige bamí asale wa'lula selíggame rey, 'lige mukule, 'lige alésíko alué inolá Amoni rewégame rió asíbale wa'lula selíggame rey alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi nulame.

### **Wa'lula selíggame nile alué Amoni**

Alué Amoni rewégame rió pe oká bamí wa'lula selíggame asale alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi, 'lige alué rió 'we chátiri selíggame nile. 'We tánile iwérali alué e'karúgame mono napu tánime nile iwérali alué o'nola 'yabé ta'chó o'towá alé Babilonia. Alué Amoni abéchigo chátiri selíggame nile me'tagá bo'né o'nola, 'lige jaré alué e'wélala alué selíggame rey Amoni 'yuga nóchame ayole alue 'yuga 'lige 'ma me'ale. 'Lige alué ralámuli alemi Jurá ejperégame abiena 'ma me'álechigó alué ralámuli napu me'ale alué Amoni. 'Lige alésíko alué Amoni inolá Josíasi rewégame rió ajcháliru wa'lula selíggame rey alé Jurá nulame.

### **Wa'lula selíggame nile alué Josíasi**

Alué Josíasi rewégame rió bijí u'tá towí nile napu'lige selíggame asiba alé Jurá, iligá alué rioka 'la e'wérali olale beniá Onorúgame nila nawésali rejcholi, 'lige alué rioka 'we a'lá nóchale wa'lula selíggame rey asagá. Alué Josíasika 'ma gajúnale suwábaga alué mesa tegoli newárigame napu kógime nile alué e'karúgame tábiri tabilé 'la Onorúgame rewagachi ajtíggame, alué mesa tegoli napu jale alé Rusaleni rewégichi 'lige bochígimi alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi. Aminami alé bilena gawichí Israeli rewégichi jággame mesa tegoli 'ma gajúnalechigó napu kógilime nile go'ame alué e'karúgame tábiri tabilé 'la Onorúgame. Abiena 'ma me'álechigó alué we'ká balé napu kógilige ajággame alué tase 'la Onorúgame. Abiena nulale ku 'we a'lá semáriga gaténiliga alué wa'lú re'obá Onorúgame rewagachi ajtíggame galila, 'lige júlale jaré rió napu nóchame nile alué Josíasi 'yuga enomí o'tóriga bilé rió Hilsíasi rewégame napu nile wa'lula balé nuleme. Alué enomika najtétilime nile nochárigichi alué wa'lú re'obá gatea.

### **Hilsíasi rewale alué apeli kabítigame Onorúgame nila ra'íchali uchúkame**

Napu'lige alué ralámuli nocha uchúkichi alué re'oba gatea alué rió Hilsíasi rewale bilé apeli kabítigame Onorúgame nila ra'íchali

uchúkame, 'lige yati náole alué wa'lula selígame rey Josíasi rewégame. 'Lige alué selígame Josíasi akísá alué ra'íchali napu uchúkame nile alé apeli kabítigamechi, we'ká 'nátale 'lige yati júlale jaré e'wélala rukéniliga cholamio Onorúgame alué Jurá ejperégame ralámuli. Alué Josíasi machile 'ma 'we resí nilia mochigo alué Jurá ejperégame ralámuli 'lige Israeli rewégichi ejperégame pe tabilé 'la sébali ologáriká Onorúgame nile nawésali rejcholi, napu alé apélichí osirúgame nile.

'Lige alué e'wélalaka napu nóchame nile alué Josíasi 'yuga, yati simíbale bilé mukí Ulra rewégame rukemia tachiri ruigá anime níligo alué ra'íchali napu chujkule alé apeli kabítigamechi rukemia cholamio Onorúgame alué ralámuli alé Jurá ejperégame. 'Lige alué mukíka regá nejele:

—Onorúgame ka regá aní 'we resi ikimérá alué ralámuli Jurá ejperégame, pecha 'la sébali oláligaráme Onorúgame nila rejcholi, pe tabilé 'la Onorúgame e'kali tánime kará alué ralámuli. Pe alué Josíasi anilime wa'lula rey, alueka 'ma ku a'rele resiti nocha, jípeko 'we a'lá sébali olá napurigá aní ne, alueka 'la machíguru resiti nóchaligo alué ralámuli alé Jurá ejperégame, alekeri tabilé resí ikimela jípeko alué ralámuli napu'lige bijí ajagá ajtígichi alué wa'lula Josíasi rewégame —anile alué mukí Ulra rewégame.

'Liko alué e'wélala Josíasi 'yuga nóchame, kumi simíbale alué ra'íchali ruyemia alué Josíasi napurigá anile alué mukí Ulra anilime.

'Lige alué wa'lula selígame rey Josíasi rewégame napabule suwábaga ralámuli alé wa'lú re'obachi ra'pichí Onorúgame galílachi 'lige e'wele ra'íchaga ra'íchale osilí alué apeli kabítigame Onorúgame ra'ichálila chujkúgame, suwábaga ralámuli akériga. 'Lige alué Josíasi Onorúgame 'yuga ra'íchale 'lige ruyele 'we a'lá e'wimio Onorúgame suwábaga napurigá nulá, 'ma alué ralámuli suwábaga 'we a'lá e'wámorílechigó. 'Lige alésíko alué wa'lula selígame rey Josíasi nulale 'lúniliga 'lige 'ma gajsinániliga suwábaga alué mono napu uneme nile alué ralámuli. Bijí wa'lula kachi alué Josíasi, alué ralámuli 'we a'lá 'yale ajágame me'agá alué 'la Onorúgame rewagachi ajtígame.

Napu'lige makué osánó bamí asagá wa'lula selígame rey alué Josíasi, newale alué wa'lú yawiyame Páskua anilime, 'la semáriga newale.

'Lige rekó 'we a'lá semáriga oyérachi Onorúgame alué Josíasi lige alué ralámuli Onorúgameka abiena bijí 'we ayoga asale alué ralámuli Jurá ejperégame 'yuga napugiti abé 'yabé alué Manasesi cha chátiri 'nátali beníriligame ralámuli alé Jurá ejperégame.

**Alué Jeremíasí napu nareme nile Onorúgame nila ra'íchali  
ruyele rejcholi alué ralámuli Jurá mochígame**

Napu'lige alué Josíasí wa'lula selígame rey kachi, Onorúgameka júlale bilé rió alué bo'né Onorúgame ra'ichálila ruyeme ralámuli Jeremíasí rewégame napurigá Onorúgame nila nawésali 'yámala alué Jurá ejperégame ralámuli. Alué rió Jeremíasí ye nawésali rejcholi 'yale alué ralámuli:

—Onorúgame ka aní tabilé e'wame ko 'emi ralámuli Jurá ejperégame napu nulá Onorúgame 'lige pe mono 'we tánime ko iwérali 'emi, alué mono napu 'emi a'boi newale.

'Alué 'emi rijimala 'ya ejperégame 'la Onorúgame tánime nile iwérali napu'lige e'yéniga alemi 'we wakígichi, napu'lige Onorúgame buinasa alé Ejipto mochígichi. 'Ya a'lige bo'né Onorúgame resiti raweli 'yale alué ralámuli ayome alué israelita ralámuli 'yuga. 'Lige rekó Onorúgame 'yálige alué ralámuli israelita alué a'lala gawí, 'ma a'rele Onorúgame oyeria iwérali tania.

'Abiena alué ralámuli Onorúgame nila ra'íchali ruyeme ralámuli, 'lige alué baléchigó, 'ma a'rele Onorúgame oyeria 'lige iwérali tania 'lige e'kali. Suwábaga 'emi pe alué tase 'la Onorúgame 'we tánime ju iwérali 'lige e'kali. 'Émika ju napurigá alué ralámuli napu tabilé resí lame ju bilé bajisoli 'we a'lá, napu pe rejkolichi newame ju bilena rejpólíchi 'we gajsígichi, 'lige 'ma alé chi'káchigana kíbame ju alué ba'wí alé ro'ásiga. 'Emi ralámuli 'ma we'sá resí ikíguru, pe tase 'la niraga Onorúgame. Napu'lige resí ikiá 'emi ralámuli najkime ju 'emi napurigá nejkúromala Onorúgame.

'Onorúgameka 'ma elale napurigá alué we'ká ralámuli Israeli ejperégame resí olawa uché jaré sontálo, jaré 'ma me'líliru 'lige we'ká galí 'ma gajunáliru, 'lige alué ralámuli Jurá ejperégame tase bení iwérali tániga Onorúgame uchéchigo, rekó 'we a'lá etée resí ikíligo alué ralámuli Israeli rewégame gawí bo'ígichi ejperégame. Alué ralámuli Israeli ejperégame ku 'we a'lá tánisa iwérali Onorúgame 'la 'we a'lá oyériga, aminami 'we a'lá tánisa e'kali 'liko Onorúgame 'la e'kámala, 'lige ku o'tomela alé Rusaleni.

'Alekeri 'emi ralámuli jena Jurá rewégichi ejperégame 'we 'la júkuru 'nalina ku Onorúgame e'kali 'lige iwérali tania, 'lige tabilé uché iwérali tánisa 'emi Onorúgame 'liko Onorúgame we'ká sontalo julámala 'nákatu napurigá 'ma gajunámala suwábaga galí 'lige e'karúgame napu nerú alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi, 'lige karénate buligá o'tomea 'emi 'we wejpisoka uché bilena gawichí 'we a'wágame nochárimia. Tabilé 'wesi mochí 'la 'we 'la a'ká ralámuli



'la niraga e'yéname Onorúgame 'lige napu 'la benínaliga e'yéname ju chieri ra'íchalika 'la a'lala tabilé 'yégalí 'lige chieri ra'íchali ka pe 'yégalí. Alarigá ejperégichi ralámuli, Onorúgameka pecha e'kámalagó 'lige tabilé na'temámala, iligá Onorúgameka elámala napurigá sebámala alué we'ká sontalo jena 'emi gawílachi 'emi o'tomea uché bilénami gawichí, napurigá alemi ejperélamala 'emi 'we resí níliga.

### **'Ma mukule alué wa'lula rey Josíasi anilime**

Alué rió Josíasi rewégame 'ma baisá makué miná bilé bamí selígame ajtígichi, simírole alemi Jurá rewégame gawi bo'ígichi a'mulipi wa'lula selígame rey Nekao rewégame napu nulame nile alé Ejipto rewégichi, alué selígame rey we'ká sontalo 'yuga enale, alué selígame reyka alué selígame rey Asiria rewégachi nulame gu'írimia enale nakólichí. 'Lige alué Josíasika yati alemi simile najtepamia abé na'ó bilena “Megido” rewégichi bo'né sontálola 'yuga alué Nekao sayega nejkomia. 'Lige alué Nekáoka tabilé nejkónele alué Josíasi 'yuga, 'lige alué Josíasika tabile e'wale, abiena 'we nejkónele. Arigá 'ma nakósele alué sontalo alué Nekao sontálola alué Josíasi sontálola sayega, 'lige nakólichí alué Josíasi 'ma chewile iwate 'lige ku Rusaleni o'tóliru 'lige alé mukule. Alésíko alué ralámuli Jurá ejperégame ajchale selígame rey bilé alué Josíasi inolá Joakasi rewégame. 'Lige bilé alué rió Onorúgame ra'ichálila ruyeme ralámuli Jeremíasi rewégame newale bilé wiká napu ruwime nile churigá me'líliriga.

---

## **Nahúm**

### **129. Jena ruwimela alué rió Naumi rewégame napu Onorúgame ra'ichálila ruwime nile, alué rió rejcholi ruyéligo ralámuli Nínibe riógame**

*(basado en Nahúm 1–3)*

Napu'lige alué Israeli rewégame gawí bo'ígichi ejperégame ralámuli 'ma umérisiga alué Asiria rewégame gawí bo'ígichi ejperégame ralámulite pe'tá abé a'kinana ta'chó asíbachi selígame rey alé Jurá alué Josíasi, Onorúgame júlale bilé rió Naumi rewégame alemi Nínibe rewégichi Onorúgame nila nawésali rejcholi benírimia ralámuli Asiria rewégachi ejperégame napu mochile alemi Nínibe rewégichi, napu Asiria wa'lúlachi nile. Naúmika regá anele:



—Onorúgame ka wa'lú awalí nígame ju, bi'neli neyúriga ta'wesi anaga, 'lige 'we najkuélame ju napu'lige pe se'nú tábiri iwérali tániga járilichi. Napu'lige ayosa bilé ralámuli 'yuga, 'liko alué ralámuli rekó tabilé resí ikinalie, Onorúgameka abiena resí olámala. Onorúgameka 'we a'lá semáriga gu'írome júkuru alué ralamuli napu 'we a'lá oyeri Onorúgame, 'lige alué sairúgameka 'ma cha olame ju, 'ma me'ame ju. Jipe 'emi 'ma sairá Onorúgame, 'lige Onorúgameka resí olámala 'emi, 'lige alué ralámuli israelítaka 'we a'lá semáriga repúmala napugiti alué ralámulika 'la Onorúgamete wanápurigame kame.

'Rekó bo'né Onorúgame 'la lisensia 'yálige 'emi Asiria ejperégame ralámuli napurigá resí olámala alué ralámuli israelita, bo'né Onorúgame tase aminabi elímala napurigá alarigá nokimela 'emi ralámuli. Bo'né Onorúgame julámala jeka Asiria rewégichi gawichí ralámuli sairúgame napurigá resí olámala 'emi 'lige napurigá 'ma o'tomela 'emi uché bilena gawí bo'ígichi 'we a'wágame nochárimia, tabilé najtétiga. 'Lige uché jaré ralámuli machisá alarigá ikíligo 'emi, 'we ra'sálámala napugiti cha inílame ralámuli kame 'emi.

---

## Sofonías

### 130. Jena ruwimela alué rió Soponíasí rewégame Onorúgame nila nawésali rejcholi beníraligo ralámuli Jurá ejperégame

*(basado en Sofonías 1–3)*

Napu'lige alué Josíasí rewégame rió wa'lula selígame kachi alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi, Onorúgame júlale alué bo'né Onorúgame ra'ichálila benírame Soponíasí anilime, napurigá alué rió we'ká nawésali rejcholi ruyémala alué ralámuli alé Jurá ejperégame. Alué rioka regá anele alué ralámuli:

—Onorúgame ka ma'chígame ruwí 'ma me'limeo alué ralámuli pe mono e'kali tánime tase 'la Onorúgame. Bo'né Onorúgame wa'lú resiti raweli 'yámala 'emi ralámuli Jurá ejperégame napurigá a'rémala iwérali tania alué mono. 'Lige 'emi napu júpá alué wa'lula selígame rey gu'írome jena Jurá nulame wa'lú resiti raweli 'yámala abiena 'yúriga alué we'ká tábiri ralineme, abiena alué napu pe bajiga e'yéname ju rekútume, abiena alué resí olagá járome alué uché jaré ralámuli, aluéchigó 'ma resiti raweli 'yámala. Onorúgameka 'we ayoga ajtí 'emi ralámuli 'yuga, 'emi napu alué wa'lula selígame rey jena Jurá nulame 'yuga nóchame ju, 'lige abiena 'emi 'yuga napu Onorúgame

ra'ichálila ruwime ju, 'lige abiena 'emi 'yuga napu ju balé. 'We ayoga ajtí Onorúgame napugiti suwábaga pe se'wináriga 'nátame kame tase 'la napurigá najkí Onorúgame, pe chátiri nóchame ju 'emi, 'lige tabilé bijchígime ju 'emi 'la ruilía tabilé 'la nimio se'wináriga nochalia. Alekeri Onorúgame elámala napurigá 'emi saíla we'ká 'emi rijimالا me'limela 'lige 'emi 'we resí nilia mochímala. 'Lige aminami elámala napurigá 'ma o'toboa uché bilena gawí bo'ígichi 'emi rijimالا napu ajagá ejtebí.

'Iligá 'we a'lá ju 'nalina 'we a'lá e'wasa 'emi ralámuli jipe yati napu nulá Onorúgame, 'we a'lá oyériga Onorúgame. Alarigá 'la ta'mé resí ikimela 'emi napu'lige resí oliachi alué ralámuli alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi riógame.

'Lige rekó 'emi tabilé e'wame ke napu najkí Onorúgame, a'kinana napu'lige 'ma me'lisuga we'ká 'emi rijimالا, 'liko alué ralámuli napu resí olale 'emi rijimالا 'ma me'limela, 'lige suwábaga alué israelita ralámuli napu ekí ajagá ejtebí ku jena Jurá a'pámala Onorúgame napurigá ku jena Jurá ejperélamala. 'Lige bo'né Onorúgame semáriga 'yámala wasá 'emi ralámuli israelita napu nile alué saíla gawila napugiti 'émika kame Onorúgamete wanápurigame. A'lige rawé, 'emi ralámuli napu ajagá ejtebí, 'we a'lá ganíliga ejperélamala tabilé na'áwaka. Aminami tase nochámala chátiri nóchali, 'we a'lá niraga ejperélamala Onorúgame, napugiti Onorúgame bo'né alarigá rekímimpá raweli napurigá ku 'we a'lá ganíliga ejperélamala.

---

## Habacuc

### 131. Jena ruwimela alué rió Abakuk rewégame nawésili rejcholi ruyéligo alué Jurá ejperégame ralámuli

*(basado en Habacuc 1–3)*

Napu'lige 'ma u'kabi bamí rokárekáchi 'ma o'tobochi umériga alué ralámuli Jurá ejperégame alé uché bilena gawichí Babilonia rewégichi, a'lige Onorúgame nulele uché bilé rió Onorúgame ra'ichálila ruwime Abakuk rewégame, ruyéniliga Onorúgame nila nawésali rejcholi suwábaga alué ralámuli alé Jurá ejperégame. Regá anile alué rió Abakuk:

—Neka Onorúgame 'yuga ra'íchaturu rukigá chonigá tabilé resiti raweli 'ya 'emi ralámuli Jurá ejperégame rekó 'we chátiri nóchame kachi 'emi. Alarigá ruké ne napugiti 'emi tase e'wame kame napu

Onorúgame najkí, aminami tabilé sébali gateme ju 'emi napu'lige bilé ra'íchali gatea ralámuli na'áwaka járochi, iligá alué chátiri nóchame ralámuli 'nalina 'we a'lá gu'írilime ju 'lige 'la ganíliga ejperégame ju, 'lige alué 'la a'ká ralámuli ka tabilé 'la gu'írilime ju.

'Lige Onorúgameka regá nejé: “Ne Onorúgame a'pama olá ne alemi alué ralámuli Babilonia ejperégame napurigá resí olámala alé Jurá ejperégame ralámuli.” Alué ralámulika 'we jebénigame ju nakoga abiena 'we jobátigame. Alué ralámulika pe yati we'ká ralámuli me'limela alué ralámuli Jurá ejperégame 'lige 'ma cha olámala alué e'karúgame tábiri 'lige galítiri alemi jágame, 'lige jaré napu ekí ajagá ejtebí, alueka 'ma o'tomela alé Babilonia rewégichi.

'Lige ruké ne Onorúgame chonigá ala'simio, 'lige chonigá alué Babilonia ejperégame ralámuli owimio napurigá resí olámala 'emi jena Jurá ejperégame ralámuli. Abéchigo cherajpé chátiri ralámuli kachi alué Babilonia ejperégame me'tigá 'emi jena Jurá ejperégame.

'Lige Onorúgameka aníturu: “Tase pe alué jena Jurá ejperégame ralámulicho resí olasa a'rema olá ne, abiena 'we resí olama olá néchigó alué ralámuli 'we cha nokame napurigá nokame ju alué Babilonia ejperégame ralámuli, 'lige elámala ne napurigá uché jarénami gawichí riógame ralámuli 'we resí olámala alué Babilonia ejperégame ralámuli, a'chigóriga napurigá resí olame ju alué Babilonia ejperégame ralámuli uché jaré ralámuli. A'lige alué Babilonia ejperégame ralámuli 'we resí olame uché jaré ralámuli tase che ikisá nílimala, 'lige alué ralámuli 'we a'lá oyérame ne'chí, alueka 'la ganíliga ejperélamala. A'lige rawé suwábaga ralámuli 'we a'lá machimela aliena 'la bi'neli neyúriga wa'lú a'walí nígame ko ne Onorúgame.”

'Suwábaga alué ralámuli napu newame ju mono iwérali tánimia, alué napu mayeme ju 'we a'lá semáriga nejkúrimio alué mono, alué ralámulika 'we tabilé 'la 'nátame ju. Alué ralámulika pe a'boi newasa alué mono 'lige buigá mochime ju napurigá nejkúromala alué mono, 'lige alué mónoká tabilé siné nejkúromala, pecha ajágame ka. 'Lige Onorúgame rewagachi ajtígame ka 'la wa'lú a'walí nígame ju ta'wesi anaga. Alueka pecha alieri juko, tase napurigá mono. Onorúgame napu ju 'la bijchiá 'la Onorúgame, alueka bejtégame ju alé re'obachi napu nulale newániliga 'lige suwábaga ralámuli jena wijchimoba ejperégame 'we a'lá nirá tékuru Onorúgame napu'lige alé re'obachi pachá mochiga napu ju Onorúgame galila.

'Lige uchéchigo siné Onorúgame 'yuga ra'icha ne 'lige regá ané ne: “Jípeko 'we a'lá machí ne wa'lú a'walí nígame ko mué 'lige resiti raweli 'yame ko mué ralámuli tabilé 'la nirame mué Onorúgame,

'lige 'we a'lá e'kame ko mué alué ralámuli 'we a'lá nirame mué Onorúgame.” 'Lige rekó ta'mé a'lá simichi bilé nóchali, neka abirigá abiena 'we a'lá oyérimala Onorúgame, napugiti alueka 'we a'lá gu'írima ne'chí, 'lige 'we a'lá repume ju ne'chí.

### **132. Jena ruwimela churigá ikíligo alué wa'lula Joakasi anilime 'lige alué Joasimi**

*(basado en 2 Reyes 23:31–24:7; 2 Crónicas 36:1-8;  
Jeremías 22:11-12; 25–26; 31; 36)*

'Ma a'kinana napu'lige me'lisuga alué wa'lula selígame rey Josíasi bilena nakólíchi, 'lige alué Josíasi inolá asíbale wa'lula selígame rey alé Jurá alué Joakasi rewégame. Alué Joakásika pe bakiá mechá asale wa'lula selígame rey alé Jurá. Alué wa'lula selígame rey Nekao anilime Ejipto selígame goblálile we'ká enomí alué Joakasi 'lige 'ma o'tole alué Joakasi alé Ejipto rewégichi. 'Lige alé Jurá anilíchika alué Nekao alué Joakasi bonila ajchale selígame Joasimi rewégame.

Alé Jurá bejtele bilé rió Jeremíasi rewégame Onorúgame ra'ichálila ruyeme ralámuli 'lige alué rió Jeremíasi anile 'ma tabilé siné ku nawamia alé Jurá alué Joakasi, pe alemi Ejipto rewégichi mukumeo, 'lige alarigá ikile, alé uché bilena gawichí mukule alué Joakasi Ejipto rewégichi. Onorúgame remútile napurigá machimela alué Jeremíasi alemi mukumea alué Joakasi.

Alué wa'lula selígame rey Joasimi tabilé e'wale napu najkile Onorúgame, alekeri alué rió Onorúgame nila ra'íchali ruwime Jeremíasi anilime ruyele tabilé a'résaká pe alué mono iwerali tania alué Rusaleni ejperégame ralámuli 'liko Onorúgame elamio napurigá simela alemi we'ká sontalo uché bilena gawichí ejperégame, 'lige neyúrimio alué Rusaleni ejperégame sayega nakoga.

Aleké ra'íchali akisá alué jaré balé 'lige alué napu Onorúgame ra'ichálila ruwime korime nile, alué pe 'yégiga e'yéname ralámuli, suwábaga alué 'ma me'linálile alué Jeremíasi. 'Liko jaré rió napu nile e'wélala 'we 'la ruyele suwábaga abiena a'chigóriga ruwíligochigó alué Mikéasi anilime rió bilé sienta bamí abé 'ya, alué napu ruwime níle Onorúgame nila ra'íchali. Alué Mikéasi anilime rió ruwile sebamio uché bilena riógame we'ká sontalo resí olamia alué ralámuli alé Rusaleni ejperégame, 'lige tabilé 'wesi ralámuli me'áligo alué Mikéasi pe ra'íchali ruigá eyénachi. Alarigá ruyésiga alué ralámuli alué Jeremíasi me'lináliga járome, tabilé me'ale alué rió Jeremíasi anilime.

## Jeremíasí 'yale rejcholi alé Jurá ejperégame ralámuli

Napu'lige 'ma bakiá bamí ajtígichi selígame alué Joasimi alé Jurá nulame, alué Jeremíasika chojkile regá ruyea suwábaga ralámuli alé Jurá ejperégame:

—'Emi ralámuli jena Jurá ejperégame, 'ma bilé liá na bakiá bamí ju ne tetia 'emi Onorúgame nila ra'íchali rejcholi, 'lige 'émika tabilé siné 'la bijchigi alué ra'íchali. Onorúgameka aní 'emi 'ma 'la a'résaká iwérali tania alué mono 'lige e'karúgame chati nocha 'liko Onorúgame 'la elamio 'emi ralámuli israelita napurigá 'la nabí ejperélamala jena Jurá rewégichi gawichí napu gawila nile alué ralámuli 'ya ejperégame 'emi rijimala.

'Onorúgameka elímala napurigá alué wa'lula selígame rey Nabukoronosori alé Kalrea (Babilonia) nulame nejkómala 'emi ralámuli 'yuga, 'lige 'emi 'ma umérowa napugiti 'emi ralámuli cha abichilubi aminabi tánime iwérali alué mono tabilé 'la Onorúgame. 'Lige 'emi a'boi chojkila gite ejperélamala 'emi gicháosa makué bamí alé 'mi uché bilena gawichí tase 'emi gawílachi. Bo'né Onorúgame elímala napurigá alué selígame Nabukoronosori we'kaná gawichí neyúromala nejkoga alemi a'bemi alé Jurá anilime gawí bo'ígichi. Napu'lige 'ma simárosa gicháosa makué bamí, Onorúgame resiti raweli 'yámala alué ralámuli Kalrea ejperégame, 'lige alésíko tabilé 'wesi ejperélamala ralámuli alé gawichí.

'Lige sinéchigo rawé regá anile alué Jeremíasí:

—Onorúgame ka aní bilé rawé alué bo'né Onorúgame 'we a'lá gatémio bilé ra'íchali 'emi 'yuga, a'liko se'wináriga nímala tase napurigá gatele alué 'ya ejperégame ralámuli 'yuga napu'lige buyánale alé Ejipto mochígichi, se'wináriga nímala napugiti tabilé sébali oláligame 'la sébali olámirisá napu najkí Onorúgame. Alué nuebo ra'íchali napu gatémala Onorúgame 'emi 'yuga regá ju: Alué bo'né Onorúgame ajchémala bo'né Alawala 'emi sa'pálachi pachágana napurigá alué Alawá nejkúromala 'we a'lá semáriga, 'la Onorúgame oyériga, 'lige 'emi nímala Onorúgamete wanápurigame ralámuli. Aminami Onorúgame 'we a'lá e'kámala 'emi rekó 'emi ralámuli 'we chátiri nóchilige abé 'yabé.

Sinéchigo rawé alué Jeremíasí ra'íchali ruyele bilé rió osame Baruki rewégame suwábaga napu ruwile Onorúgame, 'lige alué rioka apélichí ujchale alué ra'íchali. Onorúgameka napu'lige alué ra'íchali ruyea alué Jeremíasí pe najkigá 'sile napurigá alué ralámuli Jurá ejperégame 'ma a'rémala iwérali tania alué mono tase 'la Onorúgame napurigá 'la tase resiti raweli 'yawa.

Rekó Onorúgame 'we a'lá gu'írinilichi alué ralámuli Jurá ejperégame, alué wa'lula selígame rey Joasimi akisá alué ra'íchali napu uchule alé apélichí kabítigamechi napu osálige alué Baruki, 'ma e'kósile alué apeli kabítigame, tabilé anile: “Neka asíriga tabilé 'la nóchame ju, 'lige tánime ju ne iwérali alué mono. 'We chátiri 'nátaga eyéname ju ne.” Iligá alué selígame rey Joasímika e'kósile alué apeli kabítigame. Alueka ruigá 'sime nile tabilé bijchigio alué ra'íchali napu ruwile alué ríó Onorúgame nila ra'íchali Jeremíasi rewégame. 'Lige Onorúgameka uchéchigo nulele alué Jeremíasi napurigá uchéchigo nulémala osínaliga alué napu osálige alué Baruki, 'lige nulele napurigá ruyémala alué Joasimi Onorúgame tabilé elamio napurigá tópua alué Joasimi napu'lige mukusá.

### **Nabukoronosori nejkole alé Jurá**

Alué Joasimi napusí asibasa wa'lula selígame rey alé Jurá, alué Nekáoka tánile weká kilo 'oro 'lige plata alué Joasimi tabilé me'limérika alué Jurá ejperégame 'ma alué Joasimi 'yúriga 'la nejísaká alué 'oro 'lige plata alué Joasimi. 'Liko alué Joasimi 'we a'wágame goblálole 'oro 'lige plata alué ralámuli alé Jurá ejperégame 'lige 'we we'ká tánile napurigá 'la yati sebámala napu ekí tánile alué Nekao alé Ejipto selígame rey, 'lige 'ma napabusa 'yale.

'Lige abé a'kinana alué sontalo Kalrea rewégame sontalo nakole alué Ejipto mochígame sontalo sayega napu nile alué Nekao sontálola 'lige 'ma neyúrole alué Kalrea mochígame sontalo napu nile Nabukoronosori sontálola, 'lige alésikó alué selígame rey Joasimi 'yale 'oro 'lige plata alué Nabukoronosori Kalrea selígame rey 'lige 'ma tabilé 'yale alué Ejipto selígame rey. 'Lige a'kinana bakiá bamí kachi alué selígame rey Joasimi 'ma tabilé 'yale 'oro 'lige plata alué Nabukoronosori, 'liko Onorúgame elale napurigá we'ká sontalo sebámala alé Jurá rewégichi nakomia, we'kaná gawichí mochígame sontalo. 'Lige abé a'kinana alué selígame rey Nabukoronosori sébale we'ká sontalo 'yuga alé Jurá nejkomia, 'lige 'ma cha'pile alué wa'lula selígame rey Joasimi. Abiena we'ká ralámuli Jurá mochígame cha'pisá 'ma o'tole alé uché bilena gawichí Babilonia rewégichi, 'lige aminami 'ma jaré baso 'we najteme 'lige alué e'wele bejtoli alé wa'lú re'obachi pachá unilime 'ma o'tole alé uché bilena gawichi Babilonia rewégichi 'lige jáwale alé bo'né bejtélachi wa'lú galichi 'we semati. 'Lige alué wa'lula selígame rey Joasimi mukusá, 'lige alué Joasimi inolá Joakini rewégame asíbale wa'lula selígame alé Jurá.

---

# Daniel

## 133. Jena ruwimela alué ralámuli Kalreo 'ma o'tóligo alé Babilonia anilichi we'ká ralámuli Jurá ejperégame

(basado en Daniel 1–3)

### Ranieli, 'lige Saraki, 'lige Mesaki, 'lige Abérnigo si o'tóliru alé Babilonia

Alué Kalrea selígame rey Nabukoronosori anilime 'ma cha'pisá alué Joasimi 'lige 'ma o'tosá alué we'ká ralámuli Jurá ejperégame alemi Babilonia, alemi si e'yénale naó ejtemali, bilé Ranieli anilime nile, 'lige uché bilé Saraki anilime 'lige uché bilé Mesaki anilime 'lige uché bilé Abérnigo anilime. Alué ejtemálíka 'we rejcharúgame nile, 'lige alué Nabukoronosori 'we a'lá beniria asale napurigá e'wélala nímala e'sélikame alé Kalrea nulame. Onorúgameka 'we a'lá gu'ira asale alué naó ejtemali napurigá 'we jebénigame nímala rejchiruga. Alué Raniélíka 'yáliku Onorúgamete napurigá 'we a'lá machime nímala tachiri ruwime ka remugá. Alué wa'lula selígame rey Nabukoronosori 'we a'lá galele alué naó ejtemali 'lige 'we ra'sálagá asale napugiti 'we rejchirúgame níligame, 'lige we'sá tánele rejcholi.

### Napu remule alué wa'lula rey Nabukoronosori

Sinéchigo rukó alué selígame rey Nabukoronosori remule 'lige remusa bayele jaré rió machime rukemia tachiri remúlíga 'lige tachiri ruwime ka alué remugí. Alué ralámulíka 'we a'lá yati machime nile tachiri ruwime níligo bilé remugí nobi tabiléchigo 'la Onorúgamete mochiárigame níleko napurigá machimela tachiri remúlígo bo'né alué selígame Nabukoronosori. Alué ralámulíka anile:

—Mué 'la rusáká tachiri remúlígo mué, a'liko 'la machiboa ramué tachiri ruwime ka alué remugí.

'Liko alué selígame rey 'we ayole alué remugi machime 'yuga 'lige yati nulale napurigá me'liboa suwábaga alué remugí machime alé Babilonia ejperégame.

Alésíko sébale jaré sontalo alemi alué Ranieli me'límea 'lige alué uché jarela bakía ejtemali 'yúriga napu Onorúgame 'we a'lá gu'ira asale napurigá 'we 'la rejchirúgame nímala. Alué Ranieli 'we 'la machime nile tachiri ruwime níliga bilé remugí, alekeri 'ma 'yúriga me'libólále. 'Lige alué Raniélíka rukele alué wa'lula sontalo chonigá alarigá nulálíga alué wa'lula selígame rey, 'liko alué wa'lula sontálóka ruyele chonigá alarigá nulálígo alué wa'lula selígame rey. 'Lige alésíko



alué Ranieli simile alué wa'lulá selígame rey e'nemia, 'lige anele sebasa napu asale:

—Pe rekó nulérigo mué sontálola napurigá ta'chó me'limela ne'chí, uché pe'wera buwewa. Ne 'la ruwimela tachiri remúligo mué 'lige tachiri ruwime ka alué remugí.

'Lige alué wa'lula selígame rey nulale napurigá ta'chó me'liboa alué Ranieli. Alésíko alué Ranieli simile ku galírale 'lige ruyele alué gompaniérola napu mochile alé galírale alué selígame rey Nabukoronosori 'ma me'linalio we'ká ralámuli. 'Liko o'maka alué jurío napu mochile alué Ranieli bejtélachi tánile Onorúgame napurigá ruwimela tachiri remúligo alué selígame rey Nabukoronosori 'lige tachiri ruwime níligo alué remugí. 'Liko Onorúgame ma'chírile napu remule alué selígame rey 'lige tachiri ruwime níligo alué remugí.

Alésíko alué Ranieli yati simile alué wa'lula sontalo e'nemia, 'lige anele sebasa napu asale:

—Pe rekó tabilé 'wesi me'liboa alué ralámuli remugí machime. Bajchá o'toboa ne'chi alé napu ajtí alué wa'lula selígame rey Nabukoronosori.

'Lige alué Ranieli yati o'tólriru alé napu asale alué selígame rey Nabukoronosori. 'Lige alué Ranieli alé iligá ruyele alué selígame rey napu remúlige 'lige tachiri ruwime ka alué remugí, regá anele:

—Pecha 'wesi rió rekó machime ke machimeli nílako alieti ruwime ka alué remugí napu mué remule, iligá Onorúgame rewagachi ajtígame 'la machírinilia ajtí mué alarigá ikimeo jena ye gawí bo'ígichi Babilonia rewégichi.

'Mueka remule bilé rió wa'lú tabilé ajágame, 'oro mo'égame 'lige plata sekégame 'lige aminami plata sulégamechigó, 'lige rojpálaka bronse, 'lige jiero gajségame, 'lige okaná ralala nasípasi wejcholí 'lige nasípasi jiero.

'Lige wijchile bilé wa'lú rejté gojiga 'pa gawichipo chujkúgame, 'lige alé mono ralálachi chíbale alué rejté, 'lige alué mono 'ma biwile mojaga, 'lige 'ma ekénile ekate. 'Lige alué rejteka wa'lú gawí gayénale.

'Alieri remule mué, 'lige alué remugika ruwime kéré alué rió mo'ola ka pe mué ko napugiti mueka we'ká ralámuli nuleme kame, mué selígame rey Nabukoronosori. 'Lige alué plátaka napu ju sekala 'lige sulala, alueka ruwime kéré uché bilé wa'lula selígame rey asibamio jena Babilonia rewégachi gawichí ta'mé 'we benégame nejkoga 'lige ta'mé 'we a'wágame nulame. Alué brónseka napu ju rojpala, alueka ruwime kéré uché bilé wa'lula asibamio jena Babilonia 'lige 'we se'wináriga nimio. Alué jiérocka napu ju okánika ronola,



alueka ruyame kéré uché bilé wa'lula selígame rey asibamio jena Babilonia 'lige uchéchigo siné se'wináriga nimio. Alué wejcholí 'lige jiero napu ju ralala, alueka ruyame kéré 'ma okaná rojamio ye gawí Babilonia rewégame 'lige i'pílipi gawichí i'wana mochimio e'wélela selígame rey, 'lige bilé alué selígame rey abé we'ká sontálogame nímala abé neyúrome nejkoga, 'lige alué uché bilé selígame rey abé u'kabi sontálogame nímala, alueka tabilé neyúromala nejkoga. Alarigá Onorúgame newámala chebilé gawí we'ká riógame 'lige ta'wesi uméramala alué ralámuli.

### **Alué Saraki, Mesaki, 'lige Abérnigo 'ma na'ichí 'lúliru**

'Lige abé a'kinana alué wa'lula selígame rey Nabukoronosori nulale newániliga napurigá bilé rió wa'lú tabilé ajágame 'órote newárigame bilé liá na gichao metro re'pá ilígame, 'lige nulale napurigá alé uchuka chojkóbaka wijchí ajkega iwérali tánimala suwábaga ralámuli alué wa'lú mono 'órote newárigame. 'Lige jaré ta e'wasa alué nulalí, alueka e'kósiwili nile bilena wa'lú rajachi. 'Lige alué bakiá ejtemali Saraki, Mesaki, 'lige Abérnigo tase tánile iwérali alué wa'lú mono tabilé ajágame, nibilé chojkóbale alemi alué wa'lú mono tabilé ajágame ilígichi. 'Lige alué selígame rey Nabukoronosori machisá tabilé tániligo e'kali alué bakiá ejtemali, 'we ayole, 'lige nulale nolániliga 'lige rukele pala 'la bijchiá tabilé tániligo e'kali alué bakiá ejtemali alué wa'lú mono tabilé ajágame, 'oro newárigame, 'lige anele:

—Jípeko tabilé che olámala ne 'emi rekó tabilé tánilige 'emi e'kali alué wa'lú mono tabilé ajágame, 'órote newárigame. Tabilé me'limé ne alé na'ichí 'luka.

'Liko rukele pala 'la tánimio e'kali alué wa'lú mono tabilé ajágame 'órote newárigame, 'lige alué ejtemálíka tabilé tánimioríle e'kali alué mono. Alué ejtemálíka anele alué selígame rey Nabukoronosori:

—Ajtí bilé Onorúgame napu 'la bi'neli neyúriga wa'lú a'walí nígame napu 'la rewagachi ajtígá ju, 'lige ramueka alué tánilime niru e'kali, 'lige 'la nejkúrame ju. 'Lige rekó anichi mué 'ma e'kósimio mué ramué alé na'ichí, ramueka tabilé táníwa e'kali alué wa'lú mono 'órote newárigame.

'Lige alanisáo alué ejtemali, alué selígame rey Nabukoronosori abéchigo ayole se'winati gayénale busila, 'lige banalá, 'lige ajkabola, 'lige chu'ala, 'lige nulele alué na'í tebume napurigá abé wa'lú na'yámala. 'Ma wa'lú rajá ilígichi alé, 'lige nulele jaré sontalo abé a'wágame napurigá buliboa alué bakiá ejtemali 'lige napurigá alé na'ichí 'lúpua alué bakiá ejtemali, 'liko alué sontálóka yati bulale alué

bakiá ejtemali 'lige alué sontalo alemi na'ichí 'lule alué bakiá ejtemali. Alué sontalo 'nalina rajale, 'ma suwile 'lige rajagá.

'Lige alué wa'lula rey etele naó ralámuli járochi alé na'ichí. 'Liko anile alué wa'lula:

—E'tuá ne naó rió alé na'ichí járochi 'lige bilé alué rió napurigá Onorúgame alieri ju.

'Lige alué alieti etesa simile alemi a'mulípimi 'lige sináchale napurigá buyásimala alé na'ichí, 'lige yati buyale alué bakiá rió napu e'yénale alé na'ichí. 'Lige alué baikiánika ejtemali tabilé rajágame buyale, tabilé e'chobékame buyale o'páchala aminami tabilé e'chobékame buyale gupala.

A'líko alué wa'lula Nabukoronosori osale jaré ra'íchali regá anime: Apiépiri rió gawéliga ra'ichasa alué 'la Onorúgame napu oyérame ju ye bakiá ejtemali, alueka 'ma me'teka a'tabé mojániga 'lúpua, 'lige alué galílaka 'ma gajunawa suwábaga. Alué wa'lula anile:

—Tabilé i'té uché bilé Onorúgame napurigá umabámala neyúsiria ralámuli alé resírikáchi.

'Lige alué wa'lula rey Nabukoronosori 'yale alué bakiá rió nóchali abé najteme.

### **134. Jena ruwimela alué rió Joakini wa'lula rey nílígo alé Jurá nulame**

*(basado en 2 Reyes 24:8-17; 2 Crónicas 36:9-10; Jeremías 22:24-30; 29:1-4)*

Alué Joakini anilime rió pe bakiá mechá asale wa'lula selígame rey alé Jurá. Alué rió Joakini tabilé 'la sébali e'wale alué nulalí rejcholi napu Moisesi osale Onorúgame nila rejcholi, 'lige Onorúgameka bilé rió júlale Jeremíasí rewégame, ruyéniliga júlale pe a'kinánami o'toboli ko uché bilénami gawichí 'lige alé gawichí mukumeli ko alué Joakini.

'Lige Onorúgame elale napurigá alué Nabukoronosori gompaniérola sontalo alé we'ká riógichi noligá mochíbamala Rusaleni rewégichi. 'Lige alué Joakini 'lige alué gompaniérola tabilé nemile. Alésíko elale a'boi napurigá cha'piboa saílate. 'Lige alué wa'lula selígame rey Nabukoronosori 'ma o'tole alemi Babilonia rewégichi Kalrea wa'lúlachi. 'Lige alemi Babilonia rewégichi 'ma galírale bajchale alué wa'lula selígame rey Joakini. Abiena o'tole suwábaga alué e'karúgame newame, bejtoli newame, e'karúgame newame alé re'obachi unilime. Abiena 'ma o'tole suwábaga alué sontalo Joakini gompaniérola alemi Babilonia rewégichi. Pe alué ralámuli abé ta'mé nígame a'rele alé Jurá. 'Lige wa'lula selígame rey ajchale alé Jurá alué rió Serekíasí rewégame napu nile alué Joakini o'nola bonila.

A'lige pe yati alué Jeremíasi osele bilé ra'íchali alué ralámuli jurío napu alué rey Nabukoronosori o'tole alé Babilonia rewégichi. Regá anele alé osilichi: “Galiráwaguru alemi Babilonia rewégichi 'lige echiboa go'ame, 'lige newípuaguru alemi mochiga napugiti gicháosa makué bamí mochímili kame 'emi alemi Babilonia rewégichi tabilé simíbaga ku Jurá. Alakí bamí kachi Onorúgame elímala napurigá ku Jurá simámala 'emi” anele Jeremíasi.

---

## Ezequiel

### 135. Jena ruwimela alué Esekieli 'we 'la tétiame níligo rejcholi alué ralamuli Jurá ejperégame napu Babilonia o'tóliru

*(basado en Ezequiel 1–24)*

#### Onorúgame júlale alué Esekieli napurigá rejcholi 'yámala ralámuli alé Babilonia mochígame

Alemi si enale bilé rió Esekieli rewégame alué we'ká ralámuli 'yuga napu alué wa'lula selígame rey Nabukoronosori o'tole alé Babilonia rewégichi, alué we'ká ralámuli napu alué Joakini 'yúriga o'tole. Alué Esekieli 'ma alé Babilonia rewégichi asagá Onorúgame etérile 'we a'lá semati tábiriti. Onorúgame alué Esekieli 'yuga ra'íchale 'lige nulele napurigá regá ruyémala alué ralámuli Jurá ejperégame napu mochile alemi Babilonia rewégichi:

—Neka jula mué napurigá simela mué bilé ra'íchali ruyemia alué Jurá eperégame ralámuli, iligá alué ralámulika 'we tabilé e'wánilime ju 'la rejcholi 'yalía 'lige tabilé gepúnili 'ma napu mué ruyé. Abiena 'la ruyewa wa'lú resiti raweli 'yámala ne alué ralámuli chá nokáligame, 'lige ruyéwaká 'we resí nílímio.

'Pe a'boi chojkila nímala resí nilia mochiga, 'lige mué tabilé 'yasa rejcholi 'liko abiena mué chojkila nímalachigó. Mué 'we a'lá rejcholi 'yasa 'we a'lá ruigá wa'lú resiti raweli naremio 'lige 'we resí nílímio pe tabilé 'la e'wagá napu najkí Onorúgame, 'lige alué ralámuli tabilé 'la e'wasa, 'liko pe alué a'boi chojkila nímala. Mué 'we a'lá rejcholi 'yasa bilé rió 'la tabilé chati nóchaga ilírome 'lige chati nochásaká alué rió, resiti raweli rewimela, 'lige mué abiénachigó resiti raweli rewimela tabilé ruyésaká rejcholi alué ralámuli —regá anele Onorúgame alué Esekieli.

## **Esekieli rejcholi benírale alé Babilonia mochígame ralámuli**

Ye ju alué ra'íchali napu Onorúgame 'yale alué Esekieli napurigá ruyémala alué ralámuli napu ejperégame nílige alé Jurá napu 'ma Babilonia o'tóliru. Alué Esekieli regá anele:

—Onorúgameka elímala alué sontalo Kalrea rewégichi ejperégame napurigá 'ma gajunámala suwábaga alué galí alé Rusaleni rewégachi jágame, 'ma alué wa'lú tegoli 'yúriga gajunámala. 'Lige jaré alué ralámuli 'ma suwimela e'lowika, 'lige jaré 'ma nayuka suwimela, 'lige jaré 'ma ra'lanámala we'kanami gawichimi Onorúgame. Alarigá resiti raweli 'yámala alué ralámuli napugiti cha tabilé e'wánilime kame napu Onorúgame najkí. 'We tánime júkuru iwérali alué e'karúgame tábiri napu iligá uchume ju iwérali tania, 'lige 'ma pachá re'obachi nokame júkuru iwérali tania alué e'karúgame tábiri napu pe tabilé Onorúgame ju.

'Abiena alué Serekíasi 'ma a'páwali ju jena Babilonia rekó neyúsinilie, pe iligá alueka tabilé etémala ye gawí Babilonia. (Alué Serekíasi tabilé etele alué gawí Babilonia napugiti 'ma buyanálrigame busila napu'lige cha'pisuga.)

Pe u'kabi ralámuli alé bochígimi Jurá ejperégame tabilé suwimela, 'lige alué ralámuli 'we 'la ruwimela churigáriga o'tólriga alué ralámuli Rusaleni ejperégame alemi Babilonia 'lige alué ralámuli 'we a'lá machimela 'pa rewagachi ajtime ko alué 'la bijchiá Onorúgame ka.

## **Uchéchigo jaré rejcholi ruyele ralámuli alué Esekieli**

Onorúgame machírile bilé 'nátali alué Esekieli 'lige alué Esekiélika ruyele alué ra'íchali alué ralámuli Jurá ejperégame napu alé Babilonia mochile. Regá anile alué Esekieli:

—Onorúgame regá aní: “Neka napurigá gunala ke alué ralámuli israelita 'yuga. 'Lige 'we resíríka mochile 'emi, 'we resiti o'páchaga 'lige 'we 'chóligame, 'lige neka 'we a'lá 'yáturu o'pacha 'we semátiri, iligá 'we riólame gayénaturu alué ralámuli 'lige simíbaturu pe e'karúgame tábiri 'yamia iwérali tánimia, alué tábiri napu uneme nile napurigá mono. Napurigá bilé mukí 'minami eyéname ju rió 'yáaga tabilé bo'né gunala 'yuga gojchimea. Alekeri 'we resítiri raweli 'yámala ne alué israelita ralámuli.”

'Pe alué 'we cha nokame israelita ralámulicho 'we resiti raweli 'yámala ne. Tabilé resiti raweli 'yámala ne alué ralámuli cha nokogóríka 'kúchila, o'nola kómá, resiti raweli 'yámala ne pe a'boi cha nokogáríka. Rekó 'we cha nokame nílasa alué ralámuli 'lige

'ma a'resa cha noká, iwérali tania alué e'karúgame tábiri, 'lige 'ma a'resa alieti nocha, 'liko ne 'la e'kámala alué a'pili ralámuli. Ne 'we galémala bilé ralámuli ku 'la na'tasa 'lige a'resa alué chátiri nóchaga eyenia. Ralámuli 'ma a'resa chati nocha, 'lige kúchigo 'we cha nokagá e'yénisa, 'we resiti raweli 'yama ne 'liko, 'lige tabilé chélámala ne rekó 'we a'lá a'ká ralámuli nílige 'yabeko.

'Napusí buyana ne Onorúgame alué ralámuli israelita alé Ejipto mochígichi 'we tabilé 'la e'wé ne'chí. Alué ralámuli Israeli rewégichi ejperégame uché jaré tábiri unéturu iwérali tánimia tase 'la Onorúgame rewagachi ajtíggame, alekeri eláturu ne napurigá alé Israeli rewégichi simámala alué sontalo Asiria rewégame gawí bo'ígichi mochígame 'we resí olamia alué Israeli mochígame 'lige napurigá 'ma gajúnámala galí alemi Israeli rewégichi jággame 'lige aminami napurigá 'ma me'limela jaré alemi ejperégame. Alarigá resí oláturu ne alué ralámuli, 'lige alué Jurá ejperégame ralámuli 'we a'lá machiéturu 'we resí olagó ne alué ralámuli alé Israeli ejperégame. 'Lige alué ralámuli alé Jurá rewégichi ejperégame tabilé majáturu rekó 'we resí oligé ne alué ralámuli Israeli ejperégame, abichilubi 'we tánituru iwérali alué e'karúgame tábiri tabilé 'la Onorúgame, napurigá mono unéturu, alekeri elámala ne napurigá alué Kalrea mochígame sontalo simámala alé Jurá rewégichi 'we resí olamia alué Jurá ejperégame ralámuli 'ma gajúniga alué galí alé Jurá jággame 'lige napurigá 'ma me'limela jaré, alarigá resí olámala ne alué ralámuli.

'Lige alésíko alué Esekieli 'ma abé guwachímika anile:

—Pe 'wemi alué wa'lula selígame rey Nabukoronosori cha'pimela chejaré ralámuli alé Jurá ejperégame 'lige 'ma a'pámala jena Babilonia rewégichi. Alarigá machimela 'emi 'la bijchiá ko napu ruwí ne jipe.

### **136. Jena ruwimela Nabukoronosori, alé Kalrea rewégichi wa'lula selígame rey 'ma gajúnaligo galí alé Rusaleni jággame**

*(basado en 2 Reyes 24:18–25:21; 2 Crónicas 36:11–20a; Jeremías 21; 24; 27:12–28:17; 32–35; 37–39; Ezequiel 17:11–18)*

Serekíasi, napu nile alué wa'lula selígame rey Joakini richilala, alué Serekíasi makué bilé bamí wa'lula nile selígame rey alé Jurá rewégichí gawichí, 'lige tabilé e'wálechigó napu Onorúgame nulele. 'Lige alué Jeremíasí rewégame rió napu Onorúgame nila ra'íchali ruyeme nile ralámuli, 'we a'lá rejcholi 'yale alué Serekíasi napurigá 'we a'lá e'wímala nulachi alué selígame rey Nabukoronosori Kalrea rewégichi nulame. Alué Jeremíasí 'we a'lá ruwile napugiti Onorúgame

tabilé resiti raweli 'yámoríligame suwábaga alué ralámuli napu o'tólrige alué Kalreo ralámulite waminá Babilonia rewégichi. 'We a'lá ma'chígame ruyele resiti raweli 'yamio suwábaga napu ekí ejtebí alé Jurá 'lige alué napu júmisi waminá Ejipto. Abiena ruyélechigó Onorúgame aleké rió Nabukoronosori elimio napurigá alué Serekíasi cha'piboa 'lige napurigá cha'pisá 'ma o'toboa alé Babilonia napurigá mukumela tabilé che níliga. Nobi tabiléchigo bijchígeleko alué Serekíasika alanichi alué Jeremíasi 'lige tabilé e'wale napu nulale alué Jeremíasi.

Aminami mochile alemi jaré ralamuli pe 'yégalí ruwime. Alué ralámulika Serekíasi ruyele Onorúgame tabilé siné elimio napurigá resí olawa Nabukoronosórite alué Rusaleni ejperégame ralámuli, tabilé siné bujéwili ko alué we'ká riógichi Rusaleni.

Abiena ruwílechigó alué 'yégalí ruwime ralámuli yati ku rewimeo suwábaga alué baso 'lige alué e'wele bejtoli napu alé wa'lú re'obachi nerúgame nile napu 'ma chigole uché jaré ralamuli.

Alué Jeremíasika abichilubi 'we ruyele alué Serekíasi alué Nabukoronosori 'ma pe a'kinánami 'ma o'tomeo suwábaga tábiri napu bijí nerule alé wa'lú re'obachi.

Alué Serekíasika 'we a'lá bijchígile alué ralámuli pe 'yégalí ra'íchame ralámuli, 'lige tabilé bijchígile 'we a'lá ruwichi alué Jeremíasi, 'lige alésíko alué Serekíasi 'ma tabilé e'wile napu nulele alué selígame rey Nabukoronosori, 'lige alésíko pe alué wa'lula Ejipto nulame tánile nejkúrali.

Alekeri gite 'we 'la elile Onorúgame alué Nabukoronosori napuriga ku ro'ímala suwabaga alué bo'né gompaniérola sontalo 'yuga, napurigá alé Rusaleni rewégichi noligá mochíbamala we'ká riógichi tebuka napurigá ta buyásimala alué ralámuli alé pachá mochígame.

Alué Nabukoronosori alé asale bilé bami miná nasipa alué bo'né gompanierola sontalo 'yuga napurigá tabilé buyásimala alué ralámuli alé pachá mochígame 'lige napurigá 'ma suwimela e'lowika. 'Lige alué wa'lula Serekíasika galírale bajchale we'ká rawé alué Jeremíasi napugiti alué Jeremíasika abichilubi 'we ruwíligame 'ma gajunamio suwábaga alué galí alué Kalreo ralámuli alué galí Rusaleni jágame. Alué Jeremíasika tabilé a'rele ruyea alué selígame rey Serekíasi 'lige suwábaga alué ralámuli Serekíasi gompaniérola napu Onorúgame ruyele alué Jeremíasi.

Sinéchigo rawé alué selígame rey Serekíasi jaré júlale bayéniliga alué Jeremíasi 'lige bayesa rukele chu'sítika alué Serekíasi níriga, 'lige alué Jeremíasika uchéchigo ruyele 'we a'lá e'wátikó napu nulá

alué uché bilela selígame rey Nabukoronosori alué Kalrea rewégichi nulame, iligá alué Serekíasika 'we majale.

Arigá siné rawé 'we jelole alué ralámuli alé Rusaleni ejperégame 'ma suwáligame alué go'ame, 'lige alué Serekíasi 'lige jaré e'wélala alué Serekíasi 'yuga nóchame buyásale alé we'ká riógichi mochige, chíboka buyásale, rukó buyásale júmasiniliga. 'Lige alué sontalo Kalreo 'ma etele alemi buyásichi alué Serekíasi 'lige alué 'yuga nóchame, 'lige 'ma cha'pile. Alésíko 'ma me'líliru alué Serekíasi 'kúchila, 'lige alué Serekíasika busila buinasa a'rele 'lige 'ma o'tóliru alé Babilonia rewégichi. Alésí 'ma 'la alarigá ikile napurigá anlíge alué Jeremíasi 'lige Ezekieli. Alué oká rió Jeremíasi 'lige Ezekieli ruwílige 'ma cha'piboli níligo alué Serekíasi 'lige 'ma o'toboli níligo alé Babilonia rewégichi. Abé a'kinana alué sontalo Kalreo 'ma gajúnale alué re'obá alé Rusaleni ilígame, 'lige alué wa'lú galí alué napu asame nile alué Serekíasi, 'lige aminami alué 'we a'lá semátiri galí alemi jágame 'lige 'ma gajúnale alué wa'lú tegoli alé nolíga bo'ígame. We'ká alué ralámuli alé Rusaleni ejperégame 'ma me'líliru, 'lige we'ká amulí suwábaga 'ma o'tóliru Babilonia rewégichi napu ajagá ejtebílige.

---

## Lamentaciones

### 137. Jena ruwimela ye wikaka ruwime ko churigá ikíliga Rusaleni

*(basado en Lamentaciones 1–5)*

'La we'ká riógame kéturu alé Rusaleni, aka e'nésibá jipe, tabilé 'wesi ralámuli riókuru jípeko. Ramué saíla ralámuli 'ma o'tóturu ramué uché bilena gawí bo'ígichi napu jipe ejperéliru napurigá ralurúgame, napu tabilé meka nocha mochiru, 'lige 'we rasigá nocha. Ramué saíla 'we resí oláturu ramué 'lige tabilé 'wesi nejkúraturu, pecha 'wesi aní ko: “Tase sewépua 'emi ralámuli.” Alarigá ikiáguru pe ramué a'boi chojkila gite.

Mué wa'lula Onorúgame, 'we resíríka mochírukuru 'we resí nilia, pe rekó ramué gu'iri.

Pe ramué a'boi chojkila niru, alekeri Onorúgame bo'né elale napurigá 'we resí nilia mochiwa, tabilé 'la e'wárigame ramué napu nulale Onorúgame.

Suwábaga ramué saíla 'we ra'salá mochíkuru etega aliena resí nilia mochigo ramué. Mué Onorúgame, pe rekó 'we yati elíwachigó

napurigá sebámala raweli napurigá 'we resí nilia mochímalachigó 'we cha nokigóriká.

Onorúgameka elale napurigá chibi ikimela alé Jurá rewégichi, elale napurigá 'ma gajunawa alué wa'lú re'obá ramué sailate, 'lige jipe 'ma tabilé 'wesi ralámuli ejperékuru alé Jurá rewégichi 'la sébali olame ralámuli resíbalichi rawé 'lige aminami 'la sébali olame yawiyame napurigá nokame nírige. Alé Jurá rewégichi tabilé i'tékuru e'wélala balé, nibilé alué wa'lula selígame rey, nibilé i'té ralámuli 'la sébali néléme napu nulá Onorúgame.

'We seweka mochiru suwábaga ramué ralámuli israelita. Neka asíriga nalagá etega 'we resí ikiá mochígichi alué ralámuli ne 'we a'lá machime. 'Ma tabilé gayena ne e'nená, 'ma 'we bajágame busega ajtigame ne. 'Ma tabilé che ekisá ju rekó najkiepa neka napurigá tabilé seweka mochímala. Alué ralámulika 'we resi ikiá mochí napugiti cha 'la bijchígiligame napu ruyele alué ralámuli pe 'yégalí ra'íchame, we'ká e'karúgame tábiri etérale tabilé 'la bijchiá, 'lige tabilé machíriile 'we cha nokagá ejperégame níliga alué israelita napurigá ne, ne abiena israelita júchigó. Alué ralámulika tabilé a'rele alué 'nátali napu beníriliro alué 'yégame ralámulite. Alekeri Onorúgame wa'lú resiti raweli 'yale. Ramué saíla 'we achí etega 'ma cha ikíligo alé we'ká riógichi Rusaleni rewégichi. Onorúgame 'ma sébali olale napurigá 'nata asale. Alarigá resiti raweli 'yale suwábaga alué Rusaleni ejperégame.

'We a'lá buwémala ne napurigá nejkúromala Onorúgame, napugiti machiame ne 'we a'lá na'temao ramué Onorúgame. Onorúgameka tabilé 'yégame ju 'lige 'we a'lá na'temámala ramué. Onorúgameka tabilé senibí ayoga asimela ramué 'yuga. Rekó jípeko 'we resí olae Onorúgame ramué, i'libékomi ku 'we a'lá na'temámala Onorúgame ramué. 'We a'lá 'nátaga nokísitékuru o'maka ramué, 'lige 'la na'tawa pala 'la sébali gu'írilio ralámuli. Tabilé 'la sébali gu'írísika ralámuli, 'liko 'la sébali olátékuru napurigá najkí Onorúgame. Pecha pe aniname juko:

—Ramueka 'we a'lá sébali tánilime nírupá Onorúgame. 'We a'lá niraga tánilime júkuru napu'lige tánilia Onorúgame.

'Mué Onorúgame 'we a'lá néléwaka senibí 'we jelía mochíriigo jipe suwábaga ramué. 'La bijchiá resí nilia mochiru. Mué Onorúgame, mué júkuru bochígimi wijchimoba nulame, mué júkuru senibí nulámili, tase 'oni a'rewa ramué. 'We a'lá semati 'nátali 'yawa ramué napurigá ku 'la pe muecho oyérame niwa.



---

## Abdías

### 138. Jena ruwimela alué Abríasi 'lige alué Esekieli 'we a'lá ma'chígame ruyéligo 'we cha ikimeo alué Eromi ejperégame ralámuli

*(basado en Ezequiel 25; Abdías 1)*

Pe abé a'kinana napu'lige alué seligame rey Nabucoronosori 'ma resí 'sisa alé Rusaleni, alésíko Onorúgame ruyele alué Esekieli 'we cha ikimeo ralámuli Eromi ejperégame. Alué Esekieli regá ruyele alué Eromi ejperégame ralámuli:

—Onorúgameka aní 'we ayoga ajtigó alué Eromi rewégichi ejperégame 'yuga 'lige siné rawé elimio israelita ralámuli napurigá alemi simámala Eromi rewégichi 'we resí olamia ralámuli alemi ejperégame 'lige 'ma gajunamia suwábaga galí. Onorúgameka elímala alué ralámuli israelita napurigá simámala alemi Eromi rewégichi resi olamia alemi napugiti alé Eromi ejperégame ralámuli síchigo nokáligame me'á alué Jurá ejperégame ralámuli alué Kalreo ralámuli gu'iria. Alekeri Onorúgameka elámala napurigá 'ma me'liboa alué ralámuli Eromi rewégichi gawichí ejperégame, napurigá 'ma tabilé 'wesi ejperélamala alé Eromi rewégichi.

Pe aba'lige Onorúgame júlale uché bilé rió Abríasi rewégame napurigá simela alué Eromi ejperégame ralámuli ruyemia. Alué Abríasika anele alué Eromi ejperégame ralámuli:

—'Emi ralámuli Eromi ejperégame asíriga ra'sáláturu napu'lige machisá alemi Rusaleni rewégichi síligo alué Kalreo ralámuli 'lige 'ma gajúnligo galí 'lige tególitiri 'lige me'áligo ralámuli alé Jurá ejperégame. 'Émika yati simíbaturu tébimia suwábaga tábiri a'ká alemi ejtebígame, 'lige aminami 'ma me'ale 'emi jaré ralámuli júmasime alé Jurá ejperégame napu ajagá ejtebílige. Nobi Onorúgameka a'chigóriga olámalago 'emi pe'wemi, a'chigóriga napurigá resí olale 'emi alué Jurá ejperégame ralámuli. Onorúgameka semati raweli rekímala alué israelita ralámuli napuriga ku 'we 'la ganíliga ejperélamala, 'lige 'émika 'ma wa'lú resiti raweli 'yawa Onorúgamete cha gunarua mochígame 'emi.

### 139. Jena ruwimela ralámuli napu ejtebile alé Jurá 'ma simíbaligo Ejipto ejperélimia

(basado en 2 Reyes 25:22-26; Jeremías 40–44; Ezequiel 29–32)

Alué selígame rey Nabukoronosori Kalrea rewégichi nulame alué Gelaríasi selígame ajchale napurigá nuleme níkala alué ralámuli napu ejtebile alé Jurá. Alué Jeremiasí rewégame alé asálechigó Jurá rewégichi napugiti alé ajchagá asáligame alué wa'lula sontalo Kalrea rewégichi nulame 'la elíligame napurigá ku Jurá simela alué Jeremiasí. Alué Gelaríasika anele ralámuli tabilé majaga ejperélimio 'we a'lá e'wísaká alué selígame rey Nabukoronosori Kalrea rewégichi nulame, iligá bilé rió 'ma me'ale alué Gelaríasi, alué rioka Ismaeli rewégame nile. Alésíko alué ralámuli Jurá ejperégame majale alué ralámuli Kalrea ejperégame, 'lige alésíko alué ralámuli Jurá ejperégame 'ma simíbale júmasiga Ejipto rewégichi napurigá tabilé che olawa alué Kalrea ejperégame ralámulite. Alué e'wélala alué israelita ralámuli nuleme, alueka nile alué israelita sontálola e'wélala.

Alué e'wélala simíbale alué Jeremiasí 'yuga ra'ichamia 'lige nulele napurigá Onorúgame rukémala chonokiboa alué israelita ralámuli níriga. Alué e'wélala israelita nuleme 'we a'lá sébali olámoríle napu ekí tábiri nulá Onorúgame. Nobi tabiléchigo a'lá 'nátame ke aníleko alué ralámuli, pe tabilé 'la e'wánilime ke anile Onorúgame nulalila, alué e'wélalaka 'ma 'we simánilia mochile Ejipto rewégichi. Alué Jeremiasíka regá anele:

—Onorúgameka aní abé 'la ko aba jena Jurá ejtebísiga ramué, jena ejtebísiká 'we a'lá semáriga nejkúrimorí Onorúgame. Tabilé majáwará alué selígame Nabukoronosori Kalrea rewégichi nulame. Onorúgame tabilé elímala alué rió Nabukoronosori napurigá resí olámala 'emi. Tase lawa: “Ejipto simásiká asíriga 'la ganíliga ejperéliwa, 'lige alé Ejíptoka 'we a'lá rewiboa nóchali.” Alé Ejipto simásaká 'emi 'liko tabilé ganíliga ejperélimala 'emi. Alé Ejipto simásaká 'emi jaré 'ma suwimela jeloka 'lige jaréchigo 'ma suwimela alemi nakólichimi.

Alué e'wélala napu nile alué israelita ralámuli nuleme tabilé e'wile alué Jeremiasí, 'lige 'ma simíbale Ejipto, 'ma o'tole suwábaga alué israelita ralámuli. Alué Jeremiasí abiena 'ma 'yuga simile. Alé Ejipto Onorúgameka nulele alué Jeremiasí napurigá ruyémala suwábaga ralámuli 'ma pe a'kinana nawamio alemi alué Nabukoronosori nejkomia alemi Ejipto 'lige neyúrimio, 'lige suwábaga ralámuli napu mochímala alé Ejipto 'ma suwimeo pe tabilé 'la Onorúgame oyériga.

Napu'lige alué israelita alé Ejipto mochígichi, alué Esekiélika Babilonia rewégichi asale 'we ruyea alué ralámuli napu Jurá ejperégame nile 'ma suwábaga ralámuli Rusaleni mochígame o'tóligo Nabukoronosori. 'Lige alué Kalrea ejperégame ralámuli pe a'kinana simeo nakomia alemi Ejipto 'lige neyúrimio. Aminami regá anélechigó:

—Onorúgameka elímala alué Nabukoronosori napurigá 'ma me'limela we'ká alué ralámuli napu mochí jipe Ejipto, 'ma o'tomela Babilonia suwábaga alué enomí 'lige suwábaga tábiri semátiri napu nerú alé Ejipto, bochígimi we'ká riógachi we'ká galí jágichi 'ma gajúnaga a'rémala galí.

#### **140. Jena ruwimela alué Esekieli uchéchigo rejcholi 'yáligo alué ralámuli napu Jurá ejperégame nile**

*(basado en Ezequiel 33–34; 36–48)*

Onorúgameka nulele alué Esekieli napurigá abichilubi 'we ruyémala Onorúgame ra'ichálila alué ralámuli napu Jurá ejperégame nile. A'lige alué Jurá ejperégame Babilonia mochile. Babilóniaka Kalrea wa'lúlachi nile. Abé a'kinana we'ká galí gajunasa Nabukoronosori alé Rusaleni jaré ralámuli alé Jurá ejperégame alemi Babilonia sile ruwimea chukíligo alé Rusaleni rewégichi. A'liko Onorúgame bilé ra'íchali 'yale alué Esekieli napurigá ruyémala alué Jurá ejperégame napu mochile alé Babilonia. Alué ra'íchalika regá anime nile:

—'Emi israelita ralámuli 'we cha noká mochí, 'lige regá 'nata 'émika: “Mué Onorúgame níruga 'la elítekékuru napurigá ramué 'la Jurá rewégichi ejperéliwa.” Alarigá 'nata mochíkuru 'emi pe napugiti Onorúgameka 'we a'lá ruyéligame alué Abraami 'we 'ya alué Jurá rewégame gawí alué Abraami rijimela nila nimio alué abé a'kinana o'chérissime. Iligá Onorúgameka tabilé elímala 'emi napurigá ejperélimala 'emi alé Jurá rewégichi, napugiti 'émika 'we cha nokáligame. Alarigá 'la machimela 'emi alué ko 'la bijchiá wa'lula Onorúgame. Onorúgame abiena 'we ruyele Esekieli ralámuli tabilé 'la sébali e'wánilio rekó anié: “Rukeba Onorúgame tachiri chonokiamé najkiá, 'lige 'we 'la sébali olawa ramué napu nulá Onorúgame.”

#### **Rejcholi napu Esekieli ruyele alué ralámuli e'welala**

Onorúgameka we'ká ra'íchali ruyele alué Esekieli napurigá ruyémala alué e'wélala alé Jurá ejperégame napu mochile alé Babilonia, alué ra'íchali regá anime:

—Onorúgameka 'we gichí 'emi e'wélala, tabilé 'la gu'írome kame 'emi we'ká ralámuli. Pe 'we korua mochime kame 'emi e'karúgame tábiri, tase 'la gu'íroga ralamuli. 'Émika ju pe napurigá alué bo'á neseme pe me'agá go'yame tase 'la repuka. Alekeri Onorúgameka tabilé elímala napurigá e'wélala nulame nímala 'emi.

'Onorúgame napabúmala ralámuli napu bo'né mochiga ajtí we'kanami gawichí 'lige 'ma o'tomela alé Israeli rewégichi. Bo'né Onorúgame 'we a'lá repúmala bo'ichimi 'lige 'la a'lala bowechi o'tomela. 'Lige ajchámala Onorúgame bilé alué Rabí mejká rijimala napurigá repúmala alué ralámuli. Onorúgame 'we a'lá repúmala alué ralámuli 'lige tabilé 'wesi resí níliga mochímala.

### **Rejcholi napu Esekieli ruyele alué we'ká ralámuli**

Esekieli abiena ruyele ye ra'íchali suwábaga ralámuli Jurá ejperégame napu mochile alemi Babilonia rewégichi. Regá anime ra'íchali:

—Onorúgameka resiti raweli 'yámorí ralámuli we'kaná gawichi ejperégame napu 'we resí olale 'emi. Aminami Onorúgame o'tomela 'emi ku 'emi gawílachi napu 'la 'emi ejperélachi nile. 'Lige ku 'emi ejperélachi mochígichi 'we 'la nerúlamala nóchali 'lige tabilé jeloka ejperélamala.

'Lige regá anélechigó Onorúgame alué Esekieli:

—Neka wa'lú resiti raweli 'ya alué ralámuli israelita, alueka pe alué mono alué a'boi newálala 'we tánime kame iwérali, 'lige neka 'we ayóturu. Pe a'boi chojkila gite rewale resiti raweli. Rekó uché bilénami gawichí júlige ne alué ralámuli abiena tánituru iwérali alué mono alemi jágame.

'Lige tabilé o'má a'rémala ne napurigá suwimela, rekó 'we cha nokagá ejperégame kachi alué ralámuli. Ku Israeli o'tomé olá ne alué israelita ralámuli, tase napugiti a'ká níligame alué ralámuli, o'tomé olá ne 'nalina napugiti neka najkiame napurigá 'la tabilé siné we'kawámala ne rewalá. Napu'lige alué ralámuli uché jarénami gawichí ejperégame etea ku Rusaleni o'tochi ne alué israelita ralámuli, a'lige 'we a'lá machimela 'la bijchiá 'la Onorúgame ko ne. 'Ma ku Israeli o'togá alué israelita ralámuli 'we a'lá e'kama ne. 'Lige ku 'la bi'wígame alawá 'yama olá ne alué ralámuli 'lige aminami 'yama olá ne bo'né alawala napurigá ne alawala gite 'we a'lá e'wánilia mochímala napu najkí ne. 'Lige alé Israeli rewégichi ku 'we a'lá nerúlamala nóchali, 'lige tabilé nerúlamala e'lowichi. Jípeko simigágó ruyemia suwábaga alué israelita ralámuli alarigá nimio alé Israeli — alarigá anile Onorúgame.

'Lige Esekiélika 'we a'lá ruyele suwábaga napu anele Onorúgame.

### **Napu Esekieli etele remuka**

Abiénachigó alué Esekieli etele remuka we'ká o'chí wakígame bilénami epó. 'Lige Onorúgameka anele napu'lige alieti etea ilígichi alué Esekieli alué o'chí wakígame alemi bi'tígame ku ralámuli ajágame gainamio, 'lige ruyele churigá ruyémala Esekieli alué o'chí wakígame. Napu'lige alué Esekieli ruwisá alué ra'íchali alué Esekiélika etele remuka 'ma ku napuío alué o'chí 'lige ku 'la sa'pégame gayenio, 'lige 'la wi'chégame napuyeri 'la ralámuli pe iligá bijí suwígame ralámuli. 'Liko Onorúgameka nulele alué Esekieli napurigá ruwimela napu ruwimeli nílige, 'lige napu'lige 'ma ruwisá napu ruwimeli nílige, alué o'chí napuíkame napu 'ma sa'pégame gayénalige, 'ma ajánale.

'Lige Onorúgameka ruyele suwábaga tábiri napu etéligo pe ruwime níligo alarigá olamio Onorúgame alué israelita ralámuli. Alué o'chí wakígame ka ruwime nile churigá ra'láligo we'kaná uché jarénami gawichí alué israelita ralámuli, 'lige alué ralámuli ajágameka ruwime nile alué israelita ralámuli ku 'la a'boi ejperélachi gawichí seabamio 'lige 'we a'lá ganfliga ejperélimio 'lige Onorúgame Alawala 'la semáriga gu'irimio. 'Lige aminami Onorúgame ruyele alué okaná bi'tígame gawí Israeli rewégame 'lige Jurá rewégame gawí bi'lénapi neraga nimio, tase okaná neraga, pe Israeli rewégame nimio, 'lige bilé alué Rabí rijimala 'we a'kinana o'chérigame nimio wa'lula nulame.

'Lige aminami anele Onorúgame aleké Esekieli alé Israeli ejperégame ralámuli neyúrimio napu ekisá nakoá safla 'yuga. Onorúgameka ruyele bilé rió Gog anilime wa'lula nimio, sontalo nuleme na wajtonaka napu ma'chínime ju rayénali aleka mochígame 'lige Israeli mochígame 'yuga nakomio, 'lige aminami 'we resiti raweli 'yamio Onorúgame alué rió Gog rewégame 'lige 'ma resí olamio suwábaga alué sontalo alué Gog gompañiérola napu'lige sebasa alemi Israeli rewégichi.

Makué naó bamí kachi a'kinana alué sontalo Kalrea rewégichi ejperégame resí nokasá alemi Rusaleni rewégichi, galí gajuna 'lige ralámuli me'á, a'liko Onorúgameka elile alué napurigá machimela remuka churigáriga nimio alé Israeli a'kinana. Alué Esekiélika etele bilé wa'lú re'obá alé Rusaleni, 'we a'lá etele churigáriga newárigame ka 'lige chekí metro ka we'lí 'lige chiena re'pá ilígame ka. Abiena etélechigó alué Esekieli alué balé alé re'obachi nóchame 'la napurigá nulá Onorúgame. Aminami etélechigó alué Esekieli suwábaga alué we'kaná chojkégame ralámuli israelita alé Israeli rewégichi ejperega mochigo 'la bi'lepi selíniga.

---

# Daniel

## 141. Jena ruwimela alué Nabukoronosori 'ma lo'íraligo

(basado en 2 Reyes 25:27-30; Daniel 4)

Sinéchigo alué wa'lula rey Nabukoronosori napu nile Kalrea rewégichi nulame remule bilé wa'lú rojá na'minálime. A'liko alué Ranieli anilime rioka napu nile Onorúgame nila rejcholi tétime ruyele tachiri ruwime níligo alué remugí, regá anele:

—Alué remugika ruwime ju napurigá lo'í ganámala mué gichao bamí 'lige gajsalá go'gá inamio 'mi jami napurigá oisí. Ruyele alarigá inamio alué rió napusí ku 'la machisá Onorúgame ko napu elame ju napurigá e'wélala neraga mochíbamala alué e'sélikame e'welala rey jena wijchimoba we'kaná ichúromi.

Alarigá ikile alué rió a'kinana napurigá ruyéligé alué Ranieli anilime rió. Sinéchigo rawé alué Nabukoronosori eyénale amóbami bo'né galílachi osámána ilígame galí 'we ganíliga regá 'nátaga:

—Neka 'la 'we a'lá wa'lula selígame rey júkuru 'we benégame 'nátaga napugiti neka 'la wa'lúlachi newagame jena Babilonia rewégichi, neka wa'lúlachi newákuru pe ganíliga bejtélimia.

Alarigá 'nátaga eyénale alé re'pá galichi amoba, a'lige Onorúgameka pe yati neraga lo'í newale napugiti cha gunaruga eyénaligame. Gichao bamí lo'í eyénale alué rió. 'Minami simile napu uchule ajágame 'lige gajsalá go'gá eyénalechigó napurigá oisí. 'Lige i'weli o'chérale gupala 'lige sujtula napurigá a'wé. 'Ma ba'wichílite sa'nabaka eyénale rejpopa. 'Ma gichao bamí eyenia lo'í alué rió 'ma ku sa'wile alué rió lo'í ka. 'Ma ku sa'wisá uché ku wa'lula rey gayénale alué rió Nabukoronosori, nobi a'liko 'ma 'we a'lá 'nátaleko wa'lú a'walí nígame ko Onorúgame 'lige 'la sébali olame bilé 'nátali.

Napu'lige alué Nabukoronosori mukusá, a'liko alué inolá Ebil-Meroraki anilime asíbale wa'lula rey alué o'nola neraga. Alué Nabukoronosori inolá ma'chí pale galírale ajtígichi alué Joakini napu nile Jurá rewégichi wa'lula rey, 'lige elile napurigá nochámala alé Kalrea rewégichi alué wa'lula selígame rey Ebil-Meroraki rewégame gu'írome. Alésíko alué Joakini wa'lubela nile alé Kalrea rewégichi.

**142. Jena ruwimela alué we'ká ralámuli Meria  
ejperégame 'lige Persia rewégichi ejperégame resí  
oláligo alué ralámuli Kalrea rewégichi ejperégame**

*(basado en Daniel 5; 7–8)*

**Ranieli etele remuka naó ajágame**

Alué bilé rió napu nile alué Nabukoronosori inolá Belsasari anilime nile. A'kinana alué Belsasari wa'lula rey gayénale. Napu'lige alué Belsasari wa'lula rey kachi, Onorúgameka elale napurigá alué Ranieli etémala remuka okaná chojkégame tábiri. Napu Ranieli etele ruwime nile alarigá ikimeo a'kinana.

Bajchako etele remuka alué Ranieli naó ajágame 'naka wa'lú ba'wí ilígichika buyame, alué ajágame 'we enátiri. 'Lige alué Raniélika rukele bilé santo ánjeli napu jale alemi a'bemi tachiri ruwime níliga napu remule alué Ranieli. Alué santo ángelika ruyele alué naó chátiri ajágame ka ruwime ko naogana neraga riógame wa'lú gawichí, alué nimio we'kaná riógichi nulame. Ruyele aminami bilé alué naó ajágame napu makué a'wégame nile napu 'we enátiri nile me'tegá alué chejaré bakiá ajágame. Yeka ruwime níligo bilena gawichí ejperégame ralámuli 'we a'wágame nimio. 'Lige alué makué a'wégame ajágame ka ruwime nile makué e'wélala makué wa'lú gawichí nulame nimio.

Abiena remúlechigó alué Ranieli bilé u'tá a'wá ma'chíname abalé mo'ochí alué makué a'wégame ajágame mo'ólachi. 'Lige alué u'tá a'wá napu ma'chínale alé nasipa napu jale alué makué a'wá, 'lige alué bilé a'waka alé ma'chínigame, alueka ruwime nile alué uché bilé wa'lula rey tabilé bijchígime nimio Onorúgame nila rejcholi 'lige 'ma najsibúmili nile alué ralámuli 'la Onorúgame oyérame. 'Lige alué 'we chati nóchame wa'lula rey, alueka 'we resiti raweli rewimérá. Alésíko bo'né Onorúgame inolá julámoríle pákana nolí 'yúriga napurigá wa'lula selígame rey nímala jena wijchimoba senibí rawé.

**Ranieli etele remuka bilé bo'á 'lige bilé chibá**

Oká bamí a'kinana, a'lige Onorúgame uchéchigo siné remútile alué Ranieli. Alué Raniélika etele bilé bo'á oká a'wégame, 'lige bilé a'wá abé we'lí nile 'lige 'we a'wágame nile alué bo'á. 'Lige remule Ranieli bilé chibá sébigo alemi 'lige 'ma umérigo alué bo'á nejkoga. Alué chibaka pe bi'lepi a'wégame nile wa'lú alé gorá 'lige 'ma gajpole

a'wala alué chibá. 'Ligé pe yati buyale naó a'wá alué chibá mo'ólachi. A'lige bilena a'wachí uché bilé u'tá a'wá ma'chínale.

Alué u'tá a'waka ruwime nile bilé rió ma'chínamio 'we gunarume 'lige 'we korume tábiri, 'lige alué rió 'ma gajunamio alué wa'lú re'obá alé Rusaleni ilígame, 'lige 'ma tabilé elamio napurigá o'tomela ralámuli e'karúgame tábiri go'ame Onorúgame 'yamia alé re'obachi. 'Lige alué Raniélika akele anichi bilé alué santo ánjeli alué re'obá ku 'la newáboli ko.

A'lige Onorúgame júlale bilé santo ánjeli napu rewégame nile Gabrieli napurigá ruyémala Ranieli tachiri ruwime ka alué remugí. Alué santo ángeleka ruyeale alué bo'aka ruyame nílgo alué rey napu ekí mochíbamili nile alé Meria 'lige Persia rewégichi. 'Lige ruyélechigó alué chibaka ruwime ko alué ralámuli griego, alué rey griego napu mochíbamili nile abé a'kinana.

Alué santo ánjeli 'we a'lá ruyeale alué Ranieli alué a'wá napu gajpole, alueka pe ruyame ko alué bajchá asíbagame rey alé Gresia. 'Lige ruyélechigó alué naó a'waka ruyame nílgo alué uché jaré naó e'wélala rey alué napu naogana rojanámili nile alué we'lesi bo'ígame gawí napuchilú nulame nile alué bajchá ajtígame rey. Ruyélechigó alué u'tá a'wá ka ruyame nílgo alué asibamio bilé rey 'we chátiri asírigo tabilé a'lá, 'we resí olame alué 'la a'ká ralámuli 'la Onorúgame oyérame.

### **Bilé seká osame re'pábomi sijkóchimi**

Sinéchigo rukó alué wa'lula rey Belsasari wa'lú yawiyame newale alemi napu asale, 'lige nulele alué napu nóchame nile alé galírale, nulele napurigá a'pámala alemi suwábaga alué baso 'lige alué e'wele bejtoli napu alué rey Nabukoronosori a'pálige Rusalénika. Suwábaga ralámuli alemi yawiyachi 'we bajile rekútume básochi e'wele bejtólíchi ro'agá, 'lige 'we ra'íchale, regá anile bajiga:

—Alué e'karúgame tábiri napu unilime niru, ramué nila mono, 'we a'lá nejkúrame ju.

'Lige yati neraga etele alué ralámuli alemi re'pábomi sijkóchimi bilé seká 'lige osale alué seká alé re'pabo sijkóchige.

Napu'lige alué Belsasari alué seká osame etesa 'we majale, 'lige yati nulale napuriga bayewa suwábaga alué sayeme Babilonia ejperégame napurigá ruwimela tachiri ruwime nílgo napu osale alué secá. 'Lige alué ralámuli sayeme tabilé 'wesi 'la machile tachiri chonime nílgo napu osale alué seká. A'liko bilé mukí wa'lula reyna 'nátale alemi ajtígó alué Ranieli 'lige ruyeale alué rey Belsasari alué Ranieli 'la ruwimeo tachiri ruwime nílgo alué napu osale alué secá.



'Liko alué rey Belsasari nulale napurigá bayewa alué Ranieli. Napu'lige 'ma nawasa alué Ranieli alué rey Belsasárika anele alué Ranieli:

—E'karúgame tábiri 'we najteme 'yama ne mue 'la ruwisáká tachiri ruwime ka alué napu osale alué seká. 'Lige aminami 'yama ne mué nóchali 'we najteme, wa'lubela nímala mué, mué 'we a'lá ruwisáká tachiri ruwime ka napu osale alué seká alé re'pabo.

'Lige alué Raniélika anele:

—Neka tase najkiáwé alué e'karúgame tábiri 'we najteme, pe iligá ruwimé ne alieti ruwime ka alué osilí napu osale alué seká. Mué Belsasari 'we a'lá machí mué o'nola Nabukoronosori bilé rey 'we benégame nile 'lige bi'neli neyúriga ajtime kéturu napu'lige Onorúgame 'ma lo'í newale, 'lige jami eyénale pe gajsalá go'gá napurigá oisí, 'ma gichao bamí lo'í inasa ku 'we a'lá bijchígaturu Onorúgame abéchigo wa'lú a'walí nígame ko me'tagá alué mué o'nola.

'Rekó mué 'we a'lá machié, mué wa'lula rey Belsasari, mueka 'nátaga eyena abé a'wágame ko mué me'tagá Onorúgame, 'lige 'ma ro'gá bajile mué alué rekútume alué 'we najteme básochi 'lige alué e'wele bejtólichí napu unilime ju alé wa'lú re'obachi, Onorúgame galílachi. 'Lige anigá noká 'emi bajiga: “Alué e'karúgame tábiri napu unilime niru ramué mono 'we a'lá nejkúrome ju.”

'Mueka tabilé machí Onorúgame rewagachi ajtígame alué ko suwábaga repuka ajtígame napu ekí tábiri nerú jena 'lige napu echilú ju jena wijchimoba, alué 'sílekuru alué seká júla napurigá osimela alé sijkochi re'pabo. Alué osilí napu osale alué seká regá anime júkuru: “Mene Mene, Tékel, Parsin.” Mene mene aniname ju “tétirigame ju raweli.” Yeka ruwime kéré, 'we a'lá tétiga ajtigó Onorúgame chekí rawé asimeo wa'lula rey neraga mué wa'lula rey Belsasari, 'lige 'ma pe'wemi 'ma tabilé bi'neli neyúriga abé a'wágame nimio jena gawichí napu nulame ju mué me'tigá uché jarénami gawichí. Tékel aniname ju pesara ajtí Onorúgame. Yeka ruwime kéré, tabilé 'la sébali oláligo mué napurigá najkí Onorúgame. Parsin aniname ju rojánali. Yeka ruwime kéré, ye wa'lú gawichí napu nulame ju mué 'ma okaná neraga rojamio, okaná ganamio se'winati rewégame alué e'wele gawí.

Pe aba'lige rukó alué wa'lula rey Belsasari 'ma me'líliru, 'lige pe a'kinana rawé alué sontalo Meria mochígame 'lige Persia mochígame sébale alé Babilonia napu nile Kalrea wa'lúlachi napu nulame nile alué Belsasari 'lige nakole alué alemi sébaga. Alésíko alué Ararío Meria bejtégame asíbale nuevo rey alé Babilonia.

### 143. Jena ruwimela Onorúgame gite tabilé go'léliru mawiyate alué Ranieli

(basado en Daniel 6)

Alué wa'lula rey Ararío rewégame mochile jaré rió napurigá nochámala e'wélala neraga, napurigá alué rey Ararío gu'írome nímala, napurigá repume nímala alué we'lé bo'ígame gawí. Ranieli nachúlechigó alué nóchali. Alué Raniélika asíriga 'la semáriga nóchame selígame ma'chínale, 'lige alué Araríoka 'we a'lá nirale alué Ranieli, 'lige 'nátale:

—Neka 'yámala uché bilé nóchali abé najteme alué Ranieli.

Machisá alué uché jarela rió e'wélala napu Ararío uché bilé nóchali 'yale alué Ranieli a'liko 'we ayole. Alésíko 'nátale churigá 'la nimio resí oliá alué Ranieli. Tabilé 'wesi rewisáká chati nóchaligo alué Ranieli, a'liko simíbale alué wa'lula 'yuga ra'ichamia Ararío rewégame. 'Lige alé sebase alé wa'lula ajtígichi rejcholi 'yale alué wa'lula. Alué ra'íchalika regá anime nile: Tabilé 'wesi riosi 'lige tabilé 'wesi rió iwérali tániwará bilé mechá, pe alué wa'lúlacho rey iwérali tániwará bilé mechá. 'Lige bilé ralámuli tabilé e'wésaká alué ra'íchali a'liko alé bilena wa'lú rekolichi we'ká mawiyá mochígichi, alé páporá alué rió napurigá mawiyá go'mela alé.

'Lige alué ralámulika 'we a'lá machile alué Ranieli senibí rawé Onorúgame tanime ko Onorúgame e'kali. 'Lige alué wa'lula rey Arario 'we galele ye ra'íchali napugiti we'ká ralámuli aleka siméráme iwérali tánimia 'lige ra'íchali gatemia. Alésíko 'we riocha asale alué wa'lula Ararío.

Raniélika 'we a'lá tánime nile iwérali Onorúgame rewagachi ajtígame, baisá tánime nile iwérali bilé rawé, be'á be'lí, 'lige rawilí 'lige alí. 'Lige alué Ranieli rekó machisá tabilé lisensia ko napurigá tániwa iwérali Onorúgame, alué Raniélika abirigá tánile iwérali Onorúgame napurigá 'sime nílige. Napu'lige alué e'wélala napu 'ma alué Ranieli saíla gayénale, etesa iwérali tánichi Onorúgame, yati simíbale alué wa'lula rey ruyemia. Alué wa'lula rey Ararío machisá iwérali tániligo Onorúgame alué Ranieli, alué rió Ararío 'we cha lale. Alué wa'lula reyka tabilé resiti raweli 'yánile alué Ranieli, iligá 'máchigo newale kó alué ra'íchali najteme napu anime nile pe alué rey cho tánimili ko iwérali alué ralámuli, tase Onorúgameka nibilé pe alué a'boi nila mono. Tabilé che ikisá nílile alué Ararío. Alésíko alué rey Ararío nulale napurigá cha'píboa alué Ranieli 'lige napurigá pápua alé

bilena rejkolichi we'ká mawiyá mochígichi napurigá anime nile alué ra'íchali. 'Lige anele alué rey Ararío alué Ranieli:

—Onorúgame napu tánime ju mue iwérali, 'we a'lá nejkúrisa 'la kápá napurigá tabilé go'poa mué alué mawiyate.

Alarigá anisá alué wa'lula rey Ararío, alué Ararío 'yuga nóchame 'ma pale alégana rejkolichi napu we'ká mawiyá mochile, 'lige alé yochi rejkolichi bilé wa'lú rejté ajchele napurigá tabilé 'wesi ma'chí pákala alué Ranieli alé ajtígichi. A'lige rukó alué Ararío tabilé gayénale gojchiá.

Melénala be'á be'lí che'lisá 'we 'maga e'nele alé rejkolichi 'lige rukele pala nejkúrijo Onorúgame napu tánime n'lige iwérali alué Ranieli, pala 'la tabilé elíligo alué mawiyá napurigá go'mela alué Ranieli, 'lige Raniélika nejele:

—Aka 'la nejkúroché, Onorúgame jula bilé santo ánjeli alé 'paka rewagáchikana napurigá na'omámala ye mawiyá chu'ala neka pecha resí 'sika ilírome rió kame —anile alué Ranieli.

'Liko alué Ararío 'we ra'sálále alarigá anisá alué Ranieli 'lige yati nulele alué bo'né 'yuga nóchame napurigá ma'chí pápua alué Ranieli alé pachágana ajtígichi. Alué Ararío gu'íromeka yati ma'chí pale alué Ranieli, 'lige suwábaga ralámuli alemi jágame etele tabilé pe'tá sujkurétigame ko alué Ranieli. A'lige alésíko alué Ararío nulale napurigá alué Ranieli saíla alégana rejkolichi 'lúpua, alué napu n'lige abé 'yabeko alué Ranieli gompanierola nochálíchi. Napu'lige alué Ranieli saíla 'ma 'lúsiga alégana rejkolichi, alué mawiyaka yati 'ma a'tabemi chi'wánale ta'chó chíbachi wijchí. Pe'tá a'kinana alué Ararío nulale newániliga bilé ra'íchali. Alué ra'íchalika regá nulame nile:

—Suwábaga ralámuli, 'emi 'we a'lá oyériwa Onorúgame alé 'pa rewagachi ajtíggame napu oyérame ju alué Ranieli.

#### **144. Jena ruwimela Onorúgame eláligo napurigá alué Ranieli remúmala napu'lige wa'lula kachi alué Ararío 'lige alué Siro anilime**

*(basado en Daniel 9–12)*

#### **Napu remule Ranieli wa'lula kachi alué Ararío**

Kulí bilé bamí wa'lula kachi alué Ararío alé Meria anilíchi, siné rawé alué Ranieli ra'íchale alué we'ká libro Onorúgame ra'ichálila uchúkame, napu uneme nile alué ralámuli israelita. Alué rio Ranieli we'ká 'nátale alué apeli ra'íchisa. Alué Ranieli ra'íchale aleké líbrochi uchúkame napu osale Jeremíasí napu ruwime nile gicháosa makué

bamí simárosa uchéchigo we'ká galí jágichi ganamio alé Rusaleni rewégichi.

Alué Ranieli 'we ayúnale, 'lige 'we tánile Onorúgame napurigá ku 'la e'kámala Onorúgame alué ralámuli israelita napugiti cha resí nokáligame alué israelita ralámuli abé 'yabé bajchibé rawé, 'lige napurigá ku 'la elímala napurigá ku ejperélamala alé Rusaleni rewégichi napu nile alué a'boi ejperélachi. Alué Raniélika anele Onorúgame 'we machió Ranieli 'ma 'la alanime osáligo alué Moisesi 'we 'yabé 'we resíriga ejperélimili níligo alué israelita a'kinana. 'Lige abiena ruyele 'we a'lá machió alué Ranieli alarigá nimio pe a'boi chojkila gite resí ikimeo alué israelita ralámuli pe a'boi tabilé 'la sébale olagá napu nulasa a'rélige alué Moisesi.

A'lige Onorúgame bilé santo ánjeli júlale Gabrieli rewégame napurigá ruyémala alué Ranieli 'we resíriga nimio alé Rusaleni nujubami rawé. Alué santo ánjelika regá anile:

—Gicháosa makué tarali a'kinana<sup>a</sup> alué we'ká ralámuli 'ma a'rémala chati nocha, 'we a'lá sébali nóchame nímala alué ralámuli Onorúgame 'yuga. Sébali olámala napu anílige alué ralámuli Onorúgame ra'ichálila tétiamé. Alé 'we najtème napu ju alé pachá re'obachi uchéchigo siné 'we a'lá waná nígame nímala Onorúgame rewagachi ajtígame. We'ká bamí a'kinana a'lige sebámala alué bilé rió 'we rejcharúgame napu alué we'ká ralámuli bujémili ju resiti 'nátali.

'Lige alué rió a'kinana 'we resí oláwili ju alué we'ká sontálole 'lige abé a'kinana we'ká sontalo sebámala alé Rusaleni 'lige alé sebasea nakómala 'lige neyúromala alué sontalo. Neyúrosa 'ma gajunámala alué we'ká galí alé jágame abiena alué re'obá 'yúriga. 'Lige alué wa'lula selígame rey gatémala bilé ra'íchali jaré ralámuli 'yuga napurigá tajché olawa alué ralámuli. 'Lige we'kabé rawé 'la sébali olámala alué ra'íchali. Arigá abé a'kinana 'ma najsibúmala alué ra'íchali. A'liko tabilé a'rémala napurigá 'yámala Onorúgame we'ká ajágame alé re'obachi. 'Lige abé a'kinana nerúmala alué resiti raweli, 'lige Onorúgameka bajchabé 'we a'lá ruwílige ye ra'íchali alarigá nimio a'kinana amulí sébachi gawí gajúmichi.

### **Napu remule alué Ranieli wa'lula kachi alué Siro**

Alué Siro anilime rió asíbale wa'lula rey alé Persia rewégichi nulame. Napu'lige alué Siro wa'lula rey kachi, Onorúgameka remútile alué Ranieli. Napu remule Ranieli 'we nóchali kame nile machiá, tabilé 'la machile Ranieli tachiri ruwime ka napu remule. 'Liko

<sup>a</sup> Siné kachi mayelia gicháosa makué bamí neraga ruyame ko. Siné kachi mayelia naó sienta na gi makuesa makué bamí ruyame ko.

alué Ranieli tánile Onorúgame tachiri ruwímeka alué remugí. 'Liko Onorúgameka júlale bilé santo ánjeli napurigá ruyémala alué Ranieli tachiri ruyame ka napu remule alué Ranieli. Alué santo ángelika regá anele alué Ranieli:

—Mué Ranieli, Onorúgame rewagachi ajtígame 'we galé mué. Mué Ranieli, 'we a'lá gepuwa napu ruwimela ne jipe jena. A'kinana naó e'wélala rey simáromala jena Persia rewégichi nulame a'kinana alué rey Siro mukusá. 'Lige alué abé nujubá ajtígame, alueka 'we nígame nímala we'ká tábiri aminami 'we najteme nímala alué rió me'tigá uché jaré. Napu'lige alué wa'lula rey nujubá guwachí asíbigame wa'lula rey kachi, nawámala bilé sontalo griego 'lige 'ma me'limela alué rey nujubá guwachí asíbigame 'lige alué sontalo asibámala 'la wa'lula rey neraga alé Persia nulame, pe iligá alué wa'lula neraga asíbigame pe yati mukumela. Alué wa'lula rey tabilé 'wesi rijimégame nímala napurigá rejpímala wa'lula neraga alé napu nulame ju, 'lige alésíko alué gawí 'ma naó neraga rojámala, naó mochímala e'wélala nulame.

'Bilé alué wa'lula rey alé Siria rewégachi napu nulame nímala wajtoná neraga nákatu napu ma'chíname ju rayénali, alueka sayega asibámala alué wa'lula rey Ejipto nulame napu o'inami ju. Bajchá alué wa'lula rey alé Ejipto asíbigame abé a'wágame nulame nímala 'lige abé a'kinana alué rey Siria ajtígame abé a'wágame nulame nímala. 'Lige abé a'kinana uchéchigo ku a'wágame nímala alué wa'lula Ejipto nulame napusí uchéchigo umérasa alué wa'lula Siria nulame.

'Napu'lige alué wa'lula rey alé Siria rewégichi nulame 'we a'wágame kachi, bilé rió 'we nígame 'lige 'we benégame ma'chínamala nulagá, 'lige 'we me'ame ralámuli, 'lige 'we bujeme tábiri pe 'yégiga 'lige alué rió ajchawa wa'lula rey neraga. Alué rió wa'lula rey asíbigame nejkómala alué Ejipto ajtígame rey sayega, 'lige sineko me'tiboa 'lige 'we ayoga rejpímala. 'Lige alué rioka ku bo'né gawílachi 'we ayoga nawámala alué israelita ralámuli 'yuga. We'ká sontalo julámala napurigá sulímala ralámuli napurigá tabilé o'tómala go'ame Onorúgame 'yalime alé wa'lú re'obachi, 'lige alésíko nulámala napurigá ralámuli 'we cha nokimela napu Onorúgame 'we a'lá sulisa a'rélige.

'Alué wa'lula selígame rey asíbigame 'we chati nímala. Jaré ralámuli israelita 'we niraga mochímala alué nóchali napu nulámala alué rió, 'lige uché jaré napu 'la semáriga nóchame ju napu najkí Onorúgame, alué ralámuli israelítaka 'we ayoga mochímala alué wa'lula rey 'yuga. A'lige bilé rawé mukumela alué wa'lula rey, a'lige nawámala bilé santo ánjeli Migeli rewégame, alué israelita ralámuli gu'írome. 'We resí nílimala jaré alué israelita ralámuli, Onorúgameka

'wéchigo 'la gu'íromalago alué israelita ralámuli. Sebámala alué raweli napu suwígame ralámuli ku ajánamala. Jaré alué ajánigame ralámuli Onorúgame 'yuga ejperélimala 'pa rewagachi 'ma senibí neraga, 'lige jaré 'légana na'ichí 'lúpoli nímala 'lige alueka alé mochímala 'ma senibí neraga.

---

## Isaías

### 145. Jena ruwimela alué Isaíasi osilí náboligo alué ralámuli israelita ku alé Jurá sébame

*(basado en Isaías 40–66)*

**Ye ra'íchalika 'we a'lá ju alué ralámuli alé Jura ejperégame níriga**

Alué a'peli napu osale alué Isaíasi, alé osilichi uchú jaré ra'íchali napu osele alué ralámuli napu ku sébale alé Babilóniaka simíbagame.<sup>a</sup> Isaíasika regá anele aleké osilichi:

—Onorúgame jula ne'chí ra'íchali ruyéniliga 'emi, 'lige alué ra'íchali akisá 'emi 'we ganíliga ejtebímala. Jularu ne 'emi ruyéniliga 'ma 'la sébali ko alué resiti raweli napuchilú narémili nile 'emi, cha nokogóríka. Bilé ralámuli ra'icha alé jami iligá napu ju 'we wajkígichi 'lige tabilé rojégichi. 'Lige regá aní alué ralámuli: “We 'la gatéwaka alué bowé napugiti Onorúgame pe'wé sebámili kame. Alarigá suwábaga ralámuli jena wijchimoba mochígame 'we a'lá machimela chuyena 'la semáriga ko Onorúgame. Ramué ralámuli nila rawélika 'we u'teli ju, pe napurigá sewá, nobi Onorúgame ra'ichálilaka 'la senibí rawé nerúgame júkuru.”

'Alué ralámuli napu ruyeme ju Onorúgame nila ra'íchali Rusaleni ejperégame ralámuli re'pá rabomi jaga sinaka ruyewa Onorúgame nila ra'íchali alué ralámuli Rusaleni ejperégame. Ruyewa alué ralámuli Jurá ejperégame Onorúgame 'ma jena ajtigó. Onorúgameka nawálekuru wa'lula selígame nimia 'emi ralámuli 'yuga, 'lige abiena nawálekuru nejmia alué we'ká tábiri napu narémili ju 'emi. Onorúgameka 'we a'lá semarigá repúmala alué ralámuli napu bo'né 'kúchila ju, napurigá repume ju bo'né bujkula bilé rió bo'á repume.

---

<sup>a</sup> Alé Kalrea rewégame paísichi ejperégame, alé Babilonia simíbame nilé ra'íchali gatemia.

## Onorúgame wa'lú a'walí nígame ju

'Onorúgameka wa'lú a'walí nígame ju bi'neli neyúriga, abiena 'we a'lá sébali machime ju we'ká tábiri. Uché rajpé abé wa'lú ju me'tagá ye gawí, tase napurigá alué mono napu ralámuli newame ju, alué mono napu 'we repume ju ralámuli napurigá tabilé gajsímala. Ralámulika regá mayé mochime ju: “Pala 'la sébali bewárigame gayénalepué ye, 'la tabilé gajsime.” Ralámulika rejpúname ju nasípasi bilé gutamoli 'lige newame ju bilé mono 'lige uché bilé nasípasi ka pe na'yame ju. ¡Rekó alarigá nokae alué ralámuli aba tabilé machime ju 'we lo'ígame ka! Aka alué mónoka tabilé ajágame júpaché, aminami tabilé a'walí nígame, alekeri tabilé cherigá gu'íromala ralámuli.

'Lige Onorúgameka 'la wa'lú a'walí nígame ju ta'wesi anaga, me'tigá wa'lú ju ye gawí. Alekeri bochígami eyéname ju Onorúgame. Abiena bochígimi ma'chílime ju. Onorúgameka tabilé siné resíbame ju we'ká e'karúgame nóchaga, 'lige 'we a'lá machime ju suwábaga tábiri alarigá ikichi jena wijchimoba. 'Lige ramué ralámuli 'we a'lá oyéralika Onorúgame, 'we a'lá semáriga nejímala iwérali napu'lige ramué tabilé a'walí nígachi.

'Onorúgameka aníguru: “Suwábaga ralámuli jena wijchimoba ejperégame 'we a'lá tánimili júkuru iwérali ne'chí napugiti ne kame nulame bochígimi jena wijchimoba. 'Emi ralámuli israelita ju napu ne wanapa. 'Lige ne ku jena a'pákuru 'emi ku 'la a'boi gawílachi we'kaná ichúromi gawichí e'yénachi 'emi. 'Lige jípeko ne'chí gu'írome nímala 'emi. Tase majawa 'emi ralámuli, neka senibí 'emi 'yuga ajtigame 'lige 'we a'lá gu'ira ajtí ne 'emi. Alué ralámuli napu cha olánili 'emi 'lige neka 'we resitiri raweli rekímala napurigá cha ikimela. 'Lige rekó 'we u'kabi ralámuli kachi 'emi, neka abiena 'we a'lá gu'iro 'emi.”

## Onorúgame julámala bilé rió 'lige bo'né alawala 'yuga einámala

'Abiena regá aní Onorúgame: “Julama ne bilé rió alué ne 'yuga nóchame. 'Lige ne bo'né alawala 'yuga einámala alué rió, 'lige 'we a'lá sébali olame nímala bilé ra'íchali gatea. Alué rioka tabilé sinaka einámala, 'lige aminami tabilé oparúgame nímala. Suwábaga ralámuli 'we a'lá 'nátaga gepúmala napu benírimala alué rió.”

'La bijchíá Onorúgameka 'pa rewagachi ajtime ju, 'lige tabilé elímala ralámuli napurigá tánimala iwérali alué napu tase 'la Onorúgame ju. Alué tabilé a'ká ralámulika tabilé 'la Onorúgame e'kali tánime, 'lige Onorúgameka resiti raweli 'yámala. Aminami regá aní Onorúgame: “'We la gepusi 'emi ralámuli israelita. Rekó 'émika gawélime ke ne'chí neka abiena 'la e'kámala 'emi. Abiena 'we a'lá



semáriga u'kíromala ne 'emi gawílachi 'lige 'yama ne 'emi ralámuli ne bo'né alawala.”

'Abiena ku we'ká riógichi newama ne alé Rusaleni, 'lige alué wa'lula rey Siro nejkúrimala rekó tabilé machié chieri ka ne. Alué selígame rey 'we a'lá elímala 'emi ralámuli napurigá ku 'we a'lá newámala alué wa'lú re'obá, ne'chí galila. Wa'lú resiti raweli 'yama ne alué ralámuli Kalrea ejperégame cha resí oláligame 'emi 'lige aminami cha gunarume kame alué ralámuli.

'Lige ne Onorúgameka regá anéguru 'emi: “'We 'la na'tasi 'emi, ne 'we a'lá ruyé resiti raweli nejimia 'lige ya'má resiti raweli 'ya ne 'emi. Neka tabilé me'agá resiti raweli 'ya 'emi ralámuli, neka resiti raweli 'ya 'emi pe napurigá ku na'támala 'emi ne'chí nila rejcholi, 'la sébali e'wagá napu najkí ne. 'Emi 'we a'lá oyérome nísaká 'yasi tabilé siné resiti raweli rewimélikuru 'emi. Jipe yati 'ma buyawa jena Babilonia, 'ma ku alé Jurá simawa, ne 'we a'lá semarigá gu'íromala 'emi ralámuli. Alué ralámuli 'we cha nokame tabilé galé ne, alué ralámulika 'we resiti raweli 'yama ne.”

### **Onorúgame oyérame 'we resí nílimala**

'Onorúgame abiena regá aníturu: “Alué ne 'yuga nóchame, alueka 'we a'lá ganíliga ilíromala 'lige 'we najteme nímala alué. 'Lige bochígimi gawichí ejperégame ralámuli we'ká 'nátaga etémala alué. Alueka 'we a'lá machime nímala we'ká tábiri nóchili napu ralámuli tabilé gayéname ju alieti nocha. 'Lige jaré ralámuli 'we cha nokame 'we resí olámala alué rió, 'ma tabilé machirume nímala alué rió. We'ká ralámuli 'we resí olámala alué rió. Tabilé najteme mayémala alué rió. 'Lige 'we resí níluga einámala alué rió.”

'Alué rió resí ikimela napurigá resí ikiboli nílige ramué. Chi'wanawa alué rió sa'pala ramué chojkila gite. 'Lige 'la bijchígisiga alué rió mukúligo ramué gite, 'liko ramueka tabilé resiti raweli narépu. Onorúgame 'we a'lá e'kámala suwábaga ramué ralámuli.

'Ramueka niru napurigá bo'á e'wagágame nobi Onorúgameka elámalagó napurigá alué resí ikimela ramué gite. Ramueka cha resí nokame nírigame, alekeri resí ikimela alué rió. Onorúgameka alarigá elámala napurigá alué rió 'nalína narémala resiti raweli, tase ramué.

'Alué rió pecha resí animélagó napu'lige me'liá, iligá alué rioka anachámala rekó resí oliae. Rekó tabilé che'síkame kachi abirigá me'liboa alué rió. 'Lige 'ma abé nujubami kachi machimela suwábaga ralámuli 'we a'lá bijchiá níligo suwábaga napu ruwile napusí pe kulí chojkía ralámuli ruyea napu najkí Onorúgame, 'lige 'la bijchiá níligo



suwábaga napu nóchale. Alué rió giti 'we a'lá semáriga e'kámala Onorúgame suwábaga ralámuli.

### **Onorúgame ralámuli 'yuga asinali**

Alué Isaíasi aminabi 'we anile:

—Onorúgame regá aní: “Apiépiri alué ralámuli napu najkísá bilé tábiri, alueka ne'chí tánimili júkuru, 'lige neka yati 'la nejímala. 'Émika asíriga a'wágame nóchame júkuru 'lige tabilé siné nígame gayena 'emi. 'Emi 'we a'lá oyérasaká ne'chí, 'liko 'emi 'la semáriga ejperélamala. Neka bilé ra'ichali a'réguru jena 'we a'lá ma'chígame ruwime ne 'we a'lá gu'írimio 'emi 'we 'la semáriga oyérasaká ne'chí. Neka senibí 'la galémala 'emi, 'lige 'emi ralámuli níkala rejcholi ruyeme alué ralámuli uché jarénami gawichí ejperégame.”

'Onorúgameka jena a'bé ajtí jipe kulipi, 'lige 'la e'kámala suwábaga alué ralámuli napu 'ma 'la a'ré alué chátiri 'nátali 'lige alué chátiri nóchali 'la Onorúgame oyériga. Onorúgameka pecha alarigá olame juko napurigá mayelia ramué nochamio Onorúgame, Onorúgameka abéchigo 'la semáriga olame ju. Ruwisá alarigá ikimeo bilé tábiri, 'la alarigá ikime ju.

### **Onorúgameka najkí napurigá 'we a'lá semátiri nóchali nochámala ralámuli**

'Onorúgameka 'we a'lá ma'chígame ruwíturu napurigá 'we a'lá semátiri nóchali nochawa. Onorúgameka najkí napurigá 'la resíbobua resíbalichi rawé. Onorúgameka 'la na'temámala alué ralámuli mejkaka sígame napu ekí 'la oyeri Onorúgame, 'lige napu ekí 'la e'wá napu nulá Onorúgame. Alué ralámuli napu ekí sígame ju mejkaka 'la inílimala lisensia napurigá 'yámala go'ame Onorúgame alé wa'lú re'obachi, napugiti alué re'obaka nímini kame napurigá sebámala ralámuli bochígimi wijchimoba ejperégame.

'Rekó bo'né Onorúgameka bi'neli neyúriga 'we najteme ke, Onorúgameka bo'né ruwíturu alué 'we a'lá gu'írimio ralámuli tabilé gunarume.

Abiena abichilubi anile alué Isaíasi:

—Onorúgameka regá aniéturu: “Jaré alué ralámuli israelita ne'chí oyérame korime ju, nobi 'wéchigo resí olame juko 'lige alué a'boi 'yuga nóchame. Iligá abé a'lá kéliké a'lá semáriga eteme nisa apiépiri ralámuli 'lige aminami alué 'we resítiri ralámuli tabilé nígame. Tabilé alarigá ejperéliti kékuru alué ralámuli níriga, napurigá 'we oyéranti neraga ne'chí.”

**Isaíasi uchéchigo siné ra'ícha alué napu  
Onorúgame 'yuga nóchame ju**

'Alué Onorúgame 'yuga nóchame regá aní: “Onorúgame Alawala 'we a'lá semáriga gu'iro ne'chí. Alueka ne'chí júlaturu napurigá o'tómala ne alué ra'íchali 'we a'lala alué ralámuli tabilé gunarume, 'we a'lá iwérali 'yamia alué ralámuli 'we seweka mochígame napurigá ku 'la ra'sálagá mochímala, abiena napurigá ne ruyémala alué galírale mochígame rió 'ma 'la buyámala ku alé galírale mochiga, abiena napurigá ne ruyémala ralámuli jipe Onorúgame 'we a'lá gu'irimio suwábaga ralámuli jena wijchimoba mochígame. Abiena júlaturu ne'chí napurigá ruyémala ne alué chati ralámuli, sebamio bilé rawé resiti raweli. Abiena júlaturu ne'chí napurigá iwérali 'yámala ne alué ralámuli napu 'we seweka mochí, napurigá ku 'we a'lá ganíliga mochímala, 'la ra'sálagá.”

Alué Isaíasi uché rajpé anile:

—Aminami Onorúgame aniéturu 'we a'lá semáriga nesérimia alué suwábaga napu nóchame ju Onorúgame nila nóchali, 'lige chatiri raweli rekimio alué napu ekí pe mono e'kali tániga járome ka, napurigá suwimela. Onorúgameka aní we'ká bamí 'we a'lá ganíliga ejperélimio ralámuli jemi gawichí ejperégame. Tabilé 'wesi ralámuli resí olámala uché bilé ralámuli. Alué ajágame a'chigóriga nímala. Alué bo'á 'lige alué olí si napuíka go'mela go'ame.

---

## Esdras

**146. Jena ruwimela alué wa'lula rey Siro lisensia  
'yáligo napurigá ku alé Rusaleni simámala alué Jurá  
ejperégame ralámuli napu mochile alé Babilonia**

*(basado en 2 Cronicas 36:20b-23, Esdras 1-2)*

Alué ralámuli napu ejperégame nile alé Jurá, alué selígame rey Nabukoronosori 'ma Babilonia o'tólige we'ká alué ralámuli Jureo. 'Lige alué ralámuli alé Babilonia ejperele gicháosa makué bamí, 'lige alé Babilonia 'we iwégame nochárilime nile napurigá ajágame. Bo'né Onorúgame alarigá elale napurigá alué gawí Jurá rewégame resíbmala wasá. Onorúgameka 'ma 'la anélige alué ralámuli Jurá ejperégame napurigá resíbatimala alué gawí bilé bamí napu'lige bijí

alé Jurá mochígichi, pe iligá alué ralámuli Jurá ejperégame tabilé e'wale. 'La alarigá ikile napurigá anílige Jeremíasi alarigá ikimeo.

Napu'lige 'ma gicháosa makué bamí sebárisa, alué ralámuli Kalrea mochígame 'ma tabilé 'oni neyúriga mochile. Alésíko okaná chojkégame ralámuli nakúrome nile. Alué Persia mochígame ralámuli 'lige Meria mochígame si nakúrome nile, alué okaka nakúriga neyúriga mochime nile, alué okaná chojkégame 'we a'wágame nile, 'lige alué wa'lula reyka nile alé Persia bejtégame Siro anilime. Pe kulí bilé bamí asagá wa'lula neraga alué wa'lula rey Siro Onorúgame elale napurigá 'we na'temámala alué israelita ralámuli, alésíko bilé ra'íchali osale regá anime:

—Onorúgame 'pa rewagachi ajtígame nulá napurigá wa'lula selígame nímalá ne, bochígimi we'kaná gawichí nulame, 'lige abiena nulá napurigá nulámala ne newániliga bilé re'obá Onorúgame galila alé Rusaleni. Alekeri neka nulé suwábaga ralámuli israelita napurigá simámala alé Rusaleni 'lige napurigá newámala bilé re'obá Onorúgame galila alé Rusaleni. Abiénachigó nulé ne alué ralámuli napu ejperégame ju alé a'mulipi israelita ejperélachi riógame, napurigá gu'íromala bilé tábiri resíláchi, aminami najkísá alué tábiri alué re'obá newalime, 'lige napurigá me'limela ajágame Onorúgame 'yálime.

Alué ralámuli 'we najteme alué Jurá chojkégame 'lige Benjamini, aminami alué we'ká balé 'lige alué ralámuli lebita, alueka ruwile pe a'boi 'nátaga ku alé Rusaleni simamia newamia alué wa'lú re'obá. 'Lige alué ralámuli napu riógame ju alemi a'mulipi israelita ralámuli riógichi alé Babilonia, alué ralámulika we'ká tábiri kógile 'we najteme napurigá newámala alué re'obá.

'Lige aminami alué Siro ku 'yale alué Sorobabeli alué baso “copa” anilime yolí ra'íchaga 'lige alué e'wele bejtoli napu alué Nabukoronosori buyánilige alé re'obachi. Alué Sorobabélíka nile wa'lula alué Jurá rijimála chojkégame ralámuli nuleme. Alarigá ku simíbale we'ká ralámuli israelita alé Jurá, naosa makué náchigo oká mili israelita. Jaré alué napu ku alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi sébale we'ká alué ralámuli alé Rusaleni ejtebile ejperega, 'lige jaré uché jarénami napu nile alé gawí Jurá.

---

## Hageo

### 147. Jena ruwimela alué ralámuli israelita ku gatéligo alué wa'lú re'obá alé Rusaleni

(basado en Esdras 3–6; Hageo 1–2)

Abé a'kinana gichao mechá kachi napu'lige ku Jurá sebasa alué ralámuli israelita, a'lige napu'le suwábaga alé Rusaleni bilé wa'lú yawiyame newamia ulumí rewégame yawiyame. Bilé balé wa'lula Jesua rewégame 'lige alué Sorobabeli newale alué tegoli mesa alé ra'pichí napu 'ya bajchá rawé ilime nílige alué tegoli mesa napurigá alé 'yawa ajágame Onorúgame. Suwábaga 'la sébali newale alué yawiyame napurigá nulálige alué Moisesi 'we 'ya.

#### 'Ma chokile newá alué wa'lú re'obá

Bilé bamí a'kinana na oká mechá enágichi alué wa'lula Sorobabeli 'lige alué wa'lula balé Jesua napabule ralámuli 'ma chojkiamia alué wa'lú re'obá newá. Napu'lige 'ma gayénisa alué tegoli alué re'obá chojkila, alué e'wélala balé buchele alué we'ká trompeta, 'lige alué lebita ralámulika alué u'kuchí jiero ejchirúligame gusírele 'lige o'maka napu'ka wikalale wiká Onorúgame wikala. 'Lige o'maka suwábaga ralámuli 'we ra'sálaga mochile.

#### Alué ralámuli israelita saíla 'we nejkumele

Jaré ralámuli napu ejperele a'lige alé Rusaleni 'ma ku sisá alué ralámuli israelita, we'ká tabilé israelita ralámuli nile, pe nile ralámuli napu alué rey Asiria nulame a'pálige alé Israeli anilichi. 'Lige rekó alué ralámuli israelita saíla ke, alué ralámuli abiena 'we a'lá nejkúrimoríle alué wa'lú re'obá newalichi. Alué ralámulika tabilé 'la bijchiá nejkúrimili ke anile, pe alanile nejkuméniliga.

A'liko alué Jesua, 'lige alué Sorobabeli 'lige uché jaré e'wélala tabilé najkile napurigá uché bilénaka sígame nejkúromala alué wa'lú re'obá newalichi. 'We a'lá ma'chígame anele pe alué ralámuli israelítacho ka newamia alué wa'lú re'obá, napurigá nulálige alué wa'lula Siro, Persia rewégachi nulame.

'Liko alué ralámuli napu nile alué israelita saíla tabilé ganíliga ejtebile, 'liko 'nátaga e'yénale churigá 'la nimio napurigá tabilé newámala alué wa'lú re'obá, pe nejkumema olale re'obá newalichi. 'Liko alué sairúgame enomí najtétile alué e'wélala Persia mochígame

napurigá gawéliga ra'ichámala alué israelita oligá. Abiena osele ra'ichali alué wa'lula rey regá aniga:

—Alué israelita ralámuli 'we cha aní 'emi oligá —anime nile alué osilí napu náole.

Alarigá 'la umébale alué nóchali najsibua. Alésíko 'ma tabilé aminabi nóchale alué ralámuli israelita alué wa'lú re'obá newá. We'ká rawé a'rele nocha napusí asíbale wa'lula selígame alué rió Ararío (segundo).

### **Alué Ageo 'lige alué Sakaríasi Onorúgame nila ra'ichali benírame nile ralámuli**

Napu'lige alué wa'lula rey Ararío (segundo) ajtígachi, Onorúgame júlale oká rió Onorúgame nila ra'ichali benírame ralámuli, bilé Ageo anilime 'lige bilé Sakaríasi rewégame, napurigá ruyémala nawésali rejcholi alué we'ká ralámuli israelita. Alué Ageo rewégame rió anele alué oká rió, Sorobabeli 'lige alué Jesua:

—¡Ralámuli israelita! 'Émika aní ta'chó sebio raweli napurigá alué wa'lú re'obá gatewa, rekó 'émika 'ma 'we a'lá semati galégame ke. Alekeri Onorúgame tabilé u'kiri jena napu ejperé 'emi, tabilé 'we newame 'emi alué wa'lú re'obá. Aminami Onorúgame tase 'ya alué go'ame, alekeri 'we pe nígame júkuru 'emi go'ame napurigá go'mela 'emi, 'lige ba'wítiri 'we gurúkuru, 'lige o'páchatiri 'we gurúkuru. A'liko 'emi ralámuli 'we sajpuka jigawa rabileta 'yaa napurigá chojkiawa alué wa'lú re'obá newá.

Napu'lige alué Sorobabeli 'lige alué Jesua alanésiga, 'we majale. 'Lige alué Agéoka regá anele:

—Tase majawa, Onorúgameka 'emi ralámuli 'yuga ajtíkuru.

'Lige Onorúgame iwérali 'yale alué Sorobabeli 'lige alué Jesua napurigá 'we iwéromala alué re'obá newá. 'Lige pe u'kabi tarali kachi, 'ma uchéchigo chojkile alué re'oba newá.

A'kinana bilé mechá kachi, Onorúgame 'yale uché bilé ra'ichali alué Ageo napurigá alué rió Ageo iwérali 'yámala alué ralámuli. Alué Agéoka anele alué ralámuli:

—Onorúgameka regá aní: “Ye re'obaka ta'mé 'we semati ju tase napurigá alué 'ya bajchá ilígame. 'Lige 'émika tabiléchigo majaga mochíwogó, neka jena re'obachi asimeli kame.”

Oká mechá a'kinana kachi, Onorúgame 'yale uché bilé ra'ichali alué Ageo, napuriga ruyémala alué ralámuli israelita. Onorúgame 'we a'lá machírale napurigá jípeko 'we a'lá nígame nímala we'ká go'ame, ya'má chojkíligame nocha alué wa'lú re'obá newá.

### **Alué ralámuli israelita saíla uchéchigo siné nejkumele**

Napu'lige pe kulí chojkíachi alué re'obá newá alué ralámuli israelita, alemi sile alué e'wélala alé Persia mochígame napu nile alué israelita ralámuli saíla. Alueka pe rukumea sile chíerite nulérigame níligo alué israelita ralámuli napurigá newámala alué re'obá. 'Lige alué israelítaka ruwile alué wa'lula rey Siro nuláligo napurigá newawa alué re'obá. 'Liko alué e'wélalaka náole bilé apeli alué wa'lula rey Ararío (segundo), rukigá pala 'la bijchiá nuléliga alué wa'lula rey Siro alué wa'lú re'obá gaténiliga alué israelita ralámuli.

'Lige buigá mochígichi alué ra'íchali alué nejkumeme ralámuli, alué ralámuli israelítaka abichilubi 'we najéchale nocha. Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'írole alué ralámuli israelita. Napu'lige alué rey Ararío (segundo) naresa alué apeli napu náole alué e'wélala pe nejkumeme, yati nulele alué jaré rió bo'né 'yuga nóchame napurigá 'yámala alué apeli napu ruwime nile 'la nejíligo lisensia alué Siro rewégame rey napurigá gatewa alué wa'lú re'obá. Napu'lige 'ma rewisá alué apeli, alué wa'lula reyka náole ra'íchali alué sairúgame ruigá 'la nejíligo lisensia alué Siro napurigá newawa alué wa'lú re'obá.

### **Alué wa'lula rey Ararío (segundo) 'we a'lá nejkúrale wa'lú re'obá newalichi**

Alué wa'lula rey Ararío (segundo) nulale napurigá aminabi simémala newá alué wa'lú re'obá. Alué rey Araríoka abéchigo a'wágame nulale. Regá anele:

—Alué enomí napu nejime ju alué ralámuli senibí bamí alué wa'lula nareme, alué enomí napabusa 'yáwaka alué ralámuli israelita.

'Liko alué e'wélala alué israelita saíla alarigá gu'írole alué ralámuli israelita newalichi alué wa'lú re'obá peka alarigá 'nátachi kachi alué ralámuli israelita saíla. Alésíko 'ma 'la gayénale alué wa'lú re'obá 'ma ujsani bamí ajtígichi napu'lige selígame asibasa alué rey Ararío (segundo).

### **Alué wa'lú re'obá gayénisa newá wa'lú yawiyame newale Onorúgame cheliera 'yagá**

Napu'lige alué ralámuli israelita 'ma gayénisa alué wa'lú re'obá newá bilé wa'lú yawiyame newale. We'ka ajágame me'ale Onorúgame 'yálime, 'lige suwábaga ralámuli 'we ra'sálagá olale alué yawiyame. 'Lige mochiáliru alué balé 'lige lebita ralámuli napurigá 'we a'lá repúmala alué wa'lú re'obá napurigá anflige alué Moisesi.

A'kinana bamí newale alué yawiyame Páskua rewégame 'lige suwábaga alué ralámuli israelita 'we ra'sálagá mochile 'we a'lá nejkúrigorika Onorúgame alué wa'lú re'obá ku 'we a'lá newalichi.

---

## Zacarías

### 148. Jena ruwimela Sakaríasí rewégame rió nawésali ruyéligo alué we'ká ralámuli napu ku sébale alé Rusaleni

*(basado en Zacarías 1–14)*

Aba a'lige bamí napu'lige alué Ageo Onorúgame ra'ichálila benírachi ralámuli abiena asale alué Sakaríasí napu nílechigó Onorúgame ra'ichálila benírame ralámuli. Alué Sakaríasí we'ká ra'íchali rejcholi a'lala beníriale alué israelita ralámuli. Regá anime nile alué jaré rejcholi:

—Onorúgameka 'we a'lá nejkúrimorí ku 'we a'lá semáriga e'wésika napu najkí Onorúgame. Tase oyéritékuru ramué ralámuli alué chátiri 'nátali napu oyérame nile alué ralámuli 'ya ejperégame ramué rijimala. Alué 'ya ejperégame ramué rijimala we'sá akele ruwichi Onorúgame ra'íchálila ruyeme ralámuli 'ma a'rétika chati nóchali, 'lige alué ralámulika tabilé e'wale. Alekeri Onorúgame wa'lú resiti raweli 'yale alué ralámuli. Bo'né Onorúgame elale napurigá apichibi ikimela alué ralámuli napurigá anéligo Onorúgame alué ralámuli abé 'yabesi napugiti cha i'nílime níligame. Arigá kilimi machile a'boipi resí ikiá pe tase 'la e'wagá napu najkile Onorúgame.

Abiena alué bo'né Onorúgame elile napurigá remúmala alué Sakaríasí alarigá ikimeo a'kinana rawé. Alué Sakaríasíka remule ku 'we a'lá nerugo go'ame alé Rusaleni. Abiena ruwile alué Sakaríasí bilé rawé sebamio bilé wa'lula rey alé Rusaleni bilé bulito asigá pe napurigá pe bilé apiépiri rió neraga, 'lige rekó apiépiri rió ke alué rió 'we najteme nímalá, pe a'kinana bi'neli neyúriga wa'lula nimio alué rió bochígimi gawichí nulame. Regá anile alué Sakaríasí:

—Siné rawé alué ralámuli israelita etémala Onorúgame, a'lige machimela pe a'boi nokáligo resí olá, 'lige alésíko alué ralámuli 'we sewémala. Nobi Onorúgameka 'wéchigo 'la e'kámalagó rekó 'we inílime nílige 'lige 'ma buinámala suwábaga alué mono alé Jurá unelime iwérali tania 'lige e'kali tania. Alé rabó ilibámala napu Olibo rewégame ju, 'lige alué raboka 'ma ra'pámala. 'Liko Onorúgame 'ma bochígimi gawichí nulame nímalá. Alésíko 'ma tabilé siné rukó

nímala, pe rawé nímala senibí, 'lige alésíko Onorúgame resiti raweli 'yámala alué israelita saíla.

---

## Ester

### 149. Alué Esteri anilime mukí 'we e'wérali olale napurigá tabilé me'liboa alué ralámuli jurío

*(Ester 1–10)*

'We 'ya bajchá ta'chó ochérachi Esukristo, maligi sientu bamí amináchigo osá nosa makué na usani ta'chó ochérachi Esukristo, nakole alué ralámuli jurío (israelita) alé Rusaleni anilichi we'ká riógichi alué sontalo saega Babilonia mochígame, 'lige 'ma neyúrale Babilonia mochígame. We'ká jurío o'tóliru alé Babilonia anilichi. 'Lige a'kinana alué sontalo Persia mochígame alé Babilonia simíbale nakomia, 'liko Persia mochígame neyúrale. Napu'lige neyúrasa, se'nú rewá ajchele. 'Ma tabilé Babilonia anilime nile alé, Persia anilime nile. Napu'lige sebasea alé Babilonia alué Persia mochígame, abé nujubapi jaré jurío ralámuli 'ma ku simíbale alé Rusaleni, 'lige we'ká abijí ejtebile alé Persia anilichi.

Jena líbrochi ruyame ju churigá 'sile alué rey napu nulame nile alé Persia napu Asuero anilime nile napu chojkile nulá naó sientu aminá osá nosa makué aminá maligi bamí bajchabé ta'chó ochérachi Esukristo. Bilé liá bamí nulale. Abiénachigó ruwí tabilé e'wáligo alué Rey Asuero upila Basti rewégame, baelía alemi we'ká rió mochígichi. Abechigó ruwí bilé rió Amani anilime me'lináligo suwábaga alué ralámuli jurío. Abechigó ruwí chu'síliga bilé rió jurío Marokeo anilime 'we 'la 'nátame churigá gu'írimia alué uché jaré ralámuli jurío. Abechigó ruwí chu'síligo alué iwé napu Marokeo ochéririle napu Esteri anilime nile. Alueka Rey Asuero 'yuga newíligo 'lige gu'íraligo alué ralámuli jurío napurigá Amani tabilé che olámala alué ralámuli jurío.

Alué ralámuli jurío jipe mochígame abiena newame ju bilé piesta nabí bamí napurigá tabilé we'kuawa amulí suwirúgiriká. Ye piéstaka “Purím” anilime ju.

Jipe rawé Babilonia “Irak” anilime ju, 'lige Persia “Iran” anilime ju. Pecha 'wesi machígó chieri osáriga ye apélichí.



**1** <sup>1-2</sup> 'We 'ya rawé asale bilé rió wa'lula nulame Rey Asuero anilime. Bi'neli nulame bochígimi alé Persia anilichi. 'We we'lé nile alé, we'kaná pueblo. ('We we'lé nile me'tigá jena Méjiko.)<sup>a</sup> Wamí alé Persia asiruga alué rey nulame nile napusí seba alué gawí napu anilichi India napu machíname ju rayénali, 'lige alé si chebilena yabechigó nulame nile napu Etiopía anilichi napu rayénali bokuime ju. We'kaná chojkégame nile alé alué we'lé gawí Persia anilime, bilé sientu aminá bilé liá aminá gichao chojkégame nile. A'pili chojkégame bilé selígame ajchale alué Rey Asuero. (Napu nulame nile alué Rey Asuero, napu Persia anilichi nílige, bilé liá neraga rojánale alué gawí alué Rey Asuero, napu “satrap” anelime nile, a'pili munisipio neraga nile. Napu ekiana “satrap” a'pili selígame mochime nile. Alé “satrápichi” pachá nirule abé kuchí gawí napurigá ejiro, napu “probinsia” anelime nile. A'pílina “probinsia” abiena ajtime nile bilé wa'lula. Nerule bilé sientu na bilé liá na gichao “probinsia.” Alé napu ekiana “probinsia” jaré se'wináriga ra'íchame nile napurigá jena iwérachi napu mochí ralámuli se'wináriga ra'íchamechigó napurigá warijío o ódame. Napu ekiana i'wana ra'íchame a'pili nulame mochígame nile, napu “prínsipe” anelime nile. 'Lige yabechigó se'wináriga osame nile a'boi ra'ichálila.)

**Jena ruwimela alué rey oká piesta oláligo  
'lige bo'né upila ka tabilé e'wéligo**

<sup>3</sup> Napu'lige Asuero bakiá bamí asagá nulá, nulale wa'lú go'ame newániliga suwábaga pe e'wélalacho go'yame alemi napuúka mochiga 'we a'lala go'ame. Aminami alemi napuúle alué e'wélala ralámuli sontalo 'lige alué e'wélala napu ekiana pueblo nulame nile. <sup>4</sup> Alué wa'lula Rey Asuero nulale alué go'ame newániliga machírimia suwábaga alué e'wélala ralámuli alé napuúkame chuyena we'ká nerugo we'ká tábiri 'we najteme alé Persia anilichi napu nulame nile alué Rey Asuero. Ujsani mechá mochile alemi napuúka suwábaga alué e'wélala, 'we a'lala go'ame go'yá, napurigá bilé wa'lú piesta neraga. Alué Rey Asuéroka nulale newániliga alué go'ame alé Susa anilichi we'ká riógichi napu bejtégame nile bo'né.

<sup>5</sup> Napu'lige 'ma suwénasa ujsani mechá alemi mochiga, alué Rey Asuero uchéchigo siné nulale newánaliga go'ame napurigá go'mela alué e'wélala alé Susa mochígame, 'liko bo'né bejtélachi nulale napurigá newámala alué go'ame napurigá alé simámala

<sup>a</sup> Alé napu nulame nile alué rey, i'sínami Persia anilime nile, i'sínami Meria-Persia anilime nile.

go'mea alué e'wélala alé Susa ejperégame. A'liko gicháo rawé mochile alemi napuíka, go'ame go'yá 'we a'lala 'lige bajía mochile alué 'uba ba'wila newárigame pee rekútame, alué wa'lú galí ilígichi ra'pichí alué Rey Asuero bejtélachi. Alé ra'pichí 'we 'la semárikáchi gajsalá 'lige sewátiri. <sup>6</sup> Alé ra'pichí suweke uchúkame nile chiní siyókame, 'lige rojsákame. Alué chinika uchúkame nile alé iwíachi napu bo'ile alé ra'pichí suweke re'pá. Alué iwíaka newárigame nile bo'síkite ojchilígame, <sup>a</sup> 'lige alué chijtúligame plátate newárigame alé chégime nile alué iwía napu alé o'tónachi ajchárigame nile alué chijtúlame plátate newárigame, 'lige 'we semati marmol anilime rejtete newárigame o'tona. Abiena nerule we'ká mutela i'weli napu alué ralámuli pe gayena neraga mochile go'mea. Alué mutélaka 'órote newárigame nile 'lige abiena plátate. Alé ra'pichí ka 'we semáriga newárigame nile rejté rojsákamete 'lige siyókamete 'lige sitákamete. Abiena newárigame nile napu alué ajágame gajela nile napu yolí ra'íchaga “koncha” anilime ju. <sup>7</sup> 'Lige nachútale senibí rawé alué 'uba ba'wila pee a'wágame newárigame, 'oro newárigame básochi ro'agá, a'pili baso se'wináriga newárigame nile 'we najteme baso, 'lige wa'lú managá mochile alué bajílime pee rekútume napugiti cha ra'sá 'síligame alué Rey Asuero anilime.

<sup>8</sup> Alué reyka nulele alué ralámuli kóginilia napurigá 'yámala alué ralámuli napu ekí bajínalinti. (Ralámuli nabí bajime nile pe napu'lige alué rey bajichi, nobi alé piéstachika tabilé alarigá nile. Alué rey 'yale lisensia napurigá bajínalisaká bajime nile, tabilé bajínalisaká tabilé.) Tabilé 'wesi e'wérile bajímili nile alué 'uba ba'wila pée rekútume, alarigá nulale alué Rey Asuero napurigá tabilé 'wesi e'wérali 'yawa alué 'uba ba'wila pee rekútume. A'pílipi rió bajímili nile napu echilú bajínili.

<sup>9</sup> Alué Rey Asuero upila napu Basti rewégame nile abiena nulale newániligachigó wa'lú go'ame go'mea pe umugicho ka, alé wa'lú galichi.

<sup>10</sup> 'Ma gichao rawé kachi alemi mochiga, ta'chó rojachi alué ralámuli alemi sígame, alué rey 'ma abé rekulítiri ka, nulale bayéniliga alué bo'né upila Basti rewégame. Gichao rió júlale alemi alué mukí bayéniliga, alué gichao rioka nile Meumani rewégame bilé, 'lige uché bilé Bista rewégame rió, 'lige chebilé Arbana rewégame rió, 'lige chebilé Bigta rewégame rió, 'lige chebilé Abagta rewégame rió, 'lige chebilé Setari anilime rió, 'lige chebilé Karkasi rewégame rió. Gichao rió nile napu júlale alué upila bayéniliga, alué gichao rió nejkúrame

<sup>a</sup> Yolí ra'íchaga “morado” anilime ju ojchilígame.

alué rey galíachi. <sup>11</sup> Alué gichao rió júlale napurigá a'pawa alué mukí Basti rewégame alé napu asale alué wa'lula Rey Asuero, napu nulale newániliga go'ame pe riocho go'yame. Alué rey júlale napurigá nawámala alué korona mo'koka. <sup>b</sup> Alué reyka pe najkigá sile napurigá o'maka etewa alué mukí aliena chi'mame ka. Ala'sile alué wa'lula rey napugiti 'we chi'mame nílgame alué upila Basti rewégame.

<sup>12</sup> 'Lige alué mukika tabilé simínalile 'lige tabilé simile alé napu asale alué wa'lula rey, alé napu nulale newániliga go'ame pe riocho ka go'yáame. A'liko alué wa'lula rey asíriga ayole alué bo'né upila 'yuga Basti rewégame, ayole bochígame sa'pachí.

<sup>13</sup> 'Lige rukele uché jaré gichao rió alué napu 'we rejchirúgame nile bilé ra'íchali gatega, 'we machime alué ra'íchali nulalí rejcholi. Nabí abalarigá olame nile alué rey napu'lige ta'mé 'la enasa bilé 'náatali. <sup>14</sup> 'Lige alemi mochime nile alué gichao rió, alé mochime nile napu ajtime nile alué Rey Asuero ra'íchali gatea . Bilé alué Karsena rewégame nile, 'lige uché bilé Setari rewégame nile, 'lige uché bilé Armata rewégame nile, 'lige uché bilé Tarsisi rewégame nile, 'lige uché bilé Meresi rewégame nile, 'lige uché bilé Marsena rewégame nile, 'lige uché bilé Memukani rewégame nile. <sup>15</sup> 'Lige alué rey Asuéroka rukele cholati ka alué mukí Basti rewégame napugiti tabilé e'wáligame alué mukí bailía. <sup>16</sup> 'Liko bilé alué rió Memukani rewégame anele alué Rey Asuero alué chejarela akériga, regá anele:

—Alué mukí mué upila Basti rewégame 'we inílame ju napugiti tabilé e'wáligame napu nulele mué napurigá nawámala jeka, 'lige tabilé nawákuru. Tabilé pe muecho chijúniga rejjímalá tabilé e'wagóríka alué mukí, suwábaga e'wélala we'kanami riógame abiena chijúniga ejtebímala, abiena suwábaga alué umugí gunala chijúniga ejtebímalachigó. <sup>17</sup> Suwábaga umugí akémala tabilé e'wáligo alué mukí mué upila 'lige alésíko alué umugí 'ma ta'mé 'la e'wímala alué a'boipi gunala, regá animela: “Alué Rey Asuero nulale bayénaliga alué mukí Basti bo'né upila napurigá a'pámala alé napu asale alué rey alué we'ká rió 'yuga, 'lige alué mukika tabilé e'wale.” <sup>18</sup> Alarigá animela suwábaga alué umugí bochígimi jena Persia gawí bo'ígichi ejperégame. Alarigá animela alué umugí alieti akísá, 'lige alésíko a'chigóríga nokínalimala alué umugí, alué mukí chojkila gite tabilé e'wémalachigó a'boi u'kunala.

<sup>19</sup> 'Mué wa'lula rey, mué 'la nerásaká nuláwaguru newániliga bilé osilí 'la bi'lepi ra'íchame napu tase 'wesi se'wináriga newámala alué osilí abé a'kinana napurigá machimela ralámuli jena Persia rewégichi

<sup>b</sup> Siné kachi alué korona 'órote newárigame nile, rejté uchúchirigame nile 'we najteme. Alué korónaka aníame nile alueka alué rey upila aníame nile.

mochígame, osilí regá anime: “Alué mukí Basti rewégame 'ma tabilé siné nawámala alué Rey Asuero 'yuga asimea. Alué Rey Asuero chebilé mukí 'yáamala 'nalina napurigá alué rey upila nímala, uché bilé mukí napu la bijchiá 'la sébali e'wime nímala alué rey. <sup>20</sup> 'Lige suwábaga ralámuli jena Persia mochígame 'la machimeli júkuru napu aní alué osilí, napurigá suwábaga umugí 'la e'wímala júkuru a'boipi u'kunala.” Alarigá anile alué Memukani rewégame rejcholi nejime.

<sup>21</sup> 'Lige alué rey Asuéroka 'la nerale alué ra'íchali, abiena alué Memukani gompaniérola 'we 'la nerálechigó. 'Lige alué rey Asuéroka e'wale napu anile alué Memukani, <sup>22</sup> 'lige yati náole osilí bochígimi riógichi alé Persia rewégachi napu nulame nile alué rey, ruwime ra'íchali napurigá a'pili umugí 'la sébali e'wímala a'boipi gunala. We'ká se'wináriga ra'íchame nile alué ralámuli alé napu náole alué osilí. Jaré pueblo se'wináriga ra'íchame nile, alekeri a'boi ra'ichálila osagá náole napurigá inámamala.

### Jena ruwimela Esteri newíligo alué Rey Asuero 'yuga

**2** <sup>1</sup> 'Ma a'kinana (siné kachi bakiá bamí a'kinana) napu'lige alué Rey Asuero 'ma tabilé ayoga asagá, nélále chu'sfíligo alué bo'né upila Basti rewégame. 'Lige aminami nélálechigó nulasa newániliga alué osilí napu anime nile 'ma tabilé ku nawámili ko alué bo'né upila Basti rewégame alué Rey Asuero 'yuga bejtélimia. <sup>2</sup> 'Lige alué 'yuga nóchame napu nílechigó e'wélala regá anile:

—Mué wa'lula, nuláwaguru i'wé 'yániliga 'we chi'mame tabilé 'cho gunégame, <sup>3</sup> 'lige mué wa'lula rey mochiawa alué e'wélala napu ekiana riógichi napurigá jeka a'pámala alué i'wé 'la chi'mámecho tajchó gunégame jena mué rey galílachi jena we'ká riógichi Susa rewégichi napurigá repúmala alué rió umugí repume Egai rewégame, 'lige napurigá alué Egai nulémala alué uché jaré umugí napurigá abé 'la chi'mame newámala alué umugí i'wé alemi a'párigame <sup>4</sup> 'lige alué mukí iwé abé chi'mame napu galé mué rey, alué níralekó napu mué rey upila nímala alué Basti neraga —anile alué Rey Asuero 'yuga nóchame.

'Lige alué wa'lula Rey Asuero 'we 'la nirale alarigá anichi alué rió, 'lige yati nulale alué we'ká i'wé bayéniliga, i'wé 'we chi'mame.

<sup>5</sup> Bejtele alé we'ká riógichi Susa anilichi bilé rió Marokeo rewégame, napu nile Jair anilime rió inolá, Jair Simeijijimale nile pe iligá alué Siméika abé 'ya bejtégame nile, 'lige alué Jairka 'we a'kinana o'chérigame nile. Alué Jair abiena alué Kishi rijimale nílechigó 'lige alué Kishi 'we 'ya bejtégame nílechigó anaga alué Simeij, 'lige Benjamini najarémala nile alué suwábaga ralámuli.



(Alué Kishi alué Rey Sauli o'nola nile alé Israeli mochígame.) <sup>6</sup> Alué rió Marokéoka alemi si o'tóliro alué we'ká ralámuli 'yúriga abé 'ya napu'lige alué rey Nabukoronosori we'ká ralámuli o'tole alé Babilonia alé Rusaleni mochígame napu'lige neyúrisa nejkoga alué 'we inílame rey alé Rusaleni. Alué Marokéoka 'yúriga o'tóliro alué rey Jekoníasi napu nílige rey alé Jurá rewégame bo'ígichi nulame. <sup>7</sup> Alué rió Marokéoka rijimégame nile bilé mukí iwé napu alué a'tela malala nile, napu Esteri rewégame nile. Alué Marokéoka alué Esteri repúlige bo'né Marokeo bejtélachi u'tá tewé kachi napugiti ba'lagéchili nílige 'we u'tá ka alué Esteri tabilé o'nógame nibilé eyégame. 'Lige alué Esteri 'we chi'mame mukí ochérale, 'ma wa'lú iwé nile 'we chi'mame napu'lige alué Rey Asuero nulasa we'ká umugí i'wé a'pániliga alemi.

<sup>8</sup> Napu'lige alué Rey Asuero nulasa a'pániliga suwábaga i'wé 'we chi'mame alé alué Rey Asuero galílachi, a'pálichigó alué iwé 'we chi'mame Esteri rewégame alué rey galílachi, 'lige alué rió Egai rewégame alué umugí repume alué rey galílachi nuléliru napurigá 'we 'la repúmala alué i'wé 'we chi'mame. <sup>9</sup> 'Lige alué iwé Esteri rewégame

'we a'lá galérinti mukí nile, 'we a'lá suériga ra'íchanti, 'lige alué rió Egai rewégame alué umugí repume 'we 'la galegá etele alué Esteri 'lige yati nulele gichao umugí napurigá 'we a'lá semáriga repúmala alué Esteri, 'lige 'yale aseite alué bochígimi sa'pachí ujchalime napurigá bochígimi sa'pachí ujchámala alué aseite alué Esteri napurigá abé a'lá chi'mame ganámala alué Esteri, 'lige abiena 'yale go'ame 'we a'lala, 'lige 'yale bilé galí abé semati 'we semáriga gatérigame pachage napu mochime nile alué umugí i'wé 'we chi'mame.

<sup>10</sup> 'Lige alué Estérika tabilé pe'tá ruwile ralámuli jurío ko, nibilé ruwílechigó chieri rijimala níliga alué mukí, 'wéchigo a'lá ruyéligame alué Marokeo napurigá tabilé ruwimela. <sup>11</sup> 'Lige alué Marokéoka senibí rawé eyéname nilé alé wa'lú galí ilígichi ra'pichimi, galí napu mochime nile alué umugí, machináliga eyéname nile chieti ajtigá alué Esteri pala 'la ajtigá.

<sup>12</sup> Suwábaga alué i'wé 'we 'la suériga repúlime nile napurigá abé 'la chi'mame nímala alué i'wé. Ujsani mechá 'we ujchélime nile alué aseite mirra cholela aseite newárigame bochígimi sa'pachí 'lige uchéchigo ujsani mechá ba'wí 'we semá júkame ujchélime nile alué i'wé bochígimi sa'pachí abiena alué chebilé aseite ujchilime nile napu anilime nile balsami napurigá 'la chi'mame umugí nímala alué i'wé. <sup>13</sup> 'Ma alué makué oká mechá kachi, 'liko alemi simíbame nile alué i'wé alué rey ajtígichi. Suwábaga i'lime nile o'pacha 'lige we'látiri 'lige semátiri golókime. Napu tame nile alué i'wé, i'lime nile. <sup>14</sup> A'pílipi i'wé simíbame nile bilé rukó alué rey 'yuga gojchimea alué rey galílachi 'lige melénala ka simíbame nile uché bilena galichi alué uché jaré umugí galílachi napu ajtime nile repuka bilé rió rey 'yuga nóchame Sasgasi rewégame, 'lige 'ma tabilé uchéchigo sime nile alué i'wé alé alué rey galílachi tabilé bayésaká alué rey. Alué rey 'we 'la galésaká bilé alué i'wé, 'lige bayesa bilé rawé 'liko 'la ku nawame nile alué iwé alué rey galílachi.

<sup>15</sup> Napu'lige sébale rawé napu'lige simeli nile alué iwé Esteri alé galírale alué rey bejtélachi, alué Estérika simile alué rey bejtélachi 'lige o'páchaga simile pe napurigá ruyele alué Egai, alué Egai alué i'wé chi'mame repume. 'Lige alué iwé Esteri 'we chi'mame 'ma 'we 'la galegá etélime nile alué ralámulite napu repume nile.

<sup>16</sup> 'Ma gichao bamílige nulá alué Rey Asuero, 'ma makué mechá kachi<sup>a</sup> aleké gichao bamí a'lige o'tóliru Esteri Rey Asuero bejtélachi.

<sup>17</sup> 'Lige alué Rey Asuero 'we najkigá etele alué iwé Esteri napugiti

---

<sup>a</sup> Alué ralámauli alé Persia ejperégame tebeshi aneme nile alué makué mechá kachi. Alué mechá tebeshi nasípasi mechá kachi risiembre a'lige chojkime nile, 'lige nasípasi mechá kachi enero a'lige suwéname nile.



'we chi'mame nílgame, 'lige abé najkile alué Esteri me'tagá alué uché jaré i'wé. 'Lige alésíko alué Rey Asuero bilé korona mo'kótale alué mukí napurigá alué rey upila nímala alué Basti neraga. <sup>18</sup> Alésíko alué Rey Asuero nulale wa'lú go'ame newániliga napurigá simela go'mea suwábaga alué e'wélala alué rey 'yuga nóchame, 'lige uchéchigó jaré ralámuli 'we najteme, 'lige we'ká e'karúgame kónile alué Rey Asuero, 'we ra'sá 'sile napugiti cha ra'sálagá asáligame. Abiénachigó nulale napurigá resíbamala suwábaga alué ralámuli nóchame a'lige rawé.

**Jena ruwimela alué Marokeo akéligo oká sontalo  
alué Rey Asuero me'lináliga e'yéniligo**

<sup>19</sup> Bilé rawé napu'lige Esteri 'ma 'yuga ajtígachi alué rey, alué Marokéoka alé yochi ajtile alé alué rey galíflachi. <sup>20</sup> (Alué Estérika



tabilé 'wesi ruyele jurío ko napurigá nulélige alué Marokeo. Alué Estérika nabí e'weme nile napurigá aneme nile bo'né a'tela Marokeo.)

<sup>21</sup> 'Lige alemi asagá alué Marokeo, alé yóchimi, akele chíbika ra'íchachi oká rió sontalo e'wélala, bilé Bigtani rewégame 'lige bilé Teresi rewégame. Alué oká rió rey e'wélala sontálolaka me'limérile alué Rey Asuero. Ayoga e'yénale alué rey si. <sup>22</sup> Napu'lige alué rió Marokeo 'we 'la ma'chígame machisá, yati ruyele alué Esteri napu 'ma alué rey upila nile. 'Lige alué Estérika yati júlale ruyéniliga bilé rió alué Rey Asuero alarigá 'nátaga e'yéneo alué oká sontalo e'wélala bilé Bigtani rewégame 'lige bilé Teresi rewégame. Abiena ruigá júlale alué rió Marokeo akéligo alaniá jago alué oká sontalo. <sup>23</sup> 'Liko alué Rey Asuero nulale napurigá rukimela pala 'la bijchiá ka alué ra'íchali, 'lige alarigá machile 'la bijchiá níligo alué oká sontalo alué rey me'lináliga e'yéneo, 'lige alésíko alué okánika sontalo me'líliru ojaga uchúchiga.<sup>a</sup> 'Lige alé bilena líbrochi ujcháliru alué ra'íchali napu ruwime nile chukílipo napusí asibasa wa'lula rey neraga alué rió Asuero.

### Jena ruwimela chonigá me'lináliligo bilé rió Amani relégame alué ralámuli jurío

**3** <sup>1</sup> 'Lige abé a'kinana alué Rey Asuero wa'lula ajchale 'we najteme neraga alué bo'né 'yuga nóchame Amani rewégame napu nile bilé rió inolá Amerata rewégame. Najarémala nile 'we 'ya ajtígame rió Agagi rewégame. (Alué Agagi 'we 'ya ochérale, 'lige Amánika 'we a'kinana ochérale. 'Lige alué Agagi wa'lula rey nile, alué amalesita ralámuli wa'lula nile. Alué ralámulika jurío saíla nile, Onorúgameka Sauli júlale napurigá me'limela suwábaga alué ralámuli amalesita, nobi tabiléchigo suwábaga me'álekó.) Alué rió Amani wa'lula ajcháliru amulí napurigá bilé rey. <sup>2</sup> Alésíko suwábaga alué rey galílachi nóchame rió napu alé yochi repume nile, chojkóbaka jábame nile napu'lige etea simírochi alué Amani 'we niraga napugiti alarigá nuláligame alué wa'lula Rey Asuero. 'Lige alué Marokéoka tabilé siné chojkóbale nibilé pe'tá rojpóchame nile napu'lige alué Amani etea.

<sup>3</sup> 'Lige alué rey galílachi nóchame we'ká rió rukele alué Marokeo chonigá tabilé chojkóbame ko napu'lige etea alué Amani rewégame rió napurigá nulale alué Rey Asuero. <sup>4</sup> Senibí rawé alué we'ká rió alué rey galílachi nóchame 'we rukele chonigá tabilé e'wao napu nulale alué Rey Asuero, 'lige ra'íchale alué Amani 'yuga 'lige ruyele tabilé chojkóbame níligo alué Marokeo napu'lige alué Amani simírochi. Marokéoka anele jurío kóríle, alekeri tabilé rojpóchame kóríle alué

<sup>a</sup> Siné kachi go'lé chujpégachi uchucháliru alué oká sontalo, re'pá jágame go'lé.



Amani simírochi.<sup>b</sup> Alué we'ká rioka alaregá anele alué Amani chu'siá sita, choniá anirá.

<sup>5</sup> 'Lige napu'lige etesa alué Amani rewégame rió tabilé chojkóbame ko alué Marokeo 'lige tabilé nirame ko napu'lige alué Amani simírochi, a'lige 'we ayole alué Amani, bochígami sa'pachí si ayole.

<sup>6</sup> Alué Amani 'ma ruyélirige ralámuli jurío ko alué Marokeo 'liko tase pe alué Marokéochó 'yuga ayole alué Amani, 'lige ta'mé 'la nerale pe alué Marokéochó gastigárilía, chojkile 'nata churigá 'la níliga alué ralámuli jurío me'liá napu ekí mochile alemi napu echilú nulame nile alué Rey Asuero.

<sup>7</sup> Napu'lige Asuero makué oká bamí ajtígichi nulá, aleké bamí chojkichí mechá kachi “nisani” anilime mechá napu guwé nile, <sup>8</sup> 'Liko regá anele alué Amani alué Rey Asuero:

—Napu echilú nulame ju mué, tabilé 'la bi'lepi 'nata mochí ralámuli, mochí jaré ralámuli se'wináriga ejperégame tase napurigá ejperégame niru ramué. Tase 'la nirame ju napu nulá mué rey 'lige alekeri tase 'la sébali olá mochí. Pecha 'la juko napurigá ajágame a'rilía alué ralámuli. <sup>9</sup> 'Lige mué rey 'la nerásaká nuláwaguru me'líníliga suwábaga alué ralámuli (jurío) napu tabilé 'la sébali olá napu nulá mué, alarigá nuláwaguru bilena apélichí osagá. Mué alarigá olásaká 'liko neka 'yámala mué bakiá sientó mili kilo náchigo ujsánisa makué mili (360,000) kilo plata napurigá mué jena nochámala napurigá najtétiga nochárimala mué ralámuli.

<sup>10</sup> 'Liko alué wa'lula Rey Asuero yati 'yale alué 'ta jiero chijtúligame makúsalachi chujkúgame anío alué Amani alué ralámuli jurío saíla, napu Agagi najarémala nile. <sup>11</sup> 'Lige regá anile:

—Mué niga rejpiwagó alué plátaka napu nejimorí mué, 'lige napuchibi olánili mué alué ralámuli alarigá oláwaguru.

<sup>12</sup> 'Lige pe abaleké mechá makué bakiá enágichi “nisani” anilime mechá, Amani bayele napu bo'né asale alué ralámuli jebénigame osagá napu Asuero 'yuga nóchame nile napurigá osímala alué we'ká ralámuli napusí nulame nile Asuero, jaré se'wináriga ra'íchame. Alué jebénigame osagá, jaré se'winárigame ra'íchame nile, napugiti we'kaná pueblo se'wináriga ra'íchame níligame. 'Liko ajchele selá alué a'pili apélichí 'lige rajchínale a'pílipi selachi alué u'tá jiero chijtúligame makúsichi chujkúgamete, anío anilime, 'lige náole suwábaga alué e'wélala.<sup>c</sup> Alarigá 'sile alué Amani napurigá rey neraga. 'Lige alué Rey Asuero 'la nirale alarigá. <sup>13</sup> 'Lige alésíko náole alué osili

<sup>b</sup> Siné kachi Marokéoka tabilé chojkóbame nile ralámuli etega, pe Onorúgame 'yuga ka'lá.

<sup>c</sup> Siné kachi kabile alué apeli 'lige selá ujchele alé 'lige rachínale alué aníyote napurigá tabilé ra'lámala alué apeli.

a'wágame ruyame napurigá suwábaga me'liboa alué ralámuli jurío ichúromi we'kanami riógichi. Alé osilichi osagá nulale alué Amani alué ralámuli jurío me'línaliga, suwábaga 'ma o'chérame ralámuli 'yúriga 'lige 'ma u'kuchítiri 'yúriga, 'lige 'ma umugítiri 'yúriga bi'lepi rawé kachi makó bakiá enágichi, makué oká mechá kachi “arari” anilime mechá.<sup>a</sup> Abiena 'yale lisensia iniga rejpmia alué me'lirúgame nila tábiri. <sup>14</sup> Napu ekí e'wélala narele alué osilí 'lige nulele alué ralámuli napurigá ra'íchamala alué osilí napurigá suwábaga ralámuli 'la machimela chonime ka alué osilí napurigá 'la 'nátaga mochímala 'la aleké rawé 'la ko me'liá alué ralámuli jurío.

<sup>15</sup> 'Lige alué ralámuli alué osilí o'tome yati simíbale alué osilí o'tomea napurigá nulale alué Rey Asuero. Abiénachigó ra'íchale alué osilí alé Susa rewégachi mochígame ralámuli. 'Ma nábolasa alué osilí, alué Rey Asuero 'lige alué Amani pe bajísile alé abajá mochiga alué bajílime 'uba ba'wila pee rekútume, 'lige suwábaga ralámuli alé Susa ejperégame ta'mé 'la inámaka ejtebile chonigá alarigá nuláligo alué Amani 'lige alué Rey Asuero si.

#### **Jena ruwimela Marokeo alué Esteri 'we anélido napurigá gu'íromala alué jurío ralámuli**

**4** <sup>1</sup> Napu'lige machisá alué Marokeo alieti nuláligo alué Amani 'lige alué Rey Asuero, 'we seweka asíbale 'lige 'ma si'pánaga chi'wánale bo'né o'páchala 'lige o'pachátale bilé o'pacha 'we chajótigame chinite newárigame, 'lige najpisó ujchale mo'ochí 'lige simile eyenamia alé bochígimi alé Susa anilichi we'ká riógichi, 'lige 'we nalasia enale. <sup>2</sup> Alarigá sébale alué chajótigame o'páchaga alemi yochi alué wa'lú galí yólachi alemi napu alué rey bejtégame nile, 'lige tabilé bajkile pachami napugiti tabilé 'wesi elílime níligame napurigá alieti o'páchaga bajkimela alemi pachami. <sup>3</sup> Abiénachigó alemi napu ekiana sébale osilí, alué napu ruyame nile me'liboli ko suwábaga alué ralámuli jurío, alemi 'we sewélechigó alué ralámuli jurío, 'lige 'we chalale 'lige ayúnale 'lige 'we nalale 'we chálagá 'lige o'pachátalechigó alué o'pacha newárigame alué 'we chajótigame chinite, 'lige we'káchigo noli najpisó ajchasa, alé amoba okole.

<sup>4</sup> 'Lige alué umugí napu repume nile alué Esteri alué Rey Asuero upila 'lige jaré rió napu repume nile alemi galírale alué Esteri ajtígichi, ruyeale alué Esteri 'we chajótigame chiní o'pachátaligo alué Marokeo. 'Liko alué Esteri yati náole o'pacha tabilé chajótigame napurigá o'pachátimala 'lige alué Marokéoka tabilé narele alué

<sup>a</sup> Alué mechá “arari” anilime nasípasi enágichi ebrero mechá a'lige chojkime nile, 'lige bajchá nasípasi enágichi amarso mechá a'lige suwíbame nile alué mechá “arari” anilime.



o'pacha tabilé chajótigame. <sup>5</sup> 'Liko alué Estérika nulale bayéniliga alué bilé rió nóchame alé alué Esteri ajtígichi napu Ataki rewégame nile, 'lige 'ma alemi nawasa alué rió Ataki rewégame, Estérika yati júlale rukéniliga chukíligo alemi 'lige chonigá o'pachátligo alué o'pacha chiní 'we chajótigame alué Marokeo.

<sup>6</sup> 'Liko alué Ataki anilime nóchame yati simile alué Marokeo 'yuga ra'ichamia napu ajtile alé o'wemi yochi neraga napu ilile alué wa'lú galí 'we semati rey galila. <sup>7</sup> 'Lige alué Marokéoka yati ruyele alué Ataki suwábaga napu machile, 'lige ruyele alakí plata 'yamio alué Amani alué Rey Asuero 'ma 'la nejígorikábá lisensia alué Rey Asuero napurigá me'liboa suwábaga alué ralámuli jurío. <sup>8</sup> 'Lige aminami 'yálechigó alué osilí newárigame alué Ataki napu ruwime nile 'ma me'liboli ka alué ralámuli jurío, alué osilí napu ra'íchalige alé Susa rewégichi. 'Yale alué osilí napurigá 'yawa alué Esteri napurigá 'la machigá asimela alué Esteri. 'Lige abiena 'we 'la anele napurigá ruyewa alué Esteri napurigá alué Esteri 'we ruyémala alué Rey Asuero napurigá alué Rey Asuero tabilé elímala alué ralámuli jurío me'liachi.

<sup>9</sup> 'Lige alué Ataki anilime rioka ku simile alué Esteri ruyemia napu ruyeale alué Marokeo. <sup>10</sup> 'Liko alué Estérika ku guwana júlale Ataki anilime rió alé nóchame bilé ra'íchali o'tóriga napu regá anime nile:

<sup>11</sup> —Suwábaga napu nóchame ju alué rey 'yuga, 'lige apiépiri ralámuli napu ejperé bochígimi jena napu echilú nulame ju ye Rey Asuero, rió 'lige umugítiri, 'we 'la machigá mochí yati me'liboli ka apiépiri napu bajkí alé pachá napu ajtí alué rey alué rey e'nemia tabilé bayérigame nísaká. 'Lige jipe si 'ma bilé mechá júkuru tabilé bailía ne alué wa'lúlate rey.

<sup>12</sup> 'Lige alué Ataki o'tole alué ra'íchali alué Marokeo napu Esteri náole. <sup>13</sup> 'Liko alué Marokéoka náole uché bilé ra'íchali alué Esteri o'tólime regá anime:

—Mué ne waíla Esteri, tase mayewa mueka tabilé mukumeo, tase lawa: “Neka pecha me'libógó napugiti neka alué rey bejtélachi bejtégame kame.” <sup>14</sup> Rekó ta gu'íriga mué ramué jipe aba nejkúrimorékó chebilé ralámuli napurigá tabilé che olawa ramué, nobi mueka 'ma me'liboa 'ma alué mué rijimala 'yúriga. Siné kachi mueka cha'píirigiréko napurigá alué rey upila nímala napurigá ramué ralámuli repua asimela mué napurigá tabilé che olawa ramué — alarigá anime ra'íchali náole.

<sup>15</sup> 'Liko alué Estérika chéchigo siné náole ra'íchali alué Marokeo o'tólime, alué ra'íchalika regá anime nile:

<sup>16</sup> —Mué Marokeo, yati simigá napabúwaka mué suwábaga ralámuli jurío jena Susa ejperégame napurigá alué ralámuli ayunámala bakiá rawé napurigá tániga nokísiwa o'maka alué semati raweli. Néchigo abiena ayunámalachigó, alué ne'chí repume umugí abiena ayunámalachigó ne 'yuga bakiá rawé 'lige bakiá rukó, lige 'ma ayunasa, simela ne alué rey e'nemia rekó tabilé bayérigame ke ne. 'Lige 'ma me'lisúgaká ne alemi bajkigóriká peka bayérigame ke, tabilé chéré.

<sup>17</sup> 'Liko alué Marokeo rewégame rioka yati simile<sup>a</sup> 'lige napabule suwábaga alué ralámuli jurío napurigá nulélige alué Esteri alué Rey Asuero upila.

### Jena ruwimela Esteri nuláligo go'ame newániliga alué Rey Asuero go'yáame 'lige Amani

**5** <sup>1</sup> 'Ma anawínale, 'ma bakiá rawé kachi, alué Esteri si'pútale alué si'pucha napu si'pútame nile napu'lige simea alué wa'lula rey e'nemia. 'Lige si'putasa simile alé wa'lú galí 'we semati ilígachi, 'lige alemi ilífbale a'bemi yóchimi pachami e'negá. <sup>2</sup> Napu'lige pe etérapí

<sup>a</sup> Napu ye libro osale anile napu'lige simile Marokeo “re'pá amoba simírole.” Wa'lú ba'wí nirúlegerépokué alé galichókata, 'lige bilé “puente” bo'flepokué alé napu simírole alué rió.

alué rey aleka ma'chímana ilígame alué mukí Esteri, alué rey 'we ra'sálále 'lige pachaka asagá owele alué resola 'oro newárigame napu o'ká asale alué rey. 'Lige alué Estérika bajkile alé napu ajtile alué rey 'lige nochale alué resola. <sup>3</sup> 'Lige alué rey rukele:

—Mué Esteri ne upila, ¿tachíri najkí mué? Napu tabiri najkí mué, nejímala ne. Rekó tachi mué nasípasi ye gawí napu echilú nulame ju ne, abiena 'la nejímala ne.

<sup>4</sup> 'Lige alué Estérika anile:



—Neka nawáke'é nepárisia go'ame go'achi napu nulá ne go'ame newánilia mué go'yame, nepárisia napurigá simela mué go'ame go'mea alué Amani 'yuga, pala 'la nirara mué alué go'ame go'yá.

<sup>5</sup> 'Lige alué reyka yati nulele jaré rió alé nóchame:

—Yati 'yáasi alué Amani 'lige jeka bayéwaká yati simáwachi go'ame go'poa napu nulale Esteri alué go'ame newániliga.

Napu'lige Amani sebase, 'lige pe yati simíbale alué okaka alué Rey Asuero alué Amani si go'ame go'mea 'we a'lala napu nulale alué Esteri alué rey upila. <sup>6</sup> Napu'lige alué Rey Asuero alemi asagá go'ame go'yá 'lige bajía alué 'uba ba'wila pee rekútume, rukele alué Esteri:

—Jípeko 'la bijchiá aniboa tachiri najkió mué. Napu tabiri tábiri najkí mué, nejímala ne. Rekó najkichi mué nasípasi ye gawí napu echilú nulame ju ne, abiena 'la nejímala ne.

<sup>7</sup> 'Lige Estérika nejele:

<sup>8</sup> —Neka najkí napurigá mué 'lige alué Amani si nawámala uché go'mea go'ame be'lí napu ne nulá go'ame newánalaga 'emi go'yame. Mué 'la nerásaká alarigá, a'lige 'la rumé ne tachiri najkiá ne.

### **Jena ruwimela Amani ayóligo Marokeo 'yuga**

<sup>9</sup> A'lige rawé 'we ra'sálagá ma'chínale alué Amani 'ma suwénisa go'yá, iligá 'we ayole alué Marokeo etesa alemi enegá ma'chínasia 'ma kumi simiá. Alué Amánika etele alemi yóchimi ajtígame alué Marokeo, 'lige tabilé pe'tá o'weti ilisio alué Marokeo napurigá nokame nile napu'lige ma'chínachi bilé wa'lula. Tabilé majame neraga ilile.

<sup>10</sup> 'Lige alué Amánika 'we ayole, pe iligá a'lígeko tabilé che 'sile, pe anáchale, tabilé ayóganti káréle, 'lige 'ma sebase ku bejtélachi yati nulale bayénaliga suwábaga bo'né amígola, 'lige bo'né upila Seresi rewégame, <sup>11</sup> 'lige ruyele 'we nígame ko bo'né, 'lige aliena we'ká 'kuchigame ko, 'lige churigá 'la wa'lula ajchálirigo, 'lige 'we 'la najteme nóchali 'yálirigo peka 'wesi anaga, 'lige aminami regá anile:

<sup>12</sup> —Pe néchopi ju bayérigame alué Estérite napu ju alué rey upila go'ame go'yachi napu newíliru go'ame alué rey go'yame, 'lige uchéchigo bayérigame ju ne be'lí go'ame go'yachi napu nerúlimala be'lí. <sup>13</sup> Nobi rekó 'la neraga etewía ne tabilé najtékame neraga etewinti karé napugiti alemi ajtigá rikame yóchimi alué Marokeo alué rey galílachi, alue rioka jurío kame siá 'lige alekeri tabilé niraga etea ne'chí —anile alué Amani.

<sup>14</sup> 'Liko alué bo'né Amani upila 'lige alué Amani amígola anele:

—Nulawa jawániliga naó go'lé i'weli bilé liá na oká metro i'weli 'lige nulawa alé re'pá guwachí newániliga bilé tabali napurigá alé ujchugá ojawa alué Marokeo.<sup>a</sup> 'Lige be'lí be'á anewa mué alué rey napurigá alé ojámala alué Marokeo. 'Ma mukusáká alué Marokeo a'liko 'la ganíliga simela mué go'ame 'we a'lala newárigame go'mea alué rey 'yuga alé Esteri galílachi tabilé chélagá.

---

<sup>a</sup> Siné kachi pe bi'lepi go'lechi ujcháwili nile alué Marokeo ojaga, we'lí go'lé bilé liá metro na oká metro. Siné kachi alé go'lechi chujpégachi alé ujcháuli nile.

'Liko alué Amani 'we 'la nerale alarigá 'lige yati nulale jawániliga alué naó go'lé i'weli napurigá alé re'pá newawa alué tabali.

### Jena ruwimela alué rey 'la niráligo alué Marokeo

**6** <sup>1</sup> A'lige rukó alué rey tabilé gayénale gojchiá, 'liko nulale 'núlaga alué libro napu osorúgame nile suwábaga napu ikime nile alemi Persia rewégachi, 'lige 'ma a'pásiga alué libro, nulale ra'íchanilia chonime ka alué libro machináliga chonime ka. <sup>2</sup> 'Lige ma'chínale alué líbrochi napu ruwime nile churigá 'la machíligo alué Marokeo amulí me'lílirigo alué Rey Asuero bo'né sontáolate, bilé Bigtani rewégame 'lige bilé Teresi rewégame. Aba alué oká rió Asuero 'yuga nóchame nile. <sup>3</sup> 'Lige rukele alué rey alué libro a'págame:

—¿Tachiri kógiliru 'lige chuyena 'la niraga etélime júkobá alué Marokeo 'we 'la ruigárikabá ne'chí me'linalio oká sontalo ne 'yuga nóchame? —rukele alué rey.

'Lige alué libro a'págame anele:

—Tabilé tábiri kógiliru —anele.

<sup>4</sup> 'Lige a'lígerikáchi alué Amani alemi ra'pichí seba enale alué rey bejtélachi anemia alué rey napurigá ojawa alué Marokeo. 'Lige alemi ra'pichí enágichi alué Amani 'lige alué reyka bo'né 'yuga nóchame rukele:

—¿Pala eyena bilé ralámuli jena a'bemi? Ne ra'ichámikuru alué 'yuga.

<sup>5</sup> 'Lige alué rey 'yuga nóchameka anile:

—Jeka enápaché Amani, alué 'yuga ra'icháwaguru —anile.

'Lige alué reyka anile:

—Anewa napurigá jeka bajkimela.

<sup>6</sup> 'Lige alué Amánika bajkile, 'lige alué reyka rukele:

—¿Tachiri kógisiga 'la nímala bilé rió napu alué rey najkí napurigá 'we 'la niraga etélime nímala?

'Lige alué Amánika lale: “¿Chieri rió nímawé alué napu 'we 'la neraga etewa alué reyte? Pe néchopi ju abé neraga etéwili.”

<sup>7-8</sup> 'Liko alué Amánika anele:

—Alué rioka a'pílime nímala bilé o'pacha 'we najteme, mué o'páchala, 'lige a'pílime nímala bilé gawé 'we a'lá semátiri gawé 'we 'la sa'pégame alué napu mué aseme ju, 'lige bilé korona ajchélime nímala mo'ola, bilé alué korona napu mo'koka ajtime ju mué rey.

<sup>9</sup> 'Lige alué bilé rió napu mué 'yale bilé nóchali 'we najteme 'yalime nímala alué gawé 'lige alué 'we semátiri o'pacha napurigá alué rió 'símala alué rió o'pachatia alué napu mué rey 'we 'la niraga eténili, 'lige alué 'we semátiri gawechi asériga o'tomela 'mimi nasípami we'ká



riógichi, 'lige alué rió alué gawé banagá enágame a'wágame ra'ichasia enámala, regá anigá:

—Regá oliame júkuru apiépiri rió napu 'we 'la niraga eténili alué wa'lula rey.

<sup>10</sup> A'liko alué rey regá anele alué Amani:

—¡Aka 'we 'la júpaché alarigá! 'We sajpuka go, yati alarigá olawa napurigá aní mué, yati cha'pí alué o'pacha 'we semátiri 'lige alué gawé 'we semátiri 'we 'la sa'pégame 'lige alarigá olawa napurigá aní mué. O'pachátiwa alué rió Marokeo rewégame napu ju jurío rió napu ajtí alé 'mi yochi napu bajkiame ju jeka pachaka. 'We 'la sébali olawa napu aní mué.

<sup>11</sup> 'Liko alué Amánika 'wile bilé o'pacha 'we semátiri 'lige cha'pile alué gawé 'we semátiri 'we 'la sa'pégame, 'lige o'pachátale alué 'we semátiri o'pacha alué Marokeo rewégame rió, 'lige alué gawechi asériga o'tole alué gawé banagá alé nasípami napu nile we'ká riógachi, 'lige a'wágame ra'ichasia enale alemi regá anisia: “¡Regá oliame júkuru apiépiri rió napu alué rey 'we 'la niraga eténili!”

<sup>12</sup> 'Ma banagá enasa alué gawé alué Amani alué Marokeo ajchagá alé gawechi, 'ma bochígimi we'ká riógachi eyenasa, 'ma kumi simile galírale 'we seweka, gowala 'lige banalá o'póluga cha chijúniligame.

<sup>13</sup> 'Lige 'ma sebasa bo'né galílachi yati ruyele alué bo'né upila 'lige alué bo'né amígola alakigó alemi. 'Lige ruyele:

—Tabilé gayénake'e ne yati ruyea alué rey napurigá gujtachí o'wiga ujchagá ojawa alué Marokeo.

'Liko alué upila 'lige alué amígola anele:

—Alué rió napu me'linale mué napu ju jurío rió, pecha umabámalago mué alué me'á, iligá alué rió 'nalina neyúromala.

<sup>14</sup> Peka 'cho suwénachi alué ralámuli alué Amani 'yuga ra'icha, a'lígerikáchi alemi sile alué rió napu alué rey gu'írome nile, alué alemi sile 'ma 'yúrimia alué Amani napurigá simela go'ame go'mea alué 'we a'lala go'ame napu nulálige alué Esteri alué go'ame newániliga.

### Jena ruwimela chukíliga Amani ujchéchigo siné go'sá Rey Asuero si 'lige Esteri

**7** <sup>1</sup> A'lige alué rey simile alué Amani 'yuga go'ame go'mea. <sup>2</sup> A'lige rawé alué rey uchéchigo siné anele alué Esteri alemi mochiga go'ame go'yá:

—Apuchibieri tábiri napu najkí mué Esteri 'la nejímala ne. Mueka, ¿tachiri tasa nílígó? Reko tachi mué nasípasi ye wa'lú gawí napechilú nulame ju ne, abiena 'la nejímala ne.

<sup>3</sup> 'Liko alué Estérika nejele:



—Mué 'we 'la galésaká ne'chí, neka najkí napurigá tabilé me'liboa ne'chí 'lige alué chejaré we'ká ralámuli jurío. Alué taní ne. <sup>4</sup> Bilé rió chíboka eyénaga me'lináliorará kónturu ne'chí, chejaré ralámuli jurío suwábaga 'yúriga. Pe ralinérigame nísaká ramué ta chérikéliké rekó tabilé najtétiga nochárilie ramué pecha 'me chérikéko, rekó tabilé najtétiga nochárilie ramué, neka pecha cheanimé ko. Neka pecha nejkomemi ko alarigá nísaká.

<sup>5</sup> 'Lige alué rey Asuéroka rukele alué Esteri:

—¿Chieri juko alué rió 'ma suwábaga 'emi ralámuli jurío me'linálime, 'lige kochiena ajtíko jipe kulipi?

<sup>6</sup> 'Lige alué mukí Estérika anile:

—Alué napu ju ramué saíla 'lige 'we charigá 'nátame ye ju napu jena ajtigaré, ye Amani rewégame —anile alué Esteri.

'Lige alué Amani alieti akisá 'we majale, noli tabilé gayénale noká 'lige ra'icha. <sup>7</sup> 'Liko alué Rey Asuero 'we ayoga ilísale, 'lige ma'china kíbale 'ma a'resa simile bajía ajtigé, alé ra'pichimi napu we'ká sewá echégechi. 'Lige alué Amani machile alué Rey Asuero nulamio alué Amani me'línaliga, alekeri pe abalé rejpile alué Amani alué Esteri e'kali tánimia napurigá tabilé me'liboa alué Amani. <sup>8</sup> 'Lige alué Rey Asuero kúchigo bajkile alé napu mochile go'ame go'yá 'lige rewale alué Amani chojkóbaka ilígame e'kali tania alé a'bé napu bo'ile alué



Esteri alué rey upila mukí, alé napu bo'ime nile resíbaka alué Esteri. 'Lige anele alué Rey Asuero alué Amani alarigá rewisá alemi:

—¿Aminami cha'pinálichigó mué ne upila ne galílachi?

Alanisá alué Rey Asuero 'lige pe yati cha'píliro alué Amani 'lige mo'kótiliru mo'ola chinite jaré sontálole napu nile alué rey sontálole. Alué chiní mo'kótilime ka ruyame nile 'ma me'liboli ko.<sup>a</sup> <sup>9</sup> 'Lige bilé rió Arbona rewégame napu nile alué rey 'yuga nóchame anele alué rey:

—Alué Amani galílachi ja jawárigame naó go'lé 'we i'weli bilé liá na oká metro i'weli 'lige tabátigame ju alé re'pá, napu alué Marokeo ojáwili nile, napu nulálige jawániliga alué Amani napurigá alé ojawa alué Marokeo napu ruwile mué me'lináliga e'yéneo jare nóchame sontalo.

'Liko alué rey anile:

—¡Alé re'pá ujcháwaguru ojaga alué Amani! —anile.

<sup>10</sup> Alarigá ojaga me'líliro alué Amani napu nulálige napurigá ojawa alué Marokeo. 'Liko 'ma ku ge'élele, 'ma tabilé ayole alué rey.

### Jena ruwimela alué Marokeo 'yálirigo alué Amani nila nóchali

**8** <sup>1</sup> Aba'lige rawé alué Rey Asuero kógile alué bo'né upila Esteri alué galí napu nile alué Amani galila, alué ralámuli jurío saíla, 'lige alésíko alué Marokeo bayériliru napu ajtile alué Rey Asuero, napugiti alué Esteri 'ma 'la ruyéligame alué Rey Asuero alué Esteri rijimala níliga alué Marokeo. <sup>2</sup> 'Lige alué rey ma'chí pale alué bo'né makúsilachi alué u'tá jiero chitúligame anío anilime yolí ra'íchaga napu ku bujéligame alué Amani 'lige alué Marokeo 'yale. Alésíko alué Estérika 'yale bilé nóchali alué Marokeo napurigá repume nímla alué galí napu Amani galila nílige, 'lige gawí, 'lige suwábaga napu ikí nígame nile alué Amani.

<sup>3</sup> 'Lige uchéchigo siné ra'íchale Esteri alué rey 'yuga, 'lige a'bemi nonorágimi chujkíbaga nalaka anéniliga napurigá 'ma tabilé najtékame newámala alué osilí napu a'wágame nulame nile napurigá me'liboa alué ralámuli jurío napurigá nulálige alué Amani napu alué Agagi rijimala nile, alué Agagi napu 'we 'ya o'chérigame nílige ta'chó o'chérachi Amani. <sup>4</sup> 'Liko alué reyka o'wemi owele alué resola 'órote newárigame, 'lige alué Estérika ku o'weti ilísale 'lige abalé o'wemi iligá regá anele alué wa'lula rey:

<sup>5</sup> —Mué rey 'we 'la nerásaká napurigá aní ne 'lige 'la bijchiá 'la najkisáká mué ne'chí, 'liko nuláwaguru newániliga uché bilé osilí

<sup>a</sup> Jaré ralámuli aní tabilé o'póliirigara mo'ólachi chinite, pe majaga rosákame banega asibalego.

napu sulímala napurigá 'ma tabilé me'liboa alué ralámuli jurío napu mochí bochígimi jena napu echilú nulame ju mué. Tabilé a'rewa napurigá me'liboa alué ralámuli jurío napurigá nulale Amani, alué Amani napu Amerata inolá nile 'lige napu najarémala nile alué Agagi, <sup>6</sup> napugiti ¿churigá 'la ganíliga asimélawé ne etea 'ma me'liachi alué ralámuli jurío? ¿'Lacha ganíliga asimélawé ne rijimala me'liachi?

<sup>7</sup> A'liko alué Rey Asuero regá anele alué Esteri 'lige alué Marokeo napu jurío nile:

—Neka 'ma Esteri kogi alué galí napu nile alué Amani galila 'lige alué Amánika 'ma nulá ne ojániliga napugiti ma me'lináliga ilfroligame alué ralámuli jurío. <sup>8</sup> Jípeko nulé ne 'emi napurigá osimela 'emi bilé osilí, napuchíbiriga newánili 'emi, napurigá 'la ra'sálagá mochímala alué ralámuli jurío machisá newálirigo uché bilé osilí se'wináriga anime, napugiti bilé osilí 'ma ajchérigame nisa alué u'tá selá 'lige 'ma rajchinárigame nisa alué rey aníolate, alueka 'ma tabilé cherigá se'wináriga ujchalime kame.

<sup>9</sup> 'Liko yati bayéliru alué osame osilí newame napurigá newámala alué osilí. Bilé liá na bakiá rawé enágichi bakiá mechá kachi nile napu'lige newáliru alué uche jaré osilí. Alué bakiá mechá kachi “sibán” anilime mechá nile. 'Lige alué osame osale suwábaga napurigá nulale alué Marokeo. Alué osilí napu osale alué osame, o'tówili nile suwábaga ralámuli napu mochile we'kanami alé we'lé gawichí napu echilú nulame nile alué Rey Asuero.<sup>b</sup> We'ká apeli osale aba pe bi'lepi ra'íchali ruwime. 'Lige 'ma osisá alué osame júlale alué osilí o'tome bochígimi napu echilú nulame nile alué Rey Asuero, juláliru alué osilí o'tóriga bochígimi napu mochile alué ralámuli jurío 'lige alué e'sélikame napu ekiánami probínsiachi chojkégame mochile.<sup>c</sup> Jaré alué osilí se'wináriga ra'íchame nile a'boipi alué ralámuli Persia mochígame, alarigá osale. <sup>10</sup> Alué we'ká osilí napu newale alué ralámuli, alué Rey Asuero rajchínale alué bo'né aníolate alé u'kuchí selachi. 'Lige alué osilí o'tome yati simíbale alué osilí o'tomea bochígimi we'kanami riógichi gawé asagá 'we 'la a'ká gawé 'we 'la a'sabégame alué rey bujkula.

<sup>11</sup> Alé osilichi 'we 'la ruyele alué ralámuli jurío napurigá 'we 'la 'nátaga mochímala nemimia alué saíla nakólime o'wínachi, napurigá 'ma me'ligá a'rémala apiépiri nejkósime, 'ma umugítiri 'ma 'kuchítiri 'yúriga, 'lige napurigá 'ma bujémala suwába tábiri napu nígame nílige

---

<sup>b</sup> Alué ralámuli jurío na'loga ejperégame nile alué tabilé jurío 'yuga alé we'kanami probinsia. Bilé probínsiaka ju napurigá bilena munisipio.

<sup>c</sup> Bilé sienta na bilé liá na gichao probinsia nile bochígimi alé napu nulame nile alué Rey Asuero, 'lige a'pílipi probínsiachi ajtime nile bilé selígame.

alué nakoli o'wíname. <sup>12</sup> Marokeo 'we 'la 'nátale makué bakiá rawé enágichi nejkomia, makué oká mechá kachi, arari anilime mechá.

<sup>13</sup> Alué osilí napu newáliku, napu rajchínale alué rey alué bo'né aníolate alé u'kuchí selachi napu uchule alé osilichi, napu o'toboli nile bochígimi riógichi, nulame nile napurigá nemímala alué ralámuli jurío napurigá resí olámala alué saíla napu'lige o'wínachi nakólime.

<sup>14</sup> Alué osilí o'tome ichúromi we'kanami riógichimi yati simíbale alué 'we 'la a'ká gawé asigá 'we a'sabégame 'we ajsábame napurigá nulale alué Rey Asuero. Alué osilí abiena a'réleru alé Susa rewégichi.

<sup>15</sup> Alésíko alué Marokeo ma'chínale alemi alué rey galílachi o'pacha o'páchaga rojsákame chinite newárigame 'lige siyókame chinite newárigame pe aba alué bi'lepi o'pacha, napurigá rey o'pachátame nile, 'lige bilé 'we semati korona wa'lú mo'koka 'órote newárigame, 'lige bilé we'lí chiní gemagá lino anilime chiní newárigame, chiní ojcholígame (púrpura). A'lige suwábaga alué ralámuli alé we'ká riógichi ejperégame alé Susa rewégichi, alué ralámuli 'we ra'sálále alué Marokeo etesa alemi ma'chínigo alué korona mo'koka 'lige alué we'lí chiní gemagá, 'lige sinale ra'sálagá.

<sup>16</sup> Alué ralámuli jurío alé Susa ejperégame 'we ra'sálálechigó, 'we ganílile. 'Lige alué tabilé jurío ralámuli 'we 'la niraga etele alué ralámuli jurío. <sup>17</sup> 'Lige alemi napu ekiana riógichi napu sébale alué ra'íchali 'we ra'sálále alué ralámuli jurío 'lige o'maka go'ale go'ame 'we a'lala 'we ra'sálagá. We'kaka napuíle alé napurigá piesta neraga. A'lige, napu'lige alanokachi alué ralámuli jurío, we'ká ralámuli tabilé jurío alemi napu ekiana riógichi 'ma jurío gayénalechigó majaga, 'ma neyúrimili nílgame alué jurío.

### **Jena ruwimela alué jurío ralámuli 'ma me'áligo alué saíla**

**9** <sup>1</sup> Makué oká mechá aminá makué bakiá rawé kachi abaleké bamí, a'lige nakómili nílgame alué ralámuli jurío, alarigá nulame chujkule alé osilichi napu nulale osíniliga alué Rey Asuero. Alué jurío saíla aleké rawé me'linalia mochile alué ralámuli jurío nobi tabiléchigo neyúraleko, alué ralámuli jurío 'nalina neyúrole.<sup>a</sup> <sup>2</sup> Napu ekiana pueblo napu mochile alué ralámuli jurío, napu echilú nulame nile alué Rey Asuero, alemi napuíle alué ralámuli pe juríocho ka napu ekiana pueblo, napuíle nakomia alué ralámuli 'yuga napu alué ralámuli jurío me'linalia mochile. 'Lige tabiléchigo 'wesi umébaleko napugiti cha majáligame suwábaga ralámuli alué tabilé jurío.

<sup>3</sup> Suwábaga alué e'sélikame 'lige chejaré e'wélala, suwábaga alué

<sup>a</sup> Napu'lige narele alué apeli lisensia 'yarime nemegime, gi makué mechá nile jirétilime 'yáarigá nakole.

ralámuli napu rey 'yuga nóchame nile gu'írole alué ralámuli jurío majáligame alué Marokeo, Marokéoka alué rey amígola níligame.

<sup>4</sup> Alésíko alué Marokeo 'we 'la niraga etélime gayénale bochígimi alé Persia, amulí anágame gayénale alué Rey Asuero.

<sup>5</sup> Alué ralámuli jurío 'ma me'ale suwábaga alué saíla siparínate. 'Ma suwábaga me'ale alué sairúgame, tabilé na'temaka. <sup>6</sup> 'Lige alé Susa rewégichi napu nile bilena we'ká riógichi, alemi me'líliru malige sientio rió. <sup>7</sup> Alemi me'líliru alué Amani 'kúchila, bilé Parsanrata anilime, 'lige uché bilé Ralponi anilime, 'lige uché bilé Aspata anilime, <sup>8</sup> 'lige uché bilé Porata anilime, 'lige uché bilé Aralía anilime, 'lige uché bilé Arirata anilime, <sup>9</sup> 'lige uché bilé Parmata anilime, 'lige uché bilé Arisai anilime, 'lige uché bilé Arirai anilime, 'lige uché bilé Baisata anilime. <sup>10</sup> Alué makué ejtemali me'líliru alemi napu nile alué Amani 'kúchila. Napu'lige alué jurío me'lisá alué saíla, tabilé tábiri bujélíko, nibilé siparina nibilé enomítiri.

<sup>11</sup> Pe aba a'lige rawé, machisá alué rey alakí rió me'lílirigo pe alé bi'lénapi Susa rewégichi, <sup>12</sup> yati ruyele alué bo'né upila Esteri rewégame, regá:

—Alué ralámuli jurío 'ma me'ale malige sientio rió pe jemi pe bi'lénapi we'ká riógichi Susa rewégichi, 'lige 'ma suwile alué makué rió ejtemali alué Amani 'kúchila. ¿Chekí me'lílirupué uché jarénami we'kanami riógichi napu nulame ju ne? Jípeko, ¿tachiri uché aminá najkíbeché mué? Napuchíbiriga napurigá najkí mué Esteri, 'la alaregá olámala ne. Rupóaguru, churigá nejkúrote ka ne.

<sup>13</sup> 'Lige alué Estérika anile:

—Mué rey, 'we 'la nirásaká mué, uchéchigo nuláwaguru napurigá be'lí alué jurío ralámuli me'limela alué saíla pe jénacho ejperégame Susa rewégichi, 'lige lisensia 'yáwaguru napurigá alué jurío ralámuli ojaga uchuchámala alué makué rió ejtemali alué Amani 'kúchila napu 'ma me'líliru.

<sup>14</sup> 'Liko alué rey yati nulale osínaliga chebilé ra'íchali napurigá nakómala melénala chéchigo siné, 'lige alué osilí o'tóliru napurigá suwábaga ralámuli ra'íchamala alé we'ká riógichi Susa anilichi. Abiénachigó lisensia 'yale napurigá ojawa alué makué ejtemali suwígame, 'lige alarigá nokale. <sup>15</sup> 'Lige melénala álué ralámuli jurío napu ejperégame nile alé we'ká riógichi Susa rewégichi uchéchigo napuúle, 'lige uché bakiá sientio rió me'ale alemi, 'lige alué juríoka tabilé 'wesi tábiri bujele alué 'ma suwígame ralámuli nila, napu me'ale alemi. Alué raweka makué naó rawé kachi nile, abaleké makué oká mechá kachi, “arari” anilime mechá.

16-17 Alué ralámuli jurío napu ejperégame nile uché jarénami tase alé Susa rewégichi, alueka napuíle makué bakiá rawé kachi aleké makué oká mechá, napuíle nakomia alué ralámuli jurío me'linálime 'yuga nakomia napu saíla nile, 'lige me'líliru alemi we'kaná ichúromi we'ká ralámuli napu nile tabilé jurío, napu nile pe ralámuli jurío saíla, me'líliru gicháosa makué na malige mili ralámuli jurío saíla, alué ralámuli jurío nokale me'áa, 'lige alué ralámuli jurío tabilé 'wesi tábiri 'wile alué saíla nila. 'Lige melénala rawé 'ma makué naó rawé kachi resíbale 'lige wa'lú go'ame newale we'kaka o'maka napuíka go'ame 'we ra'sálagá napurigá bilé piesta neraga.

**Jena ruwimela jaré ralámuli jurío bajchá oláligo alué piesta 'lige melénala chebilena chejaré jurío chéchigo oláligo aba alué piesta**

18 Alué jurío alé Susa ejperégame napu we'ká riógichi nile, alueka makué malige rawé enágichi resíbale napugiti alueka nakóligame oká rawé, makué bakiá rawé enágichi 'lige makué naó enágichi, 'lige abiena wa'lú go'ame newálechigó o'maka napuíka go'yame 'we ra'sálagá napurigá bilé piesta neraga neyúrigoriká nakoga. 19 'Lige alué ralámuli jurío napu nujubá mochígame nile napu tabilé we'ká riógichi mochígame ju, alueka makué naó rawé kachi newame ju go'ame o'maka napuíka go'mea napurigá bilé piesta. Senibí bamí newame ju alué go'ame piesta neraga 'lige a'nagupi nachútame ju e'karúgame tábiri.

20 'Lige alué Marokeo osale suwábaga napurigá ikile alemi we'kanami ichúromi riógichi, 'lige osilí náole bochígimi a'tabemi riógichi 'lige we'ká riógichi mejká 'lige a'bemi napu ekiná riógichi nulame nile alué Rey Asuero, 21 'lige alué osilí napu náole alué Marokeo, nulame nile napurigá go'ame newámala napurigá piesta makué oká mechá kachi makué naó rawé kachi a'lige olámili nile alué ralámuli balé pe e'migame riógame, 'lige makué malige rawé káchi a'lige olámili nile alué ralámuli alé we'ká riógachi mochígame. Alarigá olámili nile nabí bamí. 22 Nulele napurigá aleké oká rawé newámala wa'lú go'ame 'we a'lala senibí bamí napugiti aleké oká rawé 'lige aleké mechá ku 'we 'la ganíliga mochíbaligame 'ma tabilé 'wesi ralámuli seweka mochíbale. 'Ma tabilé nalale, 'we ra'sálagá olale alué go'ame newá. Abiena nulale alué Marokeo napurigá aleké oká rawé senibí bamí 'we ra'sálagá kógimala we'ká e'karúgame a'boipi, 'lige yabechigó napurigá kógimala go'ame alué tabilé nígame go'ame.

23 'Lige alué ralámuli jurío alésíko abiena jípesí senibí bamí wa'lú go'ame newame ju napurigá bilé piesta neraga 'we ra'sálagá go'mea o'maka 'we a'lala go'ame napurigá nulale alué Marokeo. 24 Alarigá

nulale Marokeo 'we 'ya chojkiná rawé napurigá tabilé we'káwaga nokísimala alué ralámuli jurío alué Amani anilime rió nuláligo me'liniliga alué suwábaga ralámuli jurío, alué Amani napu Amerata inolá nile, 'lige napu rijimala nile alué Agagi anilime rió. Alué Amani bilé re'gí re'ele (dados) machináliga chuyéniko rawé me'liati ka suwábaga alué ralámuli jurío. <sup>25</sup> Iligá alué Esteri napu'lige alué rey 'yuga ra'ichasa, alué rey nulale bilena osilichi osagá napurigá alué Amani 'nalina 'we resí ikimela cha charigá 'nátaligame, alué ralámuli jurío me'linálile. Alekeri alué Amani 'kúchila ejtemali 'ma ojaga uchucháliru 'ma suwígame. <sup>26</sup> Aleké oká rawé napu newale alué go'ame 'we a'lala o'maka napuíka go'yame 'we ganíliga “Purim” anilime rewá ajchele alué oká rawé napugiti alué re'egí napu re'ele alué Amani “pur” rewégame níligame.<sup>a</sup> <sup>27</sup> Alésíko alué ralámuli jurío ka senibí bamí go'ame newale 'we a'lala o'maka napuíka go'yame 'we ganíliga napurigá bilé piesta, napurigá nulale alué Marokeo. Aminami nulale alué Marokeo napurigá suwábaga alué tabilé jurío ralámuli napu oyérinili alué jurío nila 'nátali a'chigóriga newámala alué go'ame senibí bamí o'maka go'mea napuíka a'chigóriga napurigá nokame nile alué jurío ralámuli napurigá nulale alué Marokeo. O'maka alué ralámuli jurío 'la nirale, 'la sébali olámoríle alué go'ame newalime senibí bamí, 'lige 'we 'la ruyémoríle alué a'kinana o'chérissime tachiri gite newalía alué go'ame senibí bamí, ra'sálagá newame nile alué go'ame 'la neyúrigoriká. <sup>28</sup> Alarigá nulale alué Marokeo napurigá suwábaga a'kinana o'chérisiamé 'la sébali olagá ejperégame nímala senibí bamí bochígimi ichúromi napu ekiana riógame nímili nile alué ralámuli jurío rekó jaré alemi a'tabemi riógichi ejperege 'lige jaré alé we'ká riógichi mochiga, napurigá tabilé we'kawámala alakíligo alemi.

<sup>29</sup> 'Lige alué rey upila Esteri, napu alué Abijaíli ranala nile, 'lige alué Marokeo, alué okaka nulale newániliga bilé osilí, alué osilí ruwime napurigá 'la sébali olawa senibí bamí aleké rawé napurigá nulale newániliga Marokeo bajchabé. <sup>30</sup> 'Lige bochígimi riógichi o'tóliru alué osilí we'ká apélichí osisá, 'lige o'tóliru bochígimi riógichi. Bilé sientó na bilé liá na gichao probinsia nile alé napu nulame nile alué Rey Asuero, 'lige alakiná mochile alué ralámuli jurío, bochígimi alemi o'tóliru alué we'ká osilí newasa. Alué osilika anime nile napurigá tabilé we'ká 'nata mochímala 'lige napurigá tabilé majá mochímala saíla. <sup>31</sup> Abiena nulale alué osilí napurigá newámala alué go'ame aleké rawé omégichi napu “Purím” rewégame nile aleké omali napurigá nulale alué rió Marokeo napu nile jurío 'lige alué

<sup>a</sup> Yolí ra'ichaga “dado” anilime ju.



Esteri alué rey upila, a'chigóriga sébali olámili nile napurigá sébali olámili nile chejaré omali. 'We 'la ayunámili nile 'lige nalámili amulí suwigóriká alué ralámuli jurío. <sup>32</sup> 'Lige alué rey upila Esteri 'we 'la sébali nulálechigó alé osilichi osagá napurigá 'we 'la sébali olámala senibí bamí alué omali napu “Purim” anilime nile alué omali, a'lige sébachi olámili nile alué piesta. Oká rawé olámili nile alué piesta. 'Lige suwábaga alué ra'íchali bilena líbrochi ujcháliruchigó osigá, alué libro napu gatéliru alé alué rey galílachi, napurigá tabilé we'kuámala napu iklíge.

**10** <sup>1</sup> Alué Rey Asuero nulale napurigá enomí nejímala senibí bamí suwábaga alué ralámuli alé Persia mochígame, alué enomí alé wa'lúlachi ronolálime nile. Rekó alé nasipa ba'wichí mochígame wa'lú chujpichi, alué ralámuli abiena nejímili nile alué enomí. <sup>2</sup> Suwábaga nóchali napu nóchale 'we najteme alué Rey Asuero, alé bilena líbrochi chujkú osiruga 'lige ruwí alé líbrochi 'la 'nátaga nóchaligo. Abiena chujkú osiruga alé líbrochi alué osilí napu ruwí 'we najteme nóchali 'yálirugo alué Marokeo Rey Asuérote. <sup>3</sup> Alué Marokeo wa'lú nóchali niga rejpilé, wa'lula najteme gayénale amulí anaga alué rey, ta'wesi rió anaga wa'lú nóchali niga rejpilé. Alué Marokeo 'we 'la nirálime rió gayénale alé Persia suwábaga alué ralámuli juríote napugiti 'we e'wérali oláligame napurigá 'la ganíliga ejperélimala alué ralámuli jurío, tase nakoga, 'la semátiri 'nátali 'nátaga.

---

## Esdras

### 150. Jena ruwimela alué wa'lula balé Esra anilime ku alé Rusaleni nawáligo

*(basado en Esdras 7–10)*

'Ma naosa makué bamí kachi abé a'kinana alué ralámuli israelita ku uché newasa alué wa'lú re'obá, a'lige bilé balé wa'lula Esra rewégame 'ma ku Rusaleni nawale alé Babilonia rewégichi o'tosuga. Alué Esra 'we 'la benía asale Onorúgame nila rejcholi napu Onorúgame 'yale alué Moisesi abé 'ya, 'lige 'we 'la sébali olame nile, 'lige aminami 'la sébali beníriga eyéname nile uché jaré ralámuli. Alué wa'lula rey alé Persia rewégachi nulame abiena 'we 'la elile napurigá



alué ralámuli israelita napu ekí simánili ku Rusaleni simámala alué Esra 'yuga.

Alekeri we'ka ralámuli israelita 'lige aminami jaré e'wélala balé 'lige jaré ralámuli lebita, ku Rusaleni simíbale Esra 'yuga. Alué wa'lula rey alé Persia nulame enomí 'yale napurigá ralimela ajágame Onorúgame 'yálime 'lige aminami raliméríle alué tábiriti napu najkile alué ralámuli.

'Lige aminami bilé osilí náole alué e'wélala Persia mochígame napu nejkúrame nile nulá alé Jurá rewégame gawí bo'ígichi. Alué osilika ruwime nile napurigá tabilé goblálowa enomí suwábaga alué we'ká balé alé Jurá mochígame 'lige aminami alué ralámuli lebita alemi mochígame. 'Lige aminami alué rey alé Persia nulame 'we a'lá anele alué e'wélala napurigá 'yawa enomí 'lige go'ame napu unéwili nile alé wa'lú re'obachi.

Napu'lige ta'chó ku Jurá simiba alué ralámuli israelita alé Babilonia mochiga, 'we 'la ayúnale 'lige Onorúgame 'yuga ra'íchale iwérali tániga napurigá 'we a'lá repúmala boichimi 'yénigichi. Alarigá nokale alué ralámuli israelita. Alarigá nulale alué wa'lula balé Esra napugiti 'we chijúniligame alué sontalo tániga alué wa'lula rey napurigá repúmala boichimi 'yénigichi alué ralámuli israelita napugiti anéligame abé 'yabé Onorúgame 'we 'la repume ko alué ralámuli napu 'la tánime ju iwérali 'we 'la niraga. Onorúgameka 'we a'lá e'wile alué Esra iwérali tachi 'lige 'la repule boichimi, 'la tase che oláliru boichimi 'yénigichi. A'lá sébale suwábaga alué e'wele bejtoli 'lige alué enomí alé Rusaleni rewégame.

Napu'lige alué wa'lula balé Esra 'ma sebasa alé Rusaleni yati machile e'sena umugí 'yuga newíligo we'ká alué rió Israeli ejperégame 'lige abiena we'ká alué balé, 'lige alué umugí e'kali tánime nile alué mono tabilé 'la Onorúgame. Alieti machisá alué wa'lula balé Esra 'we sewele, 'lige Onorúgame 'yuga ra'íchale iwérali tániga regá:

—Mué Wa'lula Onorúgame, alué 'ya mochígame ramué rijimala ralámuli tabilé 'la e'wele mué, 'lige resiti raweli 'yale mué. Elile mué alué saíla napurigá 'ma me'limela alué ralámuli israelita ramué rijimala 'ya mochígame 'lige napurigá 'ma o'tomela mejkami uché jarénami gawichí. 'Lige mué 'la elale napurigá ku jena Rusaleni siboa 'lige napurigá uché ku 'la newawa alué wa'lú re'obá, 'lige aminami rekó mué 'we 'la 'nátali rekichi alué e'wélala rey napurigá 'we a'lá na'temaka etémala ramué, nobi abiénachigo tabilé 'la sébali oliágó, uché 'we resí nokiá ramué ralámuli israelita a'chigóriga napurigá nokame nile alué 'ya mochígame ralámuli israelita —alarigá ra'íchale Esra Onorúgame 'yuga.

Napu'lige bijí Onorúgame 'yuga ra'icha ilígichi alué wa'lula balé Esra, alué ralámuli uché jaré umugí 'yuga newíkame alé napuúlechigó, 'lige alué umugika yati ku juláliru napu ejperégame nile a'boe. Abiena 'yúriga júlale suwábaga alué 'kúchila napu o'chérile alemi, napugiti Onorúgame alarigá nuláligame napurigá alué ralámuli israelita rió tabilé newímala alué uché jaré umugí 'yuga tase 'la israelita umugí.

---

## Nehemías

**151. Jena ruwimela Neemíasi anilime rió 'we oiláriligo alué we'ká ralámuli israelita napurigá ku gatewa alué wa'lú tegoli napu bo'ile alé Rusaleni anilichi we'ká riógichi noligá**

*(basado en Nehemías 1–7)*

### **Alué Neemíasi ku siminálile alé Rusaleni**

Alué Neemíasi anilime rio israelita nile alué rey Artajérisi galílachi nóchame, alé Persia anilichi nulame rey. 'Lige Susa rewégichi bejtégame nile alué Neemíasi, alé Persia wa'lúlachi. Sinéchigo rawé alué Neemíasi bonila Anani 'lige uché jaré ralámuli alé Rusaleni rewégichi ejperégame ku alé Persia sile Jurá mochisa. 'Lige alué Neemíasi rukele chuyeti mochiga alué ralámuli alé Rusaleni mochígame. 'Lige alué Anani 'lige alué ralámuli alemi sígame ruyele 'we resí oliame ka alué ralámuli israelita alué saílate. Ruyele bijí gajuga iligó alué wa'lú tegoli napurigá rejpílige abé 'yabé napu'lige nakólige alué sontalo alué Nabukoronosori anilime rey sontálola, napu Kalrea rewégichi nulame nile.

Alanésiga alué Neemíasi, 'liko alué Neemíasika 'we sewele 'lige Onorúgame 'yuga ra'íchale, regá anile:

—Muérigo Onorúgame, mueka wa'lú a'walí nígame ju. Mueka senibí 'la sébali olame ju napu'lige tachi bilé nejkúrali alué ralámuli napu 'we 'la galeme ju mué, napu 'la sébali oyérame ju mué nila ra'íchali rejcholi. Ramué ralámuli israelita tase 'la sébali olame niru napu mué Onorúgame nulá, napu ju mué nila rejcholi, alekeri a'rele mué napurigá mejkami uché bilénami gawichí o'toboa ramué alué ramué saílate. 'Lige mueka 'we a'lá sébali ruwí ramué 'we a'lá sébali olásiká napu nulá mué, 'liko 'la a'remio mué ramué ku simíbachí ku napu 'la ramué gawílachi ju. 'We a'lá gu'írowa 'liko ne'chí, 'lige semátiri 'nátali rekiwa alué rey napurigá 'la elímala ramué napurigá ku Jurá simawa.

Pe u'kabi mechá a'kinana, bilé rawé alué Neemíasi o'tole alué rey 'uba ba'wila pee rekútume bilena básochi ro'agá. 'Lige alué rey machile 'we seweka eyenio alué Neemíasi, a'lige alué rey rukele chonigá seweka eyenio alué Neemíasi. 'Lige alué Neemíasika majale, tabilé ruisá nílile tachiri gite seweka ajtigá, alarigá lale: “Abirigá 'la ruyémala ne.” 'Liko arigá 'la ruyele tachiri giti seweka ajtigá, regá anele:

—Neka 'we sewé napugiti alé Rusaleni napu bi'tí tótiga alué 'ya ejperégame ralámuli ne rijimala, bijí 'we gajuga iligame alué wa'lú tegoli suweke bo'ígame 'lige aminami asíriga resíríká iligará. 'Lige mué rey 'la ganíliga asisáká ne'chí 'yuga 'la sébali nóchame ko ne, pe rekó ku Rusaléni julawa ne napurigá ku 'la gatémala ne suwábaga napu 'ma gajuga ilí.

'Lige alué rey 'la lisensia 'yale kumi simíbachí napurigá ku Rusaleni simámala alué Neemíasi chejaré rió 'yuga. 'Lige alué wa'lula rey selígame ajchale alué Neemíasi alé Jurá nulame. Aminami newale osilí napurigá o'tomela alué e'wélala alé Jurá nóchame 'yamia. Alué osilika ruyame nile napurigá alué e'wélala 'we a'lá gu'írimala alué Neemíasi. Onorúgame alarigá gu'írole alué Neemíasi.

### **Neemíasi 'ma chojkile gatea alué wa'lú tegoli**

Neemíasi ku Rusaleni simile 'we a'kinana makué bakiá bamí kachi a'kinana alué Esra simisá alé Rusaleni Babilonia asagá. 'Ma bakiá rawé asagá alé Rusaleni alué Neemíasi, napabule jaré rió, 'lige we'liko rukó simíbale e'nemia alué wa'lú tegoli gajúgame chiena nóchali nítiká gatelia alué tegoli. 'Lige tabilé 'cho 'wesi ralámuli israelita ruyele ku 'la gatemala alué tegoli, pe bo'necho machigá eyénale.

'Ma bajchá e'nesa alué tegoli gajúgame, a'lige simile 'lige ruyele alué ralámuli israelita, najkió bo'né alué Neemíasi napurigá o'maka nakúrowa ku 'la gatea alué wa'lú tegoli gajúgame, 'lige aminami ruyele 'we 'la nejkúrimoríligo alué rey Artajéresi rewégame. 'Lige 'la nirale alué ralámuli israelita o'maka 'lige yati chojkile nocha.

### **Alué ralámuli israelita saíla 'we nejkumele**

'Lige alé Rusaleni bakiá rió mochile 'lige tabilé israelita nile alué rioka, 'lige bilé alué Sanbalati anilime nile, 'lige uché bilé Tobíasi anilime nile, 'lige uché bilé Jesemi anilime nile. Napu'lige alué bakiá rió machisá ku 'la gatea uchuko alué wa'lú tegoli alué ralámuli israelita, 'lige 'we gawélile abiena 'we cha anele. Anele alué ralámuli israelita saíla kará alué wa'lula selígame rey Persia anilichi nóchame. 'Lige alué rió Neemíasi rewégame machisá alaniá mochigo alué

ralámuli, 'liko 'yati simile ne'ochamia alué bakiá rió. 'Lige ruyele ye ra'íchali:

—Onorúgameka 'we a'lá gu'írome ju ramué ralámuli israelita, 'lige 'émika tabilé che anémili júkuru ramué ralámuli. Aminami tabilé lisensia níletékuru 'emi napurigá jena Rusaleni ejperega mochímala, napugiti pecha jemi ejperégame ka 'émika.

Alué ralámuli israelita abichilubi 'we simele nocha. Rojaga nóchale. Alué napu bilena riógame nile wanáchigo nóchame nile pe aba alué nóchali kaka. 'We najéchale nocha alué wa'lú tegoli gatea alé noligá. Alué Sanbalati 'lige alué Tobíasi abichilubi 'we gawélile, 'lige anigá e'yénale:

—Bilé geyochi amóbami simírasa 'ma gajúmala alué tegoli.

'Liko alué Neemíasika tánile iwérali Onorúgame 'lige tánile napurigá 'we resí ikimela alué ralámuli Sanbalati 'lige Tobíasi napurigá ikimela napurigá resi olánile alué ralámuli israelita.

Alué ralámuli israelita 'ma nasípasi 'yénigichi gatesia alué wa'lú tegoli, 'lige alué israelita saíla 'we ayole. Alésíko 'nátale cha oliame alué ralámuli israelita. Alué ralámuli 'nátale nakólime alué ralámuli Rusaleni mochíggame 'yuga napurigá 'ma a'rémala alué ralámuli alué tegoli gatea.

Napu'lige alué ralámuli israelita 'ma machisá alarigá 'nato alué ralámuli sairúgame, 'lige yati Onorúgame 'yuga ra'íchale tániga napurigá nejkúromala. 'Lige jaré rió mochile repúkame alé napurigá rumela sairúgame sichi alé. A'liko alué we'ká ralámuli nóchame alé alué wa'lú tegoli gateme ku guwana rujsule, 'lige alué Neemíasika aminabi 'we iwérali 'yale alué ralámuli 'lige nulele napurigá 'we a'wagá jámala nakoa, 'lige ruyele Onorúgame 'we 'la semáriga gu'írimio.

Alué Sanbalati 'lige Tobíasi machisá alué ralámuli israelita 'ma 'la sébali mochigo nemimia, tabilé sile nakomia alué ralámuli israelita 'yuga. Alésíko alué ralámuli israelita uché chojkile gatea alué wa'lú tegoli alé. Alué Neemíasi we'ká ralámuli mochile repúkame, nasípasi alué we'ká ralámuli 'we a'lá repútiga mochile 'lige nasípasi alué ralámuli 'we a'wágame nochárule. Aminami suwábaga rió napu nokale nocha suwábaga o'kame nile alué i'weli siparina napurigá alekete nemímala alué sairúgame sebasa alemi. Abiena ajchale Neemíasi alué bilé rió o'kame alué trompeta anilime napu e'wele gusume ju buchilía, napurigá aleké buchigá napabúmala alué ralámuli napu'lige sébachi alué sairúgame nakomia. Aleké bamí suwábaga ralámuli napu nóchame nile alé, we'ká riógichi napuíka okome nile majaga alué sairúgame, aminami tase bujagá okome nile o'pacha, akátiri, abiena

'we a'lá a'bé ro'agá okome nile alué i'weli siparina napurigá 'yati nemípua alué sairúgame sebasa alemi nakomia.

### **Neemíasi ne'óchale alué 'we resí olame ralámuli tabilé nígame**

Napu'lige alué we'ká rió 'we najéchachi alué wa'lú tegoli gatea, alué Neemíasi machile alarigá nóchachi jaré rió israelita enomígame, machile 'we a'wágame nochárilio alué israelita tase enomígame 'kúchila, 'lige tase najtétiga abiena bujigá alué wasá napu nígame nile napurigá najtétimala napu ekí wikame nile.

'Liko Neemíasika 'we iwégame ne'óchale suwábaga alué rió enomígame alarigá nokachi, 'lige ruyele Onorúgameka tabilé najkiará alarigá nóchachi alué ralámuli. Nulele napurigá ku 'yámala alué wasá napu bujele alué uché jaré tabilé enomígame, 'lige nulele napurigá ku a'rémala alarigá nocharia ralámuli 'we a'wágame tabilé najtétiga. Alué rió wa'lula Neemíasi rewégame tabilé aminabi tánile enomí alué ralámuli napu nejime nile enomí. Alué wa'lúlaka 'la nígame nile a'walí napurigá uché rajpé támala enomí bo'né unemia. 'Lige alué wa'lúlaka tase alarigá 'sile napugiti 'ma we'ká enomí nejíráme alué ralámuli alué wa'lula rey 'yagá. Aminami jaré alué ralámuli 'we resiti karamé.

### **Alué israelita saíla 'we nejkumele uchéchigo siné**

Arigá 'ma gayénale alué wa'lú tegoli gatea alé Rusaleni we'ká riógichi noligá, pe alué 'yéracho ta'chó elálige alé yochi napu i'puga mo'iboli nile. 'Lige alué Sanbalati, alué Tobíasi, 'lige alué Jesemi machile 'ma gayénaligo alué wa'lú tegoli gatea, 'lige alué bakiá rió resí olánale alué Neemíasi. 'Lige bayele alué bakiá rió napurigá alé sebámala alué Neemíasi napu mochile alué bakiá rió. Alué bakiá rió tabilé ra'ichánilime ke anile alué Neemíasi 'yuga, pe me'lináliga anile, me'libó olale napu'lige alemi nawasa alué Neemíasi napu mochile alué bakiá rió.

'Lige alué Neemíasika 'we a'lá 'nátale, náole bilé ra'íchali regá anime:

—Neka tase ikíromala jipe napugiti cha wa'lú nóchali inígame ne jipe kulipi 'we najteme.

Alué Sanbalati, 'lige alué Tobíasi, 'lige alué Jesemi 'we anele bayea, 'lige Neemíasika pe bi'lepi ra'icha asale bailía, tase e'wale rekó baisá bayésiga. 'Lige abiena uché bayele, 'lige alésíko anele 'we chátiri 'nata ajtigó alué rió Neemíasi, pe alué rey sayega ajtigó alué rió Neemíasi 'lige nejkónilia ajtigó siné rawé alué rey 'yuga, pe alué bo'né Neemíasi asibániliga alué rey neraga alé Jurá nulame.

'Lige Neemíasika 'we a'lá nejele pe 'yégili ko alué ra'íchali, napugiti alué Neemíasika 'we 'la machíligame pe majáriga aníligo alué ralámuli israelita napurigá tabilé jawámala alué e'wele 'yera alé yochi wa'lú tególichí. A'liko alué Neemíasi uché rajpé abé a'wágame nulele alué ralámuli israelita napurigá sajpuka ganámala.

Siné rukó alué Neemíasi simile alé bilé rió bejtélachi. Mayele 'we 'la gompaniérola nílego alué rió. 'Lige alué rió ruyele a'lige alemi nolínimio jaré rió alué Neemíasi saíla alué Neemíasi me'límea, 'lige nulele napurigá chíbamala Neemíasi alé wa'lú re'obachi. 'Lige alué Neemíasi anele tabilé chérikárikó napurigá simela alé re'obachi alé chíbamia.

'Lige Neemíasi machile pe najtétirigame níligo alué rió napurigá alarigá anémala. Alué Sanbalati, 'lige alué Tobíasi, najtétale alué rió napurigá alarigá anémala. Alué Neemíasi 'la e'wásaká, yati simisá alé pachá re'obachi chíbamia 'liko yati chojkila newawa olale alé pachá re'obachi bajkigóriká alué Neemíasi peka lisensia nígame ke.

### **'Ma gayénale gatea alué wa'lú tegoli**

Pe'tá abé a'kinana alué 'ma gayénale alué wa'lú tegoli gatea. Ta'mé oká mechá nokale alué tegoli gatea alé. Alarigá suwábaga ralámuli napu ejperele alé a'bé Jurá, abiena alué ralámuli israelita saíla, machile Onorúgame 'we a'lá gu'íriligo alué ralámuli.

'Lige alué Neemíasi mochile alué jaré rió repúkame alé we'kaná yochi 'lige 'we a'lá ruyele napurigá 'yérimala rawilí 'we rajtágichi napu'lige suwábaga alué ralámuli pachá ejperégame resíboka mochígichi. Alué wa'lú tegoli we'lesi tegótigame nile noligá alé Rusaleni, 'lige pe u'kabi ralámuli mochile ejperega alé pachá. 'Liko alué Neemíasi uché jaré ralámuli israelita owile napurigá sebama ejperélimia alé Rusaleni.

### **152. Jena ruwimela alué Esra 'lige alué Neemíasi 'we a'lá rejcholi ruyéligo alué suwábaga ralámuli napurigá 'la sébali e'wámala napu najkí Onorúgame**

*(basado en Nehemías 8–13)*

### **Alué ralámuli israelita wa'lú yawiyame newale Ulumí anilime**

'Ma gichao mechá kachi aba pe aleké bamí napu'lige suwénasa ku gatea alué wa'lú tegoli alé Rusaleni noligá, a'lige alué ralámuli israelita napu ejperega mochile alé Jurá simíbale alé Rusaleni wa'lú yawiyame newamia, alué yawiyame Ulumí rewégame.

'Lige 'ma we'ká alué ralámuli napuísa alé Rusaleni, 'lige alué Esra ma'chí pale alué apeli kabítigame napu osirúgame nile suwábaga ra'íchali napu Onorúgame nulele ralámuli, napu najkile Onorúgame napurigá e'wámala ralámuli. 'Lige napurigá 'la suwábaga akimela alué ralámuli, 'mole alé bilena re'pá tabachi. Tase pe ra'ichasa a'rele, abiena 'we a'la ma'chíggame ruyele alué ra'íchali alarigá anime ko alué ra'íchali napurigá 'la e'wámala o'maka napu aní alé apélichí. Alué ralámuli lebita gu'írole 'we 'la ma'chíggame ruyea ralámuli alué ra'íchali.

Napu'lige alué ralámuli 'we 'la inámosa alué ra'íchali aleké kabítigame apélichí uchúkame 'we sewele napugiti machíligame ta sébali oláliga alué ralámuli Onorúgame 'yuga. 'Lige alué Esra, 'lige alué Neemíasí, 'lige abiena alué ralámuli lebita 'we 'la ruyele napurigá tabilé seweka mochímala aleké rawé rekó chati nóchalige Onorúgame 'yuga napugiti aleké rawé wa'lú yawiyame nerúligame alé. Ruyele napurigá suwábaga ka 'we 'la ra'sálagá mochímala.

'Liko alué we'ká ralámuli simíbale rejpunamia rojsá sawégame napurigá anime chujkule alé kabítigame apélichí, 'lige alué rojsate newale u'kuchí galí ulumí anilime 'lige alé bejtébale alué ralámuli napusí suwíbale alué piesta. Alué ralámuli israelita tabilé 'la sébali newálige alué yawiyame, napusí alué wa'lula Josué anilime o'tole alé Kanani rewégichi. 'Ma we'ká sientó bamí tabilé 'la sébali olálige alué yawiyame alué ralámuli.

Bilé liá na naó rawé kachi abaleké mechá, o'maka napuíle alué ralámuli israelita ruyemia Onorúgame 'we seweka mochigo alue ralámuli Onorúgame 'yuga 'we resí nokigóriká alué ralámuli. A'lige rawé we'lisi mochile gipua 'la bi'lepi 'nátaga napu'lige bilé rió ra'íchia ilígichi osilí napu ruwime nile Onorúgame najkió napurigá 'la sébali olawa napu nulá Onorúgame. 'Lige Onorúgame 'yuga ra'íchale e'kali tániga ruká 'we seweo alué ralámuli 'we resí nokisá. Abiena wa'lú cheliera 'yale Onorúgame.

Abiena 'nátale suwábaga aliena semarigá gu'íriligo Onorúgame alué abé 'ya ejperégame ralámuli israelita, napusí alué Abraámi bejtélige jena wijchimoba 'lige abé a'kinana, 'lige abé a'kinana napu'lige Onorúgame elile alué ralámuli israelita o'tomela alué israelita saíla alemi we'kanami gawichí. 'Lige iwérali tánile Onorúgame napurigá gu'íromala alué ralámuli israelita napugiti bijí alué Persia ajtíggame reyte nulilime nílgame alué ralámuli israelita rekó 'ma ku alé Jurá ejperege.

'Lige 'we 'la sébali gatele 'lige anile 'we 'la sébali olamio napu nulale Onorúgame. Abiena ruwile tabilé newimio alué uché jaré



ralámuli 'yuga tabilé israelita, 'lige 'we a'lá ruyele 'ma tase ralemio alué tábiri mejkaka a'párigame tase alué ralámuli israelita a'pálala alué rawé resíbalichi, abiena alué rawé napu'lige yawiyame nerúgichi.

Abiena 'we a'lá sébali resíbitimoríle alué wasá bilé bamí gichao bamí echisá. Abiena o'maka 'ma a'lá a'rémoríle suwábaga napu ekí wikame nile 'ma tabilé najtétimili nile, 'lige alué ralámuli a'wágame nochárilime tabilé najtétiga 'ma a'rémoríle. Abiénachigó 'we 'la gatele napurigá nejímala alué enomí senibí bamí napurigá tabilé rokárélamala enomí napurigá raliboa re'obachi 'yálime Onorúgame.

Napurigá abé we'ká ralámuli ejperélimala alé Rusaleni 'liko regá gatele: Bilé chojkégame ralámuli bilé mili nisa, bilé sientó ralámuli simámali nile alé Rusaleni rewégichi bejteramia. 'Lige alué e'wélala nulámeka tabilé simámali nile alemi bejteramia.

### **Neemíasi simile kólimia alé Persia 'lige ku nawale alé Rusaleni**

Makué oká bamí abé a'kinana, alué Neemíasi simile alué rey Artajéresi rewégame e'nemia, napu nulame nile alé Persia rewégichi. Napu'lige alué Neemíasi alemi Persia rewégachi eyénachi bijí, Rusaleni asagá alué bilé balé Eliasibi rewégame, lisensia 'yale bilé u'tá galí alé wa'lú re'obachi napu unelime nile e'karúganti gatea, napurigá alé gojchime nímala alué rió amonita Tobíasi anilime rekó alué ralámuli israelita saíla kachi alué rió.

Abé a'kinana bamí napu'lige alué wa'lula Neemíasi 'ma ku sebasa alé Jurá 'lige machisá alarigá 'síligo alué amonita, 'we ayole alué Neemíasi, napugiti Onorúgame 'we 'la ma'chígame ruyéligame alué ralámuli israelita napurigá tabilé 'wesi ralámuli amonita mo'imela alé wa'lú re'obachi Onorúgame galílachi. 'Lige alué Neemíasi 'ma ma'chí 'lule suwábaga tábiri alué Tobíasi nila 'lige nulale napurigá kumáremala alué u'tá galí, alarigá ku 'la bi'wimela alué galí.

'Lige alué Neemíasi abiena machile jaré ralámuli lebita alé re'obachi nóchame tabilé 'la najtétilirigo nochasa alé wa'lú re'obachi, 'lige alekeri 'ma ku simíbaligo ku a'boi ejperélachi ejperélimia. 'Liko alué Neemíasika yati ku bayele alué ralámuli napu ekí ku simíbalige napurigá uché nochámala alé wa'lú re'obachi, 'lige mochile jaré rió napurigá najtétime nímala alué we'ká rió lebita alé re'obachi nóchame.

'Lige alué Neemíasi abiena machile jaré alué ralámuli israelita nocha mochime níligo resíbulichi rawé 'lige jaréchigo a'pame níligo ralinemia go'ame alé Rusaleni resíbilichi rawé. A'liko alué Neemíasi nulale napurigá 'yériwa alué wa'lú 'yera alé napurigá ta'wesi mo'imela resíbalichi rawé tábiri ralinemia. Alué ralámuli uché jarénaka sígame sebasa alemi Rusaleni resíbilichi rawé, pe alé ma'chika mochíbame



nile, melénala 'ma i'púsiga kulí mo'ime nile. Neemíasi abiena ne'óchale alué ralámuli mejkaka sígame alemi mo'ime ralinemia aleké resíbalichi rawé. Alarigá 'we 'la machile alué ralámuli uché jarénami se'wimi ejperégame 'la bijchiga anió alué Neemíasi, 'lige 'ma a'rele simiba alé Rusaleni resíbilichi rawé.

Alué Neemíasi abiena ne'óchale alué ralámuli israelita napu newile alué uché jaré ralámuli tabilé israelita umugí 'yuga, 'we a'wágame ne'óchale alué ralámuli israelita napurigá animela 'ma tabilé uché alanokimeo. Abiena 'ma bujele nóchali alué bilé balé, napugiti newíligame alué Sanbalati anilime rió malala 'yuga. Alué rioka ralámuli israelita saíla nile.

---

## Malaquíás

### 153. Jena ruwimela alué Malakíasi rewégame nawésili ruyéligo alué ralámuli israelita

*(basado en Malaquíás 1–4)*

Abé a'kinana napu'lige alué israelita ralámuli gayénisa newá alué wa'lú tegoli napurigá nulele alué Neemíasi, a'lige Onorúgame júlale alué Malakíasi rewégame napurigá ruyémala napu ruwí Onorúgame alué ralámuli Jurá ejperégame israelita. Alué Malakíasika anele alué ralámuli:

—Onorúgameka aní tabilé 'la sébali olame ko 'emi balé napurigá najkí bo'né Onorúgame. Napu'lige ajágame 'ya 'emi Onorúgame tase 'la a'ká ajágame 'yame kará 'emi Onorúgame mayega Onorúgame tase machió. Alué ralámuli napu a'pame ju alué ajágame 'yamia, tase 'la nírame júchigó Onorúgame. 'Emi ralámuli pecha nejímalawé alieti ajágame najtétiga alué enomí napu i'lime ju wa'lula selígame, 'lige mayé 'emi Onorúgame tabilé machió alanokachi 'emi. 'Lige aní Onorúgame alué ralámuli alemi uché bilénami gawichí mejká ejperégame abéchigo 'la semati ajágame 'yame ko Onorúgame.

'Emi balé níriga uché rajpé abé a'lá semáriga ruyétikékuru alué ralámuli Onorúgame nila rejcholi, tase pe 'yégalí ra'íchali ruigá. 'Emi pe 'yégalí ra'íchali ruyeme ju, alekeri chati nóchame júkuru alué ralámuli. Onorúgameka 'we a'lá bi'wígame rejcholi ruyélekuru alué 'we 'ya ejperégame ralámuli 'emi rijimala. Alué ra'íchali tabilé 'la sébali oláguru 'lige 'emi. Alekeri chati nóchame benílekuru alué ralámuli.

'Emi ralámuli israelita 'la bijchiá tase 'wesi 'yuga sébali olame ju 'la sébali olámirisá bilé tábiri. Nibilé Onorúgame 'yuga sébali olame ju 'la sébali olámirisá. 'Émika abiena newime ju alué tabilé ralámuli israelita 'yuga, 'ma tabilé 'yuga newímorisá, 'lige jaré 'emi 'ma a'reme ju alué 'la 'emi upila. Onorúgameka 'ma najsina akigá pe 'yégiga járochi 'emi. 'Emi ralámulika anime ju 'we 'la a'ká ralámuli ko alué ralámuli pe tabilé a'ká, 'lige rukigá járome ju 'emi koche ajtigá Onorúgame napu 'la sébali gateme ju ralámuli 'yuga.

'Lige neka 'we 'la machí bilé rawé julamio Onorúgame bilé rió bo'né nila rejcholi ruyeme ralámuli napurigá 'ma 'la machigá mochímala napu'lige Onorúgame nawachi. Napu'lige Onorúgame sebasa alé wa'lú re'obachi, tabilé 'wesi rió uméromala alué rió. Alueka wa'lú a'walí nígame nímala Onorúgame nila a'walí 'lige 'ma suwábaga buinámala alué chati napu nerú alé pachá re'obachi. 'Lige alésíko alué balé 'we a'lá a'ká ajágame 'yámala Onorúgame.

'Onorúgameka animela 'we cha nokame ko 'emi ralámuli israelita, 'émika pe sujkamua mochime kame uché jaré ralámuli, aminami uché jaré rió ujubila umugí 'yuga okome kame 'emi, 'lige aminami cha 'yégame kame 'emi, 'lige pe 'yégiga bujeme kame 'emi tábiri alué tabilé nígame ralámuli 'lige alué ralámuli mejkaka sígame. Suwábaga ralámuli alarigá nokame ka 'we a'lá ma'chígame néré tabilé 'la nirame ko Onorúgame.

'Onorúgameka tabilé se'wináriga 'nátame ju. 'Émika aba pe alué bi'lepi rió rijimala ju alué rió napu Akobo rewégame nílige napu 'ya bejtele. A'liko 'emi uché ku 'la sébali olasa napurigá anile 'emi napurigá najkí Onorúgame, 'liko Onorúgame 'la sébali olámala napurigá anile bo'né. Makué alimuli 'wisa, bilé alimuli a'pawa alué go'ame, pe alakí najkíguru Onorúgameka napurigá 'yawa. Alarigá nokisáká 'emi a'lige pe nujubapi 'we a'lá semáriga rakérimala 'emi alué go'ame napugiti alué bo'né Onorúgame alarigá elámempá.

'Émika anime ju pe tabilé 'la ko rekó 'la sébali oliae alué napu nulá Onorúgame. 'Lige 'émika anime ju abéchigo 'la niga mochigo alué ralámuli chati nóchame, 'lige ramueka 'we a'lá sébali olame ke Onorúgame nulalila tase inígame niru we'ká tábiri. Alué chátiri 'nátame ralámuliká tabilé 'la sébali olame ju napu Onorúgame najkí 'lige aluéká tabilé che ikí, nobi abiénachigo 'we resí ikimeli kéréko pe nujubapi. 'Ma amulí seba raweli napu'lige 'ma rajimeli ju napurigá repuga suwábaga alué ralámuli napu tabilé 'la seballi e'wagá ejperégame ju napu najkí Onorúgame. 'Lige alué ralámuli napu 'la sébali e'wá napu nulá Onorúgame, alueka tabilé resí ikimela. 'We 'la machigá mochiwa alué nulalí Onorúgame nila napu Moisesi

ruyele alué ralámuli 'we 'ya ejperégame ramué rijimala alé rabó Sinaí rewégichi re'lege.

Alué Malakíasi abiena regá anile:

—Bilé rawé, Onorúgame julámala alué Elíasi rewégame napu níjala Onorúgame nila ra'íchali benírime ralámuli.<sup>a</sup> 'Lige alué Elíasi ra'ichálila akigá 'we 'la ganlíga mochímala alué 'kuchi alué a'boi o'nola 'yuga. Alarigá níjala tabilé 'cho suwíbachi ye gawí.

---

## Job

### Jena ruwimela bilé rió 'we a'lá sébali olame 'we resí ikíligo

Alué rió Jobi anilime 'we 'ya bejtele. Siné kachi bejtélegeréko Abraámi ajtígachi, oká mili bamí nile abé 'ya ta'chó ochérachi Esukristo. Tabilé machirú chieri osáligo. Ye osalika ruyame ju chonigá resí ikime ju ralámuli 'we a'lá sébali olame. Ye rewá Jobi aniname kéré “alué rió 'we resí oliame ju uché jarete,” o “ku guwana 'nátame.”

### 154. Jena ruwimela gastigo 'yáligo Onorúgame bilé rió 'la sébali e'wime

(Job 1:1–2:10)

Yárikáchi bejtele bilé rió we'ká bujkégame ajágame, Jobi anilime. Alué rioka 'we a'lá nirame nile Onorúgame, senibí 'we a'lá sébali olame nile, 'lige aminami 'we a'lá na'temame nile alué tabilé nígame ralámuli, 'lige ta'wesi 'yégime nile.

### Satanasi (riablo) anilime ra'íchale Onorúgame 'yuga ruigá chukimeo alué Jobi

'Lige bilé rawé napawile we'ká santo ánjeli alé napu asale Onorúgame 'lige abiena nawale alué Satanasi. 'Lige Onorúgameka rukele alué Satanasi pala 'la machiá bi'neli neyúriga 'we a'lá rio ko alué rió Jobi jena wijchimoba. 'Lige alué Satanásika nejele:

—Alué rioka 'we a'lá sébali e'wame ju napu najkí mué 'lige machí pe alekeri we'ká bujkégame rió newagá mué. 'Lige 'ma ku bujésaká mué alué bujkú 'lige alué we'ká tábiri napu nígame ju, tabilé ganlímalá, 'we ayómala mué 'yuga, chíbirigá animela mué olagá.

---

<sup>a</sup> Elíasi aniname kéré, pe Esukristo níligo.

'Lige Onorúgameka anile:

—Ácabá, simibógobá 'liko, 'lige bujéwaká suwábaga napu ekí tábiri nígame ju, pe iligá alué rioka tabilé che olawa, alarigá 'la machiboa pala 'la bijchiga aníá mué.

### **Satanasi 'we resí olale alué Jobi anilime rió**

'Liko alué Satanasi resí olale alué rió Jobi rewégame, suwírile alué Jobi alué we'ká ajágame, akasí, gawé, bulito, bo'á, kameyo, abiena alué rió 'kúchila re'wániga suwírile, alarigá olale alué Satanasi alué rió Jobi.

Napu'lige alarigá ikisá, alué ralámuli napu nile ra'íchali a'pame a'kué sile alemi alué Jobi ruyemia suwábaga napu ikile alemi. 'Liko 'we seweka asíbale alué Jobi. Rekó 'we seweka asíbige alué Jobi, regá anile:

—Neka pecha o'páchaga ochéarakó sinékó, 'lige ta'wesi nígame bujkú, 'lige pe abalarigá mukumela ne. Onorúgame 'yálige ne'chí alué we'ká bujkú 'lige alué smíkuru ne'chí ku bujea. Wa'lú a'walí nígame ju Onorúgame.

Rekó alarigá ikisá alué Jobi, tase che anele Onorúgame, tase ayónale rekó 'ma suwírige alué 'kúchila 'lige suwábaga napu bujkégame nílige, tase ayónale Onorúgame, tabilé che anele.

### **Satanasi uchéchigo siné ra'íchale Onorúgame 'yuga**

Abé a'kinana rawé uchéchigo napawile alué we'ká santo ánjeli alé napu asale Onorúgame, alué Satanasi abiena alemi sébale, 'lige Onorúgameka rukele:

—¿Jípeko 'la machíbá mué abiena 'we a'lá oyérame ko ne'chí alué Jobi? Rekó e'wérali mué napurigá 'la elímala ne mué napurigá resí olámala mué alué Jobi, 'lige rekó resí olárige, abiena 'we a'lá sébali olame ju napu nulá ne.

'Lige alué Satanasi rewégame regá anele:

—Alué rioka abiena 'la sébali oyeri mué napurigá mué najkí napugiti alué bo'neka pecha che ikíliga. Aka pe nayupásarubá, aka a'lige machibóburubá pala tajché anirá, pala talé ayora mué 'yuga.

'Lige Onorúgameka anele:

—'La ju, a'liko mué Satanasi 'we a'wágame nayulí 'yawa alué rió Jobi, pe iligá tase me'liboa alué rió.

### **Satanasi abéchigo resí olale alué Jobi anilime rió**

'Liko alué Satanásika yati 'yale alué Jobi 'we a'wágame nayulí wejchá re'móchili 'we o'kógame. 'Lige alué Jobi iwégame resí ikile alué re'móchalite. 'Lige alué Jobi upila etega alué Jobi, anele:

—Pecha 'la júkó rekó 'we a'lá nirame mué Onorúgame iligá pe a'réwaguru oyeria. Pe iligá ayóniwaguru Onorúgame 'lige mukuboa.

'Lige alué rioka anele:

—Tase che aniboa. Onorúgameka tase che anewa 'la semáriga nejkúrochi. Aka peka che aniamé ká'é napu'lige 'we a'lá nejkúrochi. ¿'Ligepeché 'lacha cha anewa napu'lige nawilégame raweli rekichi apiépiri ramué?

Alué rió Jobi rewégame aminabi 'we a'lá oyérule Onorúgame tabilé che anigá Onorúgame.

### **155. Jena ruwimela bakiá rió Jobi amígola alué Jobi 'yuga ra'íchaligo**

*(basado en Job 2:11–14:21)*

Alué Jobi bakiá rió amígome nile, bilé Elibasi rewégame, 'lige uché bilé Birla rewégame, 'lige uché bilé Sopari rewégame. 'Lige alué bakiá rió alué Jobi amígola machisá alakió alué rió Jobi, yati simíbbale e'nemia 'lige iwérali 'yamia napurigá ta seweka asimela. Alé a'bé sebasá napu asale alué Jobi, alé a'bemi mochile bilé tarali i'kilí tabilé ra'íchaga, napugiti etéligame 'we resí nilio alué rió. Arigá alué Jobi bajchá ra'íchale. Regá anile alué Jobi:

—Neka tase ochérisa 'la nílige. Iligá yati mukusá 'la kékuru ne cha ená kame ye nayulí.

### **Elibasi anilime rió Jobi 'yuga ra'íchale**

'Liko alué Elibasi rewégame rió, alué Jobi amígola, anele:

—Mueka 'we ra'sá lárime kéturu alué ralámuli resí níliame, iwérali 'yame kéturu mué, 'lige jipe 'we seweka ajtkuru mué 'ma suwírisa alué mué 'kúchila, 'lige ajágame mué bujkula, 'lige aminami 'we nayua alué re'móchali. Jípeko mué 'we resí nilia ajtí 'lige tabilé anacha mué. Mué 'we a'lá machí Onorúgame yati gastigárimé ko alué cha nokame ralámuli 'lige 'we a'lá semarigá gu'írome ko alué ralámuli 'we a'lá a'ká tabilé cha nokame. Pe iníliga ilíroligeréko mué, alekeri mué rukewa Onorúgame tachiri chátiri nóchaliga mué, 'lige ku 'we a'lá gatewa Onorúgame 'yuga. 'Lige alarigá ku 'we a'lá



semáriga nejkúromala Onorúgame napurigá uché ku 'we a'lá ganíliga bejtélamala mué, 'we a'lá bujkega ajágame.

'Liko alué Jobi anile:

—Neka 'we resí nilia ajtípaché. 'Emi 'we na'temátékuru ne'chí, tase che anétékuru ne'chí 'we resí síkame ko ne. 'Émika ruyá aníguru resí sika ilírome níligo ne. Aka ruwisí bá, ¿tachiri ta sébali oláleko nébá? Neka mukunali cha ená kame ye nayulí. ¿Chonigá ta a'rébaché Onorúgame ne'chí napurigá 'la ganíliga bejtélimala ne? ¿Chonigá elame júché Onorúgame napurigá o'cheriwa 'lige pe resí oliáguru ramué? 'Lige ne iníлага ilírosaka siné rawé, ¿chonigá ta e'kábaché 'lige Onorúgame ne'chí?

#### **Bilra anilime rió Jobi 'yuga ra'íchale**

'Lige alué Bilra regá anile:

—Onorúgameka 'we a'lá bijchiá sébali olame ju ramué ralámuli 'yuga, siné kachi mué resítiri nocháligeréko Onorúgame 'yuga.

'Lige alué Jóbika anile:

—Neka 'we a'lá sébali machí tase asemi chátiri nocha ne Onorúgame 'yuga, tabiléchigo chérigá ra'ichámalagó ne Onorúgame 'yuga, tabilé lisensia nígame ju ne napurigá ra'ichámala ne Onorúgame 'yuga. Pecha chéréko rekó 'la nochálichí 'lige rekó ta'lá

nochálichí. 'Lige neka najkiékuru napurigá Onorúgame ruimela tachiri churikame ne'chí 'yuga, alué machisá nilie ne.

### Sopari anilime rió Jobi 'yuga ra'íchale

'Lige alué Sopari anile:

—Mué rió Jobi, 'we we'ká ra'íchaní mué. We'sá ruyá aní mué tabilé iníligorikó mué. 'Lige Onorúgame ra'íchásaka suwábaga ruimélikuru aliena iníliga eyénaligo mué, napugiti Onorúgameka 'we a'lá machigá ajtigame alué ko 'we a'lá sébali rió 'lige alué ko tase 'la sébali rió. Siné kachi 'la bijchiá resí síligerékó mué. Ku tániwaguru e'kali Onorúgame. Mué 'ma tabilé i'kirú 'nata asisáká, 'ma tase resí níliga bejtélimala mué.

'Lige alué rió Jobi 'ma najsínalige alanichi alué bakiá rió 'lige anele 'we ayoga:

—'Émika 'we rejcharúgame ralámuli koláلكé 'emi a'boi, nobi neka tabiléchigo tonto júkó. 'We a'lá sébali machí ne pe gawéliga anió 'emi ne'chí, rekó tabilé iníliga eyena ne. Abiena 'we a'lá machí ne tabilé siné resí ikime ko we'ká alué ralámuli 'we i'nírame. 'Lige 'émika aní suwábaga alué ra'íchili napugiti 'émika pecha resí ikiá, nulá aníguru 'emi churigáriga nochátika 'lige churigáriga na'tátiká ne níriga. Abiena 'we a'lá machí ne Onorúgame 'we a'lá machió suwábaga tábiri 'lige Onorúgame 'ma 'we a'lá machié suwábaga alué 'nátali napu ruyaní 'emi, 'lige 'émika pe ichúromi chíbirigá anigá tabilé machigá ejtebí tachiri gite chonigá alakió ne. 'Emi tabilé pe'tá ra'íchali ruwisáká 'liko 'la bijchiá 'la machigá 'nátame nímikuru 'emi.

—Jípeko ne ra'ichálila gipúsibá. Tase gu'írowa Onorúgame, Onorúgameka pecha bijchígimalagó rekó ruyé 'emi 'we iníliame ko ne. ¿'Émika tacha majáwaché Onorúgame? Neka 'la 'yuga ra'ichasa nili Onorúgame 'yuga napurigá ruwimela tabilé se'winá síkame ko ne. Neka najkí napurigá bo'né Onorúgame ruimela 'we resí 'síkame ko ne. Neka tabilé machiame chu'síkame ko ne, napugiti neka tabilé machiame chonigá aliena resí ikiá ne. Asíriga resí nilia ajtí ne 'ma tajché ikisá nili ne.

**156. Jena ruwimela alué Jobi amígola  
uchéchigo ne'óchaligo alué Jobi**

*(basado en Job 15–21)*

**Elibasi anilime rió uchéchigo siné ra'íchale Jobi 'yuga**

A'liko alué Elibasi Jobi amígola uchéchigo siné ra'íchale alué Jobi 'yuga 'lige anele:

—Mué rió Jobi, we'ká ralámuli 'we a'lá aní mué 'we a'lá rejchirúgame ka mué, mueka napurigá bilé tonto alarigá ra'icha mué, pe chíbiriga ra'icha mué. Tase 'la niraga ra'icha mué Onorúgame 'yuga. Alekeri ma'chígame nérékuru mué bo'né wa'lú chojkila ko. Mué bo'né 'we a'lá machíguru jena mochigo jaré rió o'chérame abé machime me'tagá mué, 'lige alué 'nata napurigá ramué. ¿Tacha machí mué tabilé 'wesi rió 'la sébali olame ko Onorúgame níriká? Alekeri aní ne uchéchigo siné alué resí nokame ralámuli 'we resí ikime ko.

'Lige alué Jóbika nejele:

—Mué 'we resí nilia asisáká napurigá resí nilia ajtí ne, 'lige ne 'we a'lá ganlíga inasa tabilé pe'tá nayuka, neka tabilé alarigá ra'ichámilikuru napurigá ra'icha aní 'emi, neka iligá oilárimilikuru 'emi. Mué resí nilia asisáká, neka abéchigo noli iwérali 'yámikuru mué. 'Lige mueka 'we a'lá na'temaria aníguru ne'chí, 'lige kúchigo anía aníguru mué 'we resí síkame ko ne. Neka asírige resí nilia ajtíkuru 'lige alué ne saíla noli abéchigo resí anéguru ne'chí etea 'we resí ikió ne. Abiena alué ralámuli 'we a'lá a'ká tase 'la sébali machí chonigá alakiá ne. ¿Tacha 'la ra'ichasa ju se'nú tábiri ra'íchali abé a'lá? Aka ruwisíba 'liko 'emi alué 'we a'lala ra'íchali 'la jebénigame níriká 'emi semátiri 'nátali 'nátaga.

**Bilrá anilime rió uchéchigo siné ra'íchale Jobi 'yuga**

'Liko kúchigo alué Bilrá anilime rió uchéchigo ra'íchale, alueka regá anile:

—Mué rió Jobi. ¿Mueka chonigá tabilé 'la 'nátaga ra'íchache? Mueka 'ma tabilé 'la machí chieri ko 'yégili 'lige chieri ko 'la bijchiá. 'We a'lá na'táwaguru, suwábaga ralámuli 'we resí nokame 'we resí ikime ko.

'Liko alué Jóbika regá anile:

—'Émika 'we rasigá ra'icha aní, u'kué anía aníguru 'we resí 'síkame ko ne, neka tabiléchigo resí síkame juko. Neka tabilé nama nili chonigá Onorúgame 'we enátiri raweli rekíligo ne'chí. Alué ne



piónila, 'lige ne upila 'yúriga 'lige ne rijimálatiri, 'lige suwábaga alué ne amígola tabilé 'wesi nawínile ne'chí jena a'bé ne ajtígichi. Iligá 'la na'temápuaguru ne'chí, 'lige 'ma a'rewa ne resí anea. Neka 'we a'lá machí Onorúgame 'la bejtego, siné rawé 'we a'lá gu'íromeréko ne'chí.

### **Sopari anilime rió uchéchigo siné ra'íchale Jobi 'yuga**

A'lige alué Sopari uchéchigo ra'íchale 'lige anile:

—Neka asíriga we'ká e'karúgame 'nata ajtí, alekeri tase anacha ne tase ra'íchaga asiá. Aka 'la bijchía ínliché, i'sínami alué ralámuli 'we i'níliame abé a'lá ganíliga e'yéname júché, tabilé resí níliga, nobi bilé rawé narémili kéréko alué gastigo 'lige resí nilia mochímala.

'Lige alué Jóbika nejele:

—¿Tacha 'la nisa ju 'ma a'rilía ne'chí, tase aminabi ra'ichalia e'kirúganti tábiri? Alarigá 'ma abé a'lá ganíliga asisá kékuru. 'We etéreché ne alué 'we i'nílime ralámuli tasiné resí níliga ejperégame ko. Alué ralámulika pecha siné oyérame juko Onorúgame, 'lige 'we a'lá nígame ju, 'lige we'ká bamisá suwime ju, 'lige 'ma suwiyá tabilé we'lisi nayuka suwime ju. 'Lige 'émika mayéleké alué 'kúchila 'nalina 'we resí ikimeo nujubami 'we i'níligorika alué o'nola, táchigo alarigá júkó. Napu'lige bilé ralámuli 'ma mukusá, 'ma tabilé chéré rekó tabilé we'lisi nayuka mukugé o we'lisi nayuka mukugé ma, 'ma tabilé chéré napugiti 'ma mukúgame nímimpá 'lige aminami 'ma tájchéré rekó 'we iníliga ilírome nisa 'yabé o 'we a'lá Onorúgame oyérame nisa 'ma 'yabé, napugiti 'ma pecha ajágame nímimpá alué rió. Rekó we'ká i'kirúrigá ruyé 'emi neka tabilé resí 'síkame koríbá, napugiti neka 'ma etégame kame e'karúgame tábiri, neka 'we eté alarigáriga 'ínilio, jaré rekó 'we i'nílime ke 'we a'lá ganíliga ejperégame ju, 'lige neka aní pe 'yegia jago 'emi.

### **157. Jena ruwimela alué Jobi amígola ralámuli uchéchigo 'we anéligo alué Jobi**

*(basado en Job 22–31)*

### **Elibasi anilime rió 'ma baisá nile ra'ícha Jobi 'yuga**

Uchéchigo siné ra'íchale alué Elibasi alué Jobi 'yuga, 'ma baisá nile alésíko, regá anele:

—Mué rió Jobi, mueka 'we iníligame rió ju. Mueka 'we resí nilia ajtí napugiti Onorúgameka gastigo 'yame kame alué 'we i'nílime ralámuli. Pe iligá 'ma a'réwaguru alué chátiri 'nátali, tase inílime niwa 'lige 'la sébali olame niwa napu najkí Onorúgame, alarigá Onorúgame

'la uché ku 'we a'lá nejkúromala, alésíko ku 'ma 'la tabilé nayúmala mué. Neka ye pe'kabi ra'íchali rejcholi nejíbá.

'Lige alué Jóbika uchéchigo nejele regá:

—Neka 'we a'lá sébali machí tabilé iníliga ilírome nígigo ne, pe iligá Onorúgame tabilé 'la e'wánili. Bichíábologo júkó 'we resí ikime ko alué ralámuli tabilé 'la a'ká, pe i'níliga e'yéname, neka tabiléchigo iníliga ilírome júkó.

### **Bilra anilime rió 'ma baisá ra'íchale Jobi 'yuga**

'Liko alué Bilra regá anele:

—Onorúgameka wa'lú a'walí níggame ju, 'we najteme, ¿'lige mueka mayé bilé rió pe apiépiri 'la bi'wíggame alawégame ko Onorúgame níriga?

'Lige Jóbika anele:

—Rekó e'karúriga ruyé mué ne níríká pe abisibi ju. Neka 'we a'lá machí Onorúgame wa'lú a'walí níggame ko, 'we najteme ko, 'lige ne níríká pe chibi olianti ka ju ne Onorúgamete, peka chérikáme kachi ne. 'Lige neka tase animela: “Ju, neka 'we cha síkame rió kétigó, 'we inílime.” Neka tase alarigá animela napurigá 'la bijchiá kárélimala suwábaga napu aniání mué. Neka tabilé che'síkame ju, tabilé chérikáme, 'lige abichilubi pe aba alanimela ne senibí bijí bejtega. 'La bijchiá jútugó 'we resí ikime ko jaré alué ralámuli 'we i'nílime, neka tabiléchigo resí síkame juko.

'Suwábaga ralámuli 'la machiame niru alemi simátikó napu'lige simíbalia alué 'oro 'yamia 'lige alué plata 'yamia 'lige alué uché jaré 'we najteme rejté, 'lige tabilé 'wesi 'la machime niru koche simawa napurigá beniboa churigá 'la jebénigame niwa 'we a'lá 'nátaga. Aminami pecha cherigá ralibógó alué 'we a'lala 'nátali 'we a'lá machigá na'tálime. Pe Onorúgamecho bi'neli ju 'we a'lá benégame 'nátaga. O'maka 'we a'lá machiá. Onorúgame ruwí 'we a'lá jebénigame nínilisiká, 'liko 'la nirálime ju Onorúgame 'lige tabilé i'níliga járilime ju.

'Neka najkí napurigá uché alarigá nímala napurigá 'ya napu'lige 'we nirálime ke ne. Neka senibí gu'írome kéturu alué ralámuli tabilé níggame. Nobi jípeko 'we gawéliga e'tuí ne suwábaga ralámulite, 'lige 'we gawéliga e'tuí ne alué i'nílime ralámulite. 'Lige alekeri abéchigo sewéturu alué ralámuli alarigá nokachi. 'Lige alarigá ikiá, Onorúgame tase nejkúranti ka ju. Onorúgame pe resí olá ne'chí 'lige tabilé nejkuri 'la tánilichi nejkúrali.

'Lige ne 'la gu'írigeturu suwábaga ralámuli tabilé níggame, neka tabilé siné 'yégituru ralámuli, 'lige aminami pecha siné cha olame kékó ne alué umugí. Onorúgame 'we a'lá machí tase che síkame ko ne. 'We inílime nísaká ne 'liko Onorúgame wa'lú gastigo 'yáruleke ne'chí.

Neka 'we majame ke Onorúgame ayora mayega ne si alekeri tasiné iníliga ilírome ke ne.

'Neka tasiné korume ke alué enomí. Aminami pecha siné e'kali tániko ne alué rayénali 'lige tabilé mechá 'lige alué e'karúgame tábiri ralámuli newala tabilé 'la Onorúgame. Aminami pecha ra'sá lame kékó ne resí ikichi bilé ralámuli ne saíla. Neka pe najkí napurigá Onorúgame 'la ruwimela chonigá aliena resí ikiá ne, peka resí síkame kachi ne. Neka pe ekí ra'íchali ruimela —anile alué Jobi.

Alésíko alué bakiá rió alué Jobi amígola 'ma pe abisí tabilé che anele alué Jobi, 'ma uméiriliru, napugiti alué Jobi abichilubi tabilé chojkila koríligame.

### 158. Jena ruwimela uché bilé rió ne'óchaligo alué Jobi

*(basado en Job 32–37)*

'Lige uchéchigo bilé rió chojkile alué rió Jobi 'yuga ra'icha. Alueka Eliú anilime nile. Alué rioka tabilé ra'íchaga ilile alé alué ralámuli ra'íchachi, napugiti 'we re'malí rió nílígame alueka, alekeri pe i'kilí ilile buigá, alueka buigá ilile alué uché jarela suwénasa ra'icha. Alué re'malika 'we ayole napugiti alué Jobi tase iníleme koríligame tabilé tase resí 'sírame 'lige aminami tabilé 'la sébali olao Onorúgame. Abiena 'we ayole alué bakiá rió 'yuga napu nile alué Jobi amígola napugiti alueka tabilé 'la machíligame jaré ra'íchali napu rukele alué Jobi.

'Liko anile:

—Neka tabilé ra'icha napu'lige ra'íchachi 'emi napugiti neka 'we re'malí kame 'emi 'yuga, 'lige pecha alué rió o'chéramecho machime júkó, alekeri jípeko ne ra'ichámala. Neka 'we a'lá akékuru alué we'ká ra'íchali, 'lige tase 'wesi 'emi 'la machí tachiri chonigá alakió alué Jobi. Neka suwábaga akékuru alarigá anichi alué Jobi. 'Lige neka regá animélabá: “Onorúgameka asíriga wa'lú ju, alueka pecha 'wesi umérimalagó rekó asíriga chiba ané. 'Lige i'sínami Onorúgameka majárime júkuru ralámuli napurigá e'wámala napurigá Onorúgame najkí. 'Lige alué Jóbika aní aníguru tabilé 'la ko rekó suwábaga ralámuli e'kali tanie Onorúgame, 'lige neka 'we a'lá machíguru napu'lige bilé rió 'we a'lá sébali olasa napu najkí Onorúgame, alué rioka 'we a'lá semáriga gu'íromala, 'lige aminami tabilé 'la e'wásaká napu najkí Onorúgame 'liko yati gastigáromalachigó. ¿'Láchala bijchiá mayé Jobi tabilé alarigá ko Onorúgame?”

'Tase 'la ju napurigá aní Jobi, tase 'la nejkúrome koriá aníguru Onorúgame. Onorúgameka pecha 'la e'wime juko alué ralámuli

napu 'la néléme ju pe napu'lige resí ikiá, alué napu tabilé néléme ju napu'lige tabilé resí ikiá. Iligá tase gunaruwa Onorúgame 'yuga mué Jobi níriga. 'Lige neka tase machí chonigá Onorúgame ta abé a'wágame gastigario mué, uché rajpé abé a'wágame nayulí, resí anechi mué Onorúgame. Neka 'la bijchiga aní ye ra'íchali, Onorúgameka wa'lú gastigo 'yame júkuru alué apiépiri rió ta'mé 'la sébali e'wame napu nulá Onorúgame. Onorúgameka alarigá olame ju alué ralámuli napurigá ku 'la a'rémala alué chátiri 'nátali 'lige napurigá 'la e'wámala napu najkí Onorúgame. Onorúgameka asíriga rasigá wa'lú júkuru, tabilé 'wesi machí churigá 'nata Onorúgame.

### 159. Jena ruwimela Onorúgame nejéligo alué Jobi

*(basado en Job 38–42)*

Onorúgame júlale bilé u'kí 'we ekégame, 'lige Jobi akele alemi u'kírale nasípami anime ra'icha Onorúgame. Regá anele Onorúgame alué Jobi:

—Ye ralámulika tase machime ju, 'lige suwábaga napu aniání tabilé bijchiá ju. 'Lige aminami muétiri tabilé 'la machí chonigá resí ikiá mué. Mueka tabilé 'cho ajtigéturu napu'lige newachi ne ye gawí, alekeri mué tase machí tachiri gite newáliga ne ye gawí, 'lige alué wa'lú ba'wí, 'lige alué so'pilí, 'ligé alué suwábaga ajágame. 'Lige tase a'walí nígame júkuru mué tase napurigá ne. Alekeri tase che aniati kékuru mué 'la suériga ruwichi ne.

'Liko alué Jóbika regá nejele:

—Mueka 'we a'lá bijchiga aní, neka tase aminabi ra'ichámala.

'Lige Onorúgame uchéchigo siné ra'íchale alé nasípami u'kírale, 'we ekégame u'kí. Regá anile Onorúgame:

—Neka 'we a'lá sébali olame ju. 'Lige aminami neka 'we a'lá machí ala'siá ne jipe kulipi, 'lige ne 'smíguru napurigá 'la semáriga buyámala suwábaga nóchali, suwábaga tábiri jena wijchimoba.

'Lige Jóbika regá nejele:

—Jípeko 'we a'lá machíbá ne yati 'la sébali olamio mué apiépiri tábiri 'la sébali olánilisaká, neka we'ká e'karúgame ra'íchale tabilé machigá. Abé 'yasi akeme kéturu ne kákobá mué ajtigó, pe iligá tase 'me 'la sébali machime kéturu ne. 'Lige jípeko 'la sébali machíkuru ne mué alarigá ko, 'lige neka pecha pe'tá anágó mué, alekeri 'we chálá ne alarigá ra'ichasa 'we gawéliga mué.



**Onorúgame nulele alué  
baikia rió napurigá  
me'limela jaré ajágame**

'Lige Onorúgame  
anele alué Elibasi 'we  
ayoga ajtigó alué rió  
'yuga, abiena alué Bilra  
'yuga, 'lige alué Sopari  
'yuga, napugiti tabilé 'la  
bijchiga ra'íchaligame  
churigá ka Onorúgame,  
tase napurigá alué  
Jobi. 'Lige Onorúgame  
nulele alué bakiá rió  
napurigá me'limela  
jaré ajágame napurigá  
kógiwa Onorúgame, 'lige  
nulele napurigá nulémala  
alué Jobi napurigá alué  
Jobi e'kali táimala  
Onorúgame napurigá

Onorúgame 'la e'kámala alué baikíanika rió. 'Lige alarigá nokale.

Onorúgame uchéchigo siné 'we nígame newale alué rió Jobi

'Lige Onorúgame pe abé a'kinana ku 'we nígame newale alué  
Jobi, uché rajpé abé we'ká nígame 'lige we'ká tábiri bujkégame, 'lige  
alésíko alué Jobi gompaniérola 'lige alué rijimala uchéchigo 'we  
a'lá semarigá nirale alué Jobi. Uchéchigo siné o'chérale u'kuchí alué  
Jobi 'kúchila, makué u'kuchí o'chérale, 'lige 'we ganíliga bejtele alué  
'kúchila 'yuga we'ká bamí.

---

# Proverbios

## 160. Ra'íchali rejcholi napu osale alué ralámuli

Israeli ejperégame 'we machime

*(Selecciones del libro de Proverbios)*

Alué ralámuli Israeli ejperégame nígame nile alué ra'íchali 'we najtékame napu 'we uneme nile alué ra'íchali a'nigupi ruigá. 'Lige alué ra'íchali jaré uchú jena apéichi napu ju rejcholi “proverbio” anilime yolí ra'íchaga. A'pili rejcholi pe u'kabi ra'íchali ju, alarigá ka tabilé nóchali kame ju beniá. Ye ra'íchali ka benílu alué ejtemali Israeli ejperégame. Alué wa'lula rey Salomoni anilime, Rabí inolá, 'we machime nile, 'lige alué rey Salomónika 'sile abé we'ká osá ye ra'íchali. Alué uché jaré ra'íchalika osale alué uché jaré rió. Alué rey Salomoni bejtele 'we 'ya amulí bilé mili bamí ta'chó ochérachi Esukristo.

### Capítulo 1

- <sup>1</sup> Ye rejcholi ju napu Salomoni osale, Rabí inolá, wa'lula rey napu nulele ralámuli Israeli mochígame.
- <sup>2</sup> Osale ye rejcholi bilena osilichi napurigá 'we a'lá sébali olagá e'wawa alué ra'íchali, napurigá 'la inámapua alué ra'íchali gepuga o'chérame ra'ichálila,
- <sup>3</sup> napurigá e'wawa alué a'lala rejcholi. Tabilé chibi nokogá e'yénaga, napurigá 'we a'lá niraga etewa suwábaga ralámuli,
- <sup>4</sup> napurigá alué ejtemali tabilé machime 'we a'lá sébali machime nímala, 'we a'lá námame.
- <sup>5</sup> Alué napu 'we a'lá machime ju, 'we a'lá gepume ju 'lige alarigá aminabi benime ju, 'lige alarigá 'we a'lá machigá e'yénamala jena wijchimoba.
- <sup>6</sup> Ye rejchólíka ju napurigá 'we a'lá inámapua alué ra'íchali rejcholi napu ruwí alué 'we a'lá machime.
- <sup>7</sup> 'We a'lá machinálime níliká, 'we a'lá nirálime júkuru bajchá Onorúgame.

Alué tónto ka tabilé nirame ju  
alué 'we a'lala ra'íchali 'we a'lá rejcholi.

- 8 Mué re'malí, 'we a'lá gepuwa alué rejcholi  
napu benírame ju mué o'nola,  
'lige tabilé a'rewa napu benírame ju mué eyela.  
9 Mué 'we a'lá sébali olásaká napu aní mué o'nola 'lige mué eyela,  
'we a'lá niraga etewa mué uché jaré ralámulite.

- 10 Alué 'we cha nokame ralámuli rejóochi,  
tabilé e'wawa napu'lige rejóochi.  
11 Siné kachi animela: “¡Nabá ramué 'yuga!  
¡Nabá chigowa 'lige me'liboa apiépiri ralámuli simáronti!”  
12 Alarigá nojkiboa  
napurigá 'sime ju remónisi ralámuli injiernochoi o'tonáliga.  
13 'We a'lá nígame niwa suwábaga tábiri.  
Bochiawa ramué galila suwábaga napu chigoru.  
14 ¡Nabá!  
Suwábaga ramué 'we a'lá nígame niwa enomí.  
15 Tabilé simiboa mué re'malí alué 'yuga.  
Simiboa uché bilena boichí.  
16 'We jigá cha nokanáliga.  
'We jigá me'lináliga.  
17 Bilé chulugí bajkime ju alé trámpachi rekó 'la eté.  
18 Alué ralámuli cha nokame rekame ju alué trampa,  
'lige rujsume ju a'bopi alé trámpachi.  
Abéchigo tonto ju me'tigá chulugí.  
19 Alarigá suwime ju alué e'karúgame tábiri korume.  
Suwime ju pe e'karúgame tábiri koruka.

### Capítulo 3

- 5 'We a'la niraga na'tawa Onorúgame 'yuga,  
tabilé na'tawa mué abé benégame ko me'tigá Onorúgame.  
6 'We a'lá na'tawa Onorúgame 'yuga suwábaga nóchali newagá,  
Onorúgame kame napu o'tome ju 'we a'lá bowechi.  
7 Tabilé na'tawa 'we benégame ko mué.  
'We a'lá nirawa Onorúgame  
'lige tabilé eyéniga alué cha nokame 'yuga.

- 8 'Lige alarigá ka 'we a'lá sébali rió nímala mué,  
'lige 'we a'lá ganíliga einámala mué.
- 9 'We a'lá unewa suwábaga alué tábiri napu nígame ju mué  
napurigá najkí Onorúgame,  
'lige 'we a'lá nirawa Onorúgame  
bajchá rakégame echerúgime kógiga.
- 10 'Lige alarigá 'la we'ká 'wímala 'emi,  
'lige rekoa ka bochímala go'ame.
- 11 Tabilé nejépuá mué re'malí napu'lige 'la ruwichi Onorúgame,  
tabilé ayowa napu'lige Onorúgame gastigo nejichi.
- 12 Onorúgameka 'we a'lá ruyeme ju alué napu 'we a'lá galé,  
napurigá bilé o'nó 'we a'lá ruyeme ju bo'né inolá.
- 13 'We a'lá ganlíme ju alué rió napu benile alué rejcholi,  
'lige 'ma 'we rejchirúgame ju.
- 19 Onorúgame newale gawí 'we a'lá machigá,  
abiena newale rewagá 'we a'lá machigá.  
Onorúgame 'we a'lá machime ju  
napurigá ma'chínimala ba'wí bilena bajichi,  
'lige aminami 'we a'la machime ju napurigá ba'ichímala.

## Capítulo 6

- 20 Mué re'malí, 'we a'lá e'wawa alué nulalí rejcholi  
napu mué o'nola beniri,  
tabilé we'kuawa napu beniri mué eyela.
- 21 Nabí na'tawa alué rejcholi.
- 22 'We a'lá sébali nejkúrimala alué rejcholi ichúrimi eyénachi mué.  
'We a'lá sébali nejkúrimala gojchigá bo'ígichi mué,  
'lige napu'lige mué busasa, mué na'támala alué rejcholi.
- 23 'La bijchiá ju alué nulalí 'lige rejcholi,  
alueka ju napurigá bilé lámpara rajérigame,  
'la ruyame ju churigá e'yénawa 'we a'lala bowechi.
- 24 'We a'lá nejkúrimala napurigá tabilé 'yuga gojchimela  
mué bilé mukí a'piépiri rió 'yuga gojchime,  
'lige napurigá tabilé e'wímala mué  
alué mukí 'we semati ra'íchachi.



- 25 Tabilé najkigá etewa alué mukí,  
'lige tabilé e'wiwa 'we e'nénachi.
- 26 Alué mukí a'piépiri rió 'yuga gojchime pe bilé baní meka sime ju,  
bilé mukí gunégame ka  
napu se'nú rió e'néname ju 'yuga gojchimea  
se'winátiri 'nátame ju,  
abéchigo resí 'sime nímala.
- 27 Alué rió napu na'yame ju bo'né sulálachi  
'ma rajamela alué rió o'páchala.
- 28 Bilé rió simírása amoba rekeka alué sawí rajame mochígichi,  
'ma rajimela ralala.
- 29 Alarigá ju bilé rió bilé mukí 'yúgame 'yuga gojchisá.  
Tabilé arigá rejpímala tabilé nareka bilé gastigo.
- 30 Tabilé 'wésite 'la niraga etewa bilé rió chigome  
rekó chigome ke e'luíka.
- 31 'Lige rewisuga chigoa chukúgachi, we'ká najtétamala,  
suwábaga nejímala napu nígame ju.
- 32 Tabilé 'la 'nátame ju alué napu 'yuga gojchime ju alué mukí  
gunégame.  
Alué rió pe bo'nepi resí ikime ju.
- 33 'We resí ikimela cho'niá 'lige chibi anilía,  
nabí chijunámala,  
tabilé siné we'kuámala.
- 34 Alué mukí gunala 'we enowélame nímala,  
tabilé na'temámala alué rió gastigaria.
- 35 Tabilé narémala alué mukí gunala  
napu'lige alué rió najtétinilichi,  
rekó e'karúgame 'yalíe, tabilé ra'sálagá asimela.

## Capítulo 9

- 8 Tase ne'ochawa alué 'we inílame,  
abéchigo ayómala mué 'yuga.  
Abé a'lá ju ne'ochalia alué 'we a'lá machime,  
alueka abéchigo 'la niraga etémala mué.

## Capítulo 10

- <sup>1</sup> Bilé re'malí 'we a'lá machime 'we ra'sálárime ju o'nola,  
bilé re'malí tonto 'we chalárime ju bo'né eyela.
- <sup>4</sup> Bilé rió ta'mé 'we nóchame nabí tabilé nígame ju go'ame.  
Bilé rió 'we nóchameka 'we nígame ju go'ame.
- <sup>5</sup> Alué napu masana 'wime ju  
napu'lige 'wílichí 'we a'lá machime ju.  
Alué napu gojchime ju 'wílichí, tabilé najtétílime ju.
- <sup>9</sup> Alué rió napu tabilé che'sika oyame ju tabilé majaga enámala.  
Alué rió napu 'we cha'sika oyame ju 'we majaga eyenámala,  
'lige 'we resí ikimela.

## Capítulo 12

- <sup>1</sup> Alué napu 'we benínálime ju  
alueka 'la gepume ju napu'lige 'we a'lá ruilía.  
Alué napu tabilé gepume ju 'we a'lá ruilía,  
alueka napurigá pe bilé tonto ju.
- <sup>20</sup> Alué ralámuli napu cha nokínálime ju  
tabilé siné ganíliga mochímala  
nabí 'nata mochime ju 'yégalí ruimea.  
Alué rió 'we a'lá rejcholí nejime  
alueka 'we ganíliga ajtime ju.

## Capítulo 13

- <sup>7</sup> Jaré rió 'we nígame korime ju,  
nobi tabiléchigo nígame júkó.  
Jaré rió tabilé nígame korime ju,  
nobi 'wéchigo nígame júkó.
- <sup>20</sup> Alué napu eyéname ju 'we machime 'nátaga 'yuga,  
alueka 'we a'lá machime nímala.  
Alué napu eyéname ju tonto 'yuga,  
alueka tabilé machime nímala.

- 24 Bilé rió tabilé gastigárime bo'né inolá,  
alueka tase na'temame júkuru bo'né inolá.  
Alué rió na'temame nísaká bo'né inolá,  
'liko yati gastigárimala pe se'winá sisa  
napurigá tabilé se'winá 'sime nímala.

#### Capítulo 14

- 15 Bilé rió tase 'la 'nátame  
pe apiépiri ra'íchali bijchígame ju,  
'lige alué rió 'we 'la rejchirúgame ka,  
alueka napusí 'ma 'la etesa,  
a'lige kulí bijchígame ju alarigá ko bilé ra'íchali.
- 29 Alué napu 'la kilí 'nátame ju,  
'we a'lá benégame ju,  
'lige tabilé yati ayome ju.  
Alué napu yati ayome ju pe'tá chibi anilía,  
'liko ma'chí nérélimala pe tabilé 'la 'nátame ko alué rió.

#### Capítulo 15

- 1 Bilé rió 'we ayosa mué 'yuga,  
tase ayóniga ra'ichawa alué rió 'yuga,  
'la kilí suériga ra'ichawa alué 'yuga.  
Ayóniga ra'ichasa mué alué rió yuga,  
'liko abéchigo ayómala.
- 3 Onorúgame bochígimi e'negá ajtime ju,  
e'negá ajtime ju alué 'we chátiri ralámuli  
'lige abiena alué ralámuli 'we a'lá.
- 16 Abé 'la ju tabilé nígame níriga  
'we a'lá nirame níriga Onorúgame.  
Bilé rió 'we nígame napu tabilé nirame ju Onorúgame  
tabilé 'la rió ju Onorúgame níriga.
- 17 'Lacha nímawé rekó 'la akasí sa'pala go'yá  
peka 'la ganíliga go'ya.  
Abé 'la ju pe gilibacho go'yá 'we a'lá ganíliga.

- 32 Alué napu tabilé 'la gepume ju napu'lige ne'ochalia,  
alueka tabilé 'la námame ju.  
Alué napu 'we a'lá gepume ju napu'lige ne'ochalia,  
alueka abé a'lá námame ju.

## Capítulo 16

- 1 Bilé rió 'nátame ju e'karúgamea tábiri newamia  
tabilé 'la sébali olame ju  
tabilé gu'írasaká Onorúgame.
- 2 Suwábaga napu sime ju bilé rió,  
'we a'lá sébali olame kolá.  
Onorúgame ka 'we a'lá sébali machí  
tachiri a'lá ko 'lige tachiri tabilé a'lá ko.
- 6 Onorúgameka 'we 'la e'kame ju alué ralámuli  
napu 'we 'la galegá eteme ju uché jaré.  
Bilé rió 'we a'lá nirame nisa Onorúgame  
tabilé cha'pimela alué chátiri bowé.
- 18 Alué ralámuli 'we gunarume ka  
pe buigá mochime kárékuru alué resiti raweli.  
Alué ralámuli 'we riólame ka  
pe bo'ibámala jami eyénaga.

## Capítulo 17

- 15 Alué 'we cha nokame tabilé naresa bilé gastigo,  
'lige alué tabilé cha nokame gastigo naresa,  
suwábaga ye tabilé galeme ju Onorúgame.
- 17 Alué napu 'we galeme ju bo'né amígola,  
alueka gu'írimé ju napurigá bilé ba'chirúgame niraga,  
napu'lige 'we resí nílichí alué bo'né amígola.
- 28 Bilé rió tonto tase we'ká ra'íchame,  
alueka 'we benégame kárékuru 'nátaga.

## Capítulo 18

- <sup>2</sup> Alué tonto tabilé gepúnilime ju  
napulige ruyechi uché jaré ralámuli,  
pe 'we ruwime ju napu bo'né benégame ju.

## Capítulo 19

- <sup>8</sup> Alué napu 'we a'lá benime ju,  
alueka 'we a'la sébali olame ju napu bení.  
'We galeme ju bo'né alawala,  
'lige 'we a'lá rewame ju semati raweli.

## Capítulo 20

- <sup>1</sup> Alué bajílime rekútame 'we chátiri ju,  
bilé rió 'we bajime pe tonto neraga ra'íchame ju,  
'lige pe na'áwali o'wíname ju bajisa.  
Bilé rió 'we rekulí, alueka tabilé 'la 'nátame ju.
- <sup>3</sup> 'We a'lá ju bilé rió tabilé nejkome nisa,  
pe tonto ka 'we nejkome ju.
- <sup>4</sup> Napu'lige sébachi echiachi, bilé tónto ka tabilé echame ju.  
Napu'lige 'wílichí, alué tonto ka simime ju 'wímia,  
tabiléchigo i'teko 'wílime, pecha echáligame.
- <sup>11</sup> Napu 'sime ju bilé re'malí,  
a'lá machirume ju 'we a'lá re'malí ko o tabilé a'lá re'malí ko.
- <sup>22</sup> Tase che oliame ju bilé rió cha 'sisa mué 'yuga,  
buwewa napurigá Onorúgame 'la gatémala alué rió 'yuga.  
Pe bo'né Onorúgame 'la machí alarigá olamio alué rió.

## Capítulo 22

- <sup>2</sup> 'Lige najtepasa bilé rió 'we nígame 'lige bilé rió tabilé nígame,  
na'támili ju mué Onorúgame newáliga okánika.
- <sup>6</sup> A'lá rejcholi 'yawa alué towí jipe mochígame,  
'lige 'ma o'chéráme ka, 'we a'lá jirétimala alué rejcholi.

## Capítulo 24

29 Tase aniboa: “Cha olámala ne chigó napurigá 'sile ne'chí 'yuga.  
Alarigá olámala ne chigó.”

## Capítulo 25

6 Tase bajchami asiame júkuru napu mochí alué e'wélala.  
Siné kachi nawámala kérépukué bilé rió abé najtékame  
me'tigá mué,  
'lige alué napu nulame ju alé bujémala napu ajtí mué.  
Iligá pe buwigá asiame júkuru,  
bo'né animeli júkuru alué napu nulame ju alé najkisáká bo'né  
napurigá alé asiboa.  
Alarigá 'la tase chijunámala mué.

16 Napu'lige rewisá mué melalo se'walí ba'wila alé jami,  
tase wa'lú go'poa,  
pe naiyúpua wa'lú go'suga.

17 Tase a'kuepi einawa alué uché bilé  
rió alé mué bejtélachi a'bemi bejtégame,  
pe najsinámala a'kué etega.

21 Mué saíla 'we e'lowichi, kógiwa go'ame,  
'lige 'we balámichi, 'yawa ba'wí.

22 Alarigáká chijunámala alué ralámuli  
'lige alarigá wa'lú 'we sematiri raweli 'yawa mué Onorúgamete.

24 Abé 'la ju bejtega asiruga bi'neli bilena resoquí,  
tase bejtega asiruga bilena wa'lú galichí  
bilé mukí 'we ne'ome 'yuga.

25 Alué ra'íchali 'we a'lala napu seba alé 'naka mejkáká,  
alueka ju napurigá alué ba'wí rulágame bajilia  
napu'lige 'we balámaká sebásiga.

## Capítulo 26

- <sup>9</sup> Bilé rekulí tabilé ne nílime ju so'yá,  
'lige bilé tonto tabilé námame ju bilé rejcholi.
- <sup>20</sup> Napusí igú suwisá, a'lige kulí cho'ime ju na'í.  
Napusí suwibasa alué ra'íchali 'yégali,  
a'lige kulí suwíbame ju na'áwali.

## Capítulo 27

- <sup>1</sup> Tase gunaruga ra'ichawa napu nochámala mué mélénala rawé  
napugiti pecha machirua chukumeo aleké melénala rawé.
- <sup>2</sup> Abé a'la ju uché jaré ralámuli ruyesa mué  
'we a'lá semátiri nóchali newáligo,  
tase mué bo'né inoga.
- <sup>23</sup> 'We a'lá repúpua mué bukula bo'á 'lige chibátiri,  
'we a'lá néeléwa suwábaga alué mué bukula.
- <sup>26</sup> 'Liko 'la nerúlimala bo'siki gemá newalime,  
'lige chibá ralinesa 'la ralimela mué bilé wasá.
- <sup>27</sup> 'Lige 'la nerúrimala chibá rechila  
napurigá bajímala 'emi 'kúchila  
'lige suwábaga 'emi 'yuga nóchame.

## Capítulo 28

- <sup>9</sup> Bilé rió tase e'wasa Onorúgame nila rejcholi  
'liko Onorúgameka tase 'la gu'írimala  
rekó alué rió 'we tachi nejkúrali Onorúgame.
- <sup>26</sup> Bilé tonto bijchígame ju bo'né na'tálila.  
Alué napu 'we a'lá e'wame ju rejcholi,  
alueka 'we a'lá semátiri raweli narémala.

## Capítulo 29

- 25 Alué majuí pe napurigá bilé trampa ju,  
bilé rió napu 'we a'lá 'nátame ju Onorúgame 'yuga,  
aluéka tabilé majámili ju.

## Capítulo 30

- 5 Suwábaga Onorúgame ra'ichálila 'we a'lá sébali ju.  
Onorúgame ju napu suwábaga tebume ju  
alué napu 'we a'lá bijchíggame ju Onorúgame ra'ichálila.

## Capítulo 31

- 8 E'wele ra'ichawa gu'íriga alué napu tabilé nemime ju bo'né,  
'lige gu'íriwa alué tabilé nígame.

**Bilé mukí 'we 'la repume galí 'lige 'we 'la repume  
'kúchila 'lige 'we 'la na'temame bo'né gunala<sup>a</sup>**

- 10 Bilé mukí 'we a'lá 'we nóchali kame ju rewiya,  
abéchigo najteme ju me'tagá alué rejte 'we semati, 'we najteme.  
11 Alué gunala 'we a'lá machime ju 'we a'lá sébali olame ko,  
'lige tabilé tábiri resí lame ju alué rió.  
12 Nabí rawé 'yame ju bo'né gunala napu 'we a'lá ju,  
tabilé 'yame ju napu tabilé a'lá ju.  
13 Simime ju 'yáamia bo'siki 'lige chiní 'we a'lala,  
'lige 'we a'lá ganíliga newame ju gemá 'lige o'pacha.  
14 'We mejká simime ju nolamia go'ame  
napurigá bilé barko go'ame murume,  
15 Bijí ta'chó che'lachi asísime ju,  
'lige 'yame ju go'ame bo'né 'kúchila,  
'lige 'we a'lá ruyeme ju  
chonokimeli ko alué bo'né 'yuga nóchame.  
16 'We a'lá e'neme ju bajchá bilé wasá 'lige abé i'libeko ralame ju,  
aleké enomite napu mele 'yabé,  
echimea we'ká i'wilí 'uba anilime.

---

<sup>a</sup> Ebreo ra'ichálila, a'pili bersíkulo (31:10-31) chojkime ju bilé osilí (letra) napu ju “alfabeto ebreo,” napu ju bilé ilíá na oká osilí (letra).



- 17 A'wágame nóchame ju  
 'lige alué sekala 'we a'wágame ju napurigá nochámala.
- 18 'We a'lá tebume ju bo'né nila nóchali,  
 napurigá 'we a'lá semáriga gainámala alué nóchali,  
 'lige we'liko rukó si nóchame ju.
- 19 'Lige bo'né sekálate newame ju kaboli.
- 20 Nabí 'we a'lá gu'írime ju alué tabilé nígame  
 'lige alué napu 'we resí la.
- 21 Tabilé majame ju rekó wa'lú gepagé,  
 napugiti suwábaga alué 'kúchila  
 'we a'lá o'páchigime kame napachótiga.
- 22 Bo'né sime ju newá gemá,  
 'lige 'we a'lá o'pochátime ju chiní abé najteme.
- 23 Alué gunala 'we a'lá machirume ju bochígimi we'ká riógichi,  
 'lige alueka ajtime ju napu mochime ju alué e'wélala nulame.
- 24 Alueka newame ju i'weli o'pacha 'lige wajsíbala  
 'lige ralineme ju bilena tiéntachi.
- 25 'We a'lá niraga etélime ju,  
 tabilé majame ju chukumeli ko melénala.
- 26 'We a'lá benegá ra'íchame ju,  
 'lige 'we a'lá ganíliga benírame ju.
- 27 'We a'lá e'negá ajtime ju suwábaga nóchali bo'né bejtélachi,  
 'lige tabilé siné go'yame ju napu tabilé mele.
- 28 Bo'né 'kúchila 'lige gunala 'we a'lá galeme ju,  
 'lige alué gunala aneme ju alué mukí:
- 29 “We'ká umugí mochí 'we a'lá nóchame,  
 mueka me'tigá abéchigo nóchame ju  
 suwábaga alué chejaré umugí umériga.”
- 30 Bilé mukí 'we chi'mame tabilé nabí chi'mame ju,  
 'lige tabilé machirume ju tachiri 'nata bo'né.  
 Bilé mukí napu 'we a'lá nirame ju Onorúgame,  
 ralámuli 'we a'lá ra'ichámili ju alué olagá.
- 31 'We a'lá ra'ichawa alué mukí olagá bochígimi riógichi,  
 'lige alé napu mochí alué e'wélala nulame  
 abiena 'we a'lá ra'ichawa suwábaga napu nóchale alué mukí.

Pe ekí ra'ichama ne. Wa'lú cheliérabá.

---

# Salmos

## 161. Naosa makué na bilé salmo

Jena machimela 'emi ye osilí Salmo rewégame. Salmo aniamé ju “alabanza” yolí ra'íchaga. “Alabar a Dios” aniamé ju 'we a'lá suwériga ra'ichálime Onorúgame olagá. Jena Bíbliichi nerú 150 salmo. Ramué pe 41 salmo ra'ichawa.

Alué wa'lúla rey Rabí osale we'ká alué salmo 'we 'yako amulí baikiá mili bamí. Osale jaré salmo siné kachi napu'lige 'we seweka eyénale, o siné kachi ayoga asale, o siné kachi 'we ra'sálagá eyénale.

I'sínami tánile nejkúrali Onorúgame. I'sínimi tánale napurigá gastigo 'yámala Onorúgame alué cha nokame ralámuli. We'sá cheliera 'yale Onorúgame gu'írigoriká.

'We 'yako wikarálime nile alué salmo. Jípeko 'ma tabilé machiá churigá nílga alué wikarálime.



## Salmo 1

Jena ruwimela churigá ejperégame ka ralámuli 'la Onorúgame  
oyérame 'lige chukime ko alué ralámuli tabilé oyérame Onorúgame

- <sup>1</sup> Onorúgame 'we ganíliga eté alué rió napu tabilé oyérame ju  
alué cha nokame ralámuli ra'ichálila,  
'lige napu tabilé oyérame ju  
alué cha nokame ralámuli Onorúgame gawélime,
- <sup>2</sup> alué napu 'we a'lá e'wame ju napu Onorúgame nulá,  
napu rawemi 'lige rukomi 'we 'nátame ju  
tachiri ka napu nulá Onorúgame.
- <sup>3</sup> Bilé rió 'we a'lá oyérame Onorúgame,  
alueka napurigá rojá ju gomichi echirúgame,  
'we semáriga 'yame ju echisuga,  
'lige 'we a'lá rakeme ju,  
tabilé siné wakíbame ju sawala.  
Alarigá ju bilé rió nochálila alué 'we a'lá oyérame Onorúgame.  
Suwábaga nóchali napu nocha alué rió  
'la semáriga ma'chíname ju.
- <sup>4</sup> Tabilé alarigá ju alué 'we inílime ralámuli,  
napugiti alué cha nokame ralámulika  
napurigá sunú sa'nagala pe alarigá kárékuru alué.  
A'wágame ekame ju 'lige tabilé nóchali olagá o'tome ju,  
alué sa'nagá.
- <sup>5</sup> Onorúgame wa'lú resítiri raweli 'yámala  
alué cha nokame ralámuli.  
Alekeri tabilé cherigá sebámala alé  
napu sébame ju alué tabilé cha nokame ralámuli.
- <sup>6</sup> Onorúgameka 'we 'la repume ju alué 'la a'ká ralámuli,  
'lige alué 'we inílime ralámulika wa'lú resítiri raweli 'yámala.

## Salmo 2

Jena ruwimela Onorúgame 'yáligo nóchali bilé rió

- <sup>1</sup> 'Emi ralámuli tabilé bijchígime Onorúgame ra'ichálila,  
napuíme ju bijchígiga alué chátiri ra'íchili.  
Napu 'emi bijchigi alué chátiri ra'íchili,  
alueka tabilé siné 'la ma'chínamala.
- <sup>2</sup> Suwábaga alué e'sélikame bochígimi wijchimoba mochígime  
o'maka ka sairámala Onorúgame,  
'lige sairámala alué napu Onorúgame 'yáligo bilé nóchali  
napurigá nochámala wa'lula niraga,<sup>a</sup> 'lige regá anime ju:
- <sup>3</sup> “Ma tabilé e'wiwa ramué Onorúgame nila ra'íchili,  
'lige tabilé e'wiwa nulachi Onorúgamete 'yárigame nóchali.”
- <sup>4</sup> 'Lige Wa'lula Onorúgame 'pa rewagachi ajtígime ka,  
alueka pe achimela alué ra'íchili ajkigá  
'lige pe gawélimala suwábaga alué e'wélala.
- <sup>5</sup> 'Lige a'wágame ra'íchaga majáramala,  
'lige ayóniga regá anémala:
- <sup>6</sup> “Ma ajchá ne alué wa'lula nulame alé Rusaleni,<sup>b</sup>  
alé napu sébame ju we'ká ralámuli iwérali tánimia ne'chí.”
- <sup>7</sup> Ne wa'lula nulame napu nóchili 'yárigame ju Onorúgamete  
ruwimela churigá ané ne'chí Onorúgame.  
Onorúgame regá anéturu ne'chí: “Jípesíko 'la ne inolá ju mué.  
Jípeko mué o'nola ju ne.<sup>c</sup>”
- <sup>8</sup> Ne'chí tániwa napurigá nejímala ne suwábaga gawí  
napu echilú ju jena wijchimoba,  
'lige neka yati nejímala napurigá mué niga asimela alué gawí.
- <sup>9</sup> 'Lige mueka a'wágame wejpisoka lúmala  
suwábaga alué cha nokame ralámuli,  
alésíko 'ma tabilé che ikisá níliga ejtebímala.”
- <sup>10</sup> Suwábaga 'emi e'wélala  
'lige napu ekí nulame niru we'kaná jena wijchimoba,  
'we 'la 'nátaga gepusi ye ra'íchili,  
'lige 'la námaka ejtebiwa.

<sup>a</sup> 2:2 E'nesi Hechos 4:26.    <sup>b</sup> 2:6 Alé rabó napu ju Sioni peba alé Rusaleni ju.

<sup>c</sup> 2:7 E'nesi Hechos 13:33, Ebreos 1:5.

- 11 'We 'la ra'sálagá 'we a'lá niraga tániwa iwérali Onorúgame  
'lige 'we 'la 'nátaga.
- 12 'We a'lá sébali oyériwa Onorúgame senibí  
napurigá tabilé ayómala,  
napurigá tabilé che ikimela 'emi boichimi e'yéniga.  
Abiéniko niraga ayome ju Onorúgame, alekeri 'we a'lá 'nátaga.

¡Onorúgame 'we a'lá niraga eté suwábaga alué ralámuli  
napu 'la Onorúgame tánime ju napurigá repúpua!

### Salmo 3

**Jena ruwimela Rabí tániligo Onorúgame napurigá gu'írimala**  
*(Rabí osale ye wiká napu'lige najátilia bo'né inolate napu Absaloni  
anilime nile. Absaloni najátale bo'né o'nola me'limea.)*

- 1 Mué Onorúgame, aminacho we'ká gayena  
alué ralámuli tabilé 'la galegá eteme ne'chí.
- 2 We'ká ralámuli ju napu aní:  
“Onorúgameka tabilé gu'írimala alué Rabí.”
- 3 Nobi mueka 'wéchigo 'la gu'írame juko ne'chí  
napurigá alué ralámuli cha nokame tabilé me'limela ne'chí,  
mueka 'we a'lá niraga eté ne'chí,  
'lige iwérali 'yame ju mué ne'chí.
- 4 Neka a'wágame sinaka tánime ju  
napurigá nejkúrimala mué Onorúgame,  
'lige Onorúgameka yati nejkúrame ju  
alé rabó Sioni anilichi asagá,  
alé rabó napu iwérali tánime ju ralámuli Onorúgame.
- 5 Gojchime ju ne  
'lige 'we 'la asísime ju ne melénala 'we 'la ganíliga  
napugiti Onorúgameka senibí 'we 'la repume kame ne'chí.
- 6 Neka tabilé majá alué we'ká sairúgame  
napu ne'chí me'linalia mochí jemi a'bemi nologá  
napu ne ajtí rekó we'ká mili ke.
- 7 Mué Onorúgame, 'we 'la gu'iri ne'chí  
napurigá tajché olawa ne alué cha nokame ralámulite.  
Mué 'símala wejpisoa banalá  
suwábaga alué ralámuli tabilé galeme ne'chí.

Mué 'símala gajpona alué 'we inílime ralámuli ramalá.<sup>a</sup>

- 8** Mué Onorúgame, mué ju alué cha nokame ralámuli mabume napurigá tabilé che olawa ramué.  
'We a'lá semáriga gu'íriwa alué ralámuli napu mué wanápale napurigá mué oyérame nímala.

## Salmo 4

**Jena ruwimela 'we 'la bijchígilime ko 'we  
'la nejkúrame ko Onorúgame**

*(Ye wiká Rabí osale 'we 'ya, 'lige 'yale alué wa'lula we'ká  
wikarame nuleme. We'ká rabeli tégame rabisime nile.)*

- 1** Mué Wa'lula Onorúgame, mué napu repume ju ne'chí  
napu'lige resí olánilichi ne'chí alué ne'chí saíla,  
'la gu'íriwa ne'chí napu'lige nejkúrili tachi ne.  
Mué Onorúgame napu ne'chí gu'írale 'yabé  
napu'lige 'we resí nilia ajtígichi ne,  
'we a'lá na'temápua ne'chí  
'lige 'we a'lá gepuwa napu'lige nejkúrili tachi ne.
- 2** 'Emi napu 'we najtékame nóchili nígame korí 'emi a'boi,  
¿chiéniko a'réwarágo ne'chí gawelia?,  
¿chiéniko a'réwarágo alué 'yégali ra'íchali oyeria,  
alué ra'íchili tabilé nejkúrame?
- 3** 'We a'lá machigá mochiwa  
Onorúgameka 'we a'lá niraga eté  
alué rió napu 'we a'lá oyérame ju Onorúgame.  
'We a'lá machigá mochiwa 'we 'la akeme ko Onorúgame  
napu'lige a'walí tachi ne.
- 4** 'We majawa chátiri nóchili olagá,  
'lige 'ma tase aminabi i'níliga járowa.  
Rukó napu'lige 'ma okomia, 'ma i'kilí bi'tigá,  
'we a'lá na'tawa pala 'la 'we a'lá 'nátaga e'yéname ka 'emi a'boi.
- 5** Ajágame me'agá nejiwa Onorúgame e'kali tániga  
'la napurigá nulá bo'né.  
'We a'lá bijchígíwa 'la nejkúrame ko Onorúgame.

---

<sup>a</sup> 3:7 Rabika tániga anile Onorúgame napurigá resí olámala alué tabilé a'ká ralámuli napurigá tajché olawa alué ralámulite.

- 6 We'ká ju ralámuli regá 'nátame:  
 “¿Chieri 'nalina abé a'lá nejkúramalawé?”  
 ¡Mué Onorúgame 'we a'lá ma'chíriwa  
 ramué 'we a'lá na'temao mué!
- 7 Mué Onorúgame, mueka 'we a'lá semáriga gu'írituru ne'chí,  
 'lige neka asíriga ra'sálagá ajtí  
 'lige ganíliga me'tagá alué ralámuli  
 napu 'we nígame ju alué uba (u'lí) ba'wila  
 pee a'wágame newárigime 'lige ri'ligó.
- 8 'We a'lá ganíliga gojchime ju ne.  
 Mué 'we a'lá 'nátali 'ya ne'chí  
 napurigá 'we a'lá ganíliga gojchimela ne tabilé we'ká 'nátaga.

## Salmo 5

### Jena ruwimela Rabí a'walí tániligo Onorúgame

*(Rabí osale ye wiká 'we 'ya 'lige 'yale alué wa'lula we'ká wikarame  
 nuleme 'lige jaré ralámuli chu'ate buchugá rabisime nile.)*

- 1-2 Mué Onorúgame ne'chí nuleme,  
 'we 'la gepuwa napu'lige resí nílga tachi ne nejkúrili,  
 'lige yati gu'íriwa ne.  
 Neka pe muecho tánime ju iwérali.
- 3 Neka senibí be'á tánime ju iwérali mué  
 napurigá nejkúrimala mué suwábaga nóchili,  
 'lige buweme ju ne napusí 'ma 'la nejkuri mué.
- 4 Mueka tabilé galeme ju cha nokagá e'yénachi ralámuli.  
 Alué i'nílame ralámulika tabilé sebámala alé napu ajtí mué.
- 5 Aminami alué 'we gunarume ralámuli  
 tabilé cherigá sebámala napu mué ajtí.  
 Mueka 'we gichime ju alué inílime ralámuli,  
 alué napu pe chibi nokogá e'yéname ju.
- 6 Mueka tabilé e'wime ju alué 'yégame ralámuli,  
 'lige 'yéigiga bujeme ju tábiri alué uché jaré ralámuli nila,  
 'lige me'agá járome alué uché jaré ralámuli.
- 7 'Lige neka 'la bajkime ju alé mué galílachi,  
 mueka 'we 'la na'temame ne'chí,  
 'lige 'we 'la mué oyériga  
 'we tánime ju ne iwérali mué Onorúgame.

- 8 Mué Onorúgame, 'we we'ká ju ne saíla,  
 'we a'lá bowechi o'toboa ne.  
 'We 'la ruyewa ne napu mué najkí.
- 9 Alué inílime ralámulika tabilé 'la bijchiga ra'íchame ju,  
 alué ralámulika pe chibiyeti 'nátame ju.  
 Alué ralámuli chátiri ra'íchame ju napurigá remónisi,  
 pe alarigá ju,  
 ¡'lige pe 'yégili ra'íchili buyame ju alué chu'álachika!<sup>a</sup>
- 10 Mué Onorúgame wa'lú resiti raweli 'yawa  
 alué ralámuli cha nokame.  
 A'rewa napurigá resí ikimela chátiri beníriga e'yéname kame  
 alué we'ká ralámuli.  
 'Mabuwa alué ralámuli cha inílame kame,  
 'ma sayega ra'icha mué 'yuga.
- 11 Mué oyérame ralámulika,  
 alueka 'we a'lá ganíliga ejperélasa 'la kápá  
 alué ralámuli napu mué oyérame ju.  
 'We 'la ganíliga wikarasa 'la kápá  
 napugiti mué 'we 'la semáriga nejkúrimempá.  
 Alué ralámuli napu ekí 'we 'la nirá mué 'we ra'sálagá mochí.
- 12 Mué Onorúgame 'we 'la gu'írame ju mué alué ralámuli  
 napu pe muecho oyérame ju,  
 'lige 'we ganíliga repume ju mué alué ralámuli.

## Salmo 6

**Jena ruwimela churigá tánilime ka nejkúrili  
 Onorúgame napu'lige 'we resí kachi**

*(Rabí osale ye wiká 'we 'ya. Osele alué wa'lula we'ká  
 wikarame nuleme we'ká rabeli osánó tégime rabisime.)*

- 1 Mué Onorúgame, tase ne'ochawa ne'chí  
 napu'lige ayoa mué ne'chí 'yuga.  
 Tase resí olawa ne'chí  
 napu'lige 'we charigá ayoa mué ne'chí 'yuga.
- 2 'We na'temápua ne'chí,  
 'ma tabilé a'walí iní ne.  
 Ku sa'wawa ne'chí,

<sup>a</sup> 5:9 E'nesi Romanos 3:13.



- 'we nayua ajtí ne bochígimi sa'pachí  
noli pe 'áwalia ajtí ne.
- 3** Tabilé che ikisá nili ne,  
'we 'áwalia ajtí ne majá,  
'lige mueka, ¿chiéniko nejkúrimiligó?
- 4** Ku 'we a'lá néléwa ne'chí,  
tase a'rewa napurigá mukumela ne alawala.  
Mueka 'we na'temame kame ne'chí.
- 5** Ralámuli suwígameka pecha nélémalago mué.  
¿Chieri 'la ganámalawé mué wikaria 'ma suwisá?
- 6** 'Ma resibá ne nalaka.  
Senibí rukó nalá ne chalagá.  
'We sa'mime a'reme ju ne mo'sobeta ne o'kiálate.
- 7** 'Ma tabilé ma'chili ne, cha bajágame busega ajtigame ne,  
cha senibí nalame ne, cha we'ká kame ne saíla.
- 8** Se'wí, chajkena simasi suwábaga 'emi cha nokame ralámuli,  
Onorúgameka 'we a'lá akéguru ne nalachi resí nliga.
- 9** Onorúgameka aké ne'chí nejkúrili tachi ne,  
'lige alueka 'la e'wámala napu ne taní.
- 10** Suwábaga ne saíla asíriga chijúniga ejtebímala  
'lige 'we majaga, yati niraga júmisimala.

## Salmo 7

**Jena ruwimela 'we 'la nejkúrame ko Wa'lula  
Onorúgame 'la tánisiká napurigá nejkúromala**

*(Rabí osale ye wiká 'we 'ya seweka asagá napu'lige  
bilé rió nawale nejkomia sairúgame gainasa.)*

- 1** Mué Onorúgame, neka 'we 'la bijchígime ju  
'we 'la nejkúrame ko mué.  
Tabilé a'rewa alué cha nokame ralámuli  
napurigá cha'pimela ne'chí resí olamia.
- 2** Alué ralámulika napurigá bilé mawiyá alarigá nokame ju  
napu'lige bilé ajágame me'lisá  
'lige wijchí banagá o'tome ju reso chí o'togá go'mea.  
Tabilé 'wesi i'té napurigá gu'írimala ne'chí.
- 3** Mué Onorúgame, ¿tachiri chu'simí ko ne?

- ¿Tachiri tabilé sébili olako ne?
- 4 Ne 'we resí olagá eyéname nisa alué ne gompaniérola ralámuli,  
a'lige ne chigome nisa tábiri alué cha nokame ralámuli nila,
- 5 a'liko tabilé chérékuru rekó ne cha'piruge  
rekó cha'pisá wejpisoe ne'chí  
aminami wijchimi rekagá o'tosá ne'chí  
'lige 'we chijúnaga rejpímala ne,  
a'liko tabilé chérékuru  
ne bo'né chojkila nímala 'liko.
- 6 Mué bo'né Onorúgame, alué ralámuli cha nokame 'we ayóniga  
wa'lú resiti raweli 'yawa.  
Mué Onorúgame ruwí resítiri raweli 'yamia  
alué ralámuli cha nokame.  
Alekeri gu'friwa ne.
- 7 Suwábaga ralámuli jemi wijchimoba ejperégame napabuwa  
alé napu mué ajtí.  
Mué Onorúgame, mueka asimeli júkuru alé wa'lú mutélachi.  
Alé rojanámili júkuru mué alué ralámuli cha nokame.
- 8 Mué Onorúgame,  
mueka 'la resítiri raweli 'yame ju  
alué cha nokame ralámuli  
bochígimi we'kanami gawichí mochígame,  
'lige tabilé resítiri raweli 'yame ju  
alué tabilé cha nokame ralámuli.  
Ne'chika tabilé resiti raweli 'yawa  
napugiti neka tabilé se'winá 'síkame kame.
- 9 Mué Onorúgame, mué napu senibí sébili olame ju,  
mué napu 'la machime ju tachiri 'nata mochigo ralámuli,  
tabilé a'rewa napurigá aminabi i'níliga járomala,  
'lige alué 'we 'la 'nátame ralámulika  
abichilubi 'we a'lá raweli 'yawa alué napu tabilé cha nokame ju.
- 10 Onorúgame 'pa rewagachi ajtígame tabilé a'reme ju  
napurigá alué cha nokame ralámuli resí olámala ne'chí,  
alueka 'we a'lá gu'írame ju alué ralámuli  
napu 'we a'lá e'wime ju Onorúgame.
- 11 Onorúgame 'la sébili gateme ju  
napu'lige na'áuka mochisa ralámuli,  
'lige senibí ayóniga eteme ju alué cha nokame ralámuli.
- 12 Tabilé a'résaká alué cha nokame ralámuli alué chátiri 'nátili,

- abichilubi resí nokagá e'yénasa,  
a'liko Onorúgameka 'ma ichutámala alué bo'né siparínala,  
'lige 'ma 'la newagá ajtí alué iwá gujsí chujpégame pame,  
**13** 'lige 'ma o'wemi owagá ajtí  
alué iwá chujpégame chujpala rajame,  
'lige 'ma o'ká ajtí alué iwá ralámuli me'ame.  
**14** E'nesi alué 'we cha'sime rió,  
alué rioka 'we chátiri 'nátame ju  
'lige 'we 'yégame ju.<sup>a</sup>  
**15** Alué rió cha'sime 'ma joka ajtí bilena 'we re'lé  
napurigá alégana rujsúmala ralámuli,  
nobi pe bo'nepi wijchimela alégana rekolichi.  
**16** ¡Alué ralámuli cha nokame  
napu resí olánili alué tabilé cha nokame,  
pe a'boi resí ikimela!  
**17** Neka cheliera 'yámala Onorúgame,  
Onorúgameka 'we 'la repume kame ralámuli.  
Neka wikárimala Onorúgame 'pa rewagachi ajtígame.

## Salmo 8

**Jena ruwimela Onorúgame newáligo we'ká tábiri  
jena wijchimoba abiena re'pami rewagachi**

*(Rabí osale ye wiká 'we 'ya. 'Yale alué wa'lula wikarame nuleme.  
Ye wikaka wikarame nile napu'lige uba (i'wilí) rakala re'keka  
rasánaga ba'wila ma'chí pamia bajlíme pe a'wágame.)*

- 1-2** Mué Wa'lula Onorúgame ramué nuleme,  
'la ma'chígame néré  
bochígimi jena wijchimoba nulame ka mué.  
Napu'lige u'kuchítiri wikárichi mué Onorúgame,  
ruká mué wa'lú a'walí nígame ko,  
mueka akeme ju 'pa rewagáchika asagá.  
Mué Onorúgame, mueka tabilé umériwa cha nokame ralámulite,  
mué Onorúgameka umérame júkuru alué ralámuli cha nokame.  
**3** Napu'lige etea ne 'pa rewagachi

---

<sup>a</sup> **7:14** Yolí ra'fcahlika aní: “Miren el malvado; tiene dolores de parto, está preñado de maldad y dará a luz mentira.” (Dios Habla Hoy)

- suwábaga tábiri napu newale mué,  
 mechá 'lige so'pilítiri,  
 4 neka lame ju: ¿Tachiri najteme júkó bilé ralámuli,  
 napurigá mué Onorúgame 'la nélémala alué ralámuli?  
 'Lige ¿chonigá 'we a'la repume júkó mué alué ralámuli?
- 5 Ramué ralámulika pe apiépiri ralámuli nírukuru tabilé najteme  
 'lige mué Onorúgameka nejíkuru bilé nóchali 'we najteme.  
 Alué ralámuli newale mué  
 amulí napurigá alué santo ánjeli neraga 'we najteme  
 mué 'yuga nóchame.
- 6 'Lige nulele mué napurigá repúmala suwábaga tábiri  
 napu newale mué.<sup>a</sup>
- 7 'Lige nulele mué napurigá repúmala alué napu ju bo'á 'lige oisí  
 'lige suwábaga bujkú,  
 'lige napurigá repúmala alué ajágame jami oyame,
- 8 'lige suwábaga alué 'pami e'yéname i'niga,  
 'lige alué ro'chí 'lige suwábaga ajágame ba'wichí ejperégame.
- 9 Mué Wa'lula Onorúgame ramué nuleme,  
 'la ma'chígame néré bochígimi jena wijchimoba nulame ko mué.

## Salmo 9

**Jena ruwimela Onorúgame gastigo 'yáligo  
 alué cha nokame ralámuli**

*(Rabí osale ye wiká 'we 'ya. 'Yale alué wa'lula we'ká  
 wikarame nuleme bujchigá rabisíkime 'lige arpa.)*

- 1 Mué Wa'lula Onorúgame ramué nuleme,  
 neka 'we 'la wikarámala mué nila wiká,  
 'lige suwábaga ralámuli ruyémala ne wikaraga  
 chiena 'la semáriga nejkúrame ko mué.
- 2 'We ganíliga ajtí ne mué Onorúgame 'yuga,  
 'pa rewagachi ajtígame,  
 mué wikárimala ne napu'lige wikará 'we ra'sálagá.
- 3 Alué ne saíla ralámuli 'ma ku guwana rujsume ju  
 'lige 'ma suwime ju mué a'walílate napu'lige mué nawachi.

<sup>a</sup> 8:6 E'nesi I Corintios 15:27.

- 4 Mueka resítiri raweli 'yame ju alué cha nokame ralámuli,  
 tabilé 'wesi a'rigá  
 'lige 'we a'lá machí mué tabilé se'winá 'síkame ko ne.
- 5 Ne'óchale mué suwábaga alué ralámuli cha nokame,  
 'lige me'ale mué alué ralámuli  
 napu tabilé mué oyérame ju.  
 Ralámuli 'ma tabilé nélémala alué cha nokame ralámuli.
- 6 Alué ramué saíla ralámuli 'ma suwile  
 'lige suwábaga alué gompaniérola 'ma suwílechigó,  
 'lige tabilé tábiri i'tega rejpile alé napu ejperele alué ralámuli.
- 7 Onorúgameka senibí wa'lula nímala,  
 'lige abichilubi alué nímala nulame.
- 8 Resítiri raweli 'yámala alué cha nokame ralámuli,  
 'lige tabilé resítiri raweli 'yámala  
 alué tabilé cha nokame ralámuli.
- 9 Onorúgameka gu'írame ju alué 'we resí oliame ralámuli,  
 'we 'la iwérali 'yame ju alué 'we seweka mochígame.
- 10 Mué Onorúgame,  
 suwábaga alué ralámuli napu mué oyérame ju  
 'we a'lá bijchígime ju 'we 'la nejkúrame ko mué,  
 napugiti mueka tabilé 'oni a'reme kame  
 napu'lige gu'írili tachi.
- 11 Wikarasi Onorúgame nila wiká,  
 alué Onorúgame napu nulá ajtí alé Sioni anilichi rabó (Rusaleni).  
 Ruyesi suwábaga ralámuli chiena a'lá nejkuri ajtigó Onorúgame.
- 12 Onorúgameka tabilé 'oni a'reme ju  
 alué 'we cha oliame ralámuli 'we chalagá ejperégame.  
 'We 'la e'wime ju iwérali tachi alué ralámuli.  
 Resítiri raweli 'yame ju alué cha nokame ralámuli.
- 13 Mué Onorúgame, 'we na'temaka etewa ne'chí.  
 E'né mué ne'chí, 'we chalagá bejté ne,  
 'we cha nokame alué ralámuli cha nokame.  
 Tase a'rewa napurigá ne'chí me'limela
- 14 napurigá ne 'we a'lá ruyémala we'ká ralámuli  
 alé Rusaleni 'yóochi asagá,  
 resí oláligo mué cha nokame ralámuli  
 napurigá tabilé me'limela ne'chí.  
 Aminami ruyémala ne 'we 'la ra'salagá ajtigó ne

mué tabilé a'rélígime  
napurigá ne'chí me'limela alué cha nokame ralámuli.

- 15** Alué cha nokame ralámulika pe a'boi rujsú  
alé rejkolíchigana napu jole a'boi  
napurigá uché jaré ralámuli rujsúmala.  
Pe a'boi bulébbale ronola alué iwíate napu rekale alemi.
- 16** Onorúgameka 'we 'la gu'iri ne'chí  
napurigá machiboa 'we 'la nejkúrame ko,  
napugiti alué cha nokame ka 'we resí olánili  
'lige ne'chika 'we 'la gu'írale.  
'Lige alué cha nokame ralámuli  
napu resí olánili uché jaré ralámuli,  
pe a'boi resí ikí.
- 17** Alué cha nokame ralámuli,  
alué napu tabilé e'wame ju napu nulé Onorúgame,  
alueka alé rejkolíchigana 'we enárikáchi mo'ibámala  
napu mo'íbame ju napu'lige suwisá alué cha nokame ralámuli.
- 18** Onorúgameka tabilé siné 'oni a'rémala  
alué tabilé nígame ralámuli,  
'lige bilé rawé 'we a'lá gu'írimala Onorúgame  
nejkúrili tachi alué ralámuli.
- 19** Jeka simí mué Onorúgame,  
tabilé eliwa napurigá neyúrimala alué ralámuli.  
'Ma chojkiáwaguru resítiri raweli 'yaa alué ralámuli cha nokame.
- 20** Mué Wa'lula Onorúgame, majáriwa alué ralámuli cha nokame,  
machíriwa pe apiépiri ralámuli ko,  
pe suwimeli ko a'boi.

## Salmo 10

**Jena ruwimela cho nokame ko alué cha nokame ralámuli**

- 1** Mué Wa'lula Onorúgame,  
¿chonigá 'we mejká ajtíché mué,  
'lige chonigá chíbaka ajtíché mué  
napu'lige 'we resí oliachi ne?
- 2** Alué ralámuli 'we cha nokame  
'we ayóniga najata alué tabilé nígame ralámuli.  
Alueka pe 'nata mochime ju

- churigá resí olati ka alué tabilé nígame ralámuli.  
 Alué ralámuli cha nokame,  
 alueka pe a'boi resí ikimela pe nujubapi.
- 3 Alué 'we cha nokame ralámulika 'we 'la semáriga ra'íchame ju  
 pe cha nokame newániliga alué ralámuli,  
 pe chati 'nátaga anime kame alué ralámulika.  
 Alué 'we enomígame ganánilime,  
 alueka pe gawélime ju Onorúgame.
- 4 Alué ralámuli 'we cha nokame ka 'we riólame ju  
 'lige tabilé i'tegó ruwime ju Onorúgame.
- 5 Alué cha nokame ralámulika 'we a'lá ejperégame ju.  
 'Lige alué ralámulika tabilé machime ju  
 resítiri raweli nejmio Onorúgame.  
 'We gawéliga eteme ju  
 alué ralámuli napu tabilé a'boi gompaniérola ju.
- 6 Alué ralámulika pe regá 'nata mochime ju:  
 “Ramueka tabilé 'wesi umérimala.  
 Ramueka 'oni neyúriga mochiwa,” lame ju.
- 7 Alué ralámulika 'we 'yega ra'íchame ju,  
 'lige aminami regá aneme ju alué ralámuli tabilé cha nokame:  
 “Resí ikisá 'la kápá 'emi.”<sup>a</sup>
- 8 Boichimi napu simárome ju ralámuli,  
 alemi mochime ju buigá chíboka resí olamia alué ralámuli,  
 alemi e'yénigichi cha'pisá.



<sup>a</sup> 10:7 E'nesi Romanos 3:14.

- 9 Napurigá bilé mawiyá alarigá mochime ju alemi,  
kilí mochime ju chíboka cha'pináliga  
alué ralámuli alemi simárome.  
Alarigá nokame ju alué ralámuli cha nokame.
- 10 Rojpóchaga mochime ju chíbaka  
'lige jaré ralámuli ta'mé jebénigame nemika,  
alueka pe yati cha'piame ju alemi boichimi e'yénigichi  
resí olamia.
- 11 'Lige alué ralámuli cha nokámeke regá anime ju:  
“Onorúgameka pecha machígó ramué alieti nochálichí.”  
Alué ralámuli cha nokame mayeme ju  
'miná se'wimi e'nagá ajtigó Onorúgame.
- 12 Mué Onorúgame, 'we resí olawa alué cha nokame ralámuli,  
tase 'oni a'rewa alué 'we resí nílga mochígame ralámuli.
- 13 ¿Chonigá a'réché mué  
alué cha nokame ralámuli gawélichí mué?  
Alué ralámulika mayeme ju  
Onorúgame tabilé siné nejmio resiti raweli.
- 14 Mué bo'né Onorúgame 'we 'la etéguru  
'we cha nokame ko alué ralámuli,  
alekeri resítiri raweli 'yámala mué alué ralámuli cha nokame.  
Mué Onorúgameka  
'we a'lá gu'írame ju alué tabilé nemime ralámuli,  
'lige alué tabilé nígame,  
'lige alué ralámuli ba'lagéchili.
- 15 Mué Onorúgame,  
'ma gajponati kékuru sekala alué cha nokame ralámuli.  
Resítiri raweli 'yawa suwábaga alué cha nokame ralámuli  
napurigá 'ma tabilé cha nokimela.
- 16 Mué Onorúgame júkuru wa'lula nulame bochígimi,  
'lige senibí Wa'lula nímala mué,  
'lige 'ma buinámili júkuru mué alué ralámuli alé ejperélachi  
alué napu tabilé oyérame ju mué.
- 17 Mué Onorúgame, mueka 'we 'la e'wime ju tachi nejkúrili  
alué tabilé gunarume ralámuli  
napu mué Onorúgame oyérame ju.  
Mueka a'walí 'yame ju napurigá tabilé majaga mochímala.
- 18 'We 'la repúpua alué ba'lagéchili.  
'Lige aminami 'we a'lá repúpua



alué ralámuli 'we resíriga ejperégame  
napurigá alué ralámuli cha nokame  
'ma tabilé aminabi resí olagá járomala.  
'Lige alué ralámulika tase najteme ju, pe apiépiri ralámuli ju.  
O'chéráme ju 'lige suwime ju pe apiépiri ralámuli niraga.

## Salmo 11

### Jena ruwimela 'we 'la nejkúrame ko Onorúgame

*(Rabí osale ye wiká 'we 'ya 'lige 'yale alué wa'lula we'ká wikarame nuleme.)*

- 1 Neka iwérali tánime ju Onorúgame.  
Pecha chéréko rekó regá anichi ralámuli:  
“Ma 'másiga 'mi jami mejká tabilé riógichi napurigá chulugí.
- 2 'We 'la e'nébá alué cha nokame ralámuli,  
'ma reká alé iwachi alué gusí chujpégame,  
'lige a'wágame banisume ju alué iwá  
'lige chíboka uchuka pásime ju alué gusí  
alué tabilé cha nokame ralámuli.
- 3 ¿Cho nokimélabeché alué tabilé cha nokame ralámuli?  
Tabilé i'tékuru alué e'wélala napurigá gu'frimala.”
- 4 Onorúgameka ajti alé bo'né re'obálachi.  
Onorúgameka rewagáchika nulá ajtí,  
alé wa'lú mutélachi asagá nulame ju,  
'lige alé asagá 'we 'la e'negá ajtí alué suwábaga ralámuli.
- 5 Onorúgame 'we 'la e'negá ajtí alué tabilé cha nokame ralámuli  
'lige abiena alué cha nokame ralámuli,  
'lige 'we ayóniga eteme ju Onorúgame alué ralámuli  
napu 'we ganlíme ju resí olagá  
uché jaré ralámuli tabilé cha nokame.
- 6 Onorúgameka u'kírimala we'ká sawí rajame  
alué cha nokame ralámuli mochígichi,  
'lige alué “asufre” anilime rejté 'we rajtágame rajame nímala,  
'lige eká rajtágame julámala Onorúgame  
napurigá suwábaga rajimela alué cha nokame ralámuli.  
Alarigá resí olámala Onorúgame alué cha nokame ralámuli.
- 7 Onorúgameka 'we 'la sébili olame ju bilé tábiri nochánilisa  
'lige 'we 'la galegá eteme ju 'la semáriga 'nátame ralámuli.  
Onorúgameka 'we na'temaka eteme ju  
alué ralámuli tabilé cha nokame.

## Salmo 12

Jena ruwimela churigá tánilime ko iwérali Onorúgame

*(Rabí osale ye wiká 'we 'ya. 'Yale alué wa'lula we'ká wikarame nuleme, we'ká rabeli osánó tégame rabisime.)*

- <sup>1</sup> Mué Onorúgame, gu'iri ne'chí.  
'Ma tabilé 'wesi i'té ralámuli 'la sébali olame.
- <sup>2</sup> Pe suwábaga ralámuli 'yégiga ra'íchame ju.  
'Ma tabilé i'té ralámuli 'la a'ká ra'íchame  
pe a'nagupi 'yégiga ra'íchame ju.  
'We semati ra'íchame ju,  
nobi pe chibirigá ra'íchame ju.
- <sup>3</sup> Mué Onorúgame,  
chu'ala na'ómasa a'lá kápá alué ralámuli cha anime.  
Alué ralámulika anime ju: “Ramué chu'álaka ramué a'boi nila ju.  
Aminami tabilé 'wesi bujémala alué ra'íchili  
napu ra'íchame niru ramué.”
- <sup>4</sup> Onorúgameka 'ma cha olámala alué napu ekí regá anime:  
“Ramueka 'la chu'égame niru napurigá nemípua,  
ye chu'ate ra'íchaga nemípua ramué,  
alué ramué nila 'nátili ra'íchili tabilé 'wesi bujémala ramué.”  
'Lige aminami ramueka tabilé 'wesi nulémala tábiri nochálichí,
- <sup>5</sup> nobi mué Onorúgameka regá aní:  
“Ralámuli tabilé nígame 'we resítiri 'ma tabilé anachi resí oliá,  
alekeri neka gu'írimala alué ralámuli.”
- <sup>6</sup> Mué Onorúgame,  
mueka senibí 'we a'lá sébili olame ju napu aní.  
Napu mué aní abéchigo najteme ju  
me'tagá alué plata 'we 'la bi'wérigame na'ichí achagá.
- <sup>7</sup> Mué Wa'lula Onorúgame,  
mueka senibí repume ju alué ralámuli tabilé cha nokame  
napurigá tabilé cha olámala alué ralámuli cha nokame.
- <sup>8</sup> Alué cha nokame ralámulika 'we ichúrimi e'yéname ju  
'lige ralámulika 'we bijchígime ju alué ra'íchili tabilé a'ká.

## Salmo 13

**Jena ruwimela churigá tánilime ko iwérali Onorúgame**

*(Rabí osale ye ra'íchali 'we 'ya. 'Yale alué wa'lula we'ká wikarame nuleme.)*

- <sup>1</sup> Mué Onorúgame,  
neka taníguru alué nejkúrili.  
¿Chiéniko ku nélémoláché mué ne'chí?  
¿'Ma tabilé siné nélémolá mué ne'chí?  
¿Chiéniko machínamala mué chíboka asagá?
- <sup>2</sup> ¿Chiéniko resí níliga asimela ne alawala 'lige 'we seweka?  
¿Chiéniko 'la neyúriga asimélaché ne sairúgame 'yuga?
- <sup>3</sup> Mué Wa'lula Onorúgame,  
'la 'nátaga gepuwa nejkúrili tachi ne.  
Wa'lú a'walí 'yawa ne.  
Gu'íriwagó ne napurigá ta mukumela ne
- <sup>4</sup> napurigá tabilé regá animela alué cha nokame ralámuli:  
“Ma umériru ramué.”  
Umérosaká ne'chí 'we ra'sálá mochímala alué ralámuli.
- <sup>5</sup> Rekó ne resí ikié,  
neka machí mué 'we 'la nejkúrimio.  
Ne alawálaka 'we ra'sálagá ajtí  
napugiti mué nejkúrimili kame ma'chí 'pa ne alé resítirichi.
- <sup>6</sup> Neka wikárimala Onorúgame nila wiká  
senibí wa'lú nejkúrigoriká Onorúgame.

## Salmo 14

**Jena ruwimela tabilé 'wesi i'tegó ralámuli tabilé inílame**

*(Rabí osale ye ra'íchali 'we 'ya. 'Yale alué wa'lula we'ká wikarame nuleme.)*

- <sup>1</sup> Regá 'nátame ju alué tabilé 'la 'nátame ralámuli:  
“Tabilé i'té Onorúgame”,  
nobi alué ralámulika 'we cha nokame ju,  
pe me'agá e'yéname ju uché jaré ralámuli.  
Alueka tabilé 'wesi ralámuli 'la a'ká ju.
- <sup>2</sup> Onorúgameka 'pa rewagachi asagá 'we 'la e'negá ajtime ju  
alué ralámuli jena wijchimoba mochígame  
pa'lá mochiga ralámuli 'we 'la 'nátame,

- alué ralámuli napu 'we a'lá bijchígame ju  
Onorúgame nila ra'íchali.
- 3** Suwábaga ralámuli 'ma a'rele Onorúgame oyeria,  
'ma tabilé a'lala 'nátili 'nata mochime ju,  
'ma tabilé 'wesi i'té ralámuli 'la tabilé cha nokame.<sup>a</sup>
- 4** 'Ma tabilé nirame ju alué ralámuli Onorúgame nila rejcholi,  
pe cha nokagá e'yéname ju.  
'We resí olame ju alué ne'chí oyérame  
'lige tabilé tánime ju e'kali Onorúgame.  
Tabilé bijchígime ju alué 'la bi'wígame ra'íchali.
- 5** Alué ralámuli cha nokáme ka 'we 'áwalia mochímala majá,  
napugiti Onorúgameka gu'írame ju alué ralámuli  
napu 'la e'wame ju napu aní Onorúgame.
- 6** Alué chá nokame ralámulika  
pe gawelia mochime ju etega alué ralámuli 'we a'lá e'wachi,  
nobi Onorúgameka 'wéchigo a'lá repuka ajtíko alué ralámuli.
- 7** 'We 'la kápá alé Sioni anilíchika rabó  
nawasa alué nejkúrame  
napurigá gu'írimala alué ralámuli Israeli ejperégame.  
Napu'lige Onorúgame 'ma 'la nejkúrisa asíriga ra'sálámala  
alué Akobo rijimala 'lige suwábaga alué Israeli mochígame.<sup>b</sup>

## Salmo 15

**Jena ruwimela Onorúgame najkió napurigá  
'la sébili olámala ralámuli**

*(Rabí osale ye ra'íchali 'we 'ya.)*

- 1** Mué Wa'lula Onorúgame,  
¿chieri 'la bejtéramala alé napu mué ajtí?
- 2** Alué napu 'la e'wame ju napu aní Onorúgame,  
alué napu tabilé siné cha nokame ju,  
alué napu tabilé siné 'yega ra'íchame ju,
- 3** alué napu tabilé siné gawélime ju uché jaré ralámuli,

<sup>a</sup> 14:3 E'nesi Romanos 3:12.

<sup>b</sup> 14:7 Akobo oká rewégame nile. Akobo aniáká ralámuli 'yégilime aniamé ju. A'kinánaka Onorúgame uché bilé rewá 'yale Israeli anilime. Israeli aniáká “wa'lula selígame” aniamé ju. Abé a'kinánaka alé we'lé gawí Israeli anilichi rewégame newale, 'lige alé we'lé gawichí ejperégame ralámuli israelita anelime nile.

alué napu tabilé che olame ju alué bo'né gompaniérola,  
 alué napu tabilé che aneme ju  
 alué a'mulipi ejperégame ralámuli,  
<sup>4</sup> alué napu tase galegá eteme ju alué 'we cha nokame ralámuli,  
 'lige napu 'la na'temaka eteme ju  
 alué 'la Onorúgame oyérame ralámuli,  
 alué 'la sébili olame napu 'la sébili olámirílige 'yabé  
 rekó resí ikié bo'né 'la sébili olame ju,  
<sup>5</sup> alué napu taneme ju enomi  
 'lige tabilé rasígame goblálome ju nujubapi,  
 alué napu tabilé nareme ju enomí  
 napurigá sayega ra'ichámala uché bilé rió olagá.  
 Alué 'we a'lá 'nátame ralámuli,  
 alueka 'we a'lá ganíliga bejtéramala jena wijchimoba,  
 alueka 'we a'lá machiame Onorúgame senibí gu'írimio.

## Salmo 16

**Jena ruwimela Onorúgame senibí ajtigó ralámuli 'yuga**

*(Rabí osale ye ra'ichili 'we 'ya.)*

- <sup>1</sup> Ne'chí 'we a'lá repuki mué Onorúgame,  
neka mué tánime ju nejkúrili.
- <sup>2</sup> Neka regá aneme ju mue Onorúgame:  
“Mue ju ne'chí nuleme,  
we'ká tábiri napu ne ni, mué nejílala ju.”
- <sup>3</sup> Alué mono napu Riosi neraga eteme ju jaré ralámuli,  
alueka tabilé a'walí nígame ju napurigá nejkúrimala,  
nobi alué ralámulika regá anime ju:  
“'We nejkúrame ju aminami 'we a'wágame ju.”
- <sup>4</sup> Nobi alué ralámuli mono oyérame napu tabilé Riosi ju,  
alueka 'we resí níliga ejperélamala.  
Neka tabilé siné nejkúrili tánimala alué mono,  
'lige neka tabilé siné me'agá kógimala ajágame alué mono.
- <sup>5</sup> Pe mué Onorúgameka 'we a'lá semáriga nejkúrame ju senibí.  
Mueka 'la senibí nejime ju semati 'nátili.  
Mueka senibí gu'ira asimela ne'chí.
- <sup>6</sup> Mué Onorúgame 'la nejkuru bilé gawí 'we a'lá semati  
napurigá ne niga asimela alué gawí.
- <sup>7</sup> Neka nabí nélémala Onorúgame,

- alué kame 'we a'lá 'nátali nejime.  
 Aminami rukomi 'we 'la 'nátali nejime ju.
- 8** Neka senibí néléme ju Onorúgame,  
 Onorúgameka ne 'yuga ajtigame senibí,  
 wajtonaka ajtime ju ne'chí repuka,  
 alekeri tabilé 'wesi umérimala ne'chí.
- 9** Alekeri neka 'we ra'sálagá ajtí  
 'lige ne alawala 'we ganíliga ajtí,  
 'lige neka 'we ganíliga bejté, tabilé majaga,
- 10** 'lige ne mukusá 'lige tósiga ne alé napu bi'tí suwíggame,  
 ;Mueka tabilé a'rémala alé ne'chí  
 napugiti neka 'we a'lá e'wame napu mué aní!<sup>a</sup>
- 11** Mueka ne'chí benírikuru  
 churigá 'la ko bejtelia napurigá najkí mué.  
 Neka nabí 'we a'lá ganíliga bejtélamala alé  
 napu mué Onorúgame bejtélachi ju.

## Salmo 17

**Jena ruwimela churigá tánilime ko nejkúrili Onorúgame**

*(Rabika osale iwérali tániga Onorúgame.)*

- 1** Mué Wa'lula Onorúgame,  
 'we a'lá 'nátaga gepuwa nejkúrili tachi ne  
 'lige 'la e'wiwa ne,  
 neka 'la bijchiga animeli kame napu'lige nejkúrili taa ne.  
 Neka tabilé 'yega ra'íchame kame.
- 2** Mueka ruwimeli júkuru neka tabilé che 'síkame ko.  
 Mueka 'we a'lá sébali machí  
 tachiri tabilé 'la ko 'lige tachiri 'la ko.
- 3** Mué 'we a'lá machí tachiri 'nátaga oyame ka ne.  
 Rukomi 'we a'lá repuka ajtí mué ne'chí.  
 Mueka 'we a'lá sébili machí tachiri se'winá 'síkame ko ne,  
 'lige 'la sébili machí mué tabilé se'winá 'síkame ko ne.  
 Tabilé siné 'yégili ra'íchili buyáname ju ne chu'álachi.
- 4** Neka tabilé oyérame ju alué cha nokame ralámuli.  
 Neka tabilé cha'sika oyame ju.

<sup>a</sup> 16:10 E'nesi San Juan 2:21-22.

- Neka 'we 'la e'wame ju napu mué aní.
- 5 Neka 'la sébili olame ju napurigá nulá mué Onorúgame.  
Tabilé siné a'reme ju ne alué nulalí.
- 6 Mué Onorúgame,  
neka nejkúrili tani mué  
napugiti mueka 'la e'wame kame  
alekeri 'la akiboa nejkúrili tachi ne.
- 7 'La machíriwa ne mué 'la na'temao ne'chí  
mué Onorúgame napu gu'irame ju alué ralámuli  
napu mué tánime ju napurigá gu'írimala mué  
napurigá tabilé che olawa alué sairúgamete.
- 8 'We 'la repúpua ne'chí,  
napurigá repume ju mué alué u'kuchítiri 'we 'la galegá,  
alé pachárale mué a'nalachi ajchagá nasópua ne'chí
- 9 napurigá alué cha nokame ta rewimela ne'chí,  
alué napu ne'chí me'lináliga e'yéname ju.
- 10 Alué cha nokame ralámuli tabilé na'temame ju.  
Pe 'we riólaga ra'íchaga e'yéname ju.
- 11 'Ma a'beka e'yena alué cha nokame ralámuli  
'lige nabí rawé 'we a'lá e'néniga e'yena  
chiéniko 'la nítiká cha oliá ne.
- 12 Alué cha nokame ralámuli,  
napurigá nokame ju alué mawiyá, alieri ju,  
re'pá rojachi ajtime 'ínili alué mawiyá  
buigá bilé ajágame cha'pinalia go'mea.
- 13 Sapuka Onorúgame gu'iri ne'chí  
napurigá tabilé ché olámala ne'chí alué cha nokame ralámuli.  
'Ma rominawa chojkóbala.  
Machétate wejpisópua alué cha nokame ralámuli  
napurigá taché olámala ne'chí.
- 14 Mué a'walílate resí olawa alué cha nokame ralámuli,  
alué napu 'we nígame ju i'karúgame tábiri 'we najteme.  
Lisensia 'yawa napurigá wa'lú go'ame 'yámala 'kúchila  
napusí a'tá rojpala.
- 15 Neka 'we a'la sébali olame ju  
'lige alekeri 'we ganíliga asimela ne  
mué Onorúgame 'yuga asagá.

## Salmo 18

**Jena ruwimela churigá umériligo alué Rabí bo'né saíla ralámuli**

*(Rabí osale ye ra'íchili napu'lige Onorúgame gu'írale napurigá tabilé cha'pimela alué Sauli 'lige alué uché jaré ralámuli Rabí saíla. 'Yale alué wa'lula we'ká ralámuli wikarame rabisime nuleme.)*

- 1 Mué Wa'lula Onorúgame, neka 'we galegá eté mué napugiti mué kame a'walí nejime.
- 2 Onorúgameka napurigá bilé wa'lú rejté alarigá ju 'lige ne alé re'pá 'mosa tabilé nápomala alué sairúgame. Alarigá júkuru alué mué nila nejkúrili.
- 3 Napu'lige ne tachi napurigá nejkúrimala mué 'we a'lá semáriga najtepume júkuru mué ne saíla, alekeri 'we a'lá semáriga ra'ichámala ne mué olagá.
  
- 4 Amulí me'liruge ne, 'lige 'we majae ne, aliena resí ikiá.
  
- 5 Nologá jage alué cha nokame ralámuli ne'chí cha olánilia 'lige neka tabilé che ikisá nílie nemía.
- 6 'Lige neka 'we majaga, nejkúrili tani ne Onorúgame, 'lige Onorúgameka akéturu alé 'pa rewagachi asagá, Onorúgame najkálachi sébaturu alué ne ra'ichálila.
  
- 7 'Lige Onorúgameka 'we ayole alieti etega alanokachi alué ralámuli ne, a'liko 'we a'wágame noké ye gawí jena wijchimoba
- 8 Onorúgame ajkabólachika molí ma'chínaturu, 'lige chu'álachika na'í 'we rajtágame ma'chínaturu, 'lige sawí rajame buíníturu Onorúgame chu'álachika,
- 9 'Lige alé 'pa rewagachi i'púriga ilíbaturu 'lige alékana ma'china Onorúgame 'lige jékana re'kina 'lige alé pachárale ronólachi chujkugé nolí 'we ru'nágame chókame.
- 10 'Lige aséturu Onorúgame bilé ajágame ma'ségame kerubina rewégame 'lige i'niga enáturu pákana ekáchika.
- 11 'Lige alé Onorúgame ajtígichi,



- noligá ujcháтуру alué chókame nolí wa'lú ba'wí na'lógame  
alé asimea chíboka.
- Alué chókame nolika napuyeri 'ta galí, alieri gayénaturu.
- 12 'We semáriga ra'ósiga iligéturu alé  
napu'lige alé ajtígichi Onorúgame  
'lige alé chókame nolíchika buiníturu rejsisi 'lige sawí rajame.
- 13 Onorúgameka a'wágame ra'néturu alé 'pa rewagachi  
'lige e'wele ra'icháchineturu alé 'pa rewagáchika,  
'lige resisi rujsúтуру abiena sawí rajame rusúтуру.
- 14 Onorúgame ra'nele napurigá na'í  
napurigá u'kí ne'wime alarigá 'sié,  
a'liko alué ralámuli cha nokame 'ma ra'lá mo'íbaturu majaga.
- 15 A'lige alué wa'lú ba'wí 'ma ra'lá kiba wakigá iliba  
alé napu chíbale alué a'wágame eká napu Onorúgame buchele.  
Ma'chí asiba alué we'é ale re'lé ba'wírale ajtígame.  
Alarigá ikí napu'lige Onorúgame ne'óchachi  
alué cha nokame ralámuli olagá.
- 16 Onorúgame owáturu sekala alé 'pákana rewagáchika asagá,  
'lige bo'ne sekálate ma'chí páтуру ne'chí alé wa'lú ba'wichí.
- 17 Tabilé eláturu napurigá me'limela ne'chí  
alué 'we jobátigame ralámuli,  
alué napu tabilé galegá eteme ke ne'chí,  
alué ralámuli abé a'wágame ke nakoga me'tagá ne'chí.
- 18 Neka 'ma 'we resí nílga eyéneturu  
'we resí olachi ne'chí alué ralámuli cha nokame.  
Onorúgameka yati 'la gu'írituru ne'chí.
- 19 Mué Onorúgame ma'chí pasáturu ne'chí alé resítichi  
napugiti mueka 'we na'temame ne'chí.
- 20 Onorúgame alarigá gu'írituru ne'chí  
napugiti neka 'we a'lá sébali olame kame napurigá najkí mué.
- 21 Neka 'we 'la sébali e'wame ju napu aní mué nila ra'íchali,  
tabilé siné a'rigá.
- 22 Neka 'we 'la sébali olame ju napurigá nulá mué,  
tabilé siné we'káwame ju ne alué nulalí.
- 23 Onorúgame 'we a'lá machí 'we a'lá sébali olame ko ne,  
'lige tabilé cha'sika oyame ko ne.
- 24 Alekeri Onorúgame 'we 'la na'temaka gu'iri ne'chí  
napugiti tabilé cha 'síkame kame ne.

- 25 Mué Wa'lula Onorúgame,  
 mueka 'la na'temame ju alué mué oyérame,  
 mueka 'we na'temame ju alué tabilé cha nokame ralámuli.
- 26 'Lige 'we a'lá gu'iri mué alué tabilé 'yégame ralámuli.  
 Alué 'we cha nokame ralámuli, 'we resí olame ju mué.
- 27 Mueka 'we a'lá gu'írame ju alué ralámuli tabilé gunarume  
 nobi alué ralámuli gunarume 'we resí olame ju mué.
- 28 Mué Onorúgame nejímala 'we a'lá bi'wígame bowé.  
 Mué Onorúgame 'yámala ne'chí 'we a'lá bi'wígame bowé  
 napurigá ne tabilé resítiri bowé najátoga ilíromala.
- 29 Mué 'símala nejkuria napurigá umérimala ne alué ne saíla,  
 'lige aminami 'la gu'írimala ne'chí  
 napurigá 'la simírimala ne alué wa'lú tególichí amoba  
 alé napu mochí ne saíla nejkomia alué ne saíla 'yuga.
- 30 Napu Onorúgame 'sime ju, 'we a'lá ju.  
 Napu'lige bilé tábiri sébili olámirisá 'la sébili olame ju.  
 Onorúgame 'we a'lá gu'írame ju suwábaga alué ralámuli  
 napu tánime ju nejkúri.
- 31 ¿Chieri uché bilé ju Onorúgame?  
 Tabilé 'wesi i'té uché bilé.  
 Pe muecho ju Onorúgame,  
 pe muecho 'sime ju ramué gu'iria.
- 32 Onorúgame 'sime ju a'walí 'yaa ne'chí,  
 alué 'sime ju ne'chí gu'iria  
 napurigá ne tabilé che 'sika einámala.  
 'lige 'we a'lá semáriga repume ju ne'chí ne panápuri eyénachi.
- 33 Mué Onorúgame 'we sapume newame ju ne ronola,  
 'we sapume napurigá chomalí.  
 Onorúgameka 'we a'lá repume ju ne'chí  
 rekó jami chárikáchi eyénachi ne.
- 34 Onorúgame ju 'we a'wágame sekégame newame ne'chí  
 'lige 'la benégame newá ne'chí  
 napurigá 'la o'wé pame nímala ne alué iwá.
- 35 Mué Onorúgame, mueka 'we 'la repume ju ne'chí,  
 bilé sairúgame ne'chí me'linálichí.  
 Mueka wajtoná sekálate cha'pigá gu'írame ju ne'chí.  
 'lige alekeri neka 'la neyúrame ju.
- 36 Mueka a'lá bi'wígame bowé 'ya ne'chí  
 napurigá ne tajché ikigá einámala.

- 37 Neka najatu alué ne saíla  
 'lige tabilé ku ro'iníturu ne napusí 'ma me'lisá alué ne saíla.
- 38 Neka 'ma suwábaga me'áturu sairúgame  
 'lige a'bemi ronichimi bi'tiba suwigá alué ralámuli ne saíla.
- 39 Mueka 'yáturu ne'chí wa'lú a'walí  
 napurigá ne nejkómala,  
 'lige mué 'sile nejkúrili 'ya ne'chí napurigá ne neyúrimala.
- 40 Mué 'sile nejkuria napurigá ne 'la umérimala alué sairúgame  
 'lige neka me'á alué ralámuli ne'chí gichime.
- 41 Alué ne saílaka e'wele sinaka taa nejkúrili  
 nobi tabiléchigo 'wesi gu'írale ko alué cha nokame ralámuli.  
 Abiena 'we tánile nejkúrili Onorúgame,  
 Onorúgameka tabiléchigo gu'írale ko.
- 42 'Lige mué Onorúgameka 'we a'lá gu'írame ju ne'chí.  
 'Lige neka 'ma umérituru suwábaga alué ne saíla,  
 'lige neka re'kéturu,  
 napuyeri we'é alieri newáturu ne alué ralámuli.
- 43 Mueka ma'chí pasá ne'chí  
 napu'lige ajtígichi ne  
 alé we'ká ralámuli mochígichi 'we najkome.  
 Mueka ajcháturu ne'chí  
 napurigá nulame nímalala ne we'kaná riógichi gawichí.  
 'Lige ralámuli napu tabilé machime ke ne'chí  
 'la sébili e'wáturu napu ne nuléligé.
- 44 Alué ralámuli tabilé machime ne'chí,  
 'lige akisá ne nulachi,  
 'lige yati e'wáturu alué ralámuli,
- 45 'lige 'áwalaga buyáturu alé napu mochile chíbika.
- 46 'We a'lá semáriga nejkuri mué Onorúgame.  
 Abichilubi 'la semáriga nejkúrisa 'la kékuru Onorúgame  
 napu ne'chí repume ju.
- 47 Onorúgameka 'we resí olá alué ralámuli ne saíla,  
 cha nokame kame alué ralámuli.  
 Onorúgame nejkuri  
 napurigá ne re'lé 'lúmala alué ralámuli cha nokame.
- 48 Onorúgame ju napu gu'írame ju ne'chí  
 napu'lige ne resí oliachi sairúgamete.  
 Onorúgame ju ne'chí gu'írame  
 napurigá tajché olawa ne.

Mueka 'we a'lá na'tepuwa alué cha nokame ralámuli  
napurigá tabilé che olámala ne'chí.

- 49 Alekeri neka wikarámala jipe alué mué nila wiká  
alé iligá napu mochí alué ralámuli  
tabilé oyérame mué Onorúgame.  
'Lige neka 'we a'lá ra'ichámala 'we a'lá ko mué Onorúgame  
'lige wikarámala ne mué nila wiká.<sup>a</sup>
- 50 Mué Onorúgame, mueka 'la semáriga gu'írame ju  
alué napu ajchale mué wa'lula nulame,  
gu'írame ju mué napurigá neyúrimala nejkoga,  
alué napu wanápale mué, alué napu ju Rabí rewégame,  
'lige abiena alué Rabí rijimala nujubami o'chérigame.  
Mueka 'la nabí galémala alué nujubami o'chérigame.

## Salmo 19

**Jena ruwimela Onorúgame we'ká i'karúgame newáligo**

*(Rabí osale ye ra'íchali 'we 'ya. 'Yale alué wa'lula  
we'ká ralámuli wikarame rabisime nuleme.)*

- 1 Alé 'pa rewagachi 'we a'lá ma'chígame néré  
Onorúgame 'we a'wágame ko.  
Alé rewagachi 'la ma'chígime néré  
'we 'la sébili newáligo Onorúgame  
suwábaga tábiri napu ju so'pilí, mechá, rayénali, eká, nolí.
- 2 Nabí rawé eteme ju ralámuli alé rewagachi  
chiena 'la ko Onorúgame.  
Nabí rukó 'we 'la néré 'we a'lá a'walí nígame ko Onorúgame.
- 3 Rekó tabilé akiae Onorúgame ra'íchachi,  
'lige rekó tabilé 'wesi ra'íchili akiae,
- 4 abiénachigo 'la ma'chígame néréko Onorúgame a'walila  
bochígimi neruga.  
Alué nejkúrili we'lesi sébame ju alé bochígimi gawichí  
napusí sébame ju rayénali ra'osálila.
- Onorúgameka newale rewagá rayénali galila neraga,
- 5 'lige rayénali ma'chíname ju 'we ra'sálagá  
napurigá bilé rió kulipi newíkame neraga

---

<sup>a</sup> 18:49 E'nesi Romanos 15:9.

- 'lige abiena napurigá bilé rió iwégame 'mame ra'sálagá rowesia.  
 6 Alué rayénali panika ma'chínasa be'á be'lí  
 'lige alíika 'tumi bokuime ju,  
 'lige bochígimi gawichí sébame ju rajtalí ra'ósili.
- 7 Alué napu nulá Onorúgame 'we a'lá semati ju.  
 'We a'lá 'nátali 'yame ju ralámuli,  
 'lige aminami 'la rejchirúgame newame ju ejtemali.
- 8 Alué napu nulá Onorúgame 'we 'la bi'íggame rejcholi ju  
 'lige ralámuli 'la oyérasa alué nulalí Onorúgame nila  
 'we ra'sálagá ejperégame ju,  
 'lige 'we 'la nátali nejime ju Onorúgame.
- 9 'We a'lá niralia Onorúgame 'we a'lá ju.  
 Nabí 'la nirawa.  
 Rejcholi napu nulá Onorúgame senibí 'we a'lá ju.  
 Onorúgameka chati raweli nejime ju cha nokisuga.
- 10 Napu nulá Onorúgame abéchigo najteme ju  
 me'tagá alué 'oro 'we 'la pagótigame na'ichí ajchagá,  
 'lige 'we ajkággame ju me'tagá alué omoa ba'wila.
- 11 Napu'lige mué Onorúgame ne'chí nulechi,  
 'lige ne 'we 'la machigá ajtime ju tachiri ka abé a'lá  
 'lige tachiri ka tabilé a'lá.  
 'Lige ne sébali olasa napu mué nulá  
 'liko 'we 'la ralámuli nímala ne.
- 12 I'sínimi tabilé machirume ju chati 'nátaga e'yénalia.  
 'La bujewa ne alué chátiri 'nátali  
 napu tabilé machí ne chátiri ko alué 'nátali.
- 13 Mué Onorúgame bujewa ne  
 alué we'ká i'karúgime chátiri 'nátali.  
 Tabilé a'rewa napurigá neyúrimala alué chátiri 'nátali.  
 Alarigá 'la tabilé 'nátame nímala ne alué chátiri 'nátali,  
 gu'íriwa ne napurigá 'la e'wame nímala ne napu mué nulá.
- 14 Neka taní napurigá mué Onorúgame  
 'we 'la ra'sálámala ne ra'ichálila akigá  
 'lige taní ne napurigá 'we 'la ra'sálagá asimela mué Onorúgame  
 'we 'la 'nátachi ne,  
 napugiti mué Onorúgame kame ne'chí gu'írame.

## Salmo 20

Jena ruwimela churigá tánimili ko nejkúrili  
Onorúgame alué e'wélala ralámuli

*(Rabí osale ye ra'íchali 'we 'ya. 'Yale alué wa'lula  
we'ká ralámuli wikarame rabisime nuleme.)*

- <sup>1</sup> Ralámulika regá anime ju:  
'We a'lá kápá Onorúgame gu'írisa mué wa'lula nulame,  
mué gu'írili tánichi  
napu'lige 'we resí nílichí mué semáriga gu'írisa  
'la kepa Onorúgame ramué nuleme wa'lula  
napu'lige sairúgame nakónilichí ramué 'yuga.  
Onorúgame 'we a'lá semáriga gu'írilekuru  
alué rió 'we 'ya bejtégame Akobo rewégame.  
'We a'lá kékuru alarigá gu'írisachigó alué wa'lula nulame.
- <sup>2</sup> 'We a'lá kékuru Onorúgame nábolasa nejkúrili  
alé Siónika anilichí gawichí asagá  
napu ilí alué re'obá tabernákulo anilime.
- <sup>3</sup> 'We a'lá kékuru Onorúgame nabí 'nátaga asisá  
napu nejile we'ká go'ame alué wa'lula Rabí.
- <sup>4</sup> Onorúgame nejisa 'la kékuru suwábaga nóchali napu mué najkí  
'lige a'lá semáriga ma'chínasa 'la kékuru  
alué nóchali napu mué newánili.
- <sup>5</sup> Napu'lige mué neyúrasa nejkoga  
'lige ramueka wa'lú yawiyame newawa  
cheliera 'yágá Onorúgame.  
'We a'lá sébili olasa 'la kékuru napu mué wa'lula Rabí najkí.
- <sup>6</sup> Jípeko 'ma 'we a'lá ma'chígame nérékuru  
Onorúgame 'we a'lá gu'iria  
alué napu wanápilige napurigá neyúrimala nejkoga.  
'Ma 'la machipa ne Onorúgame 'we 'la akimeo  
alé 'pa rewagachi asagá,  
'lige 'we a'lá gu'irimio napurigá neyúrimala nejkoga.
- <sup>7</sup> Jaré ralámuli mayé pe alué kareta nígarika  
'we 'la neyúrimio nakoga,  
'lige jaréchigo mayé pe alué gawé bujkégarika  
'la neyúrimio nakólichí nakoga,  
'lige ramueka pe Onorúgame gite  
'la neyúriwa nakoga ramué saíla 'yuga.

8 Alué ralámuli sairúgameka pe toroka so'mímala ronola  
'lige 'ma bi'tiá mo'ibámala  
nobi ramueka 'we 'la a'wagá e'yénawa  
rekó 'ma bi'tiá mo'ibásiga.

9 Mué Wa'lula Onorúgame,  
a'walí 'yawa alué wa'lula Rabí  
napurigá neyúrimala nekoga.  
'We 'la e'wiwa ramué napu'lige nejkúrili tálichí ramué.

## Salmo 21

**Jena ruwimela Onorúgame wa'lú a'walí 'yáligo alué  
wa'lula Rabí napurigá 'la neyúrimala nejkoga**

*(Rabí osale ye ra'fchili 'we 'ya. Yale alué wa'lula  
we'ká ralámuli wikarame rabisime nuleme.)*

- 1 Mué Onorúgame,  
alué wa'lula Rabí 'we ra'sálagá ajtí  
napugiti mué Onorúgame 'we 'la 'yáligime a'walí  
napurigá 'la neyúrimala nejkoga.
- 2 'La gu'íriile mué alué wa'lula 'la napurigá gu'írilime najkile.  
Tabilé siné anile mué: “Pe tabilé gu'írisiga 'la kéréko alué rió.”
- 3 'La ra'sálagá ajtí alué wa'lula Rabí  
napugiti mué Onorúgame 'la simíligame alué wa'lula najtepamia  
'lige mo'kótale bilé korona 'órote newárigime.
- 4 Alué wa'lula tale napurigá mué 'yámala we'ká raweli,  
'lige mueka yati 'la elile  
napurigá bejtélamala we'ká bamí jena gawichí.
- 5 Alué wa'lula Rabí 'we najtékame gayénale,  
napugiti mué Onorúgame síligame gu'íria,  
alekeri ralámuli 'we a'lá niráguru.
- 6 Onorúgame senibí 'we galegá eté alué wa'lula Rabí  
'lige asíríga ra'sálagá ajtí  
napugiti mué Onorúgame 'la gu'ira ajtigame senibi rawé.
- 7 Alué wa'lula Rabí 'we a'lá bijchigi Onorúgame 'we a'lá galeo  
'lige mué Wa'lula Onorúgame rewagachi ajtígame  
tasiné a'rémala mué napurigá alué Rabí guwana wijchimela.
- 8 Alué wa'lula umérimala suwábaga alué cha nokame ralámuli,  
alué ralámuli napu tabilé galegá eteme ju alué wa'lula.

- 9 'Lige bilena remígichi  
wa'lú rajachi 'we rajtágichi lúmala alué Rabí alué ralámuli,  
'lige 'ma rajimela alué ralámuli.
- 10 'Lige 'ma suwábaga tabilé i'tega ilibámala  
alué ralámuli cha nokame, 'ma 'kúchilatiri 'yúriga.
- 11 Rekó 'we 'la 'nata mochige resí olamia alué wa'lula Rabí,  
nobi tabiléchigo ganámalago resí olá alué,
- 12 napugiti Rabika 'ma mabúmimpá suwábaga bo'né saíla.  
Alué bo'né nila iwate ra'némala alué bo'né saíla.
- 13 Mué Onorúgameka wa'lú a'walí nígame ju,  
alekeri 'we a'lá niralia ramué mué Onorúgame,  
'lige wikáriwa ramué ruká wa'lú a'walí nígame ko mué.

## Salmo 22

Jena ruwimela churigá 'nátilego Rabí napu'lige  
ta'mé a'lá nejkúrichi Onorúgame

*(Rabí osale ye ra'íchili 'we 'ya. 'Yale alué wa'lula we'ká ralámuli  
wikarame rabisime nuleme. Simélé chomalí wikala 'lige wikarame nile.)*

- 1 Mué Wa'lula Onorúgame,  
¿chonigá bi'neli a'répaché mué ne'chí?  
'We mejká eyena mué.  
Tabilé aké mué ne e'wele ne'ochi o'koka.  
Tabilé nawá mué ne nejkúrili tachi.
- 2 Mué Onorúgame,  
rawemi 'lige rukomi taa ne nejkúroli  
'lige mueka 'ma tabilé nejkuri,  
'lige tasiné ganíliga ajtí ne.
- 3 Mueka wa'lula júkuru bi'neli neyúriga,  
'lige alué ralámuli alé Israeli mochígame  
'we wikárime ju mué Onorúgame.
- 4 Alué ramué rijimala 'we 'ya mochígame  
'la bijchígile 'we 'la nejkúrame ko mué Onorúgame.  
'Lige mueka 'we a'lá gu'írale napu'lige tachi nejkúrili.
- 5 Alué ralámuli 'we tale nejkúrili napurigá gu'írimala mué  
'lige mueka 'we a'lá gu'írole.  
Alué ralámili 'we a'lá bijchígile mué a'lá nejkúrame ko,  
'lige mueka 'we a'lá sébale olale.



- 6 Alué ralámuli cha nokame pe nowí neraga eteme ju ne'chí.  
Aminami neka pe gawéliga etélime ju we'ká ralámulite.
- 7 Suwábaga ralámuli napu eté ne'chí  
pe ajchime ju,  
ne'chí gawéliga,  
'lige noli mo'loa jame ju mo'ola ne'chí gawelia.
- 8 'Lige anime ju gawéliga ne'chí:  
“Aka alueka Onorúgame tánime júché iwérali,  
Onorúgame gu'írimalaké,  
pe aleké oyérame kame alué rioka,  
bo'né Onorúgame tabilé elámaleke  
napurigá me'liboa alué saílate”,  
anime ju ne'chí gawéliga.
- 9 Neka pe mué Onorúgame gite ochéralekuru,  
'lige ne eyela mutúlekuru ne'chí.
- 10 Ne bijí ne eyela rojpálachi ajtígichi,  
'lige mueka 'ma 'la gu'irale ne'chí.  
ne pe kulí ochérasa 'we a'lá repume ke mué Onorúgame.
- 11 ¡Tase bi'neli a'rewa ne!  
Neka 'we majá ajtíkuru,  
a'beka e'yénigame alué ne'chí me'linálime,  
'lige ta'wesi i'tékuru napurigá nejkúrimala.
- 12 Alué ne'chí me'linálime ralámuli  
'ma nologá moché jena ne ajtígichi.  
Alué ralámuli napurigá o'toló jobátigame alarigá ju,  
alué o'toló alé Basani rewégichi uchúkame 'we jobátigame.
- 13 Alué ralámuli napurigá mawiyá e'lowíkame alieri ju.  
e'wele renaka uchume ju ne'chí go'nalia.
- 14 Neka 'we resí nilia ajtíkuru majá alué ralámuli.  
'Lige neka pe napurigá sujírigame neraga ajtí,  
alekeri tabilé cherigá gainámala ne nemía.
- 15 Neka 'ma wakiba chu'ala majaga  
napurigá wejcholí wajkígame alieri chu'ega ajtí ne,  
'lige ne inalá 'ma na'chuka chujkú.  
Mué Onorúgame tabilé gu'iri ne'chí,  
pe alemi wijchimi a'rele pátiga ne'chí  
napurigá mukúgame neraga.
- 16 Alué ne saíla ralámuli napurigá o'kochí jobátigame alieri ju,  
nologá ujchú alé ne ilígichi,

- napurigá o'kochí go'nálime 'ma i'kí ne sekala 'lige ne ronola,  
alieri ju alué ralámuli.
- 17 Asíriga gawiga ajtí ne,  
'ma ma'chí bi'tí ne o'chila,  
aka 'la gayénago ne bo'né o'chila tetia.  
'Lige alué ne saíla 'we e'negá jawí o'weka gawelia ne'chí.
- 18 'Ma nachútale ne o'páchala,  
'lige bilé re'gí re'ele ne o'páchala méniliga.<sup>a</sup>
- 19 Mué Wa'lula Onorúgame, tase bi'neli a'rewa ne,  
mué ju ne'chí gu'írame,  
'yatí nawawa ne'chí gu'íriwa.
- 20 Tabilé a'rewa mué Onorúgame  
napurigá me'liboa ne alué ralámulite.  
Tabilé a'rewa napurigá ne'chí me'limela alué ralámuli,  
napuyeri o'kochí jobátigame ju.
- 21 Tabilé a'rewa ne'chí me'achi alué we'ká ralámuli  
napurigá mawiyá.  
Alué ralámuli cha nokame  
napurigá alué o'toló jobátigame nejcheme alieri ju.
- 22 Neka ruyémala suwábaga ralámuli mué Wa'lula Onorúgame  
'we a'lá gu'íriligo ne'chi.  
Wikarámala ne mué nila wiká alé napu napuíme ju.
- 23 'Emi ralámuli napu 'we 'la oyérame ju Onorúgame,  
wikarawa Onorúgame nila wiká.  
O'maka 'emi napu ejperégame ju Israeli anilichi,  
'we 'la nirawa alué Onorúgame.
- 24 Onorúgameka tabilé gawélime ju alué 'we resí nílime ralámuli,  
'lige tabilé chíbime ju  
'we resí nílime nejkúrili tánichi Onorúgame,  
iligá Onorúgameka 'we yati 'la nejkúrame ju 'nalina  
napu'lige nejkúrili tánilia.
- 25 Napu'lige napuísa alué ralámuli Onorúgame oyérame  
alé re'obachí,  
ruyémala ne Onorúgame 'we a'lá semáriga nejkúrame ko,  
'lige wikarama ne Onorúgame nila wiká,  
'lige 'la sébili olama ne Onorúgame 'yuga,  
'lige 'yámala ne bilé ajágame napurigá anié ne 'yabé.

<sup>a</sup> 22:18 E'nesi San Juan 19:24.

- 26 Alué ralamuli resítiri 'we 'la bosaga go'mela go'ame,  
 'lige alué ralámuli napu oyérinili Onorúgame  
 'we a'lá ra'ichámala  
 chiena 'la semáriga nejkúrame ko Onorúgame.  
 ¡Senibí 'la ganíliga ejperélasa 'la kápá alué ralámuli!
- 27 Suwábaga ralámuli napu ejperé we'kanami ichúrimi gawichí,  
 'we 'la nélémala Onorúgame,  
 'lige sebámala jena cheliera 'yamia Onorúgame,  
 'lige abiena wikárimia
- 28 Onorúgame kame Wa'lula ramué tebume,  
 'lige alué bochígimi gawichí nulame ju.
- 29 Alekeri suwábaga ralámuli,  
 rekó 'we nígame ke o tabilé nígame ke,  
 suwábaga alué ralámuli suwimeli ju,  
 'lige alekeri 'we a'lá nirame nímili ju Onorúgame.
- 30 Alué ne rijimala i'libeko o'chérisime  
 'we 'la oyérimala Onorúgame  
 'lige ra'ichámala ruigá 'we 'la nejkúrame ko Onorúgame.
- 31 Alué ralámuli ramué rijimala i'libeko o'chérisime  
 'we a'lá oyérame nímala Onorúgame nila rejcholi,  
 ramueka beníriwili kame alué ralámuli  
 alué Onorúgame nila rejcholi.  
 Alarigá 'la machimela alué ralámuli  
 Onorúgame 'we a'lá sébali olame ko ramué ralámuli 'yuga.

## Salmo 23

### Onorúgame ne'chí repume ju

*(Rabí osale ye ra'ichali 'we 'ya.)*

- 1 Onorúgame napu senibí bejtégame ju,  
 napu tabilé siné mukume ju,  
 alueka napurigá bo'á neseme ju,  
 'lige ne'chí 'we a'lá neseme ju,  
 neka kame napurigá bilé bo'á,  
 'lige tabilé tábiri roká rélamala,  
 'la nílámala ne tabiri tábiri napu ne resí la.
- 2 Onorúgameka 'la repume ju ne'chí bilena epomi  
 'lige resíbame ju ne alemi,  
 aleka 'we a'lá semáriga gajsalega ilígichi ju,  
 'lige 'we ba'égichi alemi 'la semáriga ilígichi.

3 Onorúgame ku 'la  
iwérali 'yame ju  
ne'chí  
napu'lige 'we seweka  
ajtígichi ne,  
'lige 'la semátiri  
bowechi o'tome ju  
ne'chí,  
'lige 'la a'kabamana  
elame ju ne'chí  
napurigá ne 'we a'lá  
machimela  
Onorúgame wa'lú  
a'walí nígame ko.



Illustration by Alice Paschal

- 4 Rekó eyene ne jami 'we  
chóniga ilígichi  
napu cha ikime ju  
ralámuli,  
tabilé pe'tá majaga  
enámala ne,  
napugiti mué Onorúgame 'la 'we a'lá repuka asimémpá ne'chí.  
Napu'lige etea ne  
o'ká eyéneo mué alué gujsí resola ajágame jobátigame me'liame,  
'ma tabilé tase tábiri majame ju ne.
- 5 Wa'lú go'ame newale mué Onorúgame we'kaka ka go'yame  
napurigá bilé piesta nerúgichi,  
newale mué alué piesta alué ne saíla etériga.  
Mué Onorúgame 'we a'lá ganíliga repórame ju ne'chí  
napu'lige nawame ju ne go'ame go'mea alé,  
'lige ne nila básochi 'we a'lá bochí ro'ame ju mué  
alué 'uba ba'wila pee a'wágame newárigime.
- 6 Neka 'we a'lá machí Onorúgame 'we a'lá gu'frame ko ne'chí,  
senibí rawé 'we a'lá na'temaka eteme ju ne'chí,  
'lige ne mukusá, senibí asimela ne Onorúgame galílachi,  
alué Onorúgame napu senibí bejtégame ju.  
Alué Onorúgame tabilé siné mukume ju.

## Salmo 34

Jena ruwimela churigá nejkúrame ko Onorúgame  
napu'lige tánilichi iwérali

*(Rabí osale ye ra'íchali 'we 'ya napu'lige Abimeleki  
júlale mayega lo'í ko alué Rabí.)*

- 1 Neka cheliera 'yámala Onorúgame nabí rawé,  
ruigá Onorúgame 'we a'lá sébali olame ko.
- 2 Neka 'we 'la ra'sálagá ruyémala alué ralámuli  
ruigá Onorúgame 'we a'lá semáriga nejkúrame ko.  
Alué ralámuli resí níliga ejperégame, akisá alué ra'íchili  
'we a'lá ganíliga naresa 'la ke alué ra'íchili rejcholi.
- 3 Jeka simasi 'emi gepuwa alué rejcholi.  
O'maka napu'ka wikáriwa Onorúgame,  
Wikarawa ruigá 'la semáriga nejkúrame ko Onorúgame.
  
- 4 Neka tánituru Onorúgame napurigá ne'chí gu'írimala,  
'lige Onorúgameka yati 'la nejkúrituru.  
Alué Onorúgame nejkúrisa,  
'ma tabilé aminabi majáturu ne.
- 5 Alué we'ká ralámuli napu 'we a'lá e'wame ju  
napurigá najkí Onorúgame,  
'lige alué ralámuli 'we ra'sálagá mochime,  
abiena alué ralámuli tabilé chijúniga mochímala
- 6 Neka tabilé najtékame rió ke  
'lige ne e'wele ra'íchaga, tánituru iwérali Onorúgame,  
'lige Onorúgameka 'la akéturu 'lige yati 'la bujéturu alué seweli.
- 7 Alué santo ánjeli Onorúgame gompaniérola a'beme ilírome ju  
'lige buinámala resí nília mochígichi  
alué ralámuli 'la nírame Onorúgame.
- 8 'La 'nátaga mochiwa chiena 'la nejkúrame ko Onorúgame,  
alué ralámuli Onorúgame oyéraga ejperégame,  
alueka 'we a'lá ganíliga ejperégame ju.<sup>a</sup>
- 9 'La néléwa Onorúgame suwábaga 'emi  
napu wanápurigame niru Onorúgamete,  
pecha tábiri rokárélamalagó  
'la sébili oliáká alué ra'íchili rejcholi.  
Onorúgameka 'la 'yámala alué tábiri

---

<sup>a</sup> 34:8 E'nesi I Pedro 2:3.

- napu 'la júpá ralámuli níriga.
- 10 Alué ralámuli 'we nígame tabilé oyérame Onorúgame,  
 alueka abiena resí nílimala bilé rawé,  
 napurigá bilé mawiyá 'we serúgame  
 abiena e'lowime júkuru i'sínami,  
 'lige alué 'la Onorúgame oyérame ka  
 'la senibí niga mochímala i'karúginti.
- 11 Suwábaga 'emi ne'chí 'yuga benime, jeka simasi,  
 'we 'la ruimé ne churigá oyérilime ko Onorúgame.
- 12 'Emi ralámuli 'la ganíliga ejperénilisaká we'ká bamí,
- 13 tabilé chátiri ra'íchaga járowa,  
 aminami tase 'yega ra'íchame niwa.
- 14 Tase oyériwa alué chátiri 'nátali,  
 iligá 'we a'lá a'ká ralámuli niwa,  
 senibí 'la semáriga 'nátaga e'yénawa Onorúgame nila 'nátali.
- 15 Onorúgameka 'we a'lá repuka ajtigame  
 alué a'ká ralámuli tase inílime  
 'lige 'we a'lá gepume ju napu'lige tachi iwérali,
- 16 nobi Onorúgameka 'wéchigo ayoga ajtíko  
 alué inílime ralámuli 'yuga.<sup>a</sup>
- 17 Onorúgameka yati 'la e'wime ju  
 nejkúrili tachi alué tabilé cha nokame ralámuli,  
 'lige bujeme ju seweli 'lige 'yame ju iwérali.
- 18 I'sínimi alué ralámuli Onorúgame oyérame  
 'we seweka ejperégachi.  
 'Ma mayeme ju tabilé siné nejkúrimio Onorúgame,  
 Onorúgameka abiena a'lá gu'írame ju alué ralámuli.
- 19 Bilé ralámuli 'we a'lá oyérame Onorúgame  
 'we resí ikime ju,  
 nobi Onorúgameka 'we a'lá gu'írame ju 'we resí ikichi.
- 20 Tabilé 'wesi o'chila gajponáwili ju  
 napugiti Onorúgameka 'we a'lá tebume kame.<sup>b</sup>
- 21 Alué 'we inílame ralámuli  
 pe alué a'boi chojkila gite 'we resí ikimela,  
 'lige alué ralámuli 'we gichiga e'yéname ralámuli,  
 alueka pe a'bopi 'yame ju resiti raweli.

<sup>a</sup> 34:16 E'nesi 1 Pedro 3:10-12.

<sup>b</sup> 34:20 E'nesi Juan 19:36.

- 22 Onorúgameka 'we a'lá gu'írame ju  
alué ralámuli napu aleké oyérame ju,  
tabilé resiti raweli 'yáwili ju  
alué 'la bijchígime Onorúgame nila rejcholi.

## Salmo 37

**Jena ruwimela Onorúgame 'we a'lá repume ko ralámuli tabilé cha  
nokame napurigá tabilé che olawa alué cha nokame ralámulite**

*(Alué Rabí osale ye ra'íchali 'we 'ya.)*

- 1 Tase pe 'nátacho asiboa  
napu nokame ju alué ralámuli cha nokame,  
'lige tase korua asiboa we'ká tábiri  
napu nígame ju alué cha nokame.
- 2 Alué ralámuli cha nokame  
tabilé we'ká rawé mochímala jena wijchimoba,  
pe napurigá gajsalá alarigá ju,  
pe 'ma wakíbame ju alué gajsalá.
- 3 Iligá 'we a'lá nirawa Onorúgame,  
'lige tase cha 'sika einawa.  
'We a'lá kilí bejtélawa jena wijchimoba  
'lige 'we a'lá bijchígiwa Onorúgame nila rejcholi.
- 4 'We 'la semáriga galewa Onorúgame,  
'lige Onorúgame 'we 'la sébili nejímala  
suwábaga tábiri napu mué najkí.
- 5 'We 'la bijchígiwa Onorúgame 'we a'lá nejkúrame ko  
suwábaga tábiri napu mué nocha,  
'lige Onorúgameka 'we a'lá nejkúrimala.
- 6 'Lige suwábaga ralámuli etémala mué 'we a'lá nochio.  
A'liko napurigá bilé ra'ósali alarigá nímalá alué nóchili.
- 7 'La kili asiboa buigá nejkúrili napu Onorúgame nejime ju.  
Tase we'ká 'nátaga asiboa etega alué cha nokame ralámuli  
'we ganíliga mochigo.
- 8 'Ma a'rewa ayoa.  
Aminabi ayoga einásaká mué, abéchigo enáriga nímalá.
- 9 Onorúgame 'ma suwábaga julámala ju jena gawichí mochígichi

- alué inílame ralámuli,  
 'lige alué napu oyérame ju Onorúgame,  
 alueka 'la narémala alué gawí a'rérigame.
- 10 'Ma pe'wemi tabilé mochímala alué inílame ralámuli.  
 Rekó 'emi ralámuli 'we 'yae alué ralámuli,  
 tabilé rewimela 'emi alué ralámuli.
- 11 Alué ralámuli tabilé gunarume  
 napu 'la bijchígime ju Onorúgame 'la nejkúrame ko,  
 alueka 'we a'lá narémala Onorúgame nila a'walila  
 'lige 'we a'lá ganíliga ejperélamala alué ralámuli.
- 12 Alué cha nokame ralámulika ra'icha mochime ju  
 pe cha olánilia alué ralámuli Onorúgame oyérame,  
 aminami gológame e'negá mochime ju,  
 aminami mo'ló mochime ju alué ralámuli gawéliga.
- 13 'Lige Onorúgameka pe acheme ju alué i'nílame ralámuli,  
 Onorúgameka 'we 'la ma'chigá ajtigame 'ma a'mulipi ko rawé  
 napu resí ikimeli ju alué inílame ralámuli.
- 14 Alué i'nílame ralámuli ma'chí pame ju alué siparina  
 'lige alué iwá alué Onorúgame oyérame ralámuli me'limea.
- 15 Pe Onorúgame gite sulálachi elábamala alué siparina.  
 'Lige alué iwá pe 'ma gajpoa mo'ibámala Onorúgame gite.
- 16 Alué rió rekó tabilé we'ká tábiri nígame ke  
 pe Onorúgame 'we a'lá oyérame nísaká,  
 a'liko abé najteme ju Onorúgame níriga  
 me'tagá alué we'ká cha nokame ralámuli  
 we'ká e'karúgame nígame.
- 17 'We resí oláwili ju Onorúgamete alué 'we i'nílame ralámuli,  
 nobi Onorúgameka 'we a'lá gu'írimalagó  
 alué tabilé cha nokame ralámuli.
- 18 Onorúgameka 'we 'la repume ju  
 alué ralámuli tabilé siné se'winá nokame,  
 'lige senibi rawé 'la semati raweli 'yáwili alué ralámuli.
- 19 Napu'lige tabilé i'tégichi go'ame,  
 tabilé chijúniga ejtebímala alué ralámuli tabilé cha nokame  
 napugiti 'we 'la nílímempá go'ame alemi napu tabilé i'té go'ame.
- 20 Alué ralámuli tabilé Onorúgame oyérame  
 napurigá molí alarigá tané ikimela alué ralámuli,



napurigá alué sewá jami nerúgame pe yati wajkíbame ju,  
alarigá ikimela alué ralámuli 'we i'nílame.

- 21 Alué i'nílame ralámulika bilé tábiri tasa,  
tabilé ku gu'líname ju,  
'lige alué tabilé cha nokame ralámulika 'la ganlíga taneme ju.
- 22 Alué ralámuli napu 'we 'la galilime ju Onorúgamete,  
alueka 'la niga ejtebímala a'walí Onorúgame nila,  
'lige alué ralámuli napu tabilé galilime ju Onorúgamete,  
alueka tabilé ganlíga ejperélamala.
- 23 Alué ralámuli napu bo'né Onorúgame 'we a'lá galé,  
alueka 'we a'lá gu'írame ju  
napurigá tabilé chátiri 'nátali na'taga einámala.
- 24 Rekó alué ralámuli ku guwana 'nátachi  
Onorúgameka gu'íramala  
napurigá tabilé aminabi chátiri na'támala.
- 25 Neka 'ma we'ká bamí ajtíkuru jena wijchimoba,  
'lige 'ma o'chérame júkuru ne jípeko,  
'lige neka etiáguru Onorúgame 'we a'lá gu'írame ko  
alué ralámuli napu tabilé cha nokame ju.  
'Lige alué ralámuli 'kúchila  
tasiné etiá ne go'ame taga e'yénachi alemi we'ká riógichi.
- 26 Alué ralámuli 'we na'temame ju uché jaré ralámuli  
'lige 'la ganlíga taneme ju enomí,  
'lige 'kúchilachigó 'we a'lá gu'írame ju uché jaré ralámuli.
- 27 Tase oyérawa alué chátiri 'nátali,  
iligá 'we a'lá rió niwa senibí.  
'We a'lá na'tásaká mué  
'liko 'we a'lá ganlíga bejtélamala mué senibí rawé.
- 28 Onorúgameka 'we galeme ju alué ralámuli 'we a'lá 'nátame,  
'lige tabilé siné 'oní a'reme ju  
alué napu tabilé guwana rusume ju Onorúgame oyeria.  
'Lige 'ma me'ame ju alué 'we inílame ralámuli,  
tabilé a'reme ju  
napurigá aminabi o'chéramala alué cha nokame ralámuli.
- 29 Alué ralámuli tabilé cha nokámeke  
senibí 'la ganlíga ejerélamala.

- 30 Alué rió 'we a'lá 'nátame ka,  
 alueka 'we 'la 'nátaga ra'íchame ju.  
 Alueka 'la machime ju chieri ra'íchali tabilé 'la ko  
 'lige chieri ra'íchali 'we a'lá ko.
- 31 'Lige senibí 'nátaga eyéname ju napu nulá Onorúgame  
 'lige 'we a'lá sébili olame ju.
- 32 Alué inílame ralámulika chíboka ujchume ju  
 alué tabilé cha nokame ralámuli me'lináliga cha'pisá.
- 33 Nobi Onorúgameka tabilé a'reme ju  
 napurigá alue cha nokame ralámuli resí olámala  
 alué ralámuli tabilé cha nokame,  
 'lige nejísaga alé wa'lúlachi alué ralámuli tabilé cha nokame.  
 Onorúgameka 'we a'lá gu'írame ju, tabilé 'oni a'rigá.
- 34 Mué 'we 'la bijchigia asiboa 'la nejkúrame ko Onorúgame  
 'lige 'we 'la sébili olawa napu najkí Onorúgame,  
 'la sébili olásaká mué  
 a'liko 'la 'yawa mué Onorúgamete semati raweli.  
 'Lige 'we 'la etémala mué  
 napu'lige 'mimi mejká julálichí alué inílame ralámuli.
- 35 Neka bilé rió machí 'we nígame i'karúgame tábiri  
 'lige 'we cha'sime rió kéturu alué,  
 'lige bi'neli nuleme ke we'ká ralámuli.
- 36 Pe a'kinánaka 'ma we'kale alué rió,  
 tabilé asé rewíliro rekó 'yalie.
- 37 'We a'lá 'nátaga asiboa  
 churigá nóchame ka alué ralámuli Onorúgame oyérame.  
 Alueka 'la kilí ralámuli júkuru, tase cha nokame.  
 Alué ralámulika 'la ganíliga ejperélamala senibí.
- 38 Alué 'we inílame ralámulika 'ma me'liboli ju.  
 Alésíko 'ma tabilé i'télamala alué ralámuli.  
 Aminabi tabilé i'télamala alué 'kúchila.
- 39 Onorúgame buyáname ju  
 alué tabilé cha nokame ralámuli resí nilia mochígichi  
 'lige 'we a'lá gu'írame ju.
- 40 Onorúgameka gu'írame ju alué tabilé cha nokame ralámuli  
 napurigá 'la buyásimala resí nilia mochígichi.

'Lige Onorúgame 'we a'lá gu'írame ju  
napu'lige alué ralámuli nejkúrili tachi.

## Salmo 40

**Jena ruwimela churigá 'yalime ko cheliera  
Onorúgame 'lige tánilime nejkúrili**  
*(Rabí osale ye ra'íchali 'we 'ya. 'Yale alué wa'lula  
we'ká ralámuli wikarame rabisime nuleme.)*

- <sup>1</sup> Neka 'la kilí ajtigéturu buigá  
Onorúgame nawamio nejkúrimia,  
'lige Onorúgameka 'la akele ne nejkúrili tachi.
- <sup>2</sup> 'Lige ne 'we resí n'lia ajtígichi,  
amulí mukuchi ne,  
Onorúgameka gu'írituru ne'chí,  
'lige a'walí nejíturu Onorúgame  
napurigá tabilé che ikimela ne.
- <sup>3</sup> 'Lige Onorúgame nejíturu bilé wiká nuebo.  
Alué wiká ruwí 'we 'la nejkúrame ko Onorúgame.  
'Lige we'ká ralámuli alué wiká akisá,  
'we na'támala napu aní alué wiká  
'lige alésíko chojkiámala oyeria Onorúgame nila rejcholi.
- <sup>4</sup> Ganíliga asisá 'la kápá alué rió napu 'la oyérame ju Onorúgame,  
'we a'lá machigá asisá  
'la kékuru Onorúgame 'we a'lá nejkúrame ko,  
alué rió Onorúgame oyérame tase 'yuga einámala  
alué ralámuli napu iwérali tánime ju pe mono newárigame  
napu tabilé Riosi ju.
- <sup>5</sup> Mué Wa'lula Onorúgame,  
'we wa'lú nejkúrame ju.  
Mueka we'ká ralámuli gu'írale,  
'ma tase machisá ju cha we'sá nejkúrilime mué.  
Neka pecha siné suwábamalagó ruyá alué nóchili  
napu mué newame ju.
- <sup>6</sup> Mueka tabilé tame ju bilé ajágame mué kógilime  
napurigá mué e'kámala ramué,  
iligá mueka najkí 'we a'lá e'walime napu mué nulá.

- 7 Neka alekeri regá ané mué,  
jena ajtí ne, alarigá beniri ne'chí Moisesi nila nulalí.
- 8 Neka 'we a'lá ganílime ju 'la sébili olagá napu mué najkí  
'lige neka senibí 'nátaga oyame ju napu mué nulá.
- 9 Neka 'we a'lá ma'chígame ruyéturu we'ká ralámuli  
mué 'we a'lá gu'írame ko.  
'Lige mué 'we a'lá machí tabilé siné a'remio ne ruyea ralámuli.
- 10 Neka abisibi ruyeme ju ralámuli napu machí ne,  
neka suwábaga ruwime ju 'we a'lá semáriga nejkúrame ko mué,  
'lige abiena ruyeme ju ne alué ralámuli  
mué 'we galeo suwábaga ramué.
- 11 Mué Onorúgame senibí na'temápua ne'chí,  
Senibí 'we a'lá galesa a'lá kápá mué ne'chí.  
'Lige aminami abichilubi nejkúrisa 'la kápá mué.
- 12 Neka asíriga we'sá resí ikí,  
'ma tabilé machí ne che ikisá ka resí ikiá ne,  
pe bo'né resí 'sika eyéname nisa 'yabé  
'ma tabilé che ikisá nile ne.  
'We maja ne pe chibi 'sika eyéname nisa ne yabé.
- 13 Mué Onorúgame, yati nawawa ne'chí gu'írimia,  
'ma bujewa ne alué resítiri raweli.
- 14 'Ma lo'í newawa alué ralámuli cha nokame  
napurigá tabilé gainámala cha olá ne'chí  
napurigá chijúniga ejtebímala  
suwábaga alué napu ne'chí me'linali.
- 15 Chijúnaga a'rewa alué ralámuli ne'chí gawélime.
- 16 'We ra'sálagá ejtebisa 'la kápá suwábaga alué mué oyérame,  
'lige suwábaga alué napu mué gu'írale regá anisá 'la kápá:  
“¡'We 'la semáriga nejkúrame ju Wa'lula Onorúgame!”
- 17 Ne'chí 'we 'la gu'íriwa mué Onorúgame,  
neka 'we seweka ajtigame 'lige 'we resítiri kame ne.  
Pe muecho 'we 'la gu'írame ju nechí  
'lige 'we 'la a'kabámána elame napurigá tabilé resí ikimela ne.  
¡Tase we'lisi buigá, yati nawawa ne'chí gu'íriwa!

## Salmo 46

### Jena ruwimela Onorúgame wa'lú a'walí nígame ko

(Alué Kora 'kúchila osale ye ra'íchali napurigá wíkarámala alué i'wé.)

- <sup>1</sup> Onorúgame ka wa'lú a'walí nígame ju,  
senibí 'we a'lá e'negá ajtime ju nejkúrimia.  
Onorúgameka senibí nejkúrame ju  
napu'lige resí ikiachi ramué.
- <sup>2</sup> Alekeri tabilé majawa ramué rekó 'ma nokachi gawí,  
'lige rekó gawí 'ma bokuichi ba'wichí,
- <sup>3</sup> 'lige rekó iwégame ronowega ilírochi ba'wí  
'we a'wágame nokogá  
'lige 'ma nokeme júkuru gawí  
ramueka tabilé majawa rekó ala'sichi.
- <sup>4</sup> 'We semati bakó bo'í  
alé napu mochí ralámuli Onorúgame oyérame  
napu ilí Onorúgame galila,  
'lige alué bakoka napurigá Onorúgame nila a'walí alarigá ju,  
alekeri 'we ganíliga ejperégame ju ralámuli  
a'bemi bakochi riógame.
- <sup>5</sup> Onorúgameka alé nasipa we'ká riógichi ajtí  
'lige tabilé che ikimela alué ralámuli.  
Onorúgameka be'á nawámala alemi alué ralámuli gu'írimia.
- <sup>6</sup> 'Lige Onorúgame ra'íchachi,  
alué we'ká ralámuli tabilé Onorúgame oyérame 'we majámala,  
'lige gawí 'ma nokame ju alé napu mochí alué e'wélala nulá,  
cha a'wágame ra'íchame kame Onorúgame.
- <sup>7</sup> ¡Onorúgame bochígimi gawichí nulame  
jena ajtí ramué 'yuga!  
¡Alué ju ramué nuleme!  
Onorúgame napu Akobo oyérame nile,  
alué ju ramué gu'írame.
- <sup>8</sup> Jeka simasi 'emi suwábaga ralámuli Onorúgame oyérame  
machiboa alachilú a'walí nígame ko Onorúgame.
- <sup>9</sup> Onorúgame 'ma elábale alué nakó bochígimi gawichí.  
'Ma gapónale alué iwá 'lige alué selá,  
abiena 'ma e'kósele alué kareta  
napu asigá simíbame nile alué ralámuli nakomia.

10 'Lige anile Onorúgame:  
“'La kilí mochiwa, tase nakoga.  
'La machigá mochiwa 'emi ralámuli  
suwábaga jena gawichí ejperégame  
ne Onorúgame wa'lú a'walí nígame ko.”

11 ¡Ramué 'yuga ajtí Onorúgame bochígimi gawichí nulame!  
¡Alué tánilime júkuru ramué iwérali,  
alué Onorúgame napu Akobo oyérame nile!

## Salmo 51

### Jena ruwimela alué Rabí e'kali tániligo Onorúgame

*Alué wa'lula Rabí 'yuga gojchile bilé mukí tabilé bo'né 'yula napu  
Betsabé anilime nile. 'Lige Onorúgameka machile cha'síligo alué  
rió, a'liko júlale bilé rió Natani rewégame napurigá ne'ochámala  
alué Rabí. 'Liko alué Rabí osale we'ká osilí Onorúgame e'kali  
tániga, 'lige 'yale wa'lula we'ká wikarame nuleme.*

- 1 Mué Onorúgame,  
'la na'temápua ne'chí neka cha'simí 'yabé.  
Mueka 'la repume ju ne'chí, alekeri 'la na'temápua ne'chí,  
'ma bujewa ne'chí resítiri raweli.
- 2 'Ma bujewa ne alué resítiri 'nátali.  
Tase a'rewa napurigá ne chátiri 'nátali 'nátaga einámala.
- 3 'We a'lá machí ne cha'síligo ne.  
Neka nabí 'nata cha'sisa.
- 4 Neka 'we iníliga eyéname nile mué Onorúgame etériga  
napu mué tabilé galeme ju.  
Mué Onorúgame,  
'we a'lá sébili ruwí ne wa'lú resítiri raweli nígame ko  
'lige ne alekeri tabilé che animela.<sup>a</sup>  
Neka pecha ruimélagó 'we a'lá rió ka,  
alekeri wa'lú resiti raweli 'yámili júkuru mué ne'chí.
- 5 Neka bijchiá 'we resí 'síkame ju,  
neka 'ma resítiri alawégame nílekuru  
napu'lige bijí ne eyela rojpálachi asagá.
- 6 Mueka najkíguru napurigá ne 'we a'lá 'nátame rió nímala,

---

<sup>a</sup> 51:4 E'nesi Romanos 3:4.

- alekeri a'lá beníriwa ne'chí  
napurigá ne 'we a'lá na'támala  
napurigá najkí mué.
- 7 'We a'lá bujewa ne alué chátiri 'nátiri  
a'liko 'la tabilé na'támala ne resítiri 'nátili.
- 8 Neka 'ma we'ká rawé 'we resí níliga ajtíkuru,  
mueka nejíkuru resítiri raweli,  
jípeko ku ganílili 'yáwagó ne.
- 9 Tase 'nátaga asiboa mué Onorúgame cha'síligo ne.  
'Ma bujewa ne alué chátiri 'nátili.
- 10 Mué Onorúgame,  
'yáwaká ne bilé 'nátili 'la bi'wígame,  
ne'chí gu'íriwa ku 'we a'lá bi'wígame na'tálichí.
- 11 Tase bi'neli a'réwaka ne,  
tase bujéwaka ne'chí mué nila alawá.
- 12 Ku 'yáwaka ne alué 'we a'lá 'nátili,  
beníriwa ka ne napurigá 'we a'lá e'wame níkala ne,  
alarigá ku 'we a'lá ganíliga asimela ne.
- 13 'Lige ne 'we a'lá ruyémala alué rejcholi mué nila  
alué we'ká ralámuli cha nokame  
napurigá ku a'rémala cha nokogá e'yénaga.  
Alarigá 'la ku mué nila rejcholi oyéramala alué ralámuli.
- 14 Mué Wa'lula Onorúgame,  
mué júkuru buyáname alé resítiri bowechi e'yéname.  
'We a'lá rejcholi 'yawa ne  
napurigá tabilé me'agá einama ne.  
'Lige 'we a'lá rejcholi naresa ne  
ruyémala ne alué ralámuli mué wa'lula 'we a'lá gateme ko  
suwábaga nóchili resítiri.
- 15 Beníriwa ne alué wiká 'we najteme mué nila  
'lige wikarámala mué nila wiká.
- 16 Mueka tabilé najkí napurigá 'yawa ajágame me'gá.
- 17 Mueka iligá najkí tabilé gunarume níkala ne.  
Mué Onorúgameka  
'we a'lá galegá eteme ju alué ralámuli  
napu ku guwana 'nátame ju cha'sisa.
- 18 Mué Onorúgame  
'we 'la semáriga gu'íriwa alué ralámuli Rusaleni ejperégame,  
ku 'ma gatewa alué wa'lú tegoli repá ilígame

- napu bo'ime nile alé Rusaleni suweke we'ká riógichi.  
19 'Lige ramué tabilé chátiri 'nátame nírigichi,  
'liko mué Onorúgame 'we a'lá ganíliga narémala  
alué go'ame mué nejligame  
'lige aminami alué roló e'kósirime alé re'obachi ra'pichí.

## Salmo 73

**Jena ruwimela tabilé chelegá e'télime ko alué ralámuli rekó 'we nígame ke we'ká i'karúgame napu tabilé oyérame ju Onorúgame**

*(Asapi osale ye ra'íchili 'we 'ya.)*

- 1 Onorúgameka asíriga 'la na'temame ju  
alué ralámuli Israeli ejperégame  
'lige suwábaga alué ralámuli napu tabilé cha nokame ju.  
2 Neka 'ma amulí a'rékuru alué 'we a'lá rejcholi,  
pe'tá rokáreke'é ne a'remia.  
3 'Lige neka 'we najkuélime ke e'tega  
alué ralámuli 'we gunarume 'lige cha nokame  
napu aminacho we'ká i'karúgame niga mochígichi.  
4 Alué ralámulika 'la ganíliga ejperégame ju tabilé nayuka,  
'la suwábaga tábiri nígame kame.  
Aminami tabilé we'ká 'nátaga ejperégame ju.  
5 Alué ralámulika tase risibaka nóchame ju tase resí níliga,  
tase napurigá alué ralámuli tabilé nígame.  
6 Tabilé chijúname ju alué ralámuli,  
'we rióliga e'yéname ju cha nokagá.  
Tabilé cha nokame kólá a'bóika.  
7 'We a'lá ma'chígame nérékuru banalá  
'we cha nokame ko alué ralámuli,  
senibí 'nata mochime ju chátiri 'nátali.  
Pe alekecho 'nátaga járome ju.  
8 Alekeri 'we gawéliga ra'íchame ju uché jaré ralámuli olagá,  
chíbirigá ra'íchame ju uché jaré ralámuli olagá,  
'lige iwégame riólaga ra'íchame ju,  
pe chibi nokiamé ra'íchame ju  
9 Alué ralámuli cha nokame  
'we gawélime ju Onorúgame 'pa rewagachi ajtígame,  
abiena 'we chátiri ra'íchili ruyeme ju ralámuli  
jena wijchimoba ejperégame.



- 10 Jaré ralámuli bijchígime ju alué ra'íchili,  
 'lige 'la nirame ju alué ra'íchili  
 napu ruwime ju alué ralámuli cha nokame.
- 11 Alué cha nokame ralámulika  
 tabilé machimeo mayeme ju Onorúgame cha nokogá e'yénachi.
- 12 Alarigá mayeme ju alué cha nokame ralámuli.  
 Tase 'nátame ju Onorúgame oyérilime,  
 pe nígame cho ganálime 'nátame ju alué ralámulika,  
 'lige nabí rawé 'we nígame gayéname ju.
- 13-14 'Liko, ¿tachiri me ne 'we a'lá 'nátaga?  
 'Lige, ¿tachiri me ne tabilé che'sika?  
 Neka senibí rawé resí nili  
 'lige senibí resí oliame ju ne.
- 15 'Lige ne alué chátiri rejcholi oyérasa  
 'lige 'we chátiri ra'íchali ruyémili nílikuru ne  
 alué ralámuli Onorúgame oyérame  
 'liko ne pe saíla ními nílikuru  
 alué mué Onorúgame 'kúchila 'yuga.
- 16 Neka machinali nili ¿chonigá aliena resí ikiá ne?  
 Tabiléchigo 'la machí ne alarigáriga ko.  
 Tabilé machié ne alarigá ikimeo  
 alué cha nokame ralámuli pe nujubapi.
- 17 Napusí 'ma bajkisá ne alé Onorúgame galílachi  
 a'lige kulí 'la machí ne  
 alarigá ikimeo alué cha nokame ralámuli.
- 18 Machí ne Onorúgame tabilé nóchali olamio  
 suwabia alué cha nokame ralámuli.
- 19 'We majámala alué ralámuli machisáká alarigá ko,  
 'lige pe yati niraga re'wániga suwábamala Onorúgame  
 alué cha nokame ralámuli.
- 20 'Ma tabilé etewa ramué alué cha nokame ralámuli  
 'ma suwisáká.  
 Alésíko 'we a'lá ganíliga mochiwa ramué  
 napurigá tasiné che ikígame niraga ejperélawa ramué,  
 mué Onorúgame 'ma bujémili kame alué cha nokame ralámuli.
- 21 Neka 'we resí nilia ajtigéturu we'ká 'nata ajtigé ne.
- 22 Neka tabilé machié alieti najkió mué,

- pe napurigá bilé lo'ígame alieri kéturu ne tabilé námame.
- 23 Rekó ne alieri rió ke,  
senibí 'nátaga oyame ju ne napu mué nulá.  
Mué a'walila ajalí 'yame ju ne'chí.
- 24 Alué mué nila rejcholi 'we a'lá ma'chígame ruwí  
churigá bejtélewa jena wijchimoba.  
'Lige a'kinana o'tomela mué ne'chí 'we ganíliga alé rewagachi.
- 25 Pe muecho ju wa'lula 'pa rewagachi ajtígame ne'chí repume.  
Jena wijchimóbaka tabilé 'wesi i'té napurigá ne'chí repúmala,  
alekeri 'we galé ne mué ta'wesi anaga.
- 26 Neka tabilé wa'lú a'walí nígame ju,  
mué Onorúgame nejkúrame ju senibí a'walí nejía.  
Alekeri tabilé najkí ne uché bilé napurigá nejkúrimala.  
Mué Onorúgameka 'we a'lá sébali gu'írimala ne'chí,  
'lige tabilé 'wesi i'tékuru uché bilé  
napurigá nejímala wa'lú a'walí,  
pe mué Onorúgamecho ju.
- 27 Alué ralámuli cha nokame 'we gawélimala mué nila rejcholi,  
mueka pe nujubapi 'ma suwábamala alué ralámuli.
- 28 Neka 'we ganígame ju a'bé asagá Onorúgame 'yuga.  
Neka 'we a'lá bijchigi napu aní Onorúgame.  
Neka suwábaga ralámuli ruyémala  
napu 'sime ju mué Onorúgame.

## Salmo 89

**Jena ruwimela Onorúgame ruyéligo Rabí senibí mochimio  
e'wélala niraga a'kinana alué Rabí rijimala**

*(Ye ra'íchali osale alué Etani, Sera inolá.)*

- 1 Mué Wa'lula Onorúgame, neka senibí wikarámala,  
ruigá mué 'we a'lá na'temame ko suwábaga ramué.  
Senibí rawé ruyea asimé ne ralámuli  
mué 'we a'lá sébili olame ko ramué 'yuga.
- 2 Ruwimela ne senibí 'la nejkúrame ko mué,  
abiena 'la gu'írimio mué alué i'libeko nujubami o'chérisime.  
Mué wa'lula senibí rawé 'we a'lá na'temame ju ramué ralámuli  
napurigá tebume ju mué we'ká tábiri  
'pami rewagachi nerúgame.
- 3 Mué Onorúgame regá anele alué Rabí napu mué wanápale:  
“Neka 'we a'lá sébili olámala mué 'yuga.

- 4 Napu'lige mué mukusá e'wélala mochiame ne alué mué rijimala alué abé i'libeko o'chérigame.  
Alueka we'ká ralámuli selígame nímala”,  
regá anélekuru mué alué Rabí.
- 5 Mué Wa'lula Onorúgame,  
suwábaga alué santo ánjeli rewagachi mochígame  
'we a'lá ra'sálagá mochí  
'lige aníá mochí mué 'we a'lá semáriga nejkúrame ko  
'lige 'la bi'lepi 'nátali 'nátame ko mué Onorúgame.
- 6 Mué Onorúgameka wa'lú a'walí nígame ju,  
ta'wesi i'té rewagachi uché bilé alachilú a'walí nígame,  
pe muecho ju.
- 7 Alarigá júpá mué Onorúgame napu bi'neli neyúriga wa'lula ju,  
mué napu mochiga ajtí we'ká santo ánjeli alé rewagachi noligá  
napu mué ajtí.
- 8 Mué Wa'lula Onorúgame, mué napu bi'neli neyúriga,  
wa'lú a'walí nígame ju.  
Pecha 'wesi anámalago mué.  
Mueka 'we a'lá sébili olame ju napurigá anime ju mué bo'né.
- 9 Mueka 'la ge'lárime ju alué wa'lú ba'wí  
napu'lige re'pá chi'pochi,  
napu'lige eká re'pá chi'pónachi wa'lú ba'wí.
- 10 Ge'lárituru mué bo'né nila a'walílate  
alué wa'lú ba'wí 'we ená 'síchi re'pá chi'pochi,  
napurigá bilé wa'lú ajágame ba'wichí bejtégame  
'we o'parúgame,  
alué me'ame ka 'sílikuru mué.  
Alarigá olame júkuru mué  
alué we'ká sairúgame cha nokame ralámuli.
- 11 Mué Onorúgame 'sile newá  
suwábaga alué 'pa rewagachi nerúgame we'ká tábiri  
'lige ye gawí 'lige suwábaga tábiri napu nerú jena wijchimoba.  
Mué nila ju suwábaga tábiri  
napu ekí tábiri nerú jena wijchimoba.
- 12 Mué Onorúgame wa'lú gawí newale 'we semati  
'lige ralámuli eté alué re'pá jágame rabó Tabori  
'lige Ermoni rewégame rabó,  
'we ma'chígame néré Onorúgame  
'we a'wágame ko suwábaga rabó newagá.

- 13 Mué Onorúgame wa'lú a'walí nígame ju,  
alekeri pe 'nátaga yati neyúrame ju mué.
- 14 Mué Wa'lula 'we a'lá sébili olame ju  
resítiri raweli 'yame ju mué alué cha nokame ralámuli,  
'lige alué ralámuli tabilé cha nokame ka  
alueka 'we a'lá raweli 'yame ju mué.  
Napu echilú nóchame ju mué,  
alueka 'we a'lá ma'chígame nérékuru  
mué 'we a'lá na'temame ko suwábaga ralámuli.
- 15 'We ganíliga mochisa 'la kápá alué ralámuli  
napu 'la sébili oyérame ju mué nila rejcholi.
- 16 Alué ralámulika 'we a'lá ganíliga e'yénamala senibí rawé  
'we a'lá oyériga mué nila rejcholi,
- 17 mueka 'la repume kame alué ralámuli  
'lige alué ralámulika 'we ra'sálagá mochí.  
Mue 'we 'ala gu'írichi alué ralámuli,  
'lige ramueka aminacho 'we a'wagá mochírilia  
napugiti 'we a'lá nejkúrame kame mué.
- 18 Mué Onorúgame 'we a'lá repume ju  
alué ralámuli Israeli ejperégame.  
Mué júkuru wa'lula ramué we'ká ralámuli nuleme,  
mué júkuru ramué repume.



- 19 Mué Wa'lula ramué 'yuga ra'íchaturu,  
 ramué napu mué Wa'lula oyérame ju,  
 'lige regá anéturu mué:  
 “Neka 'ma ajchapa bilé rió 'la tabilé majalégame.  
 Wa'lú a'walí 'ya ne me'tagá uché jaré ralámuli.
- 20 Alué rió Rabí anilime ajchá ne wa'lula neraga.  
 Alué rió 'la niraga ikí ne wa'lula ajchá.  
 'We semá júkame aseite ro'é ne pe'tá alé mo'ólachi  
 napu'lige wa'lula selígame ajchá,
- 21 'lige tabilé siné bi'neli a'rema olá ne,  
 ne a'walílate 'we 'la repuma olá ne,
- 22 'lige tabilé siné nawímala alué saíla  
 aminami tabilé umérawa alué inílame ralámulite,
- 23 neka 'we resí olámala 'nalina alué inílame ralámuli  
 alué Rabí etériga,  
 aminami 'we resí olámala ne  
 alué napu 'we gichiga eteme ju alué Rabí.
- 24 Neka tabilé bi'neli a'rémala alué,  
 neka senibí 'la gu'írimala alué Rabí,  
 'lige wa'lú a'walí 'yama ne alué Rabí.
- 25 Wa'lula niraga ajchámala ne  
 napurigá nulame nímala  
 alé wa'lú ba'wichí suweke Meriteráneó rewégame,  
 'lige alé wamí wa'lú bakochi si Euprate rewégichi si  
 nulame nímala.
- 26 'Lige alué Rabí animela: «Mué ju ne O'nola,  
 mué ju Onorúgame napu oyérame ju ne  
 napu ne'chí a'kabámana elame ju.  
 Mué 'we a'lá repume ju ne'chí.»
- 27 'Lige ne Onorúgameka wa'lula niraga etémala alué Rabí  
 napurigá alué ne bo'né inolá niraga,  
 alué wa'lula neraga bajchá ochérigame towí,  
 'lige wa'lula niraga etémala ne bochígimi nulame  
 'lige 'ma 'yúriga nulémala alué e'wélala.
- 28 Senibí rawé 'la na'temama olá ne alué Rabí  
 'lige 'la sébili olama olá ne napurigá gu'írimiorié ne alué Rabí.  
 Neka tabilé 'yégamala alué rió.
- 29 'Lige alué Rabí rijimala nímala e'wélala nuleme  
 alué a'kinana o'chérissime ralámuli.  
 Napu'lige bijí nerúgichi rayénali, so'pilí, mechá,  
 bilé alué nímala wa'lula nulame.

- 30 'Lige tabilé 'la sébili olásaká alué ralámuli napu ne nulá,  
 31 alué nulalí napu osiruga chujkú alé bilena apélichí,  
 32 'liko resítiri raweli 'yama ne  
 suwábaga alué Rabí rijimala 'we cha nokogáriká,  
 alué ne nila gujsite wejpisómala ne.  
 33 'Lige neka tabiléchigo a'rémalago na'temá alué Rabí.  
 Neka 'la sébili olámolá napurigá anié ne 'yabé.  
 34 'We 'la sébili oláma olá ne  
 napurigá sébili olámirié ne alué Rabí 'yuga,  
 neka 'la senibí gu'írimioriéturu alué Rabí.  
 35 Neka 'we a'lá aniéturu 'we 'la sébili olamia,  
 'la senibí 'la gu'írimio ne alué Rabí,  
 alekeri 'la sébili olámili júkuru ne.  
 36 Alué Rabí rijimala napu o'chérisimala i'libékimi nujubami,  
 senibí e'wélala nulame nímala bijí 'la ajtígichi alué rayénali.  
 37 Senibí 'la sébili olame nímala.  
 Senibí 'la sébili olame nímala bijí 'la ajtígichi mechá.”  
 38 Mué Onorúgame 'wéchigo gawélitigo alué wa'lula  
 napu mué bo'né ajchá napurigá nulame nímala,  
 mueka 'ma ayóturu alué wa'lula 'yuga.  
 39 Mueka 'ma tabilé sébili oláturu alué wa'lula 'yuga,  
 'la senibí gu'írimioriéturu  
 'lige jípeko 'máchigo tabilé gu'írigo mué,  
 'ma wijchí pasáturu mué alué korona napu 'ya mué.  
 40 Mueka noli 'ma gajúnaturu alué wa'lú tegoli re'pá ilígame  
 alé we'ká riógichi suweke bo'ígame alé Rusaleni  
 'ma 'we cha oláturu mué alué we'ká i'karúgame 'lige galítiri.  
 41 Suwábaga ralámuli alemi mo'ime júturu  
 chigomia we'ká tábiri alemi nerúgame  
 pecha 'la tegótiga iligá jípeko,  
 'lige alué we'ká ralámuli a'mulipi riógame  
 alemi 'we gawelia mochíturu.  
 42 'Lige asíriga ra'sálagá mochíturu alué Rabí saíla  
 'lige 'ma neyúrituru nakoga.  
 43 Mueka 'ma wajkánaga lúturu  
 alué e'wele rijpigá siparina rewégame,  
 napurigá tabilé olame nímala,  
 'lige tabilé siné gu'írituru mué napurigá neyúramala nakoga.  
 44 Mueka 'ma tabilé a'wágame a'réturu alué wa'lula  
 'lige alué wa'lú mutela napu asame ju alué wa'lula,  
 'ma wijchimi páтуру mué emega.

- 45 'We yati o'chérame newálekuru mué alué rió,  
 'lige 'we chijúnalekuru alué rió.
- 46 Mué Wa'lula Onorúgame, ¿chiéniko si chíboka asimé olá mué?  
 ¿Senibí ayoga asimé olá mué?
- 47 'We a'lá 'nátaga mué Onorúgame 'we yati simiro ye raweli.  
 Mueka newale ramué ralámuli  
 napurigá pe u'kabi bamí ejperega mochiwa ramué  
 jena wijchimoba.
- 48 Pecha 'wesi bejtélamalagó senibí  
 tabilé siné mukugá jena wijchimoba,  
 pe suwábaga ralámuli suwime nímala,  
 mukiname ka tabilé 'wesi rió uméramala.
- 49 Mué Wa'lula Onorúgame,  
 ¿chonigá tabilé na'temáché mué alué Rabí  
 napurigá na'temámorié mué?
- 50 Mué Wa'lula Onorúgame,  
 'we a'lá machíguru mué we'ká ralámuli  
 'we ená aneo alué we'ká ralámuli mué oyérame,  
 'lige noli ma ne'chítiri 'yúriga 'we resí aneme júturu  
 'lige neka 'we 'la machigá eyéname júturu  
 suwábaga alué chátiri ra'íchali.
- 51 Mué Wa'lula Onorúgame,  
 abiena resí aneme júturu ne'chí alué ralámuli ne saíla.  
 Abiena mué saíla júkuru alué ralámuli.  
 'We resí aneme júturu alué napu mué ajchale  
 napurigá wa'lula nulame nímala.
- 52 ¿Bi'neli neyúriga wa'lula júpá mué Onorúgame!  
 Pe ekí júpá.

## Salmo 91

**Jena ruwimela Wa'lula Onorúgame ko ramué tebume**

- 1 Alué rió napu Onorúgame oyérame ju,  
 alueka 'we a'lá repúlime ju Onorúgamete.
- 2 'Lige alué rioka animela: “Mué júkuru ne'chí repume.  
 Mué júkuru ne'chí gu'írame ralámuli resí olánilichi ne'chí.  
 Mué júkuru Wa'lula Onorúgame,  
 alekeri neka 'we a'lá nirá mué.”
- 3 Pe Onorúgamecho júkuru 'we a'lá semáriga nóchame  
 'la umabámala alué sairúgame bujea,

- alué chátiri 'nátali napu tabilé siné etérume ju,  
 abiena alué 'we a'wágame naulí,  
 abiena 'we a'lá najtepúmala Onorúgame.
- 4 Pe Onorúgame 'we a'lá semáriga rejpúsaká  
 'we a'lá ganíliga ejperélawa ramué,  
 'lige tabilé siné a'rémili júkuru repua ramué.
- 5 Tase majaga mochiwa ramué rukomi 'lige rawemi  
 alué sairúgame.
- 6 Tabilé che ikiboa ramué rukomi  
 aminami rawemi,  
 Onorúgame 'we a'lá repúmili kame ramué,  
 najtepúmili kame alué chátiri 'nátali.
- 7 Alemi o'inami napu ramué jaru  
 bilé mili ralámuli bi'tibámala suwigá  
 'lige alemi wajtoná makué mili ralámuli bi'tibámala 'ma suwigá,  
 'lige ramueka tabilé che ikiboa.
- 8 Ramueka etewa alakichi alué cha nokame ralámuli,  
 etewa ramué resí oliachi alué inílame ralámuli.
- 9 Mueka tani Onorúgame napurigá repúmala  
 'lige napurigá nejkúramala,
- 10 alekeri tabilé narépua ramué alué resítiri raweli,  
 aminami tabilé nawilítiri sebámala jena ramué ejperélachi.
- 11 Onorúgame julámala alué santo ánjeli alé 'pakana rewagáchika  
 alué santo ánjeli bo'né 'yuga nóchame  
 napurigá ramué repúmala.
- 12 Sekachí cha'pigá e'yénamala ramué  
 napurigá tabilé bi'tibawa ramué toroka.<sup>a</sup>
- 13 Alemi nasípami e'yénawa ramué  
 napu ejperé alué mawiyá 'we jobátigame,  
 'lige napu ejperé alué chátiri ajágame sinowí  
 'lige tabilé che ikiboa ramué alemi eyénaga  
 napugiti Onorúgame 'we a'lá repúmili kame ramué.
- 14 'Lige Onorúgame anile:  
 “Tabilé a'rémala ne napurigá me'liboa alué rió  
 napu 'we a'lá bijchígile napu aní ne  
 napugiti alueka 'we a'lá oyériligame ne'chí  
 'lige 'we a'lá machiame ne'chí.

<sup>a</sup> 91:12 E'nesi San Mateo 4:6.



- 15 Alué rió 'we tánímala ne'chí iwérali  
 'lige neka 'we 'la yati e'wímala.  
 Neka 'we a'lá repúmala alué rió  
 napu'lige 'we resí nilia ajtígichi  
 'lige 'la iwérali 'yámala ne,  
 'lige we'ká ralámuli 'we a'lá nirámala.
- 16 'We a'lá semátiri raweli rekímala ne alué rió  
 napurigá 'la ganíliga bejtélamala we'ká bamí,  
 'we a'lá machírimala ne 'we a'lá gu'ira ajtigó ne  
 'lige 'we a'lá ganíliga asimela.”

## Salmo 95

**Jena ruwimela 'we ra'sálagá wikárilime ko Onorúgame wikala**

- 1 Jeka simasi o'maka 'lige wikáriwa Onorúgame  
 alué 'we semátiri wiká 'we ra'sálagá wikarálime,  
 alué ramué repume wikáriwa,  
 alué napu ramué jáwame ju alé a'kabámana bowechi.
- 2 Alé sebawa napu ajtí Onorúgame  
 'lige 'we a'lá wikáriwa Onorúgame 'we ra'sálagá  
 wa'lú cheliera 'yagá Onorúgame.
- 3 Onorúgameka bi'neli Wa'lula kame  
 me'tagá alué mono newárigame tabilé Onorúgame.
- 4 Alueka nulame ju bochígimi wijchimoba  
 re'lemi we'érale abiena re'pami rabomi gawichí.
- 5 Alué wa'lú ba'wí Onorúgame nila ju bo'néchigo newáligame,  
 'lige bo'né newálechigo alué wa'lú we'é  
 napu ejperégame niru ralámuli.
- 6 Jeka simasi o'maka,  
 iwérali tániwa Onorúgame,  
 chojkóbaka jaga  
 napugiti alué 'sílgame ramué newá.
- 7 Aka Onorúgame júpaché ramué nuleme  
 'lige ramueka alué Onorúgame oyérame niru,  
 ramueka niru napurigá alué Onorúgame bujkula bo'á.
- 'We a'lá gepuwa napu aní jipe Onorúgame:
- 8 “Tase chátiri 'nátame niwa  
 napurigá nokale alé mochiga Masá rewégichi

- 'we wakígame we'é bo'ígichi,  
 9 napu'lige 'we resí olánilichi  
 alué 'emi rijimala 'we 'ya mochígame.  
 'We resí olánilituru ne'chí  
 rekó 'we 'la machié ne 'we a'lá nóchiligo.  
 10 Naosa makué bamí 'we ayoga ajtigéturu ne  
 suwábaga alué ralámuli israelita rewégame 'yuga,  
 'lige regá aniéturu ne: «Napu ne nejímoláe alué gawí  
 napurigá alé ejperega mochímala 'emi ralámuli.  
 'Lige jípeko neka tabilé lisensia nejímala  
 napurigá alé ejperega mochímala 'emi,  
 pecha 'la e'wame ka 'emi napurigá nulá ne.»  
 11 Alekeri anéturu ne 'we ayoga 'ma tabilé seabamio alué ralámuli  
 alé napu mochímili nile ejperega alué ralámuli.”

## Salmo 103

Jena ruwimela wa'lú cheliera 'yálime ko Onorúgame

*(Rabí osale ye ra'íchili 'we 'ya.)*

- 1 'We a'lá niraga ra'ichámala ne Onorúgame 'yuga.  
 Neka ruwimela 'we a'lá nóchame ko Onorúgame  
 'lige Onorúgameka nabí 'la sébali olame ju.  
 2 Neka tabilé siné we'kawámala Onorúgame nila nóchali  
 'lige neka 'la machigá asimela alachilú nejkúriliga Onorúgame.  
 3 Aka Onorúgame júché  
 napu e'kame ju ne'chí i'karúgame chibi 'sisa ne,  
 alué júkuru suwábaga sa'wame naulí napu nayú ne.  
 4 'Lige Onorúgameka ne'chí gu'íruturu ne amulí me'liachi  
 'lige wa'lú ganílili 'yáguru ne'chí.  
 5 Onorúgame ju wa'lú iwérali nejime  
 napurigá ne 'we a'lá a'wágame nímala  
 napuyeri ke ne 'ya re'malika.  
 6 Onorúgameka resítiri raweli 'yame ju alué cha nokame ralámuli  
 'lige gu'írame ju alué resí oliame ralámuli.  
 7 Onorúgame 'we a'lá ruyele alué Moisesi  
 churigá gu'írimia alué we'ká ralámuli  
 'lige alué ralámulika etele 'we a'lá gu'írichi.  
 8 Onorúgameka 'we galegá eté ramué 'lige 'we semá 'sime ju.  
 Ramué cha nokisuga tase anaga ayome ju.

- 9 Onorúgameka tase nabí ne'óchame ju ralámuli,  
'lige pe'wera ayoga asimela tase senibí.
- 10 Onorúgameka tabilé wa'lú resiti raweli nejime ju  
rekó 'we cha nokame ralámuli nírige.
- 11 Onorúgameka asíriga na'temame ju suwábaga alué ralámuli  
napu 'we 'la nirame ju Onorúgame.
- 12 Onorúgameka 'we mejká pale alué chátiri 'nátali ramué nila  
napusí gawí suwena.
- 13 Napuyena na'temame ju bilé o'nó a'boi 'kúchila,  
a'chigó aliena na'temame júchigó Onorúgame  
alué ralámuli napu 'la Onorúgame oyérame ju.
- 14 Onorúgameka 'we a'lá machime ju  
tachíríte newárigime nírigó ramué.  
'We a'lá machí we'ete newárigime nírigó.
- 15 Ramué ralámulika napurigá gajsalá alieri niru.  
Pe'wera ilisá 'ma wakime ju.
- 16 Napu'lige ekachi 'ma tané ikime ju.
- 17-18 Onorúgameka senibí 'we a'lá na'temame ju alué ralamuli  
napu 'we a'lá nirame ju Onorúgame nila rejcholi.  
'Lige Onorúgameka 'we a'lá repuka ajtime ju  
alué we'ká ralámuli a'kinana o'chérigame  
Onorúgame oyérame rijimala.  
Onorúgame e'negá asimela  
chieri ka alué ralámuli 'we a'lá oyérame alué a'lala rejcholi  
'lige chieri ka tabilé 'la oyérame alué a'lala rejcholi.  
Alué tabilé 'la oyérame alué a'lala rejcholi,  
alué ralámulika resítiri raweli 'yámala.  
Alué ralámuli 'we a'lá oyérame a'lala rejcholi,  
alueka tabilé resítiri raweli narémala.
- 19 Onorúgameka 'pa rewagáchika asagá  
nulame júkuru bochígimi gawichí.
- 20-21 'Emi sontalo santo ánjeli rewégame wa'lú a'walí nígame ju  
napu Onorúgame 'yuga nóchame ju,  
'we a'lá sébili olame júkuru Onorúgame 'yuga  
napurigá najkí bo'né.  
Wa'lú cheliera 'yawa 'emi Onorúgame.
- 22 ¡'Emi ralámuli napu Onorúgamete newárigime ju  
wa'lú cheliera 'yawa Onorúgame!

'We a'lá machirú Onorúgame  
'we a'lá semáriga newáligo suwábaga tábiri  
napu nerú jena gawichí  
'lige 'we a'lá repume ju.  
Suwábaga alieti e'tega machirú Onorúgame 'we semá 'sime ko.  
¡Neka wa'lú cheliera 'yámala Onorúgame!

## Salmo 110

**Jena ruwimela Onorúgame wa'lú a'walí 'yáligo alué bilé rió wa'lula**

*(Rabí osale ye ra'íchalí 'we 'ya.)*

- <sup>1</sup> Onorúgameka regá anéturu alué napu ju ne'chí nuleme:  
“Jena asibóaka wajtoná napu ne ajtí  
napusí ne 'ma umeri alué mué saíla.”<sup>a</sup>
- <sup>2</sup> Alé Rusaleni rewégichi ichúrimi ra'lanámala  
alué nulalí napu Onorúgame nila ju.  
Onorúgame 'we a'lá nejkúrimala umérilichi alué sairúgame.
- <sup>3</sup> Napu'lige sébachi bilé rawé nakólichí sairúgame 'yuga,  
'lige we'ká napuímala alué uché jaré ralámuli  
nejkúrimia nakólichí,  
'we 'wélagá sebámala alué we'ká ejtemali nakomia  
napugiti Onorúgame iwérali 'yámili kame.
- <sup>4</sup> Onorúgameka 'we 'la sébili ruwile,  
'we a'lá sébili olamia  
'lige 'we a'lá sébili olame ju.  
Regá anílekuru Onorúgame:  
“Mueka wa'lula balé nímala senibí rawé  
a'chigóriga napurigá alué balé Melkísare.”<sup>b</sup>
- <sup>5</sup> Onorúgameka ajtí alé wajtoná napu mué ajtí,  
napu'lige a'wágame ayosa, resi olámala alué we'ká e'wélela,
- <sup>6</sup> 'lige Onorúgameka resítiri raweli 'yámala  
alué we'ká ralámuli tabilé bijchígime Onorúgame nila rejcholi.  
'Ma me'liboli ju alué ralámuli,  
we'ká namó mochiámala me'agá  
'lige 'ma rajsanámalá mo'ola me'agá.
- <sup>7</sup> Mueka alemi boichimi enagá

---

<sup>a</sup> 110:1 E'nesi San Lucas 20:42-43.

<sup>b</sup> 110:4 E'nesi Génesi 14:18-21.

bajímala ba'wí gomichi ename  
'lige uchéchigo ku 'la a'wálamala mué alué ba'wí bajisa.

## Salmo 118

Jena ruwimela ralámuli wa'lú cheliera  
'yáligo Onorúgame 'mesa najkoga

- <sup>1</sup> Wa'lú cheliera 'yawa Onorúgame,  
Onorúgameka 'we a'lá nejkúrame kame,  
'lige senibí na'temame kame ramué.
- <sup>2</sup> We'sá aniboa ye ra'íchili 'emi ralámuli israelita:  
“Onorúgameka senibí na'temá asimela ramué.”
- <sup>3</sup> Regá aniboa suwábaga 'emi balé:  
“Onorúgameka senibí na'temá asimela ramué.”
- <sup>4</sup> Regá aniboa suwábaga 'emi  
napu 'we 'la oyérame ju Onorúgame:  
“Onorúgameka senibí na'temá asimela ramué.”
- <sup>5</sup> Napu'lige 'we resí nilia ajtígichi ne,  
neka iwérali tánime ju Onorúgame,  
'lige Onorúgameka yati 'la e'wáturu iwérali tachi ne  
'lige yati 'la nejkúrituru.
- <sup>6</sup> Onorúgameka 'we a'lá repuka ajtí ne'chí,  
alekeri tabilé majá ne rekó resí olánilichi ralámuli ne'chí.
- <sup>7</sup> Onorúgameka 'we 'la repuka ajtí ne'chí,  
alueka 'we a'lá gu'iri ne'chí,  
alekeri neka tabilé siné a'rémala nejkoa  
napusí 'ma umérosa alué ralámuli ne'chí gawélime.
- <sup>8</sup> Abé a'lá ju Onorúgame oyérialia,  
pecha 'la júkó alué pe cha nokame ralámuli oyérialia.
- <sup>9</sup> Abé a'lá ju alué Onorúgame oyérialia,  
pecha 'la júkó alué pe cha nokame ralámuli oyérialia  
rekó 'we najtékame nóchili nígame ke bilé ralámuli.
- <sup>10</sup> Bochígimi ejperégame ralámuli nolíga mochige  
ne'chí resí olánilia,  
'lige neka yati nemí 'lige 'ma umeri ne alué ralámuli sairúgame  
napugiti Onorúgame 'we 'la semáriga nejkúriligime  
napurigá ne umérimala alué ne saíla.
- <sup>11</sup> Nolíga mochígiture napu ne ajtí,

- nobi neka 'máchigo resí olátogo  
napugiti Onorúgame 'we a'lá nejkúrigime  
napurigá 'la umérimala ne alué ne saíla.
- 12 Namó mochígeturu alué ralámuli sairúgame ne'chí me'linalia  
napurigá nokame ju rapala bilé rió einasa alé a'bemi,  
nobi pe yati suwiko nokae napurigá na'ite rajágame.  
'Ma uméruturu ne alué ralámuli  
napugiti Onorúgame 'we a'lá nejkúrigime  
napurigá 'la umérimala ne alué ne saíla.
- 13 Alué ne saíla ne'chí rajkibúтуру ne'chí me'lináliga  
napurigá bo'yá kibámala ne,  
nobi 'wéchigo 'la nejkúritigo Onorúgame.
- 14 Neka Onorúgame wikárima ju Onorúgame wikala  
napugiti Onorúgame 'la a'walí 'yame kame ne'chí.  
¡Alué ju ne'chí a'kabámana elame!
- 15 'We ma'chí aní wikarame ra'sálagá  
alé Onorúgame oyérame galílachi  
napugiti 'ma neyúriligame,  
ma'chí aní alué regá wikarame:  
“Onorúgame a'walila 'ma umérale alué inílame ralámuli.
- 16 Onorúgame a'walila 'la bijchiá 'we a'lá ju.  
Onorúgame a'walila 'ma umérale alué inílame ralámuli.”
- 17 Alué ralámuli ne saíla tabilé umubámala ne'chí me'á  
napugiti Onorúgame 'we a'lá gu'írimili kame ne'chí.  
Neka 'we a'lá rumela 'we a'lá nejkúrigo Onorúgame.
- 18 Onorúgame 'we resítiri raweli 'yátigo ne'chí,  
'lige Onorúgameka tabiléchigo a'rétigo napurigá mukumela ne.
- 19 ¡I'pusi alué 'yera, wa'lú re'obá 'yérala,  
alemi bajkimela ne cheliera 'yamia Onorúgame!
- 20 Ye júkuru Onorúgame 'yóola  
'lige jena 'yochi mo'imela alué ralámuli  
napu 'la sébili olame ju napu nulá Onorúgame.
- 21 Neka wa'lú cheliera 'ya mué Onorúgame  
mueka 'we 'la nejkúrame kame napu'lige ne tachi nejkúrili,  
'lige mué kame 'la a'kabámana elame ne'chí.
- 22 Alué rejté napu gawéliga etele alué galí newame ralámuli,  
alué rejté 'nalina abé a'lá nile alé chijtochi ajchilía
- 23 napugiti bo'né Onorúgame alarigá eláligime

- 'lige ramueka 'we ra'sálagá mochiru Onorúgame 'yuga.<sup>a</sup>
- 24 Bilé rawé nerúkuru na'tálime  
Onorúgame nejkúrilingo umérilichi sairúgame ralámuli  
'lige alué rawé 'we ra'sálagá mochlílime júkuru.
- 25 Mué Onorúgame 'we a'lá 'yáwaká ramué nejkúrili 'lige a'walí  
napurigá ramué 'we a'lá neyúriwa nakoga sairúgame 'yuga.
- 26 Onorúgame uché rajpé 'yasa 'la kékuru alué a'walí  
alué napu bo'né Onorúgame júlale.  
Ramueka wa'lú cheliera 'yalía  
alué wa'lula jena re'obachi mochiga.<sup>b</sup>
- 27 Wa'lula Onorúgameka 'we a'lá semáriga nóchame ju,  
semati ra'ósili nejime ju.  
Yati chojkiawa alué yawiyame newá  
'lige yati o'toboa rojá sawala alé mésachi tególite newárigame  
napu chiliwélime ju go'ame Onorúgame.
- 28 Mué ju Onorúgame ne'chí gu'írame,  
alekeri 'la wikárimala ne mué Onorúgame wa'lú cheliera i'gá.  
Neka ruyémala alué ralámuli chechilú a'walí nígame ko mué.
- 29 Wikarasi Onorúgame wikala wa'lú cheliera i'gá Onorúgame,  
napugiti Onorúgameka 'we a'lá nejkúrume kame,  
alueka senibí 'la na'temame kame.

## Salmo 119

### Jena ruwimela Onorúgame nila rejcholi 'we najteme ko

*Ye wiká bilé liá na oká chojkégame ju napugiti alué “alfabeto” ebreo ra'íchame bilé liá na oká osilí (letra) nígame ju. Alué bajchá osilí “alef” anilime ju, 'lige uché bilé “bet” anilime ju 'lige uché bilé “guimel” anilime ju. 'Lige a'pili chojkégame osá naó bersíkulo uneme ju. 'Lige alué bajchá chojkégame bersíkulo chojkime ju alué ra'íchalite “alef” anilime, 'lige uché bilé chojkégame bersíkulo chojkime ju alué ra'íchalite “bet” anilime.*

*Alef* ❧

- <sup>1</sup> 'We a'lá ganíliga mochí  
suwábaga alué ralámuli napu tabilé inílame ju,

<sup>a</sup> 118:23 E'nesi San Mateo 21:42.

<sup>b</sup> 118:26 E'nesi San Marcos 11:9.

- 'lige napu 'la semáriga sébili olame ju napu Onorúgame nulá.  
 2 'We ganíliga mochi alué ralámuli  
 napu 'la sébili olá mochi  
 alué ra'íchali napu Onorúgame nulale 'we 'ya,  
 'lige napu 'wéléme ju Onorúgame nila rejcholi,  
 3 napu tabilé siné iníliga e'yéname ralámuli ju,  
 napu 'la senibí 'la Onorúgame oyérame ju.  
 4 Mueka nuláturu napurigá 'la sébili olame níkala ralámuli  
 suwábaga ra'íchili napu mué nila ju.  
 5 'We 'la képa 'la senebí 'la sébili olagá bejtélasa ne  
 napu nulá mué Onorúgame.  
 6 Neka tase chijunámala alué nóchaga  
 napu'lige 'la sébili olá ne alué napu mué nulá.  
 7 Ne 'we a'lá sébili benisá napu mué nulá,  
 neka ruwimela mué 'we a'lá nóchame ko.  
 8 Neka 'we 'la sébili e'wame nínili suwábaga napu nulá mué.  
 Tase siné a'rémala ne.

Bet 

- 9 ¿Churigáriga 'la bejtélamala bilé re'malí tabilé cha'sika?  
 Alué re'malí 'we a'lá sébili oyérasaká Onorúgame nila ra'íchili,  
 'liko 'we a'lá ganíliga bejtélamala.  
 10 Neka aminabi machinali alué mué nila nulalí.  
 Tabilé a'réwagó napurigá ne a'rémala alué a'lala 'nátili  
 napu mué nejí.  
 11 Neka suwábaga beninali mué Onorúgame nila nulalí  
 mo'ochí gajtega asimé ne alué suwábaga nulalí.  
 Alarigá 'la tabilé cha 'sime níkala ne.  
 12 Mué Onorúgame, mueka bi'neli neyúriga wa'lula ju.  
 'We a'lá machíriwa ne'chí tachiri ra'íchalika napu nulá mué.  
 13 Neka 'we a'lá ruwimela suwábaga rejcholi  
 napu mué nejime ju.  
 14 'We a'lá ganíliga asirúché oyérilia  
 alué mué nila rejcholi 'we semati.  
 Alué mué nila rejcholi nalina abé najteme ju  
 me'tigá alué 'oro 'we najteme.  
 15 Neka nabí 'nátame ju alué 'nátili 'we semati mué nila,  
 'lige nabí benia ajtime ju ne alué 'nátili 'we semati.  
 16 Neka 'we a'lá ganíliga ajtí mué nila rejcholi oyeria,  
 neka tabilé siné we'kawámala  
 mué Onorúgame nila rejcholi 'we semati.



- 17 'We a'lá repúpua ne'chí,  
neka mué Onorúgame oyérame kame,  
alarigá 'we a'lá ganlíga bejtélamala ne oyériga mué nila  
rejcholi.
- 18 'We a'lá sébali beníriwa ne'chí alué rejcholi mué nila  
napurigá 'we a'lá machigá asimé ne  
'we a'lá semati ko mué nila rejcholi.
- 19 Neka pe nawágame ju jemi wijchimoba,  
gu'íriwa ne'chí napurigá ne 'la námamala napu mué nulá.
- 20 Neka nabí rawé buigá ajtí alué semati ra'íchili  
uché rajpé machinálíga alué mué nila nulalí 'we najteme.
- 21 Mueka ne'óchame ju alué ralámuli gunarume  
alué napu a'reme ju oyeria mué nila nulalí.
- 22 'Ma tabilé eliwa alué inílame ralámuli  
napurigá ne'chí gawélimala,  
neka 'láchigo sebili olame kame napu mué nulá.
- 23 Alué ralámuli e'wélela 'we cha nokame,  
alueka ra'íchame ju resí olamia ne'chí,  
neka senibí pe mué nila rejchólichó 'nátaga ilírome ju.
- 24 Alué mué nila nulalí 'we ra'sálárime ju ne'chí,  
'we a'lá sébili ruwime kame alué rejcholi.

Dalet 𐌇

- 25 Neka 'we resí oliáguru,  
alekeri 'we resí nília ajtíkuru ne,  
amulí mukú ne.  
A'walí 'yáwagó ne napu mué nejímorié.
- 26 Neka ruyéturu mué 'we resí ikiá ne,  
'lige mueka yati 'we a'lá nejkúruturu.  
'We a'lá sébili beníriwagó ne alué rejcholi 'we semati.
- 27 'We a'lá gu'íriwa ne'chí  
napurigá 'we a'lá benimela alué 'we a'lala rejcholi,  
alarigá nabí 'nátaga asimé ne alué nóchili  
napu 'we semati ju.
- 28 Ne alawala 'we seweka ajtí,  
'yáwagó ne a'walí napu mué nejímorié.
- 29 Tase a'rewa ne'chí napurigá 'yégiga ra'íchaga einámala ne.  
'We a'lá beníriwa ne'chí alué 'we a'lala rejcholi.
- 30 Neka 'la bichigi alué mué nila rejcholi

- alekeri 'we a'lá oyériga ilírimala ne alué rejcholi.  
 31 Mué Onorúgame, neka 'we 'la sébili olame ju napu mué nulá.  
 Mué a'résaká ne'chí chijúnaga rejpímala ne.  
 32 Mueka 'we a'lá sébili benírame ju ne'chí  
 alué 'we semati rejcholi,  
 alekeri 'we jigá ne 'we a'lá sébili beninálíga  
 alué rejcholi 'we semati mué nila.

He ¶

- 33 Mué Onorúgame,  
 'we 'la beníriwagó ne alué 'we a'lala rejcholi napu mué nulá.  
 Napu'lige ne jena wijchimoba asagá  
 senibí 'we a'lá sébali olama ne alué rejcholi napu mué nulá.  
 34 Gu'írawagó ne benichi alué nulalí 'we najteme napu mué nulá,  
 'lige ne benisá alué rejcholi,  
 'we a'lá ganíliga sébili olámala ne alué nóchali.  
 35 Ruyéwagó ne chiéri ka 'we a'lala rejcholi,  
 'lige ne 'we a'lá sébali olásaká alué rejcholi,  
 'we a'lá ganíliga asimela ne.  
 36 Gu'írawa ne'chí  
 napurigá nabí 'nata asimela ne alué 'we a'lala rejcholi  
 napurigá tabilé na'támala ne alué we'ká tábiri niga asiame.  
 37 Tabilé a'rewa ne'chí napurigá oyéramala ne alué tábiri  
 napu tabilé a'lá ju mué Onorúgame níriga.  
 Iligá 'yáwagó ne alué 'we a'lá bi'wígame rejcholi.  
 'Yáwagó ne a'walí alué napu mué nejímorié.  
 38 'We a'lá sébali oláwagó napurigá anié mué,  
 napurigá olame ju alué ralámuli 'we a'lá nirame emí.  
 39 Neka majá cha anérilia olagá alué sairúgamete.  
 Mué Onorúgame tabilé a'réwagó ne resí oliachi  
 napugiti mué nila rejchólíka 'we a'lá kame.  
 Resiti raweli 'yawa alué ralámuli cha nokame.  
 40 Neka 'we a'lá galé alué mué nila nulalí.  
 Ma'chí pápuagó ne alé resítichi  
 mué kame 'we a'lá gateme alué chátiri nóchili.

Vav ¶

- 41 'La na'temápua ne'chí mué Onorúgame  
 napurigá anié mué 'ya kulí siné.  
 42 Alarigá 'la sébili nemímala ne 'lige jaré ralámuli cha anichi,  
 napugiti neka 'we 'la bijhígime 'we 'la nejkúrimio mué

- napurigá anié mué.
- 43 Tabilé siné bujewa ne alué 'la bijchígili ra'íchali,  
neka 'la buigá ajtigame 'la nejkúrimio mué.
- 44 Neka 'la nabí sébili olánili alué nulalí napu mué nulá.
- 45 Neka 'la sébili olámili kame napurigá nulá mué.  
Alarigá 'la tabilé majaga einámala ne.
- 46 Neka 'we a'lá ma'chígame ruyémala alué e'wélala  
'we a'lá sébili oliame najkió mué Onorúgame  
suwábaga napu mué nulá,  
'lige tabilé chijunámala ne ruigá.
- 47 'Lige neka 'we ganlimala 'we a'lá sébili olagá napu mué nulá,  
neka 'we a'lá galeme ju alué ra'íchali napu mué nulá.
- 48 'Lige neka 'la o'weti o'winámala seká ra'íchaga  
'we niraga alué rejcholi<sup>a</sup>  
'lige neka abiena nabí 'nata asimela alué ra'íchali najteme  
napu mué nejí.

*Zayin* †

- 49 Mué Wa'lula,  
tase we'kawawa alué napu mué 'we a'lá nejkúrimiorié  
Aleké ra'íchali akigá 'la oyeri ne.  
Neka 'la sébali olame ju napu mué nulá.
- 50 Napu'lige resí nília ajtígichi ne,  
'lige na'tasa ne alué rejcholi,  
'lige ku 'we a'lá ra'sáláme ju ne.
- 51 Alué 'we gunarume ralámuli 'we gaweli ne'chí senibí rawé  
neka abiénachigo 'we a'lá sebili olame júkó  
alué nulalí napu mué nulá.
- 52 Neka 'we a'lá machigá ajtí alué nulalí  
napu mué wa'lula nulale 'ya bajchá rawé,  
napu'lige ne na'tasa alué rejcholi,  
'lige 'we a'lá ra'sáláme ju ne.
- 53 'Lige eteme ju ne alué ralámuli cha nokame tabilé 'la nóchachi,  
alueka tase oyérame ju alué rejcholi mué wa'lula nejílala,  
alekeri ayóniga eteme ju ne alué ralámuli.
- 54 Neka pe simírimili ju jemi wijchimoba  
'lige neka abiénachigo  
'we a'lá ruimélagó alué rejcholi 'we najteme mué nila.

<sup>a</sup> 119:48 O'weti o'wíname nile seká 'we a'lá niraga Onorúgame ra'ichálila, napurigá go'yápilime ju ramué 'la niraga.

- 'Lige wikárame ju ne Onorúgame 'nátaga alué rejcholi.  
 55 'Lige i'sínimi rukó kilí bo'igá,  
 'we majame ju ne alué cha nokame ralámuli,  
 'lige 'nátame ju ne mué wa'lula nila rejcholi.  
 56 Neka 'we a'lá sébili olánili alué rejcholi 'we a'lá bi'wígame,  
 alekeri nabí 'we benime ju ne alué rejcholi.  
 Alarigá 'we ra'sálagá ajtime ju ne.

*Jet* 卍

- 57 Mué Onorúgame,  
 neka 'we a'lá sébali olámili júkuru alué mué nila rejcholi.  
 Tabilé najkí ne uché bilé rejcholi tabilé bi'wígame.  
 58 Neka 'we taní napurigá na'temámala ne'chí  
 napurigá anié mué 'we a'lá nejkúrimia.  
 59 Neka 'we a'lá 'nátame ju tachiri chibi 'síliga ne  
 'lige neka 'we a'lá sébili olánili napu mué nulá.  
 60 Neka 'we 'yati sébili olá napu mué Onorúgame nulá.  
 61 Rekó ne'chí cha'pinálichí alué cha nokame ralámuli,  
 'lige neka tabilé a'ré oyeria mué wa'lula nila rejcholi.  
 62 Nasipa rukó asísime ju ne wa'lú cheliera 'yamia mué,  
 mueka 'we a'lá sébili olame kame.  
 63 Neka 'we a'lá nirame ju suwábaga alué ralámuli  
 napu 'we a'lá nirame ju mué wa'lula,  
 'lige napu 'la sébali oyérame ju mué nulalila rejcholi.  
 64 Mué Wa'lula Onorúgame,  
 mueka 'we galé  
 bochígimi jena wijchimoba mochígame ralámuli.  
 'We a'lá semáriga beníriwa ne alué 'we semati rejcholi.

*Tet* 卐

- 65 Neka 'we a'lá sébili olame ju napu mué nulame ju  
 'lige mué Onorúgame 'we a'lá tebume ju ne'chí  
 napurigá anié mué 'ya kulí siné.  
 66 Neka 'we a'lá bijchígime ju alué rejcholi mué nila,  
 'lige aminabi 'we a'lá beníriwagó ne alué rejcholi.  
 67 'We 'ya, tabilé sébili olame ke ne napu mué nulá,  
 'lige mueka wa'lú resítiri raweli 'yákuru ne'chí,  
 alekeri jípeko 'we a'lá sébali olá ne napu mué nulá.  
 68 Mué wa'lúlaka 'we a'lá ju,  
 'lige 'we a'lá sébili olame ju.  
 'We a'lá sébili beníriwagó ne alué nulalí mué nila rejcholi

- napurigá 'la sébili olámala ne.
- 69 Alué ralámuli 'we gunarume 'we cha ané ne'chí,  
'lige neka 'la sébili olame júkuru alué nulalí napu mué nulá.
- 70 Alué ralámuli tabilé 'la námame ju  
nobi neka 'we a'lá ganíliga oyérame ju mué nila rejcholi.
- 71 'Lige 'we a'lá nírikuru alué ne resí ikichi,  
alekeri 'la cha'píkuru ne alué 'we semati recholi mué nila.
- 72 Ne nírika alué mué nila rejcholi uché rajpé abé a'lá ju  
me'tagá alué enomí 'oro 'lige plata rewégame 'we najteme.

Yod ˆ

- 73 Mué Wa'lula Onorúgame 'sile ne'chí newá,  
alekeri 'we a'lá tebúpua ne'chí  
'lige 'la semátiri 'nátali 'yawa ne  
napurigá 'la aminabi benimela ne napu mué nulá.
- 74 Suwábaga alué ralámuli napu 'we a'lá nirame ju mué  
'we ra'sálá ne'chí etega,  
neka 'wéchigo 'la bijchiga ajtigame 'we 'la sébili olame ko mué  
napurigá anié mué 'yabé.
- 75 Mué Onorúgame nila rejcholi,  
alueka 'we a'lá semáriga ruyame ju,  
'lige mueka 'we a'lá machigá resítiri raweli 'ya ne'chí,  
neka 'we cha'sika ilírome kame.
- 76 Mueka 'we a'lá na'temá ne'chí,  
'lige alueka wa'lú ganílili júkuru ne níriga.  
Mué 'la alarigá aniéturu 'yabé  
'we a'lá semáriga gu'írimiriá ne'chí.
- 77 'We 'la semáriga gu'írawagó ne'chí  
napurigá 'we a'lá ganíliga bejtéramala ne.  
Alué rejcholi 'we semati mué nejílala,  
alueka 'we a'lá galé ne 'we semati kame.
- 78 Alué ralámuli 'we riólame,  
alueka wa'lú chijúnali 'yawa cha resí olame kame ne'chí,  
neka tase chojkila kékuru napurigá resí olawa.  
Neka senibí 'nátaga asinali alué rejcholi mué nejílala 'we semati.
- 79 Napuísa 'la ke ne'chí 'yuga  
suwábaga alué ralámuli napu 'we 'la nirame ju mué,  
alué ralámuli napu 'we a'lá machime ju mué nila rejcholi.
- 80 'We 'la kápá 'we 'la sébili olame nisa ne alawala  
napurigá mué nulá,  
napurigá tabilé chijúniga bejtélamala ne.

Caf ☞

- 81 'Lige neka 'ma resibá buigá asagá  
napurigá mué 'we yati ma'chí pákala ne'chí jena resítichi.  
'Lige neka 'la mayé mué 'la bijchiá ma'chí pamio jena resítichi  
napurigá anié mué 'yabé.
- 82 'Lige neka 'ma risibá busila e'negá asagá buigá.  
Neka regá aníguru:  
Muérigo Onorúgame, ¿chiéniko nolínamoláché mué nejkúrimia?
- 83 Neka 'ma 'we o'chérame ju  
napurigá bilé gostali o'chérame alieri ju ne,  
'we silúgame banégame ju ne,  
nobi tabilé siné we'káwago ne napu mué nulá.
- 84 ¿Chekí rawé buwema ne?  
¿Chiéniko 'yámolágo mué resítiri raweli  
alué cha nokame ralámuli ne'chí najátaga e'yéname  
cha olániliga ne'chí?
- 85 Alué 'we gunarume ralámuli  
tabilé galeme mué wa'lula nila rejcholi  
'lige we'kaná 'we re'lé jóleturu  
alemi boichimi napu ne simírame ju,  
napurigá alé rekolichi wijchigá mukumela ne.
- 86 Alué rejcholi napu mué ruwí 'we 'la bijchiá ju,  
'we a'lá semati ju alué rejcholi,  
'lige neka 'we najátiliguru peka chojkila kachi ne.  
'We 'la gu'írawa nechí mué Onorúgame,  
neka tase chojkila kékuru napurigá alarigá olawa.
- 87 Amulí me'liáguru ne  
napurigá tabilé aminabi bejtélamala ne jena wijchimoba,  
neka abiénachigo 'we a'lá sébili olágó napu mué nulá.
- 88 Mueka 'we a'lá galéguru ne'chí,  
alekeri tabilé a'réwagó ne  
napurigá me'limela ne'chí alué sairúgame,  
'lige neka 'we a'lá sébali olámala alué mué nila nulalí.

Lamed ☞

- 89 Mué Wa'lula Onorúgame nila rejcholi  
'we najteme nímala bochígimi jemi  
'lige pami rewagachi senibí rawé.
- 90 Mueka senibí 'we a'lá sébili olame júkuru  
alué we'ká ralámuli 'yuga.  
Mué newálekuru jena wijchimoba

- 'lige jipe abiena nerúkuru alué gawí 'we semati.
- 91 'Lige suwábaga tábiri 'lige alué mué nila nulalila rejcholi  
'we a'lá sébili newálekuru mué.  
Suwábaga napu mué newale 'we a'lá júkuru mué níriga.
- 92 Alué rejchólíka 'we a'lá ra'sálárume kéturu.  
Tabilé a'lá nísaká alué rejcholi,  
a'liko ya'má mukumeli kékuru ne chálagá.
- 93 Neka tabilé siné we'kawámala alué rejcholi 'we semati,  
alué rejcholi gite ajagá ajtí ne.
- 94 'We a'lá a'kabámana elawa ne,  
neka mué ranala kame,  
'lige neka senibí 'la sébili olánilime júkuru  
alué rejcholi mué nila.
- 95 Alué cha nokame ralámuli,  
alueka pe e'negá mochime ju me'linálíga ne'chí,  
'lige neka tabilé a'reme ju beniá alué rejcholi 'we najteme.
- 96 Neka machíguru alué we'ká tábirika pe suwíbame ko,  
tabiléchigo suwíbame júkó alué mué nila rejchólíka.

*Mem* 𐄂

- 97 Neka asíríga 'la nirá napu mué nulá,  
neka nabí rawé 'we a'lá 'nata ajtime ju mué nila rejcholi.
- 98 Alué mué wa'lula nila rejcholi,  
senibí 'we a'lá gu'írame ju ne'chí  
'lige rejchirúgame newá ne'chí,  
tase napurígá alué inílame ralámuli.
- 99 Neka abéchigo benégame ju me'tigá alué napu benírame ju  
napugiti neka senibí 'we a'lá 'nátame kame napu mué nulá.
- 100 Neka abéchigo 'la námame ju  
me'tagá alué ralámuli abé machime,  
neka nabí e'wame kame alué rejcholi.
- 101 Neka alué chátiri 'nátilíka 'ma a'réturu  
'la sébili olamia alué 'we a'lala rejcholi.
- 102 Neka tabilé siné a'ré oyeria alué 'we a'lá semati rejcholi,  
napugiti mué 'sime kame beniria.
- 103 Ne nírika alué mué nila rejcholi 'we ajkágame ju  
me'tagá alué melalo, alarígá ju.
- 104 Alué napu mué benírame ju  
'we rejcharúgame newame ju ne'chí,  
alekeri neka 'we gichime ju alué 'yégili ra'íchili.

Nun 𐀀

- 105 Alué mué nila ra'íchalika,  
alueka ju napurigá bilé ra'ósili.  
Alué ra'ósili 'we a'lá machigá ilime ju boichimi enágichi ne.
- 106 Neka 'la sébili olámeriéturu alué nulalí napu mué nejí,  
alekeri 'la sébili olámili júkuru ne.
- 107 Mué Onorúgame, neka 'we resí nilia ajtí,  
iwérali 'yawa ne napurigá nejkúrimiorie mué.
- 108 Neka wa'lú cheliera 'ya mué Onorúgame.  
'We a'lá ko napu ne aní  
'liko 'we a'lá semáriga beníriwa ne alué mué nila nulalí.
- 109 Alué ralámuli ne saíla tabilé a'ré ne'chí najatia  
'lige neka tabiléchigo siné a'régó oyeria mué nila rejcholi.
- 110 Alué ralámuli 'we inílame cha'pinali ne'chí me'lináliga  
'lige neka 'wéchigo a'lá oyérigó mué wa'lula nila rejcholi,  
tabilé siné guwana wijchigá.
- 111 Alué nulalí napu mué wa'lula nulame ju,  
alueka 'we najteme ju ne níriga.  
napugiti alueka 'we ra'sálárime kame ne'chí.
- 112 Neka senibí abichilubi sébili olámala napu mué nulá.

Samej 𐀁

- 113 Neka 'we gichime ju alué ralámuli tabilé bijchiá ra'íchame,  
nobi neka 'we niraga eté napu mué nulame ju.
- 114 Mué Wa'lula Onorúgame mué 'sime ju ne'chí repua.  
Neka 'we a'lá bijchigi napu mué aní.
- 115 'Emi ralámuli cha nokame minami simawa,  
tase nejkumewa 'emi,  
neka sébili olániliguru Onorúgame nila rejcholi.
- 116 A'walí 'yawa ne napurigá anié mué,  
a'walí nejisaká mué, we'ká rawé bejtélamala ne,  
'lige 'la tabilé chijúnaga rejpímala ne.
- 117 'We a'lá gu'íriwa nechi mué Onorúgame.  
'We a'lá nejkúrisaká mué  
'liko 'la sébili olámala ne napu mué nulá.
- 118 Mueka 'la gichime ju alué ralámuli  
napu a'reme ju oyeria alué ra'íchali napu mué nulá,  
napugiti alué ralámuli na'tálilaka  
pecha 'la kame mué wa'lula níriga.



- 119 Alué cha nokame ralámuli napu mochí jena wijchimoba,  
mueka pe rejputa niraga eteme ju,  
alekeri neka 'we 'la sébili olá napu mué nulá.  
120 Neka 'we majá tabilé sébili olagá napu mué nulá  
napugiti mueka resítiri raweli nejime kame.

Ayin 𐄂

- 121 Neka tabilé siné a'reme ju sébili olá napu mué nulá.  
Mué Onorúgame  
tase a'rewa ne'chí resí olachi ralámuli cha nokame.  
122 'We a'lá repúpua ne'chí  
napurigá ne 'we a'lá ganíliga bejtélamala,  
tabilé a'rewa alué 'we riólame ralámuli resí olachi ne'chí.  
123 'Lige ne busílaka 'ma resibachi e'negá asagá  
buigá alué ra'íchali napu mué nejímorié,  
neka buigá ajtíkuru  
alué napu mué ma'chí 'pámorié ne'chí alé resítichi.  
124 'We a'lá semáriga na'temápua ne'chí mué Onorúgame  
'lige 'we a'lá semáriga beníriwa ne alué mué nila nulalí.  
125 Neka 'we a'lá sébili olame ju napu mué nulá,  
'we a'lá gu'íriwa ne napurigá 'we a'lá benimela ne alué nulalí.  
126 Alué ralámuli cha nokame  
tabilé sébili olá alué mué nila rejcholi  
alekeri 'we yati chojkiawa  
resítiri raweli 'ya alué ralámuli cha nokame.  
127 Neka 'we galé alué rejcholi napu mué nulá,  
abéchigo galé ne me'tigá alué 'oro 'we a'lá bi'wigá pagótigame.  
128 Alekeri neka 'we a'lá sébili olame ju napu mué wa'lula nulá,  
'lige alué chátiri 'nátalika tabilé galeme ju ne.

Pe 𐄂

- 129 'We semati ju alué mué nila nulalí  
alekeri 'we 'la e'wame ju ne napu mué nulá.  
130 Napu'lige benírichi alué benírame,  
rekó tabilé jebénigame ke alué ralámuli,  
'we a'lá semáriga benime ju alué nulalí.  
131 Neka aminabi 'we beninali alué nulalí.  
132 'We a'lá gu'íriwa ne'chí,  
'lige 'we a'lá na'temápua ne'chí  
napurigá na'temame ju mué  
alué we'ká ralámuli napu 'we a'lá nirame ju mué.

- 133 'We a'lá semáriga gu'íriwa ne'chí napurigá anié mué.  
 Tabilé a'rewa napurigá najátamala ne alué chátiri 'nátali.
- 134 Tase a'rewa ne  
 napurigá resí olámala alué cha nokame ralámuli,  
 'lige neka 'we a'lá sébili olániliguru alué mué wa'lula nila nulalí.
- 135 Ne'chí 'yuga einawa  
 'lige 'we a'lá beníriwa ne alué semati rejcholi.
- 136 Neka 'we nalame ju etega alué we'ká ralámuli  
 tabilé oyérachi mué nila nulalí.

*Tsade* ט

- 137 Mué Onorúgame 'we a'lá nóchame ju,  
 'lige alué nulalí napu nulá mué, 'we a'lá júkuru.
- 138 'We a'lá júkuru alué rejcholi napu mué wa'lula nulá.  
 Alué ra'íchilika tabilé 'yégili ju.
- 139 Neka 'we ayóniga eté alué cha nokame ralámuli,  
 tabilé nirame mué nila nulalí.
- 140 'We a'lá bijchiá ju napu mué aní,  
 alekeri 'we a'lá galé ne alué nulalí.
- 141 Neka pe resítiri rió ju pe gawéliga etélime,  
 nobi tabiléchigo siné we'kágawó ne  
 suwábaga alué napu mué nila rejcholi ju.
- 142 Mueka senibí 'we a'lá sébili olame ju,  
 'lige suwábaga napu mué nulá 'we 'la bijchiá ju.
- 143 Ne 'we seweka ajtígichi,  
 'wéchigo 'la ra'sálárime jútigo ne'chí alué mué nila rejcholi.
- 144 Alué ra'íchali napu mué nulá nabí 'we a'lá ju.  
 'We 'la beníriwa ne alué rejcholi mué wa'lula nila  
 napurigá ne 'we a'lá ganíliga bejtélamala ne jena wijchimoba.

*Qof* ק

- 145 Mué Onorúgame,  
 neka 'we 'la tani mué napurigá ne'chí gu'írimala mué,  
 'we yati 'la gu'íriwa ne'chí,  
 'lige 'la sébili olámala ne napu mué nulá.
- 146 Neka mué tánime ju iwérali  
 napurigá 'we a'lá gu'íriwa ne'chí,  
 napurigá 'la sébili olámala ne napu mué nulá.
- 147 Be'á ta'chó che'lachi,  
 neka 'ma asísime ju nejkúrali tánimia mué,  
 neka 'we a'lá machí 'we a'lá sébili olame ko mué.

- 148 Rukó tabilé gojchime ju ne  
 'nátaga churigá 'la ko sébili oliá alué rejcholi napu mué nulá.
- 149 Mué Wa'lula Onorúgame, 'we a'lá gepuwa ne'chí  
 napugiti mueka senibí 'we a'lá galegá eteme kame ne'chí.  
 Tase a'rewa napurigá me'limela ne'chí  
 alué cha nokame ralámuli.
- 150 Ma a'mulipi e'yena alué ne saíla napu ne'chí najátaga e'yena,  
 'lige alué ralámuli cha nokame  
 tabilé nirame ju mué wa'lula nila rejcholi.
- 151 Mué Onorúgame, mueka a'beka ajtí,  
 'lige suwábaga rejcholi napu nulá mué 'we 'la bijchígili ju.
- 152 Neka 'we 'yasi machime ke alué rejcholi nerugo,  
 'lige mueka alué rejcholi ruyéturu senibí 'we a'lá nimio.

*Resh* 7

- 153 'We a'lá na'temaka etewa ne,  
 'we resí nilia ajtíkuru ne,  
 yati gu'íriwa ne'chí,  
 neka tabilé siné we'kawa napu mué nulá.
- 154 Sayega ra'ichawa alué ralámuli ne saíla  
 'lige 'la a'kabámana elawa ne.  
 'La iwérali 'yawa ne napurigá nejkúrimorié mué.
- 155 Mueka tabilé gu'írimala alué cha nokame ralámuli,  
 alueka pecha oyérame kame alué mué nila nulalí.
- 156 Mué Onorúgame,  
 mueka asíriga na'temame ju suwábaga ralámuli.  
 Wa'lú a'walí 'yáwagó ne napurigá 'la ganíliga bejtélamala ne.
- 157 Asíriga we'ká ju alué inílame ralámuli napu resí olánili ne'chí,  
 neka senibí e'wame ju napu mué nulá,  
 abichilubi 'la sébili olá ne.
- 158 Neka tabilé ganílime ju e'tega alué ralámuli  
 napu a'rele Onorúgame oyeria.  
 Tabilé sébili olame kame mué nila rejcholi.
- 159 Mué Onorúgame,  
 'we a'lá 'nátaga etewa ne'chí  
 neka 'we a'lá sébili olame ju mué nila rejcholi,  
 alekeri gu'íriwa ne'chí napurigá 'la ganíliga bejtélamala ne,  
 mueka senibí galeme kame ne'chí.
- 160 Alué mué wa'lula nila rejcholi 'we a'lá bijchiá ju  
 'lige tabilé siné we'kámala, senibí nerúlamala.

Shin 𐎑

- 161 Alué e'wélala ralámuli,  
alueka ne'chí najátame júkuru cha'pináliga resí olániliga ne'chí.  
Neka peka chojkila kachi.  
Neka tabilé majawá alué ralámuli.  
Alué Onorúgame nila rejchólíka 'la majawá ne,  
alueka 'we najteme kame.
- 162 Neka 'we a'lá ra'sálagá gepú mué nila ra'íchali,  
napurigá bilé rió we'ká enomí rewágame.
- 163 Alué 'yégili ra'íchilika tabilé galeme ju ne.  
Neka 'we a'lá nirame ju mué nila ra'íchili.
- 164 Neka nabí rawé we'sá cheliera 'yame ju mué Onorúgame,  
mueka senibí 'we a'lá gajteme kame alué resítiri ra'íchili.
- 165 Suwábaga alué ralámuli  
napu 'we 'la nirame ju alué napu mué nulá,  
alueka 'we a'lá ganíliga ejperégame ju,  
ta'wesi 'nátili ku guwana pákala.
- 166 Neka buigá ajtíkuru napurigá mué ma'chí pákala alé resítichi.  
Neka nabí 'we a'lá jirétame ju alué 'we a'lala rejcholi  
tasiné we'kawániliga.
- 167 Neka 'la sébili olame ju napu mué nulá,  
'lige 'we a'lá nirame ju ne napu nulá mué.
- 168 Neka 'la sébili olame ju  
alué ra'íchili 'we najteme napu mué nulá.  
Mué 'we a'lá sébili machíguru  
chiéniko 'we a'lá sébili olame ko ne alué rejcholi mué nila,  
'lige chiéniko tabilé 'lá sébali olame ka.

Taw 𐎒

- 169 'We a'lá sebasa 'la kápá ye ra'íchali  
alé napu mué Onorúgame ajtí,  
'we 'la rejchirúgame rió newawa ne,  
'la napurigá anié mué.
- 170 'We a'lá sebasa 'la kápá  
alé napu mué Onorúgame ajtí ne ra'ichálila,  
neka taníguru napurigá nejkúrimala mué,  
'we a'lá a'kabámana elawa ne napurigá olámorié mué 'yabé.
- 171 Neka wikarámala alué wiká mué wa'lula nila,  
mueka 'we a'lá benírame kame alué 'we najteme ra'íchali.

- 172 Neka wikarámala alué mué nila ra'íchili ruigá.  
Suwabaga alué rejcholi 'we a'lá ju.
- 173 'We a'lá nejkúrasa 'la kápá mué,  
neka 'we a'lá sébili olánilime alué mué nila rejcholi.
- 174 Mué Onorúgame,  
neka najkí napurigá 'la a'kabámana elámala mué ne'chí,  
neka 'we ra'sálá mué nila rejcholi akigá.
- 175 Neka we'ká bamí asinali bejtega jena wijchimoba  
napurigá ne a'lá we'ká ralámuli ruyémala  
chiena semati ka alué mué nila rejcholi,  
'lige 'we 'la kápá 'we a'lá nejkúrasa alué mué nila ra'íchili.
- 176 Neka 'ma we'kaga eyena napurigá bilé bo'á we'kágame.  
Ku o'wé eláwagó ne 'we a'lá bi'wígame bowechi,  
neka tasiné we'káwame ju mué nila nulalí,  
senibí oyérame ju ne.

## Salmo 121

### Jena ruwimela Onorúgame 'we a'lá repume ko ramué

*(Ye wiká wikarame nile alué ralámuli alé párimi Rusaleni simiba 'yéniga.)*

- 1 Neka alé re'pá rabomi e'negá ilime júkuru  
mayega aleka nawame ko alué a'walí.  
Tabiléchigo aleka nawame júkó alué a'walí Onorúgame nila.
- 2 Bo'né Onorúgame napu newale gawí 'lige rewagátiri  
alué 'sime júkuru a'walí nejía.
- 3 Onorúgameka tabilé a'rémala napurigá resí ikimela mué,  
aminami tabilé siné gojchime ju Onorúgame  
napu ramué repume ju.
- 4 Onorúgameka tabilé siné gojchime ju,  
senibí 'we a'lá e'negá ajtime ju alué napu repume ju  
suwábaga ralámuli alé Israeli rewégichi ejperégame.
- 5 Onorúgame ju mué repume  
alueka senibí a'bé ajtime ju mué ajtígichi mué repuka.
- 6 Onorúgameka 'we a'lá repume ju rawemi 'lige rukomi.  
Onorúgame tabilé a'reme ju napurigá resí ikimela mué.
- 7 Onorúgameka 'we a'lá repúmala mué  
napurigá tabilé che ikimela mué,  
'lige napurigá tabilé che olawa mué alué jobátigame ralámulite.  
Onorúgameka 'we a'lá repume ju mué alawala.

- 8 Onorúgameka 'we a'lá e'negá ajtime ju  
napu'lige ichúrimi eyénachi mué senibí, rawemi 'lige rukomi.

## Salmo 135

### Jena ruwimela Onorúgame 'we a'wágame ko

- 1 ¡'We ra'sálagá wíkarawa Onorúgame nila wiká!  
'We a'lá ganíliga wíkarawa 'emi Onorúgame oyérame,  
2 'emi napu ja alé ra'pichimi wa'lú re'obachi Onorúgame galílachi.  
3 Wíkarawa Onorúgame wikala,  
Onorúgameka 'we a'lá nijkúrame kame  
'we a'lá na'temaka suwábaga ramué.  
4 Aka 'la wanápalege'e alué ralámuli israelita  
napurigá Onorúgame oyérame nímala.
- 5 Neka 'we a'lá machí Onorúgame wa'lula ko,  
alué júkuru 'la bijchiá wa'lú a'walí nígame  
tase napurigá alué mono napu uneme ju Onorúgame neraga.  
Peka a'walí nígame kachi.
- 6 Onorúgameka 'we a'lá sébili olame ju bochígimi  
'pa rewagáchimi 'lige jemi wijchimoba  
'lige alé wa'lú ba'wí manígichi re'lemi.
- 7 Onorúgameka a'pame ju nolí mejkaka aleké ba'wí 'yúriga  
'lige 'we a'wágame ra'name júkuru ruigá ukumea.  
Abiena ekátiri si ename ju.
- 8 Alué Onorúgame 'sile me'á  
alué ejipsio ralámuli 'kúchila bajchá o'chérigame  
'lige alué we'ká ajágame bujkú bajchá o'chérigame.
- 9 Onorúgameka se'wináriga 'nátale,  
buyánale we'ká remó 'lige we'ká ojchí,  
'lige ba'wika elá newale alé Ejipto  
napu'lige tabilé e'wachi alué wa'lula baraoni alé Ejipto nulame  
'lige alué e'wélala bo'né 'yuga nóchame.
- 10 'Lige me'ale we'ká ralámuli we'kanami gawichí riógame,  
'ma me'ale e'wélela nulame 'yúriga rekó 'we jobátigame kachi.
- 11 'Ma me'ale alué wa'lula selígame amorreo Sejoni anilime,  
'lige alué Og rewégame rió,  
alué wa'lula selígame Basani rewégichi nulame,

- 'lige me'ale suwábaga alué e'wélela selígame  
alé Kanani nulame.
- 12 'Lige 'ma bujele alué gawí alué e'wélala selígame gawila  
'lige 'yasa a'rele alué israelita ralámuli alué gawí  
napurigá alué iniga mochímala alué gawí  
a'kinánami o'chérissime ralámuli.
- 13 Mué Wa'lula Onorúgame rewagachi bejtégame,  
tabilé siné mukumela,  
senibí bejtélamala mué.  
Ramué ralámulika tabilé siné we'kawawa alué 'nátili.
- 14 Mué Onorúgame tabilé a'rémala neyúrachi  
uché jaré ralámuli tase mué oyérame,  
'we a'lá semáriga na'temámala mué alué ralámuli mué oyérame.
- 15 Jaré ralámuli oyérame ju alué mono tase Onorúgame,  
alué ralámulika mayeme ju 'we a'lá nejkúrame ko,  
pe tábirite newárigame júkuru alueka, 'oro 'lige plata.
- 16 Alué mono newárigame aba'lá chu'égame ju  
nobi tabiléchigo ra'íchame júkó,  
'lige buségame ju napuyeri ralámuli  
nobi tabiléchigo ma'chílime júkó.
- 17 'Lige najkégame ju  
nobi tabiléchigo akeme júkó  
'lige abiena ajkabógame ju  
nobi tabiléchigo iwime júkó.
- 18 Alué ralámuli alieti oyérame  
tase bijchígime ju Onorúgame nila rejcholi,  
rekó 'we a'lá kachi, tabilé bijchígime ju.
- 19 'Emi ralámuli israelita 'we a'lá nirame niwa Onorúgame,  
'emi e'wélela balé 'we a'lá nirame niwa Onorúgame.
- 20 'Emi ralámuli lebita 'we 'la nirawa Onorúgame,  
'emi ralámuli Onorúgame oyérame 'we 'la nirawa Onorúgame.
- 21 ¡Wa'lula Onorúgame ju  
napu sébame ju alé Rusaleni anilichi we'ká riógichi rabó!  
Alé sébame ju ralámuli wa'lú a'walí tasia.

¡'We ra'sálagá cheliera 'yawa!

## Salmo 137

Jena ruwimela Babilonia rewégame gawí bo'ígichi alemi  
bakochi suwemi mochíligo we'ká ralámuli israelita  
'lige 'we seweme nile alemi mochiga i'sínimi rawé

- <sup>1</sup> Alé bakochi suweke mochiga  
alé Babilonia anilime gawí bo'ígichi 'we mejká,  
alé mochiga 'we nalálime kéturu  
'nátaga alé Rusaleni anilichi we'ká riógichi rabó.
- <sup>2</sup> Alué e'wele rojá napu ja alemi gomichi,  
alé re'pá rojachi ujchachálime kéturu ramué  
alué arpa anilime rabeli ramué nila.
- <sup>3</sup> Alé mochiga alué sontalo napu ramué o'tole  
'we nulame kéturu wíkaránilia alué wíká semati  
napu wíkarálime ke alé Sioni mochiga, Onorúgame nila wíká.
- <sup>4</sup> 'Lige ramué tabilé wíkaráruturu cha seweka mochírigime.  
'Lige aminami pecha a'boi gawílaka ramué  
alé napu mochírigé ramué.  
Alekeri tabilé wíkararu ramué alué Onorúgame nila wíká.
- <sup>5</sup> 'Lige ramué 'ma tabilé nélésaká alé Rusaleni,  
'liko 'ma wakisá 'la ke ramué sekala wajtoná ilígame.
- <sup>6</sup> 'Ma na'chusa 'la kápá ramué inalá  
'ma tabilé nélésaká ramué alé Rusaleni we'ká riógichi.
- <sup>7</sup> Mué Onorúgame,  
'we a'lá na'tawa alué nakoli napu nerule 'yabé alé Rusaleni  
napu'lige nakole alué ralámuli eromita israelita sayega  
alué Rusaleni mochígame  
'lige neyúrale alué ralámuli eromita  
'lige anile ne'oka alué ralámuli eromita:  
“We iwérisi 'emi 'ma,  
gajunasi alué tegoli wa'lú alé suweke riógichi bo'ígime,  
abiena 'ma re'wániga gajunawa alué we'ká galí alé jágame.  
Tabilé 'wesi a'rewa.”
- <sup>8</sup> Alé Babilonia anilichi we'ká riógichi,  
pe i'libeko bilé rawé a'chigóriga ikisá 'la kékuru  
me'tisuga 'la kékuru najkoga alué ralámuli cha nokame.  
Ganíliga mochisa 'la kékuru alué ralámuli neyúrigame nakoga  
'ma gajunasa alué we'ká galí alé Babilonia.



9 Alué neyúrigime nakoga,  
alueka 'ma cha'pimela alué ralámuli cha nokame  
'lige 'kúchila we'ká cha'pisá tegóchimi wejpisómala,  
'lige Onorúgameka  
'we a'lá galegá etémala alué ralámuli neyúrigime.

## Salmo 139

**Jena ruwimela Onorúgame suwábaga 'nátali machime ko**  
*(Rabí osale ye ra'íchali 'we 'ya. Osele alué wa'lula wikarame nuleme.)*

- 1 Mué Onorúgameka, 'we a'lá repume ju  
alekeri 'we a'lá machí mué alieti 'nátame ko ne.
- 2 Mueka 'we a'lá suwábaga machime ju  
alieti nóchaga eyénachi ne  
rekó 'mi 'we mejká ajtigé mué,  
abiena 'we a'lá machí mué alieti 'nata ajtigó ne.
- 3 Ne panápuri eyénachi 'we a'lá etea ajtime ju mué,  
'lige ne resíbaka ajtígichi, 'we a'lá eteme ju mué.
- 4 Ne tabilé 'cho ra'íchachi,  
mueka 'ma 'we a'lá sébali machigá ajtime ju.
- 5 Mueka senibí ne'chí 'yuga eyéname kame 'siá,  
alarigá 'we a'lá repume júkuru mué bo'né nila a'walite.
- 6 Neka tabilé 'la sébali machí alarigá nóchame ko mué,  
cha wa'lú a'walí nígame kame mué.  
Neka pee machime ju.
- 7 ¿Koche simélawé ne chíbimia?  
Rekó ne 'we chíboka ajtigórié,  
mué alawálaka abalemi einámala.
- 8 'Lige ne 'pa rewagáchimi sebasa alemi asimela mué  
alawálachigó.  
'Lige ne jena gawichí sebasa re'lé nasipa we'echi asisá ne,  
'lige mué alawálaka abalemi einámala.
- 9-10 'Lige 'omi simisá ne 'we mejká napu ma'chíname ju rayénili  
'lige mué alawálaka abalemi einámala ne'chí gu'iriga.  
'Lige 'tumi napu rayénali bokuime ju,  
alemi 'we mejká bejterasa ne,  
'lige mué alawálaka abalemi asimela ne'chí gu'iria.
- 11 Ne chonárale asisá chíbika,  
mué alawálaka abalemi einámala  
alekeri tabilé asé chíbamala ne.

- 12 Mué Onorúgame nírika  
 tabilé asé nerú napurigá chíboka asimela ne.  
 Mué Onorúgame níriká  
 bochígimi ma'chígame kame rawemi rukomi.
- 13 Mué Onorúgame 'sílekuru ne'chí newá  
 ne eyela rojpálachi ajchagá.  
 'Lige 'we a'lá sébili newálekuru mué ne'chí sekégame,  
 mo'égame, buségame, najkégame, aminami 'iwime.
- 14 Mueka 'we a'lá semáriga nóchalekuru ne'chí newá,  
 alekeri wa'lú cheliera nejí ne jipe.  
 Suwábaga napu echilú nóchame ju mué, 'we a'lá semátiri ju.
- 15 Mueka 'we a'lá machigá asálekuru ne ochérachi  
 ne eyela rojpálachi.
- 16 'Lige ne ta'chó ochérachi,  
 mueka ya'má 'we a'lá machigá asale  
 alakí bamí bejtélímio ne jena wijchimoba.  
 'Lige alé apélichí ujchálekuru mué alué tétili bamíbali.
- 17 Ne nírika 'we nóchali ju suwábaga beníá alué rejcholi,  
 cha we'ká kame.
- 18 Ne tétasaká tasiné suwábamala ne,  
 cha we'ká nímime me'tegá saté.  
 Neka 'we u'kabi bamí bejtélamala,  
 alekeri tabilé suwábamala ne tetia alué we'ká rejcholi.
- 19 Mué Onorúgame,  
 neka najkí napurigá me'limela mué alué cha nokame ralámuli,  
 'lige tase a'rewa napurigá a'bemi mochímala napu ne ajtí.
- 20 Abiena chárágá ra'íchame ju mué olagá alué ralámuli.
- 21 Mué Onorúgame,  
 neka 'we gichime júkuru alué cha nokame ralámuli,  
 alué napu tabilé galeme mué wa'lula.
- 22 Neka 'we rasigá gichime júkuru alué ralámuli cha nokame.  
 Alué mué saíla júkuru alué ralámuli cha nokame,  
 'lige ne abiena sairame júkuru alué ralámuli cha nokame.
- 23 'We a'lá 'nátaga e'newa alué ne nila 'nátali  
 pala chátiri 'nata ajtime ka ne.
- 24 'Lige chátiri 'nata ajtime nísaká ne,  
 'liko ku 'we a'lá semati rejcholi 'yawa ne.  
 'We a'lá beníriwa ne alué rejcholi  
 napurigá ne 'we a'lá sébili olámala napurigá najkí mué bo'né  
 napurigá sebámala ne alé mué bejtélachi.

## Salmo 146

### Jena ruwimela chiena semati nóchame ko Onorúgame

- 1 ¡'We ra'sálagá wíkarawa Onorúgame nila wíká!<sup>a</sup>
- 2 Neka senibí ruwimela Onorúgame 'we a'lá semáriga nóchame ka.  
'Lige neka napu'lige bijí bejtega jena wijchimoba,  
senibí 'we a'lá wíkarimala Onorúgame nila wíká.
- 3 Tase mayewa  
bilé rió 'we najtékame 'we a'lá semáriga nóchame ko  
ma'chí pamio alé resítirichi.
- 4 Napu'lige mukusá alué rió pe bemolí gainámala,  
pecha gainámalago newá alué nóchali napu 'nátalige.
- 5 ¡Alué Wa'lula Onorúgame napu Akobo gu'írale 'ya bajchá rawé,  
'we a'lá semáriga nejkúrame ju 'la bijchígilika alué nila rejcholi!  
Alueka 'we ra'sálagá mochímala.
- 6 Onorúgameka newálekuru rewagá abiena alué wa'lú gawí,  
abiena alué wa'lú ba'wítiri  
'lige suwábaga tábiri napu nerú jena wijchimoba.  
Onorúgameka senibí 'we a'lá sébili olame ju napurigá aní.
- 7 'We a'lá semáriga gu'írame júkuru alué ralámuli resí oliame,  
resítiri raweli 'yame ju alué cha nokame ralámuli.  
'we a'lá kógime júkuru go'ame alué ralámuli resí oliame,  
'lige ku buyáname júkuru ralámuli  
galírale mo'áriga mochígichi.
- 8 Onorúgameka ku ma'chílime newame ju  
alué tabilé ma'chílime ralámuli,  
wa'lú a'walí 'yame júkuru alué ralámuli resí nílga ejperégame  
'we a'lá semáriga galeme ju alué ralámuli tabilé cha nokame.
- 9 Onorúgameka 'we a'lá semáriga repume ju  
alué ralámuli mejkaka sígame,  
'lige 'we a'lá repume júkuru alué kuchítiri ba'lagéchili,  
'lige alué gunámakame abiena 'we a'lá repume ju.  
Onorúgameka tabilé a'reme ju  
napurigá cha nokogá e'yénamala alué cha nokame ralámuli.

---

<sup>a</sup> 146:1 Ebreo ra'ichaga, napu'lige we'ká ra'ichamia, i'sínimi "aleluyah" anigá chojkime ju, 'lige suwena abiena "aleluyah" anigá suwéname ju i'sínimi. Ye ra'ichalika aníame ju 'we a'lá nírawa Onorúgame, 'lige abiena aníame ju 'we a'lá ju Onorúgame. Yolí ra'ichaga abiena unelime ju ye ra'ichili.

10 'Emi ralámuli Rusaleni ejperégame,  
alué Wa'lula Onorúgame napu 'emi oyérame ju,  
alueka senibí nulámala alé.  
¡'We a'lá nóchame ju Onorúgame!  
¡Wa'lú cheliérabá!

---

## El Periodo Intertestamentario

### (El tiempo entre el Antiguo Testamento y el Nuevo Testamento)

**162. Jena machiboa napu chukime nile abé a'kinana  
napu'lige suwénasa osá alué Antiguo Testamento napusí  
ochérale Esukristo napu nile naó siento bamí**

**1. Jena ruwimela alué we'ká ralámuli Gresia  
mochígame uméraligo alué we'ká ralámuli Persia  
ejperégame 'lige chojkíligo nulá we'kaná gawichí**

**Alé Persia mochígame Jurá mochígame ralámuli nuleme nile**

Alué Antiguo Testamento, 'ma guwachímika ruwí choníliga 'lige chonokáliga alué wa'lula balé Esra rewégame, 'lige alué selígame Neemíasi rewégame, 'lige alué Malakíasi rewégame napu nile benírame ralámuli Onorúgame nila rejcholi. Alué baikiánika ejperele naó siento bamí abé 'yabé ta'chó ochérachi Esusi (400 Antes de Cristo—A.C.). 'Ya a'lige alué naó siento bamí simárochi, alué we'ká rey alé Persia nulame neyúriga mochime nile we'kaná gawichí 'lige nulame nile alemi we'kaná gawichí napu neyúriga mochime nile. Abiena alé Jurá anilichi gawichí nulame nile. Rekó alué rey alé Persia mochígame 'ma 'la elílige alué ralámuli israelita napurigá ku simámala ku alé Jurá anilichi gawichí ku 'la gatemala alué wa'lú

re'obá, abiena alué wa'lú tegoli alé Rusaleni suweke bo'ígame, alué ralámuli israelita bijí nochámili nile napurigá nulá alué rey alé Persia mochígame.

A'kinana napu'lige alué Neemíasi ajchásiga wa'lula selígame alé gawichí Jurá rewégichi nulame, alésí alué napu ekí mochíbisiame rey alé Persia 'la elile napurigá alué e'wélala balé e'wele e'sélikame neraga mochíbamala alé Jurá. Alué Neemíasika alué Artajéresi anilimete ajcháliru wa'lula selígame. Alué Artajéresika alé Persia anilichi nulame nile. Alésíko alué wa'lula balé 'we najteme gayénale, 'we a'lá niraga etuwime. 'Lige alésíko we'ká rió chojkile cha'pináliachigó alué nóchali 'we najteme ganániligachigó 'we a'lá niraga etélime ralámulite. Pecha 'la Onorúgame 'yuga nochálime 'nátaga nokáleko alué ralámulika.

### **Alué ralámuli griego abé a'wágame gayénale, 'ma umérale Persia mochígame**

Abé a'kiana suwénaga bilé sientu bamí alué Gresia ejperégame ralámuli i'kilimi aminacho abé a'wágame gayénale, 'we jebénigame nakoga. We'kaná gawichí ejperégame ralámuli chojkile oyeria napurigá nokame nile alué ralámuli Gresia ejperégame, abiena chojkílechigó alué griego ra'icha. Arigá bakiá sientu miná baisá makué bamí ta'chó ochérachi Esukristo (330 A.C.), alué Alejantró wa'lula anilime alé Gresia anilichi nulame, aleké bamí alué Alejantró 'ma nejpole gawí suwábaga alué gawí napu nulame nile alué wa'lula rey napu nulame nile alé Persia anilichi gawichí.

Pe a'kinana, 'ma nejposá we'ká gawí, a'lige mukule alué rió wa'lula rey alué Alejantró anilime. 'Lige tase 'wesi inógame nile alué rey Alejantró rewégame napurigá alué inolá cha'pimela alué nochali rey neraga, a'liko alué e'wélala sontalo alué we'ká sontalo nulame alué rey Alejantró 'yuga nóchame, chojkile pe naogana chojkégame newá alué we'ká gawí napu nulame nile alué Alejantró. 'Lige naogana chojkégame napu rojánale alué bilena Ejipto rewégame rewá ajchele 'lige uché bilena Siria rewégame. 'Lige bilé alué sontalo wa'lula Tolomeo rewégame, alué gayénale rey alé Ejipto rewégachi nulame, 'lige alé bilénami Alejantría anilichi wa'lúlachi newale, ra'íchali gatélíchi. Alé Alejantría anilichi ba'wichí suweke nile 'lige we'ká barko sébame nile alé. 'Lige uché bilé wa'lula sontalo Seleuko anilime, alué gayénale rey alé Siria rewégichi nulame, 'lige cha'pile we'ká gawí napu nerule alé a'mibé Siria napu ma'chínale ju alué rayénali.

### **Alué wa'lula Ejipto nulame 'ma neyúriga asale alé Jurá**

Alué Jurá rewégame gawí alé nasipa nile, Ejíptoka bilena suweke nile, 'lige Siria uché bilena suweke nile, 'lige alué oká e'wélela nasulile alué gawí Jurá rewégame. Bajchako alué wa'lula rey Tolomeo niga rejpile alué gawí Jurá we'ká bamí bilé sientó rasígame bamí.

Alué Tolomeo wa'lula reyka 'we a'lá rey nile, 'we a'lá nirale alué ralámuli israelita. 'Lige elile alué wa'lula balé napurigá selígame nímala alé Jurá rekó balé kachi, 'lige tabilé siné sulile rekó piesta olachi napurigá nokame nile bilé omali sébachi alué ralámuli israelita.

### **Alué Antiguo Testamento anilime apeli ebreo ra'íchaga osirúgame nile sinékó 'lige abé nujubá ko griego ra'íchame newáloru**

'Ya a'lige we'ká ralámuli israelita 'ma tabilé alé Jurá ejperégame nile, 'ma Ejipto mochile ejperega 'lige uché jarena we'kaná. Jaré alué ralámuli israelita 'ma tabilé námame nile alué ebreo ra'íchali, 'lige alué Antiguo Testamento ebreo ra'íchaga osirúgame nile. 'Ma tabilé námame nile alué ra'íchalika 'ma uché bilé ra'íchame níligame alué griego rewégame. Alué wa'lula rey pe abé a'kinana asíbagame alé Ejipto alué Tolomeo inolá, nulele jaré ralámuli israelita griego ra'íchame napu ejperégame nile alé Ejipto napurigá osimela alué Antiguo Testamento griego ra'íchame. 'Lige ye osilika newáloru 'we 'yabé oká sientó bamí na gicháosa makué miná osánó bamí kachi ta'chó ochérachi Esusi. Newáloru alé Alejantría anilichi wa'lúlachi alé Ejipto rewégame gawí bo'ígichi. Alué osilí griego ra'íchaga osirúgame Septuaginta rewá ajchele.

We'ká alué ralámuli israelita ra'íchame nile alué ra'íchali arameo rewégame, alué ra'íchalika amulí napurigá ebreo nile, 'lige alué ralámuli alué ra'íchali tabilé 'la sébali inámame nile. Alekeri pe a'boi ra'íchiga osale alué Antiguo Testamento. Alué osilí arameo ra'íchaga osirúgame Tárgumes rewá ajchele.

### **Alué re'obá sinagoga anilime**

Alué we'ká ralámuli israelita napu 'we mejká ejperele tase alé Jurá tabilé we'kuánale alué napu Onorúgame nulálige. Alekeri newale a'boe alué pe u'kuchí re'obá sinagoga rewame nile a'boe. 'Lige alué kuchí re'obá, alueka tabilé nígame nile alué mesa tegoli napu chiliwélime nile ajágame me'agá Onorúgame. Alué ajágame chiliwélime ka pe alé wa'lú re'obachi Rusaleni ilígame, alecho 'yálime nile alué go'ámeka. Alé kuchí re'obáchika 'we napuíme nile

alué we'ká ralámuli Onorúgame 'yuga ra'ichamia, abiena wikárimia Onorúgame wikala, abiena gepumia Onorúgame nila rejcholi. 'We ra'íchame nílgame alué osilí alé apélíchi uchúkame Onorúgame nila rejcholi. Alé re'obachi sébaga nawésame nile alué rió nawésiga ejobénigame.

Alé bilena riógichi pe makué ralámuli israelita mochisa, abiena newame nile alué u'tá re'obá sinagoga rewégame. 'Lige nabí tarálachi napuíme nile alé re'obachi resíbulíchi rawé sawalachi. 'Lige alué u'tá re'obá abiena 'we unélime nile osilí beniria alué 'kuchi alé pachá, ebreo ra'íchaga osirúgame osilí, alué osilí Onorúgame ra'íchálila. Alué ebreo ra'íchaga benírilime nile alué u'kuchítiri israelita napurigá 'la tabilé nóchali olámala benía alué nulalí napu nulá Onorúgame. We'ká rió israelita 'we benime nile alué nulalí napu nulá Onorúgame, 'we a'lá 'nátaga benime nile. Alué ralámuli napu we'ká ra'íchali benime nile, “rabino” rewalime nile napu benírame aniname kéré.

### **Alué ralámuli samaritano rewégame**

Jaré alué we'ká ralámuli israelita ejperele alé Jurá, 'lige jaré we'ká ejperele 'mimi wajtoná 'tumi rayénali bokuíchi e'nagá iliruga alé Israeli asiruga, Galilea anilíchi. Abiénachigó we'ká ralámuli tabilé israelita ejperele alemi nasípami Israeli anilíchi gawichí, alué samaritano rewégame ralámuli. Alué samaritano ralámuli suwábaga alué abé 'ya mochígame ralámuli rijimala nile, alué napu abéchigo 'ya o'tóliru alé Israeli alué e'wélala reyte napu nile nulame Asiria anilime gawichí. Jaré alué ralámuli samaritano alué abéchigo 'ya mochígame israelita rijimala nile.

Alué ralámuli samaritano anilime 'la gu'írimoríle alué Sorobabeli anilime rió, abiénachigó alué uché jaré ralámuli israelita, ku gatélíchi alué wa'lú re'obá. 'Lige alué rió Sorobabeli anilímeka tase najkile napurigá gu'írowa, a'liko alué ralámuli samaritano ayole alué ralámuli israelita 'yuga. 'Liko pe a'kinana, alué ralámuli samaritano chojkile newá a'boi bilé re'obá, 'lige waná rojánale alué osilí Moisesi newalila. 'Lige alésí alué ralámuli chojkile gawelia alué israelita. Alué samaritano ralámulika abé a'lá koríle alué nawésali rejcholi napu oyérame nile alué a'boi, tase napurigá alué rejcholi napu oyérame nile ralámuli israelita Jurá ejperégame. 'Lige alué israelítaka anile alué 'lina nila nawésali rejcholi napu oyérame nile a'boi abé a'lá ko. Alésíko 'we na'áwaka ejperele alué ralámuli.

## **2. Jena ruwimela alué wa'lula rey Antíoko Epípanes 'we resí oláligo alué ralámuli israelita**

### **Alué wa'lula rey Siria nulame neyúriga asale alé Jurá**

We'kabé bamí alué e'wélala rey Ejipto nulame neyúriga mochile alé Jurá anilime gawí bo'ígichi. 'Lige a'kinana alé Ejipto mochígame 'lige alué Siria ejperégame si uché nakósile. 'Lige bilé sientu miná gi makué miná osánó bamí abé 'ya ta'chó ochérachi Esukristo, Siria ejperégame cha'pile alué wa'lú gawí Jurá anilime.

We'kabé bamí alué e'wélala rey napu nulame nile alé wa'lú gawichí Siria anilichi 'we a'lá semáriga nirale alué ralámuli israelita alé Israeli ejperégame. 'Lige arigá abé a'kinana (175 A.C.) alé Siria anilichi chojkile nulá bilé rió Antíoko Epípane rewégame. Alué reyka 'we chati nile, 'lige najkile napurigá suwábaga ralámuli oyéromala alué rejcholi napu nígame nile alué Gresia ejperégame ralámuli. Najkile napurigá alarigá oyéramala napu ekí ejperégame nile ralámuli alé we'kaná gawichí napu echú nulame nile alué Antíoko Epípane rewégame rey. 'Lige najkílechigó napurigá oyéromala 'lige napurigá tánimala e'kali alué tabilé riosi, pe e'karúgame tábiri napu nígame nile alué Gresia ejperégame ralámuli.

### **Alué wa'lula rey Antíoko Epípane najkile napurigá oyéramala alué ralámuli Jurá ejperégame alué rejcholi napu nígame nile alué ralámuli Gresia ejperégame**

'Lige sinéchigo rawé regá olale alué rey Antíoko Epípane napurigá alué ralámuli israelita 'la oyéromala alué rejcholi napu nígame nile alué ralámuli Gresia ejperégame: Ajchale uché bilé wa'lula balé napurigá alué wa'lula balé nulémala alué ralámuli israelita napurigá oyéramala napurigá najkile alué rey Antíoko. Ajchale wa'lula balé bilé rió Jasoni rewégame napu rijimala nile alué balé abé wa'lula suwábaga balé nuleme. Alué rió Jasoni wa'lula ajhásiga chojkile alué ralámuli israelita ruyea ra'íchali napurigá oyéramala alué rejcholi alué Gresia ejperégame ralámuli nila.

'Lige alué jaré ralámuli israelita galele alué ra'íchali rejcholi Gresia ejperégame ralámuli nila, 'liga e'wale napurigá nulale alué Jasoni. Alué ralámulika elenista rewáliru. 'Lige jaré ralámuli 'la Onorúgame nila rejcholi oyéramele, alué ralámulika rewáleru asireo anilime.



Bakiá bamí a'kinana, 'ma bakiá bamí ajtígichi wa'lula balé alué rió Jasoni rewégame, 'lige bilé rió Menelao rewégame we'ká enomí najtétile alué rey Antíoko napurigá alué rió wa'lula balé newámala. A'liko alué rey Antíoko ajchale wa'lula balé alué rió Menelao anilime, alué rioka bajkile wa'lula alué Jasoni neraga. 'Lige tase 'la sébali machirú alué rió pala rijimala níliga alué Aroni, napu 'we 'ya ajtígame nile. Onorúgameka anílige 'we 'ya alué baleka alué Aroni rijimala mochiáwili nile. Mayelia pe tabilé Aroni rijimala níligo alué Menelao. Alésíko 'we ayole alué suwábaga ralámuli asireo ala'síkarika alué rió Menelao.

### **Antíoko osá simile nejkomia alé Rusaleni**

Sinéchigo rawé napu'lige alué rey Antíoko 'lige alué sontalo alué bo'né gompaniérola nakoa uchúkichi Ejipto mochígame sayega, alué ralámuli israelita akele 'ma mukúligo alué Antíoko, 'lige alué ra'íchalika pe 'yégali nile. 'Lige alué rió Jasoni akisá alué alieti ra'íchali yati ku simile alué Jasoni alé Rusaleni anilichi, 'lige pe bo'né 'nátaga asíbale wa'lula balé uchéchigo siné.

Alué rey Antíoko machisá alarigá 'síligo alué rió Jasoni, 'lige mayele 'ma sairáligo alué ralámuli israelita, mayele 'ma tabilé alué Antíoko gompaniérola ko, 'lige yati simile alué Antíoko alué we'ká sontalo 'yuga alé Rusaleni anilichi. Alé sebase a'lige we'ká ralámuli israelita me'ale 'lige jaré ralinele napurigá nocháriwa a'wágame 'lige tabilé najtétiga pe napurigá ajágame. Aminami we'ká tábiri o'tole 'we najteme, 'ma buyánale alé Rusaleni re'obachi nerúgame. Antiokía anilichi o'tole alué we'ká tábiri 'we najteme alé wa'lúlachi ra'íchali gatélíchi. Alé Antiokíaka alé Siria rewégame gawí bo'ígichi pachá nile.

Oká bamí abé a'kinana alué wa'lula rey Antíoko uchéchigo simile we'ká sontalo 'yuga alé Ejipto nakomia alé riógame 'yuga. A'lige bamí alué we'ká ralámuli romano rewégame napu ejperega mochile alé Italia rewégachi gawichí, 'ma 'we najteme nile, 'lige 'ma asíriga ejobénigame nile nakoga. 'Lige alué ralámuli romano tase najkile napurigá resí olámala alué rey Antíoko alué ralámuli napu ejperégame nile alé Ejipto, 'liko júlale jaré rió napurigá simámala alé ruyema ra'íchali ra'omamia, napurigá 'we anémala napurigá ku simela alé Siria rewégachi.

A'liko alué rey Antíoko tabilé najkile abirigáchigo yati e'wálekó, 'lige ku simile alué we'ká sontalo 'yuga, 'lige 'we ayoga enale boichimi alué rey, 'lige pe alué israelita 'yuga nejkónilia enale alésíko peka chérikáme kachi alué ralámuli israelítaka. Pe nujubapi júlale bilé wa'lula sontalo Apolonio rewégame, we'ká sontalo 'yúriga júlale

napurigá nakómala alué Rusaleni riógame ralámuli 'yuga, napurigá cha olámala. Alué ralámuli israelítaka etele alemi sébachi alué we'ká sontalo, 'lige tase mayele napurigá resí olawa pecha aseme tábiri resí nokágame níligame alué ralámuli israelita napurigá ayómala alué wa'lula rey Antíoko.

Alué we'ká sontalo sébale alé Rusaleni bilé rawé resíbalichi, 'lige alé sébaga alué sontalo we'ká rió me'ale alé ejperégame, 'lige 'ma cha'pile we'ká umugí 'ma u'kuchítiri 'yúriga, ralinemia uché bilénami o'togá, a'wagame nochárimia 'lige tabilé najtétiga, napurigá ajágame. 'Lige abiena newale bilé galí alué sontalo mochime repuka alué re'obá napurigá alué napu ekí alemi sime rió re'obachi 'ma me'limela. Alarigá olale, me'ale alemi re'obachi sime ralámuli.

A'líko suwábaga alué ralámuli israelita napu ekí tabilé me'líliru napu neyúsale alé, alueka júmisile uché jarénami we'ká riógichi, 'ma alué balétiri napu nóchame nile alé re'obachi 'ma júmasile, 'ma a'resa alué wa'lú re'obá napu ilígame nile alé.

### **Antíoko iwégame nuleme nile suwábaga alué ralámuli alé Jurá ejperégame napurigá e'kali tánimala tábiri tabilé Onorúgame**

Alué rey Antíoko newale bilé ra'íchali najteme regá anime: Alué rawé resíbalichi resíbilia tabilé 'la kará, abiena sikirekia pe'tá isílala guwala alué kuchí ejtemali tabilé 'la kará, abiena benia alué nulalí ra'íchali napu Onorúgame 'yale alué Moisesi, alueka abiena tabilé 'la karáchigó. Abiena nulele alué ralámuli napurigá e'kali tánimala pe alué e'karúgame tábiri napu alué bo'né Antíoko e'kali tánime nile. Alarigá nulale bochígimi napu echilú nulame nile alué wa'lula Antíoko.

Abiena alué rey Antíoko nulele alué jaré rió e'wélala napurigá bochígimi we'kanami we'ká riógichi simámala bochígimi napu nile alé pachá Jurá rewégichi. Alué rey Antíokoka nulele alué e'wélala napurigá alué e'wélala nulámala newániliga mesa tegoli napurigá alé kógimala ajágame alué e'karúgame tábiri tase 'la Onorúgame iwérali tániga. 'We iwégame nulele napurigá me'limela alué ajágame alué tase 'la Onorúgame kógilime, 'lige abiena 'we iwégame nulele napurigá go'mela alué gowí sa'pala. (Tabilé lisensia nejílige Onorúgame napurigá go'mela gowí sa'pala alué ralámuli israelita.) 'Lige alué ralámuli tabilé bijchígime napu nulale alué wa'lula rey Antíoko, alueka 'ma suwábaga me'líliru.

Suwábaga alué ralámuli alé Jurá ejperégame tase israelita 'ma 'we tánime nile e'kali alué tase 'la Onorúgame, 'lige alekeri 'we yati

bijchígile alué ra'íchali napurigá nulálige alué wa'lula. Abiena alué ralámuli israelita napu nile elenista abiena 'we a'lá bijchígilechigó alué nulalí napurigá nulale alué wa'lula. Alué ralámulika 'ma 'la oyérame níligame alué 'nátali napu alué Gresia ejperégame oyérame nile.

'Lige we'ká alué ralámuli israelita asireo nile, 'we a'lá oyérame Onorúgame, 'lige we'ká alué ralámuli israelita asireo 'ma júmisile 'miná mejká jami tase riógichi, tabilé 'me ba'wégichi, napugiti alué ralámulika tase a'réniligame alué rejcholi Onorúgame nila.

Alué we'ká sontalo Antíoko nila, we'ká ralámuli israelita asireo me'ale, 'lige we'pisoka me'ale bilé alué rió Eleasari napu nile asireo, napugiti alué rioka tabilé go'náliligame alué gowí sa'pala napurigá nulálige Antíoko. 'Lige bilé mukí umériga o'tóloru alé napu me'liboli nile we'lisi resí olasa alué gichao ejtemali alué mukí 'kúchila alué sontálo napugiti alueka 'la oyérame níligame alué rejcholi napu nulá Onorúgame.

Alué wa'lula selígame rey Antíoko rewégame 'we chati nóchale. Nulale alé pachá re'obachi elániliga alué Júpiter rewégame pe ralámuli newalila, tase Onorúgame nile alueka. 'Lige alué Júpiter kógime nile ajágame me'agá alé re'obachi. Abiena bilé gowí me'agá kógile alé re'obachi alué Júpiter. 'Lige Onorúgame níriká 'we chati nile alué gowí sa'pala. Abé yabé naó siento bamí kachi ta'chó asíbachi wa'lula alué Antíoko, a'lige ya'má machigá asale alué Raniélíka alieta wa'lula ma'chínimio a'kinana napugiti Onorúgame abalieri raweli rekíligame napurigá machimela. Alué ye wa'lula chati nóchame ka abé yabé asale bilé siento miná usánisa makué miná gichao bamí kachi bajchabé ta'chó ochérachi Esusi. A'lige bamí sile 'we chati nocha alué wa'lula Antíoko.

### **3. Jena ruwimela alué bilé balé Matatási rijimala gu'íroligo alué ralámuli israelita**

Ujsani mechá kachi abé a'kinana napu'lige chojkiasa alué rey Antíoko kogia ajágame me'agá alé pachá wa'lú re'obachi alué tase 'la Onorúgame, Júpiter anilime, a'lige alué bilé israelita Matatási rewégame chojkile gu'iria alué ralámuli israelita napurigá ta oyéromala alué uché jaré rejcholi.

Bilé wa'lula napu alué rey Antíoko 'yuga nochame nile, alueka iwégame nulele alué balé Matatási rewégame napurigá me'limela bilé ajágame alé wa'lú re'obachi kógimia alué tase Onorúgame, 'lige alué Matatásika tase e'wale alarigá nulilía. A'liko alué wa'lula

rey 'yuga nóchame owile uché bilé rió napu 'la e'wale napu nulele, 'lige alué rió Matatásika 'ma me'ale alué rió napugiti Onorúgame nuláligame napurigá me'liboa bilé rió israelita e'kali tánime alué tase 'la Onorúgame pe se'nú tábiri. Aminami 'ma gajúnale alué mesa tegoli napu kógilime nile alué Júpiter, abiena 'ma me'ale alué wa'lula rey 'yuga nóchame.

A'liko alué balé 'lige bo'né 'kúchila malige ejtemali, 'ma júmasele alé jami mejká tase ba'wégichi, alemi chíbale. 'Lige pe abé a'kinánami, i'kilimi uché jaré israelita chojkile napuúa alué Matatási 'yuga gompaniérola gayenia, napugiti abiena 'we a'lá oyériniligame Onorúgame nila rejcholi.

### **Alué Matatási oyérame nakole Onorúgame nila ra'íchali suliga**

Alué ralámuli israelita napu alué Matatási gompaniérola gayénale 'ma chojkile nakoa tase sayétiga alué saíla. Rukó simíbame nile nakomia alé Jurá, 'lige 'ma gajúnale alué mesa tegoli napu kógime nile ajágame alué tase 'la Onorúgame, 'lige rejpunále pe u'tá isíjala guwala alué ejtemali ta'chó rejpunárigame, 'lige 'ma me'ale alué ralámuli israelita 'lige alué Siria ejperégame e'wélala nulame napu ekí e'wérili nuleme alué israelita napurigá oyéromala alué tase 'la Onorúgame, pe se'nú tábiri.

Alué Matatási 'ma 'we o'chérigame nile 'lige pe'tá a'kinana mukule. Bajchá ta'chó mukiá ajchale bilé wa'lula napurigá nulémala alué we'ká sontalo, Jurasi anilime napu nile alué bo'né inolá, napu 'we rió nile. Alué Jurásika oká ba'chégame nile. Alué Jurasi anilime rió sontalo wa'lula nulele alué we'ká sontalo israelita napurigá aminabi nakómala alemi we'kaná riógichi alé Jurá rewégichi gawichí. 'Lige 'ma umérole alué sontalo Sirio ejperégame baisá chojkégame nakoga. 'Lige alésíko alué we'ká ralámuli nakulile rewalá alué rió Jurasi, Makabeo anilime rewá ajchele. Alué Makabeo aniáká, Me'chome aniname kéré. Alésíko a'kinana alué rió 'lige alué rijimala Makabeo anélime nile uché jaré ralámulite. Abiena rewalime nile asmoneo, alarigá rewégame níligame bilé alué rijimala abé 'ya bejtégame.

### **Jurasi ku 'la gatele alué wa'lú re'obá**

'Lige napu'lige alué Israelita 'ma neyúrosa nakoga alué Siria ejperégame 'yuga, alué rió Jurasi ku 'la gayénale simiá alé Rusaleni ku gatemia alué wa'lú re'obá napu ilígame nile alé. Alué Jurasi 'lige alué sontalo si 'ma gajúnale alué mesa tegoli o'chérame alé pachá re'obachi

ilígame, napugiti alué ralámuli napu tase 'la rewagachi ajtígame Onorúgame oyérame alué uneme níligame alué mesa alé kogia ajágame me'agá pe e'karúgame tábiri tase 'la rewagachi ajtígame Onorúgame, 'lige uché bilé nuevo newale alué mesa tegoli. Alésíko risiembre mechá 'ma bilé sientu miná ujsánisa makué miná naó bamí abé 'ya ta'chó ochérachi Esukristo, alué we'ká balé makabeo uché chojkile 'yaa ajágame me'agá alué 'la rewagachi ajtígame Onorúgame.

Alué ralámuli israelítaka 'we ra'sálále, 'lige yawiyame newale alemi, bilé tarali nokale alué wa'lú yawiyame newá. A'lígesí nabí bamí newame nile alué yawiyame alué ralámuli israelita alé. Alué yawiyámeke Januká rewégame nile.

Alué rey Antíoko machisá alarigá nokáligo alué ralámuli, 'we ayole. Alésíko 'ma me'liméríle suwábaga alué ralámuli israelita, pe bo'né bajchá mukule síkanié ta'chó che olá alué ralámuli.

### **Churigá nokale alué e'wélela alué Jonatani 'lige Simoni alé Jurá**

Alué ralámuli israelita na'áwale alué uché jaré rey alé Siria mochígame 'yuga. Alué we'ká sontalo Siria mochígame 'ma me'ale alué Jurasi alé bilena nakólichí, 'lige alué Jonatani rewégame napu nile alué Jurasi rijimala, alué asíbale wa'lula alué suwábaga israelita sontalo nuleme. Abé a'kinana alué Jonatani gayénale wa'lula balé 'lige selígame alé Jurá nulame. 'Lige bilé rawé bilé rió me'ale alué Jonatani, a'liko uché bilé alué Jonatani rijimala asíbale wa'lula balé 'lige selígame alé Jurá alué napu Simoni rewégame nile. Alué Simónika naó rijimégame nile.

A'lige bamí alué Siria ejperégame ralámuli 'ma lisensia 'yáligé napurigá alué ralámuli israelita a'bopi ajchámala bilé wa'lula selígame, 'lige 'yale lisensia napurigá ku uché cha'pimela alué 'natali napu nígame nile a'boi.

### **Alué Juani Irkano wa'lula ka**

'Lige alué wa'lula balé 'lige selígame Simoni 'ma me'lílruchigó pe a'kinana 'lige alué oká 'kúchila 'yúriga, 'lige alué rejpíggame Simoni inolá napu rewégame nile Juani Irkano, alué gayénale wa'lula balé 'lige selígame alé Jurá. 'We nígame gayénale alué wa'lula balé Juani Irkano 'lige aminami 'we a'wággame najteme alué balé selígame, 'lige neyúrole nejkoga we'kanami we'ká riógichi alemi a'mulipi Jurá anilichí, napu 'ma Jurea rewégame nile.

Alemi napu neyúrole nejkoga alué selígame Juani Irkano, abiena rirole alué ralámuli irumeo. Alué ralámulika ejperégame nile alé

Eromi anilichi, napu abé 'ya júmasilige o'inami neraga napu bokuíme ju rayénali alé Jurá asiruga napu'lige resí oláliku gawí bujea alué ralámuli irumeo alué ralámuli árabete. Alué wa'lula rey Juani Irkano 'we a'lá ma'chígame ruyele alué irumeo ralámuli:

—'Emi a'boi 'la machíliké, simánilisaká 'emi uché jarénami gawichí simáwaguru, o siné kachi abijí jena Jurá mochínilisaká 'emi 'we a'lá oyeria alué 'nátali rejcholi napu ramué ralámuli israelita oyérame niru, 'liko bijí jena ejperéliwaguru.

'Liko alué ralámuli irumeo 'la oyérinile alué 'nátali rejcholi napu oyérame nile alué ralámuli israelita, 'liko suwábaga alué ralámuli pe riocho 'ma rejpunáliku pe u'tá isílala wi'chila. Abé nujubá asíbigame wa'lula balé selígame napu 'we nígame gayénalechigó 'lige 'we najteme, alueka nile Alejantero Janeo. Alué selígame Alejantero Janeo mukule gicháosa makué miná osánó bamí abé yabé ta'chó ochérachi Esukristo.

### Alué saruseo 'lige alué bariseo

Alué jaré ralámuli asireo 'we a'lá gu'írome nile alué e'wélala e'sélikame balé asmoneo. Alué asireo ralámulika pe najkigá nokale napurigá alué gawí Jurea waná nímala. Alué ralámuli asireo saruseo anélime ralámuli gayénale, 'lige alué ralámulika chojkile oyeria alué rejcholi napu oyérame nile alué Gresia ejperégame ralámuli.

Aminami alué ralámuli 'we a'lá niraga uneme nile alué re'obá Rusaleni ilígame, 'lige 'we a'lá niraga eteme nile alué balé napu nóchame nile alé re'obachi, 'lige mayele abé a'lá ko e'kali tánilia Onorúgame pe ajágame me'agá i'gá.

Tase bijchígame nile mochigo alé 'pa rewagachi alué santo ánjeli, 'lige tabilé bijchígame nile abiena bijí eyéname ko bilé rió alawala napu'lige mukusá. 'Lige tabilé a'lá neraga eteme nile suwábaga alué Antiguo Testamento, pe alué napu osale Moisesi, pe aluecho abé najteme nirale.

Jaré ralámuli asireo laa mochile: Alué ralámuli asmoneo níriga 'ma a'reti képaché alué Sirio ejperégame sayega nakoa napu'lige pe kulí 'yáripí lisensia napurigá ku 'we a'lá oyérimala alué 'nátali rejcholi napu nígame nile alué a'boi ralámuli israelita. Alué ralámuli asiréoka tabilé galele pe rey ganániliga mochíbachí alué asmoneo ralámuli napu'lige e'sélikame mochiba, pe nasuliga nokame nile ganániliga wa'lula rey. Alué ralámulika abé a'kinana bariseo anilime rewáliku.

Alué ralámuli bariséoka 'we a'lá 'nátaga benime nile alué ra'íchali Onorúgame nulalila, 'lige 'la sébali olame nile napu anime nile alé

apélichí napu nile Onorúgame nulalila rejcholi. 'Lige aminami alué bariseo ralámuli 'we a'lá oyérame nile alué 'nátali rejcholi napu Onorúgame tase nulá, 'lige alarigá nokigá abé a'lá ralámuli ko mayeme nile a'bopi me'tigá uché jaré ralámuli.

Alué bariséoka 'we a'lá gipume nile alué ralámuli rabino ra'íchali rejcholi ruwichi alé u'kuchí re'obachi, alué 'nátali pe kulí ma'chínigame alemi. Alué rabínoka Onórugame ra'ichálila benírame nile. Alué bariséoka mayele alarigá abé a'lá ko alué rabino ralámuli gipulia peka napurigá 'yalia Onorúgame ajágame me'agá alé wa'lú re'obachi. Alué bariséoka tase pe alué Moisesi newalila osilicho 'we galeme nile, alueka 'we a'lá galeme nile suwábaga alué napu ju Antiguo Testamento napurigá 'we najtékame neraga. Abiena alué Salmo anilime, 'lige abiena alué jaré libro napu osale alué ralámuli ruyame napu Onorúgame anele. Abiena 'we a'lá bijchígime nile alué santo ánjeli mochigo alé 'pa rewagachi, 'lige abiena bijchígime nile bilé ralámuli alawala bijí ajagá eyéname ko napu'lige bilé ralámuli 'ma we'kasa.

#### **4. Jena ruwimela alué Erote selígame gayénaligo ralámuli israelita nuleme 'lige alué 'kúchila abiena selígame níligo a'kinana**

#### **Alué ralámuli romano neyúrole nakoga alé Siria mochígame ralámuli 'yuga 'lige alué ralámuli alé Rusaleni mochígame abiénachigó**

'Ya a'lige alué oká etemali alué rey Alejantro Janeo 'kúchila nasulía mochile rey ganániliga alé Jurea anilichi. 'Lige bilé rió irumeo, Antípatro rewégame, napu 'we najteme gayénale alé Jurea 'we a'wágame, alué rioka gu'íronele alué re'malí abé ta'mé najteme, napugiti pe alué bo'né Antípatro ganánilia asáligamechigó wa'lula rey pe abé a'kinana. 'Ya a'lige alué ralámuli romano napu ejperele alé Italia rewégame gawí bo'ígichi, alué ralámuli 'we enomígame gayénalige 'lige 'we ejobénigame nakoga 'lige 'we najteme bochígimi gawichí. Ujsánisa makué miná malige bamí abé yabé ta'chó ochérachi Esukristo, alué sontalo wa'lula Roma bejtégame Pompeyo anilime neyúrole alé Siria nejkoga, 'lige alué Siria ejperégame ralámuli 'ma alué wa'lula Pompeyo anilímete nulalime nile.

Oká bamí abé a'kinana alué wa'lula sontalo Pompeyo nejkole alué Rusaleni ejperégame ralámuli 'yuga 'lige neyúrole, 'lige alué ralámuli romano najkile wa'lula rey ajchánilia alué rió napu gu'írole alué Antípatro. 'Lige alué Antípatroka bo'né 'nalina ganánile wa'lula

rey, alekeri 'we a'lá gu'frole alué romano ralámuli napurigá 'we a'lá niraga etewa alué romano ralámulite. Arigá i'kilimi 'yáliku nóchali alué Antípatro alué romano ralámulite, wa'lula ajcháliru alé Jurea napurigá nulame níkala, 'lige alué bo'né inolá wa'lula nulame ajcháliru alé Galilea nulame. Alué Antípatro inolá ka Erote Wa'lula anilime nile.

### **Alué wa'lula rey Erote 'lige alué rijimela a'kinana o'chérigame**

Naosa makué bamí abé 'yabé ta'chó ochérachi alué Esukristo, a'lige alué ralámuli romano ajchale wa'lula rey alué Erote alé Jurá. 'Lige alué rey Erote bakiá bamí nejkole alué ralámuli Rusaleni ejperégame 'yuga, 'lige 'ma umérole nejkoga. A'lígesí kulí chojkile nulá alé Jurea. 'We chátiri rió nile wa'lula ka, asírige inílame, 'ma suwábaga me'ale alué asmoneo ralámuli napu ejtebílige, abiena 'ma me'ale alué okánika alué bo'né upila, abiena 'ma me'ale alué baikíanika alué bo'né 'kuchila. Abiena 'we tánime nile e'kali alué bilé mono tase 'la Onorúgame 'pa rewagachi ajtígame, alekeri alué ralámuli israelita tabilé galele alué rey Erote. 'Lige napurigá 'we galegá etewa alué Erote alué israelita ralámulite, nulale napurigá 'we a'lá gatewa alué wa'lú re'obá, 'lige alué 'we ganílme níligame e'wele galí newagá 'we semati. Alué Erote wa'lula rey nile alé Jurea napu'lige alué Esusi ochérachi, 'lige pe a'kinana mukule alué rió.

Alué rey Erote Wa'lula mukusá a'liko asíbale wa'lula rey alé Jurea nulame alué Erote Wa'lula inolá alué Arkelao anilime, 'lige alué rió 'we chátiri rió nílechigó wa'lula rey ka, 'we inílme nile, 'lige alué ralámuli romano nulale ajchániliga uché bilé wa'lula selígame napurigá nulámala alé Jurea alué rey Arkelao neraga. Alué Pilato 'lige Pélisi 'lige alué Pesto, alué bakiá e'sélikame ju napu ruwí alué Nuevo Testamento.

Alué Erote Antípasi, alué uché bilela Erote Wa'lula inolá, alueka gayénalechigó wa'lula selígame alé Galilea. Alué Erote Antípasi 'sile nulea alué bo'né piónila napurigá me'limela Juani Bautista. Aba alué Erote Antípasi anile pala me'liátiká o péchala a'rétiká alué Esusi.

'Lige alué Erote Wa'lula apalóchila nulale me'línaliga Onorúgame oyérame Akobo anilime. 'Lige alué Erote Antípasi umúlila Erote Agripa anilime, alué 'yuga ra'íchale alué Pablo, alué Esusi ra'ichálila benírame, galírale bajchárige asagá.



### **Alué e'wélala romano nuleme nile alué ralámuli Jurá mochígame**

Napu'lige alué ralámuli romano 'lige alué Erote rijimala e'sélikame ka alé Jurea 'lige alé Galilea, 'we a'lá 'yale lisensia alué ralámuli israelita napurigá oyéromala alué 'nátali rejcholi napu nígame nile alué ralámuli israelita. Alué e'sélikameka tase chélále alarigá nokachi alué ralámuli, pe 'la tajché anisákabá alué ralámuli israelita tabilé uché o'wínachi bilé nakó. Alué e'sélikameka anile: Tabilé chéré rekó alarigá nokae alué ralámuli israelita, pe 'la najtétisa 'la ju alué enomí napu najtétime ju jena Jurea 'lige Galilea.

Alué ralámuli israelita tase 'la galeme nile alué romano nobi we'ká alué ralámuli israelita 'we a'lá najtétime nílekó alué enomí napu najtétime nile senibí bamí, 'lige 'we a'lá ra'íchame nile alué ralámuli romano 'yuga. Alué ralámuli israelítaka simíbame nile alué israelita e'wélala, alué rejcholi nejime 'yuga ra'ichamia napurigá ruwimela churigá nochátika. Alué rejcholi nejime ka baikiná chojkégame nile. Bilena chojkégame nile alué balé, 'lige alué “Consejo Supremo” napu Sanerín anilime nile, 'lige alué ralámuli rabino.

'Lige jaré alué ralámuli israelita napu o'wínale nakoli, napu alué ralámuli romano 'yuga nakome nile, alué uché bilena chojkégame nile, alueka selote anilime nile.

### **We'ká ralámuli machile alué israelita nila 'nátali rejcholi 'we a'lá ko**

Napu'lige alué Esusi ochérasa, mochile ralámuli israelita we'kanami gawichí napu echú nulame nile alué e'sélikame romano. We'ká ralámuli napu tabilé israelita nile, machile alué israelita nila 'nátali rejcholi 'we a'lá ko, 'lige pe tabilé 'la níligo e'kali tánilia alué pe e'karúgame tábiri mono tase 'la Onorúgame. 'We a'lá semáriga galele alué 'nátali pe bi'lepi ko wa'lula Onorúgame, 'lige chojkile 'nata 'we a'lá ejperégame ko alué israelita nila 'nátali rejcholi oyérame. A'liko we'ká ralámuli israelita gayénale. 'Lige we'káchigó tase israelita gayénale, nobi 'wéchigo 'la bijhígalekó pe bi'lepi ko wa'lula Onorúgame 'lige alésíko 'ma 'la simíbame nile 'lige mo'ime alé u'kuchí re'obachí sinagoga anilime e'kali tánimia Onorúgame 'lige Onorúgame nila ra'íchali gepumia 'lige wikaramia Onorúgame wikala alué ralámuli israelita 'yuga.

# ALGUNAS PORCIONES DEL NUEVO TESTAMENTO EN QUE SE MENCIONAN LOS HECHOS DEL ANTIGUO TESTAMENTO

1. Dios hace la Tierra y el cielo
  - San Mateo 19:4
  - San Marcos 10:6
  - San Juan 1:1-3
  - 2 Corintios 4:6
  - 1 Timoteo 4:4
  - Hebreos 4:3-4; 11:3
  - Santiago 3:9
  - 2 Pedro 3:5
2. Dios hace al primer hombre y a la primera mujer
  - San Mateo 19:5
  - San Marcos 10:7
  - 1 Corintios 6:16; 11:8-9; 15:45-47
  - Efesios 5:31
3. El primer hombre y la primera mujer desobedecen a Dios
  - Romanos 5:12-19
  - 2 Corintios 11:3
  - Apocalipsis 2:7; 12:9
4. Adán y Eva tienen familia
  - San Mateo 23:35
  - San Lucas 3:37-38; 11:51
  - Hebreos 11:4-5; 12:24
  - 1 Juan 3:12
  - Judas 11
5. Dios envía un diluvio para destruir el mundo
  - San Mateo 24:37-39
  - San Lucas 3:36; 17:26-27
  - Hebreos 11:7

1 Pedro 3:20  
2 Pedro 2:5; 3:6

7. Dios llama a Abram para que le sirva

San Mateo 1:1  
San Lucas 3:34  
Hechos 7:2-5  
Gálatas 3:8  
Hebreos 11:8-10

9. Abram rescata a Lot

Hebreos 7:1-10

10. Dios le promete un hijo a Abram

Hechos 7:6-7; 7:17  
Romanos 4:3; 4:18  
Gálatas 3:6  
Santiago 2:23

11. Nace Ismael, hijo de Abram

Gálatas 4:21-24

12. Dios hace un trato con Abram

San Lucas 1:54-55  
San Juan 7:22  
Hechos 7:8  
Romanos 2:25—3:1; 4:11-22; 9:7-9  
Gálatas 3:16-18; 4:21-23; 4:28  
Hebreos 13:2

13. Dios destruye las ciudades de Sodoma y Gomorra

San Mateo 10:15; 11:23-24  
San Lucas 10:12; 17:28-29; 17:32  
Hebreos 13:2  
2 Pedro 2:6-8  
Judas 7

14. Nace Isaac, hijo de Abraham

San Mateo 1:2  
San Lucas 3:34  
Hechos 7:8

Gálatas 4:28-30

Hebreos 11:11

15. Dios prueba la obediencia de Abraham

San Mateo 1:1

San Lucas 1:73-75

Hechos 3:25

Hebreos 6:13-14; 11:12; 11:17-19

Santiago 2:21

18. Jacob, hijo de Isaac, engaña a Esaú, su hermano gemelo

San Mateo 1:2

San Lucas 3:34

Hechos 7:8

Romanos 9:10-12

Hebreos 11:9; 11:20; 12:16-17

19. Jacob vive en la casa de su tío Labán y se casa con Lea y Raquel

San Mateo 1:2

San Lucas 3:33-34

Hechos 7:8

20. José, hijo de Jacob, es llevado a Egipto y llega a ser un hombre muy importante

Hechos 7:9-10

21. José se reúne con su familia

Hechos 7:11-14

22. Jacob y su familia van a Egipto

Hechos 7:15-16

Hebreos 11:21-22

23. Los egipcios tratan mal a los israelitas

Hechos 7:17-19; 13:17

Hebreos 11:23

24. Moisés trata de ayudar a los israelitas

Hechos 7:20-29; 7:35

Hebreos 11:23-27

25. Dios llama a Moisés para que vaya a ayudar a los israelitas  
San Mateo 22:32  
San Marcos 12:26  
San Lucas 20:37  
Hechos 7:30-35
26. El faraón que gobierna Egipto no quiere dejar salir a los israelitas  
Hechos 7:36  
Romanos 9:17
27. El faraón de Egipto ordena que salgan los israelitas  
San Lucas 2:23  
Hechos 7:36; 13:17  
1 Corintios 5:6-8  
Hebreos 11:28  
Judas 5
28. Dios ayuda a los israelitas a cruzar el Mar Rojo  
Hechos 7:36  
1 Corintios 10:1-2  
Hebreos 11:29
29. Los israelitas van del Mar Rojo al cerro Sinaí  
San Juan 6:31; 6:49  
Hechos 7:36  
1 Corintios 10:3-4  
2 Corintios 8:15  
Hebreos 9:4  
Apocalipsis 2:17
30. Dios hace un trato con los israelitas en el cerro Sinaí y les entrega los diez mandamientos  
San Mateo 5:21; 5:27; 12:2; 15:4; 19:17-19  
San Marcos 2:24; 3:2; 7:10; 10:19  
San Lucas 6:2; 6:7; 13:14; 14:3; 18:20; 23:56  
San Juan 1:17; 5:10; 5:18; 7:19; 9:16  
Hechos 7:38; 7:53  
Romanos 2:21-23; 13:9  
Gálatas 3:17-19; 4:21-25  
Efesios 6:1-3  
1 Timoteo 1:8-10

Hebreos 12:18-20  
Santiago 2:11  
1 Pedro 2:9

31. Dios le da a Moisés algunas leyes sobre los esclavos y sobre los robos

San Mateo 5:38; 15:4  
San Marcos 7:10  
Hechos 23:5

32. Moisés rocía a los israelitas con sangre para confirmar el trato que establecieron con Dios

Hebreos 9:18-20

33. Dios le dice a Moisés que los israelitas construyan un tabernáculo para él

Hechos 7:44  
Hebreos 5:4; 7:11; 7:23; 7:28; 8:3-5; 9:1-6; 10:19-20

34. Los israelitas desobedecen a Dios y hacen una imagen

Hechos 7:39-41  
1 Corintios 10:7  
2 Corintios 3:7; 3:13

35. Los israelitas construyen el tabernáculo de Dios

Hechos 7:44  
Hebreos 9:1-6

36. Dios le dice a Moisés cuáles son las ofrendas que quiere que le lleven los israelitas

1 Corintios 9:13  
Colosenses 2:16  
Hebreos 8:3-4; 10:11

37. Los sacerdotes empiezan su oficio

San Lucas 10:31  
Hebreos 3:1; 4:14-15; 5:1-4; 7:11; 7:20; 7:28; 8:1-6

40. Dios no permite a los israelitas comer ciertos alimentos

San Mateo 15:11; 23:24  
San Marcos 7:15

Hechos 10:9-16; 10:27-29; 11:5-10  
Colosenses 2:16  
Hebreos 9:9-10

41. Dios le dice a Moisés qué es lo que hace que la gente sea pura o impura delante de él

San Mateo 8:2-4; 23:27  
San Marcos 1:40-45  
San Lucas 2:22-24; 5:12-14; 11:44; 17:11-14  
San Juan 7:22-23  
Hebreos 9:9-10

42. Dios le da a Moisés otras leyes que desea que obedezcan los israelitas

San Mateo 5:33; 19:19; 22:39  
San Marcos 12:31  
San Lucas 10:27  
Romanos 10:5; 13:9  
Gálatas 3:12; 5:14  
Santiago 2:8  
1 Pedro 1:16

43. Dios le habla a Moisés sobre las fiestas religiosas que los israelitas debían celebrar

San Mateo 26:2; 26:5; 26:17-19; 27:15  
San Marcos 14:1-2; 14:12; 14:14; 14:16; 15:6  
San Lucas 22:1; 22:7-8; 22:11-15  
San Juan 2:13; 7:2; 11:55-56; 12:1; 12:12; 13:1; 18:28; 18:39  
Hechos 2:1; 12:3; 20:6; 27:9  
1 Corintios 5:6-8  
Hebreos 6:19-20; 9:6-14; 13:11

46. Dios le explica a Moisés la manera en que la gente podía ofrecerle regalos

San Mateo 15:5-6; 23:23  
San Marcos 7:11  
San Lucas 11:42

48. Dios escoge a la tribu de Leví para ayudar a los sacerdotes

San Lucas 10:32

49. Dios le habla a Moisés sobre la promesa de los nazareos  
San Lucas 1:15  
Hechos 18:18; 21:23-26
51. Los israelitas se quejan de Dios dos veces  
1 Corintios 10:6
53. Los israelitas mandan a doce hombres a espiar la región de Canaán  
Hechos 13:18  
Hebreos 3:16-18
54. Coré, Datán y Abiram se rebelan contra Dios  
1 Corintios 10:10  
Hebreos 9:4  
Judas 11
56. Los israelitas se quejan y Dios manda víboras para que los piquen  
San Juan 3:14  
1 Corintios 10:9
58. Balaam y el rey de Moab  
1 Corintios 10:8  
2 Pedro 2:15-16  
Judas 11  
Apocalipsis 2:14
59. Moisés levanta otro censo  
1 Corintios 10:5  
Hebreos 3:16-18  
Judas 5
62. Moisés le da buenos consejos a la gente que creció en el desierto  
San Mateo 4:4; 4:7; 4:10; 22:37-38  
San Marcos 12:29  
San Lucas 4:4; 4:8; 4:12; 10:27
63. Moisés les recuerda las leyes de Dios a los israelitas  
San Mateo 5:31; 18:16; 19:7; 22:24  
San Marcos 10:4; 12:19  
San Lucas 20:28



San Juan 1:45; 5:45-46; 8:17  
Hechos 3:22-23; 7:37  
1 Corintios 9:9  
2 Corintios 13:1  
Gálatas 3:13  
1 Timoteo 5:18-19  
Hebreos 10:28

64. Moisés les da sus últimos consejos a los israelitas  
Gálatas 3:10
66. Los israelitas cruzan el río Jordán guiados por Josué  
San Mateo 1:5  
Hechos 7:45  
Hebreos 11:30-31  
Santiago 2:25
67. Los israelitas conquistan Jericó  
San Mateo 1:5  
Hechos 13:19  
Hebreos 11:30-31
68. Los israelitas tratan de conquistar Hai  
Hechos 13:19
70. Los israelitas conquistan muchos otros pueblos y ciudades  
Hechos 13:19
71. Josué divide la región entre las doce tribus israelitas  
Hechos 7:45; 13:19
74. Dios hace que los israelitas sean gobernados por jueces  
Hechos 13:20  
Hebreos 11:32-34
75. Gedeón salva a los israelitas de los madianitas  
Hebreos 11:32-34
76. Dios levanta más jueces para gobernar a los israelitas  
Hebreos 11:32-34

77. Sansón rescata a los israelitas de manos de los filisteos  
Hebreos 11:32-34
78. Rut aprende a confiar en el Dios verdadero  
San Mateo 1:5  
San Lucas 3:32
79. Samuel llega a ser un profeta que habla en nombre de Dios  
Hechos 13:20  
Hebreos 11:32-34
80. Los filisteos derrotan a los israelitas  
Hechos 13:20  
Hebreos 11:32-34
81. Dios nombra a Saúl rey de Israel  
Hechos 13:21
83. Dios nombra a David nuevo rey de Israel  
San Mateo 1:6  
Hechos 13:21-22  
Hebreos 11:32-34
85. David mata a un soldado filisteo muy alto  
Hebreos 11:32-34
87. David huye del rey Saúl y la gente comienza a unírsele  
San Mateo 12:3-4  
San Marcos 2:25-26  
San Lucas 6:3-4
90. David es proclamado segundo rey de Israel  
Hechos 13:21-22  
Hebreos 11:32-34
91. Dios le hace una promesa a David  
San Mateo 1:1; 9:27; 12:23; 22:42  
San Marcos 10:47-48; 11:9-10; 12:35  
San Lucas 1:26-33; 1:69; 2:4; 2:11; 3:23-31; 18:38-39;  
20:41  
San Juan 7:42

Hechos 2:30; 7:45-46  
Romanos 1:3  
2 Timoteo 2:8

92. El rey David hace algo muy malo, pero Dios lo perdona  
San Mateo 1:6
97. Salomón, hijo del rey David, se convierte en tercer rey de Israel  
San Mateo 1:6
99. El rey Salomón construye un templo para Dios  
San Mateo 27:51  
San Marcos 15:38  
San Lucas 23:45  
Hechos 7:47
101. El rey Salomón llega a ser muy poderoso  
San Mateo 6:29; 12:42  
San Lucas 11:31; 12:27
106. Los reinados de Roboam, Abías y Asa sobre Judá  
San Mateo 1:7-8  
Hechos 7:52
107. Elías condena la maldad de Acab, rey de Efraín  
San Lucas 4:25-26  
Romanos 11:2-4  
Hebreos 11:32-35  
Santiago 5:17-18  
Apocalipsis 2:20
109. Josafat reina sobre Judá  
San Mateo 1:8  
Santiago 2:23
110. Los reinados de los hijos del rey Acab sobre Efraín, y cómo  
Eliseo toma el lugar de Elías como profeta  
San Lucas 9:54
111. El profeta Eliseo hace grandes maravillas  
San Lucas 4:27

Hebreos 11:32-35

113. Joram reina sobre Judá

San Mateo 1:8

115. Los reinados de Atalía y Joás sobre Judá

San Mateo 23:35

San Lucas 11:51

Hechos 7:52

Hebreos 11:32-38

116. El profeta Joel predica a la gente de Judá

Hechos 2:16-21

Romanos 10:13

118. Jonás habla con el rey de Efraín y profetiza la destrucción de Nínive

San Mateo 12:39-41; 16:4

San Lucas 11:29-32

120. Uzías reina sobre Judá

San Mateo 1:8-9

121. El profeta Oseas predica a la gente de Efraín y Judá

San Mateo 9:13; 12:7

1 Corintios 15:55

122. El profeta Isaías comienza a predicar a la gente de Judá

San Mateo 13:14-15; 21:33

San Marcos 4:12; 12:1

San Lucas 8:10; 20:9

San Juan 12:39-40

Hechos 28:25-27

123. Los reinados de Jotam y Acáz sobre Judá

San Mateo 1:9; 1:23

124. Isaías le predica a la gente de Judá y Efraín

Romanos 9:27; 15:12

125. El profeta Miqueas le predica a la gente de Judá y Efraín  
San Mateo 2:5-6  
San Juan 7:42
126. Los asirios destruyen Efraín  
San Lucas 10:30-37; 17:11-19  
San Juan 4:4-42
127. Ezequías, un buen rey, reina sobre Judá  
San Mateo 1:9-10
128. Los reinados de Manasés, Amón y Josías sobre Judá  
San Mateo 1:10-11
131. El profeta Habacuc le predica a la gente de Judá  
Romanos 1:17  
Gálatas 3:11
132. Los reinados de Joacaz y Joacim sobre Judá  
San Mateo 1:11  
Hebreos 8:8-12; 10:15-17
133. Los caldeos se llevan a Babilonia a una de los habitantes de Judá  
Hebreos 11:32-34
134. Joaquín reina sobre Judá  
San Mateo 1:11
136. Nabucodonosor, rey de Caldea, destruye Jerusalén  
Hechos 7:52  
Hebreos 11:32-36
142. Los medos y los persas derrotan a los caldeos y reinan sobre muchos países  
San Mateo 26:64  
San Marcos 13:26; 14:62  
San Lucas 21:27  
Apocalipsis 1:7
143. Dios salva al profeta Daniel de los leones  
Hebreos 11:32-34

144. Dios hace que Daniel tenga algunas visiones durante los reinados de Darío y de Ciro  
San Mateo 24:15  
San Marcos 13:14
145. El profeta Isaías les escribe a los israelitas que regresan a Judá  
San Mateo 3:3; 12:17-21; 21:13  
San Marcos 1:3; 11:17  
San Lucas 3:4-6; 4:17-19; 19:46; 22:37  
San Juan 1:23  
Hechos 8:28-33  
1 Pedro 1:24-25
146. El rey Ciro permite que la gente de Judá regrese a Jerusalén  
San Mateo 1:12  
San Lucas 3:27
148. El profeta Zacarías le predica a la gente que había regresado a Jerusalén  
San Mateo 21:4-5  
San Juan 12:14-15; 19:37  
Apocalipsis 1:7
153. El profeta Malaquías le predica a los israelitas  
San Mateo 11:10; 17:10  
San Marcos 1:2; 9:11  
San Lucas 1:17; 7:27
154. Dios permite que sufra un hombre que le es fiel  
Santiago 5:11  
Apocalipsis 12:9-10
159. Dios le contesta a Job  
Santiago 5:11
160. Algunos dichos sabios de los israelitas  
San Lucas 14:8-10  
Romanos 12:20  
Hebreos 12:5-6  
Apocalipsis 3:19

161. Algunos de los cánticos con que los israelitas alababan a Dios

Salmo 2

Hechos 4:25-26; 13:33

Hebreos 1:5; 5:5

Apocalipsis 2:26-27

Salmo 8

San Mateo 21:16

1 Corintios 15:27

Efesios 1:22

Hebreos 2:6-8

Salmo 22

San Mateo 27:35; 27:46

San Marcos 15:24; 15:34

San Lucas 23:34

San Juan 19:24

Hebreos 2:12

Salmo 34

1 Pedro 3:10-12

Salmo 51

Romanos 3:4

Salmo 91

San Mateo 4:6

San Lucas 4:10-11

Salmo 95

Hebreos 3:7-11; 3:15; 4:3; 4:5; 4:7

Salmo 110

San Mateo 22:44

San Marcos 12:36

San Lucas 20:42-43

Hechos 2:34-35

1 Corintios 15:25

Hebreos 1:13; 5:6; 7:17; 10:12-13

Salmo 118

S. Mateo 21:42; 23:39

San Marcos 11:9; 12:10-11

San Lucas 13:35; 19:38; 20:17

San Juan 12:13

Hechos 4:11

1 Pedro 2:7

# Jena ruwimela jaré ralámuli pe'tá se'wináriga ra'íchame ko jena iwérachi

(Cambios dialectales de la Baja Tarahumara)

Apólobo ejperégame ralámuli pe'tá se'wináriga ra'íchame ju ralámuli ra'icha. Selógichi ejperégame pe'tá se'wináriga ra'íchame júchigó. 'Lige San José Ojkórale (Pinales) ejperégame ralámuli pe'tá se'wináriga ra'íchame júchigó. 'Lige Ro'kolobo ejperégame ralámuli pe'tá se'wináriga ra'íchame júchigó. Alé San José Ojkórale ejperégame ralámulika “ralámuli” aniá pe bilé mukí ralámuli anime kéré, 'lige “ralómali” aniaka pe bilé rió ralómali anime kéré. 'Lige Ro'kolobo ejperégame ralámulika “ralámuli” anime ju bilé mukí oligá o bilé rió kómá. 'Lige San Rajuali ejperégameka “ralómali” anime ju bilé rió oligá o bilé mukí kómá, o “ralámuli” anime ju ma.

Jena uchú jaré ra'íchali napu pe'tá se'wináriga ra'íchame niru ramué ralámuli: e'mume-i'mume, ye oká ra'íchali pe bi'lepi ra'íchali kéré, we'ká nerú alieri ra'íchali pe'tá se'wináriga aniame péchigo bi'lepi ra'íchali kéréko 'abe. Jena uchú jaré ra'íchali napu ramué ralámuli pe'tá se'wináriga aniame niru jaré. Jaré bilénami riógachi ejperégame tabilé a'chigóriga anime ju napurigá uché bilénami riógachi ejperégame.

Ye júkuru jaré alué ra'íchali:

rejimala—rijimala

'eme—'emi

i'sínami—u'sínami—i'sínimi—u'sínimi

nejímala—nijímala

e'mume—i'mume

senebí—senibí—sinibí

napu—apu

napurigá—apirigá

napawile—napaíle--napuíle:

napanápuri—apanápuri—panápuri

nila—inila

anilíame—anilime

oká—okuá

bakiá—baikiá

makoe—makó—makué



gi makué—ji makué—ijí makué  
 ba'wí—ba'í  
 'yámala—'yama  
 'nátaga—ná'taga  
 chieti—chuyeti  
 chieri—chuyeri—chu'íri  
 'ya simawa—'a simawa—'a simabo  
 nayulí—nawilí—naulí  
 ru'lasi—ru'lasí--túrisi  
 komi—koche  
 rewagachi—reogachi—rewigachi  
 wijchimoba--wijchí amoba  
 ra'íchali—ra'íchili  
 gu'iro—gu'iri  
 ichúrimi—echúromi  
 wanápale—walnápale  
 a'chigóriga—la'chigórqsnipiga  
 a'wépala—o'wépala

San José Ojkórale riógame ralámuli 'ma tase newame ju cha'poli. Ro'kolobo riógame ralámulika 'la newame ju alué cha'poli napu alé napisochi re'lé ajchigá wajselime ju. Alué ralámuli alé San José Ojkórale riógameka cha'poli aneme ju alué mesagoli imé me'chórigame remé neraga newárigame.

Jaré ra'íchali yolí ra'ichálila unilime niru napu suwábaga ralámuli ra'íchame niru napu ju: treni (tren), Riosi kuírabá (Dios os cuida), enomí (tomín —una moneda española), misi (mis —palabra antigua de España para gato), rabeli (rabel —un instrumento de los Moros de Africa). Nerúchigó jaré ra'íchali napu jaré ralámuli ra'íchame ju 'lige jaré tabilé, napu ju 'uba. Jaré ralámuli 'la ralámuli ra'ichálila ra'íchame ju, u'lí anime ju, jaré i'wilí anime ju.

Alué ralámuli napu riógame ju alé a'mulipi Wapalaina rewégachi 'lige San Rajuali riógame, alueka 'we ra'íchame ju alué ra'íchali napu ra'íchame ju alué iweri. Alué ye ra'íchali:

piri—tachiri  
 ke—tabilé  
 mulubé—a'mulipi  
 'abe/yabe—abierna

Jaré ralámuli napu ejperégame niru a'mulipi napu simírome ju alué treni, abierna napu riógame niru a'mulipi alué yolí riógichi, yolí na'loga ra'íchame niru alarigá 'ma we'kualia ralámuli ra'ichálila,

abiena we'kualia alarigá rewalime ko ralámuli ra'íchaga we'ká tábiri. Abé mejkabemi riógameka ta'mé a'mulipi yolí ejperélachi, alueka abé ta'mé na'loga ra'íchame ju yolí ra'ichálila napu'lige ralámuli ra'icha. Abiena ramué ralámuli napu riógame niru a'bé treni simírochi, 'ma a'relíachigó alué ralámuli nila nóchili.

Ye osilí ra'íchaga 'emi ralámuli tase na'tawa tase 'la sébali newárigame ko ye ra'íchali, alekeri ruwá ramué alarigáriga ra'íchame níriga ramué ralámuli, jaré yolí ra'ichálila uchú jena, tase nerú jaré ra'íchali yolí ra'ichálila ralámuli ra'íchaga osiame.

